HELSINGIN KAUPUNGINVALTUUSTON

PAINETUT ASIAKIRJAT

VUODELTA

1920.

HELSINKI 1921.

HELSINGISSÄ
SANOMALEHTI- JA KIRJAPAINO-OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINO
1921.

SISÄLLYSLUETTELO:

N:o 1. Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, joulukuun 31 päivänä 1919 ratkaisematta olevain asiain luettelo.

„ 2. Komitean mietintö kaupungin palojärjestyksen uudistamisesta.

„ 3. Rahatoimikamarin esitys Keskuskadun aseman muuttamista koskevasta asiasta.

„ 4. Rahatoimikamarin lausunto Kaupunginvaltuuston antamasta tehtävästä ehdottaa, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä Valtuuston käyttövarain ylityksen johdosta.

„ 5. Valiokunnan mietintö Ryttylän maatilan käyttämistä koskevasta asiasta.

„ 6. Budjettivaliokunnan lausunto vuositilintarkastajain toimittamastaan Helsingin kaupungin 1917 vuoden tilien tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.

„ 7. Komitean mietintö kysymyksestä, joka koskee eräiden osakeyhtiöiden kunnallistuttamista, joissa Helsingin kaupungilla on osake-enemmistö.

„ 8. Komitean mietintö tonttipaikan määräämisestä kaupungin vastaista pääkirjastoa varten ja nykyisen, Rikhardinkadun varrella sijaitsevan kirjastotalon laajentamisesta.

„ 9. Rahatoimikamarin esitys Toukolan korttelien N:ojen 812 ja 813 luovuttamisesta omakotirakennusten paikaksi.

„ 10. Rahatoimikamarin esitys satamahallinnon keskittämisestä.

„ 11. Ehdotus n. s. Pakaan alueen rakennuskaavaksi.

„ 12. Rahatoimikamarin lausunto Sosialilautakunnan tekemän, puutarhakaupungin perustamisesta Käpylän pysäkin vierelle tarkoittavan esityksen johdosta.

„ 13. Komitean mietintö asunnonpuutteen poistamista koskevasta asiasta.

„ 14. Komitean mietintö johtaja Artur Grönbergin kaatuneiden vapaustaistelijain muistomerkin aikaansaamiseksi tekemän lahjoituksen tarkoituksen toteuttamisesta.

„ 15. Satamatoimikunnan mietintö N:o 1 Helsingin kaupungin satamaolojen järjestämisestä.

N:o 16. Esitys sairaanhoitajatarkoulun perustamisesta.

„ 17. Satamatoimikunnan mietintö N:o 2 ohjelmineen Helsingin kaupungin satamain ensimmäistä rakennusjaksoa varten.

„ 18. Rahatoimikamarin esitys toimenpiteistä rakennustoiminnan elvyttämiseksi.

„ 19. Valiokunnan mietintö kunnallisen halonhankinnan järjestämisestä.

„ 20. Valiokunnan mietintö yleishyödyllisten yritysten ja laitosten sekä hyväntekeväisyysseurojen avustusmäärärahain jakamisesta.

„ 21. Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1918 vuoden tilien tarkastusta.

„ 22. Palkkalautakunnan esitys kaupungin viranpitäjäin sekä eläkkeen- ja apurahansaajain kalliinajanlisäysten korottamisesta.

„ 23. Lausunto, jonka juovutusjuoma-asioita käsittelemään asetettu Kaupunginvaltuuston valiokunta on antanut Helsingin Anniskeluosakeyhtiön hallinnosta tilivuonna 1919 annetun kertomuksen johdosta.

„ 24. Lausunto Rahatoimikamarin tekemästä Helsingin kaupungin puhtaanapitohallituksen johtosääntöehdotuksesta.

„ 25. Rahatoimikamarin lausunto Kaupunginvaltuustolle annetusta komitean mietinnöstä ehdotuksineen asunnonpuutteen poistamiseksi Helsingissä.

„ 26. Esitys torikaupan järjestämisestä.

„ 27. Komitean mietintö lastensuojelutoiminnan keskittämisestä ynnä ehdotus Helsingin kaupungin lastensuojeluhallituksen ohjesäännöksi.

„ 28. Valiokunnan mietintö N:o 2 eräiden johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen uudistamisesta.

„ 29. Esitys Korkeasaaren ja Seurasaaren vastaisesta hoidosta.

„ 30. Rahatoimikamarin ehdotus yleishyödyllisen rakennustoiminnan avustamista koskevassa asiassa.

„ 31. Bubjettivaliokunnan lausunto Rahatoimikamarin ehdottamista toimenpiteistä Kaupunginvaltuuston käyttövarain ylityksen johdosta.

„ 32. Valmisteluvaliokunnan lausunto Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin uudestijärjestämistä koskevasta asiasta.

„ 33. Rahatoimikamarin esitys seisotuskaivojen rakentamista koskevain rakennusjärjestyksen määräysten muuttamisesta.

„ 34. Rahatoimikamarin esitys uusien kansakoulutalojen rakennuttamisesta.

AAKKOSELLINEN ASIAKIRJALUETTELO 1920.

Anniskeluosakeyhtiön hallintokertomus vuodelta 1919 ja sen johdosta annettu valiokunnan lausunto 23
Asunnonpuutteen poistaminen 13, 25
Budjetti, 1921 vuoden, budjettivaliokunnan mietintö 37
S:n s:n rahatoimikamarin ehdotus 35
S:n s:n vahvistettu 38
Halonhankinnan järjestäminen 19
Johto- ja ohjesääntöjen uudistus 28
Kalliinajanlisäysten korotus 22
Kansakoulutalot, uusien rakennuttaminen 34
Kaupunginkirjasto, vastaisen pääkirjaston tonttipaikka ja nykyisen pääkirjaston laajentaminen 8
Keskuskadun aseman muutos 3
Korkeasaaren vastainen hallinto 29
Kunnallistuttaminen, osakeyhtiöiden 7
Käpylän puutarhaesikaupunki 12
Käyttövarat, kaupunginvaltuuston, niiden ylitys 4, 31
Lastensuojeluhallituksen ohjesääntöehdotus 27
Lastensuojelutoiminnan keskittäminen 27
Meno- ja tulosääntö, ks. Budjetti.
Muistomerkki, vapaustaistelijain 14
Ohje- ja johtosääntöjen uudistus 28
Omakotiasuntojen rakennuttaminen Toukolaan 9
Osakeyhtiöt, kunnallistuttaminen 7
Pakaan alueen rakennuskaavan ehdotus 11
Palkanparannukset 22
Palojärjestyksen uudistus 2
Puhtaanapitohallituksen johtosääntö 24
Rahatoimikamarin uudesti järjestäminen 32
Rakennusjärjestys, seisotuskaivoja koskevain määräysten muutos 33
Rakennuskaava, Pakaan alueen 11
Rakennustoiminta, toimenpiteitä sen elvyttämiseksi 18
S:n yleishyödyllinen 30
Ratkaisemattomain asiain luettelo 1
Ryttylän maatilan käyttö 5
Sairaanhoitajatarkoulun perustaminen 16
Satamahallinnon keskitys 10
Satamain rakennusohjelma 17

N:o 35. Helsingin kaupungin 1921 v:n meno- ja tulosääntöehdotus, Rahatoimikamarin laatima.

„ 36. Esitys kaupunkien tapaturmavakuutusyhdistyksen perustamisesta.

„ 37. Budjettivaliokunnan mietintö kaupungin 1921 vuoden meno- ja tulosääntöä koskevasta asiasta.

„ 38. Helsingin kaupungin 1921 v:n meno- ja tulosääntö, Kaupunginvaltuuston vahvistama joulukuun 30 päivänä 1920.

Satamaolojen järjestäminen 15
Seisotuskaivoja koskevien määräysten muutos 33
Seurasaaren vastainen hallinto 29
Tapaturmavakuutusyhdistys, kaupunkien 36
Tilintarkastuskertomus vuodelta 1917, sen johdosta annettu lausunto 6
S:n vuodelta 1918 21
Tontinluovutus omakotiasunnoille 9
Torikaupan järjestäminen 26
Vapaustaistelijain muistomerkki 14
Yleishyödyllinen rakennustoiminta 30
Yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustaminen 20

Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, joulukuun 31 päivänä 1919 ratkaisematta olevain asiain luettelo.

Asian järjestys-numero.	Milloin asia saapui.	Asian laatu.	Minkä varassa asia on.
		Edellisiltä vuosilta päättämättä olevia.	
1)	1911. Tammik. 14.	Käsityö- ja tehdasyhdistyksen y. m. hakemus 402:nnen korttelin Pohjois Rautatiekadun 7:ssä ja 9:ssä olevain tonttien luovuttamisesta talon paikaksi näille yhdistyksille.	Tammikuun 31 päivänä 1911 lähetettiin asia Rahatoimikamariin, jolta seuraavan lokakuun 21 päivänä saapui vastaus, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto viimemainitun kuukauden 31 päivänä kehoitti hakijoita ennen toukokuun 1 päivää 1912 antamaan tarkemman ohjelman sekä luonnokset ja kustannusarvion aiottua rakennusta varten, samalla kuin Rahatoimikamarille annettiin määräys, että puheenalaiset tontit ovat, siksi kunnes Valtuusto on asian ratkaissut, edellä mainittuun tarkoitukseen varattavat. Toukokuun 14 päivänä 1912 saapui vastaus, minkä jälkeen Valmisteluvaliokunta mainitun kuukauden 28 päivänä lähetti asian Rahatoimikamariin. Kamarin annettua asiasta lausunnon huhtikuun 14 päivänä 1913 lähetettiin asia seuraavan toukokuun 13 päivänä erikoisvaliokuntaan, jonka jäseniksi viimeksi mainitun kuukauden 28 päivänä valittiin herrat W. F. Heimbürger, O. Tarjanne, E. W. Walldén, V. von Wright ja A. H. Soini. (Ks. asiaa N:o 1 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa.) On asian N:o 36 yhteydessä.

2)	1911. Huhtik. 25.	Rahatoimikamarin esitys uuden kaupungintalon ja poliisitalon rakennuttamisesta sekä Senaatintorin tasoittamisesta *(Pain. asiakirj. N:o 51 v. 1911).*	Sittenkuin aikaisemmin oli ryhdytty erinäisiin toimenpiteisiin asiassa, päätti Kaupunginvaltuusto kesäkuun 10 päivänä 1913 kaupungintalokysymystä edelleen valmistelemaan asettaa erityisen komitean, johon valittiin herrat A. Norrmén, J. Castrén, N. L. Eskola, H. Lindberg ja O. Tarjanne sekä todellinen valtioneuvos A. Gripenberg ja kaupungininsinööri G. Idström. Tämä komitea antoi seuraavan joulukuun 10 päivänä mietinnön N:o 1 *(Pain. asiakirj. N:o 94 v. 1913)*, joka Kaupunginvaltuuston kokouksessa saman kuukauden 16 päivänä hyväksyttiin muutoin, paitsi mikäli koski mietinnön ensimmäistä pontta. Huhtikuun 7 päivänä 1914 antoi komitea mietinnön N:o 2 *(Pain. asiakirj. N:o 22 vuodelta 1914)*, joka pantiin saman kuukauden 28 päivänä pöydälle seuraavaan syksyyn. Joulukuun 29 päivänä 1914 pidetyssä kokouksessa asia pantiin toistaiseksi pöydälle. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 2.)
3)	Marrask.17.	Suomen Uimaliiton esitys kunnallisen uimahallin rakennusasiassa.	Marraskuun 28 päivänä 1911 lähetettiin asia Terveydenhoitolautakuntaan, jolta seuraavan joulukuun 29 päivänä saapui vastaus, minkä jälkeen asia samana päivänä lähetettiin kaupungin yleisten töiden Hallitukseen. Asian ilmoitetaan olevan edellä mainitun Hallituksen käsiteltävänä, jonka asettama ammattimieskomitea antoi lausuntonsa kesäkuun 6 päivänä 1917. Marraskuun 20 päivänä 1918 antoi Hallitus lausuntonsa Rahatoimikamarille, joka seuraavan joulukuun 5 päivänä antoi Kvstolle lausunnon *(Pain. asiakirj. N:o 18 vuod. 1919)*, minkä jälkeen Valmisteluvaliokunta syyskuun 23 päivänä 1919 palautti asian Rahatoimikamariin. On asian N:o 30 yhteydessä.
4)	1912. Huhtik. 18.	Helsingin Kauppiaitten Yhdistyksen anomus kaupungin satamaolojen parantamisesta.	Huhtik. 18 päivänä 1912 Valmisteluvaliokunta lähetti asian kaupungin yleisten töiden Hallitukseen, joka maaliskuun 27 päivänä 1917 antoi vastauksen *(Pain. asiakirj. N:o 39 vuodelta 1917).*

			Seuraavan kesäkuun 19 päivänä lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka kirjelmässä marraskuun 5 päivältä 1917 on antanut lausunnon asiasta. *(Pain. asiakirj. N:o 72 vuodelta 1917).* Toukokuun 7 päivänä 1918 asetettiin kysymystä kaupungin satamaolojen järjestämisestä koko laajuudessaan valmistelemaan erikoistoimikunta, jonka jäseniksi valittiin herrat L. Krogius, K. A. Paloheimo ja J. Stjernvall sekä kauppias Juho Kuosmanen, kauppaneuvos J. Tallberg ja pankinjohtaja G. Estlander. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 13).
	1912.		
5)	Syysk. 6.	Pankinjohtaja August Lundqvistin ja kirjanpitäjä Uno Westerholmin kirjelmä ynnä Helsingin Uimahallia varten lahjoitettu rahamäärä.	Syysk. 6 päivänä 1912 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin. Asia on lopullisesti käsittelemättä odotellessa kunnan uimahallia koskevan asian loppuun käsittelyä (Ks. asiaa N:o 3).
	1913.		
6)	Tammik. 16.	Terveydenhoitolautakunnan kirjelmä ehdotuksineen Kivelän sairaalan säännöiksi.	Sittenkuin asia oli tammikuun 28 päivänä 1913 lähetetty Rahatoimikamariin, joka seuraavan huhtikuun 8 päivänä antoi siitä lausunnon (*Pain. asiakirj. N:o 37 vuodelta 1913),* lähetti Valmisteluvaliokunta sen viimeksi mainittuna päivänä kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämistä varten asetettuun komiteaan, joka seuraavan kesäkuun 4 päivänä antoi lausuntonsa *(Pain. asiakirj. N:o 60 vuodelta 1913),* minkä jälkeen asia viimeksi mainitun kuukauden 10 päivänä lähetettiin Rahatoimikamariin ja Terveydenhoitolautakuntaan, jotka ovat antaneet lausuntonsa. Komitean annettua uuden mietinnön asiasta *(Pain. asiakirj. N:o 11 vuodelta 1916),* päätti Kaupunginvaltuusto helmikuun 29 päivänä 1916 antaa kaupungin Sairaalaylihallituksen toimeksi laatia ehdotuksen kaupungin kaikkien sairaalain säännöiksi. Toukokuussa 1918 teki Ylihallitus esityksen kaupungin sairaalain ohjesäännön uudistamisesta ja sääntöjen hyväksymisestä niille *(Pain. asiakirj. N:o 66 vuo-*

			delta 1918). Asia pantiin pöydälle toukokuun 7 päivänä, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä lähetti sen komiteaan, jonka jäseniksi valittiin herrat Tollet ja Idman sekä varatuomari John Uggla, joka komitea seuraavan joulukuun 16 päivänä antoi mietinnön *(Pain. asiakirj. N:o 3 vuodelta 1919).* Sittenkuin asia oli helmikuun 25 päivänä 1919 pantu pöydälle, sai kaupungin Sairaalaylihallitus maaliskuun 11 päivänä toimekseen viimeksi mainitussa kokouksessa tehtyjen muutosten sekä keskustelussa esitettyjen näkökohtain johdolla antaa ehdotuksen säännösten lopulliseksi sanamuodoksi, jonka Valtuusto tarkastaisi toisessa käsittelyssä. Muut komitean mietinnössä tehdyt ehdotukset pantiin tätä odotellessa pöydälle. Marraskuun 13 päivänä Ylihallitus antoi uuden lausunnon, jonka Valmisteluvaliokunta erinäisten siinä ehdotettujen muutosten johdosta lähetti johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen muutoskysymyksiä käsittelemään asetettuun Kaupunginvaltuuston valiokuntaan.
7)	1913. Toukok. 8.	Rahatoimikamarin kirjelmä ehdotuksineen viidennentoista kaupunginosan asemakaavaksi *(Pain. asiakirj. N:o 51 vuodelta 1913).*	Toukokuun 28 päivänä 1913 asia palautettiin Rahatoimikamariin, joka on kaupungin yleisten töiden Hallitukselta vaatinut ja saanutkin selvityksen asiasta. Helmikuun 27 päivänä 1917 kehoitettiin Rahatoimikamaria jouduttamaan selvityksen antamista. Asian lopullinen käsittely Kamarissa on viivästynyt, sen johdosta että on herännyt kysymys Lapinlahden alueen vaihtamisesta erääseen Meilansin alueen osaan, joka kysymys on jätetty Kaupunginvaltuuston periaatteellisesti ratkaistavaksi. Toukokuun 7 päivänä 1918 Kaupunginvaltuusto periaatteessa hyväksyi mainitun vaihdon ja päätti kehoittaa Rahatoimikamaria jatkamaan keskusteluja asiasta valtion kanssa. Maaliskuun 11 päivänä 1919 Kaupunginvaltuusto pääasiassa hyväksyi Rahatoimikamarin esityksen *(Pain. asiakirj.*

			N:o 5 vuod. 1919) Lapinniemen käyttöoikeuden hankkimisesta kaupungille sekä teki Valtioneuvostolle alistuksen asiassa.
8)	1913. Elok. 14.	Rahatoimikamarin esitys erään Pakaan alueen osan järjestämisestä tehdas- ja varastopaikoiksi *(Pain. asiakirj. N:o 73 vuodelta 1913).*	Lokakuun 14 päivänä 1913 asia palautettiin erikoisvaliokuntaan, jonka jäseniksi valittiin herrat C. Enckell, N. L. Eskola ja Ferd. von Wright ja joka maaliskuun 14 päivänä 1914 antoi mietinnön *(Pain. asiakirj. N:o 12 vuodelta 1914).* Viimeksi mainitun kuukauden 24 päivänä asia palautettiin valiokuntaan, jonka tuli hankkia Rahatoimikamarin lausunto asiasta koko laajuudessaan, minkä jälkeen valiokunta seuraavan lokakuun 29 päivänä antoi mietinnön N:o 2 *(Pain. asiakirj. N:o 72 vuodelta 1914).* Marraskuun 17 päivänä pidetyssä kokouksessa käskettiin Rahatoimikamarin, sittenkuin kaupungin yleisten töiden Hallitus oli teknilliseltä ja taloudelliselta kannalta valmistellut kysymystä Hietaniemen alueen järjestämisestä teollisuus- ja varastopaikoiksi sekä laatinut sitä varten järjestelysuunnitelman, tästä antaa lausunto, minkä ohessa päätettiin, että kysymys, missä järjestyksessä edellä mainittujen molempain paikkain järjestämistyöt on teetettävä, sekä tämän johdosta tarpeellisten määrärahain myöntäminen ynnä kysymys, miten puheenalaisiin ryhmiin kuuluvia tontteja oli luovutettava, sai jäädä siksi, kunnes edellä mainittu selvitys oli Rahatoimikamarilta saatu. Kaupungin teknillisten laitosten ja yleisten töiden Hallitusten nyttemmin annettua niiltä pyydetyn selvityksen, on Rahatoimikamari syyskuun 11 päivänä 1916 antanut asiasta selvityksen *(Pain. asiakirj. N:o 41 vuodelta 1916),* minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto seuraavan lokakuun 24 päivänä asetti komitean, johon valittiin herrat A. Norrmén, R. Elving, K. A. Paloheimo, C. Enckell, L. Krogius, J. Castrén, H. Lindberg ja I. Lindfors ja joka sai tehtäväkseen ottaa koko laajuudessaan tutkittavaksi kysymykset uusien maa-alueiden hankkimisesta kaupungille sekä teol-

			lisuustonttien ja varastopaikkain osottamisesta. Huhtikuun 24 ja toukokuun 8 päivänä 1917 pidetyissä kokouksissa käsiteltiin maanhankintakysymys lopullisesti, jota vastoin komitean tehtävä, mikäli teollisuustonttien ja varastopaikkain luovutusta koskee, on keskeneräinen. Marraskuun 13 päivänä 1917 valittiin komitean lisäjäseniksi herrat G. Bengelsdorff ja J. Stjernvall. Lokakuun 8 päivänä 1918 pidetyssä Valtuuston kokouksessa Valmisteluvaliokunta ehdotti teollisuuden tilantarvetta koskevan kysymyksen annettavaksi Satamatoimikunnan valmisteltavaksi. Kaupunginvaltuusto ei hyväksynyt tätä ehdotusta, vaan kehoitti valiokuntaa antamaan uuden lausunnon. Helmikuun 11 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta esitti, että edellä mainitun, lokakuun 24 päivänä 1916 asetetun komitean tehtävä peruutettaisiin ja kysymys teollisuustonttien osoittamisesta annettaisiin kiireellisenä käsiteltäväksi kaupungin satamaoloja järjestämään toukokuun 7 päivänä 1918 asetetulle toimikunnalle, johon lisäksi valittaisiin herrat J. Castrén, V. Tanner, I. Lindfors ja H. Lindberg, minkä ehdotuksen Valtuusto hyväksyi (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asioita N:oja 9 ja 13).
	1913.		
9)	Syysk. 29.	Rahatoimikamarin esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä täkäläisen talvilaivakulun vakauttamiseksi *(Pain. asiakirj. N:o 81 vuodelta 1913).*	Marraskuun 11 päivänä 1913 asia pantiin pöydälle johonkin seuraavan vuoden alkupuoliskolla pidettävään kokoukseen. Helmikuun 3 päivänä 1914 päätettiin asettaa komitea, jonka jäseniksi saman kuukauden 24 päivänä valittiin tod. valtioneuvos A. Ramsay, herrat A. E. Alfthan, V. Ek, A. Hjelt ja Lars Krogius. Komitean tehtyä esityksen, että se saisi vapautuksen toimestaan ja lykätä työnsä siksi, kunnes säännölliset olot jälleen ovat palautuneet, päätti Kaupunginvaltuusto marraskuun 4 päivänä valtuuttaa komitean lykkäämään työnsä toistaiseksi, jota vastoin sen tehtävää ei lakkautettu.

			Sittenkuin Rahatoimikamari syyskuun 18 päivänä 1915 oli ilmoittanut Keisarillisen Senaatin hyljänneen Kamarin anomuksen että Helsingin kaupungille hankittavaa jäänmurtajalaivaa koskevan kysymyksen selvittämiseksi Helsingistä Porkkalaan ja sieltä Rönnskärin y. m. saarien itäpuolitse ulapalle vievä väylä luotsilaitoksen toimesta trallattaisiin tai myös Helsingin kaupunki oikeutettaisiin mainittuun toimenpiteeseen ryhtymään, päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan saman kuukauden 21 päivänä kehoittaa Rahatoimikamaria ottamaan puheena olevan asian uudelleen käsiteltäväksi säännöllisten olojen jälleen palauduttua (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 3).
10)	1913. Marrask.11.	Kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämistä varten asetetun komitean ehdotuksesta *(Pain. asiakirj. N:o 84 vuodelta 1913)* annettiin Terveydenhoitolautakunnan toimeksi ottaa pohdittavaksi kysymys kunnallisen poliklikan perustamisesta sekä tehdä seikkaperäinen ehdotus laitoksen järjestämiseksi ja laatia sen kustannuslaskelma.	Asia on ollut valmisteltavana Terveydenhoitolautakunnan asettamassa komiteassa, mutta sitä ei ole katsottu voitavan loppuun käsitellä ennen säännöllisten olojen palautumista. Asia on osittain päiväjärjestyksessä olevan tuberkulosin vastustamiskysymyksen yhteydessä. Kesällä 1919 oli eräällä Terveydenhoitolautakunnan jäsenellä tehtävänä tutkia Skandinavian kunnallisia poliklinikkoja. Tämän asian järjestämistä mutkistaa jonkin verran se seikka, että poliklinikat asetettaneen Sairaalaylihallituksen alaisiksi, mutta Terveydenhoitolautakunta ottanee kuitenkin aikanansa asian uudelleen käsiteltäväksi.
11)	Marrask.25.	Poikain valmistavan ammattikoulun johtokunnan esitys n. s. yksinkertaisempaa tyyppiä olevan ammattikoulun perustamisesta.	Marraskuun 25 päivänä 1913 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka tammikuun 15 päivänä 1914 antoi vastauksen, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto viimeksi mainitun kuukauden

			20 päivänä asetti komitean, johon valittiin herrat A. Listo, J. Reuter ja V. von Wright. Komitean annettua seuraavan lokakuun 9 päivänä mietinnön *(Pain. asiakirj. N:o 63 vuodelta 1914)* lähetti Valmisteluvaliokunta asian saman kuukauden 29 päivänä Rahatoimikamariin sekä taideteollisuuskeskuskoulun ja kansakoulujen jatko-opetuksen uudestijärjestämistä varten asetettuun komiteaan. Viimeksi mainittu komitea antoi lausunnon helmikuun 11 päivänä 1915 *(Pain. asiakirj. N:o 9 vuodelta 1915)*. Rahatoimikamarin ilmoituksen mukaan lienevät erinäiset asiaan kuuluvat kirjat hukkuneet. Valmisteluvaliokunta on uudessa lähetteessä joulukuun 30 päivältä 1919 kehoittanut Rahatoimikamaria ottamaan asian uudestaan käsiteltäväksi.
	1914.		
12)	Helmik. 24.	Herra Ivar Lindforsin y. m. esitysehdotus kaupungin kulkulaitosten parantamismahdollisuuksia koskevasta asiasta.	Sittenkuin helmikuun 24 päivänä 1914 pidetyssä kokouksessa oli annettu Valmisteluvaliokunnan tehtäväksi ehdottaa, miten asia olisi käsiteltävä, lähetettiin se seuraavan maaliskuun 24 päivänä mainitun valiokunnan ehdotuksesta talviliikennekomiteaan. Helmikuun 29 päivänä 1916 päätti Kaupunginvaltuusto lähettää asian erikoisvaliokuntaan, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 14 päivänä valittiin herrat E. Schybergson, A. E. Alfthan, I. Lindfors ja A. Soini sekä kauppias J. Tallberg. (Ks. asiaa N:o 8 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa.)
13)	Huhtik. 2.	Rahatoimikamarin esitys suunnitellun uuden keskuspoliisitalon tonttipaikkaa koskevasta asiasta *(Pain. asiakirj. N:o 27 vuodelta 1914)*.	Kaupunginvaltuusto käsitteli asian kesäkuun 9 päivänä 1914, päättäen m.m. sekä antaa Rahatoimikamarin tehtäväksi laatia esityksen narinkan rihkamamyymäläin rakennuttamisesta toiseen paikkaan että myös kaupunginarkkitehdillä teettää uuden poliisitalon ohjelmapiirustukset ja kustannusarvion. Asiaa käsittelee nykyään Rahatoimikamarin asettama komitea, jonka ehdotus kohdakkoin esitettäneen Kamarille.

14)	1914. Huhtik. 7.	Herra Viktor v. Wrightin esitysehdotus taideteollisuuskeskuskoulun uudestijärjestämistä koskevasta asiasta.	Huhtikuun 28 päivänä 1914 lähetettiin asia komiteaan, jonka jäseniksi valittiin herrat V. von Wright, A. Frey, arkkitehdit A. Lindgren ja E. A. Törnvall sekä professori E. Nordström. (Ks. asiaa N:o 4 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa.) Komitean annettua maaliskuun 9 päivänä 1917 mietinnön käsityöläiskouluopetuksen uudestijärjestämisestä *(Pain. asiakirj. N:o 5 vuodelta 1917)* pantiin asia pöydälle seuraavan toukokuun 8 päivänä. Marraskuun 13 päivänä täydennettiin komiteaa valitsemalla siihen opettaja O. Lappalainen sekä opettajattaret M. Blomqvist ja A. Lindström. Toukokuun 7 päivänä 1918 pantiin asia pöydälle kunnes kaupunginvaltuutettujen uusintavaali oli toimitettu. Komitea, jolla myös on ollut tehtävänä lausunnon antaminen kansakoulun jatko-opetuksen uudestijärjestämisestä, antoi mietintönsä helmikuussa 1919 *(Pain. asiakirj. N:o 2 vuodelta 1919)*. Komitean ehdotus esiteltiin Kaupunginvaltuustolle marraskuun 12 päivänä s. v. ja lähetettiin kaupungin kansakoulujohtokuntiin. Valmisteluvaliokunta laatii uutta ehdotusta ammattiopetuksen alalla toimeenpantaviksi uudistuksiksi. On asian N:o 31 yhteydessä.
15)	Kesäk. 6.	Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston Konsistorin esitys korttelissa 44 Vuohi olevia sairaalatontteja koskevasta asiasta.	Kesäkuun 6 päivänä 1914 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka on vaatinut lausuntoa kaupungin yleisten töiden Hallitukselta. Hallituksen nyttemmin annettua lausunnon on asia jätetty lepäämään odotellessa, että kysymys erinäisten yliopiston laitosten muuttamisesta Meilansiin tulee alustavasti ratkaistuksi. Asia on erään valtionkomitean käsiteltävänä.
16)	Syysk. 25.	Terveydenhoitolautakunnan esitys määrärahan myöntämisestä väliaikaisen vastaanotto-	Syyskuun 26 päivänä 1914 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka huhtikuun 26 päivänä 1915 antoi

		laitoksen perustamiseksi vahingoittuneita ja äkkiä sairastuneita henkilöitä varten.	vastauksen *(Pain. asiakirj. N:o 27 vuodelta 1915)*, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto seuraavan toukokuun 25 päivänä, silloisiin oloihin nähden, päätti jättää asian toistaiseksi lepäämään.
17)	1914. Marrask.17.	Asetettiin valiokunta harkitsemaan ja ehdottamaan muutoksia Rakennustarkastuskonttorin järjestysmuotoon ja vuosirahasääntöön.	Joulukuun 1 päivänä 1914 valittiin valiokunnan jäseniksi herrat E. Schybergson, J. Castrén ja H. Lindberg sekä neuvosmies J. von Haartman ja rakennusmestari J. Ahde. Maaliskuun 29 päivänä 1915 antoi valiokunta mietinnön asiasta *(Pain. asiakirj. N:o 20 vuodelta 1915)*, joka seuraavan huhtikuun 27 päivänä palautettiin valiokuntaan, minkä ohessa anottiin Maistraatin toimenpidettä syyskuun 20 päivänä 1912 annetun, rakennustarkastuksen toimituksista suoritettavien maksujen taksan uudistamiseksi sekä sen suuntaisen ehdotuksen antamista aikanansa Valtuustolle. Valiokunnan lokakuun 26 päivänä annettua uuden mietinnön N:o 2 *(Pain. asiakirj. N:o 55 vuodelta 1915)* hyväksyi Kaupunginvaltuusto kokouksessaan marraskuun 2 päivänä valiokunnan mietinnön sivulla 2 olevan lausunnon ja sivulla 3 olevan viimeisen ponnen, jota vastoin sivulla 3 olevain kahden ensimmäisen ponnen ratkaisu jätettiin siksi, kunnes pääasia oli ratkaistu, ja kehoitettiin Maistraattia samalla ryhtymään uudesti järjestämään Rakennustarkastuskonttoria sekä sitä varten Kaupunginvaltuustolle antamaan ehdotus mainitun laitoksen muutetuksi johtosäännöksi ja uudeksi vuosirahasäännöksi, pääasiallisesti valiokunnan mietintöön N:o 2 liittyväin ehdotusten mukaisesti. Toimiin on ryhdytty, mutta käsittely on lykkääntynyt rakennustoiminnan alalla vallitsevain tavattomain olojen johdosta. Lokakuun 28 päivänä 1919 pyysi Kaupunginvaltuusto Maistraattia ottamaan asian uudestaan käsiteltäväksi.
18)	1915. Tammik.	Maistraatin kirjelmä ynnä Kuvernöörin lähete Oulunkylän	Tammikuun 16 päivänä 1915 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikama-

		rautatieasemalta Vanhaankaupunkiin vievää tietä koskevasta asiasta.	riin, joka antoi lausunnon toukokuun 27 päivänä 1919.
	1915.		
19)	Huhtik. 22.	Rahatoimikamarin esitys suunnitellun työväenopistotalon tonttipaikkaa koskevasta asiasta *(Pain. asiakirj. N:o 23 vuodelta 1915).*	Toukokuun 11 päivänä 1915 päätti Kaupunginvaltuusto jättää asian valmisteltavaksi valiokunnalle, johon valittiin herrat V. von Wright, O. Tarjanne, J. J. Sederholm, A. Listo ja E. Hornborg. (Ks. asiaa N:o 6 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa.)
20)	Heinäk. 22.	Rahatoimikamarin mietintö N:o 1 kaupungin viemäriolojen järjestämisestä *(Pain. asiakirj. N:o 41 vuodelta 1915).*	Syyskuun 21 päivänä 1915 lähetettiin asia komiteaan, johon kuuluvat herrat Aschan ja Lindfors, kaksi Terveydenhoitolautakunnan ja kaksi kaupungin yleisten töiden Hallituksen edustajaa sekä maisteri G. K. Bergman. (Ks. asiaa N:o 7 valiokuntain ja komiteain toiminnasta annetussa selonteossa).
21)	Syysk. 16.	Rahatoimikamarin esitys aatekilpailun toimeenpanemisesta n. s. laivaveistämöalueen järjestämiseksi *(Pain. asiakirj. N:o 49 vuodelta 1915).*	Marraskuun 2 päivänä 1915 jätettiin asia toistaiseksi ja esiteltäisiin uudestaan sodan päätyttyä. Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitti Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamaria antamaan olevien olojen vaatiman uuden lausunnon.
	1916.		
22)	Tammik. 24.	Erinäisten Hermannissa asuvain henkilöjen tekemä esitys komitean asettamisesta käsittelemään kysymystä kaupungin ja kuritushuonealueen välisestä tilusvaihdosta.	Tammikuun 24 päivänä 1916 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin. Tilusvaihdosta on sovittu Rahatoimikamarin ja Vankeinhoitohallituksen välillä, joka jälkimmäinen yhteistoimin kaupunginasemakaava-arkkitehdin kanssa laatii kaupunginasemakaavanmuutoksen ehdotusta. Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitettiin Rahatoimikamaria antamaan Kaupunginvaltuustolle ehdotus asiasta. Rahatoimikamari on kehoittanut Rakennuskonttoria valitsemaan sopivat henkilöt Vankeinhoitohallituksen valtuutettujen kera laatimaan puheenalaista tilusvaihtoa koskevaa lopullista ehdotusta.

23)	1916. Huhtik. 14.	Suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys paikan varaamisesta Sturekadun varrelta suomalaisille kansakouluille.	Huhtikuun 17 päivänä 1916 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin. Vastauksen saavuttua toukokuun 27 päivänä 1919 palautti Valmisteluvaliokunta asian seuraavan lokakuun 3 päivänä kansakoulujohtokuntaan, joka saman kuukauden 30 päivänä antoi lausunnon. Asia on muiden kansakoulukysymysten keralla palautettu Rahatoimikamariin käsiteltäväksi näiden yhteydessä.
24)	Toukok. 16.	Käsitellessään valiokunnan mietintöä lisämäärärahan myöntämisestä kulkutautisairaalaa varten *(Pain. asiakirj. N:o 50 vuodelta 1914 ja 20 vuodelta 1916)* päätti Kaupunginvaltuusto käskeä Rahatoimikamarin yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden Hallituksen kanssa Kaupunginvaltuustolle antaa ehdotuksen tarkemmiksi säännöiksi kunnallisten rakennusyritysten suunnittelusta ja järjestämisestä.	Rahatoimikamari on vaatinut kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausuntoa asiasta. Hallitus asetti valiokunnan, johon valittiin kaupungininsinööri Idström sekä arkkitehdit Lindgren ja Hård af Segerstad. Tämä valiokunta kokoontui joulukuun 14 päivänä 1916, mutta asian käsittely keskeytyi kaupunginarkkitehdin sairastumisen, arkkitehti Lindgrenin eroamisen y. m. seikkain johdosta. Hallitus on huhtikuun 9 päivänä 1919 lähettänyt asian v. t. kaupungininsinöörin ja v. t. kaupunginarkkitehdin käsiteltäväksi. Lokakuun 28 päivänä 1919 päätti Kaupunginvaltuusto kehoittaa kaupungin yleisten töiden Hallitusta jouduttamaan asian käsittelyä.
25)	Kesäk. 13.	Helsingin pitäjän kunnanvaltuutettujen esitys että kaupungin toimesta laadittaisiin Oulunkylän huvilayhdyskunnan rakennuskaava.	Kesäkuun 13 päivänä 1916 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka on lähettänyt asian kaupungin yleisten töiden Hallitukseen. Kaupungin yleisten töiden Hallitus on pyytänyt kaupunginasemakaavaosaston

			ehdotusta puheena olevaksi asemakaavaksi. Sen laatiminen on viivästynyt, sen johdosta että tasapunnitustyö Oulunkylässä sota-aikana kohtasi vaikeuksia, että Oulunkylän halki kulkevat pääliikenneväylät vielä ovat määräämättä sekä että osaston työvoimat ovat viime vuonna olleet sangen niukat. Hallitus on antanut lausunnon Rahatoimikamarille.
	1916.		
26)	Syysk. 1.	Sosialilautakunnan esitys ammattijärjestöjen työttömyyskassain avustamisesta Helsingin kaupungin varoilla *(Pain. asiakirj. N:o 13 vuodelta 1916).*	Syyskuun 26 päivänä 1916 lähetettiin asia Rahatoimikamariin. Asia on nykyolojen johdosta jätetty toistaiseksi.
27)	Syysk. 25.	Helsingin pitäjän kunnanvaltuutettujen esitys komitean asettamisesta käsittelemään kysymystä Helsingin kaupungin osanotosta erinäisten Helsingin pitäjässä sijaitsevain taajaväkisten yhdyskuntain hallintomenoihin.	Lokakuun 24 päivänä 1916 lähetettiin asia Rahatoimikamariin. On Helsingin pitäjän kunnalta pyydetyn selvityksen varassa.
28)	Lokak. 30.	Sosialilautakunnan esitys niiden vuokratappioitten korvaamisesta, joita talonomistajille on syntynyt sotilasperheiden pitämisestä luonaan asumassa.	Lokakuun 30 päivänä 1916 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, mistä se on palautettu Sosialilautakuntaan. Asia on ollut käsiteltävänä Sosialilautakunnassa, joka on päättänyt vaatia selvitystä puheenalaisista vuokratappioista Helsingin talonomistajain yhdistykseltä ja muilta talonomistajain liittymiltä, mutta mainitulta yhdistykseltä ei ole saatu vastausta. Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitti Kaupunginvaltuusto Sosialilautakuntaa jouduttamaan asian käsittelyä. Sosialilautakunta ei toistaiseksi ole saanut minkäänlaista selvitystä edellä mainitulta yhdistykseltä.
29)	Jouluk. 29.	Käsitellessään 1917 vuoden bud-	jettia päätti Kaupunginvaltuusto antaa kaupungin Sairaalaylihallituksen harkittavaksi, eikö kaupungin sairaalain hoitajattarille ehdotetun vaatetusavun tarkoi-

			tusta voitaisi saavuttaa kaupungille huokeammaksi käyvällä tavalla, esim. siten kuin valtion sairaaloissa, sekä aikanansa antaa Valtuustolle seikkaperäisen ehdotuksen asiasta. Helmikuun 12 päivänä 1917 antoi Ylihallitus vastauksen, jonka Valmisteluvaliokunta seuraavan maaliskuun 19 päivänä lähetti Rahatoimikamariin. Kamari kuuluu laatineen asiasta mietinnön, mutta asiakirjat lienevät kapinan aikana hukkaantuneet. Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitti Kaupunginvaltuusto Sairaalaylihallitusta ottamaan asian uudelleen käsiteltäväksi ja Valtuustolle antamaan esityksen. Asia saataneen kohdakkoin loppuun käsitellyksi Ylihallituksessa.
	1917.		
30)	Helmik. 20.	Kansan Näyttämön anomus korttelissa N:o 297 Pitkänsillanrannan varrella olevain tonttien N:ojen 3 ja 5 luovuttamisesta.	Helmikuun 20 päivänä 1917 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, mistä se on lähetetty kaupungin yleisten töiden Hallitukseen. Tammikuun 30 päivänä 1919 antoi Rahatoimikamari lausunnon *(Pain. asiakirj. N:o 7 vuodelta 1919)*, minkä jälkeen Valmisteluvaliokunta seuraavan maaliskuun 29 päivänä palautti asian Rahatoimikamariin. Kamarin vastauksen saavuttua kesäkuun 14 päivänä palautti Valmisteluvaliokunta sen syyskuun 23 päivänä uudelleen Kamariin. On asian N:o 3 yhteydessä.
31)	Huhtik. 19.	Suomen Taideteollisuusyhdistyksen esitys taideteollisuuskeskuskoulun ajanmukaisesta uudestijärjestämisestä ja laajentamisesta.	Toukokuun 8 päivänä 1917 pantiin asia pöydälle käsiteltäväksi käsityöläiskouluopetuksen uudistamiskysymyksen yhteydessä. Toukokuun 7 päivänä 1918 pantiin asia pöydälle, kunnes kaupunginvaltuutettujen uusintavaali on toimitettu. On asian N:o 14 yhteydessä.
32)	Toukok. 8.	Palotoimikunnan ilmoitus palolaitoksen miehistön päällystöään vastaan tekemäin kantelujen johdosta.	Toukokuun 8 päivänä 1917 lähetettiin asia Valmisteluvaliokuntaan, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto saman kuukauden 15 päivänä asetti palojärjestystä tarkastamaan viisijäsenisen komitean, johon

			Kaupunginvaltuusto seuraavan kesäkuun 12 päivänä valitsi herra A. Öhmanin ja pankinjohtaja Aug. Lundqvistin sekä kehoitti Maistraattia, Kaupunkien yleisen paloapuyhtiön johtokuntaa ja palolaitoksen miehistöä kutakin valitsemaan yhden jäsenen. Sittemmin on saapunut ilmoitus, että Maistraatti on valinnut eversti Alex. von Knorringin, Kaupunkien yleinen paloapuyhtiö palomestari G. Waseniuksen sekä palolaitoksen miehistö palokersantti Otto Kulmalan komitean jäseniksi. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 11.)
	1917.		
33)	Toukok. 22.	Societas pro Fauna et Flora fennica seuran esitys luonnonsuojeluslautakunnan asettamisesta.	Toukokuun 26 päivänä 1917 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin. Kun asiakirjat olivat kapinan aikana Rahatoimikamarissa hukkuneet, kehoitti Valmisteluvaliokunta Kamaria hankkimaan uuden esityksen hakijalta, joka oli tämän johdosta ilmoittanut, ettei se vielä ollut määrännyt kantaansa asiassa.
34)	Toukok. 31.	Rahatoimikamarin ilmoitus väliaikaisen järjestysvallan voimassapitokustannuksista.	Kesäkuun 12 päivänä 1917 lähetettiin asia Rahatoimikamariin. Rahatoimikamari on lähettänyt asian Rahatoimikonttoriin ja Revisionikonttoriin, joiden lausunnot ovat saapuneet. On Rahatoimikamarin esittelyn varassa. Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitti Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamaria jouduttamaan asian käsittelyä.
35)	Kesäk. 12.	Kaupungin suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys koulukeittiön sisustamisesta Töölön kansakoulutaloon y. m.	Kesäkuun 14 päivänä lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka samana päivänä lähetti sen kaupungin yleisten töiden Hallitukseen. Marraskuun 25 päivänä 1919 saapui vastaus viimeksi mainitulta viranomaiselta.
36)	Kesäk. 16.	Käsityö- ja tehdasyhdistyksen esitys Pohjois Rautatiekadun tonttien N:ojen 7 ja 9 luovuttamisesta.	Kesäkuun 16 päivänä 1917 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka kesäkuun 21 päivänä lähetti sen kaupungin yleisten töiden Hallitukseen. Maaliskuun 11 päivänä 1919 antoi

			yhdistys kirjelmän asiaa koskevine tiedusteluineen, jonka kirjelmän Valmisteluvaliokunta saman kuukauden 20 päivänä lähetti Rahatoimikamariin, minkä jälkeen yhdistys seuraavan lokakuun 4 päivänä teki uuden huomautuksen, jonka Valmisteluvaliokunta samana päivänä lähetti Rahatoimikamariin. Rahatoimikamari valmistelee asiaa, josta lausunto saataneen kevään 1920 kuluessa (ks. asiaa N:o 1).
37)	1917. Kesäk. 19.	J. Rannikon anomus korttelissa N:o 388 Porvoonkadun varrella sijaitsevan tontin N:o 55 rakennusajan pitentämisestä.	Kesäkuun 19 päivänä 1917 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka taas on sen lähettänyt komiteaan. Asiaa valmistellaan kolmisenkymmenen samanlaatuisen asian keralla Rahatoimikamarissa.
38)	Syysk. 20.	Rahatoimikamarin esitys tonttipaikan osoittamisesta kaupungin pääkirjastolle *(Pain. asiakirj. N:o 49 vuodelta 1917).*	Lokakuun 23 päivänä 1917 asetettiin erikoinen komitea, johon seuraavan marraskuun 13 päivänä Valmisteluvaliokunnan ehdotuksesta valittiin jäseniksi herrat V. T. Rosenqvist, A. Wallensköld, H. Lindberg ja O. Mantere sekä päätirehtööri R. Sievers. (Ks. selontekoa komiteain ja valiokuntain toiminnasta, asiaa N:o 12.)
39)	Lokak. 20.	Rakennusmestari O. Lundin anomus korttelissa N:o 408 Freesekadun varrella olevan tontin N:o 3 rakennusajan pitentämisestä.	Lokakuun 20 päivänä 1917 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka on asettanut komitean tähän kuuluvia asioita valmistelemaan. On Kamarin esittelyn varassa.
40)	Marrask.13.	Käsiteltäessä kysymystä	suojelusmääräysten antamisesta, mikäli koskee alaikäisten ansiotyötä kaduilla ja avonaisilla paikoilla, annettiin Kasvatuslautakunnan toimeksi yksissä neuvoin Sosialilautakunnan kanssa ottaa harkittavaksi kysymys palkatun ammattityön järjestämisestä kunnan toimesta alaikäisille heille sopivana työaikana ja heille sopivissa työoloissa sekä aikanansa Kaupunginvaltuustolle tehdä asianhaarain mukainen esitys. Asia esiteltiin Lautakunnalle ensi kerran marraskuun 26 päivänä 1917, mutta ei

			silloin aiheuttanut välitöntä toimenpidettä. Käsiteltiin uudestaan marraskuun 21 päivänä 1918 yhteisesti Sosialilautakunnan kanssa, jolloin asetettiin työvaliokunta, johon valittiin ent. kuvernööri Ivar Gordie, professori M. Ruuth ja neiti Ingrid Poppius Kasvatuslautakunnasta sekä jäsenet von Wright ja Sederholm Sosialilautakunnasta. Kasvatuslautakunnan kokouksessa maaliskuun 26 päivänä 1919 valittiin kuvernööri Gordien sijaan valiokuntaan neiti Miina Sillanpää. Valiokunta, joka nykyään laatii täydellistä tilastoa koululasten ansiotyöstä, saanee mietintönsä valmiiksi ensi keväänä.
	1918.		
41)	Tammik. 3.	Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen esitys ohjesäännön vahvistamisesta yksityisten Helsingissä omistamia viemärijohtoja varten.	Tammikuun 3 päivänä 1918 lähetti Valmisteluvaliokunta asian kaupungin yleisten töiden Hallitukseen, joka saman kuukauden 22 päivänä antoi vastauksen, minkä jälkeen asia seuraavan toukokuun 2 päivänä lähetettiin Terveydenhoitolautakuntaan. Viimeksi mainitun viranomaisen annettua kesäkuun 19 päivänä vastauksen, palautettiin asia saman kuukauden 27 päivänä kaupungin teknillisten laitosten Hallitukseen, jonka lausunto annettiin elokuun 1 päivänä *(Pain. asiakirj. N:o 18 vuodelta 1918)*. Valmisteluvaliokunta lähetti tämän jälkeen asian syyskuun 2 päivänä Rahatoimikamariin, missä asia on esittelyn varassa. Heinäkuun 27 päivänä 1919 saapui Kamarilta vastaus. Asiakirjat on toimitettu painoon.
42)	Tammik. 7.	Espoon työttömyyskomitean anomus määrärahan myöntämisestä erästä tientekotyötä varten.	Tammikuun 7 päivänä 1918 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin. Asia on valmisteltavana kaupungin yleisten töiden Hallituksessa. Asia, joka kapinan aikana jäi kaupungin yleisten töiden Hallitukseen lepäämään, on siellä otettu uudestaan käsiteltäväksi.
43)	Tammik. 10.	Kansanlastentarhain Johtokunnan esitys omien huoneis-	Tammikuun 10 päivänä 1918 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikama-

		tojen hankkimisesta kansanlastentarhoille.	riin, joka seuraavan elokuun 15 päivänä antoi lausuntonsa, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto syyskuun 10 päivänä asetti valiokunnan pohtimaan kysymystä kansanlastentarhojen vastaisesta asemasta, valiten komitean jäseniksi professori O. Aschanin, pankinjohtaja A. Freyn, kansakoulunopettaja S. Ojanteen, tohtori H. Lavoniuksen ja neiti Therese Wuorenheimon. Kaupunginvaltuusto päätti lokakuun 28 päivänä 1919 kehoittaa komiteaa jouduttamaan työtään. Komiteasta ovat herrat Frey ja Aschan eronneet, ja on heidän sijaansa valittu ylihoitajatar E. Åström ja kansakoulunopettajatar L. Salovaara. (Ks. selontekoa valiokuntaiu ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 16.)
	1918.		
44)	Kesäk. 4.	Valmisteluvaliokunnan esitys toimenpiteistä johtaja A. Grönbergin lahjoituksen tarkoituksen toteuttamiseksi eli muistomerkin pystyttämiseksi kaatuneitten vapaussankarien muistoksi.	Heinäkuun 4 päivänä 1918 asetettiin komitea, johon valittiin johtaja A. Grönberg sekä herrat O. Tarjanne ja J. J. Sederholm. (Ks. selontekoa komiteain ja valiokuntain toiminnasta, asiaa N:o 14.)
45)	Elok. 24.	Kaupunkilähetyksen anomus saada edelleenkin ylläpitää Ryttylän työsiirtolaa väliaikaisine lastenkoteineen, siellä tehtävistä korjaustöistä, sen vastaisesta käytöstä y. m.	Elokuun 26 päivänä 1918 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, jota kehoitettiin hankkimaan Vaivaishoitohallituksen lausunto. Kamarin seuraavan lokakuun 31 päivänä annettua vastauksen *(Pain. asiakirj. N:o 38 vuodelta 1918)* lykättiin asia marraskuun 26 päivänä valiokuntaan, johon kuuluvat herrat Lassenius, Rosenqvist ja Ruuth. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 19.)
46)	Syysk. 10.	Herra Häggmanin esitysehdotus valiokunnan asettamisesta pohtimaan kysymystä kaupungin satamahallinnon keskittämisestä sekä ryhtymisestä mainitun esitysehdotuksen ehkä aiheuttamiin toimenpiteisiin.	Syyskuun 10 päivänä 1918 sai Valmisteluvaliokunta toimekseen ehdottaa, miten asiaa olisi valmisteltava, ja lähetettiin asia mainitun valiokunnan ehdotuksesta seuraavan lokakuun 8 päivänä valiokuntaan, johon valittiin herrat Häggman, Estlander ja Niklander ynnä kauppaneuvos Victor Ek ja merikapteeni J. A.

			Rosqvist. (Ks. selontekoa komiteain ja valiokuntain toiminnasta, asiaa N:o 18.)
47)	1918. Lokak. 16.	Osakeyhtiö Arla Aktiebolagin anomus korttelissa N:o 339 Helsinginkadun varrella sijaitsevan tontin N:o 20 rakennusajan pitentämisestä.	Lokakuun 16 päivänä 1918 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin. On Rahatoimikamarin esittelyn varassa.
48)	Marrask.26.	Annettiin Rahatoimikamarin toimeksi, neuvoteltuaan asianomaisten virastojen kanssa, antaa lausunto, miten tarvikkeita olisi hankittava kaupungin eri virastoille. Rahatoimikamari odottaa eri virastojen lausuntoja. Asia lienee nykyään Rahatoimikamarissa valmisteltavana.	
49)	Jouluk. 7.	Eräiden Helsingin kansalaisten esitys varojen myöntämisestä muistomerkin pystyttämiseksi kaatuneille suojeluskuntalaisille.	Joulukuun 17 päivänä 1918 lykättiin asia Vanhan kirkon puistikossa olevien sotilashautojen koristamista pohtivaan komiteaan. (Ks. selontekoa komiteain ja valiokuntain toiminnasta, asiaa N:o 15.)
50)	Jouluk. 10.	Annettiin Rahatoimikamarin toimeksi hankkia selvitys tilastojulkaisujen myöhästymisen syistä. Tilastokonttorin lausuntoa odotetaan. Rahatoimikamarin lausunto saapui marraskuun 12 päivänä 1919.	

Vuonna 1919 saapuneita.

Maistraatti.

51)	Tammik. 3.	Maistraatin esitys suunnitellun eläinlääkärikoulun rakentamisesta.	Tammikuun 7 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, jonka tuli siitä hankkia kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausunto. Koulun tonttipaikan määrääminen on sen varassa, mitkä tontit on annettava Vikin virkatalon vastikkeeksi.
	— —	Maistraatin kirjelmä huomautuksineen siitä johtuneista haitoista, että kaupunkikunnat ovat laiminlyöneet ajoissa varata järjestelmällisesti kuntoon pantuja alueita teollisuus- y. m. tarkoituksiin.	Helmikuun 12 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Kaupunginvaltuuston saman kuukauden 11 päivänä lisäämään Satamatoimikuntaan.

52)	Maalisk. 19.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete Boxbackan huvilayhdyskunnan rakennus- ja palojärjestystä koskevasta asiasta.	Maaliskuun 19 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, jonka tuli siitä hankkia myöskin kaupungin yleisten töiden Hallituksen ja Palotoimikunnan lausunnot.
53)	Huhtik. 10.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete Degerbyn kylän, Turholman verotalon ja Villingen allodisäterin julistamisesta taajaväkisiksi yhdyskunniksi.	Huhtikuun 10 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, jonka tuli siinä kuulla kaupungin yleisten töiden Hallitusta.
54)	Huhtik. 25.	Maistraatin kirjelmä 1917 vuoden tilintarkastuskertomuksineen *(Pain. asiakirj. N:o 25 vuodelta 1919)*.	Tilintarkastajain omain ja Revisionikonttorin muistutusten ja ehdotusten johdosta annettiin Budjettivaliokunnan toimeksi asianomaisia johto- ja lautakuntia kuultuaan antaa lausunto ehdotuksineen. Tämän johdosta Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, Palotoimikuntaan, Kansakoulujohtokuntiin, Tyttöjen ammattikoulun johtokuntaan, kaupungin teknillisten laitosten Hallitukseen ja Halkotoimikuntaan. Vuoden vaihteessa toimitettiin kaikki asiakirjat painoon.
55)	Huhtik. 28.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete Helsingin kunnanvaltuutettujen ehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa Malmin- ja Staffansbyn kyläin erottamista erilliseksi kunnaksi ja kauppalaksi.	Huhtikuun 28 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
56)	Huhtik. 28.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete Hagan huvilayhdyskunnan muodostamisesta kauppalaksi.	Huhtikuun 28 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
57)	Syysk. 17.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete nimikkeen ehdottamisesta korttelien N:ojen 503, 510 ja 517 rakennusmääräyksille ja lausunnon antamisesta mainittujen määräysten ehdotusta vastaan tehtyjen muistutusten johdosta.	Syyskuun 17 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka seuraavan marraskuun 10 päivänä antoi lausunnon.

58)	Lokak. 3.	Maistraatin kirjelmä ynnä A.B. Bögelund Kartongfabrik O.Y:n hakemus saada yhteenrakentaa korttelissa N:o 376 sijaitsevat Fredriksberginkadun tontit N:ot 52 ja 54.	Lokakuun 3 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
59)	Lokak. 3.	Maistraatin kirjelmä ynnä Kustannusosakeyhtiö Otavan hakemus saada yhteenrakentaa korttelissa N:o 88 sijaitsevat Uudenmaankadun tontit N:ot 7, 9 ja 11.	Lokakuun 3 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
60)	Marrask. 4.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete A.B. Östra Brunnsparken 10, Heinr. Reincken anomuksen johdosta saada poiketa kaupungin rakennusjärjestyksen määräyksistä.	Marraskuun 4 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
61)	Marrask.22.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete rohdoskauppa-apulaisen Aina Maria Sundellin hakemuksen johdosta saada pitää kaupan vähemmän myrkyllisiä aineita. Valmisteluvaliokunta on asian lähettänyt Terveydenhoitolautakuntaan.	
62)	Marrask.29.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran välipäätös sekä Korkeimman Hallinto-oikeuden päätös valituksiin, joita Helsingin Kaupunginvaltuusto erikseen sekä Helsingin kaupungin leipäkauppiaat ynnä erinäiset lihakauppiaat olivat tehneet torikauppaa koskevien säännösten soveltamisen johdosta.	
63)	Jouluk. 1.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete ent. vahtimestarin Viktor Bärlund-Terhon eräässä eläkeasiassa tekemän valituksen johdosta.	

64)	Jouluk. 2.	Maistraatin kirjelmä Rahatoimikonttorin vahtimestariapulaisen Harry Fagerströmin tekemän kassavajauksen johdosta.	Joulukuun 2 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 15 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen mainittu valiokunta lähetti asian Revisionikonttoriin.
65)	Jouluk. 12.	Maistraatin kirjelmä Helsingin sähköraitioteiden muutettujen liikennesäännösten vahvistamisesta.	Joulukuun 13 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 23 päivänä antoi lausunnon.
66)	Jouluk. 15.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete Norjan alamaisen, tukkukauppias Gunnar Abrahamssonin elinkeinohakemuksen johdosta.	
67)	Jouluk. 19.	Maistraatin esitys lisäyksen myöntämisestä kaupunginvoudinkonttorin tarverahain määrärahaan.	
68)	Jouluk. 29.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete farmasiankandidaattien Kurt Nikkasen ja Gunnar Dahlin hakemuksen johdosta saada lupa rohdoskaupan harjoittamiseen.	
69)	Jouluk. 29.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete Venäjän alamaisen, kauppias Josef Ivasjuran elinkeinohakemuksen johdosta.	
70)	Jouluk. 31.	Maistraatin kirjelmä oikeusneuvosmies Edv. Gottlebenin ja maistraatinsihteeri Ilmari Björlinin anomuksen johdosta saada vakinaisiin palkkaetuihinsa lukea virkasivutulojensa nettomäärä.	
71)	Jouluk. 31.	Maistraatin kirjelmä ynnä Maaherran lähete kauppias Ismael Rizan elinkeinohakemuksen johdosta.	

Rahatoimikamari.

72)	— —	Rahatoimikamarin esitys komitean asettamisesta laatimaan uutta satamajärjestystä, satamataksaa sekä satamakapteenin ja Satamakonttorin muiden virkailijain johtosääntöä.	Helmikuun 11 päivänä 1919 lähetettiin asia kaupungin satamahallinnon keskityskysymystä valmistelevaan komiteaan. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 18.)
73)	— —	Rahatoimikamarin esitys korttelin N:o 534 jakamisesta kolmeen tonttiin ja näiden tonttien vuokraamisesta.	Helmikuun 11 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian lisättyyn Satamatoimikuntaan.
74)	— —	Rahatoimikamarin esitys kaupungin Satamakonttorin lipun hyväksymisestä.	Kesäkuun 7 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Satamakonttoriin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 27 päivänä, minkä jälkeen mainittu valiokunta seuraavan elokuun 15 päivänä lähetti asian Rahatoimikamariin, joka samana päivänä pyysi kaupungin museon intendentin lausuntoa.
75)	— —	Rahatoimikamarin esitys kulkuväylän laittamisesta pitkin Kaisaniemenlahden ja Siltavuoren rantaa Pohjoissatamaan *(Pain. asiakirj. N:o 50 vuod. 1918).*	Maaliskuun 24 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Satamatoimikuntaan, joka lokakuun 13 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen asia saman kuukauden 25 päivänä palautettiin Rahatoimikamariin, jonka lausunto saapui seuraavan jouluk. 5 päivänä.
76)	— —	Rahatoimikamarin esitys Fredriksbergin sotaväenampumarataan kuuluvan vuokra-alueen takaisin hankkimisesta *(Pain. asiakirj. N:o 49 vuodelta 1919).*	Huhtikuun 15 päivänä 1919 palautettiin asia Rahatoimikamariin. Valtion kanssa oltaneen keskusteluissa.
77)	Elok. 13.	Rahatoimikamarin esitys vuokraehtojen vahvistamisesta Rantatorin, Hietalahden ja Hakaniementorin myyntikojuja vuokralle annettaessa.	
78)	Syysk. 1.	Rahatoimikamarin esitys kunnallisen halonhankinnan antamisesta osakeyhtiön toimeksi.	Syyskuun 5 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Halkotoimikuntaan, joka seuraavan marraskuun 12 päivänä antoi lausunnon.

79)	Marrask.12.	Rahatoimikamarin kirjelmä anomuksineen apurahain saamisesta kunnollisen palvelusväen palkitsemisrahastosta.	Marraskuun 26 päivänä 1919 lähetettiin asia valiokuntaan, jonka jäseninä olivat valtuutetut A. Noponen, B. Tabelle, K. Th. Boström, Miina Lindberg sekä rouva Mimmi Kanervo. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 30.)
80)	Marrask.12.	Rahatoimikamarin esitys kaupungin painatustöitä koskevassa asiassa.	
81)	Jouluk. 16.	Rahatoimikamarin esitys tri Sylvi Antman-Åbergin Marian sairaalalle antaman rahamäärän johdosta jouluilon valmistamiseksi sairaalaan otetuille potilaille.	
82)	Jouluk. 16.	Rahatoimikamarin ilmoitus erinäisten määrärahain ylittämisestä sekä siitä johtuvain lisämäärärahain myöntämisestä.	
83)	Jouluk. 17.	Rahatoimikamarin esitys maksujen määräämisestä kannettavaksi yksityisten henkilöjen tai liikkeiden kaupungin katuihin ja yleisiin paikkoihin laskemista raiteista.	
84)	Jouluk. 18.	Rahatoimikamarin esitys lisäysten merkitsemisestä Kamarin 1920 vuoden budjettiin.	
85)	Jouluk. 18.	Rahatoimikamarin esitys lisäyksen tekemisestä kaupungin ja arkkitehti Lars Sonckin ehdottaman liittymän väliseen sopimukseen korttelin N:o 449 kaduntasoitus- ja kanavoimistöiden aiheuttamain lisäkustannusten maksuvelvollisuudesta.	
86)	Jouluk. 12.	Rahatoimikamarin esitys lisäyksen myöntämisestä Tilasto-	

		konttorin painatusmäärärahaan.	
87)	Jouluk. 20.	Rahatoimikamarin esitys kaupunkiin $^{15}/_{12}$ ja $^{1}/_{5}$ välisenä aikana saapuville aluksille ja niiden lasteille suodun satama- ja liikennemaksujen alennuksen poistamisesta.	
88)	Jouluk. 22.	Rahatoimikamarin esitys Halkokonttorin luoton määräämisestä.	
89)	Jouluk. 22.	Rahatoimikamarin esitys, että hyväksyttäisiin Kamarin päätös hyväksyä kööpenhaminalaisen toiminimen Brödrene Dahlin asettama vekseli ostettujen vesijohtoputkien maksuksi.	
90)	Jouluk. 22.	Rahatoimikamarin esitys, että hyväksyttäisiin Kamarin päätös taata 20 Amerikasta tuotavan raitiotievaunun rahti- ja muut kuljetuskulut.	
91)	— —	Rahatoimikamarin esitys hätäaputöiden järjestämisestä *(Pain. asiakirj. N:o 45 vuodelta 1920)*.	Joulukuun 15 päivänä 1919 ratkaistiin asia, paitsi mikäli koski I. Viertotien 7:ssä olevan työtuvan siirtämistä vaivaishoidon hallintoon, jolta kohden asia lähetettiin Vaivaishoitohallitukseen.
92)	Jouluk. 30.	Rahatoimikamarin esitys että hyväksyttäisiin Kamarin päätös hyväksyä tukholmalaisen herra Vilhelm Jacobsenin asettama vekseli sähkölaitoksen ostamain tavarain maksuksi.	
		Terveydenhoitolautakunta.	
93)	Lokak. 20.	Terveydenhoitolautakunnan kirjelmä lihantarkastusaseman uutta taksaa koskevasta asiasta.	Lokakuun 21 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka seuraavan marraskuun 12 päivänä antoi vastauksen.

94)	Marrask.26.	Terveydenhoitolautakunnan esitys lisämäärärahan myöntämisestä lihantarkastusaseman apuhenkilökunnan palkkaamiseksi.	Marraskuun 26 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka seuraavan joulukuun 22 päivänä antoi lausunnon.
95)	Jouluk. 2.	Terveydenhoitolautakunnan esitys toisen naisapulaisen asettamisesta Asuntotarkastuskonttoriin.	Joulukuun 2 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, jonka tuli siitä hankkia Palkkalautakunnan lausunto.
96)	Jouluk. 2.	Terveydenhoitolautakunnan esitys määrärahan myöntämisestä ravintola-, hotelli- ja kahvilaliikkeen valvonnan järjestämiseksi kaupungissa myöskin vuonna 1920.	Joulukuun 2 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
97)	Jouluk. 5.	Terveydenhoitolautakunnan kirjelmä lihantarkastusaseman kassanhoitajanvirkaa koskevine hakukirjoineen.	
98)	Jouluk. 10.	Terveydenhoitolautakunnan esitys lisämäärärahan myöntämisestä venerisiä tauteja potevien miesten poliklinikalle.	Joulukuun 11 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 30 päivänä antoi lausunnon.
99)	Jouluk. 15.	Terveydenhoitolautakunnan esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä tuberkuloosin vastustamiseksi.	Joulukuun 15 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
100)	Jouluk. 22.	Terveydenhoitolautakunnan esitys lisämäärärahan myöntämisestä tuberkulootisten poliklinikalle vuodelta 1919.	Joulukuun 23 päivänä Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
		Vaivaishoitohallitus.	
101)	Syysk. 30.	Vaivaishoitohallituksen esitys vieläkin yhden vakinaisen kirjuriapulaisen asettamisesta 1920 vuoden alusta.	Syyskuun 30 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia Palkkalautakunnan lausunto.
102)	Marrask.22.	Vaivaishoitohallituksen kirjelmä ehdotuksineen vaivaishoidon kassaviraston johtosäännöksi.	Lähetetty Kaupunginvaltuuston johtosääntökomiteaan.

		Kansakoulujohtokunnat.	
103)	Huhtik. 16.	Ruotsinkiel. kansakoulujen johtokunnan esitys kansakoulujen taloudenhoitajain ohjesäännön muuttamisesta.	Suomenkiel. kansakoulujen johtokunnan lausuntoa odotetaan.
104)	Lokak. 25.	Saman johtokunnan esitys kansakoulujen lukukausimaksujen poistamisesta.	Lokakuun 25 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, joka seuraavan marraskuun 24 päivänä antoi lausunnon. Palautettu Rahatoimikamariin.
105)	Lokak. 30.	Suomenkiel. kansakoulujen johtokunnan esitys uuden kansakoulutalon teettämisestä Aleksanterinkadun tontille N:o 1.	Lokakuun 30 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
106)	Jouluk. 15.	Suomenkiel. kansakoulujen johtokunnan esitys jatkuvan virkavapauden myöntämisestä opettaja E. V. Malmbergille täysin palkkaeduin.	Joulukuun 15 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Palkkalautakuntaan, joka saman kuukauden 31 päivänä antoi lausunnon.
107)	Jouluk. 16.	Ruotsinkiel. kansakoulujen johtokunnan esitys elinkautiseläkkeen myöntämisestä opettaja A. Nordmanille.	Joulukuun 16 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Palkkalautakuntaan.
108)	Jouluk. 16.	Saman johtokunnan esitys määrärahan osoittamisesta viransijaisten palkkaamiseksi yliopistollisten kansakoulunopettajakurssien osanottajille.	Joulukuun 16 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, jonka myös tuli hankkia Palkkalautakunnan lausunto.
		Kasvatuslautakunta.	
109)	Syysk. 19.	Kasvatuslautakunnan kirjelmä ehdotuksineen kasvattilasten ruumiillista hoitoa koskevaksi säännöksi.	Lokakuun 7 päivänä 1919 asia palautettiin Kasvatuslautakuntaan, jonka tuli ottaa harkittavaksi, miten olisi saatavissa takeita siitä, etteivät kasvattilapset kasvattikodeissa joudu alttiiksi tuberkuloosin eikä muiden tautien tartunnalle, sekä tehdä siinä kohden tarpeelliset lisäykset sääntöehdotukseen. Lokakuun 27 päivänä Kasvatuslautakunta antoi lääkärinsä toimeksi lausunnon antamisen.
		Kaupungin yleisten töiden Hallitus.	
110)	Jouluk. 10.	Kaupungin yleisten töiden Hallituksen esitys luvan saa-	Joulukuun 11 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikama-

		misesta Rakennuskonttorin työntekijäin palkkain maksamiseen puolikuukausittain.	riin, joka saman kuukauden 22 päivänä antoi lausunnon.
111)	Jouluk. 13.	Saman hallituksen esitys määrärahan osoittamisesta pengerrystöiden jälleen aloittamiseksi Kyläsaaren pohjoispuolisessa poukamassa.	Joulukuun 13 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin. Asia on teurastamon rakennuskysymyksen ratkaisun varassa.
		Kaupungin Sairaalaylihallitus.	
112)	Jouluk. 19.	Sairaalaylihallituksen esitys määrärahan myöntämisestä pintavesikaivon teettämiseksi Marian sairaalan alueelle sekä sairaalan liinavaatevarastohuoneen jakamiseksi laipiolla ja varastohuoneen teettämiseksi hallintorakennuksen kellariin.	Joulukuun 19 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
		Sosialilautakunta.	
113)	Jouluk. 9.	Sosialilautakunnan ehdotus O.Y. Helsingin Kansanasuntojen purkamisesta.	Joulukuun 18 päivänä 1919 pantiin asia pöydälle.
		Muut johto- ja lautakunnat.	
114)	Tammik. 30.	Helsingin kunnanvaltuutettujen kirjelmä Malmbyn-Staffansbyn ja Boxbackan yhdyskuntain rajain järjestämisestä.	Tammikuun 31 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, jonka tuli pyytää kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausuntoa.
115)	Maalisk. 17.	Kansanlastentarhain johtokunnan esitys uuden komitean asettamisesta laitosten huoneistokysymystä järjestämään.	Maaliskuun 18 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, joka antoi lausunnon saman kuukauden 24 päivänä, minkä jälkeen mainittu valiokunta saman kuukauden 26 päivänä lähetti asian kansanlastentarhain vastaista asemaa koskevaa kysymystä varten asetettuun komiteaan. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 16.)
116)	Toukok. 14.	Hätäapukomitean esitys lapsiavustusten maksamisesta hätäaputöissä oleville naisille sekä määrärahan osoit-	Toukokuun 20 päivänä 1919 asia lähetettiin Rahatoimikamariin, joka seuraavan kesäkuun 10 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen asia, mikäli lapsiavustuk-

		tamisesta näiden töiden jatkamiseen.	sia koski, lähetettiin viimeksi mainitun kuukauden 20 päivänä Vaivaishoitohallitukseen, joka antoi lausunnon heinäkuun 11 päivänä. Joulukuun 15 päivänä asia palautettiin Vaivaishoitohallitukseen.
117)	Syysk. 17.	Kaupungin Kirjastohallituksen esitys että heti ryhdyttäisiin rakentamaan ajanmukaista taloa keskuskirjastolle tai vanhaa kirjastotaloa laajentamaan.	Syyskuun 19 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta palautti asian Kirjastohallitukseen. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 12.)
118)	Lokak. 24.	Työväen Urheiluliiton Helsinginpiirin anomus Alppilan hiihtomäen asettamisesta kaikkien kaupungissa toimivain urheiluseurain käytettäväksi.	Lokakuun 24 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, joka odottaa urheilulautakunnan ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausuntoa.
119)	Marrask.22.	Kansanravintohallituksen esitys toimintansa supistamisesta y. m.	Marraskuun 22 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
120)	Marrask.29.	Majoituslautakunnan esitys eläkkeen myöntämisestä Lautakunnan ent. vahtimestarille K. V. Sandbergille.	Joulukuun 1 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Palkkalautakuntaan, joka saman kuukauden 22 päivänä antoi lausunnon.
121)	Jouluk. 1.	Palkkalautakunnan esitys palkankorotuksen myöntämisestä 10 vuoden palveluksesta kaasulaitoksen konemestarille K. G. Strömstenille.	
122)	Jouluk. 2.	Helsingin kaupungin kunnallisen teurastamon rakennustoimikunnan esitys teurastamon rakennustyön käyntiin panemisesta.	Joulukuun 2 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia Terveydenhoitolautakunnan lausunto.
123)	Jouluk. 13.	Kunnallisen työnvälitystoimiston johtokunnan esitys toimiston velvoittamisesta toimimaan piirityönvälityslaitoksena.	Joulukuun 13 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin.
124)	Jouluk. 22.	Palkkalautakunnan esitys lisämäärärahan myöntämisestä Tyttöjen ammattikoulun tunti-	

		opettajain palkkain korottamiseksi vuosina 1919 ja 1920.	
125)	Jouluk. 29.	Kaupungin Kirjastohallituksen esitys lisämäärärahan myöntämisestä puhtaanapitoa ja lumensulatusta sekä Hallituksen jäsenten palkkioita varten.	Joulukuun 29 päivänä 1919 lähetti Valmisteluvaliokunta asian Rahatoimikamariin.
126)	Jouluk. 29.	Kaupungin Kirjastohallituksen esitys apulaiskirjastonhoitajanvirkaa koskevine hakukirjoineen.	
127)	Jouluk. 31.	Palkkalautakunnan esitys vaatetusavun myöntämisestä kaupungin kolmelle palomestarille.	
128)	Jouluk. 31.	Palkkalautakunnan kirjelmä kaupungin Hätäapukomitean työlaitosten opettajatarten anomuksen johdosta saada kuukauden palkkaa vastaava lahjapalkkio.	
		Valtionviranomaiset.	
129)	Huhtik. 26.	Sotaministeriön esitys eräiden ampumarata-alueen osain vuokrasopimuksen uudistamisesta tai ehdollisesti toisen alueen osoittamisesta tarkoitukseen.	Huhtikuun 26 päivänä 1919 Valmisteluvaliokunta lähetti asian Rahatoimikamariin. Kamarin asettama komitea on antanut lausunnon, josta Sotaministeriön lausuntoa odotetaan.
130)	Marrask.26.	Sosialiministeriön ilmoitus suunniteltua uutta elintarvekustannusten hintatilastoa koskevasta asiasta.	
		Kaupunginvaltuustossa tehtyjä ehdotuksia.	
131)	Maalisk. 26.	Valtuutetun G. v. Wendtin esitysehdotus kaupunginhallinnon uudesti järjestämisestä nykyaikaisten ja yhdenmukaisten periaatteiden pohjalla.	Maaliskuun 19 päivänä 1919 lähetettiin asia Valmisteluvaliokuntaan ja seuraavan toukokuun 6 päivänä Rahatoimikamariin, joka on jättänyt asian lepäämään Kamarin uudesti järjestämistä odotellessa.

132)	Huhtik. 22.	Valtuutetun G. v. Wendtin esitysehdotus kaupungin taloudellisen avun antamisesta Resvoin rauhankappelin muuttamiseksi toiseen paikkaan.	Huhtikuun 22 päivänä 1919 asia lähetettiin Rahatoimikamariin, joka seuraavan joulukuun 5 päivänä antoi lausunnon. Esittely jätetty toistaiseksi odotellessa toimenpidettä Hallituksen puolelta.
133)	Huhtik. 11.	Valtuutettujen Sillanpään, Leinon ja Halmeen esitysehdotus haaratoimistojen perustamisesta työnvälitystä varten.	Huhtikuun 22 päivänä 1919 asia lähetettiin Kunnalliseen työnvälitystoimistoon, joka seuraavan toukokuun 14 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen Valmisteluvaliokunta samana päivänä lähetti asian Rahatoimikamariin.
134)	Huhtik. 22.	Käsiteltäessä Anniskeluosakeyhtiön esitystä Korkeasaaren ja Seurasaaren vastaista hoitoa koskevasta asiasta	päätettiin asettaa komitea laatimaan ehdotusta siinä. Toukokuun 6 päivänä 1919 valittiin johtaja Axel Björkenheim, fil.tri J. Ailio, prof. K. M. Levander, toimittaja Lyyli Eronen ja fil.tri K. E. Kivirikko mainitun komitean jäseniksi. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 24.)
135)	Huhtik. 22.	V. V:n ehdotus valiokunnan asettamisesta tutkimaan m. m. palkkain ja virkain järjestelystä sekä kaupungin kassa- ja tililaitoksen uudistuksesta johtuvia johto- ja lautakuntain ohje- ja johtosääntöihin ehdotettuja muutoksia.	Toukokuun 6 päivänä 1919 valittiin valiokunnan jäseniksi varatuomari A. Söderholm, johtaja P. Raittinen, fil.tri S. Ivalo, kamreeri J. Laherma ja pankinjohtaja C. A. Öhman. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 25.)
136)	Toukok. 20.	Käsiteltäessä kysymystä ylimääräisen raha-asiain esittelijän asettamisesta Rahatoimikamariin	annettiin virkaan valitun johtaja K. A. Wideniuksen toimeksi laatia Valtuustolle ehdotus kaupungin taloushallinnon uudistamiseksi siihen suuntaan, että sen tuloja voitaisiin tuntuvasti lisätä ja sen menoja mikäli mahdollista supistaa.
137)	Syysk. 9.	Valtuutettujen Salovaaran y. m. esitysehdotus toimenpiteisiin	Syyskuun 9 päivänä 1919 asia lähetettiin Valmisteluvaliokuntaan ja saman kuu-

		ryhtymisestä satamatyöläislakon sovittamiseksi.	kauden 23 päivänä Sosialilautakuntaan, joka seuraavan lokakuun 2 päivänä antoi lausunnon. Lokakuun 28 päivänä Kaupunginvaltuusto päätti jättää lakon sovittelutoimenpiteet raukeamaan, jota vastoin asian käsittelyn yhteydessä syntynyt kysymys satamatöiden kunnallistuttamisesta jätettiin toistaiseksi Sosialilautakunnan lupaamaa selvitystä odotellessa.
138)	Syysk. 9.	Valtuutettujen Tannerin y. m. esitysehdotus 8-tunnin työajan käytäntöön ottamisesta.	Syyskuun 9 päivänä 1919 asia lähetettiin Valmisteluvaliokuntaan ja saman kuukauden 23 päivänä Rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausunto.
139)	Syysk. 23.	Asetettiin V. V:n ehdotuksesta	komitea valmistelemaan kysymystä asunnonpuutteen poistamisesta. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 28.)
140)	Lokak. 7.	V. V:n ehdotus toimenpiteiksi Valtuuston käyttövarain ylityksen johdosta.	Lokakuun 7 päivänä 1919 kehoitettiin Rahatoimikamaria antamaan ehdotus asiasta.
141)	Marrask.26.	Annettiin kaupungin Sairaala-	ylihallituksen toimeksi laatia ehdotus kaupungin sairaalain yleisissä saleissa olevain sairassijain lisäämiseksi sekä ohjeiksi, joiden mukaan vapautusta sairasmaksuista olisi myönnettävä samoin kuin toispaikkaisten henkilöjen maksujen korottamiseksi eritoten yksityishuoneissa.
142)	Marrask.12.	Annettiin Palkkalautakunnan	toimeksi Kaupunginvaltuustolle laatia ehdotus kunnallisten viranpitäjäin palkkaetujen ja kunnallisten eläkkeiden järjestämiseksi. Palkkalautakunta on alustavasti käsitellyt asiaa sekä kehoittanut erinäisiä kaupungin viranpitäjäin liittymiä valitsemaan edustajia neuvottelemaan asiasta Lautakunnan kanssa.
143)	Marrask.26.	V. V:n ehdotuksesta sai komitea,	johon valittiin herrat A. Söderholm, O. Tarjanne, G. Estlander, J. Ailio ja P. Raittinen, tehtäväkseen antaa lausunnon,

			olisiko eräät osakeyhtiöt, joissa kaupungilla on osake-enemmistö, kunnallistutettava. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 29.)
144)	Jouluk. 22.	Kaupungin yleisten töiden Hallituksen ehdotuksesta päätettiin	Rakennuskonttoriin perustettavaksi konttorin varastojen hoito-osasto, ja Rahatoimikamaria kehoitettiin antamaan lausunto osaston johtosääntöehdotuksesta sekä siitä Hallituksen ja konttorin johtosääntöihin johtuvista muutoksista.
145)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	päätti Kaupunginvaltuusto kehoittaa Rahatoimikamaria Valtuustolle antamaan rahatalouslaskelman vuodelta 1920.
146)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	päätti Kaupunginvaltuusto antaa Rahatoimikamarin toimeksi Valtuustolle laatia selvityksen, eikö kaupungin tuloja voitaisi lisätä.
147)	Jouluk. 30.	Budjetinkäsittelyn yhteydessä	Kaupunginvaltuusto päätti *Rahatoimikamarilta uutta seikkaperäistä ehdotusta odotellessaan* jättää toistaiseksi esityksen tekemisen Valtioneuvostolle valtioavun saamisesta kaupungin opetus-, sivistys- ja kasvatuslaitoksille.
		Yksityisten henkilöjen ja yhdistysten tekemiä hakemuksia ja ehdotuksia.	
148)	Helmik. 15.	Herra Birger Plantingin y. m. esitys puhtaanapito-osakeyhtiön perustamisesta sekä kaupungin rupeamisesta sen osakkaaksi y. m.	Helmikuun 15 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Rahatoimikamariin, jonka tuli hankkia kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausunto.
149)	— —	Mielisairaalain palkanjärjestelykomitean ehdotus.	Syyskuun 22 päivänä 1919 lähetti V. V. asian kaupungin Sairaalaylihallitukseen, jonka tuli tarpeen vaatiessa neuvotella Palkkalautakunnan kanssa. Lausunto saapui marraskuun 25 päivänä.
150)	Maalisk.	Erinäisten henkilöjen tekemä esitys komitean asettamisesta toteuttamaan suunniteltua „Kuninkaankatua“.	Maaliskuun 21 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Rahatoimikamariin, joka seuraavan huhtikuun 11 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto tou-

			kokuun 6 päivänä päätti asettaa komitean, johon s. k. 20 päivänä valittiin prof. O. Tarjanne, fil.tri J. Ailio, arkkitehti H. Lindberg ja lääkintöneuvos A. Tollet. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa N:o 26.)
151)	Huhtik. 1.	Perustuslaillisen Työväenyhdistyksen anomus kortt. N:o 411 sijaitsevan Hietaniemenkadun tontin N:o 6 rakennusajan pitentämisestä.	Huhtikuun 1 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Rahatoimikamariin.
152)	Huhtik. 24.	Hermannin Työväenyhdistyksen anomus Vallilassa sijaitsevain Hauhontien tonttien N:ojen 14—16 rakennusajan pitentämisestä ja vuosien 1917—1919 vuokramaksujen anteeksi antamisesta.	Huhtikuun 24 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Rahatoimikamariin, joka seuraavan lokakuun 29 päivänä sen lähetti Sosialilautakuntaan.
153)	Huhtik. 24.	Helsingin suomenkielisten kansakoulujen opettajaliiton esitys eläkeoikeuden alkamisesta 30 v. palvelusajan perusteella, ikään katsomatta, sekä samain koulujen johtokunnan lausunto.	Huhtikuun 26 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Palkkalautakuntaan, joka sen toukokuun 2 päivänä lähetti ruotsinkielisten kansakoulujen johtokuntaan.
154)	Toukok. 6.	Sörnäisten Halko- ja Puutavaraliike O.Y:n anomus saada maksu tavaroista, joita punaiset olivat kapinan aikana yhtiöltä ottaneet, tai toimikunnan asettamisesta asiaa käsittelemään.	Toukokuun 6 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Rahatoimikamariin, jonka esittelyn varassa se on.
155)	Toukok. 25.	Frans Fredrik Janssonin anomus Viipurinkadun tontin N:o 18 rakennusajan pitentämisestä.	Toukokuun 25 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Rahatoimikamariin.
156)	Toukok. 31.	Suomen Kuljetustyöntekijäliiton esitys huoneiston hankkimisesta satamatyöläisille, missä he voisivat oleskella joutoaikanaan.	Toukokuun 31 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Rahatoimikamariin, joka seuraavan elokuun 4 päivänä antoi vastauksen, minkä jälkeen V. V. saman kuukauden 22 päivänä palautti asian Kamariin, jonka esittelyn varassa se on.

157)	Kesäk. 19.	Erinäisten henkilöjen tekemä esitys konserttihuoneiston aikaansaamisesta.	Kesäkuun 19 päivänä 1919 V. V. lähetti asian Musiikkilautakuntaan, joka saman kuukauden 21 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen V. V. vastamainitun kuukauden 26 päivänä lähetti asian Rahatoimikamariin. On valtion kanssa jatkuvain neuvottelujen varassa.
158)	Syysk. 5.	Arkkitehti E. Wileniuksen esitys kaupungin rakennusjärjestyksen muuttamisesta, tontinhintain huojistamisesta sekä huutokauppajärjestelmän lakkauttamisesta kaupungin tonttien myynnissä.	Syyskuun 6 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Rahatoimikamariin.
159)	Lokak. 2.	Työmies Johan Viktor Henriksonin eläkeanomus.	Marraskuun 2 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Palkkalautakuntaan, joka s. k. 15 päivänä lähetti sen kaupungin teknillisten laitosten Hallitukseen.
160)	Lokak. 4.	Suomen tehdas- ja sekatyöväen liiton osaston N:o 169 anomus kaupungin työntekijäin tuntipalkan korottamisesta.	Lokakuun 4 päivänä 1919 V. V. lähetti asian kaupungin yleisten töiden Hallitukseen, joka sen ratkaisi seuraavan marraskuun 5 päivänä.
161)	Lokak. 13.	Helsingin Sokeain yhdistyksen anomus apurahan saamisesta kesäkodin perustamiseksi pääkaupungin sokeille.	Lokakuun 13 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 21 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen asia seuraavan marraskuun 26 päivänä lähetettiin yleishyödyllisten yritysten ja laitosten apurahananomuksia tutkimaan vastedes asetettavaan valiokuntaan.
162)	Lokak. 21.	Helsingin Mariayhdistyksen anomus apurahan saamisesta voimassapitämälleen palvelijatarkodille.	Marraskuun 26 päivänä 1919 lähetettiin asia edellisen asian kohdalla mainittuun valiokuntaan.
163)	Lokak. 26.	Kansallis-Kuoron apurahananomus.	Lokakuun 26 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Musiikkilautakuntaan, joka sen on myöhemmin lähettänyt edellisen asian N:o 161 kohdalla mainittuun valiokuntaan.
164)	Lokak. 31.	Föreningen Modersvård åt barnet yhdistyksen anomus apu-	Lähetetty asian N:o 161 kohdalla mainittuun valiokuntaan.

		rahan myöntämisestä Barnets borg laitokselle.	
165)	Marrask.31.	O. Y. Rakennusmestarien talo Byggmästarenas gård A. B:n anomus korttelissa N:o 446 sijaitsevan Töölönkadun tontin N:o 11 rakennusajan pitentämisestä.	Marraskuun 1 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Rahatoimikamariin.
166)	Marrask. 6.	Rakennusmestari Eemeli Vinnarin esitys oman tiilitehtaan rakennuttamisesta Helsingin kaupungille.	Marraskuun 6 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 20 päivänä antoi lausunnon.
167)	Marrask.15.	Everstiluutnantin lesken Anastasia Fabritiuksen eläkeanomus.	Marraskuun 15 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Rahatoimikamariin, joka seuraavan joulukuun 30 päivänä antoi lausunnon.
168)	Marrask.24.	A.B. Nya Varvet yhtiön anomus saada tehdä pitempiaikainen vuokrasopimus tähän asti vuokraamistaan Mustikkamaan alueista ynnä Rahatoimikamarin lausunto.	Joulukuun 15 päivänä 1919 pantiin asia pöydälle.
169)	Marrask.29.	Kaasulaitoksen varastonhoitajan Rudolf Svartströmin anomus saada asua kaupungin ulkopuolella.	
170)	Jouluk. 2.	Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen anomus lasten iltatyökodin perustamisesta Sörnäsiin.	Joulukuun 2 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Rahatoimikamariin ja sittemmin se on lähetetty yleishyödyllisten yritysten avustusmäärärahaa jakamaan asetettuun valiokuntaan.
171)	Jouluk. 8.	XII yleisen Suomen maatalousnäyttelyn Keskustoimikunnan esitys paikan luovuttamisesta kaupungin lähistöstä näyttelylle y. m.	Joulukuun 9 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Rahatoimikamariin.
172)	Jouluk. 10.	Kaupungin Hätäapukomitean työtoimistoissa palvelevain opettajain anomus päästä palkkaetuihin nähden kaupungin muiden viranpitäjäin vertaisiksi.	Joulukuun 10 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Palkkalautakuntaan.

173)	Jouluk. 17.	Rahatoimikonttorin viranpitäjäin esitys kuluvana vuonna vahvistetun palkkasäännön soveltamisesta ynnä kalliinajanlisäysten korottamisesta.	Joulukuun 17 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Palkkalautakuntaan.
174)	Jouluk. 9.	Kaupungin hätaaputyöläisten anomus lahjapalkkiota, tuntipalkkaa, lapsiavustusta y. m. koskevista asioista.	Joulukuun 24 päivänä 1919 lähetti V. V. asian Rahatoimikamariin.

Selonteko Kaupunginvaltuuston asettamain tilapäisvaliokuntain ja -komiteain toiminnasta vuonna 1919.

1919 vuoden alussa oli 21 Kaupunginvaltuuston asettamaa tilapäisvaliokuntaa ja -komiteaa, jotka eivät olleet lopettaneet toimintaansa. Vuoden varrella tuli lisää 9 uutta valiokuntaa ja komiteaa. Näiden luku mainittuna vuonna oli siis kaikkiaan 30.

Vuoteen 1920 jäljellä olevat valiokunnat ja komiteat (N:ot 1—21) olivat seuraavat:

1) Käsityö- ja teollisuustalon tonttikysymystä käsittelemään toukokuun 28 päivänä 1913 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat W. F. Heimbürger, O. Tarjanne, E. W. Walldén, V. von Wright ja A. H. Soini.

Sittenkuin asia oli maailmansodan puhjettua käsityö- ja tehdasyhdistyksen pyynnöstä jätetty lepäämään säännöllisten olojen palautumista odotellessa, teki mainittu yhdistys kesäkuun 16 päivänä 1917 Kaupunginvaltuustolle uudistetun esityksen asiasta. Valmisteluvaliokunta lähetti esityksen Rahatoimikamariin, joka ei vielä ole siitä antanut lausuntoa. Valiokunta ei ole kokoontunut vuonna 1919.

2) Uuden kaupungintalon rakennuskysymystä käsittelemään kesäkuun 10 päivänä 1913 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Norrmén, Jalmar Castrén, N. L. Eskola, Hugo Lindberg, O. Tarjanne, Alexis Gripenberg ja G. Idström.

Komitean esitettyä mietinnössään N:o 2 suunnitelman ja ohjelman kaupungintalokysymyksen ratkaisemiseksi pani Kaupunginvaltuusto joulukuun 29 päivänä 1914 asian toistaiseksi pöydälle. Kokouksessaan lokakuun 28 päivänä 1919 Valtuusto antoi Valmisteluvaliokunnan toimeksi ehdottaa, miten asiaa olisi edelleen valmisteltava, mutta tätä ehdotusta ei vuoden varrella annettu.

3) Helsingin talviliikennekysymystä järjestämään helmikuun 24 päivänä 1914 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Ramsay, A. E. Alfthan, V. Ek, Aug. Hjelt ja Lars Krogius.

Oleviin oloihin katsoen Kaupunginvaltuusto marraskuun 4 päivänä 1914 valtuutti komitean lykkäämään työnsä toistaiseksi. Kokouksessaan lokakuun 28 päivänä 1919 Valtuusto antoi Valmisteluvaliokunnan toimeksi ehdottaa, miten asiaa olisi edelleen valmisteltava, mutta tätä ehdotusta ei vuoden varrella annettu.

4) Taideteollisuuskeskuskoulun sekä kansakoulujen jatko-opetuksen uudestijärjestämistä varten huhtikuun 28 päivänä 1914 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat V. von Wright, A. Frey, A. Lindgren, E. A. Törnwall, J. Reuter ja E. Nordström. Marraskuun 13 päivänä 1917 valittiin komitean lisäjäseniksi opettaja O. Lappalainen sekä opettajattaret M. Blomqvist ja A. Lindström. Seuraavan joulukuun 7 päivänä valittiin edelleen komitean lisäjäseniksi kansakoulutarkastaja A. Lilius ja opettajatar Alexandra Jürgens, minkä ohessa herra Freyn sijaan, joka vapautettiin jäsenyydestä, valittiin pankinjohtaja C. A. Öhman.

Komitea antoi helmikuun 3 päivänä 1919 toisen mietintönsä *(Pain. asiakirj. N:o 2)*, joka koski kaupungin kansakoulujen jatkoluokkain uudestijärjestämistä. Asiaa marraskuun 12 päivänä s. v. esiteltäessä se lähetettiin kansakoulujohtokuntiin, mutta näiden lausuntoja ei saapunut vuoden varrella.

Komitean ensimmäistä mietintöä *(Pain. asiakirj. N:o 5 vuodelta 1917)*, joka koski käsityöläiskouluopetuksen uudesti järjestämistä ja jonka Kaupunginvaltuusto oli toukokuun 7 päivänä 1918 pannut pöydälle, ei Valtuusto vuonna 1919 ottanut lopullisesti käsiteltäväksi.

5) Helsingin elintarvekysymystä selvittelemään lokakuun 6 päivänä 1914 asetettu komitea, johon kuuluvat herra A. Frey, vapaaherra O. von Hellens sekä herrat Hj. Göös, V. Kankaanpää ja G. R. Snellman. Herra Frey vapautettiin tämän valiokunnan jäsenyydestä joulukuun 7 päivänä 1917.

Komitea, joka oli aikaisemmin antanut mietinnön N:o 1 maidonkuljetuksen järjestämisestä, lykkäsi sitten olevien olojen johdosta työnsä toistaiseksi, ja lokakuun 28 päivänä 1919 Kaupunginvaltuusto peruutti sen tehtävän.

6) Suunnitellun työväenopistotalon tonttikysymystä käsittelemään toukokuun 11 päivänä 1915 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat V. von Wright, O. Tarjanne, J. J. Sederholm, A. Listo ja E. Hornborg.

Valiokunta ei kokoontunut vuonna 1919. Rakennuskonttorin huonerakennusosaston valiokunnan pyynnöstä laatimat työväenopistotalon luonnospiirustukset lähetti Rahatoimikamari helmikuun 28 päivänä 1919 työväenopiston yhteiseen johtokuntaan, joka antoi lausunnon seuraavan helmikuun 15 päivänä. Rahatoimikamari palautti asian lokakuun 31 päivänä s. v. mainittuun johtokuntaan, jolta ei saapunut uutta lausuntoa vuoden varrella.

7) Kaupungin viemäriolojen järjestämistä varten Kaupunginvaltuuston syyskuun 21 päivänä 1915 tekemän päätöksen johdosta asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Aschan, I. Lindfors, J. Castrén, G. Idström, vapaaherra O. von Hellens, B. Geitlin ja K. G. Bergman. Joulukuun 7 päivänä 1917 vapautettiin herra Castrén mainitun komitean jäsenyydestä. Sihteeri: insinööri J. W. Andersin.

Komitea on vuonna 1919 jatkanut meri- ja viemärivesitutkimuksiaan ja suorittanut osan niistä loppuun. Sen mietintö valmistunee vuonna 1920.

8) Kaupungin kulkulaitosten parantamista sekä sen satama-alueen ja kulkuyhteyksien laajentamiskysymystä valmistelemaan maaliskuun 14 päivänä 1916 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat E. Schybergson, A. E. Alfthan, I. Lindfors, A. Soini ja J. Tallberg.

Komitea ei ole vuoden varrella kokoontunut. Lokakuun 28 päivänä 1919 antoi Kaupunginvaltuusto Valmisteluvaliokunnan toimeksi ehdottaa, miten asiaa olisi edelleen valmisteltava, mutta tätä ehdotusta ei annettu vuoden varrella.

9) Kaupungin maanhankintapolitiikkaa ja teollisuuden tilantarvetta käsittelemään lokakuun 24 päivänä 1916 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Norrmén, R. Elving, K. A. Paloheimo, C. Enckell, L. Krogius, J. Castrén, H. Lindberg ja I. Lindfors. Marraskuun 13 päivänä 1917 valittiin komitean jäseniksi herrain Elvingin ja Enckellin sijaan herrat G. Bengelsdorff ja J. Stjernwall.

Komitean tehtävästä vielä jäljellä olevan osan Kaupunginvaltuusto peruutti helmikuun 11 päivänä 1919, siirtäen sen 11) kohdalla mainitulle toimikunnalle.

10) Kaupungin vastaisen vedenhankinnan järjestämistä valmistelemaan helmikuun 27 päivänä 1917 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. af Forselles, J. J. Sederholm, A. Skog, A. E. Blomqvist, G. A. Aartovaara ja B. Gagneur. Sihteeri: filosofianmaisteri K. G. Bergman.

Komitea antoi mietinnän syyskuun 17 päivänä 1919 *(Pain. asiakirj. N:o 38)* ja Kaupunginvaltuusto käsitteli sen marraskuun 12 päivänä s. v.

11) Kaupungin palojärjestystä uudistamaan kesäkuun 12 päivänä 1917 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Lundqvist, A. Öhman, A. von Knorring, G. Wasenius ja O. Kulmala.

Komitean mietintö valmistunee lähiaikoina.

12) Kaupungin pääkirjaston tonttikysymystä valmistelemaan marraskuun 13 päivänä 1917 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat V. T. Rosenqvist, A. Wallensköld, H. Lindberg, O. Mantere ja R. Sievers.

Komitean annettua maaliskuun 6 päivänä 1919 mietinnön *(Pain. asiakirj. N:o 15)* palautti Kaupunginvaltuusto asian toukokuun 15 päivänä s. v. komiteaan. Kokouksessaan seuraavan syyskuun 19 päivänä Kaupunginvaltuusto lisäksi lähetti komiteaan kaupungin Kirjastohallituksen anomuksen että heti ryhdyttäisiin rakennuttamaan uutta, ajanmukaista pääkirjastotaloa tai laajentamaan vanhaa Rikhardinkadun kirjastotaloa. Komitea on ryhtynyt toimiin viimeksi mainitun kirjastotalon laajennustöiden luonnospiirustusten laadituttamiseksi, ja sen mietintö valmistunee kohdakkoin.

13) Kysymystä kaupungin satamaolojen järjestämisestä koko laajuudessaan toukokuun 7 päivänä 1918 pohtimaan asetettu toimikunta, johon kuuluvat herrat L. Krogius, K. A. Paloheimo, J. Stjernvall, J. Kuosmanen, Julius Tallberg ja G. Estlander. Sihteeri: varatuomari J. Uggla.

Helmikuun 11 päivänä 1919 valitsi Kaupunginvaltuusto toimikunnan lisäjäseniksi herrat J. Castrénin, V. Tannerin, I. Lindforsin ja H. Lindbergin, minkä ohessa toimikunta sai tehtäväkseen valmistella kysymystä teollisuustonttien ja varastopaikkain osoittamisesta. Sitä paitsi lähetti Valtuusto samana päivänä toimikuntaan Rahatoimikamarin esityksen korttelin N:o 534 jakamisesta kolmeen tonttiin sekä näiden vuokralle antamisesta. Edelleen lähetti Rahatoimikamari toukokuun 12 päivänä s. v. toimikuntaan A.B. Brändö villastad yhtiön tekemän Hertonäs Gods A.B.yhtiön osake-enemmistön myyntitarjouksen sekä Kaupunginvaltuusto syyskuun 9 päivänä s. v. Rahatoimikamarin esityksen Taivalsaaren vuokralle antamisesta. Toimikunta antoi toukokuun 28 päivänä Rahatoimikamarille lausunnon A.B. Brändö villastad yhtiön tarjouksesta *(Pain. asiakirj. N:o 27)*. syyskuun 23 päivänä selonteon teollisuuden tonttitilantarvetta koskevan kysymyksen valmistelusta *(Pain. asiakirj. N:o 41)* sekä lokakuun 10 päivänä lausunnon Taivalsaaren vuokrausasiasta. Sen ohessa toimikunta, jolle Kaupunginvaltuusto sillä välin oli myöntänyt ennakkoluottoa asiantuntijain sekä eräiden tutkimusten ja mittaustöiden kustantamiseksi, jatkoi pääkysymysten käsittelyä. Niinpä tarkastettiin eräiden alustavain töiden valmistuttua toimikunnan asiantuntijan laatimat satamalaitosten luonnospiirustukset ja laadittiin lopulliset ehdotukset asiassa. Toimikunnan mietintö suunnitelmineen kaupungin satamalaitoksiksi ja lausuntoineen teollisuuden tilantarpeen tyydyttämisestä valmistunee 1920 vuoden alussa.

14) Johtaja Artur Grönbergin muistomerkin pystyttämiseksi kaatuneitten vapaussankarien muistoksi lahjoittaman rahaston tarkoituksen toteuttamista varten kesäkuun 4 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Grönberg, O. Tarjanne ja J. J. Sederholm.

Komitean mietintö valmistunee ensi keväänä.

15) Vanhankirkonpuistikon sotilashautojen monumenttalista kaunistamista valmistava komitea, joka asetettiin kesäkuun 11 päivänä 1918 ja johon kuuluvat herrat A. Norrmén, Felix Nylund, O. Tarjanne, E. Sjöström ja B. Brunila. Joulukuun 17 päivänä 1918 lähetettiin komiteaan myös erinäisten helsinkiläisten kansalaisten tekemä esitys muistomerkin pystyttämisestä kaatuneille ja murhatuille suojeluskuntalaisille.

Komitea on, toimenpantuaan palkintokilpailun, tehnyt sopimukset asianomaisten taiteilijain ja kivenhakkaajaliikkeiden kanssa, ja kaikki muistomerkit ovat nykyään tekeillä.

16) Kansanlastentarhain vastaista asemaa harkitsemaan syyskuun 10 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Aschan, A. Frey, S. Ojanne, H. Lavonius ja neiti Therese Wuorenheimo. Komitean jäsenyydestä vapauttamainsa herrain Aschanin ja Freyn sijaan Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä 1919 valitsi sen jäseniksi neiti E. Åströmin ja rouva L. Salovaaran.

17) Kysymystä sodanaikaisten toimikuntain saattamista läheisempään yhteyteen kaupungin varsinaisen hallinnon kanssa pohtiva, syyskuun 24 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Häggman, A. H. Soini ja L. Lerche.

Kaupunginvaltuusto peruutti valiokunnan tehtävän lokakuun 28 päivänä 1919.

18) Kaupungin satamahallinnon keskittämistä valmistelemaan lokakuun 8 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Häggman, G. Estlander, A. Nikander, Victor Ek ja J. A. Rosqvist. Komitean jäsenyydestä vapauttamansa herra Häggmanin sijaan valitsi Kaupunginvaltuusto tammikuun 28 päivänä 1919 herra E. von Frenckellin.

Helmikuun 11 päivänä 1919 päätti Kaupunginvaltuusto komiteaan edelleen lähettää Satamakonttorin tekemän esityksen uuden satamajärjestyksen, uuden satamataksan sekä satamakapteenin ja muiden Satamakonttorin viranpitäjäin johtosääntöjen laatimisesta. Marraskuun 10 päivänä 1919 antoi komitea mietinnön kaupungin satamahallinnon keskittämisestä *(Pain. asiakirj. N:o 40)*. Asiaa seuraavan joulukuun 15 päivänä esiteltäessä lähetti Kaupunginvaltuusto sen Rahatoimikamariin, joka ei ole siitä antanut lausuntoa vuoden varrella. Komitean tehtävän muu osa on toistaiseksi suorittamatta.

19) Ryttylän tilan käyttökysymystä valmistelemaan marraskuun 26 päivänä 1918 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat Lassenius, Rosenqvist ja Ruuth. Sihteeri: varatuomari W. Sahlstein.

Valiokunnan mietintö on korjausvedoksena.

20) Kaupungin sairaahallinnon ohjesäännön muuttamista valmistelemaan marraskuun 26 päivänä 1918 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Tollet, G. R. Idman ja J. Uggla.

Komitea antoi joulukuun 16 päivänä 1918 mietinnön *(Pain. asiakirj. N:o 3 vuodelta 1919)* ehdotuksineen Helsingin kaupungin kunnallisen sairaanhoidon ohjesäännöksi ja Helsingin kaupungin sairaalain säännöiksi. Asiaa maliskuun 11 päivänä 1919 esiteltäessä päätti Kaupunginvaltuusto sen lähettää kaupungin Sairaalaylihallitukseen, jonka tuli antaa ehdotus mainittujen sääntöjen lopulliseksi sanamuodoksi Valtuuston toimitettavaan asian toiseen käsittelyyn, minkä ohessa muut mietinnössä tehdyt ehdotukset pantiin tätä odotellessa pöydälle. Marraskuun 13 päivänä annettu Ylihallituksen ehdotus lähetettiin seuraavan joulukuun 19 päivänä 25) kohdalla mainittuun valiokuntaan, joka ei kuitenkaan vuoden varrella antanut lausuntoa asiasta.

21) Kunnollisen palvelusväen palkitsemisrahastosta avustusta jakamaan joulukuun 10 päivänä 1918 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat V. von Wright, F. Nummivuori, L. Harmaja, A. Noponen ja S. Hongell.

Valiokunta antoi helmikuun 10 päivänä toiminnastaan selonteon, joka saman kuukauden 25 päivänä esiteltiin Kaupunginvaltuustolle.

Vuonna 1919 asetetut valiokunnat ja komiteat (N:ot 22—30) olivat seuraavat:

22) Yleishyödyllisessä tarkoituksessa toimivain yritysten ja laitosten avustusmäärärahaa jakamaan helmikuun 25 päivänä 1919 asetettu valiokunta, jolloin siihen valittiin herrat V. T. Rosenqvist, J. W. Keto, S. Hellsten ja Hj. J. Procopé sekä rouva H. Gebhard. Valiokunnan jäsenyydestä vapauttamansa herra Procopén sijaan valitsi Kaupunginvaltuusto seuraavan huhtikuun 15 päivänä herra G. Norrménin.

Valiokunta antoi toukokuun 24 päivänä 1919 mietintönsä *(Pain. asiakirj. N:o 33)*, jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli kokouksessaan kesäkuun 17 päivänä s. v.

23) Huhtikuun 15 päivänä 1919 Helsingin asumusolojen tilastotutkimusta järjestämään asetettu komitea, johon kuuluvat herrat H. Dalström, A. E. Tudeer, Y. Heikel ja O. Autere sekä neiti E. Heikel.

Komitea suoritti tehtävänsä ennen toukokuun loppua 1919.

24) Toukokuun 6 päivänä 1919 Korkeasaaren ja Seurasaaren laitosten vastaista hoitoa koskevaa kysymystä valmistelemaan asetettu komitea, johon kuuluvat herrat A. Björkenheim, J. Ailio, K. M. Levander ja K. E. Kivirikko sekä neiti L. Eronen. Sihteeeri: filosofianmaisteri R. Palmgren.

Komitea antoi toukokuun 22 päivänä 1919 lausunnon Helsingin Anniskeluosakeyhtiön omistaman irtaimiston lunastamisesta. Sen mietintö on kohdakkoin odotettavana.

25) Eräitä johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen muutoskysymyksiä valmistelemaan toukokuun 6 päivänä 1919 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Söderholm, P. Raittinen, S. Ivalo, J. Laherma ja C. A. Öhman.

Lisäksi sai valiokunta lokakuun 3 päivänä 1919 Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunnalta tehtäväkseen antaa lausunnon Rahatoimikamarin tekemästä esityksestä, joka tarkoitti eräiden vaatimusten asettamista kaupungin kiinteän omaisuuden katselmusmiesten ominaisuuksiin nähden sekä heidän lukumääränsä lisäämistä. Valiokunta antoi viimeksi mainitusta asiasta lausunnon lokakuun 21 päivänä s. v. sekä pääkysymyksestä ensimmäisen mietinnön *(Pain. asiakirj. N:o 47)* marraskuun 1 päivänä 1919. Tätä mietintöä käsitteli Kaupunginvaltuusto kokouksissaan saman vuoden joulukuun 15 ja 18 päivänä sekä lähetti sen silloin eräiltä kohdin Rahatoimikamariin, joka ei antanut vuoden varrella lausuntoa asiasta. Valiokunnan työt jatkuvat.

26) Lentokirjasessa „Pro Helsingfors" suunniteltua „Kuninkaankatua" toteuttamaan toukokuun 20 päivänä 1919 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Tarjanne, J. Ailio, H. Lindberg, A. Tollet ja I. Lindfors.

Komitea ei ole toistaiseksi kokoontunut.

27) Eräiden kunnallisten viranpitäjäin suhtautumista kapinaliikkeeseen tutkimaan kesäkuun 3 päivänä 1919 asetettu toimikunta, johon kuuluvat herrat A. Söderholm, E. Pekkala ja A. Makkonen.

Toimikunnan suoritettua tehtävänsä käsitteli Kaupunginvaltuusto asian syyskuun 9 päivänä s. v.

28) Asunnonpuutteen poistamiskysymystä varten syyskuun 23 päivänä 1919 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat I. Lindfors, S. Hellsten E. Böök, G. Nummelin, K. Lindahl ja Y. Similä.

Komitean työt jatkuvat ja valmistunee sen mietintö ensi keväänä.

29) Marraskuun 26 päivänä 1919 asetettu komitea, jonka on käsiteltävä eräiden osakeyhtiöiden kunnallistuttamista, joissa Helsingin kaupungilla on osake-enemmistö. Komiteaan kuuluvat herrat A. Söderholm, O. Tarjanne, G. Estlander, J. Ailio ja P. Raittinen.

Komitea antoi joulukuussa 1919 lausunnon eräistä mainitun laatuisista osakeyhtiöistä (ks. joulukuun 18 päivän esityslistaa, asiaa N:o 2). Muita osakeyhtiöitä koskeva mietintö valmistuu aivan kohdakkoin.

30) Kunnollisen palvelusväen palkitsemisrahaston 1919 vuoden korkovaroista apurahoja jakamaan marraskuun 26 päivänä 1919 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat A. Noponen ja K. Th. Boström, neidit B. Tabelle ja M. Lindberg sekä rouva M. Kanervo.

Valiokunta ei ole vielä aloittanut toimintaansa.

Edellä luetelluista valiokunnista ja komiteoista lakkasivat vuoden varrella N:ot 4, 5, 9, 10, 17, 20—23 ja 27. Muut eli N:ot 1—3, 6—8, 11—16, 18, 19, 24—26 ja 28—30 ovat jäljellä vuoteen 1920.

Valiokunnat ja komiteat antoivat vuonna 1919, paitsi moniaita lausuntoja, 9 mietintöä.

Kokouksia pidettiin vuoden varrella noin 105.

Helsingin Kaupunginvaltuuston kanslia, joulukuun 31 päivänä 1919.

Harald Dalström.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Komitean mietintö kaupungin palojärjestyksen uudistamisesta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkuin Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta oli erään palolaitosta koskevan asian käsittelyn yhteydessä huomauttanut, että kaupungin voimassa oleva palojärjestys oli monelta kohden vanhettunut eikä enää vastannut olevia oloja, päätti Valtuusto kokouksessaan toukokuun 15 päivänä 1917 valiokunnan ehdotuksesta antaa tarkoitusta varten asetettavan komitean tehtäväksi laatia palojärjestyksen ajan vaatimusten mukaiseksi. Valmisteluvaliokunnan sittemmin ehdotettua, että komitea käsittäisi 5 jäsentä ja kokoonpantaisiin siten, että Kaupunginvaltuusto valitsisi kaksi jäsentä, maistraatti yhden sekä Kaupunkien yleisen paloapuyhdistyksen johtokunta ja palolaitoksen miehistö kumpikin yhden, jonka ehdotuksen Kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan kesäkuun 12 päivänä s. v., valitsi Valtuusto samana päivänä puolestaan komitean jäseniksi pankinjohtajat C. A. Öhmanin ja August Lundqvistin. Myöhemmin valittiin komitean jäseniksi kunnallisneuvos, everstiluutnantti Alex. von Knorring maistraatin, palomestari Gösta Wasenius Kaupunkien yleisen paloapuyhdistyksen johtokunnan sekä palokersantti Otto Kulmala palokunnan miehistön edustajina.

Komitea kokoontui muutamia kertoja vuonna 1917, jolloin m. m. sen puheenjohtajaksi valittiin allekirjoittanut Lundqvist ja alustava ehdotus muutetuksi palojärjestykseksi laadittiin. Vuoden 1918 kapina kuitenkin keskeytti työt, ja silloin kapinoitsijat, niinkuin tunnettu, murhasivat komitean sihteerin, lakitieteenkandidaatti Otto M. Hohenthalin. Kapinan kukistamisen jälkeen oli komitean aluksi mahdoton saada sopivaa sihteeriä, minkätähden töiden silloin täytyi jäädä toistaiseksi. Kuluvan vuoden alussa komitea alotti uudestaan toimintansa toisen sihteerin avustamana ja pyytää nyttemmin tehtävänsä suoritettuaan Kaupunginvaltuustolle antaa tässä seuraavan mietinnön.

Historiikki. Sen palojärjestyksen, joka nykyään pääasiassa on voimassa Helsingin kaupungissa ja tuli tammikuun 22 päivänä 1869 annetun vanhemman palojärjestyksen sijaan, Kaupunginvaltuusto hyväksyi useissa kokouksissa käsiteltyään joulukuun 6 päivänä 1881 ja senaatti vahvisti marraskuun 17 päivänä 1882. Siitä lähtien on senaatti Kaupunginvaltuuston esityksestä vahvistanut eräät muutokset tähän palojärjestykseen, nimittäin kesäkuun 9 päivänä 1886 eräät muutokset palomestarin rankaisuoikeuteen, kesäkuun 11 päivänä 1890 kaupungin paloalueen laajentamista koskevat muutokset, kesäkuun 3 päivänä 1896 muutetut määräykset kiinteistönomistajan oikeudesta ottaa nuohooja sekä vihdoin toukokuun 15 päivänä 1905 eräät tilitystä ja etuantivarain nostoa koskevat muutokset. Yhdelläkään näistä muutoksista ei kuitenkaan ole ollut syvälle käypää merkitystä eivätkä ne ole aikaansaaneet mainittavampaa uudistusta palojärjestykseen.

Komitean muutosehdotukset. Niiden lähes neljän vuosikymmenen aikana, jotka ovat kuluneet nykyään voimassa olevan palojärjestyksen laatimisesta ja vahvistamisesta lähtien ja joiden tuntomerkkinä kunnallishallinnon alalla yleensä on ollut virkeä edistys, on palojärjestys siis pysynyt pääasiassa ennallaan. Luonnollinen asia sentähden on, että useat sen määräykset nyttemmin ovat sangen vanhettuneita. Näin on erittäinkin laita paloaluetta, palokatselmusta, nuohoomista ja uhkasakkomääriä koskevien säännöksien. Mutta muutoinkin on moniaita erilaatuisia muutoksia havaittu tarpeellisiksi, osin yhtäpitäväisyyden saavuttamiseksi vallitsevain kunnallisten olojen kanssa, osin suuremman selvyyden ja keskityksen saavuttamiseksi. Komitea on sentähden katsonut tarpeelliseksi kaikkiin palojärjestyksen pykäliin ehdottaa mihin minkin laajuisia, osin asiallista ja osin muodollista laatua olevia muutoksia. Suuremman selväpiirteisyyden aikaansaamiseksi on pykälät sen ohessa koottu lukuihin.

Kun selvimmän käsityksen niistä muutoksista, joita komitea on pitänyt palojärjestykseen tarpeellisina, saanee niitä valaisevasta selonteosta ja perustelusta, pyytää komitea seuraavassa kunkin eri pykälän kohdalla lyhyesti mainita muutosehdotusten sisällyksen sekä niiden perusteina olleet syyt. Tässä perustelussa, jossa viittaukset eri pykäliin tarkoittavat tämän oheista komitean ehdotusta eikä nykyään voimassa olevaa palojärjestystä, sivuutetaan kuitenkin puhtaasti muodollista laatua olevat sekä vähäpätöisemmät asialliset muutokset.

1 §. *1 §:än*, jonka sanamuoto nykyään voimassa olevassa palojärjestyksessä on aivan vanhettunut, on tehty se muutos, että kaupungin paloalue on jaettu sisempään ja ulompaan paloalueesseen, jolloin edelliseen on luettu koko vahvistetun kaupunginaseman ala sekä ne kaupunkiin yhdistetyn alueen osat, joita varten on erikoinen rakennusjärjestys vahvistettu, jälkimäiseen taas muu kaupunkiin yhdistettyyn alueeseen kuuluva osa. Tämä sanamuoto on näyttänyt sopivalta osin siihen nähden, että se voi pysyä ennallaan, siinäkin tapauksessa että, niinkuin on edellytettävissä, kaupunkiin yhdistetyn alueen uusille osille säädetään rakennusjärjestyksiä, osin syystä että palopäällikön tehtävät, semmoisina kuin ne on

osotettu 7 §:ssä, on sen johdosta voitu tarkoituksenmukaisella tavalla määritellä. Jako sisempään ja ulompaan paloalueeseen on muutoin toimeenpantu nykyään voimassa olevassa palojärjestyksessäkin, sillä senkin mukaan on kaupungin satama-alue samalla tavoin jaettu sisempään ja ulompaan satama-alueeseen.

Palotoimikunnan järjestysmuotoon, joka mainitaan *2 §:ssä*, on komitea ehdotuksessaan tehnyt semmoiset muutokset, jotka vastaavat Kaupunginvaltuuston joulukuun 15 ja 18 päivänä 1919 eräisiin muihin kunnallisiin johto- ja lautakuntiin nähden päättämiä muutoksia. Niinpä on jäsenten toimikausi muutettu vuodeksi kolmen sijasta ja varajäsenet kokonaan poistettu. Määräys että yhden jäsenen tulee olla Uudenmaan läänin maaherran valitsema on sitä vastoin pysytetty entisessä muodossaan, pääasiallisesti syystä että valtiolle lukuisain kiinteistöjen omistajana tässä kaupungissa on varsin tärkeää, että palolaitos toimii tyydyttävästi. Tästä pykälästä on sitä paitsi 2 ja 3 kohta poistettu nyttemmin tarpeettomina. 2 §.

3 §:än on lisätty määräys, että äänten käydessä tasan palotoimikunnan puheenjohtajalla on ratkaiseva ääni. Sen ohessa on eräitä kohtia poistettu. 3 §.

4 §:ssä on kassa- ja tilihoitoon kohdistuvat palotoimikunnan tehtävät, menosäännön laatiminen, inventtaus y. m., koottu yhteen ainoaan kohtaan (4 kohta), jossa viitataan kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosääntöön. Sen ohessa on useita kohtia poistettu osin ehdotetun muutetun toimikauden johdosta (niin 7 kohta), osin tarpeettoman laajasanaisuuden välttämiseksi. 4 §.

5 § on murrettu erilleen nykyään voimassa olevan palojärjestyksen 3 §:stä. 5 §.

6 §:än on pantu palokunnan toimihenkilöjen muutetut nimitykset, niin että palomestaria sanotaan palopäälliköksi, alipalomestareja palomestareiksi, ylikonstaapeleja palopäällysmiehiksi ja konstaapeleja palomiehiksi. Nämä muutokset ovat lähinnä johtuneet siitä, että on pidetty suotavana saada palolaitoksen toimille muissa maissa, etusijassa Skandinavian maissa, Saksassa y. m., käytettyjä vastaavat nimitykset. Tämän yhteydessä on tähän pykälään pantu määräys, että yhden palomestareista tulee palotoimikunnan määräyksen mukaan toimia varapalopäällikkönä, jommoinen määräys on tarpeellinen, sittenkuin nyttemmin sen alipalomestarin sijaan, joka voimassa olevan palojärjestyksen mukaan päällikön estettynä ollessa on itseoikeutettu astumaan hänen sijaansa, on pantu „tarpeellinen määrä palomestareja“ (nykyään kaksi). Edelleen on määräys että palomestarit valitsee Kaupunginvaltuusto palotoimikunnan ehdotuksesta muutettu niin, että palomestarit on palotoimikunnan valittava, ja säännöksissä niistä välikirjoista, joilla muuan palolaitoksen henkilökunnan osa otetaan palvelukseen, on tehty se ero, että palomiehet voi erottaa palopäällikkö, mutta palopäällysmiehet palotoimikunta palopäällikön esityksestä. Vihdoin on komitean ehdotuksessa oikeus määrätä palolaitoksen palveluksessa olevain henkilöjen virkapuvut, jotka voimassa olevan palojärjestyksen (5 § 4 kohta) mukaan, ovat, mikäli palopäällystöä koskee, kerta kaikkiaan määrätyt ja alipäällystölle ja miehistölle vahvistaa Kau- 6 §.

punginvaltuusto palotoimikunnan esityksestä, siirretty viimeksi mainitulle, jota lienee katsottava siihen päteväksi.

7 §. *7 §:stä*, joka käsittelee palopäällikön tehtäviä, on poistettu eräät tulipalon sammutus- sekä pelastustyötä koskevat määräykset, jotka ovat näyttäneet liian seikkaperäisiltä ollakseen sopivia palojärjestyksessä. Sen ohessa on tämän pykälän sisällykselle ehdotettu jossain määrin muutettu järjestys ja se muutoinkin laadittu keskitetympään muotoon.

8 §. *8 §:ssä* olevat määräykset palomestarien tehtävistä on osittain laadittu uudestaan ja selvennetty, minkä ohessa 2 kohtaan on pantu määräys palomestarien velvollisuudesta pitää palopäällikön määräyksen mukaan silmällä palokalustoa ja lisätty uusi säännös palotoimikunnan oikeudesta antaa palopäällystön työnjakoa koskevia ohjeellisia määräyksiä.

9 §. *9 §:ä*, joka on näyttänyt liian seikkaperäiseltä, on tuntuvasti lyhennetty. Asiallinen muutos on, että palopäällysmiesten ja palomiesten noudatettavat johtosäännöt komitean ehdotuksen mukaan antaa palopäällikkö eikä, niinkuin ennen, „palotoimikunta palomestarin ehdotuksesta“. Määräys että palomiehet (palokonstaapelit) ovat, kun heitä ei tarvita palolaitoksen toimissa, velvolliset suorittamaan muuta työtä kaupunkikunnan hyödyksi on kokonaan poistettu.

10 §. *10 §:än* on pantu uusi määräys palolaitoksen henkilökunnan oikeudesta saada virkaloma Kaupunginvaltuuston asiasta vahvistamain määräysten mukaisesti sekä tehty m. m. se muutos, että palotoimikunnan puheenjohtaja on oikeutettu myöntämään palopäällystölle tilapäistä lomaa enintään viikoksi tähänastisten kolmen vuorokauden sijasta. Säännökset että palokomennuskuntaan kuuluvain henkilöjen älköön sallittako muutoin kuin poikkeustiloissa poistua kaupungista älköönkä missään tapauksessa enempää kuin kuudettaosaa miehistöstä yhtaikaa laskettako lomalle kaupunkiin on tarpeettomina poistettu.

11 §. Erilaatuisista hairahduksista säädetyistä rankaisumääräyksistä on *11 §:stä* poistettu kaikki sakkomääräykset, koska nämä ovat osottautuneet hankaloiksi ja vaikeiksi soveltaa ja niitä muutoinkin on pidetty vähemmän sopivina. Sakkojen sijasta on säädetty kaksi muunlaatuista rangaistusta, nimittäin pidättäminen virantoimituksesta, jota rangaistusta sovellettaisiin hairahduksen uusiintuessa tai ollessa raskaampaa laatua, sekä lomakielto, jommoinen rangaistuslaji näyttää hyvin soveltuvan käytettäväksi hairahduksissa semmoisissa kuin esim. omalupainen loma tai myöhästynyt paluu lomalta virantoimitukseen. Oikeus määrätä jälkimäinen rangaistus virkavirheistä palopäällystölle olisi palotoimikunnalla, edellinen taas, samoin kuin virasta erottaminenkin, Kaupunginvaltuustolla, kuitenkin palotoimikunnan tehtyä esityksen; mitä taas palomiehiin tulee, olisi palotoimikunnalla oikeus palopäällikön esityksestä pidättää heidät virantoimituksesta ja palopäällikköllä oikeus rangaista heitä lomakiellolla. Muihin rankaisumääräyksiin ei komitean ehdotuksessa ole muutosta tehty.

12 §. *12 §:stä* on poistettu moniaita nyttemmin vanhettuneiksi havaittuja sään-

nöksiä. Semmoisia ovat määräykset kiinteistönomistajan velvollisuudesta kussakin kiinteistössä pitää rautaketjulla varustettua palokoukkua, kiinteiden vedennostolaitteiden ylläpitämisestä kaupungin rantasilloilla sekä kaivojen kunnossapidosta kaupungin etäisemmissä osissa, ajurien velvollisuudesta tulipalon sattuessa tuoda vettä palopaikalle, kaupungin majatalonpitäjän samanlaisesta velvollisuudesta y. m. määräykset. Kiinteistönomistajain velvollisuus kussakin kiinteistössä ylläpitää siirreltävää paloruiskua on muutettu velvollisuudeksi ylläpitää hyväksytyn mallin mukaista assuranssi- tai muuta paloruiskua. Edelleen on lisätty määräys että kussakin kiinteistössä pitää olla julkipantuna ilmoitus lähimmän palokellon paikasta.

13 §:stä on m. m. poistettu niiden sakkojen määrä, mitkä kiinteistönomistajain on eräistä laiminlyönneistä maksettava, mutta sakkorangaistus on pysytetty. 13 §.

Tulenvaaran ehkäisemiseksi toimitettavia katselmuksia ja katsastuksia koskevat määräykset on olennaisesti laadittu undestaan ja jaettu *14—17 §:än.* Sen palokatselmuksen sijaan, josta on säännöksiä voimassa olevan palojärjestyksen 14 §:ssä ja joka on käsittänyt sekä palokalujen y. m. että tulisijain ja savujohtojen katselmuksen, on komitea ehdottanut kaksi erilaatuista katselmusta. Toista näistä (komitean ehdotuksen 14 §), joka kohdistuu tulisijoihin ja savujohtoihin ja jonka toimittavat piirinuohooja ynnä huonerakennukseen ja uunintekijäammattiin perehtyneet henkilöt poliisimiehen avustamina, on sanottu tulisijakatselmukseksi; toiselle (ehdotuksen 15 §), joka koskisi palo- ja pelastuskaluista sekä teattereista ja kokoussaleista, tulenarkojen öljyjen y. m. varastoista annettujen määräysten noudattamista ja jonka palopäällystö toimittaa, on pysytetty entinen nimitys palokatselmus. Kumpaisenkin laatuista katselmusta seuraisi lisäksi tarkastuskatselmus eli jälkikatsastus. Tämän järjestelyn johdosta eivät katselmustoimitukset ainoastaan tulisi yksinkertaisemmiksi ja tehokkaammiksi, koska niitä toimittaisivat harvalukuisemmat henkilöt, jotka kaikki ovat täysin perehtyneitä niihin seikkoihin, joita toimitukset koskevat, vaan ehdittäisiin myös eri kiinteistöjen katselmukset toimittaa nopeammin, koska kiinteistön jonkin yksityiskohdan tarkastus ei viivyttäisi toisen samassa kiinteistössä esiintyvän yksityiskohdan tarkastusta, niinkuin tähän asti usein on ollut laita. Näiden katselmusten toimitusajat eivät olisi määrättyinä palojärjestyksessä, vaan määräisi ne maistraatti. Lisäksi on eräitä tähän kuuluvia määräyksiä poistettu, m. m. kaikki laiminlyönneistä säädetyt sakkomäärät, joita nyttemmin täytyy pitää vanhettuneina. 14—17 §.

Nuohousta koskevat määräykset, jotka ovat voimassa olevan palojärjestyksen 13 §:ssä, on perin pohjin laadittu uudestaan ja jaettu komitean ehdotuksen *18—31 §:än.* Näistä ovat 20, 21, 24, 27, 28 ja 30 § kokonaan uusia. Kaksi ensinmainittua käsittelee pääasiassa piirinuohoojain ja heidän apulaistensa kelpoisuusehtoja, joista ei aikaisemmin ole ollut minkäänlaisia määräyksiä, jota paitsi 21 §:ssä on määrätty, että maistraatti voi velvoittaa piirinuohoojan erottamaan sopimattomat apulaiset. Nämä määräykset ovat johtuneet siitä, että nuohoominen 18—31 §.

kaupungissa on, erittäinkin viime vuosina, niinkuin suhteettomasti lisääntynyt nokivalkeiden lukumäärä kylläkin on osottanut, ollut yhä epätyydyttävämmällä tavalla toimitettu, minkätähden mahdollisimman varmoja takeita täytyy hankkia sen tulenvaaran ja niiden ikävyyksien välttämisestä, joita puutteellinen nuohoominen on omansa saamaan aikaan. 24 §:ssä säädetään, että piirinuohoojan yleensä tulee asua piirissään ja pitää puhelinta, jotka määräykset on pantu jotta piirinuohooja helpommin voitaisiin tavata ja nopeammin voisi täyttää hänellä vanhastaan olevan velvollisuuden tulipalon tai nokivalkean sattuessa saapua palopaikalle (25 §); oikeus asua piirin ulkopuolella pitäisi kuitenkin palopäällikön poikkeustapauksissa saada myöntää piirinuohoojalle. 27 §:ssä on säännös että piirinuohoojan tulee noudattaa nuohouspiirien vastaisia järjestelyjä. Uudet 28 ja 30 § koskevat eräitä kiinteistönomistajain velvollisuuksia, joita ei ole aikaisemmin ollut palojärjestyksessä määrätty, mutta joiden välttämättömyyden kokemus on osottanut. Edellinen koskee ryhtymistä eräisiin toimenpiteisiin nuohoojan turvaamiseksi työssään, jälkimäinen velvollisuutta tehdä nuohoomistyössä tarpeellisiksi osottautuvia reikiä tulisijaan, savujohtoon tai muuriin sekä jälleen muurata ne umpeen. Tähän kuuluviin säännöksiin tehdyistä muutoksista on etusijassa mainittava, että komitean ehdotuksen 19 §:n mukaan kiinteistönomistaja on velvollinen palojärjestyksessä säädetyn seuraamuksen uhalla käyttämään piiriä varten otettua nuohoojaa, sen sijaan että nykyään voimassa olevan palojärjestyksen mukaan (13 § 5 kohta) poikkeuksia tästä säännöstä on sallittu ja laajassa mitassa tehtykin. Samoin kuin pari edellä mainittua muutosta on komitea havainnut tämänkin aivan välttämättömäksi puutteellisesta nuohoomisesta johtuvan tulenvaaran torjumiseksi ja jotta kaupungin nuohousolot ylipäätään saataisiin tyydyttävällä tavalla järjestetyiksi. 26 ja 31 §:stä on sakkomäärät vanhettuneina poistettu. 18, 22, 23, 25 ja 29 §:ssä on ehdotettu ainoastaan vähäisiä, pääasiassa muodollisia muutoksia.

32 §. *32 §:ssä* olevia määräyksiä velvollisuudesta antaa tieto tulipalon puhkeamisesta on jossain määrin yksinkertaistutettu, minkä ohessa sakkomäärät on poistettu.

33 §. Myöskin *33 §:n* säännöstä varapalomiehistöstä on lyhennetty. Sitä paitsi on tähän pykälään tehty se muutos, että toimenpiteisiin varamiehistön asettamiseksi on ryhdyttävä ainoastaan siinä tapauksessa, että vapaaehtoisen palokunnan miesluku supistuu sataa vähemmäksi. Nykyisen palojärjestyksen vastaavassa pykälässä on vastamainittu jäsenluku kaksisataa. Tämän lukumäärän on komitea, katsoen tulensammutuskojeiden uudenaikaistumiseen, vesijohtoverkon laajenemiseen, puhelinkojeidon lukumäärän suureen lisääntymiseen ja palolennättimen olemassaoloon arvellut, hyvin voitavan vähentää edellä mainittuun määrään.

34—35 §. Järjestysvallan velvollisuuksia koskevat säännökset on jaettu kahteen pykälään, *34 ja 35 §:än*. Edelliseen tehdyt muutokset ovat ainoastaan muodollista laatua. Jälkimäiseen on paitsi muodollisia muutoksia pantu määräys että, jos vakuutuslaitoksessa vakuutettua omaisuutta on tulipalossa vahingoittunut, tulee

asianomaisen laitoksen asiamiehen kutsusta saapua tulipalon johdosta toimitettavaan poliisitutkintoon. Nykyään voimassa olevassa palojärjestyksessä on tämmöinen säännös olemassa ainoastaan Kaupunkien yleisen paloapuyhdistyksen asiamiehestä.

36 §:än tehdyt muutokset ovat yksinomaan muodollista laatua. 36 §.

37 §:stä on tarpeettomina poistettu säännökset palojärjestyksen rikkomisesta tuomittujen sakkojen jaosta sekä semmoisten sakkojen sovittamisesta maksuvarojen puutteessa. Sen sijaan on ensimäiseksi kohdaksi pantu yleinen säännös, että palojärjestyksen rikkominen rangaistaan sakolla, ja on samalla korkein määrä, rahan nykyiseen arvoon katsoen, ehdotettu tuhanneksi markaksi. 37 §.

Määräykset valituksista, joita saa tehdä maaherran (aikaisemmin kuvernöörin) päätöksistä muutosta haettaessa maistraatin toimenpiteeseen, on voimassa olevain asetusten mukaisesti *38 §:ssä* muutettu niin, että semmoiset valitukset on annettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen eikä valtioneuvostolle (ennen senaatin talousosastoon). Eräät seikkaperäiset valitusosotukset on sen ohessa tarpeettomina poistettu. 38 §.

39 §:ssä vihdoin on sen määräyksen sijasta että kappale painettuna julkaistua palojärjestystä on jaettava kullekin kiinteistönomistajalle säädetty, että palojärjestyksen tulee kohtuullisesta hinnasta olla saatavana kirjakaupoista, mikä palojärjestyksen tiedoksi saattamiseen katsoen näyttää riittävältä, sitä enemmän kun kiinteistöjen omistajat usein vaihtuvat eikä palojärjestyksen jakaminen kiinteistönomistajille sentähden anna riittäviä takeita siitä, että sen säännökset ovat heille tunnetut. 39 §.

Edellä esitetyn johdosta ja kun päätökset, jotka tarkoittavat yleisten määräysten antamista m. m. järjestyksen ja turvallisuuden edistämiseksi kaupungissa, on voimassa olevan, marraskuun 27 päivänä 1917 annetun kaupunkien kunnallislain 42 §:n mukaan alistettava asianomaisen maaherran vahvistettaviksi, on komitealla kunnia esittää,

että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi tämän oheisen ehdotuksen Helsingin kaupungin palojärjestykseksi sekä asianmukaisessa järjestyksessä Uudenmaan läänin maaherralta hankkisi vahvistuksen sille.

Helsingissä, helmikuun 2 päivänä 1920.

August Lundqvist.

C. A. Öhman. **Alex. von Knorring.**

Gösta Wasenius. **Otto Kulmala.**

Harald Dalström.

Liite.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin palojärjestys.

I luku.

Paloalue.

1 §.

Helsingin kaupungin sisempään paloalueeseen luetaan kaikki, mitä vahvistetun kaupunginaseman piirissä on, sekä se osa kaupunkiin yhdistettyä aluetta, jota varten erityinen rakennusjärjestys on vahvistettu.

Kaupungin ulompi paloalue käsittää muun osan kaupunkiin yhdistettyä aluetta.

II luku.

Palotoimikunta.

2 §.

Palolaitoksen ylivalvonta on, maistraatin silmälläpidon alaisena, asiana palotoimikunnalla, johon kuuluu viisi jäsentä, joista yhden, niin kauan kuin valtio antaa apumaksua palolaitoksen voimassapitoon, valitsee Uudenmaan läänin maaherra ja neljä muuta vuodeksi kerrallaan kaupunginvaltuusto.

3 §.

Palotoimikunta valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Vaalin tuloksesta on maaherralle sekä maistraatille ja kaupunginvaltuustolle kirjallisesti ilmoitettava.

Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan estettynä ollessa valitaan puheenjohtaja siksi kerraksi.

Palotoimikunta kokoontuu niin usein, kuin puheenjohtaja harkitsee asian laadun sitä vaativan tai vähintään kaksi jäsentä sitä vaatii, ja on päätösvaltainen kolmen jäsenen ollessa saapuvilla. Jos jossakin asiassa ilmaantuu erimielisyyttä, ratkaistaan se yksinkertaisella äänienemmistöllä; äänten käydessä tasan on puheenjohtajalla ratkaiseva ääni.

4 §.

Palotoimikunnan velvollisuutena on erittäin:

1) katsoa, että palopäällystö täyttää tehtävänsä;

2) vuosittain palopäällikön läsnäollessa toimittaa palolaitoksen omaisuuden ja kaluston tarkastus;

3) antaa kaupunginvaltuuston ja maistraatin vaatimat tai muutoin tarpeelliset lausunnot ja tiedot;

4) menosääntöehdotuksen laatimiseen, etuantivarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon, inventtaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden valvoa, että kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä tarkoin noudatetaan;

5) palopäällikön ehdotuksesta vahvistaa ne merkit, joilla palolaitos ilmoittaa puhjenneesta tulipalosta;

6) vuosittain ennen maaliskuun loppua kaupunginvaltuustolle lähettää palopäällikön laatima kertomus palolaitoksen tilasta ja hallinnosta lähinnä edellisenä vuonna;

7) viivyttelemättä ilmoittaa maistraatille, kun joku toimikunnan jäsen on toimikautensa kuluessa eronnut; sekä

8) kun joku palolaitoksen palveluksessa oleva henkilö tulipalossa tai muutoin virantoimituksessa vahingoittuu tai menettää henkensä, mahdollisimman pian kaupunginvaltuustolle tehdä esitys avustuksen antamisesta vahingoittuneelle tai vainajan leskelle ja lapsille joko kerta kaikkiaan tai vuosittain.

5 §.

Palotoimikunta on oikeutettu avukseen ottamaan sihteerin, joka laatii sen diarit ja pöytäkirjat, valmistaa ja varmentaa lähtevät toimituskirjat sekä hoitaa toimikunnan arkistoa.

III luku.

Palolaitoksen henkilökunta.

6 §.

Palolaitoksen palveluksessa on palopäällikkö, tarpeellinen määrä palomestareja, joista yksi palotoimikunnan määräyksen mukaan toimii varapalopäällikkönä, sekä palopäällysmiehistä ja palomiehistä kokoonpantu palokomennuskunta.

Palopäällikön valitsee kaupunginvaltuusto palotoimikunnan esityksestä, palomestarit palotoimikunta. Palolaitoksen muun henkilökunnan ottaa kirjallisilla sopimuksilla palopäällikkö, jonka on siinä katsottava, ettei koko palokomennus-

kunnan palvelusaika pääty yhtaikaa. Mainitut välikirjat laaditaan palotoimikunnan vahvistamain kaavakkeiden mukaan, ja on niissä nimenomaan sanottava, että asianomaisten tulee noudattaa palojärjestyksen määräyksiä sekä että heidät voi edeltäpäin irtisanomatta milloin tahansa erottaa, palomiehet palopäällikkö ja palopäällysmiehet palotoimikunta palopäällikön esityksestä.

Palomestarit ja palokomennuskunta sijoitetaan, palopäällikön määräyksen mukaan, paloasemille tai niiden läheisyyteen.

Virantoimituksessa käyttävät palolaitokseen kuuluvat henkilöt virkapukua, jonka palotoimikunta vahvistaa.

7 §.

Palopäällikön velvollisuutena on:

1) johtaa palolaitosta ja palotoimikunnalle tehdä esityksiä siihen tarpeellisista parannuksista;

2) kaupungin sisemmällä paloalueella puhjenneesa tulipalossa johtaa sammutustyötä ja hengen ja omaisuuden pelastustyötä sekä katsoa, että kaikkiin tätä varten tarpeellisiin toimenpiteisiin ryhdytään;

3) valvoa palolaitoksen tilien ja talouden hoitoa;

4) katsoa, että palokomennuskunta pysyy täysilukuisena sekä asianmukaisesti harjoitetaan ja pidetään työssä;

5) valvoa, että palolaitoksessa vallitsee hyvä sotilaallinen järjestys ja että kaikki palolaitoksen palveluksessa olevat henkilöt täsmällisesti täyttävät tehtävänsä, sekä tämän selville saamiseksi usein toimittaa odottamattomia tutkintoja ja tarkastuksia;

6) olla saapuvilla palotoimikunnan kokouksissa oikeutettuna ottamaan osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin;

7) palotoimikunnalle antaa lausuntoja paloteknillisistä kysymyksistä;

8) vuosittain maaliskuun alkupuoliskolla palotoimikunnalle antaa kirjallinen selonteko palolaitoksen tilasta ja hallinnosta lähinnä edellisenä vuonna.

Tulipaloon kaupungin ulkoisella paloalueella lähetettäköön sen sammuttamiseen tarpeellinen osa palokomennuskuntaa tarpeellisen yli- ja alipäällystön johdossa palopäällikön määräyksen mukaan.

Niinikään on palopäällikkö oikeutettu kaupungin paloalueen ulkopuolella puhjenneeseen tulipaloon harkinnan mukaan lähettämään jonkin osan palokomennuskuntaa.

8 §.

Palomestarien velvollisuutena on:

1) avustaa palopäällikköä kaikessa, mitä hänen toimeensa kuuluu, sekä hänen ollessa estettynä astua hänen sijaansa;

2) tarkoin tutustua palolaitokseen laitteisiin ja kalustoon sekä palopäällikön määräyksen mukaan pitää niitä silmällä;

3) opettaa palokomennuskuntaa palvelustoimissa sekä sitä varten toimeenpanna harjoituksia;

4) pitää päällikkyyttä paloasemilla ja palokaluvarikoissa sekä palopäällikölle vastata järjestyksestä niissä; samoin kuin

5) palopäällikön ohjeiden mukaan ottaa osaa työn johtoon tulipalossa.

Palopäällystön keskinäisestä työnjaosta voi palotoimikunta antaa ohjeellisia määräyksiä.

9 §.

Palopäällysmiesten velvollisuutena on avustaa palopäällystöä harjoituksissa ja järjestyksen ylläpidossa paloasemilla ja palovarikoissa sekä päällystön määräyksen mukaan tulipaloissa palomiesten keralla suorittaa sammutus- ja pelastustyötä.

Palomiesten tulee muutoin tarkoin täyttää päällystön määräykset, siinä järjestyksessä ja sillä tavoin kuin päällystö määrää toimittaa vartiointia ja päivystystä sekä muutoin noudattaa palopäällikön heille antamia ohjeita.

Palopäällysmiehet ja palomiehet ovat sen ohessa velvolliset tapaturmain sattuessa suorittamaan tarpeellista pelastustyötä.

10 §.

Palolaitoksen palveluksessa olevilla henkilöillä on oikeus virkalomaan kaupunginvaltuuston sitä varten vahvistamain perusteiden mukaan, kuitenkin niin etteivät palopäällikkö ja varapalopäällikkö saa yhtaikaa nauttia lomaa ja että muusta henkilökunnasta palotoimikunnan harkinnan mukaan riittävä määrä aina on virantoimituksessa.

Jos palopäällystöön kuuluva henkilö haluaa satunnaista virkavapautta, hankkikoon siihen luvan palotoimikunnalta tai, ellei lomaa haluta viikkoa pitemmäksi ajaksi, sen puheenjohtajalta. Siten hankitun, viikkoa pitemmän loman aikana olkoot palopäällikkö ja varapalopäällikkö velvolliset puolestaan asettamaan palotoimikunnan hyväksymän viransijaisen. Palolaitoksen muu henkilökunta hankkikoon semmoisissa tapauksissa lomaluvan palopäälliköltä.

Tulipalon sattuessa olkoot palokomennuskuntaan kuuluvat, lomalle lasketut henkilöt velvolliset, jos oleskelevat kaupungissa, saapumaan virantoimitukseen ja siinä pysymään, niin kauan kuin palopäällystö tarpeelliseksi katsoo.

11 §.

Jos palolaitoksen palveluksessa oleva henkilö osottaa laiminlyöntiä tai huolimattomuutta virassa tai tottelemattomuutta esimiestä kohtaan taikka jos hän muutoin rikkoo tämän palojärjestyksen säännöksiä, rangaistakoon varotuksella tai lomakiellolla taikka, hairahduksen uusiintuessa tai myös kun asianhaarat muutoin vaativat, virantoimituksesta pidättämisellä tai virasta erottamisella.

Rangaistuksen määrää palokomennuskuntaan kuuluville henkilöille palopäällikkö ja palopäällystölle palotoimikunta; kuitenkin voi palopäällikön tai palomestarin virantoimituksesta pidättää taikka virasta erottaa ainoastaan kaupunginvaltuusto palotoimikunnan esityksestä ja palopäällysmiehen virantoimituksesta pidättää taikka virasta erottaa ainoastaan palotoimikunta palopäällikön esityksestä.

Palopäällikön velvollisuutena on pitää päiväkirjaa määräämistään rankaisutoimenpiteistä sekä siihen merkitä rangaistun nimi, hänen hairahduksensa laatu, aika milloin se on tehty sekä tuomittu rangaistus.

Jos hairahduksen tai huolimattomuuden johdosta on vahinkoa tai tapaturmaa tullut, olkoon syyllinen velvollinen korvaamaan vahingon ja sen ohessa vastuunalainen lain mukaan.

IV luku.

Palokaluista.

12 §.

Palolaitoksen käytettäväksi on kunnossa pidettävä riittävä varasto tarkoituksen mukaisia kaluja tulensammutusta sekä ihmishengen ja irtaimen omaisuuden pelastusta varten, jotka kalut on etusijassa säilytettävä niissä paikoissa, mihin palokomennuskunta on sijoitettu.

Kussakin kiinteistössä on oleva ja käyttökelpoisessa kunnossa pidettävä:

yhdet palotikapuut maasta kunkin eri rakennuksen katolle; sekä

kiintonaiset tikapuut ullakolla kuhunkin vesikaton paloluukkuun.

Sitä paitsi on kussakin kiinteistössä oleva ja helppopääsyisessä paikassa säilytettävä:

kaksi palosankoa;

kaksi palolyhtyä kynttilöineen ja tulitikkuineen;

kirves;

rautakanki tai sorkkarauta;

tarpeen mukaan sovitettu rauta- tai kiviastia tuhkan ja hiilien kokoomiseksi tulisijoista, jonka astian tulee olla sijoitettu paikkaan, johon kiinteistön asukkaat helposti pääsevät; sekä

assuranssiruisku tai muu paloruisku mallia, joka voidaan palokatselmuksessa hyväksyä.

Kussakin kiinteistössä pitää olla julkipantuna molemmilla kotimaisilla kielillä laadittu, palopäällikön hyväksymä ilmoitus siitä, missä lähin palokello sijaitsee.

Semmoisen kaksi- tai useampikerroksisen puutalon omistajan, jossa on ainoastaan yksi käytävä ylemmän kerroksen huoneistoon, tulee kussakin semmoisessa huoneistossa helposti luokse päästävällä paikalla pitää kunnossa riittävän pitkää pelastusköyttä tai köysitikapuita.

Jos kiinteistö on usealta taholta umpeen rakennettu tai käsittää korkeita ja vaikeapääsyisiä rakennuksia ja jos siitä tai muusta syystä on tarpeen useampia tai muunlaatuisia tulensammutus-, tavaran- tai hengenpelastuskaluja, kuin tässä on mainittu, voi maistraatti, palopäällikön ehdotuksesta, velvoittaa kiinteistön omistajan tai isännöitsijän hankkimaan ja kunnossapitämään semmoiset kalut.

Jos kiinteistössä tai sen läheisyydessä ei ole luonnollista vedenottopaikkaa taikka myös kaivoa tai vesijohtoa paloposteineen, tulee omistajan tai isännöitsijän aina sopivalla paikalla pitää varalla vedellä täytettyä ammetta tai isonlaista saavia, ollen vesi tarpeen mukaan uusittava.

V luku.

Tulenvaarallisista puutteista taloissa ja tulisijoissa sekä varastoista y. m.

13 §.

Kiinteistön omistaja tai isännöitsijä, jonka tietoon on tullut, että kiinteistön tulisijaan, savujohtoon tai vesikattoon on syntynyt tulenvaarallinen vika, ryhtyköön heti sakon ynnä sen uhalla, että hän on velvollinen korvaamaan sen johdosta ehkä syntyvän tulipalon aikaansaaman vahingon, toimiin vian poistamiseksi ja kieltäköön lämmittämästä, kunnes vika on korjattu.

Tulisijain tekemisestä, tulenarkain aineiden sekä rakennustarpeiden varastoista ynnä varomattomasta tulen pitelystä säädetään poliisi- ja rakennusjärjestyksessä.

VI luku.

Tulisija- ja palokatselmuksesta.

14 §.

Kerran vuodessa, maistraatin määräämänä aikana, on kussakin kiinteistössä toimitettava tulisijakatselmus. Semmoisen katselmuksen toimittaa katselmuslautakunta, johon kuuluu asianomainen piirinuohooja sekä kaksi asiantuntevaa miestä, joista toisen tulee olla huonerakennus- ja toisen uunintekijäammattia täysin taitava, mieluimmin rakennusmestari ja uunintekijä. Sitä paitsi pitää poliisimiehen avustaa tätä katselmuslautakuntaa.

Asiantuntevat katselmusmiehet valitsee palopäällikkö, ja saavat he korvausta kaupunginkassasta palotoimikunnan määräämäin perusteiden mukaan.

Toimittamastaan katselmuksesta tulee katselmusmiesten laatia toimituskirja, jossa mainitaan tavatut puutteellisuudet, ja on katselmuslautakunnan kehotettava asianomaisen kiinteistön omistajaa tai isännöitsijää korjaamaan ne lautakunnan paneman määräajan kuluessa.

Jos katselmustoimituksessa tulisija tai savujohto havaitaan niin rappeutuneeksi tai virheellisesti tehdyksi, ettei sitä voi tulenvaaraa syntymättä käyttää, taikka puutaloon tehdyn kaakeliuunin, lieden, leivinuunin tai muun tulisijan olevan vailla sen laatuista erityistä palomuuria tai varaloukkoa, kuin rakennusjärjestys määrää, on katselmusmiesten heti tehtävä semmoinen tulisija tai savujohto käyttökelvottomaksi ja velvoitettava kiinteistön omistaja tai isännöitsijä viivyttelemättä ja viimeistään mahdollisimman lyhyen määräajan kuluessa purkamaan se.

Tulisijakatselmuslautakunnan tulee vikain korjausta varten pannun määräajan kuluttua toimittaa jälkikatsastus. Jos silloin havaitaan, ettei määräyksiä ole noudatettu, tehdään siitä merkintä katselmuskirjaan, joka sen jälkeen viimeistään kahden viikon kuluessa annetaan palopäällikölle hänen toimitettavakseen maistraattiin.

15 §.

Paitsi 14 §:ssä mainittuja katselmuksia ja jälkikatsastuksia tulee palopäällystön, palopäällikön määräyksen mukaan, vuosittain maistraatin määräämän ajan kuluessa toimittaa palokatselmus kaikissa paloalueella sijaitsevissa kiinteistöissä saadakseen selville että kaikkea, mitä tässä palojärjestyksessä säädetään palo- ja pelastuskaluista, sekä voimassa olevia määräyksiä kokoussaleista, teattereista y. m. samoin kuin öljyjen ja muiden tulenarkain aineiden varastoista y. m. on noudatettu. Toimituksesta laaditaan katselmuskirja, jossa todetut puutteet ja epäkohdat mainitaan, ja tulee katselmusmiesten kehottaa asianomaista kiinteistön omistajaa tai isännöitsijää katselmusmiesten paneman määräajan kuluessa ne korjaamaan.

Tämän ajan umpeen mentyä toimitetaan jälkikatsastus. Jos silloin havaitaan, että määräyksiä ei ole noudatettu, tehdään siitä merkintä katselmuskirjaan, minkä jälkeen tämä viimeistään kahden viikon kuluessa annetaan palopäällikölle, joka on velvollinen toimittamaan sen maistraattiin.

16 §.

Kaikkien katselmusten ja jälkikatsastusten ajasta on kiinteistöjen omistajille ja isännöitsijöille kuulutuksella tai muulla sopivalla tavalla ilmoitettava, jotta he itse tai asiamiehen kautta olisivat katselmuksissa saapuvilla, ja on katselmusmiehille sallittava vapaa pääsy kaikkiin huoneisiin ja kaikille ullakoille. Jos katselmusmiehiltä kuitenkin evätään pääsy huoneisiin tai ullakoille, saakoot katselmusmiehet avata niiden ovet kiinteistön omistajan tai isännöitsijän läsnäollessa. Jos kiinteistön omistaja tai isännöitsijä ei ole katselmuksessa saapuvilla eikä katselmusmiehille ole varattu tilaisuutta talon tutkimiseen, rangaistaan niskoittelevaa sakolla ja kustantakoon hän tämän johdosta ehkä tarpeelliseksi käyvän uuden katselmuksen.

Katselmuksissa ja jälkikatsastuksissa on asianomaisilla paloapuasiamiehillä oikeus olla saapuvilla ja tehdä ne muistutukset, joihin syytä saattaa olla.

17 §.

Sikäli kuin toimituksista laadittuja katselmuskirjoja maistraattiin saapuu, kutsuttakoon se saapuville ne, jotka ovat laiminlyöneet noudattaa katselmusmiesten määräyksiä ja, ellei muistutuksia havaita aiheettomiksi, velvoittakoon heidät määrätyn, asianhaarain mukaan kussakin eri tapauksessa sovitetun lyhyen ajan kuluessa korjaamaan puutteet. Kohta mainitun määräajan kuluttua on kaupunginviskaalin, palopäällystön ynnä palopäällikön määräämäin tarpeellisten apulaisten seuraamana, toimitettava tarkastuskatselmus laiminlyöjän kustannuksella. Jos silloin havaitaan, ettei asianomainen ole noudattanut maistraatin määräyksiä, rangaistaan laiminlyöjää sakolla ja maistraatti ryhtyy toimiin puutteiden poistamiseksi niskoittelijan kustannuksella.

VII luku.

Nuohoomisesta.

18 §.

Palotoimikunnan tulee palopäällikön ehdotuksesta jakaa kaupunki sopivaan määrään nuohouspiirejä sekä eri piireihin ottaa taitavia ja luotettavia nuohoojia, joiden velvollisuutena on tarpeellisilla apulaisilla ja maistraatin vahvistaman taksan mukaan, kunkin piirissään, toimittaa savupiippujen ja tulisijain puhdistus sekä pyynnöstä nuohota kaakeliuunien putket ja muut pienemmät savujohdot.

19 §.

Kiinteistön omistaja tai isännöitsijä on velvollinen tässä palojärjestyksessä säädetyn seuraamuksen uhalla käyttämään piiriä varten otettua nuohoojaa.

20 §.

Piirinuohoojan toimeen pääsemiseksi vaaditaan, että hakija nauttii kansalaisluottamusta, hallitsee itseään ja omaisuuttaan sekä on vähintään kaksi vuotta hyvin arvosanoin työskennellyt päällysmiehenä ammatissa.

21 §.

Piirinuohoojan tulee palvelukseensa ottaa riittävä määrä apulaisia. Apulaisiksi otettakoon ainoastaan rehellistä, raitista ja muutoin kunnollista väkeä, ja voi maistraatti velvoittaa piirinuohoojan erottamaan apulaisen, joka on osottanut päinvastaisia ominaisuuksia, suorittanut työnsä huolimattomasti tai käyttäytynyt taitamattomasti yleisöä kohtaan.

22 §.

Piirinuohooja on velvollinen suorittamistaan töistä tekemään merkinnät palopäällikön hyväksymän kaavakkeen mukaisesti järjestettyyn kirjaan, jossa on kaikkien piiriin kuuluvain kiinteistöjen luettelo. Tähän kirjaan tulee kiinteistön omistajain tai isännöitsijäin merkitä päivä, jona nuohoominen on toimitettu, elleivät pidä parempana jättää tätä tehtävää piirinuohoojan huoleksi. Jos tämä osottaa laiminlyöntiä tai huolimattomuutta, on kiinteistön omistajan tai isännöitsijän siitä palopäällikölle ilmoitettava tarpeellisen oikaisun aikaansaamiseksi.

23 §.

Piirinuohooja on velvollinen kunkin kuukauden alussa esittämään kirjansa palopäällikön tarkastettavaksi ja samalla ilmoittamaan, onko nuohousta jossakin kielletty toimittamasta tai nuohoessa vikaa savujohdossa tai tulisijassa havaittu sekä kiinteistön omistajalle tai isännöitsijälle siitä ilmoitettu. Palopäällikön asia on sitten katsoa, että nuohoominen joutuisimmin toimitetaan ja huomautettu vika korjataan, sekä tutkia, onko asia sitä paitsi maistraatissa syytteeseen saatettava.

24 §.

Piirinuohoojan tulee asua hänelle uskotussa piirissä sekä pitää puhelinta. Oikeuden asua piirin ulkopuolella saakoon kuitenkin poikkeustapauksessa palopäällikkö myöntää piirinuohoojalle.

25 §.

Tulipalon tai nokivalkean sattuessa on piirinuohooja velvollinen apulaisineen saapumaan palopaikalle ja ottamaan osaa sammutustyöhön.

26 §.

Jos piirinuohooja laiminlyö täyttää tehtävänsä tai jos hän käyttää kelvottomia työkaluja taikka toimittaa nuohoomisen niin huolimattomasti, että nokivalkea syntyy, olkoon vikapää sakkoon. Jos hairahdus uusiintuu, olkoon maistraatin asia ratkaista, onko hänet toimestaan erotettava. Vahinko, joka hänen tuottamuksestaan syntyy tulisijassa tai savujohdossa, on hänen korvattava.

27 §.

Piirinuohoojan on noudatettava vastaisia nuohouspiirien järjestelyjä.

28 §.

Kiinteistön omistaja tai isännöitsijä on velvollinen, kun tarpeelliseksi harkitaan, rakennustensa katoille ja savupiippuihin laittamaan semmoiset tikapuut, astuimet tai sinkilät, että nuohooja voipi vaaratta suorittaa työnsä, sekä puutteellisuuksien ilmaantuessa näihin, nuohoojan ilmoituksen johdosta, heti korjauttamaan ne.

29 §.

Teollisuuslaitoksissa, leipomoissa, yleisissä pesuloissa ja kylpylöissä y. m., missä kovaa ja yhtämittaista lämmitystä vaaditaan, on, ellei palopäällikkö savujohdon tai tulisijan rakenteen johdosta salli poikkeusta, nuohoominen vähintään kahdesti kuukaudessa toimitettava palopäällikön hyväksymillä työkaluilla. Keittiöliedet, kaakeliuunit, joissa keittämistä päivittäin toimitetaan, sekä leivintupain y. m. semmoisten laitosten tulisijat samoin kuin semmoisiin liesiin ja tulisijoihin kuuluvat savujohdot on samalla tavalla puhdistettava vähintään kerran kuukaudessa.

30 §.

Jos nuohoustyötä suorittaessa täytyy tulisijaan, savujohtoon tai muuriin tehdä reikä, on kiinteistön omistaja tai isännöitsijä velvollinen pitämään huolen reiän sekä tekemisestä että umpeen muuraamisesta, ja tulee piirinuohoojan katsoa, että työ suoritetaan tulenvaaralta turvaavalla tavalla.

31 §.

Kiinteistön omistajaa tai isännöitsijää tai vuokralaista, joka estää nuohoojaa säädettynä aikana ja säädetyssä järjestyksessä puhdistamasta käytännössä olevia liesiä niihin kuuluvine savujohtoineen, rangaistaan sakolla. Jos semmoisen epäyksen johdosta syntyy nokivalkea tai tulipalo, katsotaan se raskauttavaksi asianhaaraksi.

VIII luku.

Velvollisuudesta ilmoittaa tulipalon puhkeamisesta.

32 §.

Paitsi että poliisihenkilökunnan tulee tarkata kaikkea, mikä voi aiheuttaa tulipalon, ja semmoisesta vaarasta ilmoittaa lähimmälle paloasemalle, on jokainen, joka huomaa tulipalon tai sen merkkejä, velvollinen siitä viipymättä ilmoittamaan poliisimiehelle tai poliisiasemalle tai myös paloasemalle palolennättimellä hälyyttämällä tai muulla tavoin. Jos palokuntaa hälyytetään palolennättimellä, tulee hälyyttäjän, ellei pätevää estettä ole, pysyä palokellon luona, kunnes palokunta on saapunut ja saanut tiedon palopaikasta.

Sitä, joka laiminlyö ilmoittaa huomaamastaan puhjenneesta vahingonvalkeasta, rangaistaan sakolla. Samaten sakotettakoon sitä, joka tulipalossa ehkäisee palokunnan toimintaa taikka ei tottele palopäällystön antamia ohjeita ja määräyksiä.

Palokunnan väärästä hälyytyksestä seuraavasta edesvastauksesta säädetään rikoslaissa.

Tulipalotilaisuuteen saapuville tulleet työkykyiset henkilöt olkoot sakon uhalla velvolliset antamaan palokunnalle tarpeelliseksi havaittua avustusta.

Jokaista olkoon kielletty ilman hätäpakkoa tai palopäällystön lupaa särkemästä tai avaamasta ikkunaa rakennuksessa, jossa tuli on päässyt irti, tai lähellä sijaitsevissa rakennuksissa, samoin kuin myös tulipalossa ilman omistajan lupaa tai palopäällystön määräystä ottamasta huostaansa omaisuutta. Ken niin tekee, rangaistaan sakolla.

IX luku.

Varapalomiehistöstä.

33 §.

Siinä tapauksessa että vähintään sata miestä käsittävä vapaaehtoinen palokunta lakkaa kaupungissa olemasta, tulee kaupunginvaltuuston, palotoimikunnan esityksestä, heti ryhtyä toimenpiteeseen tarpeellisen varamiehistön asettamiseksi taikka myös muulla tavoin lisätä palosuojelusta.

X luku.

Järjestysvallan velvollisuuksista.

34 §.

Kaupungin syyttäjäviranomaisen ja poliisin asiana on valvoa, että palojärjestyksen säännöksiä noudatetaan ja että, kun palojärjestystä on rikottu, rikkomus viipymättä saatetaan syytteeseen. Sen ohessa on järjestysvalta velvollinen antamaan palopäällystölle kaikkea sitä apua, jota se virkatoimessaan saattaa tarvita.

Tulipalotilaisuudessa tulee poliisin ryhtyä tarpeellisiin toimiin järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi, ja on poliisipäällystö siinä velvollinen palopäällystön kanssa neuvoteltuaan erittäinkin katsomaan, että palopaikalle johtavat kadut sopivilta kohdin suljetaan tungoksen estämiseksi, sekä pitämään huolta, että pelastettua omaisuutta vartioidaan, kunnes omistaja on ehtinyt sen ottaa haltuunsa.

35 §.

Tulipalon tapahduttua tulee asianomaisen poliisikomisariuksen piirinuohoojan läsnäollessa viimeistään seuraavana päivänä toimittaa palopaikalla katsastus tulen irtipääsyn syiden selville saamiseksi sekä selvityksen hankkimiseksi siitä,

voidaanko tämän palojärjestyksen säännösten rikkomista ehkä panna jonkun viaksi. Katsastukseen kutsuttakoon asianomistaja ja muita henkilöitä, jotka voivat antaa tarpeellisia tietoja.

Viimeistään neljän päivän kuluttua mainitusta katsastuksesta tulee poliisikamarin toimittaa tulen irtipääsyn johdosta tutkinto, johon tilaisuuteen sekä poliisikomisariuksen ja asianomistajain samoin kuin, jos vakuutuslaitoksessa vakuutettua omaisuutta on vahingoittunut, asianomaisen laitoksen asiamies että muitakin henkilöjä, joilta valaistusta asiaan voidaan saada, tulee kutsusta saapua asiassa kuultaviksi, ollen poliisikamari velvollinen edellä mainitussa tapauksessa saattamaan asianomaisen asiamiehen tiedoksi otteen tutkinnossa tehdystä kamarin pöytäkirjasta. Jos tutkinnossa ilmaantuu aiheellista syytä arveluun, että tulipalo on saanut alkunsa erityisestä huolimattomuudesta tai tahallisesta tuottamuksesta, on asia jätettävä asianomaiselle tuomioistuimelle syytteen nostamiseksi.

XI luku.

Kiinteistönomistajan velvollisuudesta panna asiamies puolestaan.

36 §.

Kiinteistön omistaja tai isännöitsijä, joka asuu toisella paikkakunnalla tai poistuu kaupungista neljäätoista päivää pitemmäksi ajaksi, pankoon puolestaan asiamiehen, joka on oikeutettu ei ainoastaan hänen puolestaan kantamaan ja vastaamaan tässä palojärjestyksessä säädetyissä asioissa, vaan myös ryhtymään muihin sen mukaan kiinteistön omistajan tai isännöitsijän asiana oleviin toimenpiteisiin, sen uhalla että, mitä hän tiedon saatuaan tai muutoin olisi ollut velvollinen noudattamaan, viivyttelemättä suoritetaan viranomaisen toimesta ja kustannus peritään häneltä ulosottotietä.

XII luku.

Palojärjestyksen rikkomisen syytteeseen saattamisesta.

37 §.

Tämän palojärjestyksen rikkomisesta rangaistaan syyllistä, ellei rikoksesta ole yleisessä laissa tai voimassa olevissa asetuksissa erikoista rangaistusta säädetty, sakolla enintään tuhanteen markkaan.

Syytettä palojärjestyksen määräysten rikkomisesta ajaa maistraatissa asianomainen kaupunginviskaali, mutta jos asia lykätään yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi tai syyllistä samaan aikaan siellä syytetään, tuomitkoon tuomioistuin kaikesta, mitä hänen syykseen väitetään.

XIII luku.

Valituksesta.

38 §.

Muutosta tästä palojärjestyksestä johtuneisiin maistraatin toimenpiteisiin haetaan läänin maaherralta sen ajan kuluessa ja siinä järjestyksessä, mikä on määrätty valituksen tekemiselle maistraatin päätöksestä. Tehty valitus ei kuitenkaan estä semmoisten maistraatin toimenpiteiden täytäntöönpanoa, jotka tarkoittavat tulenvaaran ehkäisemistä.

Maaherran päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka valitus on, valituksenalaisen päätöksen keralla, kolmenkymmenen päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta, sitä päivää kuitenkaan lukematta, annettava korkeimman hallinto-oikeuden reistraattorikonttoriin.

XIV luku.

Palojärjestyksen painattamisesta.

39 §.

Tämä palojärjestys on maistraatin toimesta painatettava sekä kohtuullisesta hinnasta pidettävä kirjakaupassa saatavana. Tarpeellinen kappalemäärä on annettava jaeltavaksi palo- ja poliisilaitoksen henkilökunnalle.

Tämä palojärjestys astuu voimaan kuun päivänä

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Rahatoimikamarin esitys Keskuskadun aseman muuttamista koskevasta asiasta.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Helsingissä, tammik. 9 p:nä 1920.

N:o 23.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kokouksessaan maaliskuun 6 päivänä 1917 teki Kaupunginvaltuusto päätöksen n. s. Keskuskadun teettämisestä *(Kvston pain. asiakirj. N:o 14 vuodelta 1917)*, minkä johdosta m. m. Pohjois Esplanadikadun tontti N:o 7 (osote N:ot 37 ja 39) sekä Aleksanterinkadun tontti N:o 21 (osote N:o 50) muuttuivat välitonteista kulmatonteiksi. Tämä muutos tuotti tontinomistajille m. m. oikeuden rakennuttaa „julkisivun" Keskuskatuakin päin.

Jo asiaa käsiteltäessä kuitenkin kävi selville, ettei kadun asema ollut täysin onnistunut, koska Keskuskatu ei tulisi Hakasalmenkadun välittömäksi jatkeeksi eikä sentähden Keskuskadun ja Pohjois Esplanadikadun risteys kaupunginasemakaava- ja liikenneteknilliseltä kannalta täysin tyydyttäväksi.

Suunnitelman toteuttamista kohtaavien rahallisten vaikeuksien johdosta ei asiaa kuitenkaan silloin voitu saattaa parempaan ratkaisuun, ja Suomen Senaatti vahvisti 15/5 1917 Keskuskadun nykyisen suunnan.

Kaupunginvaltuuston 6/3 1917 tekemän päätöksen pohjana olleet olot ovat sittemmin jossain määrin muuttuneet, ja lienee nyttemmin mahdollista sijoittaa Keskuskatu siihen kohtaan, mihin se kaupunginasemakaavan kannalta oikeastaan olisi alun pitäen ollut sijoitettava.

A. B. Stockmann O. Y., joka on hiljattain ostanut Itä Henrikinkadun tontin N:o 1 (Argos yhtiön tontin) ja siten tullut kaikkien A. B. Centralgatan O. Y:n korttelissa N:o 95 a omistamain tonttien länsipuolella sijaitsevain tonttien omistajaksi, on jonkin aikaa harrastanut sitä, että Keskuskadun suuntaan (semmoisena kuin se on senaatin 15/5 1917 vahvistamassa kaupunginasemakaavassa) saataisiin muutos aikaan. Siinä kohden oli yhtiön taholta yksityistä tietä yritetty saada asia ratkaistuksi. A. B. Stockmann O. Y. ostaisi tämän oheiseen asemapiirrokseen N:oilla 1 ja 2 merkityt, uudesti suunnitellun Keskuskadun länsipuolella sijaitsevat alueet, minkä ohessa mainitun kadun itäpuolella sijaitsevain tonttien omistajat Finska Biografaktiebolaget ja

Litoniuksen perilliset maksaisivat heidän osalleen tulevista N:oilla 3 ja 4 merkityistä tonttialueista kohtuullisen osan A. B. Centralgatan O. Y:n koko osakemäärän hinnasta, joka A. B. Stockmann O. Y:n ehdotuksen mukaan tonttialueiden N:ojen 3 ja 4 osalta yhteensä olisi 3,000,000 markkaa.

Kun ei viimeksi mainittujen kahden tontin haltijoita kuitenkaan saatu hyväksymään tätä ehdotusta, täytyi yritys saattaa tämä suunnitelma yksinomaan yksityistä tietä tyydyttävään ratkaisuun siten jättää raukeamaan.

Rahatoimikamarin puheenjohtajan saatua tiedon näiden neuvottelujen tuloksesta ja ilmoitettua Kamarille mitä toiveita saattoi olla sopimuksen aikaansaamisesta kaupungin välityksellä, antoi Kamari hänen tehtäväkseen ryhtyä olojen vaatimiin toimenpiteisiin. Näistä neuvotteluista oli tuloksena, että insinööri Allan Hjelt Rahatoimikamarille osotetussa kirjelmässä joulukuun 18 päivältä 1919 tarjoutui 7,000,000 markan hinnasta ynnä samasta päivästä lähtien juoksevasta korosta Helsingin kaupungille myymään A. B. Centralgatan O. Y:n kaikki 5,000 osaketta, *jonka tarjouksen alkuaan ilmoitettiin olevan voimassa kuluvan tammikuun 10 päivään, mutta joka nyttemmin on pitennetty saman kuukauden 28 päivään.*

Sittenkuin A. B. Stockmann O. Y. oli saanut tiedon tästä sekä siitä, että hankkeissa olevan Keskuskadun järjestäminen Hakasalmenkadun välittömäksi jatkeeksi ja niin leveäksi, että sen viereiset tontit saisi rakentaa rakennusjärjestyksen mukaan luvalliseen suurimpaan korkeuteen (23 metriin) eli siis 21,5 metrin levyiseksi, ja että mainitun osakeoston yhteydessä asia ehkä tulisi uudestaan kaupunginviranomaisten tutkittavaksi, on yhtiö Rahatoimikamarille kuluvan kuukauden 8 päivänä antamassaan kirjelmässä tehnyt selkoa niistä toimenpiteistä, joihin se oli ryhtynyt ja joista edellä jo on mainittu. Viitaten siihen mahdollisuuteen, mikä Helsingin kaupungilla on käyttää asian ratkaisemiseksi viime tingassa voimassa olevan pakkolunastuslain tarjoomia keinoja kiinteän omaisuuden luovuttamiseksi yleiseen tarpeeseen, ilmoittaa A. B. Stockmann O. Y. joko omiin nimiinsä taikka kiinteistöosakeyhtiöiden Cityn ja Argoksen puolesta ottamaan haltuunsa kaikki A. B. Centralgatan O. Y:n osakkeet enintään 7,000,000 markan käteishinnasta seuraavin ehdoin:

1) yhtiö luovuttaa korvauksetta kaupungille uutta katua varten tarvittavan maan 21.5 metriä × 110 metriä korvauksetta sillä ehdolla, että yhtiö saa vapaasti käyttää kadun alaista kellaritilaa, paitsi esimerkiksi 3 metriä kadun itärajalla, jonka osan kaupunki voi tarvita putkiaan ja johtolaitteitaan varten;

2) kadun tasoituksen ja päällystyksen teettää ja kustantaa yhtiö, mutta saa siihen kaupungilta apurahaa 0.5 miljoonaa markkaa, minkä ohessa yhtiölle varataan oikeus 38 metrin päähän Aleksanterinkadun risteyksestä laskea katu vaakasuorasti Aleksanterinkadun tasoon (4.2 metriä ylemmäksi kaupungin 0-kohtaa) ja siitä lähtien 1 : 30 metrin nousulla Pohjois Esplanadikadun tasoon;

3) nyt olemassa olevan tarjouksen mukaisesta kauppahinnasta, 7 miljoonasta markasta, luetaan puolet eli 3.5 miljoonaa markkaa yhtiön tontinlisäyksiksi tulevien, yhteensä noin 1,020 neliömetrin laajuisten tiluskuvioiden 1 ja 2 osalle, kun taas ylijäämä, siitä pois luettua kaupungin avustus, eli siis 3 miljoonaa markkaa jaetaan uuden kadun itärajalle syntyväin kahden tai useamman, yhteensä 2,000 neliömetrin laajuisen tontin osalle;

4) kaupungin tulee menetellä niin, että tonttikuviot 3 ja 4, joista viereisten tonttien omistajat eivät nykyään ole halukkaat maksamaan enempää kuin 2 miljoonaa markkaa, yksissä neuvoin yhtiön kanssa myydään kahdessa tai useammassa osassa yhteensä osakemäärän kauppahinnasta (7 miljoonasta markasta tai sitä vähemmästä), siitä pois luettua 4 miljoonaa markkaa (yhtiön lisätonttien hinta ynnä kaupungin apuraha), ja taata yhtiölle tämä hinta saatavan;

5) jos tonttikuvioita 3 ja 4 kahdessa tai useammassa osassa myytäessä saadaan hintaa enemmän kuin 3 miljoonaa markkaa, jaetaan ylijäämä, siitä pois luettua yhtiön korkotappio ja todelliset kaduntekokustannukset, tasan kaupungin ja yhtiön kesken.

Lopuksi yhtiö ilmoittaa, että tämä tarjous hallintoneuvoston päätöksen mukaan on voimassa 3 kuukautta kirjeen päiväyksestä lukien eli siis ensintulevan huhtikuun 8 päivään.

Kun Rahatoimikamarista on edellä kerrotun kirjelmän sisällyksen johdosta näyttänyt siltä, kuin nyt olisi suuria toiveita olemassa siitä, että kysymys Keskuskadun asemasta vihdoin voitaisiin ratkaista Kamarin yksimielisen käsityksen mukaisesti ainoalla oikealla tavalla, mutta aika, jonka kuluessa se on ratkaistava ei ole sallinut sitä lähettää kaupungin yleisten töiden Hallitukseen lausunnon saamiseksi, oli kaupungininsinööri Lindqvist ja kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunila kutsuttu olemaan Kamarissa saapuvilla asiaa käsiteltäessä, ja olivat nämä molemmat lausunnossaan huomauttaneet, että toiminimi Stockmannin asettamat ehdot teknilliseltä kannalta katsoen hyvin voitiin hyväksyä ja että kysymys Keskuskadun siirtämisestä niin paljon lännemmäksi, että se olisi Hakasalmenkadun välittömänä jatkeena, oli kaupungille sangen tärkeä, sekä toivoneet, että kaikkiin tarjona oleviin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin tämän kysymyksen saattamiseksi onnelliseen ratkaisuun.

Koska Keskuskatu siten sijaitsevana, kuin tämän oheisista piirustuksista lähemmin näkyy, ei ainoastaan olisi sangen tärkeä liikenneväylä Mikonkadun jo nykyään erittäin suuren liikenteen vähentämiseksi, vaan varmaan myöskin vähentäisi hankkeissa olevasta Hakasalmenkadun laajennuksesta koituvia kustannuksia (jossa asiassa Rahatoimikamari on ryhtynyt alustaviin toimenpiteisiin), lausuttiin Kamarissa toivomus että, kun kysymys nyt voitaisiin ratkaista verraten vähillä uhrauksilla kaupungin puolelta, pitäisi kaupungin tehdä kaikki voitavansa esityksentekijäin tyydyttämiseksi. Kun on aikomus

ensi kesänä avata Kaisaniemenkatu liikenteelle, lisääntyy Mikonkadun liikenne tämän johdosta edelleenkin, minkätähden jo liikenneteknilliseltä kannalta katsoen Keskuskadun sijoittaminen Hakasalmenkadun välittömäksi jatkeeksi olisi erittäin suotava, jopa välttämätönkin. Tähän tulevat lisäksi puhtaasti estettiset näkökohdat, jotka ovat niin itsestään selvät, että niihin tämän yhteydessä tuskin tarvitsee likemmältä kajota.

Mitä tulee A. B. Stockmann O. Y:n mainitsemaan pakkolunastusmenettelyyn, joka ei Rahatoimikamarin mielestä voisi tarkoittaa muuta kuin aikaisemmin mainittua oikeutta teettää julkisivu Keskuskadunkin puolelle, on Rahatoimikamari sitä mieltä, että tuota menettelyä käy lainopilliselta kannalta puolustaminen ja että, ellei Keskuskadun itäpuolella sijaitsevista tonttialueista N:oista 3 ja 4 saataisi kohtuullista hintaa, tähän menettelyyn voitaisiin turvautua viimeisenä keinona. Asian nykyisessä vaiheessa ei kuitenkaan liene tarpeellista heti alottaa puheenalaista pakkolunastusmenettelyä. Rahatoimikamari aikoo, siinä tapauksessa että tarpeelliseksi osottautuu, vastedes Valtuustolle tehdä eri esityksen tästä.

Vaikka epäilemättä on tunnustettava, että A. B. Stockmann O. Y:n asettamat ehdot ovat kaupungin kannalta täysin hyväksyttäviä (niinpä on m. m. itse kadun teettämisestä kaupungininsinööri Lindqvistin laatiman likimääräisen laskelman mukaan kustannuksia noin 1,200,000 markkaa), on Kamari kuitenkin katsonut voivansa hyväksyä ne ainoastaan seuraavin edellytyksin, nimittäin:

1), 3), 4) ja 5) kohdan sinänsä, 2) kohdan taas muutettuna seuraavaksi:

2) kadun tasoituksen ja päällystyksen teettää ja kustantaa yhtiö, mutta saa siihen kaupungilta apurahaa 0.5 miljoonaa markkaa, joka summa maksetaan, sittenkuin yhtiö on selvittänyt kaduntekoon käyttäneensä saman rahamäärän, minkä ohessa yhtiölle — — — j. n. e.

Sitä paitsi pantaisiin lisäksi seuraava määräys:

6) A. B. Stockmann O. Y. sitoutuu Rahatoimikamarin hyväksymäin piirustusten mukaisesti rakennuttamaan Keskuskadun länsipuolella sijaitsevat tonttialueet N:o 1 viiden ja N:o 2 kymmenen vuoden kuluessa, sen uhalla että yhtiö muutoin on velvollinen kaupunginkassaan suorittamaan miljoonan markkaa, siinä tapauksessa etteivät nämä molemmat tonttialueet ole määräajan kuluessa rakennetut, tai puolen miljoonaa markkaa, siinä tapauksessa että toinen edellä mainituista alueista ei ole määräajan kuluessa rakennettu.

Sen johdosta mitä Rahatoimikamarilla on tässä edellä ollut kunnia lausua, pyytää Kamari kunnioittaen esittää että, jos A. B. Stockmann O. Y. omasta taikka kiinteistöosakeyhtiöiden Cityn ja Argoksen puolesta ostaa A. B. Centralgatan O. Y:n kaikki osakkeet hinnasta, joka vastaa enintään 7 miljoonaa markkaa yhtiön omistamista tonttialueista, Kaupunginvaltuusto päättäisi

A. A. B. Stockmann O. Y. kanssa tehdä seuraavan sopimuksen:

1) A. B. Stockmann O. Y. luovuttaa kaupungille uutta Keskuskatua varten tarvittavan maan 21.5 × 110 m. korvauksetta, mutta sillä ehdolla, että yhtiö saa vapaasti käyttää kadun alaista kellaritilaa, paitsi 3 metrin levyistä alaa kadun itärajalla, jonka osan kaupunki tarvitsee putkiaan ja johtolaitteitaan varten;

2) kadun tasoituksen ja päällystyksen teettää ja kustantaa yhtiö, mutta saa siihen kaupungilta apurahaa 0.5 miljoonaa markkaa, joka summa maksetaan, sittenkuin yhtiö on selvittänyt kaduntekoon käyttäneensä saman rahamäärän, minkä ohessa yhtiölle varataan oikeus 38 metrin päähän Aleksanterinkadun risteyksestä laskea katu vaakasuorasti Aleksanterinkadun tasoon (4.2 metriä ylemmäksi kaupungin 0-kohtaa) ja siitä lähtien 1 : 30 metrin nousulla Pohjois Esplanadikadun tasoon;

3) nyt olemassa olevan tarjouksen mukaisesta kauppahinnasta 7 miljoonasta markasta luetaan puolet eli 3.5 miljoonaa markkaa yhtiön tontinlisäyksiksi tulevien, yhteensä noin 1,020 neliömetrin laajuisten tonttikuvioiden N:ojen 1 ja 2 osalle, kun taas ylijäämä, siitä pois luettua kaupungin avustus, eli siis 3 miljoonaa markkaa jaetaan uuden kadun itärajalle syntyväin kahden tai useamman, yhteensä 2,000 neliömetrin laajuisen tontin osalle;

4) kaupungin tulee menetellä niin, eltä tonttikuviot N:ot 3 ja 4, joista viereisten tonttien omistajat eivät nykyään ole halukkaat maksamaan enempää kuin 2 miljoonaa markkaa, yksissä neuvoin yhtiön kanssa myydään kahdessa tai useammassa osassa yhteensä osakemäärän kauppahinnasta (7 miljoonaa markasta tai sitä vähemmästä), siitä pois luettua 4 miljoonaa markkaa (yhtiön lisätonttien summa ynnä kaupungin apuraha), ja sitoutua A. B. Stockmann O. Y:lle takaaman tämä hinta saatavan;

5) jos tonttikuvioita N:oja 3 ja 4 kahdessa tai useammassa osassa myytäessä saadaan hintaa enemmän kuin 3 miljoonaa markkaa, jaetaan ylijäämä, siitä pois luettua yhtiön korkotappio ja todelliset kaduntekokustannukset, tasan kaupungin ja yhtiön kesken;

6) A. B. Stockmann O. Y. sitoutuu Rahatoimikamarin hyväksymäin piirustusten mukaisesti rakennuttamaan Keskuskadun länsipuolella sijaitsevat tonttialueet N:o 1 viiden ja N:o 2 kymmenen vuoden kuluessa, sen uhalla että yhtiö muutoin on velvollinen kaupunginkassaan suorittamaan miljoonan markkaa, siinä tapauksessa etteivät nämä molemmat tonttialueet ole määräajan kuluessa rakennetut, tai puolen miljoonaa markkaa, siinä tapauksessa että toinen edellä mainituista alueista ei ole määräajan kuluessa rakennettu;

B. antaa kaupungin yleisten töiden Hallituksen toimeksi laatia ja Kamarin välityksellä Kaupunginvaltuustolle lähettää ehdotuksen mainitusta päätöksestä johtuvaksi korttelien N:ojen 95 a ja 95 b kaupunginasemakaavan muutokseksi; sekä

C. antaa Rahatoimikamarin toimeksi ryhtyä kaikkiin edellä mainitusta päätöksestä johtuviin toimenpiteisiin.

Eroavan mielipiteen ovat lausuneet jäsenet, herrat Heinonen, Salmio ja Raittinen, joiden mielestä kaupungin ei tulisi A. B. Stockmann O. Y:n nähden sitoutua 4) kohdassa mainittuun takuuseen. Varajäsenet, herrat Björkenheim, Tavaststjerna ja Räsänen, jotka olivat saapuvilla asiaa käsiteltäessä, ovat halunneet huomauttaa, molemmat ensinmainitut, että he kaikin puolin yhtyvät Kamarin enemmistön käsitykseen, herra Räsänen taas, että hän yhtyy herrain Heinosen y. m. esittämään mielipiteeseen.

Asiassa syntyneet kirjat ja piirustukset pannaan tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Ivar Lindfors.

Karl Hård af Segerstad.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

***Rahatoimikamarin lausunto** Kaupunginvaltuuston antamasta tehtävästä ehdottaa, mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä Valtuuston käyttövarain ylityksen johdosta.*

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI

Helsingissä,
jouluk. 12 p:nä 1919.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1207.

Kuluneen lokakuun 7 päivänä päivätyssä kirjelmässään N:o 939 on Kaupunginvaltuusto, huomauttaen että kuluvan vuoden menosääntöön merkityt Kaupunginvaltuuston käyttövarat jo oli tuntuvasti ylitetty, kehottanut rahatoimikamaria tekemään ehdotuksensa tästä johtuviksi toimenpiteiksi. Kehotusta noudattaen rahatoimikamari täten kunnioittaen esittää seuraavaa:

Kysymys, joka näin on rahatoimikamarin käsiteltäväksi jätetty, on suurelta osalta teoreettinen, koska käytännölliset toimenpiteet, minkälaisia ne lienevätkin, joka tapauksessa johtavat samaan lopputulokseen: vuoden lopussa olevan säästön pienenemiseen tai vajauksen suurenemiseen, paitsi milloin kysymyksessä oleva menoerä voidaan muodossa tai toisessa siirtää seuraavaan vuoteen. Kun kuitenkin menettelytavat sekä lisämäärärahoja että uusia määrärahoja myönnettäessä ovat vieläpä saman tilivuoden aikana monin tavoin vaihdelleet, hämmentäen selvän yleiskatsauksen saamista eri hallinnonhaarojen todellisiin kustannuksiin, jopa tuottaen jonkun verran kirjanpidollisiakin vaikeuksia, lienee vihdoinkin aika yrittää vastaisen varalta — kulumassa olevaa vuotta varten ovat kaikki toimenpiteet jo myöhäisiä — vahvistaa säännöksiä, jotka takaavat yhtenäistä menettelyä kysymyksessä olevaan alaan kuuluvien asioiden käsittelyssä.

Vuosirahasääntöä laadittaessa on yleensä pyrittävä siihen, että laskelmat, joiden nojalla määrärahoja eri tarpeita varten varataan, ovat mahdollisimman tarkat ja oleviin oloihin perustuvat, jotta niiden pohjalla varatut erät tulevat riittämään. Mutta kun vuoden varrella, etenkin milloin olot jostakin syystä muodostuvat poikkeuksellisiksi, voipi sattua seikkoja, jotka tekevät kaikki tarkimmatkin ennakkolaskelmat mitättömiksi, ei tietenkään

voida välttää sitä, että jotkut määrärahat käyvät riittämättömiksi ja vaativat lisäämistä, ellei kunnallista toimintaa jollakin alalla tahdota kokonaan keskeyttää. Häiriöiden estämiseksi on muutamissa kaupungeissa määrärahan ylittäminen johonkin menosäännössä tarkemmin määrättyyn rajaan asti — esim. 10 prosenttiin — sallittu, kun taas toisissa kaupungeissa määrärahan ylittäminen saa tapahtua vain kaupunginvaltuuston kulloinkin antamalla suostumuksella. Toisissa kaupungeissa taas on sääntönä, että kaupunginvaltuusto menosäännössä olevista arvaamattomia tarpeita varten varatuista käyttövaroistaan myöntää lisämäärärahoja, milloin johonkin tarpeeseen määrätyt määrärahat ovat käyneet riittämättömiksi. Vielä on mainittava, että muutamissa Skandinavian kaupungeissa on samaan hallinnonhaaraan kuuluvat eräät menot menosäännössä järjestetty ryhmiin, joiden puitteissa asianomaisilla johto- ja lautakunnilla on oikeus toimitella siirtoja siten, että määrärahasta, jossa on säästöä, saadaan ylijäämä siirtää määrärahaan, joka osottaa vajausta. Ainoastaan ryhmän kokonaissumman käydessä riittämättömäksi on kaupunginvaltuustolta lisämäärärahoja anottava, joten siis tämä kokonaissumma käsitellään yhtenä määrärahana, vaikka se menosäännössä esiintyykin eri kohtiin eriteltynä.

Mitä sitten tulee vuoden varrella syntyviin uusiin tarpeisiin, joita menosääntöä laadittaessa ei oltu edellytetty, järjestetään nämä joko siten, että tarvittavat varat suoritetaan ennakkomaksuna kaupunginkassasta sekä otetaan menona seuraavan vuoden menosääntöön, taikka siten, että menot suoritetaan kaupunginvaltuuston käyttövaroista. Edellistä menettelyä noudatetaan yleensä n. s. työmäärärahoihin ja niihin verrattaviin muihin määrärahoihin nähden. Sen sijaan hoitokustannuksen luontoa olevia menoja ei mielellään seuraavan vuoden varalle ennakkomaksuina suoriteta, vaikka tällaisiakin esimerkkejä kyllä voitaisiin luetella.

Niin kauan kuin valtuuston käyttövaroja riittää, ovat asiat niin lisämäärärahoihin kuin uusiin määrärahoihin nähden aina mitenkuten järjestettävissä, mutta vaikeammaksi käy kysymys, kun käyttövarat ovat lopussa, koska tyhjästä kukkarosta ei tietenkään enää käy ammentaminen. Tästä tosiasiasta välittämättä toisissa kaupungeissa kuitenkin yhä edelleen myönnetään yhä uusia ja uusia määrärahoja jo aikoja sitten loppuun kulutetuista käyttövaroista. Toisissa kaupungeissa sen sijaan sallitaan, käyttövarojen loputtua, määrärahoja ylittää taikka suoritetaan menot ennakkomaksuina ja otetaan seuraavan vuoden menoarvioon. Muutamissa Skandinavian maissa näin suoritetut ennakkomaksut edelleenkin merkitään valtuuston käyttövarojen tilille, mutta tilille siten syntyvä vajaus otetaan seuraavan vuoden menosääntöön käyttövaramäärärahan kohdalle edelliseltä vuodelta siirtyvänä vajauksena.

Tässä yhteydessä lienee tarpeetonta yksityiskohtaisesti käydä tekemään selkoa siitä, miten Helsingissä tämän tapaisia kysymyksiä käsiteltäessä milloinkin on menetelty. Riittänee huomautus, ettei siinä suhteessa aina ole oltu johdonmukaisia eikä yhtenäistä menettelytapaa noudatettu. Tulevaisuuteen nähden lienee näin ollen syytä vahvistaa ohjeet, jotka ovat omiaan luomaan paremman järjestyksen.

Asiata harkitessaan rahatoimikamari ei ole voinut olla kiinnittämättä huomiota siihen, että sangen usein Valtuustolle ilmoitetaan verrattain pienistä määrärahojen ylityksistä ja pyydetään niitä varten lisämäärärahoja. Jotenkin poikkeuksetta on näihin esityksiin myös suostuttu, ja itse esitysten käsittelykin näyttää käyneen vain muodollisuudeksi. Ja sitä helpommin on lisämäärärahoja myönnetty, jos samalla on ilmoitettu, että toisissa määrärahoissa on säästöä olemassa. Näin ollen voipi panna kysymyksen alaiseksi, onko joka tapauksessa tarpeellista alistaa tämäntapaiset kysymykset Valtuuston harkittavaksi. Onhan useankin johto- tai lautakunnan käytettävänä useita, esim. hoitokustannusten luontoisia määrärahoja, jotka kenties jostain sattumasta ovat tulleet eritellyiksi, vaikka ne hyvin olisivat voineet esiintyä yhtenäkin eränä. Nyt sattuu usein, että toinen tällainen määräraha loppuu kesken toisen ollessa kenties kokonaankin käyttämättä. Mitään erityisen pätevää syytä ei rahatoimikamarin mielestä ole olemassa, joka estäisi toisen määrärahan ylijäämää käyttämästä toisen vajauksen peittämiseksi, kunhan tämä siirto vain tapahtuu määrätyissä puitteissa ja Valtuuston vahvistamien ohjeitten mukaan. Jotta menettely tulisi kauttaaltaan yhdenmukaiseksi, voi määräämisvallan tällaisiin siirtoihin nähden jättää rahatoimikamarille. Niiden menoerien ryhmitys, joiden sisässä siirtoja esitetyllä tavalla saisi tapahtua, olisi toimitettava menosääntöä laadittaessa, joten itse perusteet siten joutuisivat Kaupunginvaltuuston vahvistettaviksi vuosirahasäännön käsittelyn yhteydessä. Jos tällainen menettelytapa tulisi käytäntöön hyväksytyksi, ei Valtuuston käyttövaroja tarvitsisi likimäärinkään yhtä suuresti rasittaa kuin tätä nykyä. Kirjaimellisesti tulkittuna voidaan tosin väittää, ettei tämä menettely ole sopusoinnussa kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosäännön 4 §:n 3 kohdassa olevan säännöksen kanssa. Itse asiassa ei kuitenkaan mitään ristiriitaa ole olemassa, jos menosääntöön otetun ryhmän kokonaissumma pidetään yhtenä määrärahana. Mutta jos Valtuusto asiata harkitessaan kuitenkin havaitsisi, että tällainen ristiriita on olemassa, ei tämä saa olla esteenä asioiden järjestämiselle käytännöllisempään suuntaan, vaan olisi ohjesäännön mainittu kohta silloin muutettava. Kun tulevan vuoden menosääntöön ei enää liene mahdollista järjestää puheenalaista ryhmitystä, voinee Valtuusto jättää rahatoimikamarin harkinnan varaan päättää, missä laajuudessa siirtoja määrärahasta toiseen voidaan ensi vuoden kuluessa sallia.

On itsestään selvää, että, milloin ryhmän kokonaismääräraha on loppuun kulutettu, taikka milloin joku ryhmään kuulumaton määräraha osottautuu tarkoitukseensa riittämättömäksi taikka milloin varoja tarvitaan tarpeisiin, joita menoarviota vahvistettaessa ei ole edellytetty, kysymykset lisämäärärahojen tai uusien määrärahojen myöntämisestä alistetaan Kaupunginvaltuuston harkittavaksi. Jos näin tehdyt esitykset ratkaistaan myönteiseen suuntaan, on tietenkin samalla päätettävä, mistä varat kulloinkin kysymyksessä olevaan tarkoitukseen osotetaan. Edellyttäen, että menoarviossa on Valtuuston käytettäväksi aavistamattomia tarpeita varten varattu riittävä vararahasto, ovat pyydetyt määrärahat mukavimmin tästä osotettavat. Eräitä tarpeita varten saattaa kuitenkin toisellainenkin menettely tulla kysymykseen, nim. määrärahan osottaminen väliaikaisesti ennakkomaksuna kaupunginkassasta maksettavaksi sekä otettavaksi lopullisesti huomioon seuraavan vuoden menoarviota laadittaessa. Tämä menettelytapa ei kuitenkaan sovellu käytettäväksi kysymyksen ollessa tavallisiin vuosikustannuksiin kuuluvista määrärahoista, koska tällaiset kustannukset yleensä ovat vuonna vuotuissaan suoritettavat eikä niiden siirtämistä seuraavaan vuoteen voida pitää asianmukaisena. Toinen on asian laita n. s. työmäärärahojen ja muiden niihin verrattavien määrärahojen, joita käytetään tuottavaan yritykseen tai tarkoitukseen, joka tulee palvelemaan vastaisiakin polvia. Tällaiset määrärahat voidaan haitatta aina ja varsinkin silloin kun peljätään Valtuuston käyttövarojen kesken loppuvan, maksattaa ennakolta kaupunginkassasta ja ottaa huomioon seuraavan vuoden menosääntöä laadittaessa.

Hankalammaksi käy lisämäärärahojen ja uusien määrärahojen myöntäminen silloin kuin Valtuuston käytettävissä oleva vararahasto on loppuun kulutettu. Selvää tietysti on, ettei jyrkkä kielto joka tapauksessa saata tulla kysymykseen, koska kunnallinen toiminta usealla alalla silloin saattaisi pysähtyä. Mutta toiselta puolen on käytännön kannalta mahdotonta tyhjästä rahastosta edelleen myöntää varoja, jonka vuoksi rahatoimikamarista näyttää käytännöllisimmältä, että niissä tapauksissa, jolloin käyttövaroja ei enää ole käytettävissä, sekä lisämäärärahat että uudet määrärahat myönnetään ennakkomaksuina. Kirjanpidollisia seikkoja silmällä pitäen olisi näin myönnetyt erät käyttövarojen tilille merkittävä, mutta tiliin siten syntyvä vajaus otettava huomioon seuraavan vuoden menosääntöä laadittaessa vajauksena käyttömäärärahan kohdalla.

Edellä olevan nojalla rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että vastaisissa menosäännöissä kunkin lauta- ja johtokunnan tai laitoksen kohdalle merkityt hoitokustannuksen luontoa olevat määrärahat laatunsa mukaan jaettaisiin ryh-

miin, joissa toisesta määrärahasta jäänyt säästö voidaan rahatoimikamarin harkinnan mukaan käyttää toisessa määrärahassa syntyneen vajauksen täyttämiseksi;

että lisämääräraha on Kaupunginvaltuustolta ehdottomasti anottava, milloin ryhmää varten varattu määräraha on ryhmään kuuluvien menojen suorittamiseksi riittämätön tai milloin määrättyyn tarkoitukseen varattu, ryhmään kuulumaton määräraha loppuu kesken;

että lisämäärärahoja myönnettäessä työ- ja muut samanluontoiset määrärahat osotettaisiin kaupunginkassasta ennakkomaksuina, jotka ovat seuraavan vuoden menosääntöön otettavat;

että muut lisämäärärahat ynnä uusiin tarkoituksiin kenties myönnetyt määrärahat osotettaisiin Kaupunginvaltuuston käyttövaroista taikka muista menosäännössä kenties olevista yleismäärärahoista suoritettaviksi; sekä

että milloin Valtuuston käyttövarat ovat loppuun käytetyt, edellisen kohdan mukaan myönnetyt määrärahat osotettaisiin ennakkosuorituksina kaupunginkassasta maksettaviksi ja edelleenkin Valtuuston käyttövarojen tilille merkittäviksi, ollen täten syntynyt vajaus seuraavan vuoden menosääntöön erikseen käyttövaramäärärahan kohdalla huomattava.

Tämän lisäksi rahatoimikamari edelleen ehdottaa,

että ensimäisessä kohdassa mainitusta määrärahojen siirtämisestä saisi ensi vuoden aikana tarkemmin määrätä rahatoimikamari.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

K. A. Widenius.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Valiokunnan mietintö Ryttylän maatilan käyttämistä koskevasta asiasta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Marraskuun 26 päivänä 1918 käsitellessään Rahatoimikamarin esitystä Ryttylän maatilan käyttämisestä *(Kvston pain. asiakirj. N:o 38 vuodelta 1918)* antoi Kaupunginvaltuusto allekirjoittaneista muodostetulle valiokunnalle toimeksi Kaupunkilähetyksen kanssa neuvoteltuaan laatia lausunnon asiasta. Tämän johdosta on valiokunnalla kunnia esittää seuraavaa:

Kysymys miesten työsiirtolan perustamisesta herätettiin jo vuonna 1912, jolloin Kaupunkilähetys teki Valtuustolle esityksen *(Kvston pain. asiakirj. N:o 65 vuodelta 1912)*, että kaupunki työkykyisten, avun tarpeessa olevain miesten ja vapautettujen vankien työsiirtolaksi, jommoisen yhdistys aikoi järjestää, lunastaisi ja yhdistyksen käytettäväksi vuokravapaasti luovuttaisi maatilan, jonka laatu lähemmin mainittiin, sekä että kaupunki sen lisäksi siirtolan voimassapitoon myöntäisi vuotuista kannatusapua 10,000 markkaa, ja sitoutui yhdistys siirtolassa antamaan 20 vapaasijaa Vaivaishoitohallituksen suosittelemille, tästä kaupungista kotoisin oleville henkilöille, kuitenkin sillä ehdolla että kaupunki kunkin tämän lukumäärän lisäksi tulevan, Helsingistä kotoisin olevan hoidokin puolesta suorittaisi päivämaksua markan. Hakukirjan oheinen kustannusarvio oli laadittu „sillä edellytyksellä että laitoksessa yhtaikaa hoidettiin 50 turvattia", mutta tämä lukumäärä voitaisiin tarpeen vaatiessa ja jos riittäviä varoja oli saatavana korottaa kahteensataan. Hoidokkien oli edellytetty oleskelevan siirtolassa noin 6 kuukautta.

Moninaisia vaiheita käytyään asia vihdoin saatettiin ratkaisuun lisätyn kaupunginvaltuuston maaliskuun 24 päivänä 1914 *(Kvston pain. asiakirj. N:o 11 vuodelta 1914)* tekemällä päätöksellä, jonka mukaan päätettiin m. m.

> yhteensä 106,000 markan hinnasta ostaa erinäiset Hausjärven pitäjän Ryttylän maatilaan kuuluvat alueet työsiirtolan perustamiseksi Helsingin kaupungista kotoisin olevia, apua tarvitsevia miehiä varten;

minkä ohessa varsinainen Valtuusto päätti:

> antaa Rahatoimikamarin tehtäväksi päättää puheenalaisten maa-alueitten kaupan sekä määrätä haltuunottajan;
>
> niinikään käskeä Rahatoimikamarin, sittenkuin kaupunki on mainitun tilan ottanut haltuunsa, luovuttaa sen ynnä työsiirtolaan hankitun kaupungin omistaman karjan ja kaluston Kaupunkilähetykselle, sillä ehdolla että mainittu yhdistys saa kiinteistöä vuokravapaasti käyttää ja pitää hallussaan niin kauan kuin työsiirtolaa siellä asianmukaisesti pidetään voimassa, ei kuitenkaan 25 vuotta kauempaa; että Kaupunkilähetys laitoksen perustamiseen ja hoitoon nähden alistuu kaupunginviranomaisten ohjeisiin ja silmälläpitoon; että Kaupunkilähetykselle luovutetulla alueella sijaitsevain teiden ja rakennusten kunnossapito kuuluu vuokramiehelle, jonka myös tulee vastata palovakuutusmaksuista sekä tilalta menevistä veroista ja rasituksista; että vuokramiehen käyttöoikeus tilan metsään rajoitetaan oikeuteen teettää metsänraivaus- ja metsänviljelystöitä sekä viljelyskelpoisen maan viljelykseen ottamiseen kotimetsälohkosta; niin myös noudattamalla niitä muita ehtoja ja määräyksiä, joita Rahatoimikamari katsonee tarpeelliseksi vuokravälikirjaan panna.

Sittenkuin tämä kauppa oli päätetty, luovutti Rahatoimikamari helmikuun 9 päivänä 1916 tehdyllä välikirjalla, jonka sekä Rahatoimikamari että Kaupunkilähetys ovat ilmoittaneet sittemmin hukkuneen, mutta josta Kaupunkilähetyksen kuitenkin on nyttemmin onnistunut saada takaisin kappaleensa, josta se on antanut jäljennöksen valiokunnan käytettäväksi, Kaupunkilähetykselle Helsingin kaupungista kotoisin olevain, apua tarvitsevain miesten työsiirtolan perustamiseksi puheenalaisen tilan ynnä työsiirtolaa varten hankitut, kaupungin omistamat ja eri luettelossa mainitut karjan ja kaluston seuraavilla ehdoilla, nimittäin:

että Kaupunkilähetys saa tilaa käyttää niin kauan kuin siellä asianmukaisesti pidetään voimassa työsiirtolaa, ei kuitenkaan 25 vuotta kauempaa;

että Kaupunkilähetyksen tulee laitoksen perustamiseen ja hoitoon nähden alistua kaupunginviranomaisten määräyksiin ja valvontaan;

että velvollisuus pitää luovutetulla alueella olevat tiet ja rakennukset kunnossa kuuluu vuokraajalle, jonka myös tulee vastata paloapumaksuista sekä tilalta menevistä veroista ja rasituksista;

että vuokraajan käyttöoikeus tilan metsään rajoitetaan oikeuteen teettää

metsänperkaus- ja metsänviljelystöitä sekä ottaa viljelyskelpoista maata viljelykseen kotilohkossa kaupunginviranomaisten lähemmän määräyksen mukaan; sekä

että edellä mainittu karja ja kalusto pysyy kaupungin omaisuutena ja on vuokraajan asianmukaisesti pidettävä kunnossa.

Edellä mainitun työsiirtolan vuosikertomuksista annettujen otteiden mukaan alkoi työsiirtolatoiminta syyskuun 1 päivänä 1914. Ensimäisenä kertomusvuonna, syyskuun 1 päivän 1914 ja syyskuun 1 päivän 1915 välisenä aikana, kirjoitettiin siirtolaan 58 hoidokkia. Näiden oleskelupäiväin luku oli 6,917, joten siirtolassa oli päivittäin keskimäärin 19 miestä. Työvoimasta oli 39.8 % käytetty maanviljelystöihin, 26.2 % erinäisiin ammattitöihin, 20 % erinäisiin aputöihin, 4.7 % taloustehtäviin, 2 % koneiden hoitamiseen ja sähkövoiman synnyttämiseen sekä 2 % hevosten hoitoon.

Toisena kertomusvuonna, syyskuun 1 päivän 1915 ja syyskuun 1 päivän 1916 välisenä aikana, oli uusia hoidokkeja 70. Oleskelupäiväin luku oli 8,071, joten siirtolassa oli keskimäärin 22 miestä päivässä. Suurin oli hoidokkien luku tammikuulla (36) ja pienin elokuulla (13). Vuoden varrella eronneista oli yksi saanut pysyväisen ammattityöpaikan, 5 % varman työpaikan, 58.33 % oli poistunut varsinaista työpaikkaa saamatta, vankilaan oli lähetetty 3.34 %, Helsingin kunnalliskotiin 4 %, sairaalaan 3.33 % ja karkaamalla oli poistunut 5 %.

Kolmantena kertomusvuonna, syyskuun 1 päivän 1916 ja syyskuun 1 päivän 1917 välisenä aikana, oli hoidokkien päivittäinen keskimäärä 20.9.

Kapinan aikana vuonna 1918 puheenalaiselle maatilalle kuitenkin sijoitettiin lastenkoti, ja samaan tarkoitukseen sitä käytettiin kapinan kukistamisen jälkeenkin. Tämän johdosta Kaupunkilähetys ilmoitti Kaupunginvaltuustolle, että sen oli muuttuneiden olojen johdosta ollut pakko toistaiseksi muuttaa Ryttylän työsiirtolan toimintaa sikäli, että maanviljelykseen nyttemmin käytettiin palkattua työvoimaa, jota vastoin asuinrakennukset toistaiseksi oli luovutettu kaupungin Vaivaishoitohallituksen sinne lähettämäin lasten hoitolaksi, ja pyysi Kaupunkilähetys saada vuodelta 1918 nostaa koko sen 25,000 markan määrärahan, minkä Kaupunginvaltuusto oli myöntänyt Ryttylän työsiirtolan voimassapitoon, vaikka tilaa oli käytetty muuhun kuin alkuaan määrättyyn tarkoitukseen. Sekä Vaivaishoilohallituksen että Rahatoimikamarin puollettua anomusta myöntyi Kaupunginvaltuusto siihen kesäkuun 11 päivänä 1918 *(mainitun päivän esityslista, asia N:o 9)*, sillä ehdolla että lastenkoti asetettiin Vaivaishoitohallituksen valvonnan alaiseksi, joka yksin oli oikeutettu lähettämään sinne lapsia, sekä että lasten hoidon ja ravitsemisen toimitti Kaupunkilähetys, jonka tuli siitä saada Vaivaishoitohallitukselta korvaus todellisten kustannustensa mukaan, niistä pois luettua kunnan apurahan määrä, minkä ohessa Kaupunginvaltuusto lastenkodille tarpeellisen kaluston

ja vaatteiden ostoon käyttövaroistaan myönsi Vaivaishoitohallitukselle 15,000 markkaa.

Rahatoimikamarin esityksestä Kaupunginvaltuusto sittemmin marraskuun 26 päivänä 1918 *(mainitun päivän esityslista, asia N:o 18)*, siihen nähden että Ryttylän huoneistot olivat niin puutteellisessa kunnossa, ettei niitä voitu kylmänä vuodenaikana käyttää, antoi Vaivaishoitohallituksen käytettäväksi sikäläisiin korjaustöihin 45,000 markkaa, minkä lisäksi Kaupunginvaltuusto on 1919 vuoden menosääntöön puheenalaisen työsiirtolan voimassapitoa varten merkinnyt 12,000 markkaa, edellyttäen siirtolan toiminnan Rahatoimikamarin ehdotuksen mukaan lakkaavan kesäkuun 1 päivänä 1919.

Tehdessään edellä kerrotun päätöksensä puheenalaisen maatilan ostosta ja sen luovuttamisesta Kaupunkilähetyksen käytettäväksi ei Kaupunginvaltuusto ole antanut miukäänlaisia lähempiä määräyksiä työsiirtolan laadusta eikä laajuudesta. Rahatoimikamarikaan, jonka tehtäväksi Kaupunginvaltuusto antoi vuokrakirjaan panna, paitsi Valtuuston määräämiä, muitakin vuokraehtoja, joita Kamari saattoi pitää kohtuullisina, ei ole vastamainitusta seikasta välikirjaan mitään ehtoja pannut. Tosin siinä valiokunnan mietinnössä, jonka perusteella Kaupunginvaltuusto päätti puheenalaisen maatilan ostaa, lausutaan, että rakennukset ovat tilan arvokkain osa, minkä johdosta paikka on erittäin sopiva työsiirtolaksi taikka, jos tämä vastoin luuloa ei osottautuisi elinvoimaiseksi, muiden semmoisten yleishyödyllisten laitosten paikaksi, joita kunta katsoisi olevan aihetta perustaa. Mutta kun, niinkuin sanottu, ei maatilan ostoa koskevassa Kaupunginvaltuuston päätöksessä eikä Kaupunkilähetyksen kanssa tehdyssä vuokrasopimuksessa ole mitään määräyksiä työsiirtolan laajuudesta, saatikka määräystä että sopimus on mitätön, jos työsiirtolaan ei ole otettu määrättyä hoidokkilukua, voi edellä esitettyyn lausuntoon sitä vähemmän panna ratkaisevaa merkitystä, kun Kaupunginvaltuusto on sallinut maatilaa väliaikaisesti käyttää lastenkotina ja tämän käyttötavan jatkuminen enemmän on johtunut kaupunginviranomaisista kuin Kaupunkilähetyksestä.

Tämän johdosta ja kun vuokrasopimus ei oikeuta kaupunkia vuokrakauden kuluessa irtisanomaan sopimusta eikä syyllä voitane väittää, että Kaupunkilähetys olisi saattanut itsensä syypääksi semmoiseen sopimuksen rikkomiseen, että vuokraoikeuden voisi katsoa menetetyksi, ei valiokunta ole voinut pitää kaupunkia oikeutettuna vastoin Kaupunkilähetyksen tahtoa ottamaan siltä pois Ryttylän maatilan vuokraoikeutta.

Saadakseen kuitenkin selville, suostuisiko Kaupunkilähetys mielisuosiolla luopumaan vuokraoikeudestaan, on valiokunta asettunut yhteyteen Kaupunki-

lähetyksen kanssa. Vastauksena tiedusteluun on valiokunta saanut Kaupunkilähetykseltä kirjelmän, jossa Kaupunkilähetys mainitsee, ettei se ehdottaessaan Ryttylän maatilan rakennuksia väliaikaisesti käytettäväksi lastenkotina ollut tarkoittanut, että työsiirtola nyttemmin olisi havaittu tarpeettomaksi, vaan aikoi Kaupunkilähetys, kohta kuin tilaisuutta ilmaantui, jatkaa työsiirtolatoimintaansa, josta yhteiskunnalle oli suurta hyötyä. Siinä tapauksessa että kaupunki kuitenkin välttämättä tarvitsisi Ryttylän maatilaa kansakouluista päässeiden oppilaiden ammattikoulun paikaksi, oli Kaupunkilähetys valmis luopumaan oikeudestaan siihen, mutta ainoastaan sillä ehdolla, että sille osotettiin toinen työsiirtolaksi yhtä sopiva tai sopivampi maatila.

Näin ollen ja kun kaupungilla ei liene tilaisuutta täyttää Kaupunkilähetyksen panemaa ehtoa, ei kaupungilla liene mahdollisuutta saada takaisin Ryttylän maatilan käyttöoikeutta, vaan täytyy sen edelleen saada jäädä Kaupunkilähetyksen haltuun.

Edellä lausuttuun nähden valiokunta kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto

epäisi Rahatoimikamarin esityksen Kaupunkilähetyksen kanssa Ryttylän maatilan käytöstä tehdyn sopimuksen irtisanomisesta ja tilan luovuttamisesta Vaivaishoitohallitukselle.

Kun tästä seuraa, että kysymyksen käytännöllisen ammattikoulun perustamisesta tälle maatilalle köyhistä kodeista olevia kansakoulusta päässeitä oppilaita varten täytyy raueta, katsoo valiokunta olevan esittäminen, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

evätä Rahatoimikamarin esityksen tältäkin kohden.

Ryttylän väliaikaiseen lastenkotiin sijoitettuja lapsia ei kuitenkaan, pääasiallisesti sen johdosta ettei Vaivaishoitohallituksen ole nykyisen kalliin ajan vallitessa onnistunut saada niitä elätteelle annetuiksi, voitu sieltä poistaa, vaan on kodissa nykyään vielä lapsia noin 70. Kun Ryttylän lastenkoti sentähden Vaivaishoitohallituksen ilmoituksen mukaan on lähiaikoina edelleen tarpeellinen, on valiokunta Kaupunkilähetyksen kanssa neuvotellut sen vastaisesta toiminnasta. Kaupunkilähetys on ilmoittanut tässä kohden suostuvansa kaupunginviranomaisten esityksiin, mutta samalla huomauttanut pitävänsä tätä pakollisena seurauksena olevista oloista ja lausunut toivomuksen, että se mahdollisimman pian saisi tilaisuuden käyttää maatilaa alkuperäiseen tarkoitukseensa. Sen ohessa on Kaupunkilähetys huomauttanut, ettei lastenkodin nykyinen hoitotapa, sitä kun osin hoitaa Kaupunkilähetys ja osin

Vaivaishoitohallitus, ole osottautunut sopivaksi, vaan olisi koti kokonaan annettava Kaupunkilähetyksen hoitoon ja kaupungin siitä suoritettava kohtuullinen korvaus.

Vaivaishoitohallituksenkin puolelta on lastenkodin nykyistä hoitotapaa pidetty epätyydyttävänä, ja tähän käsitykseen valiokuntakin yhtyy. Lastenkodin hoitoon nähden Vaivaishoitohallituksen ja Kaupunkilähetyksen kesken ilmaantuneet erimielisyydet, jotka ainakin osittain ovat aiheutuneet siitä, että Vaivaishoitohallitus on ehkä liian laajasti tulkinnut Kaupunginvaltuuston kesäkuun 11 päivänä 1918 tekemän päätöksen johdosta sille suotua oikeutta valvoa ja pitää silmällä lastenkotia, eivät tietenkään ole olleet laitokselle eduksi, ja näiden erimielisyyksien syyt olisi sentähden mikäli mahdollista poistettava. Nykyoloissa, kun Kaupunkilähetys ei ole halukas luopumaan Ryttylän maatilan vuokraoikeudesta eivätkä kaupunginviranomaiset siis voi kokonaan ottaa huostaansa Ryttylän lastenkotia, näyttää olevan ainoa keino jättää se kokonaan Kaupunkilähetyksen huostaan, joka siis ei antaisi lapsille ainoastaan asuntoa ja ruokaa, vaan myös pitäisi huolen heidän kouluopetuksestaan ja muusta hoidostaan, kun taas Vaivaishoitohallitus, jolla edelleen olisi yksinoikeus lähettää lapsia tähän kotiin, ainoastaan olisi oikeutettu valvomaan ja silmälläpitämään lastenkotia, mutta ei muissa kohdin puuttumaan sen hoitoon. Kaupunkilähetyksen täytyy tietenkin kaupungilta saada korvaus lastenkodin voimassapidosta, mutta tätä korvausta laskettaessa on otettava huomioon, että kaupunki on luovuttanut Ryttylän maatilan vuokravapaasti Kaupunkilähetykselle. Korvausperusteet olisi valiokunnan mielestä Kaupunginvaltuuston määrättävä Kaupunkilähetyksen esityksestä ja Vaivaishoitohallitusta kuultuaan.

Tietenkin olisi kaupungin lastenkotiin hankkimat vuoteet, makuuvaatteet, ruoka- ja muu kalusto luovutettava Kaupunkilähetyksen käytettäväksi niin kauan kuin lastenkotia Ryttylässä voimassa pidetään.

Luonnollisena seurauksena lastenkodin toiminnan jatkumisesta Ryttylässä olisi myös, ettei apua tarvitsevain miesten työsiirtolaa siellä saisi pitää voimassa, niin kauan kuin lastenkoti on olemassa. Kun kuitenkin eräitä työsiirtolan hoidokkeja edelleen lienee Ryttylässä ja Kaupunkilähetyksen puolelta on vakuutettu, ettei heidän oleskelunsa voi mitenkään vaikuttaa haitallisesti lastenkodin hoidokkeihin, ei Kaupunkilähetystä, siihenkin nähden että miespuolista työvoimaa joka tapauksessa tarvitaan maatilan hoidossa, käyne kieltäminen siellä pitämästä näitä työsiirtolaan aikaisemmin otettuja miehiä, niin kauan kuin heidän käytöksensä on semmoinen, ettei yhteiskunnalliselta eikä siveelliseltä kannalta katsoen vaaraa heidän puoleltaan tarvitse peljätä koituvan lapsille.

Edellä lausutun nojalla valiokunta kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että Helsingin Kaupunkilähetys oikeutetaan Ryttylän maatilalla toistaiseksi miesten työsiirtolan sijasta ylläpitämään lastenkotia Helsingin kaupungista olevia lapsia varten;

että Vaivaishoitohallitus, jolla yksin on oikeus lähettää lapsia mainittuun lastenkotiin, on oikeutettu sitä valvomaan ja pitämään silmällä;

että lasten hoito, ravitseminen ja kouluopetus on Kaupunkilähetyksen asiana, jonka siitä tulee saada kaupungilta korvaus niiden perusteiden mukaan, mitkä Kaupunginvaltuusto Kaupunkilähetyksen ehdotuksesta ja Vaivaishoitohallitusta kuultuaan määrää, huomioon ottaen sen seikan, että Kaupunkilähetys käyttää Ryttylää vuokravapaasti;

että kaupungin puheenalaiseen lastenkotiin hankkimat vuoteet, makuuvaatteet ja muu kalusto luovutetaan Kaupunkilähetyksen käytettäväksi sinä aikana kuin lastenkotia voimassapidetään; sekä

että Ryttylään ei saa perustaa miesten työsiirtolaa niin kauan kuin lastenkotia siellä voimassapidetään, mutta että Kaupunkilähetyksellä on oikeus siirtolassa pysyttää siellä jäljellä olevat miehet, ellei näiden oleskelu yhteiskunnalliselta eikä siveelliseltä kannalta tuota vaaraa lastenkodin hoidokeille.

Helsingissä, tammikuun 21 päivänä 1920.

A. M. Lassenius.

V. T. Rosenqvist. **Martti Ruuth.**

Valter Sahlstein.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

***Budjettivaliokunnan lausunto** vuositilintarkastajain toimittamastaan Helsingin kaupungin 1917 vuoden tilien tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.*

Kesäkuun 17 päivänä 1919 esiteltäessä Rahatoimikonttorin kertomusta kaupungin 1917 vuoden tileistä ja tilinpäätöksestä sekä vuositilintarkastajain kertomusta mainittujen tilien tarkastuksesta päätti Kaupunginvaltuusto, samalla kuin Rahatoimikamarille ja kaupungin muille hallinnollisille johto- ja lautakunnille myönnettiin vastuunvapaus niiden toiminnasta ja tilityksestä mainitulta vuodelta sekä Muonitustoimikunnalle koko sen toimiajalta, vuositilintarkastajain sekä Revisionikonttorin tekemäin muistutusten johdosta hankkia asianomaisilta johto- ja lautakunnilta selitykset ja lausunnot, minkä jälkeen ja sittenkuin nämä lausunnot olivat saapuneet, asia oli puheenalaiselta kohden Budjettivaliokunnan valmistelemana uudelleen esiteltävä Valtuustolle.

Rahatoimikamarin, Rahatoimikonttorin, Palotoimikunnan, tyttöjen ammattikoulun Johtokunnan, kansakoulujohtokuntain, kaupungin teknillisten laitosten Hallituksen ja Halkotoimikunnan 1919 vuoden loppupuolella annettua selityksensä pyytää valiokunta, joka nyttemmin on loppuunkäsitellyt asian, Kaupunginvaltuustolle tässä antaa lausuntonsa.

Yleislausuntona vuositilintarkastajat huomauttavat, että vuosi 1917 oli kaikin puolin epänormaali ja että kunnallishallinto silloin pantiin koetukselle, joka selvästi toi esiin ne sen puutteet, joiden poistaminen olisi tarpeen. Tämän yhteydessä mainitsevat tilintarkastajat siinä kohden esiintyneet olennaisimmat ilmiöt. Nämä lausunnot kunnan hallintokoneistossa puheenalaisena vuonna esiintyneistä puutteellisuuksista perustuvat kyllä tosioloihin, mutta toiselta puolen saanee todeta, että sen jälkeen kuin edellä mainitut muistutukset esitettiin, tuntuvia uudistuksia sekä yleisesti katsoen että erinäisissä yksityiskohdissa on osin toimeenpantu, osin hankkeissa, minkä johdosta 1917 vuoden tilintarkastajain esittämät lausunnot ja toivomukset ovat olennaisimmilta osiltaan nykyhetkellä menettäneet merkityksensä. Valiokunta pyytää tähän nähden huomauttaa jo aikaansaadusta tililaitosuudistuksesta, 1918 vuoden palkanjärjestelystä sekä vuonna 1919 toimeenpannusta, olojen vaatimasta kaupungin viranpitäjäin kalliinajanlisäysten järjestelystä, joilla viimeksi maini-

tuilla toimenpiteillä saanee katsoa olennaisesti poistetun syyt viime vuosina esiintyneeseen kunnallisten virkamiesten eroamiseen.

Mitä tulee vuositilintarkastajain lausuntoon kaupungin keskeisen hallintoelimen, Rahatoimikamarin, uudistamisesta, mainittakoon, että Kamari on nyttemmin Kaupunginvaltuustolle antanut esityksen Kamarin, sen kanslian ja konttorin uudesti järjestämisestä, joka ehdotus kohdakkoin esitetään Kaupunginvaltuustolle. Ne Rahatoimikonttorissa vallinneet epäkohdat, joihin vuositilintarkastajain huomio näyttää erikoisesti kohdistuneen ja jotka etusijassa ovat ilmenneet siinä, että tilinpäätökset ovat tuntuvasti myöhästyneet, saataneen nekin nyttemmin, konttorin vakinaisia työvoimia lisättyä, pitää poistuneina. Valiokunta arvelee saavansa tälle johtopäätökselleen tukea siitä asianlaidasta, että 1918 vuoden tilinpäätös nyttemmin on valmis ja että myöskin 1919 vuoden tilinpäätös on, mikäli valiokunta on saanut tietää, kohdakkoin valmistuva.

Valiokunta käy tämän jälkeen tarkastelemaan vuositilintarkastajain ja Revisionikonttorin esittämiä yksityiskohtaisia muistutuksia ja pyytää näihin nähden viitata asianomaisten lautakuntain ja virastojen antamiin selityksiin, joita valiokunnan mielestä voi pitää pääasiassa tyydyttävinä. Ainoastaan alempana mainituissa kohdissa on valiokunta katsonut olevan aihetta lausunnon antamiseen.

Mitä tulee Rahatoimikonttorin toisella paikkakunnalla toimittamain maksunsuoritusten todistamiseen, huomauttaa Revisionikonttori, että niistä useinkin puuttuu vastaanottajan kuitti. Tämän johdosta Rahatoimikonttori tekee selkoa menettelystä tuollaisissa maksunsuorituksissa, johon selontekoon valiokunta viittaa, samalla kuin valiokunta pyytää omasta puolestaan lausua, että toispaikkaisten laskujen suorituksen pankkilaitoksen välityksellä pitää liikeelämässä yleisesti noudatettuna tapana voida hyväksyä kaupunginkin rahahallinnossa, edellyttäen että laskun oheen pannaan pankin antama todistus rahalähetyksen määrästä. Jos taas postilaitosta käytetään tällaisessa tapauksessa, olisi rahalähetys toimitettava siten, että postilaitoksen antamasta vastaanottokuitista selvästi tulee näkyviin rahalähetyksen määrä.

Edelleen huomauttaa Bevisionikonttori, että erilaista menettelyä noudatetaan eri laitoksissa vuodenvaihteessa jäljellä oleviin etuantivaroihin nähden, toiset laitokset kun suorittavat nämä varat kaupunginkassaan, jota vastoin toiset siirtävät ne seuraavaan vuoteen. Valiokuntakin on sitä mieltä, että mainitussa kohden olisi suositeltava samanlaista menettelyä noudatettavaksi kaikissa laitoksissa, mutta vastoin Revisionikonttoria katsoo valiokunta, että olisi tarkoituksenmukaisempaa toimittaa kaikki etuantien ylijäämät vuodenvaihteessa kaupunginkassaan, koska semmoinen jo varsin yleisesti noudatettu menettely valiokunnan mielestä voisi asianomaisille tilittäjille helpottaa tilin antamista.

Mitä tulee Revisionikonttorin tekemään, Rahatoimikonttorin kirjanpito-osaston kassapäiväkirjan hoitotapaa koskevaan muistutukseen, lausuu valiokunta vakaumuksenaan, että parannus tässä kohden saadaan aikaan konttorin vakinaisen henkilökunnan nyttemmin tultua täysilukuiseksi. Tämän muistutuksen aiheen uusiintumista ei sentähden liene odotettavana.

Revisionikonttori huomauttaa edelleen, ettei perimättä olevia sairasmaksuja ole merkitty tilinpäätöksessä rästeinä ulkona olevain saamisten joukkoon, ja valiokunta pitää tätä muistutusta oikeutettuna. Kun kuitenkin sairaalatarkastaja on tiedusteltaessa ilmoittanut sairaalaviranomaisten nyttemmin toimittavan Rahatoimikonttoriin tiedon maksamatta olevista sairassijamaksuista, ei mainittu epäkohta aiheuttane toimenpidettä.

Vuositilintarkastajain kannattamana Revisionikonttori toistaa eräät palolaitoksen taloushallintoon ja tilitystapaan kohdistuvat muistutukset, jotka Revisionikonttori oli esittänyt edelliseltä vuodelta antamassaan kertomuksessa. Käymättä tässä seikkaperäisesti tarkastamaan näiden muistutusten oikeutusta valiokunta kuitenkin haluaa saada lausutuksi, että palolaitos tosin on antanut tyydyttävän vastineen, mutta että kieltämätöntä lienee, että se seikka, että palomestari on sota-aikana eri tahoilta hankkinut varoja palomiehistön lisäämiseksi, on ollut omansa vaikeuttamaan selvän saamista tileistä, näihin erikoistarkoituksiin hankittuja varoja kun on toisinaan käytetty vakinaisten menojen suoritukseen olematta Palotoimikunta niitä tarkastanut. Kun määrärahojen käyttö budjetin ulkopuolella on voinut tulla kysymykseen ainoastaan sodan aikaansaamissa tavattomissa oloissa, ja edellyttää täytyy, ettei tuollainen menettely, joka tietenkään ei ole hyvän järjestyksen mukainen, enää toistu, varsinkin kun nyttemmin voimaan saatettu tililaitosjohtosääntö edellyttää olennaista muutosta palolaitoksenkin taloudenhoitoon, on valiokunta katsonut voivansa rajoittua edellä olevaan lausuntoon.

Opetuslaitokseen nähden on Revisionikonttori, muun muassa, huomauttanut, että menettely oppilasmaksujen toimittamisessa kaupunginkassaan olisi uudistettava siten, että „mainitut maksut annettaisiin kansakoulujen taloudenhoitajille, joiden tulisi tarkastaa niiden määrät sekä sitten kuukausitilityksissä toimittaa ne kaupunginkassaan“. Kun kuitenkin kansakouluopetus uuden hallitusmuodon johdosta on maksuton, on tämä vaatimus nyttemmin kadottanut kaiken merkityksensä.

Sen suuntaisen muutoksen aikaansaamiseksi kansakoulujen ohjesääntöön, että siitä poistettaisiin oppilasmaksujen kantamista koskevat määräykset,

kehotettaneen johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen muutoskysymyksiä käsittelemään asetettua Valtuuston valiokunta ottamaan mainittu seikka huomioon.

Muiden Revisionikonttorin kansakoulujen taloushallintoa, eritoten kassahallintoa vastaan tekemäin muistutusten on valiokunta havainnut ansaitsevan huomiota ja aiheuttavan *kehottamaan asianomaisia kansakoulujohtokuntia ottamaan mainitut muistutukset huomioon.*

Vuositilintarkastajain tekemän ehdotuksen erityisen kuoletussuunnitelman laatimisesta kaupungin teknillisiin laitoksiin sotavuosina hankittuja laitteita varten tuntuvasti korotetuin vuotuisin poistomäärin on valiokunta katsonut ansaitsevan huomiota. Kuitenkaan ei liene valiokunnan asia tehdä tästä asiasta lähempää ehdotusta, vaan esittää valiokunta, *että Rahatoimikamari saisi tehtäväkseen antaa ehdotuksen asiassa.*

Revisionikonttorin ja vuositilintarkastajain lausunnot Halkotoimikunnan toiminnasta eivät myöskään näy tämän yhteydessä vaativan ehdotusta valiokunnan puolelta, koska Valtuusto on nyttemmin päättänyt asettaa erityisen valiokunnan valmistelemaan kysymystä kunnallisen halkokaupan vastaisesta järjestämisestä.

Lopuksi on valiokunnan huomio kiintynyt vuositilintarkastajain tekemään muistutukseen että tuntuvia menomääriä rahasäännön ulkopuolella on siirtynyt seuraavaan vuoteen, ollen nämä menomäärät osin semmoisia, jotka valtion olisi korvattava kaupungille, osin semmoisia, jotka jäävät kaupungin suoritettaviksi. Ensinmainittujen joukossa ovat etusijassa kustannukset n. s. miliisin voimassapidosta vuonna 1917. Pikainen selvitys siitä korvausmäärästä, mikä kaupungin on saatava sota-aikana rahasäännön ulkopuolella suorittamistaan etuantivaroista, erittäinkin väliaikaisen järjestysvallan voimassapitoon, on valiokunnan mielestä hankittava, ja onkin valiokunnalla tiedossaan, että Rahatoimikamari kohdakkoin antaa ehdotuksen viimeksi mainitusta seikasta, minkätähden siinä kohden ei liene muuta toimenpidettä tarpeen.

Helsingissä, maaliskuun 23 päivänä 1920.

Alexander Frey.

Eino Suolahti. **Väinö Salovaara.**

Alvar Niklander.

Knut Furuhjelm.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Liite I.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Marrask. 7 p:nä 1919.

N:o 1061.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston lähetteellä viime syyskuun 6 päivältä on Rahatoimikamarin lausuntoa vaadittu tilintarkastajain kaupungin 1917 vuoden tilintarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta, ja pyytää Rahatoimikamari, palauttaen lähetekirjat, kunnioittavimmin lausua seuraavaa:

Vuositilintarkastajain kertomusta tarkastellessaan on Rahatoimikamari havainnut tilintarkastajain tehneen useita huomautuksia Rahatoimikamarin ja Rahatoimikonttorin asiana olevan kaupungin rahatoimi- ja tililaitoksen hoidon johdosta, jotka muistutukset yleensä näyttävät olevan oikeutettuja ja vaativan pikaista oikaisua. Mutta kun Rahatoimikamarilla nykyisessä kokoonpanossaan ei ole ollut mitään tekemistä kaupungin asiain hoidon kanssa vuonna 1917, ja kun sekään henkilö, joka tuona aikana johti kaupungin Rahatoimikonttoria ja lähinnä oli vastuunalainen sen töistä, ei enää ole elossa, on Rahatoimikamarista näyttänyt sopivimmalta olla tehtyjen muistutusten johdosta käymättä toimittamaan tutkimuksia saadakseen mahdollisesti selville „syntipukin" tilintarkastajain huomauttamiin epäkohtiin. Rahatoimikamari on muutoin hartaasti vakuutettu siitä, että huomautettuja puutteellisuuksia tuskin käy paneminen kenenkään yksilön viaksi, vaan on niiden pääasiallisimmin katsottava johtuneen kunnallisessa rahatoimen hallinnossa vallitsevasta vanhettuneesta ja nykyoloissa sangen hankalaksi käyneestä järjestelmästä. Kaupungin kassa- ja tililaitoksen seikkaperäisen johtosäännön puute on sen ohessa saanut aikaan, ettei Kamari enempää kuin Rahatoimikonttorikaan ole voinut moniaita kysymyksiä käsitellä vahvistettujen ja yhdenmukaisten perusteiden mukaan, vaan ovat ne saaneet olla yksityisten virkamiesten erilaisen harkinnan ja tulkinnan varassa eri aikoina, mistä on ollut seurauksena useinkin erilaisia menettelyjä muutoin samanlaatuisissa tapauksissa. Täysin tietoisena siitä, että kaupungin rahatoimihallinnon uudesti järjestäminen on erittäin tarpeellinen, on Rahatoimikamari asettanut erikoisvaliokunnan laatimaan ehdotusta rahatoimilaitoksen täydelliseksi uudesti järjestämiseksi, niin että sen toiminta tilintarkastajain lausuman toivomuksen mukaisesti perustuisi enemmän liikemäiseen pohjaan. Tämän ehdotuksen toivoo Rahatoimikamari voivansa vielä kuluvana vuonna esittää Kaupunginvaltuuston

tutkittavaksi eikä Rahatoimikamarilla sentähden ole aihetta tämän yhteydessä käydä pohtimaan kysymystä rahatoimilaitoksen uudesti järjestämisestä tilintarkastuskertomuksessa mainittujen epäkohtain poistamiseksi. Edelleen katsoo Rahatoimikamari olevan huomauttaminen, että Kaupunginvaltuuston vahvistama Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosääntö tulee sovellettavaksi 1920 vuoden alusta, ja jos tämän johtosäännön määräyksiä tarkoin noudatetaan, poistuvat vastedes varmaan useimmat tilintarkastajan muistutusten aiheet, vaikka toiselta puolen menneinä vuosina vallinneen puutteellisen järjestyksen seurauksia vielä on monet ajat oleva huomattavana.

Mitä tilintarkastajain tekemiin erikoishuomautuksiin tulee, pyytää Rahatoimikamari ainoastaan viitata tämän oheiseen Rahatoimikonttorin antamaan selitykseen, jonka Rahatoimikamari on havainnut tyydyttäväksi ja sentähden hyväksynyt.

Rahatoimikamarin puolesta:

Ivar Lindfors.

K. A. Widenius.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKONTTORI

Liite II.

Helsingissä,
lokak. 3 p:nä 1919.

Helsingin Rahatoimikamarille.

N:o 338.

Rahatoimikonttorilta on vaadittu lausuntoa kaupungin vuositilintarkastajain ja Revisionikonttorin vuodelta 1917 antaman tilintarkastuskertomuksen johdosta, ja pyytää konttori, jolla mielestään ei ole aihetta antaa lausuntoa muusta kuin Rahatoimikonttoria koskevista „erikoishuomautuksista", esittää seuraavaa:

1 kohta. Kun vuoteen 1918 siirtyvä 2,000 markan erä kohdistuu saman Siv. 18 ja 1
vuoden veronkannantakustannuksiin, täytyy kaiketi siirtoa pitää perusteltuna, mutta olisi muodollinen lupa siirron toimittamiseen ollut hankittava.

2 kohta. Toispaikkaisten laskujen maksamisessa menetellään seuraavasti: Jostakin täkäläisestä pankkilaitoksesta ostetaan laskun määräinen vekseli aina laskun asettajan määräämälle. Pankin oikeaksi todistama jäljennös todistuksesta, että rahamäärä on pankkiin maksettu, pannaan laskun oheen. Vekselin lähettää laskun asettajalle postilaitoksen kirjaamassa kirjeessä joko kaupunginkamreeri tai, siitä riippuen voiko rahalähetys aiheuttaa erikoista kirjeenvaihtoa, se virasto, jota lasku koskee, ja pyydetään aina ilmoitusta lähetyksen perille tulemisesta. Jos semmoinen ilmoitus saadaan, pannaan se laskun oheen. Konttorista näyttää siltä, kuin tällainen menettely toispaikkaisten laskujen maksamisessa tarjoisi suurempaa varmuutta kuin muunlainen maksutapa, koska ensinmainitussa tapauksessa pankki on ottanut vastatakseen siitä, että rahat tulevat oikean henkilön käsiin.

3 kohta. On valitettava, että eräät palkkalistat on huolimattomasti sidottu, mutta tämä johtuu tilinpäätöksen aikana vallitsevasta kiireestä. Vastedes kuitenkin pannaan yksityiset maksumääräykset yleisten listain sijaan.

4 kohta. Pieniä erehdyksiä teknillisten laitosten lähettämäin lukemattomien laskujen lajittelussa on vaikea välttää, varsinkin kun konttorin käytettävänä on ollut tottumatonta ja kaupungin virasto-oloihin perehtymätöntä henkilökuntaa.

5 kohta. Kun Revisionikonttori ei mainitse erikoistapauksia, vaan antaa aivan ylimalkaisen lausunnon, ei muistutuksen oikeutusta voi tutkia. Rahatoimikonttori on sitä mieltä, että teksti konttorin maksumääräyksissä yleensä riittää.

6 kohta. Maksut on suoritettu välittömästi kassaan, ja kassanhoitajilla on tuskin ollut syytä kieltäytyä näitä varoja vastaanottamasta. Valtion kassoissa lienee usein laita niin, että etuantivarain tilittäjät toimittavat kassaan vuodenvaihteessa hallussaan olevat käteisvarat.

7 kohta. Konttori ei ole tietoinen siitä, että siirtoja „Nostamattomain määrärahain" tilille olisi tehty ilman asianmukaista lupaa. Paitsi eräissä yksityistapauksissa, jolloin siirron välttämättömyys on ollut ilmeinen, ei muitakaan siirtoja ole selitystä autamatta tehty.

8 kohta. On valitettavaa, ettei kirjanpito-osaston kassapäiväkirjaa ole pidetty täysin huolellisesti, mutta tämä on johtunut vallinneesta työvoiman puutteesta, minkätähden eri kirjojen hoitoon ei ole voitu panna riittävää huolta.

Siv. 23. Revisionikonttorin muistutus ettei rästinä olevia sairasmaksuja ole tilinpäätöksessä merkitty rästien joukkoon ulkona olevina saamisina saattaa olla paikallaan ja riippuu yksinomaan siitä, ettei siitä ole konttorille ilmoitettu.

Siv. 25 ja 26. Vuokrakustannukset on merkitty jaettaessa majoituskustannuksia Suomen valtion ja Helsingin kaupunkikunnan kesken noudattaen Kvston pain. asiakirj. N:o 37 vuodelta 1918.

Siv. 30. A. III. 39. Järjestyslautakunta. Tili on lähetetty Rahatoimikamariin marraskuun 28 päivänä 1917.

Siv. 31. A. IV. 3. Helsingin Anniskeluosakeyhtiö on huhtikuun 29 päivänä 1919 maksanut 1918 vuoden voittovarat, joten vuodelta 1916 siirtyvä erä tasoittuu.

A. IV. 38. Laina Anniskeluosakeyhtiölle. Lainan pääoma ja jäljellä oleva maksamaton korko on maksettu heinäkuun 15 päivänä 1918.

A. IV. 32. Etukäteen suoritettuja kustannuksia majoituksesta Sörnäsissä. Poistetaan 1918 vuoden tilinpäätöksessä Kaupunginvaltuuston syyskuun 9 päivänä 1919 tekemän päätöksen mukaan.

A. IV. 39. Vakuutusmaksuja sotavakuutuksesta. Siirtyy, syystä ettei Osakeyhtiö Mars Aktiebolag vielä ole lopettanut toimintaansa.

A. IV. 30. Kustannuksia sodan johdosta ja

A. IV. 31. Sairaanhoitokustannuksia sodan johdosta ovat selvityksen varassa, ensinmainittu Rahatoimikamarissa ja jälkimäinen Revisionikonttorissa.

Lähetekirjat palautuvat tämän keralla.

Helsingin Rahatoimikonttori:

S. Ehrstedt.

v. t.

Liite III.

HELSINGIN
PALOTOIMIKUNTA.

Lokak. 27 p:nä 1919. *Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 11.

Lähetteessä viime syyskuun 6 päivältä on Valmisteluvaliokunta vaatinut Palotoimikunnan lausuntoa niiden muistutusten johdosta, joita kaupungin vuositilintarkastajat ja Revisionikonttori ovat Palotoimikunnan toimialaa vastaan tehneet kaupungin 1919 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antamassaan kertomuksessa.

Tämän johdosta on Palotoimikunta kehottanut kaupungin palomestaria antamaan selityksen asiasta, ja on Palotoimikunnalla täten kunnia Kaupunginvaltuustolle lähettää mainittu selitys sekä samalla lausua, että palomestarin esittämät näkökohdat Toimikunnan mielestä ovat oikeat, eikä Toimikunnalla ole mitään mainittavana sen lisäksi mitä palomestarin kirjelmässä sanotaan.

Lähetekirjat palautuvat tämän keralla.

Palotoimikunnan puolesta:

August Lundqvist.

Alfr. Tuominen.

Liite IV.

HELSINGIN
PALOMESTARI. *Helsingin Palotoimikunnalle.*

Kehotettuna lausumaan mieleni niiden muistutusten johdosta, joita kaupungin Revisionikonttori ja vuositilintarkastajat ovat esittäneet palolaitoksen 1917 vuoden hallinnon johdosta, rohkenen esittää seuraavaa.

Sodan puhjettua kesällä 1914, ja kun peljättiin kaupunkia pommitettavan, katsoin olevan ryhtyminen toimenpiteisiin kaupungin palolaitoksen vahvistamiseksi lisäämällä palomiehistöä 30 miehellä. Oli sentähden sekä hankittava rahavaroja palkkoihin ja varusteisiin että ratkaistava majoituskysymys.

Kaupunkien Yleiseltä Paloapuyhtiöltä hankin tähän tarkoitukseen muutaman kymmenentuhatta markkaa. Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunta myönsi niinikään esittämäni kustannusarvion mukaan muutaman kymmenentuhatta ja asuntokysymyksen ratkaisin tyhjentämällä osan yksityisasuntoani ja järjestämällä sinne asuntoja palosotilaille. Sekä Kaupunkien Yleinen Paloapuyhtiö että Valmisteluvaliokunta antoivat ohjeita myönnettyjen varain käyttämiseen ja tilitykseen nähden. Paloapuyhtiön myöntämät varat sentähden nostin tarpeen mukaan yhtiön konttorista ja annoin sinne tilit. Valmisteluvaliokunnan myöntämät varat sain n. s. Muonitustoimikunnan välityksellä, ja Valmisteluvaliokunnan määräystä noudattaen tein niinikään tilin varain käyttämisestä mainitulle toimikunnalle.

Palotoimikunnalla, jonka puheenjohtaja merkinnän tekemällä hyväksyy maksettaviksi ne varat, mitkä minä nostan Rahatoimikonttorista, ei sentähden ollut mitään tekemistä näiden rahasuoritusten kanssa, sillä ne koskivat ylimääräisiä, palolaitoksen rahasäännön ulkopuolella olevia varoja, joihin nähden minulle oli annettu erityiset määräykset. Että Palotoimikunta oli täysin selvillä tämän asian vaiheista ja täydellisesti yhtyi minun käsitykseeni asiassa, käy selville Palotoimikunnan kokouksessa heinäkuun 10 päivänä 1916 tehdystä pöytäkirjasta sekä seuraavasta Palotoimikunnan asiassa antamasta vastuksesta:

2 §.

Esiteltiin Kaupunginvaltuuston kirjelmä viime kesäkuun 6 päivältä, jossa Palotoimikunnan lausuntoa vaadittiin niiden muistutusten ja ehdotusten johdosta, joita vuositilintarkastajat olivat kaupungin 1915 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antamassaan kertomuksessa tehneet Palotoimikunnan toimialaan nähden. *Vastauskirje N:o 16.*

Ote vastauskirjeestä.

„Mitä sitten tulee Revisionikonttorin huomautukseen että Kaupunkien Yleisen Paloapuyhtiön ja Muonitustoimikunnan myöntämiä määrärahoja, jotka oli annettu palolaitoksen käytettäväksi vakinaisen palokunnan voimassapitämiseksi lisätyin miesluvuin, ei ole merkitty kaupungin tileihin sekä että Palotoimikunta olisi „ollut aivan syrjässä näistä liiketoimista“, pyytää Palotoimikunta huomauttaa, että Toimikunta on saanut asianmukaisen ilmoituksen edellä mainittujen määrärahain myöntämisestä, että varojen antamiseen liittyväin määräysten mukaan tili näiden varain käyttämisestä oli annettava välittömästi Muonitustoimikunnalle ja Kaupunkien Yleiselle Paloapuyhtiölle sekä että Palotoimikunta on valvonut sitä, että edellä mainitut tilit todella on asianomaiseen paikkaan annettu, ja tulevat, sittenkun Muonituslautakunnan erikoistilit aikanansa annetaan kaupungin tilintarkastajain haltuun, palolaitokselleki myönnetyt varat asianomaisten tarkastettaviksi, jota vastoin tilintarkastajilla ei ole mitään tekemistä Kaupunkien Yleiselle Paloapuyhtiölle annetun tilin kanssa.“

Olen siten noudattanut saamiani ohjeita mainittujen varain tilityksessä, ja näin ollen sekä kun Revisionikonttori ja Kaupunginvaltuusto ovat asian aikaisemmin käsitelleet ja Palotoimikunta on siihen seikkaperäisesti vastannut, on mielestäni omituista, että Revisionikonttori uudestaan ottaa asian puheeksi.

Edelleen osottaakseni, että käsitykseni ja menettelyni ovat olleet täysin oikeat, mainittakoon että, kun Revisionikonttorin mainitsema henkilöauto ostettiin, ei tätä ostoa Valmisteluvaliokunnan päätöksen mukaan alistettu Palotoimikunnan, vaan Valmisteluvaliokunnan puheenjohtajan tutkittavaksi, joka myös oli saapuvilla auton katsastuksessa ja koeajossa.

Se seikka että kaksi kaikkiaan yhdeksästä Muonitustoimikunnan myöntämäin varain tilityksestä on käynyt Palotoimikunnan välityksellä johtuu siitä, että allekirjoittanut näitä tilityksiä annettaessa oleskeli maanpakolaisena Venäjällä ja ettei silloinen v. t. palomestari ollut selvillä asian aikaisemmasta käsittelytavasta. Luultavasti tämä seikka jäi Palotoimikunnaltakin huomaamatta, varsinkin kun näitä tilejä ei annettu kuukausittain, vaan pitemmin väliajoin.

Tällä katson vastanneeni oleellisimpiin muistutuksiin, mutta pyydän muistakin lausua seuraavaa.

Korkeavuorenkadun talo N:o 39 ja sen hoito on aikaisemminkin ollut puheena, ja olen lokakuun 30:ntena 1917 päivätyssä ja Palotoimikunnan välityksellä Kaupunginvaltuustolle annetussa seikkaperäisessä vastauksessa selvittänyt tämänkin seikan. Minulle on tietenkin samantekevää, annetaanko tili tästä talosta, joka tuottaa vuosivuokria kaikkiaan 420 markkaa, jotka varat käytetään syöksyputkien korjaamiseen, jonkin huoneen verhoilemiseen y. m., Palotoimikunnalle vai välittömästi Rahatoimikamariin, mutta Palotoimikunta on tähän asti ollut sitä mieltä, ettei sen pidä puuttua tähän yksityisseikkaan, koska se ei välittömästi puutu palolaitoksen muidenkaan kiinteistöjen hoitoon, minkätähden tässäkin puheena oleva tilitys on lähetetty välittömästi Rahatoimikamariin.

Mitä tulee huomautukseen että minä olisin liian halvasta antanut ruokaa erinäisille palokunnan toimihenkilöille, pyydän mainita, että niin suuressa ruokalassa kuin palolaitoksella on jokaisesta päivällisateriasta jää jäljelle muutama litra ruokaa, syystä ettei lomalla oleva miehistö aina saavu aterialle. Tämä ylijäänyt ruoka, jota lämpimänä vuodenaikana ei voi säästää eikä säilyttää, joutuu siinä tapauksessa sikasaaviin. Tästä ylijääneestä ruuasta ovat naimisissa olevat korpraalit ja kersantit, joiden perheet kesäisin oleskelevat maalla, saaneet vadillisen liemiruokaa tai puuroa, josta heiltä on kannettu markan maksu, toisin sanoin sama hinta, minkä kaupunki on ottanut samanlaisesta ruuasta yleisissä keittoloissaan. Täytyy todella kummastella, ettei kaupunginreviisori ole hyväksynyt asiasta antamaani selitystä, vaan katsoo olevan syytä tehdä tuollaisia muistutuksia. Minä puolestani katson olevani

oikeutettu sallimaan mainittujen toimihenkilöjen puheenalaisissa tilaisuuksissa aterioida maksuttakin ruokalassa, jos vain ne lomalle lasketut palomiehet, jotka eivät saavu aterialle, siihen antavat suostumuksensa.

Mitä palokersantin kuittaamaan laskuun tulee, mainittakoon, että se oli maksu rautateitse Turusta saapuneista silakoista ja ettei tavaran lähettäjä, muuan köökarilainen kalastaja, muistutuksista huolimatta lähettänyt kuittia maksun saamisesta. Samaten kuin useista toriostoksista täytyi lasku sentähden kirjoituttaa sillä kersantilla, jonka toimena oli ruokalan lähin silmälläpito, ja kun silakat toimitettiin edeltäpäin sovitusta hinnasta, voi allekirjoittanut tarkastaa puheenalaisen menomäärän.

Mitä tulee Muonituslautakunnan myöntämäin varain käyttöä vastaan tehtyihin muistutuksiin, huomautettakoon, siihen nähden että „bentsiiniä on ostettu jopa 5,000 markastakin“,

että palolaitos paitsi edellä mainittua henkilöautoa syksyllä 1916 myös sai automobiiliruiskun,

että bentsiini sentähden oli tarpeellinen näiden ajoneuvojen kuljetukseen,

että Muonitustoimikunnan varoilla kustannettua miehistöä oli muullakin tavalla kuljetettava; sekä

että minä sentähden olin yhtä oikeutettu näillä varoilla ostamaan bentsiiniä kuin kauroja tai heiniä hevosten elatukseksi.

Mitä palomiehistön urheilukilpailuissa jaettuihin palkintoihin tulee, mainittakoon, että tuollaisia kilpailuja on toimeenpantu useana vuonna sekä Palotoimikunnan suostumuksella ja täydellä hyväksymisellä. Puheenalaisena vuonna toimeenpantuihin kilpailuihin tuli tietenkin saada ottaa osaa kaiken miehistön, niin Muonitustoimikunnan varoilla kustannetun kuin muunkin. Oikeinta kaiketi olisi ollut, että osa palkinnoista olisi kustannettu Muonitustoimikunnan ja toinen vakinaisen menosäännön varoilla, mutta vaikka Muonitustoimikunnan tili joutuikin jonkin verran kärsimään, sen johdosta että koko lasku, kaikkiaan noin 300 markkaa, pantiin siltä maksettavaksi, niin esiintyi vuoden varrella kyllä muita yhteisiä laskuja ja menoja, joiden maksamisella tämä Muonitustoimikunnan tilin lisämeno tuli korvatuksi.

Samassa kappaleessa toistaa Revisionikonttori jälleen letkujen, putkien, kytkimien y. m. hankintaa koskevat muistutuksensa, vaikka minä jo eräänä edellisenä vuonna olen kohta kohdalta niihin vastannut, mihin nähden viittaan edellä mainittuun vastauskirjelmääni lokakuun 30 päivältä 1917, ja vaikka Kaupunginvaltuuston valiokunta lausunnossaan vuositilintarkastajain Helsingin kaupungin 1916 vuoden tilien tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta (Kyston pain. asiakirj. N:o 20 vuodelta 1919, siv. 5) on käsityksenään lausunut, „että palomestari on niihin tyydyttävästi vastannut“. Tuommoista Revisionikonttorin menettelyä täytyy sentähden todella pitää arvottomana.

Revisionikonttorin huomautus, „että ylimääräisen miehistön, 32 miehen, voimassapitoon Muonitustoimikunnan kassaa on rasitettu aina 79,296 markalla 55 pennillä tämän miehistön palkkauksesta, ruuasta ja vaatetuksesta", olisi korjattava sikäli, että siinä olisi sanottava ainoastaan Smk:lla 79,296: 55, sillä jakautuvathan kustannukset kahdelle vuodelle.

Täten katson täydellisesti vastanneeni Revisionikonttorin muistutuksiin. Eräitä pieniä kirjanpitovirheitä ja erehdyksiä on todella sattunut, mutta satoihintuhansiin markkoihin nousevain varamääräin hoidossa sattunee semmoista aina. Sitä vastoin eivät vuositilintarkastajat eikä Revisionikonttori ole voineet osottaa ainoatakaan tapausta, jossa minä olisin menetellyt omavaltaisesti taikka tavalla, jota Palotoimikunta ei olisi tuntenut ja kaikin puolin hyväksynyt.

Minun täytyy sentähden panna jyrkin vastalauseeni kaupunginreviisorin loppupontta vastaan, jossa väitetään konttorin tekemistä huomautuksista selviävän „sekä palolaitoksen lähimmän johdon vaikeudet että liian suuri omavaltaisuus palolaitoksen taloudenhoidossa".

Helsingissä, lokakuun 27 päivänä 1919.

Gösta Wasenius.

Liite V.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunnan kirjelmän johdosta syyskuun 6 päivältä, jossa Tyttöjen ammattikoulun Johtokuntaa kehotetaan antamaan lausunto vuositilintarkastajain ja Revisionikonttorin ammattikoulun 1917 vuoden kirjanpitoa vastaan tekemäin muistutusten johdosta, pyytää Johtokunta ilmoittaa, ettei sillä ole tilintarkastajain muistutuksia vastaan mitään huomauttamista ja että nämä tietenkin vastaisuudessa otetaan huomioon tilinpäätöstä laadittaessa.

Johtokunnan puolesta:

Einar Pontán.

Liite VI.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RUOTSINKIELISTEN KANSAKOULUJEN JOHTOKUNTA.

Helsingissä, lokak. 3 p:nä 1919.

N:o 145.

Valmisteluvaliokunnalle.

Vuoden 1917 tilintarkastuskertomuksessa tehtyjen muistutusten johdosta on ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokunnalla kunnia lausua seuraavaa:

1) Arvaamattomia menoja on vaikea edeltäpäin laskea, ja niitä kasaantuu usein vuoden lopulla, minkä johdosta määrärahan ylittämistä ei aina voi välttää, mutta on Johtokunta mahdollisuuden mukaan noudattava määrärahoja koskevaa Kaupunginvaltuuston päätöstä.

2) Kun kansakoulujen oppilasmaksut nyttemmin on poistettu, on kysymys, mihin ne suoritetaan, vailla käytännöllistä merkitystä.

3) Taloudenhoitajain kassain puutteellisuuksia koskevan moitteen päätti Johtokunta merkitä sekä saattaa nykyisenkin taloudenhoitajan tiedoksi.

Johtokunnan puolesta:

Einar Meinander.

A. Mickwitz.

Liite VII.

HELSINGIN KAUPUNGIN
Suomenkielisten Kansakoulujen Johtokunta

Lokakuun 20 p. 1919.

N:o 131.

Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunnalle.

Tämän mukana palautuville lähetekirjoille merkityllä välipäätöksellä viimekuluneen syyskuun 6 päivältä on Valmistusvaliokunta kehoittanut Kansakoulujohtokuntaa antamaan lausuntonsa kaupungin tilintarkastajain ja Revi-

sionikonttorin tekemäin, kansakouluhallinnon tilejä vuodelta 1917 koskevain muistutusten johdosta.

Mainitun kehoituksen noudattamiseksi Johtokunta saa, oheenliittäen kansakoulujen taloudenhoitajan antaman selityksen, ainoastaan viitata tähän selitykseen, jonka Johtokunta puolestaan pitää tyydyttävänä, sekä omana lausuntonaan huomauttaa, että kansakouluhallinnon rahaliike nyttemmin on saavuttanut sen laajuuden ja monihaaraisuuden, että pienempiä epäsäännöllisyyksiä tuskin voitanee välttää, niin suotavaa kuin ihannetila tässäkin suhteessa olisi.

Kun Revisionikonttorin lausunnossa myöskin on muistutus siitä, että oppilasmaksut, joita kansakouluissa on kannettu, ja jotka asianomaiset johtajat tähän asti ovat suorittaneet Rahatoimikonttoriin, olisivat tästä lähin jätettävät kansakoulujen taloudenhoitajille, jotka ne sittemmin kuukausitilityksessä toimittaisivat kaupunginkassaan, niin saa Johtokunta huomauttaa, että mainittu muistutus tuskin enää antanee aihetta toimenpiteeseen, kun nykyisen Hallitusmuodon mukaan oppilasmaksuja kansakouluissa ei enää kannettane. Kuitenkin rohkenee Johtokunta, siihen nähden että kansakoulujen ohjesäännössä on oppilasmaksuista määräyksiä, toivoa Kaupunginvaltuustolta määräystä, miten tässä suhteessa tästä lähin on meneteltävä.

Johtokunnan puolesta:

H. F. Soveri.

Karl Malin.

Liite VIII.

Kansakoulujohtokunnalle.

Vaadituksi selitykseksi niiden muistutusten johdosta, mitkä Revisionikonttori on tehnyt kansakouluhallinnon tilejä vastaan vuodelta 1917, saan kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Revisionikonttorin selonteon vuodelta 1917 sivulla 25 huomautetaan, että suomenkielisten kansakoulujen hallinto, jopa vielä maaliskuussa 1918, on suorittanut laskuja, jotka kuuluvat edellisen vuoden menoihin, ja jotka niin ollen ovat viedyt toisen vuoden tilille.

Tämän muistutuksen johdosta on minun mainittava, että taloudenhoitaja ei suinkaan yksin tee kaikkia kansakoululaitoksen tilauksia, vaan tekevät koulujen johtajat niitä kymmenien tuhansien markkojen edestä vuodessa ja suuresta osasta näitä tilauksia samoin kuin henkilöistä, joilta tilaukset ovat tehdyt, taloudenhoitajalla ei ole tietoakaan, ennenkuin asianomaiset esittävät laskunsa maksettaviksi. Näin ollen taloudenhoitajalla, parhaalla tahdollakaan, ei ole mahdollisuutta aina suorittaa laskuja niin aikaisin, että laskut ehtisivät tulla huomioon otetuiksi asianomaisen vuoden tilissä. Faktillisesti taloudenhoitajaa tässä suhteessa suojaa ainoastaan yleisessä laissa säädetty 10 vuoden preskriptioniaika. — Muistutus näkyy aiheutuneen täydellisestä asiain tuntemattomuudesta, mutta täytyy valittaa, ettei Revisionikonttori ensiksi ole kansakouluhallinnolta ottanut asiasta selkoa, ennenkuin on tehnyt virallisen muistutuksen.

Toinen muistutus koskee sitä, että määräraha varattomain koulutarpeisiin on luvatta ylitetty 1,600 markalla. — Olen ensimäinen tunnustamaan, että järjestys kirjanpidossa ja tilityksessä on päämaali, johon olisi pyrittävä, sitä enemmän kun kaupungin viranomaiset kerta toisensa perästä ovat tätä alaisilleen painostaneet. Mutta tässäkin saattaa kohdata vaikeuksia, jotka ensi näkemällä ehkä eivät ole huomattavissa, mutta joita fakkiviranomaisen — Revisionikonttorin — olisi luullut tuntevan. Saattaa nimittäin sattua, kuten miltei joka vuosi sattuukin, että jokin määräraha vielä joulukuun lopulla osottaa melkoisen suurta säästöä, mutta joku aika myöhemmin — sanokaamme tammikuun loppupuolella — esitetään sitä ennen tuntematon lasku maksettavaksi, jolloin määräraha tulee ylitetyksi. Sellaista ylittämistä voitaisiin karttaa, jos laskun saisi merkitä seuraavan vuoden menoihin, mutta sitähän edellisessä muistutuksessa on leimattu välinpitämättömyydeksi taloudenhoitajan puolelta. Kun tili vuodelta on viimeistään seuraavan vuoden tammikuun lopussa jätettävä Rahatoimikonttorille, ei Johtokunnalla ole niin ollen aikaa eikä aina tilaisuuttakaan kääntyä Valtuuston puoleen anomuksella saada lisäystä määrärahaan, ja vielä vähemmin on mahdollista, että Valtuusto ehtisi tuon anomuksen ratkaista, kaikki niin aikaisin, että tili ehtisi lopullisesti valmiina Rahatoimikamarille säädetyssä ajassa. — Tämänkin muistutuksen suhteen on sanottava, että teoreettiselta kannalta se on oikeutettu ja paikallaan, mutta käytännössä vaikea aina saada toteutetuksi.

Viimeinen taloudenhoitajaan kohdistettu muistutus, sivu 26, koskee sitä, että toimitetuissa kassainventtauksissa kassan tila ei aina ole pitänyt yhtä sen kanssa, mitä kirjanpito on osottanut. Muistutus on kieltämättä oikea — yhtäpitäväisyyden puute on, likemmin sanoen, koskenut muutamia markkoja, muutamia kymmeniä markkoja, harvoin yli 100 markan. Kun kansakouluhallinnon rahainvaihto on verrattain suuri ja sillä sitä paitsi on hoidettavanaan monet lahjarahastot sekä useita kymmeniä kansakoululapsille annettuja

stipendikirjoja, joista alituisesti nostetaan milloin suurempia, milloin pienempiä rahamääriä, mitkä ensi kädessä maksetaan taloudenhoitajan yleisestä kassasta ja sen jälkeen peritään kassan hyväksi asianomaisesta, pankkilaitoksesta, niin saattaa käsittää, että kassan tila ei aina ole pitänyt yhtä kirjanpidon kanssa, vaan että joitakin tilapäisiä erehdyksiä on sattunut. Monta mahdollista syytä satunnaisiin erehtyksiin saattaisi luettella, mutta kun ne joka tapauksessa ovat vaan mahdollisuuksia, luovun siitä. Jos kassassa sattuu olemaan puute isommista seteleistä ja tulee odottamaton suuri lasku, niin laskiessa kymmenittäin uusia silkosia seteleitä saattaa kansakoulukansliassa yhtä hyvin kuin jokaisessa muussakin kassalaitoksessa tapahtua erhelaskuja. Tosiasiassa onkin useita kertoja tapahtunut, että maksunsaajat ovat peruuttaneet jonkun liikaa saamansa setelin. Olen tässä suoraan tunnustanut joskus tehneeni itseni syypääksi erähdyksiin, mutta erehdyksiin on syy saattanut olla muissakin — itse revisionia toimittaneissa reviisoreissa. Olen nimittäin ruotsalaisten kansakoulujen taloudenhoitajalta kuullut, että hänen hallussaan olevia kassavaroja inventteerattaessa asianomaiset reviisorit useita kertoja ovat väittäneet, että hänen kassassaan olisi pitänyt olla saatoja jopa tuhat markkaa enemmän, kuin mitä kassassa on ollut. Kun sitten taloudenhoitaja on ryhtynyt tarkastamaan reviisorien paperille tekemiä laskelmia, on heidän erehdyksensä tullut ilmi. En tietysti voi varmuudella väittää, että niin olisi tapahtunut inventteerattaessa minunkin kassaani, mutta mahdollisuus on kuitenkin olemassa. Joka tapauksessa Revisionikonttorin, tuntien mainitsemani asianlaidan, mielestäni ei olisi pitänyt tehdä minun kohdistettua syytöstä puuttuvasta taidosta kassanhoidossa ja kirjanpidossa. Moite voi edellämainitulla taustalla kääntyä asianomaisiin reviisoreihin itse.

Helsingissä, 20 päivänä lokakuuta 1919.

Karl Malin.

Liite IX.

HELSINGIN KAUPUNGIN
TEKNILLISTEN LAITOSTEN HALLITUS.

Marrask. 12 p:nä 1919.

N:o 151.

Helsingin Kaupungin Valmisteluvaliokunnalle.

Sittenkuin Valmisteluvaliokunta oli lähetteessä viimè syyskuun 6 päivältä pyytänyt Hallituksen lausuntoa tilintarkastajain ja Revisionikonttorin kaupungin 1917 vuoden tilien tarkastuksessa esittämäin muistutusten johdosta,

on Hallitus kehottanut teknillisten laitosten toimitusjohtajia antamaan lausunnon asiasta.

Nyttemmin antamassaan lausunnossa, joka pannaan tämän oheen, ovat mainitut johtajat, huomauttaen olevan välttämätöntä, että laitosten eri osain elinkausi kuoletukseen nähden oikein arvioidaan, esittäneet ehdotuksia erinäisiksi muutoksiksi Kaupunginvaltuuston joulukuun 10 päivänä 1912 vahvistamaan laitosten perustamisarvojen poistosuunnitelmaan. Ja kun mainitun ehdotuksen tueksi esitetyt näkökohdat näyttävät täysin päteviltä, pyytää Hallituskin puolestaan niitä puoltaa. Hallitus katsoo kuitenkin tässä olevan huomauttaminen että, jos siten ehdotettua suurempaa kuoletusta ruvetaan noudattamaan 1920 vuoden alusta, tämän johdosta olisi Kaasulaitokseen nähden tarpeellista edelleen korottaa kaasunhintaa 10 pennillä kuutiometriltä vastamainitun vuoden alusta.

Lähetekirjat palautuvat tämän keralla.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitus:

K. Axel Ahlfors.

I. Savonius.

Liite X.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten Hallitukselle.

Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunta on pyytänyt Hallituksen lausuntoa 1917 vuoden tilintarkastajain vaatimuksen johdosta että sodanaikaisia kalliimpia laitteita varten laadittaisiin erikoinen kuoletussuunnitelma tuntuvasti korotetuin vuotuisin poistomäärin, jotta nämäkin laitteet olisivat kirjaanpantuina romuarvostaan siihen aikaan, jolloin niitä ei enää edullisesti voida käyttää tarkoitukseensa, ja pyydämme tämän johdosta esittää seuraavaa:

Joulukuun 10 päivänä 1912 vahvisti Kaupunginvaltuusto teknillisten laitosten kuoletussuunnitelman. Tämän suunnitelman mukaan on kuoletus toimitettava siten, että eri laitosten kukin osa kuoletetaan erikseen. Perustamisarvosta on kuitenkin ensinnä erotettava n. s. rahaksimuutto- eli romuarvo, jota arvoa ei vähennetä, ennenkuin asianomainen osa täytyy julistaa kelvottomaksi tai muuttaa rahaksi, jolloin arvo poistetaan tileistä. Rahaksi-

muuttoarvo on yleensä määrätty 5—10 %:ksi perustamisarvosta; ainoastaan eräille sähkölaitoksen koneille ja johdoille, joissa kuparia on mainittavammin, on tämä arvo määrätty 15, 20, jopa 50 %:ksi. Sittenkuin perustamisarvosta on luettu pois asianomaisen osan rahaksimuuttoarvo, kuoletetaan jäljellä oleva arvo niiden vuosien kuluessa, joiden katsotaan vastaavan osan elinikää. Nämä kuoletukset toimitetaan laadittujen kuoletustaulujen mukaan sillä tavoin, että perustamisarvon jäljellä olevan osan korko ynnä kuoletusmäärä koko kuoletusaikana pysyvät sinällään. Eri osain eliniän Kaupunginvaltuusto niinikään on vahvistanut, ja vaihtelee se ja siis myöskin kuoletusaika 10:stä 50 vuoteen.

Niinkuin edellä olevasta käy selville, on teknillisten laitosten eri osain kuoletus täysin ajanmukaisesti järjestetty. Onko kuitenkin, niinkuin tilintarkastajat olettavat, sota-aikana hankittujen laitteiden kirjanpitoarvo siihen aikaan, jolloin niitä ei enää voida edullisesti käytää tarkoitukseensa, toisin sanoen kuoletusajan päättyessä, niiden romuarvoa suurempi, on vaikea sanoa, kun ei edeltäpäin tunne eri aikoina vallitsevaa romuarvoa. Muutos suuntaan tai toiseen ei kuitenkaan mainittavasti vaikuta eri laitosten kuoletusmääriin, koska rahaksimuuttoarvo ei ole suurempi kuin vuoden tai enintään kahden poistoa vastaava määrä. Pääasia sitä vastoin on, että eliniät arvioidaan oikein. Kun tilintarkastajain lausumaan suuntaan menevä muutos kuitenkin on periaatteellisesti täysin oikea ja helposti toimeenpantavissa, pyydämme ehdottaa,

että 1919 vuoden alusta lisäksi tulevain laitteiden rahaksimuutto- eli romuarvo toistaiseksi arvioitaisiin puoleksi Kaupunginvaltuuston joulukuun 10 päivänä 1912 vahvistamista arvoista,

Niinkuin jo mainittiin, on aika, jonka kuluessa laitosten eri osat kuoletetaan, mitä tärkein. Olemme sentähden katsoneet olevan nyt tarkastaminen myöskin näiden osain aikaisemmin vahvistettuja kuoletusaikoja eli elinkausia. Tällöin on käynyt selville, että saavutetun kokemuksen perusteella tai muista syistä eräitä aikoja olisi lyhennettävä.

Vesijohtolaitokseen nähden pyydämme huomauttaa, että suuri osa Vanhankaupungin laitosta, joka kohdakkoin täytyy rakentaa uudestaan, on määrätty kuoletettavaksi 10' vuoden kuluessa, minkätäkden tämä osa jo on tai muutaman vuoden kuluttua on oleva kuoletettu. Sitä vastoin on eräät muut osat, nimittäin patorakennukset, tiilirakennukset ja paremmat asuinrakennukset, määrätty kuoletettaviksi 50 vuoden kuluessa, jota aikaa, siihen nähden että nämä rakennukset sijaitsevat niin, ettei takeita niiden pysyttämisestä nykyisillä paikoillaan noin pitkää aikaa ole olemassa, vaan ne ehkä

jo kohdakkoin muutettaneen pois, täytyy pitää liian pitkänä. Pyydämme sentähden ehdottaa, että näiden vesijohtolaitoksen laitteiden jäljellä oleva arvo kuoletettaisiin 10 vuoden kuluessa.

Vanhaankaupunkiin suunnitelluille uusille selkeytysaltaille, joiden ja jommoisten rakennusten elinkautta ei ole määrätty, ehdotamme kuoletusajan 30 vuodeksi ja rahaksimuuttoarvon 5 %:ksi.

Eräiden kaasu- ja sähkölaitoksen osain elinkautta olisi, niinikään saavutetun kokemuksen perusteella, lyhennettävä seuraavasti:

Kaasulaitos:

Tehdasrakennukset, nyk. vahvistettu elinkausi				40	vuotta,	ehdotetaan	30	vuodeksi
Kaasun jäähdytys- ja pesukojeet	„	„	„	20	„	„	10	„
Kaasun puhdistuskojeet	„	„	„	20	„	„	15	„
Puukaasun valmistusuunit	„	„	„	15	„	„	10	„
Puristinlaite	„	„	„	15	„	„	10	„
Kalusto	„	„	„	15	„	„	10	„

Sähkölaitos, 1919 vuoden alusta lähtien hankitut uutislaitteet:

Turbogeneraattorit, nyk. vahvistettu elinkausi				15	vuotta,	ehdotetaan	10	vuodeksi
Höyrykattilat	„	„	„	15	„	„	10	„
Akkumulaattorit	„	„	„	12	„	„	8	„
Muuntajat ja muut sähkökoneet	„	„	„	15	„	„	10	„
Kaapeliverkko	„	„	„	25	„	„	20	„
Jakelujohdot	„	„	„	25	„	„	20	„

Niille sähkölaitoksen esille, joille kuoletussuunnitelmaa nykyään ei ole vahvistettu, ehdotamme seuraavat elinkaudet ja rahaksimuuttoarvot, nimittäin:

Katuvalaistus	elinkausi	10	vuotta,	rahaksimuutoarvo	10 %.
Köysirata hiilenkuljetusta varten	„	5	„	„	10 %.

Edellä ehdotettua nykyisten laitteiden muutettua kuoletussuunnitelmaa käy vaikeaksi soveltaa niissä tapauksissa, joissa aikaa on lyhennetty niin paljon, että laitteiden jo tulisi olla kuoletut. Näissä tapauksissa olisi luonnollista, että ylimääräisiä poistoja saisi ilman muuta tehdä, jos osa täytyy

julistaa kelvottomaksi, tai että sen osan uutishankinta- tai uutisrakennuskustannuksista, mikä vastaa vielä kuolettamatta olevaa perustamisarvon osaa, saisi merkitä kirjoihin korjaus- ja kunnossapitokustannuksena, eikä sitä missään tapauksessa olisi maksettava lainavaroista. Niihin osiin nähden, joiden kuoletusajasta vielä on muutama vuosi jäljellä, voisi sitä vastoin jäljellä olevan kuoletusmäärän sopivimmin jakaa tasan näiden jäljellä olevain vuosien kesken. Jos jäljellä oleva aika on 5 vuotta pitempi, olisi kuoletus laskettava kohoavin määrin.

Hallitukselle pyydämme sentähden ehdottaa,

että edellä esitettyjä ehdotuksia ja periaatteita sovellettaisiin sekä laitosten jo valmiiden että 1919 vuoden alusta lisäksi tulleiden osain kuolettamiseen.

Näiden kuoletussuunnitelmiin ehdotettujen muutosten johdosta poistomäärät jonkin verran kohoaisivat, ja luultavasti saavutettaisiin kuoletuksen tarkoitus eli että laitokset olisivat kirjoihin merkittyinä romuarvostaan siihen aikaan, jolloin niitä ei enää voida menestyksellä käyttää tarkoitukseensa. Mutta voisi myös asettaa sen vaatimuksen, että kalliimpain, sodan aikana hankittujen laitteiden poistojen tulisi olla niin suuret, että näiden laitteiden kirjanpitoarvot jo ennen kuoletusajan loppua vastaisivat todellisia arvoja, toisin sanoin että se kalliimpi hinta, mikä nyt täytyi maksaa, olisi poistettava sen ajan kuluessa, minkä voi edellyttää kuluvan, kunnes säännöllisiin oloihin päästään ja hinnat ovat, vaikkakaan eivät säännölliset, niin toivoaksemme kuitenkin nykyistään paljon halvemmat. Jos tämä poistotapa hyväksyttäisiin, kävisi vaikeaksi edeltäpäin määrätä ei ainoastaan sitä ajankohtaa, jolloin nämä vakiintuneet olot jälleen saavutettaisiin, vaan myöskin sitä arvoa, minkä siihen mennessä tulisi olla poistettu. Sen ohessa on huomattava, että kuoletettaessa vesijohtolaitoksen suuria putkiverkon laajennuksia, joiden säännöllinen kuoletusaika on määrätty 50 vuodeksi, kävisi sangen rasittavaksi muutaman vuoden kuluessa kuolettaa monta miljoonaa markkaa. Näihin ja näiden tapaisiin, erittäin pitkän ajan kuluessa kuoletettaviin laitteisiin nähden olisi sentähden varattava verraten pitempi aika laskettujen lisäkustannusten kuolettamiseksi.

Niinkuin tästä käy selville, tuottaisi edellä mainittu kuoletustapa sangen suuria vaikeuksia, koska olisi edeltäpäin määrättävä kuoletusajat ja kuoletusmäärät, joita eräissä tapauksissa ehkä kävisi mahdottomaksi käytännössä noudattaa. Yksinkertaisempi menettely on sentähden perusteltu. Vahvistetun kuoletusuunnitelman mukaan kohoavat kuoletusmäärät vuosi vuodelta, mutta sodanaikaisten laitteiden lisäkustannukset olisi kuoletettava vuosi vuodelta vähenevin määrin. Jos oletetaan, että puolet sodanaikaisen laitteen kustannuksista on laitteen pysyväinen arvo ja toinen puoli se lisäkustannus, joka

olisi nopeammin kuoletettava, sekä että kuoletusajat olisivat samat, niin tasoittaisivat nämä molemmat kuoletukset toisiaan siten, että vuotuinen kuoletusmäärä olisi koko aikana sama. Kuoletusmäärä saadaan tässä tapauksessa jakamalla koko kuoletussumma sillä vuosimäärällä, jonka kuluessa kuoletus on suoritettava. Nykyiseen kuoletustapaan verraten tämä kuoletusmenettely tietäisi, että kuoletusta ensimäisenä vuonna korotettaisiin enintään 2 ja vähintään 1 1/2 %:lla perustamispääomasta, sen mukaan onko kuoletusaika 10 vai 50 vuotta; kuoletusajan lopulla menot sitä vastoin vähenisivät 2 1/2 ja noin 3 1/2 %:lla saman pääoman määrästä

Vaikka nämä erotukset näyttävät varsin vähäpätöisiltä, aikaansaavat ne kuitenkin suurempia summia kuoletettaessa tuntuvia menonerotuksia ja tietäisivät siten pyrkimistä haluttuun suuntaan. Rohkenemme sentähden ehdottaa,

> että laitoksiin 1919 vuoden alusta lähtien hankittujen uusien laitteiden kustannuksia kuoletettaissin samalla vakinaisella määrällä kunakin vahvistetun kuoletusajan vuonna.

Toinen seikka, josta katsomme olevan tämän yhtedessä huomauttaminen, vaikkeivät tilintarkastajat ole siihen kajonneet eikä se myöskään vaikuta teknillisten laitosten kirjanpitoon, on se, että laitosten uutistyöt tavallisesti kustannetaan noin 50 vuoden kuoletusajoin otetuilla lainavaroilla, vaikka laitosten osat enimmäkseen kuoletaan tuntuvasti lyhemmän ajan kuluessa. Kun tämän seikan täytyy ajan pitkään vaikuttaa epäedullisesti kaupungin velkataakkaan, pyydämme viitata kaupungin kassa- ja tililaitoksen uudestijärjestämisestä annettuun mietintöön (Pain. asiakirj. N:o 42 vuodelta 1915 siv. 93), jossa ehdotetaan, „että vuosirahasääntöön on vastedes joka vuosi menojen joukkoon merkittävä kaupunginvaltuuston teknillisille laitoksille vahvistaman kuoletustaulukon mukaan laskettu poistoerä, joka on eri rahastona säilytettävä kaupunginvaltuuston päätöksestä käytettäväksi teknillisten laitosten uudistus- ja laajennustöihin".

Sekä tämän että erään tämäntapaisen aikaisemman ehdotuksen on Kaupunginvaltuusto evännyt. Mutta kun nyt kysymys laitosten perustamispääoman kuolettamisesta jälleen otetaan pohdittavaksi, emme voi olla kiinnittämättä Hallituksen huomiota tähän tärkeään kysymykseen laitosten kuoletussummain oikeasta käyttämisestä, joka kysymys käy sitä laajakantoisemmaksi, mitä suurempia lyhyen ajan kuluessa kuoletettavia laitteita laitoksiin hankitaan.

Helsingissä, lokakuun 31 päivänä 1919.

Albin Skog. **A. Marsio.**

K. Lappe.

Liite XI.

Helsingin kaupungin Valtuustolle.

Lähetepäätöksellään kuluneen syyskuun 6 p:ltä on Helsingin kaupungin Valtuuston Valmistusvaliokunta kehottanut Halkotoimikuntaa antamaan lausuntonsa tilintarkastajain ja Revisionikonttorin tekemien, Halkokonttorin toimintaan kohdistuvien muistutuksien johdosta.

Helsingin kaupungin Halkotoimikunta saa tämän johdosta kunnioittaen viitata tänään Valtuustolle lähettämäänsä kirjelmään, jossa kyseenalaisista muistutuksista lausutaan seuraavaa:

„Revisionikonttorin aikaisemmat huomautukset Halkokonttorin toiminnasta ovat pääasiallisesti muodollista laatua ja kohdistuvat siihen, että tämä toiminta tapahtuu välittömästi kaupungin Valtuuston alaisena, kokonaan syrjässä kaupungin lainmukaisesta taloudellisesta keskuselimestä Rahatoimikamarista, antaen kuitenkin sen tunnustuksen, että kaupungin halkoliike on „verrattomasti parhaiten järjestetty“ verrattuna muiden pula-aikana asetettujen johto- tai toimikuntain toimintaan.

Sen sijaan tekee Revisionikonttori vuositilin tarkastajille vuodelta 1917 antamassaan selonteossa hyvinkin pitkälle meneviä muistutuksia ja väitteitä halkoliikkeen taloudellisista tuloksista y. m. siitä huolimatta että, niinkuin samassa selostuksessa sanotaan, „konttorilla on ollut hyvin vähän mahdollisuutta seurata ja arvostellen tarkastaa tämän liikkeen keskeytymättömiä toimia.“

Tärkeimmät näistä huomautuksista ovat seuraavat:

1:ksi että sittenkuin muonitustoimikunnan toiminta oli päättynyt ja halkoliikkeen johdon määräämisvalta siirtynyt Halkotoimikunnalle, oli pitkäksi aikaa jätetty laajat valtuudet liikkeen toimeenpanevalle johdolle, josta on seurannut m. m., että melkoisista halkomääristä on sopimuksia tehty, ilman että niistä mainitaan pöytäkirjoissa;

2:ksi että Revisionikonttori on havainnut semmoisia halkokontrahteja, jotka ovat aiheuttaneet Halkokonttorille melkoisia tappioita, että sellaisia vielä suurempia näyttää olevan odotettavissa ja että hankkijoille on annettu hyvin suuressa määrin etuanteja;

3:ksi että Halkokonttorin oman ilmoituksen mukaan on havaittu melkoisia vajauksia konttorille kuuluvissa varastoissa;

4:ksi että Revisionikonttorin käsityksen mukaan kaupungin halkoliike ei ole kyennyt tahi vastaisuudessa ei kykenisi pitämään hintojaan yksityisliikkeiden hintoja alempana siinä määrin, että hinnat kaupungissa pysyisivät kohtuullisuuden rajoissa; ja

5:ksi että vuoden 1917 tilinpäätöksen osoittama pieni voitto 3,894 mk. 89 p., huomioon ottaen varoiksi merkityt hyvinkin epävarmat erät, asettaa liikkeen vallan toiseen asemaan.

:nen kohta. Huomautus aiheutunee siitä, että Halkokonttorin silloinen johtaja otti päättääkseen erinäisiä halkokauppoja esittelemättä niitä lopullisesti Toimikunnalle, joka tämän johdosta tekikin nimenomaisen huomautuksen. Tämä on nähtävästi antanut aihetta Revisionikonttorin tekemään johtopäätökseen, että Toimikunta olisi jättänyt laajat valtuudet liikkeen toimeenpanevalle johdolle. Niin ei ole tapahtunut eikä pöytäkirjoissakaan tästä mitään mainita.

:nen kohta. Kunnallisen halkoliikkeen perustaminen vuonna 1915 kunnallisten laitosten polttopuutarpeen ja, mikäli olosuhteet vaativat, kaupungin asukkaiden halkotarpeen tyydyttämiseksi oli silloisten erikoisolojen pakottama toimenpide. Kivihiilien saanti loppui maailman-sodan alettua ja teollisuuslaitosten, valtionrautateiden, keskuslämmityksellä varustettujen talojen y. m. suurkuluttajain oli turvauduttava halkojen käyttöön. Kuitenkaan ei halkoja ollut kädenkäänteessä saatavissa, mikä seikka riippuu halkojen hankinnan erikoisasemasta muun tavaran hankintaan nähden. Halkoja nimittäin ei voida käyttää heti niiden valmistuttua, vaan pitää niiden ensin kuivua mikäli mahdollista yli yhden kesän. Niiden valmistus kysyy suurta työvoimaa, mikä silloin oli vaikeasti saatavissa suurten linnoitustöiden takia. Yleensä voidaan halkoja ajaa metsästä ainoastaan talvisin. Halkojen hankinta pystymetsää hakkuuttamalla ja edelleen kulkuväylille vedättämällä vaatii täten lähes vuoden ajan. Kun tämän lisäksi otetaan huomioon, että silloinen melkoinen vienti Pietariin Saimaan, Laatokan ja Suomenlahden rantamilta, sekä aina Nurmeksesta, Kajaanista, Hyvinkäältä ja Högforsista asti suuresti vähensi valmistettuja ja kulutukseen kelpaavia halkomääriä, on sangen ymmärrettävää, että halkopula päivä päivältä tuli yhä suuremmaksi. Tämä johtikin siihen, että nämä verrattain vähäiset valmiit halkomäärät joutuivat välikauppiaitten käsiin. Huomioonottaen tämän lisäksi silloisen lisääntyneen polttopuun kysynnän ja sota-ajan liikkennevaikeudet on helposti ymmärrettävissä, ettei Halkokomitea heti alussa voinut järjestää halkojen hankintaa olosuhteiden vaatimalle kannalle ja että kaupungin halkoliikkeen ensimmäiset toimintavuodet olivat mitä vaikeimmat. Halkoja ei ollut Helsingissä ja niitä oli hankittava vaikeuksista huolimatta. Koska halkojen hankinta pystymetsiä ostamalla, kuten mainittu, vie miltei vuosia aikaa, oli silloisen Halkokomitean ja sittemmin myös Halkotoimikunnankin turvauduttava jo valmistettuihin ja kuljetusväylien luokse hankittuihin halkoihin ja tehtävä hankintasopimuksia ennen tuntemattomien hankkijain kanssa. Juuri nämä olosuhteiden pakottamat hankintakaupat ovat aiheuttaneet Halkotoimikunnalle ja Halkokonttorille sangen paljon huolta, sillä halkojen hinnat nousivat nousemistaan, myyjä katsoi tehneensä huonon kaupan, kieltäytyi täyttämästä sopimustaan ja möi Halkokonttorille hankkimansa halot käteisesti toiselle. Tällaisissa tapauksissa on Halkotoimikunta ollut pakoitettu oikeuden kautta perimään maksamansa käsirahat takaisin. Näitä onkin Halkokonttori jo osaksi saanut korkoineen sekä osittain vahingonkorvauksineenkin, joka on vaihdellut 10—50 % hankkimatta jääneen halkomäärän kauppasummasta.

Valaisevana esimerkkinä siitä, miten tällainen kauppa on syntynyt, edelleen kehittynyt ja lopuksi onnellisesti päättynyt, selostettakoon tässä erään hankkijan kanssa tehdyn halkokaupan vaiheet:

Muonituslautakunnan pöytäkirjassa helmikuun 16 p:ltä 1917 mainitaan, että Rautatiehallituksessa oli pidetty kokous, johon oli myöskin kutsuttu lautakunnan puheenjohtaja ja jossa oli suunniteltu parempaa halkojen kuljetuksen säännöstelyä rautateillä. Tällöin oli m. m. Helsingin kaupungin halkojunien alue pohjoiseen luvattu ulottaa Tampereelle saakka. Tämän johdosta Halkokonttori välikirjalla helmikuun 19 p:ltä 1917 teki sopimuksen, jonka mukaan kyseenalainen hankkija sitoutui toimittamaan 2,500 syltä koivu- ja 4,000 syltä havuhalkoja vapaasti rautatien vaunuun Naistenlahden satamassa Tampereella ja käsirahaa suoritettiin 257,214: — markkaa. Kun sittemmin Rautatiehallituksesta saapui halkojunien aluekartta, oli siinä Kuljun pysäkki määrätty pohjoiseksi rajaksi ja Halkokonttori ei voinutkaan kuljettaa Näsijärven vesistöltä ostamiaan halkoja. Näin ollen oli suostuttava hankkijan esitykseen, että hän Tampereelle hankittavien halkojen sijaan toimittaisi halkoja vapaasti rautatievaunuun Lahdessa.

Hankkija ei kuitenkaan purjehduskautena 1917 toimittanut Halkokonttorille yhtään tähän sopimukseen sisältyviä halkoja ja kun konttorin silloinen toimitusjohtaja tämän lisäksi ja hankkimatta siihen Halkotoimikunnan suostumusta oli hankinnan täyttämiseksi hyväksynyt useamman välikäden kautta kulkeneita hankintasopimuksia, näytti tämä halkokauppa muodostuvan liikkeelle hyvinkin epäedulliseksi, ja on varsin ymmärrettävää, että se puolestaan ja todennäköisesti suuremmaksi osaksi on antanut Revisionikonttorille aihetta niihin epäilyksiin, jotka se kertomuksessaan on esittänyt. Halkokonttorin nykyisen toimitusjohtajan tarmokkaiden toimenpiteitten kautta on tämä kysymys kahden vuoden kuluttua kuitenkin saatu edullisesti järjestettyä.

Halkotoimikunta pyytää lisäksi kiinnittää huomiota siihen, ettei Halkokonttoria sen ensimmäisinä toimintavuosina täydellisesti voi verrata yksityisiin halkoliikkeisiin. Nämä hankkivat ainoastaan sen verran halkoja kuin liikkeen kannalta katsovat edulliseksi. Halkokonttori taas on ollut velvollinen tyydyttämään lukuisien kaupungin omistamain suurkuluttajain polttopuutarpeen. Tästä johtuikin, että kaupungin halkoliike oli pakoitettu ensi alkuun tyytymään huonompaankin tavaraan sekä joskus vieläpä ylittämään käypiä ostohintoja ja näin ollen tekemään epäedullisiakin kauppoja.

3:s kohta. Ne „melkoiset vajaukset“ Halkokonttorille kuuluvissa varastoissa erinäisillä hakkuupaikoilla, jotka myöhemmin ovat ilmestyneet, sittenkuin seikkaperäinen tilasto oli järjestetty, eivät kaikista päättäen aiheuta Halkokonttorille mitään vahinkoa. Asianomaiset metsänomistajat ovat tutkimusten perusteella todistajain läsnäollessa myöntäneet, että epärehellistä menettelyä heidän puoleltaan on tapahtunut, ja tulevat täten pakotetuiksi korvaamaan Halkokonttorille aiheutuneet vahingot rahassa.

4:s kohta. Halkokonttori on koko toiminta-aikanaan pitänyt 5—10 markkaa alempia myyntihintoja syltä kohti ja ajoittain vielä alhaisempiakin verrattuina yksityisten toimesta hankittujen halkojen myyntihintoihin. Täten on kaupungille ja sen asukkaille yhteensä saatettu vähintään 1,500,000 markan suuruinen säästö, joka ei ilmene tilinpäätöksistä. Että Halkokonttorin on ollut vaikea pitää alempia myyntihintoja haloille kuin yksityisten polttopuunhankkijain, on väite, joka Halkotoimikunnan käsityksen mukaan ei ole oikeutettu.

Siinä tapauksessa, että hintaerot olisivat olleet suuremmat, olisi yksityisten halkokauppiaiden täytynyt lopettaa toimintansa ja Halkokonttori olisi saanut ottaa vastuulleen kaiken halon tuonnin Helsinkiin. Jos jälleen konttori olisi hankkinut halkoja ainoastaan kunnallisia laitoksia varten, olisivat hinnat yksityiskaupassa kohonneet huomattavasti korkeammalle, joka taas olisi kohottanut konttorin ostohintoja. Vasta tältä pohjalta asiaa arvosteltaessa voidaan muodostaa jonkinmoinen käsitys siitä hyödystä mikä Halkokonttorin toiminnalla on ollut sekä kunnalle että sen asukkaille, kun halkoliike on järjestetty niin laajalle pohjalle, että se on esiintynyt hintoja määräävänä ja säännöstelevänä myöskin yksityiskaupan alalla.

Kun Revisionikonttori tilintarkastuskertomuksessaan lausuu, että „Revisionikonttorilla on ollut varsin vähän mahdollisuutta kaiken aikaa seurata ja arvostellen tarkastaa tämän suuren liikkeen keskeytymättömiä toimia, vielä vähemmin tarkastaa tahi inventoida liikkeen suunnattomat varastot metsäpalstoja, sahattuja ja sahaamattomia sekä pinottuja ja pinoamattomia halkomääriä, jotka kaiken lisäksi ovat eri osissa maata“, niin tätä huomautusta ei voine ymmärtää Halkotoimikuntaan vaan Revisionikonttoriin itseensä kohdistetuksi, sillä Halkokonttorissa ovat kaikki asiapaperit, välikirjat, tilit ja tilinpäätökset, tilastolliset seikkaperäiset tiedot y. m. tarkastajain käytettävänä. Tilastollisten luetteloitten perusteella on helppoa tarkastaa Halkokonttorin omistamat varastot. Halot ovat aina pilaantumisenkin estämiseksi pinotut, joten pinoamattomia halkoja ei löydy muuta kuin joku syli pilkottuja halkoja Halkokonttorin omistamilla halkosahoilla Helsingissä, mitkä halot myydään vähävaraisille vähittäin kilokaupalla tai neljäsosa sylen mitoissa.

Lopuksi mainittakoon, että Kunnallisen halkoliikkeen aikaisemmilta toimintavuosilta perityt epävarmat kaupat suurimmaksi osaksi ovat tulleet tyydyttävällä tavalla järjestetyiksi. Halkovarastojen vajaukset ovat tilinpäätöksessä vuodelta 1918 poistetut, ja tulevat vastedes saatavat korvaukset siis esiintymään tuloina Halkokonttorille ja on muutenkin viime vuosien tilinpäätökset tehty sangen varovaisesti.

5:s kohta. Vuosi 1917 oli ensimmäinen vuosi, jonka tilinpäätös tehtiin Halkotoimikunnan alaisena. Silloinen toimitusjohtaja esittikin tilinpäätöksen, joka osoitti huomattavaa voittoa. Halkotoimikunta ei kuitenkaan hyväksynyt tätä tilinpäätöstä, kun halkovarastojen inventtauksen hinnoittelussa oli otettu huomioon halkojen

hinnan nousu, eikä niinkuin terveitä liikeperiaatteita noudattamalla, ainoastaan itsekustannukset. Ettei jälkeenpäinkään ole huomattavampaa voittoa voitu tilinpäätöksessä osoittaa johtuu siitä, ettei myyntihintoja ole kohotettu enempää kuin mitä tavaton kuletuskustannusten nousu on vaatinut.

Helsingissä, lokakuun 24 päivänä 1919.

Helsingin kaupungin Halkotoimikunta:

Onni Tarjanne.

J. Bärlund. **Oskar Kilpinen.**

Bruno Sandström.

Litte XII.

HELSINGIN KAUPUNGIN
Revisionikonttori

Jouluk. 12 p:nä 1919.

N:o 43.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkuin Revisionikonttori oli kuluvan joulukuun 5 päivänä saanut toimekseen lausua mielensä niistä vastineista tai lausunnoista, joita asianomaiset lautakunnat ja virastot olivat antaneet kaupungin 1917 vuoden hallinnosta ja tileistä annetussa kertomuksessa tehtyjen muistutusten johdosta *(Kvston pain. asiakirj. N:o 25 vuodelta 1919),* pyytää Revisionikonttori, noudattaen samaa sijajärjestystä, mikä eri laitoksilla on kaupungin budjetissa, kunnioittaen esittää seuraavaa:

Kun aikaisemmin oli sattunut, etteivät ainakaan eräät kaupungin lautakunnat ja laitokset olleet onnistuneet laajanlaisesta vuosikertomuksesta löytämään niitä kappaleita, mitkä erikoisesti koskivat niitä itsekutakin, ja sentähden vastine oli kohdistettu vähäpätöisiin seikkoihin, jota vastoin tärkeämmät kysymykset ilman muuta oli sivuutettu, on tällä kertaa yhteistoimin Kaupunginvaltuuston sihteerin ja kaupunginreviisorin kesken asianomaisille osotettu ne vuosi-

kertomuksen kohdat, joihin vastineiden ehkä tulisi etusijassa kohdistua. Edelleen lienee huomattava että, kun puheenalaiset huomautukset pääasiassa koskivat niin kaukaista aikaa kuin vuotta 1917, nyttemmin on tapahtunut erinäisiä muutoksia, joten moniailla huomautuksilla ei enää voi olla samaa merkitystä, eipä ilmeistä oikeutustakaan, kuin niillä oli aikanansa.

Rahatoimikamari. Rahatoimikamaria koskevat muistutukset ja lausunnot kohdistuivat pääasiassa rahatoimilaitoksen useista syistä johtuneeseen kykenemättömyyteen jo ennen pula-aikaa ja vielä suuremmassa määrässä sen kestäessä tyydyttävästi hoitaa hallintoa, eritoten kaupungin raha-asiain ja tililaitoksen alalla. Rahatoimikamari on, niinkuin tunnettu, nyttemmin kokoonpanoltaan toinen kuin siihen aikaan, jolloin vaikeuksia enimmin ja vakavimmin kasautui. Nykyisen Rahatoimikamarin vastine näyttää olevan annettu yleispiirtein ja ilmeisesti tarkoituksella ymmärtää tilintarkastajain tekemiä huomautuksia, jotka pääasiassa tarkoittivatkin vuosikausia päiväjärjestyksessä olleen sekä rahatoimilaitoksen että useimpain muiden kunnan taloudellisten hallintoelinten ehdotonta ja pikaista uudesti järjestämistä. Tilintarkastus katsoi tarpeelliseksi erikoisesti huomauttaa keskeisen kassa- ja tiliviraston, Rahatoimikonttorin, liian kauan jatkuneen hätätilan syistä. — Kun nyttemmin vihdoin yhtä ja toista kuitenkin on aikaansaatu osotettujen pahimpain puutteiden poistamiseksi ja viimeksi mainitun keskusviraston johdossakin on tapahtunut muutos, ***näyttää kaupungin päähallinnon ainoastaan olevan tarmokkaasti ja asiallisesti kuljettava edelleen alotettua uudistusten tietä.***

Siv. 18, 3 kple. *Rahatoimikonttori.* Rahatoimikonttorin vastine ei, mikäli koskee asianmukaisten kuittien puutetta toispaikkaisten tavaranhankkijain antamista tavaralaskuista, näytä tyydyttävältä. Juuri laskunasettajan tunnustus maksun saamisesta on muistuksenalaisissa tapauksissa puuttunut, ja tulee maksavan viraston, tässä tapauksessa kaupunginkassan, katsoa, että tuommoiset asianmukaiset kuitit saadaan ja liitetään laskuihin, vaikkapa kuitit olisikin hankittava niiden kaupungin virastojen välityksellä, joiden puolesta maksut on suoritettu.

6 kple. Ei olisi pitänyt olla Rahatoimikonttorin vaikea omien *maksumääräystodisteittensa* perusteella todeta muistutuksen oikeutus, varsinkin kun näissä erikoistapauksissa ainoastaan aniharvoissa niistä on mainittu, mistä syystä liiketoimitukset ovat tapahtuneet budjettieräin ulkopuolella.

7 kple. Tilintarkastus on huomauttanut sen menettelyn epäjohdonmukaisundesta, että kaupunginkassaan osin on vastaanotettu, osin oltu vastaanottamatta mainittuja etuantimääriä. Olisi noudatettava jotakin määrättyä, kaikille tilittäjille yhtäläistä menettelyä, semmoista, että näitä ylijäämiä ei, ellei joskus jotakin erikoista syytä ole, ensinkään toimiteta kaupunginkassaan, jos etuantien tarvetta edelleen jatkuu.

Siv. 19. 1 kple. Muistutus, samanlaatuinen kuin 5 kohdalla esitetty, mutta paljon laajakantoisempi. Näiden muistutusten, joita ei nyt esitetä ensimäistä kertaa, pitäisi alaan

perehtyneestä ja asiantuntevasta olla aivan selvät. Tilintarkastus sentähden pysyy vaatimuksessaan, että huomautuksessa mainitut liiketoimitukset olisi todistettava täydellisemmin kuin mitä nyt on ollut laita.

Rästinä olevia sairasmaksuja koskevan huomautuksen Rahatoimikonttori myöntää oikeutetuksi, mutta mainitsee, ettei konttorille ole annettu pnheenalaisia tietoja. — Olisi kuitenkin ollut Rahatoimikonttorin asia siinä tapauksessa vaatia niitä alitilittäjiltään, sairaaloilta. Siv. 23, 3 kpleen loppu.

Edellä mainitut verraten harvalukuiset *muistutukset ja ohjeet,* joita on vastustettu mitä missäkin määrin, hyväksyttäneen tässä annetun vastineen nojalla sekä *määrättäneen Rahatomikonttorin tarkoin noudatettaviksi.*

Rahatoimikonttorin lausunnossa on muut sitä vastaan tehdyt muistutukset myönnetty oikeiksi tai on toimenpiteisiin jäljestäpäin ryhdytty puutteiden poistamiseksi.

Palolaitos (siv. 4—5 ja 20—22). Mitä tulee niihin varsin monilukuisiin muistutuksiin, joita tilintarkastus on havainnut olevan aihetta tehdä myöskin palolaitoksen 1917 vuoden hallintoa ja tilejä vastaan, näyttää tuskin tarpeelliselta antaa seikkaperäistä lausuntoa palomestarin ja alituisesti häneen yhtyvän Palotoimikunnan vastineesta, ja näin ehkä sitä vähemmän, kun vuosikertomuksessa tehtyjä muistutuksia on sangen seikkaperäisesti perusteltu. Ainoastaan yhdestä pääseikasta, joka yleisesti katsoen osottaa tilintarkastuksen muistutusten periaatteellisen puolen, nimittäin mikäli koskee palomestarin jyrkkää väitettä, ettei *Palotoimikunnalla* ollut mitään tekemistä puheenalaisten sodanaikaisten liiketoimitusten kanssa, ei Revisionikonttori voi olla tälläkään kertaa lausumatta mieltänsä. — Voimassa olevan palojärjestyksen 4 §:n 1 ja 2 kohdassa säädetään, että *Palotoimikunnan* tulee toimittaa palolaitoksen omaisuuden inventtaus, ja 4 kohdassa muun muassa, että Palotoimikunnan tulee tarkastaa ja hyväksyä palkkalistat ja palolaitoksen menoista annetut laskut sekä palomestarin antamat tilit hänelle uskottujen rahavarain hoidosta. Tilintarkastuksen mielestä ei näitä säännöksiä, jotka senaatti on vahvistanut Kaupunginvaltuuston ehdotuksesta ja joiden henki ja tarkoitus on selvä, olisi esillä olevassa tapauksessa ollut toisen taikka toisen viranomaisen tai virkamiehen sivuutettava, ja näin sitä vähemmän, kun semmoiseen laiminlyöntiin ei ole ollut vähintäkään syytä. Revisionikonttori pyytää tässä huomauttaa, että tilintarkastuksella on sekä puheenalaisena että edellisinä ja myöhempinä vuosina aina ollut aihetta todeta palomestarin mainituissa kohdin omavaltainen menettely vastoin voimassa olevaa palojärjestystä ilmeisesti sivuuttamalla Palotoimikunta. Niin esimerkiksi on Revisionikonttorin jälleen hiljattain täytynyt kiinnittää Palotoimikunnan ja palolaitoksen huomiota muun muassa siihen, että palomestari viime lokakuussa oli sivuuttamalla Palotoimikunnan Rahatoimikamarilta anonut vieläpä varsin tuntuvia lisäyksiä palolaitoksen budjettimäärärahoihin, sillä asiakirjoissa ei ole edes Palotoimikunnan lausuntoa. On kuitenkin osottautunut, niinkuin monet näytetyt

puutteet ja virheellisyydet osottavat, että palomestarillekin, vaikka hän on vanha ja kokenut virassa olisi ollut hyödyllistä ainakin taloudellisella alalla käyttää hyväkseen sitä arvostelua ja tukea, jota Kaupunginvaltuuston asettama, häntä ylempi lautakunta olisi voinut hänelle antaa, *jos nimittäin tämä lautakunta olisi täyttänyt säädetyt velvollisuutensa*. — Revisionikonttori pyytää tämän lisäksi mainita että, vaikka vuositilintarkastajat ovat eri vuosina vaihtuneet, ovat he aina milloin minkin verran muuttuneessa kokoonpanossaan yksimielisesti havainneet tässä edellä ja vuosikertomuksissa huomautetut puutteet ilmeisiksi ja ehdottomasti korjausta kaipaaviksi.

Vaikka lukuisain laskujen maksamiseen nähden jonkinlaista muutosta palolaitoksen hallintotavassa on kohdakkoin toimeenpantavan tililaitosuudistuksen johdosta odotettavana, olisi Revisionikonttorin mielestä kuitenkin palolaitoksen kaikkeen muuhun hallintoon nähden erittäin tarpeellista Kaupunginvaltuuston lausua, *että tilintarkastuksen palolaitoksen 1917 vuoden hallintoa ja tiliä vastaan tekemät huomautukset ovat olleet oikeutettuja ja että Palotoimikunnan ja palolaitoksen on niitä soveltuvilta kohdin vastedes noudatettava.*

Sairaanhoito (siv. 5). Tilintarkastuskertomuksessa kajotaan siihen puutteelliseen seikkaan, että jo vuonna 1915 perustettu sairaalatarkastajan virka on kaiken aikaa ollut avoimena ja hoidettu nähtävästi ainoastaan sivutoimena, mistä on johtunut vaikeuksia ja heikkouksia tällä laajalla hallintoalalla. *Kun virka nyttemmin on vakinaisesti täytetty ja siihen Revisionikonttorin tekemäin huomioiden mukaan saatu kykenevä henkilö, ei puheenalainen huomautus aiheuttane toimenpidettä.*

Tyttöjen ammattikoulu (siv. 24—25). Muistutukseen että tulot myydyistä oppilastöistä on merkitty ammattikoulun menotilille sekä tilintarkastuksen kehotukseen että koulun on vastedes budjettiehdotuksensa tulopuolelle merkittävä näitä varten eri erä ei ammattikoulun johtokunnalla ole ollut mitään huomauttamista, vaan on johtokunta luvannut vastedes noudattaa mainittua ohjetta.

Kansakoulut (siv. 25, 3 ja 4 kple sekä siv. 26, 2 kple). *Ruotsinkielisten* kansakoulujen johtokunta myöntää tilintarkastuksen huomautukset oikeutetuiksi sekä on päättänyt ne merkitä tiedoksi, saattaakseen ne uuden taloudenhoitajan tietoon. Sitä vastoin ei *suomenkielisten* kansakoulujen johtokunta, eikä varsinkaan taloudenhoitaja, halua useissa kohdin hyväksyä tilintarkastuksen muistutuksia, minkätähden tässä näyttää laajempi lausunto tarpeelliselta.

Mitä tulee tilintarkastuksen muistutukseen, että edelliseen vuoteen kohdistuvia menoja on suoritettu jopa myöhään seuraavana vuonna ja siis toisen vuoden määrärahoista, ei Revisionikonttori voi pitää taloudenhoitajan vastinetta tyydyttävänä. Taloudenhoitajan tulee tietenkin pitää silmällä koulunjohtajainkin tilauksia vaatimalla heitä taloudenhoitajalle ilmoittamaan ostoistaan tai tilauksistaan. Sitä varten on tarpeellista ottaa käytäntöön n. s. tilauskirja. Hyvin hoidettu kirjanpito voisi helposti korjata sekä puheenalaisen puutteen että

myös poistaa taloudenhoitajan mainitsemat vaikeudet, mikäli koskee pysyttäytymistä määrärahain puutteissa. Tilintarkastuksen tekemä oppilasmaksujen suoritustapaa koskeva huomautus on nyttemmin, kun Hallitusmuodon 80 §:n mukaan tuollaisia maksuja ei enää kanneta, vailla käytännöllistä merkitystä. Tämän yhteydessä katsoo Revisionikonttori oleman huomauttaminen tilintarkastuskertomuksessa esiintyvästä valitettavasta painovirheestä, siinä kun on sana „kansakoulutarkastajille", vaikka pitäisi olla „kansakoulun taloudenhoitajille", mikä virhe aiheuttaa väärinkäsitystä.

Kassahallintoon ja kirjanpitoon nähden osottaa taloudenhoitajan selitys Revisionikonttorin huomautukset kaikin puolin oikeutetuiksi. Että 100 markkaa suurempiakin erotuksia on todettu, käy selville esim. joulukuun 21 päivänä 1917 toimitetusta kassantarkastuksesta, jolloin todettin 230: 30 markan vajaus, jonka taloudenhoitaja vasta tammikuun 8 päivänä 1918 kykeni lähettämässään kirjeessä reviisorille selittämään. Selityksen mukaan muuttui vajaus 69: 70 markan ylijäämäksi, ja oli vika taloudenhoitajan. Taloudenhoitajan viittaus reviisorien tekemiin erehdyksiin silloisen ruotsinkielisten kansakoulujen taloudenhoitajan kassantarkastuksissa ei typerästä puheesta johtuneena kaipaa vastausta. Että taloudenhoitajan kassakirjanpito on jälkeenpäinkin suonut paljon toivomisen varaa, osottavat osittain toisten reviisorien kuluvanakin vuonna toimittamista kassantarkastuksista laatimat pöytäkirjat.

Revisionikonttori, joka muutoin luopuu arvostelemasta taloudenhoitajan laajaa vastinetta, ei Johtokunnan tavoin voi yhtyä hänen merkilliseen käsitykseensä hyvin järjestetyn kirjanpidon ja kassahallinnon periaatteista ja siihen tarpeellisesta kyvystä, joka käsitys, jos sitä noudatettaisiin kaupungin muissa laitoksissa, veisi hyvinkin hankaloihin seurauksiin kunnan taloudenhoidossa. Kaikkein vähimmin olisi tili- ja kassahallintoalaan niin vähän perehtyneen henkilön kuin tämän taloudenhoitajan tullut vastineessaan esiintyä asiantuntevana ja kaupungin tilintarkastusta mestaroivana. Revisionikonttori katsoo edellä lausutun johdosta olevan huomauttaminen välttämättömäksi, *että asianomaista kansakoulujohtokuntaa kehotetaan katsomaan, että tilintarkastuksen vuosikertomuksessa tehtyjä muistutuksia noudatetaan sen taloudenhoidossa.*

Kaupungin teknilliset laitokset (siv. 5, 4 kple). Tilintarkastajain lausuman käsityksen johdosta että sodan aikana monin verroin kalliimmalla hinnalla hankittuja laitteita varten olisi laadittava erikoinen kuoletussuunnitelma tuntuvasti korotetuin vuotuisin poistomäärin, ovat teknillisten laitosten johtajat yhteisessä vastineessaan laatineet seikkaperäisen ehdotuksen erinäisiksi muutoksiksi laitosten voimassa olevaan kuoletussuunnitelmaan, ja on laitosten Hallitus, pitäen johtajain esittämiä näkökohtia täysin pätevinä, omalta osaltaan puoltanut ehdotusta. Kun Revisionikonttorin mielestä tätä varsin huomattavaa, vaikkakin ilmeisesti hyvillä perusteilla laadittua ehdotusta ei voida ottaa käsiteltäväksi tilintarkastuskertomuksen tutkimisen yhteydessä, arvelee Revisionikonttori, *että tätä*

verraten vaikealaatuista kysymystä olisi valmisteltava, ennenkuin Kaupunginvaltuusto määrää kantansa asiassa, varsinkin kun ehdotuksessa sen ohessa uudelleen otetaan puheeksi kysymys poistomääräin muodostamisesta rahastoksi, jommoisen aikaisemman ehdotuksen Kaupunginvaltuusto on evännyt *(Kvston pain. asiakirja vuodelta 1915 N:o 42, siv. 93).*

Halkotoimikunta (siv. 7—8 ja 33—35). Halkotoimikunnan vastineen johdosta Revisionikonttori pyytää huomauttaa, että 1917 vuoden tilintarkastuskertomus, sikäli kuin se koskee halkokonttoria ja siinä mainituista syistä ainoastaan on tarkoittanut arvostella halkokonttorin toimintaa, semmoisena kuin se esiintyi tilintarkastuksessa. Päättäen sekä Halkotoimikunnan nyt antamasta vastineesta että aikaisemmasta kirjelmäin vaihdosta Revisionikonttorin kanssa näyttää tilintarkastuksen esittämiin näkökohtiin pääasiassa olleen hyviä syitä, vaikka tilanne nyttemmin onkin jossain määrin käynyt paremmaksi. Mainituissa Toimikunnan asiakirjoissa on moniaita suoranaisia myönnytyksiä, vaikkakin niistä joskus tulee näkyviin puutteellinen käsitys siitä mahdollisuudesta, mikä Revisionikonttorilla on ollut kunnan laajassa hallinnossa ja sen suurissa liikeyrityksissä panna erikoisesti halkoliikkeeseen sitä työtä ja perinpohjaista tarkastusta, mikä olisi ollut välttämätön, jotta Konttori olisi seikkaperäisemmin ja tehokkaammin voinut osottaa tämän laajan liiketoiminnan tuottamat vahingonvaarat ja muut heikot puolet. Yksityisseikain ehkä täysin oikea arviointi näyttää voitavan toimittaa vasta sitten, kuin Halkotoimikunnan toimenpiteiden seuraukset ovat selvemmin nähtävissä. Revisionikonttori, jolla ei nyt ole tilaisuutta käydä täysin asiallisesti arvostelemaan Halkotoimikunnan antamia selityksiä, saanee aikanansa aihetta palata niihin.

Mitä tulee tilintarkastuskertomuksessa (siv. 15) tehtyihin huomautuksiin, että lautakunnat ja laitokset eivät ole käyttäneet kulloinkin kuluvana vuonna anomiaan ja saamiaan ylimääräisiä määrärahoja tarkoituksiinsa, vaan panneet vastaavat kustannukset maksettaviksi erinäisistä budjettimäärärahoista y. m., näyttää asiassa olevan tarpeen toimenpidettä, koska tässä tapauksessa on muistutuksenalaisen menettelyn syynä ollut se seikka, *että toimeenpaneville virkamiehille ei ole ilmoitettu viranomaisten, eritoten Kaupunginvaltuuston toimenpiteistä ja päätöksistä.* Syy mainittuun epäkohtaan on ollut siinä, että ainakin eräät johtoja lautakunnat, jotka Kaupunginvaltuuston kanslian järjestämän käytännöllisen menettelyn johdosta ovat varsin nopeasti saaneet asianomaiset päätökset tiedokseen, joko eivät ole ensinkään taikka aivan liian myöhään ovat alaisilleen virkamiehille ilmoittaneet näistä päätöksistä. Tämän johdosta ja kun tätä asianlaitaa näyttää edelleen, jatkuvan, *olisi tarpeellista Kaupunginvaltuuston tehdä tästä huomautus kaupungin johto- ja lautakunnille.*

Edelleen on kaupungin tilintarkastus vuosikertomuksessaan osottanut, että varsin useat lautakunnat ja laitokset *ovat ylittäneet budjetti- tai ylimääräisiä määrärahojaan* hankkimatta siihen asianmukaista lupaa. Myönnettävä on, että

vallinneiden tavattomain olojen johdosta tässä kohden on useassa tapauksessa ollut vaikeuksia voitettavana, ja toivoa saanee, että kaupungin kassa- ja tililaitoksen uudistuksen johdosta nämäkin virheellisyydet poistuvat. Revisionikonttorin huomioiden ja arvelun mukaan kuitenkin olisi erittäin suotavaa, että Kaupunginvaltuusto lausuisi, *että kaupungin lautakuntain ja laitosten tulee huolellisesti seurata määrärahain kulutusta ja tarpeen vaatiessa ajoissa tehdä asianmukainen esitys lisämäärärahain myöntämisestä.*

Helsingin kaupungin Revisionikonttori:

Gunnar Winter.

Edit Cajander.

Komitean mietintö kysymyksestä, joka koskee eräiden osakeyhtiöiden kunnallistuttamista, joissa Helsingin kaupungilla on osake-enemmistö.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Käsitellessään rahatoimikamarin esitystä Boxbacka aktiebolag, Hertonäs gods aktiebolag ja Mankala fors aktiebolag nimisten osakeyhtiöiden omaisuuden luovuttamisesta Helsingin kaupungille sekä mainittujen kolmen yhtiön purkamisesta päätti Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä 1919 Valtuuston valmisteluvaliokunnan esityksestä lähettää asian allekirjoittaneista kokoonpantuun komiteaan, jonka tuli mahdollisimman pian antaa eri lausunto mainitusta esityksestä ja vastedes siitäkin, eikö rahatoimikamarin ehdottamaa menettelytapaa kävisi soveltaminen muihinkin osakeyhtiöihin, joissa kaupungilla on osake-enemmistö.

Komitean perustauduttua ja valittua puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Tarjanteen antoi se heti pyydetyn lausunnon edellä mainituista osakeyhtiöistä ja sen yhteydessä myös osakeyhtiöstä Helsingin kansanasunnot (ks. Kvston esityslistaa n:o 24, asiaa n:o 2). Kokouksessaan viime joulukuun 18 päivänä, jolloin asia käsiteltiin, otti Kaupunginvaltuusto myös käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi Tolfmans aktiebolag yhtiötä koskevan kysymyksen, jossa yhtiössä kaupungilla niinikään oli osake-enemmistö. Kun ei siis viimeksi mainitusta yhtiöstä enää ole lausuntoa tarpeen, rajoittuu komitean jäljellä oleva tehtävä lausunnon antamiseen niistä kahdesta muusta osakeyhtiöstä, joissa kaupungilla on osake-enemmistö, nimittäin Helsingin raitiotie- ja omnibusosakeyhtiöstä sekä Helsingin makasiiniosakeyhtiöstä.

Helsingin raitiotie- ja omnibusosakeyhtiöllä on 1,875,000 markan osakepääoma, jaettuna 9,375:en kahdensadan markan määräiseen osakkeeseen. Näistä osakkeista omistaa kaupunki 8,778 eli noin 94 %, joiden nimellisarvo on 1,755,600 markkaa ja jotka vuonna 1913 ostettiin 536 markan kappalehinnasta eli kaikkiaan 4,705,008 markalla, jota vastoin 597 osaketta eli noin 6 % osakkeista on yksityishenkilöjen hallussa.

Helsingin makasiiniosakeyhtiön käytettävänä taas on 1,000,000 markan peruspääoma, jaettuna 2,000:en viidensadan markan määräiseen osakkeeseen. Näistä omistaa kaupunki 1,055 osaketta eli noin 53 %, jotka on eri aikoina vuosina 1895—1919 hankittu yhteensä 563,047: 95 markan hinnalla eli keskimäärin 533: 69 markasta osake. Muut 945 osaketta eli noin 47 % osakemäärästä on yksityisten henkilöjen hallussa.

Osake-enemmistön hankkiminen kunnille yleishyödyllisissä osakeyhtiöissä on, niinkuin tunnettu, yleensä tarkoittanut määräysvallan saavuttamista asianomaisille kunnille näissä yrityksissä, mutta samalla osakeyhtiömuodon pysyttämisellä niiden haittain välttämistä, joita semmoisten yritysten täydellinen ottaminen kunnan huostaan tuottaisi.

Osake-enemmistön omistajana on kaupunginhallinnolla tilaisuus määräävästi vaikuttaa semmoisen osakeyhtiön johtokunnan ja tilintarkastajain asettamiseen sekä ratkaista kaikki yhtiökokouksessa päätettävät kysymykset. Kunnalla on siten isännyys yrityksessä ja se voi liikkeen johdossa saattaa puhtaasti kunnallispoliittiset näkökohdat voimaan ilman muuta velvollisuutta muita osakkaita kohtaan, kuin mitä osakeyhtiölaissa säädetään. Mutta samalla on yhtiön sisäinen hallinto riippumaton kunnallislain rajoittavista määräyksistä. Yhtiön rahataloutta hoitaa sen johto, budjetti laaditaan kaupungin budjetista erillään, ja liian rasittavain menojen välttämiseksi jonakin vuonna voidaan varoja esteettömästi panna rahastoksi. Kaikki ratkaisut voidaan, kun se on liikekannalta tarpeellista, toimittaa nopeasti ja mutkitta. Niinpä esim. voidaan heti tarpeen vaatiessa uusia virkoja perustaa, entisiä järjestää uudestaan sekä palkkaehtoja muuttaa, edullisia oloja tavaramarkkinoilla asianmukaisesti käyttää hyväksi ja liikesalaisuudet säilyttää keskustelujen jatkuessa. Semmoisen yrityksen hoito voidaan toisin sanoin, samoin kuin jokaisen muunkin osakeyhtiön, järjestää nykyaikaisten liikeperiaatteiden mukaan.

Useat näistä huomattavista eduista menevät sitä vastoin kokonaan tai ainakin pääasiassa hukkaan, jos yritys täydellisesti otetaan kunnan omaksi. Kunnallistetun liikkeen hoito on milloin minkin verran sidottu. Lainoja ei voida ottaa ilman aikaa vievää valmistelua ja kaupunginvaltuuston, tärkeämmissä tapauksissa valtioneuvostonkin suostumusta. Budjetti täytyy vahvistaa kaupungin yleistä vuosirahasääntöä järjestettäessä, ja siihen merkittyjen menoeräin ylittämiseen vaaditaan kaupunginvaltuuston lupa. Oikeus muodostaa rahastoja on epäilyksen alainen. Tärkeämpiä virkoja ei voida järjestää uudestaan eikä uusia perustaa, ei myöskään eräiden toimihenkilöjen palkkausta muuttaa kaupunginvaltuuston suostumuksetta. Yhtä vähän voidaan useimmissa tapauksissa liikesalaisuuksia säilyttää, eikä tavallisesti myöskään voida ratkaisuja tehdä niin nopeasti, kuin suotuisain olojen liikemäinen hyväksi käyttäminen vaatisi.

Niinkuin edellä olevasta käynee selville, täytyy ylipäätään osakeyhtiön muodossa toimivilla yrityksillä, joissa kunnalla on osake-enemmistö, monessa kohden katsoa olevan suurempia edellytyksiä menestykselliseen toimintaan kuin kokonaan kunnallistetuilla yrityksillä. Tätä yleisarvostelua ei kumoo se kokemus, mikä kunnallistetuista yrityksistä Helsingissä on saatu. Useita kertoja on, kaupungin ja sen asukasten vahingoksi, sattunut, että erilaatuisten tarpeellisten uutistöiden teettäminen on paljon myöhästynyt, osin raskaan hallintokoneiston johdosta ja osin syystä että menot semmoisia yrityksiä varten on merkitty kaupungin yleiseen budjettiin ja ovat sentähden olleet sen varassa. Tärkeiden asiain ratkaisu on monasti määräajan laiminlyönnin johdosta käynyt mahdottomaksi tai vaikeutunut, mistä on ollut seurauksena lisämenoja kaupungille. Palkkausten, taksain ja johtosääntöjen muutokset ovat viivästyneet. Hankauksiakin on sattunut, niinkuin esim. rahatoimikamarin, jonka on ollut pakko noudattaa voimassa olevia kunnallisasetuksia, ja sähkölaitoksen kesken, joka varsinkin toimintansa alussa katsoi tarvitsevansa suurempaa liikuntavapautta.

Vereksen ja varsin valaisevan esimerkin siitä, kuinka mahdottomaksi kunnallistetun yrityksen voi käydä samalla ottaa varteen kunnan ja sen jäsenten etuja sekä noudattaa voimassa olevaa kunnallislakia, osottaa nykyään kaupungin halkotoimikunta, jonka todellisuudessa olisi ollut mahdoton järjestää halonhankintaa kaupunkiin muulla keinoin kuin useissa tapauksissa ja laajassa mitassa toimimalla kunnallislaista riippumatta.

Osakeyhtiömuoto tuottaa kuitenkin yleensä yleishyödyllistä laatua oleville kunnallisille yrityksille eräitä haittojakin, riippuen kunnan kunnallispoliittisten etujen ja yksityisten osakkaiden liike-etujen yhteensoveltumattomuudesta. Kunta puolestaan ei voi eikä saakaan semmoisten osakeyhtiöiden hoidossa pitää taloudellista etua ratkaisevana, vaikka tietenkin täytyy vaatia, että mikäli mahdollista vältetään tappion tuottamista kunnalle. Yksityisten osakkaiden kannalta sitä vastoin ei osakkeiden hankkiminen semmoisissa yhtiöissä tavallisesti eroa muusta pääomansijoituksesta, jossa korkotuotolla on ratkaiseva merkitys.

Estääkseen yksityisen liike-edun saamasta liian suurta vaikutusvaltaa edellä mainitun laatuisissa osakeyhtiöissä on eräisiin yhtiöjärjestyksiin pantu joitakin osinkojen rajoitusta tarkoittavia määräyksiä. Semmoinen määräys on Helsingin makasiiniosakeyhtiön voimassa olevassa yhtiöjärjestyksessä, jossa säädetään, että osinko ei saa olla 8 % suurempi. Komitea puolestaan katsoo tämän määräyksen, mikäli puheenalaista osakeyhtiötä koskee, täysin ehkäisevän liiallisen yksityistaloudellisten etujen tavoittelun.

Raitiotie- ja omnibusosakeyhtiöön nähden ei sitä vastoin ole olemassa tuollaista rajoittavaa määräystä. Vaikka mainitussa yhtiössä yksityishenkilöjen hallussa olevain osakkeiden luku on sangen vähäinen, ainoastaan noin

6 % koko määrästä, ja yksityisosakkaille tulevalla osingolla sentähden yhtiön liikkeessä on varsin vähäarvoinen merkitys, näyttää kuitenkin, siinä tapauksessa että liikkeen osakeyhtiömuoto pysytetään, olevan syytä tämänkin osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen vastedes panna osingon määrää rajoittava säännös.

Siihen tässä mainittuun, osakeyhtiömuodosta johtuvaan haittaan, joka on edellä kerrotun laatuisin toimenpitein poistettavissa, on viime aikoina tullut lisäksi toinen ja huomattavampi, nimittäin nykyinen runsaasti kohonnut osakeyhtiöiden verotus. Tämä seikka oli yhtenä syynä siihen, että komitea puolestaan katsoi voivansa puoltaa rahatoimikamarin ehdotusta Boxbacka aktiebolag ja Hertonäs gods aktiebolag yhtiöiden kunnallistuttamisesta.

Helsingin raitiotie- ja omnibusosakeyhtiöön sekä Helsingin makasiiniosakeyhtiöön nähden asia kuitenkin on tuntuvasti toinen kuin edellä mainittuihin maatilaosakeyhtiöihin nähden. Semmoisten suurien ja kunnalle erittäin tärkeiden yritysten kuin raitiotie- ja makasiiniosakeyhtiöiden menestyksellinen hoito riippuu paljon suuremmassa määrässä mahdollisuudesta voida liikemäisesti käyttää hyväksi kulloinkin vallitsevia oloja. Niinkuin tässä mietinnössä jo on osotettu, vähenee tämä mahdollisuus kunnallislain rajoittavain määräysten johdosta suuressa määrin, jos kunnan viranomaiset ottavat hallinnon hoitoonsa.

Näin ollen on komitean mielestä kunnalla täysi syy etusijassa koettaa suunnata toimenpiteensä verorasituksen poistamiseen yrityksiltä muulla tavoin kuin näiden kunnallistuttamisella. Ei näytäkään mahdottomalta siihen suuntaan käyvän lainsäädäntötoimen aikaansaaminen, että kuntain osuus semmoisissa yleishyödyllisessä tarkoituksessa työskentelevissä osakeyhtiöissä, joissa kunnilla on osake-enemmistö, vapautetaan verosta. Todellisuudessa täytyy pitää aivan perustelemattomana muodottomuutena, että yleishyödylliset yritykset, jotka kunta kokonaan omistaa, ovat verosta vapaat, jota vastoin kunnan niistä yleishyödyllisistä yrityksistä, jotka se suurimmaksi osaksi omistaa, täytyy maksaa veroa. Kumpaisessakin tapauksessa käytetään kunnan varoja yleisön, varsinkin kunnan omain jäsenten hyödyksi. Että kunnan tuloja verotetaan jälkimäisessä, mutta ei edellisessä tapauksessa, on selitettävissä ainoastaan siten, että n. s. sekaluontoiset osakeyhtiöt ja eritoten ne, joissa kunnilla on osake-enemmistö, ovat uutuus, jota lainsäädäntö ei ole toistaiseksi ehtinyt ottaa huomioon. Komitealla onkin tiedossaan, että eduskuntapiireissä ollaan hankkeissa viipymättä tehdä esitys semmoisen muutoksen aikaansaamisesta tähän kuuluvaan lainsäädäntöön, että kunnat, joilla on osake-enemmistö yleishyödyllisissä osakeyhtiöissä, vapautettaisiin velvollisuudesta omain osuuksiensa puolesta suorittaa veroa. Siinä tapauksessa ettei tähän suuntaan menevää lainsäädäntötoimenpidettä kuitenkaan nykyään koossa olevilla valtiopäivillä saataisi aikaan, olisi komitean mielestä, kun sellaista uudistusta puoltavat syyt näyttävät täysin paikkansa pitäviltä, Kau-

punginvaltuuston annettava rahatoimikamarin toimeksi tehdä valtioneuvostolle alistus esityksen antamisesta tästä asiasta ensiksi kokoontuvalle eduskunnalle.

Jos semmoinen verraten yksinkertainen lainmuutos saadaan toimeen ja siten yhtiöiden lisäverotuksen vaara torjutuksi, ei, mikäli komitea voi huomata, ole vähintäkään syytä, ainakaan toistaiseksi ja niin kauan kuin nykyinen kunnallislaki on voimassa, kunnallistuttaa tässä puheena olevia osakeyhtiöitä.

Muuan komitean vähemmistö on ilmoittanut panevansa vastalauseen komitean mietintöä vastaan, kuitenkaan tarkemmin esittämättä eroavaa mielipidettään. Vastalause, jota ei ollut olemassa mietintöä korjausvedoksena tarkistettaessa, pannaan mietinnön oheen.

Edellä lausutun johdosta ja kun komitealla ei ole ollut aihetta lausua mieltänsä semmoisista osakeyhtiöistä, joissa Helsingin kaupungilla tosin on osakkeita, mutta ei osake-enemmistöä, on komitealla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

että kysymys Helsingin raitiotie- ja omnibusosakeyhtiön sekä Helsingin makasiiniosakeyhtiön kunnallistuttamisesta nykyään saisi raueta; sekä

että rahatoimikamari saisi tehtäväksi, siinä tapauksessa ettei nykyään koossa oleva eduskunta ryhdy lainsäädäntötoimenpiteeseen asiassa, valtioneuvostolle tehdä alistuksen sen suuntaisen esityksen antamisesta ensiksi kokoontuvalle eduskunnalle, että kunta, joka omistaa osake-enemmistön yleishyödyllisessä osakeyhtiössä, vapautetaan velvollisuudesta suorittaa veroa semmoisessa yhtiössä omistamansa osuuden puolesta.

Helsingissä, helmikuun 17 päivänä 1920.

Onni Tarjanne.

Julius Ailio. **Georg Estlander.**
Paavo Raittinen. **Arthur Söderholm.**

Harald Dalström.

Vastalause.

Myönnämme, että osakeyhtiömuoto joillekin kunnallisille liikeyrityksille, varsinkin niiden alkuaikana, joustavuutensa vuoksi on suositeltava. Mutta heti kun niiden toiminta ehtii vakaantua, on kunnallispolitiikan ensimäisten ja nykyään sangen yleensä tunnustettujen periaatteiden mukaista, etteivät etupäässä voittoa tavoittelevat liikenäkökohdat pääse määräävään asemaan, vaan sen sijaan sellaiset sosialiset vaatimukset kuin yhteisten tarpeiden tyydyttäminen mahdollisimman halvalla, työntekijäin olojen parantaminen j. n. e. Näitä vaatimuksia ei kuitenkaan ole niin helppo toteuttaa osakeyhtiössä kuin suorastaan kunnan hallinnon alaisessa laitoksessa. Miltei mahdotonta on se silloin, kun kunnalla osakeyhtiössä on vain vähäinen osake-enemmistö, kuten Helsingin makasiiniosakeyhtiössä. Sitäpaitsi Helsingin sähkö-, kaasu- y. m. laitosten toiminta osottaa hyvästi, että puhtaasti kunnalliset liikeyritykset saattavat menestyä jo nykyisen vanhettuneenkin kunnallishallinnon voimassa ollessa. Ja varmaa on, että uudistettu kunnalliskoneisto, jonka rakentamisessa on otettava oppia käytännöllisestä liiketoiminnasta, tulee poistamaan nekin haitat, jotka nykyään vähentävät kunnallisten liikeyritysten joustavuutta.

Raitiotieosakeyhtiön ja varsinkin Makasiiniosakeyhtiön kunnallistuttaminen ei tosin saata tapahtua yhtä nopeasti ja mutkattomasti kuin eräitten muitten jo purettaviksi päätettyjen osakeyhtiöiden. Mutta olisi aika jo nyt ryhtyä alustaviin toimenpiteisiin näidenkin yhtiöiden purkamiseksi. Osakkeenomistajilta olisi tiedusteltava, millaisilla ehdoilla he olisivat valmiit myymään osakkeensa kaupungille. Ellei osakkeita kohtuullisella hinnalla olisi lunastettavissa, on ryhdyttävä sopiviin keinoihin, jotta kunnallispoliittiset edut näissä yhtiöissä tulisivat etualalle ja yksityiset taipuisivat luovuttamaan osakkeensa kaupungille.

Edellä olevan nojalla ehdotamme:

että kysymys Raitiotieosakeyhtiön ja Makasiiniosakeyhtiön kunnallistuttamisesta palautettaisiin komitealle myön-

teiseen suuntaan menevän seikkaperäisen ehdotuksen tekemistä varten.

Helsingissä, helmikuun 23 päivänä 1920.

Julius Ailio. **Paavo Raittinen.**

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön Kirjapaino, 1920.

Komitean mietintö tonttipaikan määräämisestä kaupungin vastaista pääkirjastoa varten ja nykyisen, Rikhardinkadun varrella sijaitsevan kirjastotalon laajentamisesta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Käsitellessään sen komitean maaliskuun 6 p:nä 1919 päivättyä mietintöä, joka oli asetettu valmistamaan kysymystä tonttipaikan osottamisesta kaupungin pääkirjastolle *(Pain. asiak. n:o 15 v:lta 1919)*, Kaupunginvaltuusto kokouksessaan ~~toukokuun~~ 15 p:nä s. v. päätti, sen jälkeen kun komitean ehdottamaan sanotun kirjaston tonttipaikkaan nähden oli lausuttu eriäviä mielipiteitä, palauttaa kysymyksen komiteaan, jolle annettiin tehtäväksi Valtuustossa syntyneen keskustelun perustuksella laatia uusi ehdotus asiassa. Päätöksellään viime syyskuun 19 p:ltä on edelleen Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta komitealle lähettänyt kaupunginkirjaston johtokunnan Valtuustolle jättämän kirjelmän syyskuun 17 p:ltä s. v. (katso liitettä I), jossa anotaan, että pääkirjastolle viipymättä rakennettaisiin ajanmukainen rakennus tai että Rikhardinkadun varrella sijaitsevaa vanhaa kirjastotaloa laajennettaisiin.

Tutustuttuaan edellä mainittuja asioita koskeviin asiakirjoihin ja sittenkuin komitealle kaupungin yleisten töiden hallituksen toimenpiteestä on annettu eri ehdotuksia Rikhardinkadun varrella sijaitsevan kirjastotalon lisäja muutosrakennukseksi, joista ehdotuksista seuraavassa tehdään tarkemmin selkoa, saa komitea kunnioittaen Kaupunginvaltuustolle antaa seuraavan mietinnön, jossa mainittuja asioita käsitellään kumpaakin erikseen.

Komitean asiantuntijoina ovat toimineet kaupunginasemakaava-arkkitehti Birger Brunila ja kaupunginkirjastonhoitaja Uno Therman.

Kysymys tonttipaikan määräämisestä kaupungin pääkirjastolle, jonka kysymyksen kaupunginkirjaston johtokunta nosti jo v. 1912, on siitä asti yhä ollut päiväjärjestyksessä johtamatta kuitenkaan mihinkään ratkaisuun,

ja on tällöin useita eri tonttipaikkoja ehdotettu mainitulle kirjastolle. Kun komitea aikaisemmin on julkaissut selonteon tämän kysymyksen eri vaiheista *(Pain. asiak. n:o 15 v:lta 1919)*, ei komitea ole katsonut olevan syytä nyt kajota yksityiskohtiin, vaan on ainoastaan pitänyt tarpeellisena kiinnittää huomiota sellaisiin asianhaaroihin, jotka, sen jälkeen kun komitea oli antanut viime mietintönsä, ovat ilmaantuneet ja jotka ovat omiansa vaikuttamaan kysymyksen ratkaisuun.

Edellä mainitussa mietinnössään komitea oli ehdottanut, että pääkirjaston uusi rakennus sijoitettaisiin mietintöön liitettyyn karttaan merkittyyn, Hakasalmen puiston alueella olevaan paikkaan. Eriävän mielipiteen oli komiteassa lausunut yksi jäsen (herra Lindberg), jonka mielestä asia toistaiseksi olisi pantava pöydälle, mutta joka, siinä tapauksessa että kysymyksen katsottaisiin heti vaativan ratkaisua, piti XIII kaupunginosan korttelissa n:o 416 sijaitsevia tontteja n:ot 3, 12 ja 14 kirjaston paikaksi paremmin soveltuvina.

Kaupunginvaltuustossa, toukokuun 15 p:n kokouksessa sukeutuneessa keskustelussa useat puhujat kannattivat osaksi komitean, osaksi vastalauseentekijän ehdotusta. Koska tällöin ei kuitenkaan esitetty sellaisia näkökohtia, joista ei komitean mietinnössä jo pääasiallisesti ollut huomautettu, ei komitea ole voinut tästä keskustelusta saada minkäänlaista ohjetta siitä, mihin suuntaan Valtuusto tahtoi asian johdettavaksi, sitä vähemmän kun äänestystä itse asiasta ei toimitettu, vaan Valtuusto ainoastaan päätti asian palautettavaksi komiteaan.

Toinen seikka, joka sitävastoin on omiansa suuressa määrin vaikuttamaan uuden kirjastorakennuksen sijoittamiseen, on Kaupunginvaltuuston syyskuun 23 p:nä 1919 tekemä päätös erään suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan tekemän esityksen johdosta, joka koski uuden kansakoulutalon rakennuttamista Kasarminkadun koulutalon asemesta. Eväten tämän esityksen, jonka mukaan uusi koulutalo olisi sijoitettava korttelin n:o 416 eteläiseen osaan (Dagmarinkadun tonteille n:ot 1 ja 3), mikä osa aikaisemmin oli varattu kansakoulutalolle, Valtuusto nimittäin rahatomikamarin ehdotuksesta päätti, että suunniteltu uusi koulutalo sen sijaan oli rakennettava korttelille n:o 430.

Tämän päätöksen kautta on yksi painavimpia niistä syistä, joiden vuoksi pääkirjastoa ei olisi sijoitettava korttelille n:o 416, nyttemmin poistunut. Asian ollessa tällä kannalla lienee tarpeen uudelleen harkita kysymystä, mikäli se koskee puheenalaisen korttelin sopivaisuutta kirjaston tonttipaikaksi. Tällöin komitea ei ole voinut olla huomaamatta että, senjälkeen kuin sen viime mietintö annettiin, se mielipide tuntuu saaneen yhä enemmän kannatusta Kaupunginvaltuustossa, että kirjastotalo olisi sijoitettava korttelille n:o 416, joskaan Valtuusto ei suoranaisesti ole tästä asiasta mitään

lausunut. Tämä mielipide tulee jossain määrin näkyviin m. m. Valtuuston valmisteluvaliokunnan uuden kansakoulutalon sijoittamista koskevasta kysymyksestä antamassa lausunnossa, mainitun valiokunnan silloin huomauttaessa (katso esityslistaa syyskuun 23 p:ltä 1919, asiaa n:o 16), että on tehty ehdotus korttelin n:o 416 käyttämisestä muihin tarkoituksiin.

Kun siis nykyään tuskin enää tuntuu voitavan toivoa, että Kaupunginvaltuusto olisi suostuvainen puheenalaiseen tarkoitukseen luovuttamaan aiotun tontin Hakasalmen puiston alueelta, ja kun lisäksi tontti n:o 416, kuten aikaisemmissa mietinnöissä on huomautettu, tarjoo useita etuja ja niinmuodoin sitäkin epäilemättä on pidettävä kirjastotalolle sopivana, on komitea, luopuen aikaisemmasta kannastaan, katsonut että sen on kannatettava tehtyä ehdotusta edellämainittujen, korttelissa n:o 416 sijaitsevien tonttien varaamisesta uudelle kirjastotalolle.

Kuten oheenliitetystä kaupunginkirjaston johtokunnan kirjelmästä tarkemmin käy ilmi, on johtokunta päävaihtoehdotuksenaan esittänyt, että uusi kirjastorakennus viipymättä olisi rakennettava. Tämä ehdotus on komitean mielestä omansa herättämään hyvin suuria epäilyksiä. Talonrakennusteollisuuden alalla nykyään vallitsevia olosuhteita, erittäinkin kun raudan ja sementin, lämpöjohtojen y. m. hinnat ovat kovin korkeat, on katsottava siksi epäedullisiksi, että suurenlaisen kunnallisen uutisrakennuksen rakennuttamiseen aiottua tarkoitusta varten ainoastaan pahimmassa hätätilassa olisi ryhdyttävä. Näin ollen ja kun pääkirjastossa vallitsevat, tilanpuutteen aiheuttamat epäkohdat kieltämättä vaativat pikaista muutosta, on komitea tässä asiassa yhtynyt kannattamaan kirjaston johtokunnan esittämää toista vaihtoehdotusta, joka koskee lisä- ja päällisrakennuksen rakennuttamista pääkirjaston yhteyteen.

Tämän johdosta komitea kirjelmällä viime lokakuun 21 p:ltä pyysi kaupungin yleisten töiden hallitukselta, että hallitus antaisi laatia ehdotuksen sellaiseksi mainitun kirjastotalon lisä- tai päällisrakennukseksi, joka voisi väliaikaisesti poistaa kirjastossa vallitsevat epäkohdat. Pyydetyt piirustukset, jotka v. t. kaupunginarkkitehti Runar Eklund oli tehnyt ja joihin myöskin liittyi hänen laatimansa promemoria, lähetti hallitus, joka myös omasta puolestaan oli ne hyväksynyt, komitealle tämän vuoden tammikuun 8 p:nä. Piirustukset käsittivät osaksi kirjastotalon suurentamisen lisärakennuksella, joka täytti kirjastotalon ja viereisen, Rikhardinkadun varrella sijaitsevan tontin välisen tilan, sekä koko talon korottamisella kolmikerroksiseksi, osaksi myöskin eräitä rakennuksen vanhassa osassa suoritettavia muutoksia. Kolmanteen kerrokseen nähden liittyi piirustuksiin vaihtoehdotus, jossa oli varattu tilaa pienenpuoleiselle asuinhuoneistolle kirjastonhoitajaa varten.

Näistä piirustuksista komitea päätti pyytää lausuntoa kaupunginkirjastonhoitaja Thermanilta ja kaupunginkirjaston johtokunnalta. Kirjallisessa lausunnossa viime tammikuun 23 p:ltä kaupunginkirjastonhoitaja, neuvoteltuaan v. t. kaupunginarkkitehdin kanssa, ehdotti eräitä muutoksia piirustuksiin, joiden muutosten tarkoituksena oli eräitten huoneistojen tarkoituksenmukaisempi sijoittelu, huoneen varaaminen kirjastokonttoria varten, eri sisäänkäytävän avaaminen sanomalehtisaaliin y. m., ja puolsi samalla rakennuksen kolmannen kerroksen suhteen jälkimmäistä vaihtoehdotusta. Kaupunginkirjastonhoitajan esittämät toivomukset olivat otetut huomioon v. t. kaupunginarkkitehdin laatimassa ja samalla kertaa komitealle jätetyssä uudessa piirustusehdotuksessa; ja arveli kaupunginkirjastonhoitaja kirjaston voivan, jos ehdotus toteutetaan, 15—20 vuoden aikana menestyksellä jatkaa, tarkoituksenmukaisella tavalla järjestää, vieläpä jossain määrin laajentaakin toimintaansa.

Tammikuun 24 p:nä päivätyn pöytäkirjanotteen mukaan kannatti myöskin kaupunginkirjaston johtokunta kaupunginkirjastonhoitajan lausunnossaan esittämiä näkökohtia sillä lisäyksellä, että palvelusväen, kirjastotalon pohjakerroksessa sijaitsevia asuntoja mikäli mahdollista olisi parannettava.

Tämän johdosta ja komitean tarkastettua ja periaatteessa pääasiallisesti hyväksyttyä uudet piirustusehdotukset, komitea kirjelmällä tammikuun 30 p:ltä pyysi kaupungin yleisten töiden hallitukselta komitealle viimeksi annettujen piirustusten kanssa pääasiallisesti yhtäpitäviä luonnospiirustuksia puheenaolevaa lisä- ja päällisrakennusta varten, jolloin samalla kaupunginkirjaston johtokunnan esittämä toivomus mikäli mahdollista olisi huomioonotettava.

Siten syntyneet luonnospiirustukset, nekin v. t. kaupunginarkkitehti Eklundin tekemät, sekä hänen laatimansa selonteko (katso liitettä II) annettiin komitealle viime helmikuun 20 p:nä, ja on komitea voinut joka suhteessa kannattaa niitä.

Koska edellämainittu selonteko sisältää valaisevan yleiskatsauksen suunniteltuihin muutoksiin ja niihin huoneistoihin, mitkä laajennustöiden suoritettua tulevat sisältymään kirjastorakennukseen, ja kun myöskin alkuperäiset luonnospiirustukset julkinaulataan Kaupungivaltuuston istuntosalissa siinä kokouksessa, jossa Valtuusto on käsittelevä tätä kysymystä, ja sitä ennen ovat nähtävinä Valtuuston kansliassa, ei komitea katso tarpeelliseksi omasta puolestaan tarkemmin tehdä selkoa ehdotetusta lisä- ja päällisrakennuksesta. Komitea haluaa ainoastaan huomauttaa, että tämä ehdotus on kaikin puolin saanut osakseen asianomaisten ammattiviranomaisten kannatuksen ja että komiteakin yksimielisesti puoltaa ehdotusta.

Ehdotuksen toteuttamisesta aiheutuvat kustannukset noussevat, edellyt-

täen että rakentamistöihin, kuten suotavaa olisi, voitaisiin ryhtyä jo ensi kesänä, v. t. kaupunginarkkitehdin tekemien likimääräisten laskelmien mukaan noin 1,850,000 markkaan (katso liitettä II).

Edellä sanotun nojalla ja kun, jos kaupungin pääkirjastossa vallitsevien epäkohtien korjaamista viivytellään, tämä vain olisi omiansa entistä enemmän vaikeuttamaan kirjaston toimintaa, on komitealla täten kunnia kaupunginvaltuustolle ehdottaa:

että kaupungin pääkirjaston uuden rakennuksen paikaksi osotettaisiin tontit n:ot 3, 12 ja 14 XIII kaupunginosan korttelissa n:o 416; sekä

että kaupungin yleisten töiden hallitukselle annettaisiin tehtäväksi ensi tilassa teettää pääasiallisesti komitean puoltamien luonnospiirustusten mukaiset pääpiirustukset Rikhardinkadun varrella sijaitsevan kirjastotalon muutos- sekä lisä- ja päällisrakennusta varten ja sitten viipymättä lähettää nämä kustannusarvioineen Kaupunginvaltuustolle.

Helsingissä, maaliskuun 2 p:nä 1920.

V. T. Rosenqvist.

Hugo Lindberg. **Oskari Mantere.**

Richard Sievers. **A. Wallensköld.**

Harald Dalström.

Liite I.

HELSINGIN KAUPUNGIN
KIRJASTON JOHTOKUNTA.

Helsingissä,
syysk. 17 p:nä 1919.

Kaupunginvaltuustolle.

N:o 21.

Johtokunta katsoo velvollisuudekseen, ennenkuin kunnan pääkirjastossa vallitsevat, tilanpuutteesta johtuvat vaikeudet käyvät aivan voittamattomiksi, huomauttaa Kaupunginvaltuustolle niistä sekä pyytää pikaisia toimenpiteitä, jotta olisi mahdollista jatkaa työntekoa kirjastossa. Sille, joka tuntee huoneiston aiheuttamat epäkohdat, on lohduttoman selvää, että pääkaupungin kirjaston toimintaa uhkaa lamaantuminen ja pysähdys aikana, jolloin yleisemmän kansanvalistuksen ja korkeamman yleissivistyksen tarve on suurempi kuin koskaan ennen.

Kysymys pääkirjastossa vallitsevan tilanpuutteen poistamisesta — tästä tilanpuutteesta huomautettiin ensimäisen kerran kirjaston toimintaa vuonna 1909 koskevassa kertomuksessa — on ollut päiväjärjestyksessä v:sta 1911 alkaen, jolloin kirjaston johtokunta rahatoimikamarille lähettämässään kirjelmässä seikkaperäisesti teki selkoa huoneistosta johtuvista epäkohdista sekä anoi, että tutkittaisiin, oliko mahdollista lisää rakentamalla laajentaa vanhaa kirjastotaloa. Kaupungin yleisten töiden hallituksen perinpohjaisten tutkimusten nojalla jyrkästi vastustettua lisärakennuksen rakentamista, on pyritty siihen, että pääkirjastolle voitaisiin aikaansaada uusi talo. Vuonna 1915 Kaupunginvaltuusto päätti rakennuttaa sellaisen talon. Kirjaston johtokunta on kaupungin yleisten töiden hallitukselle antanut esityksen niistä näkökohdista ja vaatimuksista, jotka olisivat otettavat huomioon uutta kirjastorakennusta suunniteltaessa ja rakennettaessa. Tähän asti ei kuitenkaan ole tapahtunut mitään, mikä olisi jouduttanut uutisrakennuskysymyksen ratkaisua. Vielä ei edes ole määrätty kirjaston johtokunnan jo vuonna 1912 anomaa tonttipaikkaa uudelle kirjastotalolle.

Siitä ajasta saakka, jolloin pääkirjastossa vallitseva tilanahtaus alkoi käydä tuntuvaksi, on liike pääkirjastossa melkomäärin kasvanut. Pääkirjastosta kotiin lainattujen kirjojen lukumäärä, joka vuonna 1909 oli 180,672, oli vuonna 1917 kohonnut 281,289:ään, ja lukusaleissa käyntien määrä, joka vuonna 1909 oli 222,829, oli vuonna 1917 lisääntynyt 379,894:ksi. On sattunut, että yhtenä ainoana päivänä yli 1,700 kirjaa on lainattu kotiin ja yli 1,500 henkilöä käynyt lukusaleissa. Kirjaston kirjavarat ovat v:sta 1909 lähtien lisääntyneet miltei kaksinkertaiseen määrään. Tuskin tarvinnee huomauttaa, että liikkeen ja kirjavarojen kasvamisen rinnalla myöskin huoneistosta johtuvat vaikeudet ovat lisääntyneet.

Tilanpuutteen vuoksi ei ainoastaan ole kehitys monessa suhteessa lamaantunut ja eräitten nykyaikaisten uudistusten — m. m. yleisölle „avoinna olevien hyllyjen“ järjestelmän — käytäntöönottaminen estynyt, vaan ahtaan tilan takia on niinikään ollut pakko useissa kohdin supistaa kirjaston toimintaa. Jotta lasten- ja nuorisonosastolle voitaisiin saada välttämättömästi tarvitsemansa tila, on entinen sanomalehtilukusali luovutettu nuorisonosastolle ja sanomalehtien lukijoille varattu kaksi kirjaston eteisestä väliseinillä erotettua huonetta, joissa aika-ajoin on vallinnut aivan sietämätön tungos, siitä huolimatta että aukioloaikaa on pidennetty niin, että sanomalehtilukuhuoneet nyt ovat avoinna klo 8 a. p.—9 i. p. Näissä huoneissa ei ole voitu pitää yleisöä varten esillä kaikkia niitä sanomalehtiä, joihin nähden yleisö on esittänyt oikeutettuja vaatimuksia. Lasten- ja nuorisonosaston liikettä on ollut pakko rajoittaa siten, ettei kirjoja ole annettu kirjastossa luettaviksi siihen päivän aikaan, jolloin kotiin lainaajain lukumäärä on suurin. Myöskään ei ole moneen vuoteen voitu kirjastossa toimeenpanna lasteniltamia eli n. s. satuiltamia. Yleistajuisen kirjallisuuden lukusalista on sinne pyrkivien hyvin useasti täytynyt tyhjin toimin poistua, syystä ettei ole ollut vapaita istumapaikkoja. Kirjahyllyjä varten varatun tilan ahtauden takia on ollut välttämätöntä pääkirjaston kirjavaroista erottaa joukko kirjoja ja siirtää ne Kallion kirjastotaloon siellä säilytettäviksi. Joskin nämä kirjat ovat olleet vanhempaa ja suhteellisen vähän luettua kirjallisuutta, on niitä kuitenkin — erittäinkin koska ne mainitaan kirjaston painetuissa luetteloissa — toisinaan kysytty, jolloin on ollut pakko noutaa ne pääkirjastoon, mikä seikka on tuottanut hankaluutta sekä yleisölle että kirjastolle. Huolimatta tästä erottelusta on tila hyllyillä, erittäinkin suomalaisessa lainausosastossa, jälleen käynyt niin ahtaaksi, että on ollut välttämätöntä asettaa uusia kirjahyllyjä paikkoihin, joista kirjojen saanti on ollut vaikea, syystä että hyllyt osittain ovat toistensa tiellä. Nykyään on tuskin enää mahdollista tässä osastossa varata tilaa tarvittaville uusille kirjahyllyille. Sama on asian laita yleistajuisen kirjallisuuden lukusalissa, lasten ja nuorison lainausosastossa sekä johtokunnan kokoushuoneessa, jossa pääkaupungin sanomalehtien sidotut vuosikerrat säilytetään. Myöskin opintosalissa on käytettävänä oleva hyllyntila sangen vähäinen. Ruotsalaisen ja ulkomaalaisen kirjallisuuden lainausosastossa on tosin tähän osastoon noin 10 vuotta sitten rakennetulla parvella tilaa muutamille uusille kirjahyllyille, mutta oleskelu parvella ei ole mieluisaa. Syystä että ilmanvaihto- ja lämmityslaitos on vanhanaikuinen ja huonosti toimiva, on ilma huonoa kaikissa kirjastotalon osissa, mutta olletikin äskenmainitulla parvella, kuten myöskin sanomalehtihuoneissa, ilma talvisaikaan käy melkein sietämättömäksi. Ne suuret vaikeudet, joita tilan varaaminen uusia kirjoja varten jo nyt tuottaa, kasvavat täten piankin kaikissa kirjaston osastoissa aivan voittamattomiksi. Mitä tämä merkitsee yleiselle kirjastolle on selvää, jos otetaan huomioon, että yleisön mieltymys kirjastoon suuressa määrin riippuu siitä, miten runsaasti kirjastossa on tarjona kirjallisuutta ja erittäinkin sellaista,

missä päivänkysymyksiä käsitellään. Työn lisääntyessä on kunnollisten työhuoneitten puute käynyt yhä tuntuvammaksi; ne huoneet, joita nykyään käytetään tähän tarkoitukseen, vastaavat perin huonosti terveydenhoitosäännön vaatimuksia. Valosuhteet, jotka eräissä osastoissa aina ovat olleet huonot, ovat monien aivan lähekkäin seisovien hyllyjen vuoksi käyneet entistä epäedullisemmiksi. Yhä hankalammalta tuntuu niinikään liikkeen kasvaessa tilanpuutteen ja sopimattoman huoneittensijoittelun aiheuttama kirjaston jako useaan pieneen, toisistaan aivan erillään olevaan osastoon.

Epäkohdat ovat siis jo nyt erittäin tuntuvat. Luonteensa mukaan kirjasto ei voi vetää yleisöä puoleensa muulla tavoin kuin selvästi osottamalla jokaiselle mitä hyötyä kirjastossa käynnistä on sekä tekemällä kirjallisuuden saannin helpoksi ja mukavaksi ja kirjastossa oleskelun mieluisaksi. Jos kirjasto kadottaa vetovoimansa, menettää se samalla myöskin merkityksensä tärkeänä yhteiskunnan sivistystekijänä. Mikään muu sivistyslaitos ei voi korvata hyvää yleistä kirjastoa, joka johtaa eri-ikäisiä kansalaisia — kuuluivatpa he mihin yhteiskuntaluokkaan tai puolueeseen hyvänsä — itsenäiseen kehitystyöhön, lieventää yhteiskunnassa vallitsevia luokkavastakohtia ja jota voidaan ylläpitää sen toimintapiirin laajuuteen nähden vähillä varoilla.

Edellä esitetyn nojalla johtokunta kunnioittaen anoo, että Kaupunginvaltuusto — jos siihen vain on vähintäkin mahdollisuutta — määräisi jo ensi vuonna alotettavaksi yksinkertaisen, mutta tilavan ja ajanmukaisen rakennuksen rakentamisen kunnan keskuskirjastoa varten ja ryhtyisi tässä suhteessa tarpeellisiin toimenpiteisiin. Ellei tämä osottaudu mahdolliseksi, pyytää johtokunta ehdottaa, että hätäkeinona vanhan kirjastotalon laajentamista koskeva suunnitelma otettaisiin uudelleen käsiteltäväksi ja ensi vuonna toteutettaisiin, huolimatta niistä suurista vaikeuksista, joista kaupungin yleisten töiden hallitus on huomauttanut, ja vaikka lisää rakentamalla voitaisiin aikaansaada vain osittainen ja ainoastaan lähivuosien tarvetta tyydyttävä parannus.

Johtokunnan puolesta:

A. Wallensköld.

Uno Therman.

Liite II.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAKENNUSKONTTORI.

V. t. KAUPUNGINARKKITEHTI.

Helsingissä,
17 p:nä helmik. 1920.

Helsingin kaupungin yleisten töiden hallitukselle.

Kirjelmällä tammikuun 30 p:ltä Kaupunginvaltuuston kirjastokomitea ilmoittaa periaatteessa hyväksyneensä uuden, eräissä yksityiskohdissa muutetun ehdotuksen Rikhardinkadun varrella sijaitsevan kirjastotalon muutos- ja lisärakennukseksi sekä pyytää Kaupungin yleisten töiden hallitukselta tämän ehdotuksen kanssa pääasiassa yhtäpitäviä luonnospiirustuksia, kuin myös likimääräistä kustannusarviota. Allekirjoittanut saa täten, toimeksi saaneena, Hallitukselle esittää pyydetyt luonnospiirustukset sekä niitä koskevan lyhyen selostuksen.

Esillä olevan ehdotuksen tarkoituksena on osaksi *lisä- ja päällisrakennuksella*, osaksi toimeenpanemalla eräitä *muutoksia rakennuksen vanhassa osassa* saattaa kirjastotalo sellaiseen kuntoon, että se sekä tilaan että myöskin huoneitten keskenäiseen asemaan nähden voi tyydyttää nykyaikaisen kirjastorakennuksen vaatimuksia.

Rakennuksen suurentamiseen sisältyy lisärakennus, joka täyttää nykyisen kirjastorakennuksen ja viereisen, Rikhardinkadun varrella sijaitsevan tontin välisen tilan, pihan puolelle rakennettava lisärakennus, joka täyttää luku- ja lainaussalien välisen tilan, sekä kauttaaltaan uuden, kolmannen kerroksen rakentaminen nykyisten kahden kerroksen lisäksi.

Tärkein rakennuksen *vanhassa osassa toimitettava muutos* on uusien, mukavien ja tilavien sekä keskeisessä paikassa sijaitsevien, nykyisestä Rikhardinkadun puoleisesta pääsisäänkäytävästä kaikkiin kerroksiin johtavien portaitten rakentaminen. Paremman tilan voittamiseksi on pakko purkaa eräitä seiniä sekä muurata umpeen joitakuita vanhoja oviaukkoja. Vanhettuneen lämmityslaitoksen asemesta on rakennukseen sijoitettava uusi, nykyaikainen keskuslämpö- ja ilmanvaihtolaitos, jota varten uusia lämminilmatorvia on johdettava uuteen kolmanteen kerrokseen.

Uudestirakennuksen valmistuttua tulisi kirjastotalossa olemaan tilaa 1) *sanomalehtiosastoa,* 2) *lastenosastoa,* 3) *suomenkielisen kirjallisuuden osastoa* ja 4) *ruotsinkielisen ja ulkomaalaisen kirjallisuuden osastoa* varten sekä sitäpaitsi tarpeellisille henkilökunnan työhuoneistoille ja kirjaston johtajan asuinhuoneistolle.

Kellarikerroksessa sisustetaan kirjoihin merkitsemistä varten tarvittava konttorihuone, jonka sisäänkäytävä on pääportaitten tuulikaapin vieressä. Palvelusväen asuinhuoneistoissa toimeenpannaan parannuksia suorittamalla eräitä pur-

kaustöitä, jotka myöskin ovat tarpeen, jotta uudelle keskuslämmityslaitokselle voitaisiin varata tilaa. Rikhardinkadun puoleisen lisärakennuksen kautta saadaan uusi sisäänkäytävä ensimäisen kerroksen sanomalehtisaliin sekä vanhoihin, pihan puolella sijaitseviin pääportaisiin.

Ensimäinen kerros. Nykyinen Rikhardinkadun puoleinen pääsisäänkäytävä ja ensimäiseen kerrokseen johtavat portaat säilytetään, mutta näiden jatkoksi rakennetaan uudet, yläkerroksiin johtavat mukavat pääportaat. Pihan puolella sijaitsevat vanhat portaat säilytetään varaporraskäytävänä ja kirjaston henkilökuntaa varten, ja niihin avataan uusi sisäänkäytävä välittömästi kellarikerroksen lisärakennuksen kautta. Ensimäisessä kerroksessa sijaitsevat *sanomalehtiosasto* ja *lastenosasto.* Edellisen muodostavat alaltaan n. 100 m2:n suuruinen iso sali sekä pienempi etuhuone, ja tähän osastoon tullaan eri sisäänkäytävästä Rikhardinkadun puolelta, joten sen yleisö tulee olemaan erillään muusta yleisöstä. *Lastenosastoon* tullaan eri sisäänkäytävän kautta Korkeavuorenkadun puoleiselta pihalta; tämä osasto käsittää seuraavat huoneet: alaltaan n. 145 m2:n suuruisen lukusalin ja n. 110 m2:n suuruisen lainaussalin. Lainaussalin taakse rakennetaan paremman tilan voittamiseksi uudet, kaikkien kerrosten läpi vievät ja kaikille kirjaparvekkeille johtavat portaat. Näitten portaitten molemmille puolin, ensimäisen kerroksen tasalle, voidaan sijoittaa kaksi työ- tai verstashuonetta, eli kaikkiaan neljä huonetta.

Toisessa kerroksessa sijaitsee *suomalainen osasto,* jonka muodostavat alaltaan n. 150 m2:n suuruinen lainaussali kirjaparvekkeineen, n. 145 m2:n suuruinen lukusali sekä näiden salien välissä huone kirjastonhoitajaa varten ja sen yläpuolella henkilökunnan työhuone, johon tullaan parvekkeelta. Kirjastonhoitajan työhuoneen viereen sijoitetaan kirjahissi, jonka avulla kirjoja voidaan kuljettaa kaikkiin lainaussaleihin, parvekkeille ja työhuoneisiin. Suuren lukusalin vieressä on pienempi opinto- eli lukuhuone. Pääportaitten toisella puolella sijaitsee sali, jossa toimeenpannaan lasten illanviettoja, ja tähän saliin voidaan tarpeen vaatiessa yhdistää vieressä oleva lukuhuone. Sitäpaitsi on tässä kerroksessa kirjaston henkilökunnan virkistyshuone, jolla on oma eteinen ja tarpeelliset mukavuuslaitokset sekä sisäänkäytävä vanhasta porraskäytävästä.

Kolmannessa kerroksessa sijaitsee *ruotsalaisen ja ulkomaalaisen kirjallisuuden osasto,* joka päähuoneitten keskenäiseen asemaan ja suuruuteen nähden vastaa suomalaista osastoa; lainausosastoon on kuitenkin oleva mahdollista sijoittaa kahdet parvekkeet. Erillään muista huoneista on kirjaston johtokunnan huone sekä kirjaston johtajan huoneisto, johon tullaan pihaporraskäytävästä. Tämä huoneisto käsittää kolme huonetta, keittiön ja palvelijattarenhuoneen, mutta se voidaan, jos tämä tila vastedes tarvittaisiin kirjaston tarpeisiin, helposti ottaa tähän tarkoitukseen käytäntöön. Poistamalla väliseinät saadaan täten kadun puoleinen suurehko sali sekä pihan puolella sijaitseva pienempi huone.

Asian ollessa nykyisellä asteellaan ei liene mahdollista tarkoin ilmoittaa

edellä ehdotettujen muutosten aiheuttamia kustannuksia; likimääräisten laskelmien mukaan nousevat nämä seuraaviin määriin:

Lisä- ja päällisrakennus, 4,875 m³ à 300: —	Smk	1,462,500: —
Muutostyöt kellarikerroksessa	„	20,000: —
„ ensimäisessä kerroksessa	„	42,000: —
„ toisessa „	„	77,000: —
Lainausosaston portaat	„	18,500: —
Isot portaat	„	40,000: —
Uusi lämmitys- ja ilmanvaihtolaitos	„	190,000: —
Summa	Smk	1,850,000: —

Runar Eklund.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Rahatoimikamarin esitys Toukolan korttelien N:ojen 812 ja 813 luovuttamisesta omakotirakennusten paikaksi.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Helsingissä, tammik. 12 p:nä 1920.

N:o 51.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkuin Kaupunginvaltuuston jäsen, postiljooni Paul K. Rahikainen, oli Rahatoimikamarilta anonut saada asuntotarkoitusta varten vuokrata jonkin sopivan tontin Toukolasta ja Rahatoimikamari oli otteella 13/6 1919 tehdyn pöytäkirjansa 95 §:stä kehottanut Helsingin kaupungin yleisten töiden Hallitusta antamaan lausunnon asiasta, on Hallitus, oheen pannen kaupungingeodeetin ja kaupunginasemakaava-arkkitehdin antamat lausunnot, kirjelmässä 3/9 1919 N:o 242 ilmoittanut olevansa sitä mieltä, että kaupungin tulisi nykyisen asuntopulan vallitessa ehdottomasti helpottaa yksityistä rakennustoimintaa, ja kaikin puolin yhtynyt mainittuihin lausuntoihin, samalla esittäen käsityksenään, että ehdotettujen tonttien vuokrakausi olisi vahvistettava 30 vuodeksi ja että vuokrasopimuksissa olisi määrättävä, että vuokraajalla ei ole oikeutta vaatia teetettäväksi katuja eikä viemäri- ja vesijohtoja, ennenkuin kaupunki katsoo voivansa ne teettää.

Kaupungingeodeetti mainitsee edellä kerrotussa lausunnossa että, kun kaupunginasemakaava-arkkitehdin valmisteltavana olevia näiden alueiden järjestelysuunnitelmia ei ole pääpiirteissäänkään lopullisesti hyväksytty, hakijan anomusta nykyään tuskin voitaneen ottaa asiallisesti tutkittavaksi, siinä tapauksessa että nyt olisi sovellettava määräyksiä, joita kaupunginasemakaavaosasto on ehdottanut noudatettaviksi näillä alueilla. Kun kuitenkin Arabian tehdasalueen sekä eräiden muiden lähitienoon vuokrapalstain vuokrakausi päättyy vasta vuonna 1940, ehdottaa geodeetti nykyiseen asuntopulaan nähden, että Arabian alueen itä- ja I. Viertotien länsipuolella sijaitseva mäenrinne luovutettaisiin jonkinlaiseksi „mäkitupa-alueeksi“ mahdollisimman vapain rakennustavoin ja käyttämällä sangen vähäisiä kustannuksia katujen ja kaikenlaisten johtojen teettämiseen. Vuokrakausi ehdotetaan 25—30 vuodeksi. Vuokramaksut määrättäneen semmoisiksi, että teiden tekokustannukset korkoineen ja kuoletuksineen saadaan niillä korvatuiksi.

Kaupunginasemakaava-arkkitehti, joka on Hallitukselta saamansa tehtävänsä johdosta lausunut mielensä geodeetin tekemästä ehdotuksesta, mainitsee kirjelmässä syyskuun 3 päivältä 1919 että, kun puheenalainen alue on erittäin sopiva asutukseen ja kaupunginasemakaavaosaston laatima suunnitelma edellyttää asuntokorttelien järjestämistä tähän seutuun, hän periaatteessa puoltaa kaupungingeodeetin ehdotusta. Kaupunginasemakaava-arkkitehti kuitenkin ehdottaa, että toistaiseksi ja kunnes yleisen kehityksen suuntaviivat on selvitetty, niin että suuremmalla varmuudella voi määrätä tämän kaupunginosan vastaisen käytfämisen, ainoastaan vähäinen osa puheenalaista aluetta luovutettaisiin tuollaisen asutuksen paikaksi. Sentähden onkin ainoastaan ne kaksi korttelia, jotka sijaitsevat Arabian alueen etelärajalla ja joiden itäraja on keskimäärin noin 75 metrin päässä I. Viertotiestä, jaettu vähäisiksi asuntopalstoiksi. Siten käy mahdolliseksi toistaiseksi pitää Viertotien ja sen länsipuolelle suunnitellun uuden yhdysväylän viereiset korttelit vapaina, niin että ne vastedes voidaan tarpeen mukaan sovittaa toisen jaoituksen mukaan.

Ehdotettuja asuntotontteja on 26 ja niiden pinta-ala keskimäärin noin 750 neliömetriä. Rakennusten teettämisessä voitaneen soveltaa Kaupunginvaltuuston huhtikuun 8 päivänä 1916 Vallilan alueelle hyväksymää rakennusjärjestystä, koska sen määräykset suovat kyllin suuren vapauden. Olisi kuitenkin tarpeellista tässä tapauksessa sallia teettää puutaloja, minkätähden mainitun rakennusjärjestyksen 5 § olisi muutettava. Tämän rakennusjärjestyksen edellyttämät rakennusrajat on piirretty asemakaavaan, jolloin m. m. on otettu huomioon, ettei asuinrakennus saa sijaita lähempänä sisäistä tonttirajaa kuin 4 metrin päässä.

Vuokrakausi ehdotetaan 30 vuodeksi, ja lienee vuokrasopimuksissa määrättävä, ettei vuokraajalla ole oikeutta vaatia katuja eikä vesi- ja viemärijohtoja teetettäväksi, ennenkuin kaupunki katsoo voivansa ne teettää.

Puheenalaista asiaa 19/9 1919 esiteltäessä päätti Kamari ennen esityksen tekemistä Kaupunginvaltuustolle hankkia Sosialilautakunnan lausunnon, ja Lautakunta onkin sittemmin erittäin laajassa, 3/12 1919 päivätyssä kirjelmässä aluksi käsitellyt kysymystä rakennustyypeistä ja niiden mahdollisesta standardisoimisesta, rakennustavoista, asuntopulasta ja mahdollisista keinoista sen poistamiseksi sekä edelleen maininnut ryhtyneensä valvisteleviin toimenpiteisiin laajanlaisen asuntoalueen kuntoonpanettamiseksi Käpylän pysäkin läheisyydessä.

Nyt esillä olevasta asiasta lausutaan Lautakunnan kirjelmässä, että Lautakunnasta on ehdotettu 30 vuoden vuokrakausi näyttänyt liian lyhyeltä. Siihen nähden että yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämisrahastosta myönnettyjen lainain kuoletusaika on 41 1/2 vuotta, on Lautakunta sitä mieltä, että vuokrakausi olisi määrättävä 50, enintään 60 vuodeksi, samoin kuin on laita n. s. Uuden Vallilan vuokrasopimuksissa *(Kvston, pain. asiakirj. N:o 16 vuodelta 1914).* Kun Lautakunnan ehdottaman pitemmän vuokrakauden

ehkä saattaisi katsoa tuottavan estettä kaupungin luonnolliselle kehitykselle, siinä tapauksessa että puheena oleva alue myöhemmin tarvittaisiin korkeampain rakennusten paikaksi, oli kaupunginasemakaava-arkkitehtiä kehotettu lausumaan mielensä tästä, ja oli hän ilmoittanut, ettei tältä kannalta katsoen ole estettä olemassa. Lautakunta sentähden ehdottaa, että puheenalainen alue luovutettaisiin ja pantaisiin kuntoon etusijassa „työläisluokan omakotirakennusten" paikaksi. Edelleen ehdotetaan, että Lautakunta toistaiseksi saisi ehdottaa vuokrat, jotka Rahatoimikamari lopullisesti määräisi. Säännöllisiin oloihin päästyä olisi vuokria määrätessä noudatettava sitä periaatetta, minkä Valtuusto 8/2 1916 vahvisti Uuden Vallilan vuokramaksuihin nähden eli että vuokra on oleva 5 % tontin arviohinnasta. Lautakunta anoo edelleen että, koska Sosialilautakunnan tontinvuokrajaoston asiana on johtosääntönsä 1 §:n mukaan lähinnä hoitaa työväenasutukseen tarkoitettuja vuokra-alueita „Kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan kussakin eri tapauksessa", myöskin nyt ehdotetun alueen hallinto uskottaisiin mainitulle jaostolle. Oheen pannen sekä rakennusjärjestyksen että vuokravälikirjan ehdotukset, jotka pääasiassa ovat samanlaiset kuin Uudessa Vallilassa noudatettavat, on Lautakunta keinottelun estämiseksi vuokratonteilla vuokravälikirjan 8 §:än ehdottanut seuraavan lisäyksen:

„Tuollaisessa luovutuksessa älköön vaadittako muuta maksua kuin mitä tontilla sijaitsevain rakennusten ja aitojen sekä maan suhteen suoritettujen parannusten teknillinen arvo silloisessa kunnossa arvioituna on; ollen kaupungilla oikeus vastakkaisessa tapauksessa lunastaa rakennukset 20 §:ssä sanotun sovintolautakunnan määräämästä hinnasta, jossa tapauksessa vuokraoikeuskin lakkaa."

Vuokrasopimusehdotuksen 11 §:n 2 ja 3 mom:in on Sosialilautakunta pannut sanan „Sosialilautakunta" sanan „Rahatoimikamari" sijaan, koska Lautakunnan tontinvuokrajaoston johtosääntö oikeuttaa jaoston päättämään näissä momenteissa mainitusta rakennusajasta. Edelleen on vuokraehtoihin tehty vähäisiä järjestystä ja siisteyttä edistäviä lisäyksiä.

Rakennusjärjestyksen määräyksiin nähden Lautakunta mainitsee tehneensä vähäisiä kirjelmässä perusteltuja muutoksia 5, 6 ja 13 §:än, minkä ohessa 16 §:n [1]) loppuun on lisätty määräys edeltäpäin toimitettavasta luonnospiirustusten tarkastamisesta.

---

[1]) 5 ja 6 § = Rahatoimikamarin ehdotuksessa.

13 §. Teollisuuslaitosta tahi sepänpajaa älköön puheenaolevalle alueelle laitettako. Teollisuuslaitokseksi ei ole laskettava semmoista käsi- tai kotiteollisuustyöhuonetta, josta ei koidu ympäristöä häiritsevää savua, hajua, melua t. m. s.

16 § 3 mom. Ennenkuin lopulliset piirustukset laaditaan, on niistä Sosialilautakunnalle jätettävä luonnokset, jonka niihin yhdessä Rakennuskonttorin kera tekemiä korjauksia on lopullisia piirustuksia laadittaessa noudatettava.

Lopuksi Lautakunta anoo, että Valtuusto edellä esitetyn johdosta päättäisi:

vahvistaa kaupunginasemakaava-arkkitehdin laatiman Toukolan pienrakennusalueen asemakaavan rakennusrajoineen;

vahvistaa Sosialilautakunnan laatiman Toukolan pienrakennusalueen rakennusjärjestysehdotuksen;

määrätä, että Toukolan pienrakennusalueen lähin kunnallishallinto kuuluu Sosialilautakunnalle;

antaa yleisten töiden Hallituksen tehtäväksi paalututtaa sanotun alueen, minkä jälkeen tontit on Rahatoimikamarin toimesta asetettava vuokralle tarjottaviksi;

antaa yleisten töiden Hallituksen tehtäväksi laatia ehdotuksen Toukolan pienrakennusalueen katujen sekä vesi- ja viemärijohtojen kuntoon laittamisesta, kun sanottu hallitus katsoo olosuhteiden sen sallivan;

vahvistaa Sosialilautakunnan Toukolan pienrakennusalueella noudatettavaksi laatiman vuokrasopimusehdotuksen; sekä

määrätä Toukolan pienrakennusalueen tonttien luovutuksessa noudatettavaksi seuraavia yleisiä säännöksiä:

1) vuokra-ajan tulee olla vähintään 50, enintään 60 vuotta, ja tulee alueen kaikkien tonttien vuokra-ajan päättyä samaan aikaan;

2) tonttien vuokrain suuruuden määrää toistaiseksi Rahatoimikamari Sosialilautakunnan ehdotuksesta Kaupunginvaltuuston vastedes päättämäin yleisten periaatteiden mukaisesti. Säännöllisiin oloihin palauduttua ovat luovuttamatta olevat tontit tarjottavat vuokralle kiinteistä vuokramaksuista, ja on tontti sitä ennen tätä varten arvioitava ottamalla huomioon sen laatu ja asema, sekä vuotuinen vuokra määrättävä viideksi prosentiksi tontin lasketusta arvosta;

3) jos eri henkilöt haluavat samaa tonttia vuokratakseen, annettakoon etusija omankodin rakentajille, ja, useamman semmoisen keskuudessa, ammatissaan tai työpaikassaan kauan ja säännöllisesti työssä olleille ja muutoin kunnollisiksi tunnetuille työ- ja palvelusmiehille, taikka käsityöläisille, ja, jos näistä useat ovat yhtä ansiokkaat, suurperheisimmille.

Rahatoimikamari, jolla on ollut esillä oleva asia harkittavana, on katsonut voivansa puoltaa ehdotusta korttelien 812 ja 813 luovuttamisesta omakotirakennusten paikaksi sekä tontteja näistä kortteleista luovutettaessa sovellettavaksi vuokrajärjestelmää 50, enintään 60 vuoden vuokrakausin. Sosialilautakunnan ehdottaman rakennusjärjestyksen määräyksiä vastaan ei Kamarilla ole pääasiassa ollut muuta muistuttamista, kuin että ne on muodollisesti laadittu uuteen asuun ja että 14 § [1]), joka Kamarin mielestä on vastoin ehdotuksen tarkoitusta ja kumoo koko järjestelmän, mikäli vahvistettuja rakennusrajoja koskee, on poistettu. Ehdotuksen 16 §:än (Rahatoimikamarin tarkistaman ehdotuksen 15 §) pantua määräystä, että luonnospiirustukset on edeltäpäin tarkastettava, on Kamari pitänyt onnistuneena.

Sosialilautakunnan ehdottamat vuokraehdot Rahatoimikamari niinikään on katsonut voivansa pääasiassa hyväksyä, mutta on näihin samoin kuin rakennusjärjestyksenkin ehdotukseen tehnyt muodollisia muutoksia.

Siihen nähden että korttelit N:ot 812 ja 813 sijaitsevat aivan Arabian ja Toukolan vuokralle annettujen alueiden vierellä, joiden alueiden lähin hoito nyttemmin on Kamarin toimena, joten noita kortteleja siis olisi lähinnä pidettävä vastamainittujen alueiden laajennuksena, on Kamari ollut sitä mieltä, että nämä korttelit on sopivimmin annettava Rahatoimikamarin hoitoon, minkätähden Kamari vastustaa sanan „Sosialilautakunta," panemista 11 §:n 2 ja 3 momenttiin sanan „Rahatoimikamari" sijaan.

Mitä vihdoin tulee Lautakunnan ehdottamiin, Toukolan „pienrakennusalueen" tontien luovutuksessa noudatettaviin yleisiin sääntöihin, on Kamarin mielestä 1 mom. hyväksyttävä sinänsä.

Nykyisiin epävarmoihin taloudellisiin oloihin ja rakennusteollisuudessa vallitsevaan pulakauteen nähden lienee liian aikaista määrätä, niinkuin Lautakunta on 2 momentissa ehdottanut, vuotuista vuokraa jo nyt 5 %:ksi tontin vastaisesta arvosta, vaan riittänee, jos tämä kohta hyväksytään seuraavana:

„Vuokramaksun määrää Rahatoimikamari Sosialilautakunnan ehdotuksesta."

[1]) 14 §. Kahden tontin yhteenrakentaminen olkoon, siihen luvan hankittua ja silloin annettuja määräyksiä noudattaen, sallittu.

Tätä tarkoittava hakemus annetaan Helsingin kaupungin Sosialilautakunnalle, mistä asia lausunnon kera lähetetään Rahatoimikamariin lopullista ratkaisua varten.

Kun viime aikoina on asuntotarkoituksiin sopivien vuokratonttien tiedusteluja saapunut laajoista väestökerroksista (m. m. useilta kaupungin palveluksessa olevilta rakennusmestareilta, työnjohtajilta ja rahainperijöiltä), joita ei välittömästi voi lukea „työläisluokkaan", on 3 mom. Rahatoimikamarin mielestä ollut laadittava siihen muotoon, minkä se on saanut Kamarin tarkistamassa ehdotuksessa yleisiksi säännöiksi vuokratontteja luovutettaessa puheenalaiselta alueelta, niin että muillakin kuin työntekijöillä on mahdollisuus rakennuttaa omia koteja puheenalaisiin kortteleihin. Kaupungin palveluksessa olevilla henkilöillä, työntekijöillä ja muilla, pitäisi Kamarin mielestä olla etuoikeus tontteja vuokralle annettaessa.

Sen johdosta mitä Rahatoimikamarilla on ollut kunnia edellä lausua, pyytää Kamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

1) tämän oheisessa piirustuksessa osotetut Toukolan korttelit N:ot 812 ja 813 luovutettaviksi n. s. omakotirakennusten paikaksi;

2) hyväksyä kaupunginasemakaava-arkkitehdin laatiman näiden korttelien asemakaavan siihen merkittyine rakennusrajoineen:

3) hyväksyä tämän oheiset, Rahatoimikamarin tarkastamat ehdotukset

a) rakennusjärjestykseksi,

b) vuokraehdoiksi ja

c) yleisiksi säännöiksi,

noudatettaviksi puheenalaisia kortteleja luovutettaessa ja rakennettaessa; samoin kuin

4) antaa Rahatoimikamarin toimeksi ryhtyä kaikkiin edellä mainituista päätöksistä johtuviin toimenpiteisiin.

Asiassa syntyneet kirjat ja piirustukset on Rahatoimikamarilla kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Ivar Lindfors.

Karl Hård af Segerstad.

Liite I.

Rahatoimikamarin tarkistama ehdotus:

Rakennusjärjestys erillisten pienten asuinrakennusten paikaksi aiotuille Toukolan korttelien N:ojen 812 ja 813 tonteille.

Kaupunginvaltuuston vahvistama kuun päivänä 19 . . .

1 §.

Asuinrakennuksen saa teettää ainoastaan siihen tontin osaan, joka siihen tarkoitukseen on tonttikartassa osotettu, ja saa rakennus täyttää koko siten karttaan piirretyn alan tarvitsematta noudattaa kaupungin yleisessä rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä rakennuksen laajuudesta tontilla sekä pääpihamaan laajuudesta ja suuruusmitoista.

Kattolista sekä avonaiset portaat saavat ulota enintään kuusikymmentä (60) senttimetriä tonttikartassa osotettujen rakennusrajain ulkopuolelle.

2 §.

Ulkohuoneen saa sijoittaa ainoastaan siihen tontin osaan, joka siihen tarkoitukseen on tonttikartassa osotettu.

3 §.

Rakentamatonta tonttialaa ei saa käyttää varastopaikaksi.

4 §.

Asuinrakennus tehtäköön enintään kaksikerroksinen, mutta ei kymmentä (10) metriä korkeampi maasta katonharjaan lukien, ja pitää rakennuksen poikkileikkaukseen käydä piirtäminen viereisen kaavion A mukainen kuvio, jos käytetään suoralappeista (satula-) kattoa, ja viereisen kaavion B mukainen kuvio, jos käytetään taite- (mansardi-) kattoa. Räystäs sekä kattoikkunat saavat ulota enintään kuusikymmentä (60) senttimetriä edellä mainittujen rajaviivain ulkopuolelle.

Ulkohuonetta älköön tehtäkö viittä (5) metriä korkeampaa maasta katonharjaan lukien.

Kaltevalla maalla on määräävänä katua tai pääpihamaata päin antavan julkisivun keskikorkeus. Jos asuinrakennuksen pääty antaa katua tai pääpihamaata päin, mitataan korkeus rakennuksen kylkien keskiviivasta.

5 §.

Asuinhuoneen pitää olla vähintään kaksi ja seitsemän kymmenesosaa (2.7) metriä korkea.

6 §.

Rakennuksessa käytettyjen rakenteiden tulee olla kyllin luotettavia ja lujia.

7 §.

Tulisijoihin ja savuputkiin nähden noudatettakoon mitä kaupungin yleisessä rakennusjärjestyksessä niistä säädetään.

8 §.

Asuinrakennuksen kivijalan pitää kohota vähintään viisi kymmenesosaa (0.5) metriä maanpinnan yläpuolelle.

9 §.

Katonlappeen tekeminen naapuritonttia päin kallistuvaksi kielletään.

10 §.

Toisen kerroksen asuinhuoneisiin on asetettava semmoiset laitteet tulenvaaran torjumiseksi, mitkä maistraatti hyväksyy. Toiseen kerrokseen vieväin portaiden tulee olla vähintään metrin (1.0) leveät.

11 §.

Kellariin saa laittaa pesutuvan tulenkestävästä aineesta, ellei se ole enempää kuin puolet korkeudestaan, syvimmästä kohdasta mitattuna, maanpinnan alapuolella ikkunaseinän viereltä. Pesutupaa ei saa luovuttaa asunnoksi.

12 §.

Sikoja ei saa alueella pitää.

13 §.

Teollisuuslaitosta tai sepänpajaa ei saa alueelle laittaa.

Käsiammatti tai kotiteollisuus, joka ei savulla, hajulla eikä semmoisella häiritse ympärillä asuvia, olkoon kuitenkin sallittu.

14 §.

Makista on voimassa mitä kaupungin rakennusjärjestyksessä siitä säädetään.

15 §.

Uutisrakennusta, rakennusmuutosta tai aitaa älköön teetettäkö, elleivät rahatoimikamari ja maistraatti ole hyväksyneet sen piirustuksia.

Ennen pääpiirustusten laatimista on teetettävä luonnospiirustukset, jotka alistetaan Sosialilautakunnan tarkastettaviksi. Luonnospiirustusten laadinnassa on noudatettava lautakunnan ehkä antamia määräyksiä.

Pääpiirustukset on laadittava sillä tavoin kuin kaupungin yleinen rakennusjärjestys säätää. Uutisrakennuksen ja ulkopuolisen rakennusmuutoksen pääpiirustuksissa tulee niinikään olla näkyvissä kolme rakennuksen julkisivuista.

Pääpiirustusten vahvistusta haetaan, niinkuin kaupungin vuokraamalla alueella olevista rakennuksista on voimassa, rahatoimikamarilta, jonka ennen asian ratkaisua tulee hankkia sosialilautakunnan lausunto piirustuksista.

Liite II.

Rahatoimikamarin tarkistama ehdotus:

Vuokrasopimus.

Helsingin kaupunki luovuttaa täten .....lle vuokralle Toukolan asuntotontin N:o ..... alempana mainituin ehdoin:

1 §.

Vuokrakausi luetaan .....kuun .... päivästä ..... vuonna ..... vuoden..... loppuun.

Tontin saa vuokraaja haltuunsa .....kuun .... päivänä .....

2 §.

Vuotuinen vuokramaksu on ..... markkaa .... penniä, ja on se lokakuun kuluessa vuosittain rahatoimikonttoriin edeltäpäin maksettava.

3 §.

Vuokraajalla on etuoikeus vuokrakauden päättyessä, silloin määrättävänä aikana, saada tontti uudelleen haltuunsa, sikäli kuin se uudestaan luovutetaan asuntotonttina vuokralle.

Viimeistään kaksi vuotta sitä ennen on rahatoimikamarin vuokraajalle ilmoitettava, tuleeko vuokratontti uudelleen vuokrattavaksi ja millä ehdoilla.

Jos vuokraaja haluaa käyttää etuoikeuttaan uuden vuokran saamiseen, tehköön siitä viimeistään kuusi kuukautta ennen vuokrakauden päättymistä rahatoimikamarille ilmoituksen, sen uhalla että hän muutoin menettää tämän oikeutensa.

4 §.

Kaupunki varaa itselleen oikeuden alueen uuden jaoituksen toimeenpanemista tai muuta kunnan yleistä tarvetta varten ennen vuokrakauden päättymistä purkaa vuokrasopimuksen, ja on siinä tapauksessa irtisanominen tehtävä kesäkuun 1 päivään sekä vuokraajan tiedoksi saatettava viimeistään ennen lähinnä edellisen joulukuun loppua.

Jos vuokrasopimus siten puretaan, on kaupunki velvollinen arvion mukaan lunastamaan tontilla olevat rakennukset ja muut laitokset.

5 §.

Jos tontti vuokrakauden päättyessä uudestaan tarjotaan vuokralle asuntotonttina, mutta vuokraaja ei tahdo käyttää etuoikeuttaan uuteen luovutukseen, olkoon velvollinen omalla kustannuksellaan poistamaan tontilla olevat rakennukset ja muut laitokset. Jos sitä vastoin tonttia ei tarjota vuokralle asuntotonttina, on kaupunki velvollinen arvion mukaan lunastamaan puheenalaiset rakennukset ja laitokset.

6 §.

Semmoisessa arvioinnissa, josta 4 ja 5 §:ssä puhutaan, älköön otettako lukuun aitaa eikä myöskään ylellisyyslaitteita.

Jos tontti 4 §:ssä edellytetyssä tapauksessa palautuu kaupungin haltuun ennen kahdenkymmenen viime vuokravuoden alkamista, maksetaan korvausta täysi arviohinta, mutta jos tontti palautuu kahdenkymmenen viime vuokravuoden kuluessa, luetaan kultakin kuluneelta tämän ajanjakson täydeltä vuodelta pois kaksi prosenttia mainitusta arvosta. Jos vuokrasuhde lakkaa 1 §:ssä määrätyn vuokrakauden kuluessa, maksetaan lunastusta kuusikymmentä (60) prosenttia arviohinnasta.

7 §.

Jos tontin vuokraoikeus ynnä tontilla sijaitsevat rakennukset on kiinnitetty velasta, suoritetaan 6 §:ssä mainittu lunastus siten, että siitä välittömästi saamamiehelle maksetaan kiinnitetyn saamisen määrä korkoineen ja kuluineen etuoikeuden mukaan, minkä jälkeen ylijäämä tulee vuokraajalle.

8 §.

Vuokraaja on oikeutettu kaupunkia kuulematta toiselle luovuttamaan vuokraoikeuden; kuitenkin on vuokraaja velvollinen kuukauden kuluessa luovu-

tuksesta luovutuskirjan näyttämällä kirjallisesti ilmoittamaan siitä rahatoimikamarille, sen uhalla että häntä muussa tapauksessa edelleen pidetään vastuunalaisena vuokrasopimuksen täyttämisestä. Semmoisessa luovutuksessa älköön vaadittako muuta maksua, kuin mikä vastaa tontilla olevain rakennusten ja aidan teknillistä arvoa sekä maan parannusta niiden silloisessa kunnossa; ollen kaupungilla oikeus päinvastaisessa tapauksessa arvion mukaan lunastaa rakennukset, jossa tapauksessa vuokraoikeuskin lakkaa. Semmoisessa lunastuksessa on noudatettava mitä edellä 7 §:ssä on säädetty.

9 §.

Kaupunki sitoutuu olemaan myymättä tonttia vuokrakauden kuluessa.

10 §.

Tontille saa rakentaa asunto- ja ulkohuoneita maistraatin hyväksymäin piirustusten ja alueen voimassa olevan rakennusjärjestyksen mukaisesti.

Tontilla älköön harjoitettako semmoista käsiammattia eikä kotiteollisuutta, joka savulla, hajulla, kolinalla tahi muulla tavoin häiritsee ympärillä asuvia.

11 §.

Tontti on täydellisesti rakennettava vuoden kuluessa haltuun ottamisesta, eikä tehtyä rakennusta saa kaupungin luvatta kokonaan eikä osittain purkaa. Jos rakennus suuremmalta tahi pienemmältä osalta palaa, on tontti vuoden kuluessa siitä jälleen rakennettava.

Edellä vahvistetun rakennusajan pitennystä voi rahatoimikamari hakemuksesta myöntää sosialilautakuntaa kuultuaan.

Jos vuokraaja laiminlyö määräajan kuluessa rakentaa tontin, olkoon vuokrasopimus menetetty. Siinä tapauksessa on kiinnityksenhaltija kuitenkin oikeutettu, jos rakennuksen teettäminen on alotettu, ottamaan vuokran haltuunsa, velvollisena loppuun saattamaan rakennustyön sen ajan kuluessa, minkä rahatoimikamari sosialilautakuntaa kuultuaan määrää.

12 §.

Kaupungille varataan oikeus sijoittaa tarpeelliset johdot vuokramaahan tahi sen yli. Vuokraajalle tästä koituva vahinko korvataan arvion mukaan.

13 §.

Vuokraaja on velvollinen pitämään puhtaana tonttiin rajoittuvan katuosan puoleen leveyteen asti sekä poistamaan siitä lumen.

14 §.

Vuokraaja on velvollinen teettämään ja kunnossa pitämään säle- tai pensasaidan katua tai yleistä paikkaa sekä naapurin tonttia vasten. Ellei

muuta ole sovittu, ottavat naapurit kumpikin puolekkain osaa yhteiselle rajalle määrätyn aidan teettämiseen, kuitenkin niin, ettei kaupungilla ole aidantekovelvollisuutta semmoisen tontin puolesta, jota kaupunki ei vielä ole luovuttanut hallustaan.

15 §.

Vuokraaja on velvollinen pitämään tontilla olevat rakennukset ja aidan sekä tontin rakentamattoman osan, joka on käytettävä nurmeksi, puutarhaksi, puistoksi tai muuhun semmoiseen tarkoitukseen, hyvässä kunnossa sekä noudattamaan asianomaisen tarkastusviranomaisen siinä kohden antamia määräyksiä.

Vahvistetun rakennusrajan ulkopuolella kasvavia puita ei saa sosiallautakunnan luvatta kaataa.

16 §.

Asunnonhaltijan käyttämiin huoneisiin älköön maksua vastaan asukiksi otettako muuta henkilöä kuin läheinen omainen, ja koskee tämä sekä vuokraajan omaa asuntoa että hänen toiselle vuokraamaa huoneistoa.

17 §.

Asuntotarkastuksen toimittamista varten on vuokraaja velvollinen hankkimaan asianomaisille pääsyn asuntoihin.

18 §.

Joka kolmas vuosi tahi useammin, jos tarpeelliseksi katsotaan, toimittaa rahatoimikamari kesä- syyskuulla katselmuksen tiluksella jotta saataisiin selville sen kunto ja onko vuokraehdot täytetty; ja on vuokraajalle hyvissä ajoin edeltäpäin ilmoitettava semmoisen toimituksen ajasta.

19 §.

Jos vuokraaja rikkoo tämän sopimuksen ehtoja tai sen nojalla annettuja määräyksiä, voidaan hänet velvoittaa kaupungille maksamaan vähintään kymmenen ja enintään viisisataa markkaa sovinnaissakkoa paitsi vahingonkorvausta.

20 §.

Tässä sopimuksessa mainitut arvioinnit toimittaa sekä 19 §:ssä mainitut asiat ratkaisee kolmijäseninen sovintolautakunta, johon rahatoimikamari ja vuokraaja kumpikin valitsevat yhden ja siten valitut yhteisesti kolmannen jäsenen, joka on lautakunnan puheenjohtaja. Ellei puheenjohtajan vaalissa päästä yksimielisyyteen tai jos vuokraaja laiminlyö valita jäsenen lautakuntaan 14 päivän kuluessa käskyn saamisesta, toimittaa maistraatti vaalin.

Sovintolautakunnan päätös on molempia asianosaisia velvoittava.

21 §.

Kaupungilla on oikeus vuokraajaa kuulematta ja hänen kustannuksellaan hakea ja saada vuokraoikeuden kiinnitys tonttiin ynnä siinä oleviin rakennuksiin sovitun vuokramaksun vakuudeksi.

Helsingissä, ...kuun .... päivänä .....

Rahatoimikamarin puolesta:

.....

.....

Tähän sopimukseen ilmoit..... tyytyvä..... ja sitoudu..... sitä tarkoin noudattamaan.

....

vuokraaja vaimo

Todistavat:

Liite III.

Rahatoimikamarin tarkistama ehdotus:

Toukolan korttelien N:ojen 812 ja 813 tonttien luovutuksessa noudatettavat yleiset säännöt.

1. Vuokrakausi on enintään 60 vuotta, ja tulee sen kaikille edellä mainittujen korttelien tonteille päättyä yhtaikaa.

2. Vuokramaksun määrää rahatoimikamari sosialilautakunnan ehdotuksesta.

3. Jos useammat henkilöt, kukin erikseen, haluavat vuokrata saman tontin, annettakoon etusija sille, joka haluaa itselleen rakentaa oman kodin, ja useammista semmoisista työnjohtajille, työmestareille, käsityöläisille, palvelusmiehille ja työntekijöille, jotka pitemmän aikaa ovat säännöllisesti työskennelleet samassa ammatissa ja samassa työpaikassa ja jotka muutoin ovat tunnetut säännöllisiksi ja kunnollisiksi.

Kaupungin palveluksessa olevilla henkilöillä on tässä kohden etusija.

Jos useat halulliset vuokraajat ovat osottautuneet yhtä ansiokkaiksi saamaan hakemansa vuokran, annetaan etusija suuriperheisimmälle.

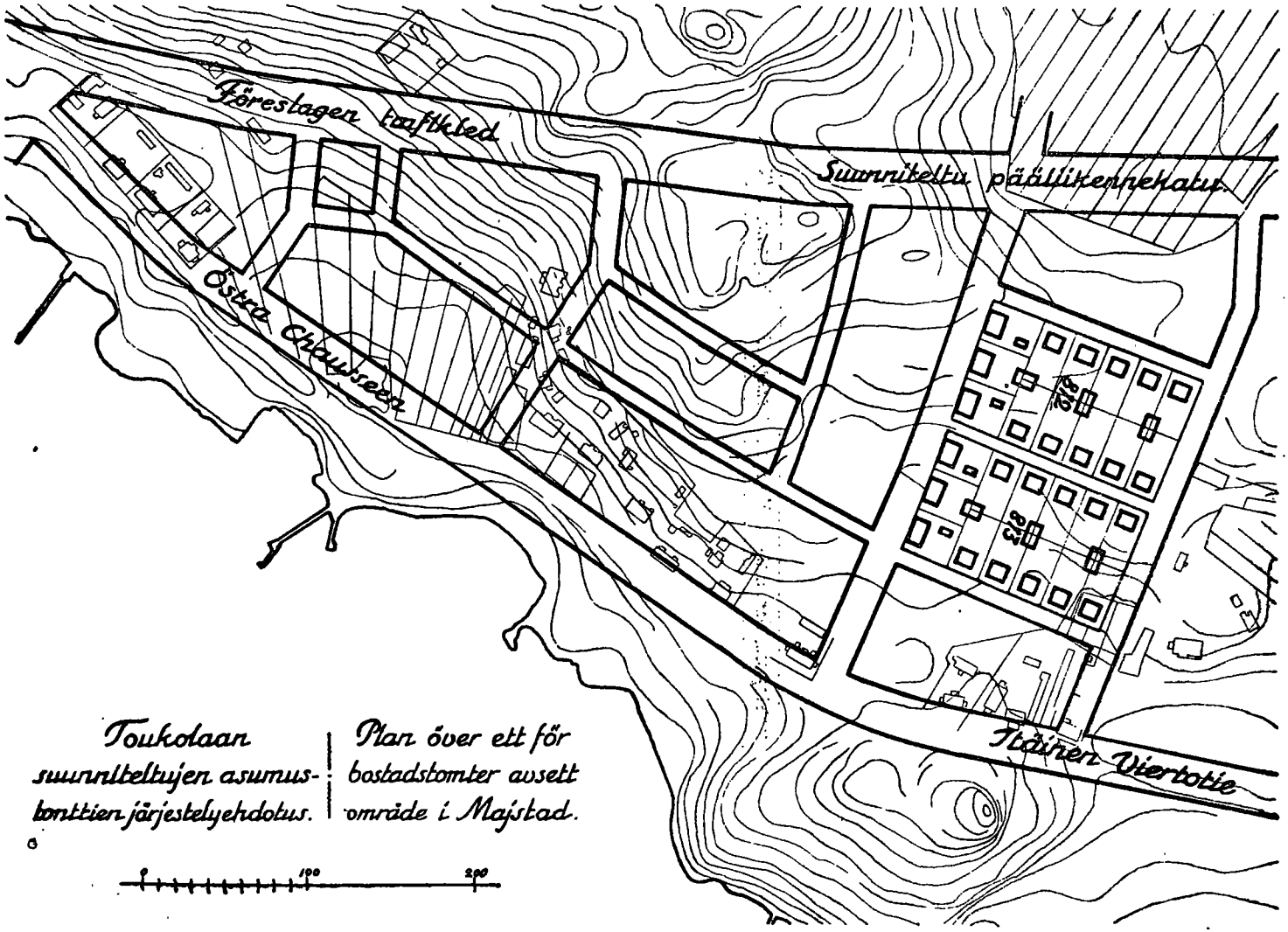

Toukolaan suunniteltujen asumustonttien järjestelyehdotus.

Plan över ett för bostadstomter avsett område i Majstad.

N:o 9. — 1920.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Marrask. 19 p:nä 1920.

N:o 1320.

Rahatoimikamarin esitys satamahallinnon keskittämisestä.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta on lähetteellä joulukuun 15 päivältä 1919 anonut rahatoimikamarin lausuntoa satamahallinnon keskittämistä koskevasta valiokunnan mietinnöstä (Painetut asiakirjat N:o 40 v. 1919). Rahatoimikamari on asiassa pyytänyt yleisten töiden hallituksen, satama- ja liikennekonttorin sekä palkkalautakunnan lausuntoa.

Yleisten töiden hallitus yhtyy hallituksen asiaa pohtimaan asettaman valiokunnan promemoriaan, joka on asiakirjoihin painettu.

Liikennekonttori lausunnossaan laajalti puolustaa nykyisen nimensä säilyttämistä tai, jollei se kävisi päinsä, että nykyistä liikennekonttoria vastaavan laitoksen nimi ainakin tulisi olemaan liikenne- ja satamakonttori. Yleisö on tottunut liikennekonttorin nimeen ja liikenteestähän tässä on kysymys, arvelee liikennekamreeri. Ehdotusta, että satamamaksutkin kannettaisiin, kuten oikeinta olisi, kannantakonttorin kautta, ei voida liikennekonttorin mielestä toteuttaa, ennenkuin nykyiset satama- ja liikennekonttori sekä tullikamari saadaan saman katon alle. Erityistä tilivirastoa satamahallitusta varten pitää konttori tarpeettomana, vaan voi kannantakonttori sellaisena toimia, varsinkin kun työ ei tulisi paljon entisestään lisääntymään. Kaikki rakennustyöt tilitetään jo nykyään rakennuskonttorin tilivirastossa. Mitä satamahallituksen kokoonpanoon tulee, katsoo konttori tarpeelliseksi, että yhden jäsenen pitäisi omata teknillinen ja yhden kaupallinen sivistys. Näitten kahden ammattijäsenen yhdessä komitean ehdottaman merikapteenin kanssa pitäisi olla vakituisesti palkattuja. Kolme muuta jäsentä valittaisiin valiokunnan ehdottamalla tavalla. Ohjesäännön 10 §:n määräystä vastaan, että erittäin tärkeät asiat esittelee satamapäällikkö, muistuttaa konttori, että se voisi käydä vaaralliseksi, jos erimielisyyttä olisi olemassa satamapäällikön ja varsinaisten esittelijäin välillä, eikä viimeksimainittujen mielipide pääsisi ollenkaan kuuluville. Palkkaussääntöä pitää konttori liian alhaisena. Vaikka konttori pitää valiokunnan mietintöä periaatteeseensa nähden onnistuneena, katsoo se nykyistä aikaa sen toimeenpanolle sopimattomaksi. Satamaolot voivat vielä useat vuodet hyvin kehittyä nykyisten hallintoelimien avulla.

Satamakonttori pitää mahdottomana nykyisin toteuttaa ehdotusta, että kannantakonttori kantaisi satamakonttorin maksut. Rantasiltojen ja satamalaiturien valvonta olisi edelleen uskottava satamakonttorille eikä rakennuskonttorille. Satamakonttori katsoo, etteivät Helsingin satamaolot ole kehittyneet sille kannalle, että erityinen satamahallitus olisi tarpeellinen. Edellytys siihen puuttuu myös, niin kauan kuin tullikamari, liikenne- ja satamakonttori eivät ole sijoitetut yhteiseen rakennukseen. Muutoin polemisoi satamakapteeni sitä vastaan, ettei satamahallinto olisi ryhtynyt tarpeellisiin parannuksiin huomauttamalla, että valtuusmiehet ovat hyljänneet asiaa tarkoittavat esitykset.

Palkkalautakunta pitää tarpeettomana erityistä satamarakennuskonttoria ja satamallituksen tilivirastoa. Mitä ehdotettuihin palkkoihin tulee, ei lautakunnalla ole muuta muistutusta tehtävänä kuin että satamapäällikön palkka olisi alennettava 20,000 markkaan. Jollei sillä palkalla saada pätevää viranhoitajaa, voitaisiin ajatella persoonallista palkanlisää.

Samaten kuin asiata valmistanut valiokunta on rahatoimikamarikin sitä mieltä, että satamahallinnossa nykyään vallitseva hajaannus kaipaisi pikaista korjausta ja että tämä olisi saatava aikaan siten, että satamahallintoon kuuluvat tehtävät, jotka tähän asti ovat olleet useille kunnallisille elimille jaetut, suurimmalta osalta siirrettäisiin perustettavalle satamahallitukselle. Rahatoimikamari ei kuitenkaan katso keskittämisen tarvitsevan mennä yhtä pitkälle kuin valiokunta on ehdottanut, koska kamari ei valiokunnan perusteluista ole voinut saada sellaista vakaumusta, että nykyään kaupungin yleisten töiden hallituksen alaisten satamarakennustöiden siirtäminen ehdotetun satamahallituksen hoidettaviksi olisi välttämätön. Päinvastoin näyttää rahatoimikamarista käyvän yleisten töiden hallituksen lausunnosta selville, että kaupungille olisi edullisempaa, jos puheenalaiset työt edelleenkin jäisivät yleisten töiden hallituksen alaisiksi. Tahtomatta uudistaa hallituksen tässä suhteessa esittämiä perusteluita, rahatoimikamari vain ilmoittaa yhtyvänsä niihin täydellisesti. Jos tämän lausunnon mukaisesti satamahallituksen alainen satamarakennuskonttori jätetään perustamatta, voidaan samalla luopua valiokunnan ehdottamasta satamahallituksen tilivirastostakin, koska tämä valiokunnankin mielestä on tarpeellinen pääasiallisesti vain satamarakennuskonttorin laajahkojen tilien hoitamista varten. Siinäkään tapauksessa että kaupunginvaltuusto valiokunnan ehdotuksen mukaisesti päättäisi, että satamahallituksen alainen satamarakennuskonttori on muodostettava, ei tiliviraston tarvitsisi olla itsenäisenä satamahallituksen alaisena osastona, vaan olisi se sopivalla tavalla yhdistettävä valiokunnan ehdottamaan satamakannantakonttoriin.

Kun kuitenkin, sen kautta että satamarakennukset joutuisivat ulkopuolelle satamahallituksen, hallituksesta mahdollisesti tulisi puuttumaan teknillisen sivistyksen saaneita jäseniä, ja kun hallituksen satamarakennuksiin

nähden tulisi kamarin mielestä olla mitä läheisimmässä yhteydessä rakennuskonttorin kanssa, on kamari ajatellut, että rakennuskonttorin satamarakennusosaston työpäällikön pitäisi olla satamahallituksessa itseoikeutettuna jäsenenä. Kamari on muutoin katsonut valiokunnan ehdottamaa hallituksen jäsenmäärää liian suureksi ja pyytää esittää, että hallituksen muodostaisivat satamapäällikkö ja rakennuskonttorin satamarakennusosaston työpäällikkö itseoikeutettuina jäseninä sekä kolme kaupunginvaltuuston vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä. Näistä tulisi satamapäällikön toimia hallituksen puheenjohtajana. Määräystä että yhden jäsenen tulisi olla merikapteeni, ei nykyisen suhteellisuuden vallitessa vaaleissa voitane hyväksyä. Satamahallituksen tulisi kamarin ehdotuksen mukaisesti olla päätösvaltainen 3 jäsenen läsnäollessa.

Mitä valiokunnan ehdottamiin palkkasääntöihin tulee, on rahatoimikamari satamapäällikön palkkaukseen nähden yhtynyt edellämainittuun palkkalautakunnan mielipiteeseen. Muutoin ei satamaliikennekonttorin palkkasäännössä olisi eriteltävä kolme viimeistä erää, vaan niitä varten olisi otettava, kuten tähänkin asti on ollut asianlaita, yhteismääräraha, 3,800 markkaa. Satamarakennuskonttorin palkkasääntöön otetut erät:

Määräraha lämpöjohdon hoitoa varten	Smk	7,350: —
2 hissilaitoksen koneenkäyttäjää à 3,200	„	6,400: —
1 s:n koneenkäyttäjänapulainen	„	2,400: —
Määräraha tavarakatoksien silmälläpitoa varten	„	2,400: —

olisivat siirrettävät satamakannantakonttorin palkkasääntöön. Lisäksi tahtoisi Kamari esittää, ettei tämän nyt ehdotetun keskityksen kautta yleensä uusia virkoja perustettaisi. Ainoa sellainen, joka paitsi satamapäällikön virkaa voisi tulla kysymykseen, olisi satamaliikennekonttoriin perustettavaksi ehdotettu ilmoitusosaston johtajan toimi. Sen sijaan voitaisiin samaan konttoriin ehdotetut ilmoitusosaston apulaisen ja kirjurinapulaisen virat poistaa. Samoin olisi kannantakonttorin vanhempain kirjurien luku pidettävä entisellään eli kahtena. Niinikään riittäisi sanotussa konttorissa yksi vanhempi ja yksi nuorempi kassanhoitaja, joten ehdotettu uusi nuoremman kassanhoitajantoimi voitaisiin poistaa.

Näillä esittämillään muutoksilla pyytää siis rahatoimikamari puoltaa valtuuston asettaman valiokunnan mietintöä erityisen satamahallituksen perustamisesta. Kamari ei ole kuitenkaan katsonut asiakseen ryhtyä ehdottamaan vastaavia muutoksia komitean tekemään satamahallituksen ohjesääntöehdotukseen, sitäkin vähemmän, kun mainittu ehdotus sisältänee kohtia, jotka ovat ristiriidassa valtuuston hyväksymäin johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen periaatteiden kanssa, sellaisina kuin ne esiintyvät kaupunginvaltuuston painetuissa asiakirjoissa N:o 47 vuodelta 1919. Kun kaupungin-

valtuusto on asettanut erikoisvaliokunnan pitämään huolta mainittujen ohjesääntöjen yhtenäistyttämisestä, kuulunee nyt kyseessä olevan ohjesäännön saattaminen lopulliseen muotoonsa ensi sijassa mainitulle valiokunnalle.

Näin ollen saa rahatoimikamari täten kunnioittaen kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

että asiaa valmistaneen valiokunnan mietintö kaupungin satamahallinnon keskittämisestä hyväksyttäisiin rahatoimikamarin edellä esittämillä muutoksilla;

että kaupunginvaltuuston asettama ohjesääntövaliokunta saisi toimekseen tehdä lopullisen ehdotuksen satamahallituksen ohjesäännöksi sen mukaisesti kuin valtuusto on asiassa päättänyt;

että kaupunginvaltuusto vahvistaisi tämän esityksen oheiset ehdotukset satamahallituksen, satamaliikennekonttorin ja satamakannantakonttorin palkkasäännöiksi voimassa oleviksi niin pian kuin satamahallitus voi ryhtyä toimimaan; sekä

että valtioneuvostolle tehtäisiin alistus voimassa olevan satamajärjestyksen 17 §:n kumoamisesta, mikäli koskee maistraatin velvollisuutta lähinnä pitää silmällä satamapäällystöä ja -palvelijastoa.

Rahatoimikamarin jäsen, herra Raittinen, ja varajäsen, herra Räsänen, ovat olleet eri mieltä satamahallituksen kokoonpanoon nähden ja ehdottavat, että satamahallituksen muodostaisi viisi kaupunginvaltuuston vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä. Näistä valitsisi valtuusto yhden jäsenen hallituksen puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Aimo Ervasti.

Liite I.

Promemoria.

Lähetteessä tammikuun 30 päivältä 1920 on Rahatoimikamari vaatinut Hallituksen lausuntoa kaupungin satamahallinnon keskittämistä koskevassa valiokunnan mietinnössä *(Kvston pain. asiakirj. N:o 40 vuodelta 1919)* tehdystä ehdotuksesta että satamarakennusosasto erotettaisiin kaupungin rakennuskonttorista ja alistettaisiin ehdotetun uuden satamahallituksen alaiseksi itsenäisenä satamakonttorina. Tämän johdosta on allekirjoittaneilla, jotka Hallitukselta saamansa tehtävän mukaisesti ovat asiaa käsitelleet, kunnia lausua seuraavaa.

Ehdottamansa toimenpiteen perustelemiseksi valiokunta esittää:

1) että satamahallinto, semmoisena kun se nykyään on järjestetty, on erittäin hajanainen, sillä m. m. kaikki sekä rantasiltain että näihin kuuluvain rakennusten uutistyöt ja korjaukset teetetään kaupungin yleisten töiden Hallituksen toimesta, joka Hallitus ei kuitenkaan ole satama- ja liikennekonttorin välittömässä yhteydessä, vaan toimii Rahatoimikamarin määräyksestä, jolle edellä mainitut viranomaiset ilmoittavat ilmaantuneista puutteellisuuksista;

2) ettei missään ole määrätty, kenen viranomaisen on tehtävä aloite satamarakennuskysymyksissä, niinkuin esim. uusien rantasiltain, raidelaitteiden, tavarakatoksien y. m. teettämistä taikka entisten muuttamista koskevissa asioissa;

3) että Tukholmassa on käsiteltävänä samantapainen ehdotus m. m. sen johdosta, että sikäläisen rakennuskonttorin tehtävät „ovat aivan erikoista laatua eikä niillä ole minkäänlaista vastaavaisuutta missään muussa kaupungin toiminnassa“;

4) että satamahallinnon silmäänpistävä hajaannus on, sikäli kun liikenne satamissa ja siitä johtuvat tehtävät vuosien varrella ovat lisääntyneet, tuottanut tuntuvia hankaluuksia, etusijassa sen johdosta että on puuttunut yhtenäistä, kaukonäköistä ja vastuunalaista johtoa, sekä että satamaoloissa tuon tuostakin usein aivan viime tingassa ja johdonmukaista suunnitelmaa noudattamatta toimeenpannut parannukset ovat olleet välttämättömyyden pakottamia ja useinkin liikennöitsijäin eikä hallinnollisten viranomaisten aloitteesta johtuneita.

Mitä *1) kohtaan* tulee, ei nykyinen järjestys mielestämme tuota haittaa *satamarakennuksiin* nähden. Sillä eiväthän suuremmat työt, joita varten tarvitaan eri määrärahat, voi kärsiä siitä vähäisestä viivytyksestä, minkä ilmoituksen tekeminen Rahatoimikamarin välityksellä saa aikaan, ja täytyyhän tämän virasto joka tapauksessa myöntää määräraha tai tehdä esitys sen myöntämisestä kulloinkin puheena olevaa työtä varten. Tarpeelliset pienemmät korjaustyöt taas, joita varten on budjettimäärärahoja olemassa, satama- ja liikennekonttori

tavallisesti ilmoittavat välittömästi rakennuskonttorille, jonka satamarakennusosasto ne suorittaa niin pian kuin mahdollista on.

2) kohta. Helsingin kaupungin yleisten töiden hallituksen vuonna 1911 vahvistetun johtosäännön 7 §:n k) kohdassa mainitaan Hallituksen tehtävänä m. m. olevan

„katsoa, että merenkulun tarpeet asianmukaisesti otetaan huomioon ja siihen nähden tehdä ehdotuksia uusien satamalaitteiden rakentamisesta ja ennestään olevien laajentamisesta;“

sekä saman §:n i) kohdassa:

„tehdä ehdotus sellaisesta kaupungin kulkulaitosten — — — laajentamisesta ja täydentämisestä, jota asutus- ja muut olot saattavat vaatia.“

Tässä siis on olemassa se määräys aloitteen tekemisestä satamarakennuskysymyksissä, joka valiokunnan mielestä puuttuu.

3) kohta. Siihen katsomatta että Helsingin olot ovat aivan erilaiset kuin Tukholman — mihin seikkaan myöhemmin palaamme — on edellä lausuttu väite, „että satamarakennusosaston tehtävät ovat aivan erikoista laatua j. n. e.“, sangen omituinen. Samoilla syillä voi väittää, että katurakennus-, huonerakennus- y. m. osastojen tehtävillä ei ole vastaavaisuutta missään muussa kaupungin toiminnassa. Tässä sivuutetaan nimittäin näiden osastojen olennaisin puoli: ne ovat teknillisiä elimiä, jotka suorittavat miltei yksinomaan teknillisiä tehtäviä ja käytännöllistä rakennustoimintaa, ja niiden erottamattomat osat vihdoin ovat samaa laatua. (Sitä vastoin pitää väite täysin paikkansa puhtaanapitolaitokseen nähden, jonka toiminta ei ole muiden osastojen toiminnan laatuinen ja joka nyttemmin onkin erotettu rakennuskonttorista.) Suuremmalla syyllä voi tämän väitteen esittää rakennuskonttorin satamarakennusosaston pysyttämisen puolesta, koska rakennus- ja liikennetoiminta ovat kerrassaan eri asioita.

4) kohta. Onko satamahallinnon hajaannusta ja yhtenäisen johdon puutetta oleellisessa määrässä pidettävä syynä Helsingin satamia haittaaviin tai pikemmin aikaisemmin haitanneihin epäkohtiin ja onko tässä kohden aikaansaatu muutos voinut lisätä kaupungin liikennettä, on kysymys, jota ei ole alistettu meidän arvosteltavaksemme ja jota emme käy tässä käsittelemään. Mutta sangen varmaa on, ettei tässä kohden olisi erotusta tapahtunut, jos satamarakennukset olisivat olleet rakennuskonttorista erotettuina, sillä satamain kehitys ei ole johtunut tehtyjen ehdotusten, vaan myönnettyjen varain puutteesta sekä siitä, että Kaupunginvaltuuston ja liikennöitsijäin piireissä on vallinnut eri käsityksiä siitä, mitä olisi ollut tehtävä. Ilmeistä on niinikään, että se yleinen huuto satamaolojen parantamisesta, jota m. m. valiokunnan ehdotus satamahallinnon keskittämisestä ilmaisee, johtuu siitä tavattomasta ja äkkiä ohimenneestä liikenneaallosta, joka työnsi Venäjälle aiotun tavaramäärän meidän maahamme välittömin liikenneyhteyksin Amerikan kanssa, jommoista ei ole milloinkaan ennen sattunut. Paljon on nyt m. m. moitittu satamanosturien puutetta. Mutta tästäkin ovat käsitykset

olleet eroavia, ja allekirjoittaneiden tiedossa on, että vähää ennen sotaa Helsingin johtavissa liikennöjtsijäpiireissä käsivoimin toimitettava purkaus pidettiin siirrettävillä nostureilla toimitettavaa halvempana. Ja varsin luultavaa on että, jos rakennuskonttori olisi niitä ehdottanut, Kaupunginvaltuusto ei niitä vastoin liikennöitsijäin mielipidettä olisi myöntänyt.

Se seikka että välttämättömyys on pakottanut toimeenpanemaan parannuksia ja että näihin useimmitten on ryhdytty liikennöitsijäin eikä hallinnollisten viranomaisten aloitteesta, on luonnollinen asia ja täytyy niin olla kaikissa kunnissa riippuvista satamissa. Ainoastaan yksityissatamat voinevat tässä kohden ryhtyä keinottelemaan, toisin sanoin, teettämällä suurempia rakennuksia kuin tarpeellista on, koettamaan houkutella liikennettä puoleensa. Mutta tähän vaaditaan toisia edellytyksiä kuin mitä Helsingin kaupungilla on ollut.

Edellä lausutun johdosta emme katso valiokunnan esittäneen ainoatakaan paikkaansa pitävää syytä satamarakennusosaston erottamiseksi rakennuskonttorista.

Mutta sitä vastoin on käsittääksemme koko joukko painavia syitä esitettävissä tätä toimenpidettä vastaan. Mainitsimme edellä, että Helsinki satamarakennuksiin katsoen on aivan eri asemassa kuin Tukholma. Laita on nimittäin se, että Tukholman satamarakennusosastolla jo vuonna 1919 toimi 12 insinööriä (montako se nyt käsittää, on meille tuntematonta). Helsingin satamarakennusten kehityttyä siihen määrään, että tuollainen insinöörikunta on tarpeellinen, voi erottamisen hyvin toimeenpanna, sillä silloin satamarakennus jo edustaa niin suurta kokemusta, teknillistä kyvykkäisyyttä ja toimintaa, että se voi toimia rakennuskonttorista erillään. Varmaan ei Helsingin satamarakennusta kuitenkaan voitane harjoittaa mainittavasti laajemmassa mitassa kuin mitä tähän asti on ollut laita sekä taloudellisista syistä että syystä, ettei liikenne kannata mainittavasti suurempia kustannuksia. Ja kaupungin on kaiketi etusijassa katsottava, että sen satamat kannattavat itsensä. Eihän satamia — kauppasatamia — rakenneta vain sen huvin vuoksi että ne ovat olemassa, vaan taloudellisen hyödyn saamiseksi niistä. Tähän tarvittava henkilökunta, 3 tai 4 insinööriä — paitsi apulaisia — (valiokunnan ehdottamat kaksi insinööriä ovat jo nykyään riittämättömät) ei edusta niin pätevää teknillistä arvovaltaa, että sen sana, jota ehkä kannattaa ei-teknillisesti sivistynyt satamapäällikkö, voitaisiin pitää hyväksyttävänä arvostelevan ja valvovan elimen sitä punnitsematta. Tänä elimenä pitää silloin luonnollisesti olla kaupungin yleisten töiden Hallitus, jonka puheenjohtajana aina edellytetään olevan tie- ja vesirakennusinsinööri ja jossa sitä paitsi kaupungininsinööri ja kaikki rakennuskonttorin osastopäälliköt ovat mukana. Epäilemätöntä sentähden on, että nykyisen järjestyksen vallitessa satamatöihin nähden saavutetaan tuntuvasti suurempaa teknillistä pätevyyttä. Missään tapauksessa ei näin laajalle menevää uudistusta kuitenkaan ole toimeenpantava, ennenkuin on jotakin kokemusta olemassa sen vaikutuksista Tukholmassa — jos sitä sielläkään pannaan toimeen.

Paitsi edellä esitettyä, jota pidämme tärkeimpänä satamarakennusosaston erottamista vastustavana syynä, voidaan erottamisesta osoittaa johtuvan moniaita käytännöllisiä ja taloudellisia haittoja. Niinpä tarvitaan kahdet työkalu- ja työkonepanokset, kaksi ainepihaa ja varastonhoitohenkilökuntaa, suurempi konttorihenkilökunta y. m.

Lisähaittana olisi se että, jos satamain viereiset kadut, sillat y. m. valiokunnan ehdotuksen mukaisesti erotettaisiin satamarakennuskonttorista, tämän ja kaupungin rakennuskonttorin kesken syntyisi kahnausta erinäisissä satamarakennukseen likeisesti liittyvissä kysymyksissä.

Muodottomuutena niinikään täytyy pitää, että huonerakennukset, toisin sanoin tavarakatokset, tavarasuojat y. m., erotettaisiin satamarakennuskonttorista ja edelleen pysyisivät rakennuskonttorin huonerakennusosaston alaisina. Satamamakasiinit juuri jos mitkään edellyttävät liikenneteknillistä asiantuntemusta. Viittaamme ainoastaan niiden riippuvaisuuteen kuljetettavista nostureista, telferradoista y. m. konelaitteista, joita juuri satamapällikön tulee tuntea ja ehdottaa. Kun siis huonerakennukset on jätetty satamarakennuskonttorin vastaisen toiminnan ulkopuolelle, osoittaa tämä, ettei valiokunta ole pohtinut ehdotustaan pohjia myöten.

Valiokunta pitää kaikkien satama-asiain keskittämistä satamahallitukseen erittäin painavana syynä satamarakennusosaston siirtämiseksi siihen. Tässä edellä on osoitettu, ettei viivytystä voi syntyä siitä, että satamarakennukset, niinkuin tähänkin asti, ovat rakennuskonttorin alaisina. Likeistä yhteistoimintaa uuden satamahallituksen ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen kesken täytyy tietenkin olla tärkeämmissä kysymyksissä. Mutta tästä ehkä johtuva asiain käsittelyn jäykkyys on varmaankin merkitystä vailla ja sen korvaa enemmän kuin täysiksi se teknillisesti monipuolisempi käsittely, mikä tämän johdosta tulee satama-asiain osaksi. Tahtomatta siis kieltää sen keskityksen hyötyä, jota valiokunta ehdottaa muihin satama-asioihin nähden, olemme, niinkuin sanottu, sitä mieltä, ettei kaupunki voi mitään voittaa satamaosaston erottamisella, vaan että tämä toimenpide päin vastoin tuntuvasti vahingoittaisi kaupungin etuja sekä teknilliseltä että taloudelliselta kannalta katsoen.

Aloitteita uutislaitteiden ja, miksei myöskin ennestään olevien korjauksen toimeenpanemiseen voi varsin hyvin tehdä satamapäällikkö, jos hän siinä kohden kykenee käymään kaupungin yleisten töiden Hallituksen edellä, mutta suunnittelun ja toimeenpanon tässä kohden pitää niinkuin ennenkin olla kaupungin rakennuskonttorin sekä arvostelun ja valvonnan kaupungin yleisten töiden Hallituksen asiana.

Helsingissä, elokuun 16 päivänä 1920.

Jalmar Castrén.

S. Randelin. **Gunnar Lindqvist.**

Liite II.

Rahatoimikamarin ehdotus satamahallituksen ja sen alaisten konttorien palkkasäännöiksi.

Satamahallituksen palkkasääntö.

1 satamapäällikkö		Smk	20,000: —
1 sihteeri		„	5,000: —
1 kirjuriapulainen		„	2,400: —
		Yhteensä Smk	27,400: —

Satamaliikennekonttorin palkkasääntö.

1 satamakapteeni	6,000: —		
4 tai 2 % kannannasta	14,440: —	Smk	20,440: —
1 avustava satamakapteeni		„	10,000: —
1 satamamestari Sörnäsissä		„	5,500: —
1 ilmoitusosaston johtaja		„	5,500: —
2 tarkastuskonstaapelia, kumpikin 3,600: —		„	7,200: —
15 satamakonstaapelia, kukin 2,400: —		„	36,000: —
2 satamaviskaalia, kumpikin 1,200: —		„	2,400: —
2 pakkaajaa ja runsijaa, kumpikin 1,500: —		„	3,000: —
1 parmaajainvanhin		„	1,500: —
Yhteismääräraha Pohjoissataman venelaiturin vartiomista, yövartijaa ja moottoriveneen hoitajaa varten		„	3,800: —
		Yhteensä Smk	95,340: —

Satamakannantakonttorin palkkasääntö.

1 satamakamreeri	Smk	12,000: —
2 vanhempaa kirjuria, kumpikin 7,000: —	„	14,000: —
2 nuorempaa „ „ 6,000: —	„	12,000: —
1 vanhempi kassanhoitaja	„	6,000: —
1 nuorempi „	„	5,000: —

1 kirjanpitäjä	Smk	6,000: —
1 „	„	5,000: —
2 vanhempaa konttorikirjuria, kumpikin 4,200: —	„	8,400: —
2 nuorempaa konttorikirjuria, kumpikin 3,600: —	„	7,200: —
1 vaakamestari	„	5,400: —
2 apulaisvaakamestaria, kumpikin 4,800: —	„	9,600: —
9 vahtimestaria, kukin 3,600: —	„	32,400: —
Vuokra-apumaksua vaakamestarille, joka punnitsee tavaroita tullikäsittelystä erillään	„	900: —
Määräraha lämpöjohdon hoitoa varten	„	7,350: —
2 hissilaitoksen koneenkäyttäjää á 3,200: —	„	6,400: —
1 s:n koneenkäyttäjäapulainen	„	2,400: —
Määräraha tavarakatoksien silmälläpitoa varten	„	2,400: —
	Yhteensä Smk	142,450: —

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Marrask. 7 p:nä 1919.

N:o 1062.

Ehdotus n. s. Pakaan alueen rakennuskaavaksi.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Tammikuun 2 päivänä 1919 esiteltäessä erästä vuokraoikeuden hakemusta päätti Rahatoimikamari kehottaa kaupungin yleisten töiden Hallitusta antamaan ehdotuksen n. s. Pakaan alueen kaupunginasemakaavaksi. Tämän johdosta on mainittu Hallitus kirjelmässä Rahatoimikamarille huhtikuun 9 päivältä 1919 N:o 117 lähettänyt tämän oheisen ehdotuksen Pakaan alueen kaupunginasemakaavaksi ynnä tätä ehdotusta koskevan, laajanlaisen promemorian sekä ilmoittanut omalta osaltaan puoltavansa puheenalaista kaupunginasemakaava-arkkitehdin laatimaa ehdotusta.

Mainitussa promemoriassa kaupunginasemakaava-arkkitehti huomauttaa että puheenalainen asemakaava käsittää Sörnäsin haararadan ja Pakaankadun sekä Sturekadun ja Fredriksperin uudelta asemalta Gumtähteen suunnitellun uuden, Gumtähden Viertotie nimisen liikenneväylän välisen alueen. Asemakaavaan on edelleen luettu Sturekadun itäpuolella sijaitseva kortteli N:o 534, joka on ehdotettu jaettavaksi tehdastonteiksi. Tämä kortteli on tosin Kaupunginvaltuuston vuonna 1908 hyväksymässä Vallilan jaoituskaavassa jaettu asuntotontteihin, mutta kun se välittömästi rautatieraiteen vierellä sijaitsevana on näyttänyt soveltuvan teollisuustarkoituksiin, on tämä kaava laadittu uudestaan ja lähinnä Sörnäsin haararataa sijaitsevat korttelit poistettu vuonna 1908 hyväksytystä jaoituskaavasta, jotta kävisi mahdolliseksi vastedes laajentaa rautatiealuetta. Kortteli N:o 534, joka välittömästi rajoittuu Sörnäsin rataan, otettiin silloin asemakaavaan tonttijaoitusta toimittamatta. Tässä muodossa Kaupunginvaltuusto hyväksyi jaoituskaavan helmikuun 8 päivänä 1916. Korttelin käyttäminen muuhun kuin asuntotarkoituksiin on siten ollut aikaisemmin puheena. Edelleen mainittakoon, että se on tehdaskorttelina otettu Rakennuskonttorin laatimaan, vuonna 1917 annettuun väliaikaiseen asemakaavaan, jonka mukaan kaduntasoitustöitäkin Pakaan alueella on alotettu.

Paitsi edellä mainittua käsittää suunnitelma 7 muuta teollisuustarkoi-

tuksiin varattua korttelia, N:ot 691—697, joista 5 heti raidelaitteen vierellä sijaitsevina on jaettu tehdaspaikoiksi sopiviksi, verraten tilaviksi tonteiksi, jota vastoin molemmat muut, Elimänkadun varrella sijaitsevat korttelit on etusijassa aikomus käyttää makasiini- ja varastotonteiksi.

Alueen jäljellä oleva osa on varattu asuntotarkoituksiin, paitsi kortteleja N:oja 564 ja 566, jotka on tarkoitettu julkisten rakennusten (kansakoulutalon) paikaksi.

Asuntotarkoituksiin varatuista kortteleista on N:ot 560, 563, 567, 568 a, 569 a, 570 ja 571 tarkoitettu viisikerroksisten vuokratalojen paikaksi. Muille asuntotonteille rakennettaisiin kolmikerroksisia rakennuksia n. s. „maaherratalon“ tyyppiä.

Eri tarkoituksiin varattujen alueiden pinta-ala on:

teollisuustarkoituksiin varattujen	86,100 m²	
asuntotarkoituksiin „	69,000 „	
julkisia rakennuksia varten varattujen	11,300 „	166,400 m²
istutuksia varten		13,000 „
katuja ja liikenneväyliä varten		98,000 „

Tässä on huomattava, että Teollisuuskatu yksin täyttää kokonaisen 32,500 m²:n pinta-alan.

Kaupunginasemakaava-arkkitehti huomauttaa lopuksi, että Satamatoimikunnassa oli lausuttu epäilyksiä, olisiko edullista sijoittaa teollisuusalue Pakaaseen, mutta on omasta puolestaan sitä mieltä, ettei kaupungin, jolta nykyään puuttuu teollisuustarkoituksiin sopivia tontteja, tulisi epäillä luovuttaa tässä puheena olevia alueita teollisuuden tarpeisiin, koska kaupunki vuokrajärjestelmää soveltamalla voi varata itselleen vastaisuudessa vapaan käyttöoikeuden tähän alueeseen. Tehdastonttien vuokrakausi olisi kuitenkin määrättävä niin pitkä, että teollisuudella olisi mahdollisuutta edullisesti käyttää niitä hyväkseen.

Kun Hallituksen antamassa selvityksessä ei ollut rakennusjärjestyksen eikä luovutusehtojen ehdotuksia, palautettiin asia kesäkuun 6 päivänä 1919 sille mainittujen ehdotusten saamiseksi.

Tätä tehtävää täyttääkseen Hallitus sittemmin antoi Kamarille kirjelmän syyskuun 17 päivältä 1919 N:o 249, jossa Hallitus, viitaten kaupunginasemakaava-arkkitehdin antamiin luovutusehtoja koskevaan mietintöön sekä rakennusjärjestysehdotukseen ilmoittaa kaikin puolin yhtyneensä mainittuun mietintöön ja ehdotukseen.

Mietinnössä ehdotetaan erilaatuisiin tontteihin nähden:

a) että tehdaskortteleihin N:oihin 534 ja 691—697 sovellettaisiin tehdas-, makasiini- ja varastopaikoista Helsingin kaupungin toukokuun 8 päivänä

1917 vahvistetussa rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä sekä että näiden korttelien tontit vuokrattaisiin esimerkiksi 30 vuodeksi ja suomalla vuokraajalle etuoikeus vuokrakauden päättyessä saada vuokra pitennetyksi silloin määrättävin ehdoin;

b) että kortteleihin N:oihin 560, 563, 567, 568 a, 569 a, 570 ja 571 sovellettaisiin Helsingin kaupungin toukokuun 8 päivänä 1917 vahvistetun rakennusjärjestyksen määräyksiä sekä että näiden tonttien luovutuksessa ei sovellettaisi vuokrajärjestelmää; samoin kuin

c) että kortteleihin N:oihin 561, 562, 565, 568 b ja 569 b saisi teettää kaksikerroksisia asuinrakennuksia puusta mietinnön oheisen rakennusjärjestysehdotuksen sekä kaupungin Rakennuskonttorin vastedes laadittavain, kaupunginviranomaisten vahvistamain julkisivukaavioiden mukaan. Viimeksi mainittujen korttelien tontit annettaisiin vuokralle, esimerkiksi 50, enintään 60 vuodeksi, ja vuokrasopimukset tehtäisiin pääasiallisesti Kaupunginvaltuuston helmikuun 8 päivänä 1916 Vallilan alueen kortteleille N:oille 552—559 vahvistamain kaavakkeitten mukaisesti.

Tänä päivänä esiteltäessä puheenalaista asiaa on Rahatoimikamari pitänyt laadittua kaavaa tyydyttävänä, varsinkin kun se käsittää verraten lukuisia tehdastontteja, jommoisista on pitemmän aikaa vallinnut suuri puute, joka valitettavasti ei ole ollut edullinen kaupungin taloudelliselle kehitykselle. Niinikään on Rahatoimikamari katsonut voivansa yhtyä kaupunginasemakaava-arkkitehdin laatimiin ja Hallituksen kannattamiin ehdotuksiin edellä mainittujen, eri rakennuskaavain alaisten korttelіryhmäin rakennusjärjestykseksi ja luovutusehdoiksi. Kun nyt puheena olevaa aluetta on sopivimmin pidettävä jo enimmältä osalta rakennetun Vallilan alueen laajennuksena, ei esillä olevalle kaupunginasemakaavaehdotukselle tarvinne hakea hallituksen vahvistusta. Tästä kuitenkin seuraa, että b) ryhmään luettuja kortteleja, joihin rakennettaisiin useampikerroksisia kivitaloja ja joiden tontit kaupunginasemakaava-arkkitehdin mainitsemista syistä eivät sovellu vuokrattaviksi, ei enempää kuin Pakaankadun varrella Vallilassa sijaitsevia tonttejakaan toistaiseksi voida myydä.

Lähemmältä tarkastaessaan asiakirjoja on Kamari kiinnittänyt huomionsa siihen, että kaupunginasemakaava-arkkitehti on asian aikaisemmassa vaiheessa ehdottanut, että erinäisille tonteille saisi rakentaa n. s. „maaherrataloja“, jota ehdotusta Rahatoimikamari katsoo olevan taloudellisista syistä vastustaminen. Sittemmin laadittu näiden korttelien rakennusjärjestysehdotus kuitenkin edellyttää, että niihin saisi rakennuttaa kaksikerroksisia puutaloja, jota ehdotusta vastaan Rahatoimikamarilla ei ole mitään muistuttamista.

Ehdotettua tehdastonttien 30-vuotista vuokrakautta vastaan ehkä huomautettaneen, että se on jonkin verran liian lyhyt suuremmille ja kalliin-

laisille laitoksille. Mutta kun on ollut aikomus vuokrasopimuksissa määrätä että, jollei kaupunki vuokrakauden päättyessä tarvitse tonttia tai jotakin sen osaa omiin tarkoituksiinsa, vuokraaja on oikeutettu saamaan vuokranpitennystä edelleen 20, enintään 30 vuotta, ei edellä mainittuun muistutukseen tarvinne panna sanottavaa huomiota.

Sen johdosta mitä Rahatoimikamarilla on tässä edellä ollut kunnia lausua, pyytää Kamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

1) hyväksyä esillä olevan, huhtikuun 9:ntenä 1919 päivätyn ehdotuksen Pakaan alueen kaupunginasemakaavaksi;

2) tältä alueelta luovutettaessa tontteja, lukuun ottamatta kortteleissa N:oissa 560, 563, 567, 568 a, 569 a, 570 ja 571 sijaitsevia, noudatettavaksi vuokrajärjestelmää, jolloin

a) tehdaskorttelien N:ojen 534 ja 691—697 tontit aluksi annetaan vuokralle 30 vuodeksi, oikeuttamalla vuokranhaltija, siinä tapauksessa ettei kaupunki vuokrakauden päättyessä tarvitse tonttia tai jotakin sen osaa omiin tarkoituksiinsa (liikenneväyliä, rautatietä y. m. varten), saamaan vuokrasopimuksen pitennetyksi edelleen 20, enintään 30 vuodeksi silloin määrättävästä uudesta vuokramaksusta; ja

b) asuntokorttelien N:ojen 561, 562, 565, 568 b ja 569 b tontit annetaan vuokralle 50, enintään 60 vuodeksi, pääasiassa samoin ehdoin, mitkä Kaupunginvaltuuston helmikuun 8 päivänä 1916 tekemän päätöksen mukaan ovat voimassa Vallilan alueen kortteleista N:oista 552—559;

3) a) kohdalla mainittuihin kortteleihin sovellettavaksi kaupungin toukokuun 8 päivänä 1917 vahvistetussa rakennusjärjestyksessä tehdas-, makasiini- ja varastopaikoista voimassa olevia määräyksiä sekä b) kohdalla mainittuihin kortteleihin tämän oheista rakennusjärjestyksen ehdotusta;

4) antaa kaupungin yleisten töiden Hallituksen toimeksi laatia ja Kamarin välityksellä Valtuuston hyväksyttäväksi lähettää edellä mainitun rakennusjärjestysehdotuksen 4 §:ssä tarkoitetut julkisivukaaviot; niin myös

5) antaa Rahatoimikamarin tehtäväksi ryhtyä kaikkiin edellä kerrotusta päätöksestä johtuviin toimenpiteisiin.

Kaupunginasemakaavanehdotus ynnä jäljennökset muista asiassa syntyneistä kirjoista pannaan tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Ivar Lindfors.

Karl Hård af Segerstad.

Liite I.

Ehdotus:

Niiden Pakaan alueen korttelien rakennusjärjestys, joihin saa teettää kaksikerroksisia rakennuksia.

1 §.

Asuinrakennuksen saa sijoittaa ainoastaan siihen tontin osaan, joka siihen tarkoitukseen on tonttikartassa osotettu, tarvitsematta siinä noudattaa kaupungin yleisen rakennusjärjestyksen säännöksiä rakennuksen laajuudesta tontilla sekä pääpihamaan avaruudesta ja suuruusmitoista. Tonttikartassa osotettujen rakennusrajain ulkopuolelle älköön mitään rakennuksen osaa ulotettako tontin pinnan ylä- eikä alapuolella. Kuitenkin saavat kattolista sekä avonaiset portaat ulota enintään kuusikymmentä senttimetriä mainittujen rajain ulkopuolelle.

2 §.

Ulkohuonetta ei tontille saa rakentaa.

3 §.

Rakentamatonta tonttialaa ei saa käyttää varastopaikaksi.

4 §.

Asuinrakennus tehtäköön enintään kaksikerroksinen, kellaria lukuun ottamatta, ja on rakennuskorkeus sekä julkisivujen muoto sovitettava kaupungin rakennuskonttorin sitä varten laatimain julkisivukaavioiden mukaan.

5 §.

Ullakolle ei saa laittaa asuinhuonetta.

6 §.

Jyrkästi kaltevalla maalla saatakoon erityisen harkinnan mukaan sallia sisustaa asuinhuoneita kellarikerrokseen, ellei lattian pinta sen johdosta ole 650 mm alempana maanpintaa ikkunaseinän kohdalla. Samaten saatakoon kellariin laittaa pesutupa, ellei se enempää kuin puolet korkeudestaan, syvimmästä kohdasta mitattuna, ole maanpinnan alapuolella ikkunaseinän viereltä. Kellari, jossa on asuinhuone tai pesutupa, on holvattava.

7 §.

Rakennuksen saakoon kokonaan tehdä muusta kuin tulenkestävästä aineesta, mutta on siinä tapauksessa naapuritontin rajaan rakennettava aukoton palomuuri yleisen rakennusjärjestyksen 100 §:n säännösten mukaisesti.

8 §.

Jos rakennus, joka kokonaan tai osittain tehdään muusta kuin tulenkestävästä aineesta, on pinta-alaltaan 440 neliömetriä suurempi, on se sopivalla tavalla jaettava palomuureilla, niin ettei mikään rakennuksen osa ylitä mainittua mittaa.

9 §.

Ikkuna asuinrakennukseen sijoitettakoon ainoastaan katua tai pääpihamaata päin. Keittiö katsotaan tässä kohden asuinhuoneeksi.

10 §.

Sisustettaessa asuinhuoneita toiseen kerrokseen on tulenvaaran varalta järjestettävä semmoiset laitteet, mitkä maistraatti hyväksyy, ja tulee toiseen kerrokseen vieväin portaiden olla vähintään 1.2 metriä leveät.

11 §.

Teollisuuslaitosta tai sepänpajaa ei puheenalaiselle alueelle saa laittaa.

12 §.

Kahden tontin yhteenrakentaminen olkoon, rahatoimikamarilta siihen luvan hankittua ja silloin annettuja määräyksiä nondattaen, sallittu.

13 §.

Uutisrakennusta sekä rakennusmuutosta varten vaaditaan yleisessä rakennusjärjestyksessä määrätyt piirustukset, ja on niiden vahvistusta haettava rahatoimikamarilta ja maistraatilta.

14 §.

Muutoin on voimassa mitä yleisessä rakennusjärjestyksessä on säädetty.

Liite II.

HELSINGIN KAUPUNGIN
SATAMATOIMIKUNTA.

Kaupunginvaltuustolle.

Helmik. 23 p:nä 1920.

Lähetteessä kuluvan helmikuun 11 päivältä vaadituksi lausunnoksi Rahatoimikamarin kirjelmässä marraskuun 7 päivältä 1919 N:o 1,062 esitetystä ehdotuksesta n. s. Pakaan alueen rakennuskaavaksi, joka m. m. tarkoittaa teollisuuden tarpeiden tyydyttämistä, sekä ehdotuksesta mainitun rakennuskaavan käsittämäin tonttien luovutusehdoiksi, on lisätyllä Satamatoimikunnalla kunnia ilmoittaa, ettei toimikunta niiden etujen kannalta, joita se edustaa, ole havainnut olevan syytä muistutukseen ehdotuksia vastaan.

Satamatoimikunnan puolesta:

Lars Krogius.

John Uggla.

Helsingissä, Sanomal. ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

***Rahatoimikamarin lausunto** Sosialilautakunnan tekemän, puutarhakaupungin perustamista Käpylän pysäkin vierelle tarkoittavan esityksen johdosta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Helsingissä,
maalisk. 19 p:nä 1920.

N:o 454.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähetepäätöksellä 3/2 1920 on Valmisteluvaliokunta Rahatoimikamarille lausunnon saamiseksi lähettänyt Sosialilautakunnan Valtuustolle osottaman kirjelmän 23/12 1919, jossa Lautakunta paikkakunnalla vallitsevan vaikean asuntopulan lieventämiseksi, laajahkon perustelun nojalla ehdottaa, että O/Y Helsingin Kansanasunnoille osotettaisiin avaranlainen, harvaan asutukseen sopiva alue Työ- ja kunnalliskodin sekä Käpylän pysäkin väliltä pienenlaisten asuntorakennusten rakennuttamiseksi.

Kun 1919 vuoden rakennuspäivien pöytäkirjain mukaan kaksikerroksisten puutalojen rakentaminen kävisi verraten halvimmaksi, lienee aikomus ehdottaa sellaista rakennustapaa. Edelleen mainitaan, että kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunila on yksissä neuvoin Sosialilautakunnan kanssa laatinut ehdotuksen puheena olevan alueen asemakaavaksi, jota ei kuitenkaan nyt olisi yksityiskohdissaan vahvistettava, mikäli koskee yksityisten korttelien tonttijaoitusta, vaan ainoastaan katuihin (teihin) ja liikenneväyliin nähden. Näiden katujen teettämiseksi sekä tarvittavain vesi- ja viemärijohtojen hankkimiseksi niihin pyytää Lautakunta lainavaroista osotettavaksi 2,691,000 markkaa, minkä ohessa mainitut työt olisi niin pian kuin mahdollista pantava alulle, jotta rakennustyöt voisivat alkaa jo ensi kesänä. Ylläesitetyn perusteella ehdottaa Lautakunta

„1) että Valtuusto periaatteessa päättäisi, että lähitulevien vuosien aikana Käpylän (Kottbyn) pysäkin itäpuolelle, oheellisen kartan ja asemakaavaluonnoksen osoittamalle paikalle järjestetään ja kunnostetaan Käpylä (Kottby) niminen puutarhaesikaupunki;

2) että oheellisessa asemakaavapiirustuksessa II värillisesti esitetyt kadut

ja korttelien rajat vahvistetaan kysymyksessä olevan alueosan lopulliseksi asemakaavajärjestelyksi;

3) että edellämainittujen katujen ja niihin kuuluvien viemäri- ja vesijohtojen tekoa ja asettamista varten myönnettäisiin 2,691,000 markkaa kaupungin lainavaroista sekä velvoitettaisiin yleisten töiden Hallitus ryhtymään katujen avaustöiden suorittamiseen heti, kun olosuhteet sallivat;

4) että yleisten töiden Hallitukselle ja Sosialilautakunnalle annettaisiin huoleksi yksissä neuvoin laatia ehdotukset kunnostettavaksi päätetyn alueosan korttelien jaosta, rakennusrajoista, rakennusjärjestyksistä, alueluovutusmuodoista y. m. asuntopoliittisista ja kunnallisista hallintoa koskevista seikoista ilmenevää rakennusaluetarvetta ja esiintyvän rakennustoiminnan laatua huomioon ottaen; sekä

5) että yleisten töiden Hallitukselle ja Sosialilautakunnalle annettaisiin huoleksi tehdä ehdotuksia Käpylän (Kottbyn) puutarhaesikaupungin jatkuvasta järjestämisestä sen mukaisesti, kuin asuntokysymyksen ratkaisun kehitys vaatii."

Tarpeellisen selvityksen hankkimiseksi lähetettiin asia sekä kaupungin yleisten töiden Hallitukseen että Vaivaishoitohallitukseen jälkimäiselle sen johdosta että Sosialilautakunnan ehdottama alue tähän asti oli ollut Työ- ja kunnallisкodin viljelysaluetta.

Kirjelmässä 1/3 1920 yleisten töiden Hallitus, oheen pannen kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunilan asiasta antaman lausunnon, yhtyi kaikin puolin tähän lausuntoon sekä niinikään lausunnon oheiseen ehdotukseen Käpylän huvila-alueen vuokratonttien rakennusjärjestykseksi.

Tässä lausunnossa arkkitehti Brunila mainitsee yksissä neuvoin yleisten töiden Hallituksen kanssa laatineensa puheenalaisen kaupunginasemakaavasuunnitelman ja omasta puolestaan pääasiallisesti voivansa yhtyä Sosialilautakunnan kirjelmässä esitettyihin tonttijaoitusta ja rakennusrajoja koskeviin näkökohtiin. Arkkitehti Brunila on niinikään yhtä mieltä Sosialilautakunnan kanssa siinä, että kysymys näiden rajojen vahvistamisesta olisi toistaiseksi jätettävä ratkaisematta ja päätettävä vasta yksityiskohtaisten suunnitelmien valmistuttua.

Ratkaisuvalta näissä kysymyksissä olisi arkkitehti Brunilan käsityksen mukaan uskottava Rahatoimikamarille, jonka ennen päätöksen tekoa tulisi hankkia lausunto sekä Sosialilautakunnalta että yleisten töiden Hallitukselta. Tärkeintä tässä kohden olisi, että kokonaisvaikutus tulisi ehjä ja että yksityiskohtaiset järjestelyt ja määräykset toimitettaisiin tätä silmällä pitäen. Halukkaiden henkilöiden ilmoittauttuessa voidaan joku kortteleista luovuttaa heille omienkotien rakentamista varten. Tähän tarkoitukseen voidaan rakennussuunnitelmia ja tarpellisia määräyksiä laatia yllämainittua kokonaisvaikutustakin silmälläpitäen. Viitaten oheenpantuun rakennusjärjestyksen ehdo-

tukseen huomauttaa arkkitehti Brunila, että kaupungingeodeetti Lillen tiedonannon mukaan alueella sijaitsevat viljelyspalstat ovat kaupungin vapaasti käytettävinä.

Edella esitetyn perusteella arkkitehti Brunila ehdottaa, että Yleisten töiden Hallitus puolestaan yhtyisi Sosialitautakunnan esitykseen ja sen lisäksi puoltaisi oheen pantua ehdotusta Käpylän huvilatonttien rakennusjärjestykseksi.

Vaivaishoitohallitus taas lausuu kirjelmässä 11/3 1920 periaatteellisesti puoltavansa esillä olevaa esitystä.

19/3 1920 pitämässään kokouksessa on Rahatoimikamari, katsoen Sosialilautakunnan ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen esittämiin näkökohtiin, pääkohdilta voinut yhtyä ehdotukseen että oheenpantuun karttaan merkityt korttelit N:ot 806—808, 810—813 sekä 816—820 luovutettaisiin O/Y Helsingin Kansanasunnoille, jossa yhtiössä Helsingin kaupungilla on osake-enemmistö, rakennettaviksi siten, että jokaisen vuokralaisen hallittavaksi tulisi, paitsi asuntoa, pienehkö viljelyspalsta.

Niinikään on Kammari yhtynyt lautakunnan ehdotukseen siitä, että näitä kortteleitä ympäröivät kadut (tiet) olisivat kaupungin kustannuksella tasoitettavat ainakin siinä määrin, että olisi pääsy sinne rakennettaviin asuntoihin. Nämä työt olisivat, jotta rakennustöihin voitaisiin ryhtyä niin pian kuin mahdollista, ensi tilassa pantavat alulle.

Mitä tulee puheena olevien korttelien jaoitukseen, on Kamari sitä mieltä, että Sosialilautakunnan ja arkkitehti Brunilan tekemä ehdotus, että korttelien lopullinen jaoitus s. o. tonttijaoitus olisi lykättävä toistaiseksi, on edullinen, ja yhtyy siihen. Asian nykyisessä vaiheessa ei Kamarin mielestä ole puututtava rakennusjärjestykseen, jonka ohessa vuokraehdot olisi laadittava vasta sittenkuin rakennusten luonnospiirustuksia on ehditty laatia, jotta voitaisiin saada parempi yleiskatsaus. Kun Kamari kuitenkin on sitä mieltä, että puheenalaisia rakennusyrityksiä kokonaisuudessaan ei voida toteuttaa alkavan rakennuskauden kuluessa, mikä ei olisi suotavaakaan, on Kamari katsonut, että aluksi ainoastaan tärkeimmät kadut olisi tasoitettava ja ehdotettu leikkikenttä jätettävä sikseen sekä että Arabiakadun ja Sammon- sekä Nyyrikintien osat toistaiseksi olisi jätettävä tasoittamatta ja että siis kaduntasoitustöihin y. m. pyydettyä määrärahaa Smk 2,691,000: — ei heti tarvitsisi kokonaisuudessaan osottaa.

Koska puheenalainen rakennusyritys, joka laskelman mukaan vaatisi noin 7,200,000 markkaa kustannuksia, josta määrästä kaupungin avustus noin 1,080,000 markkaa, ja käsittäisi noin 500 huonetta, on niin suurisuuntainen, että se tarmokkaasti toteutettuna varmastikin vaikuttaisi epäedullisesti paikkakunnan työoloihin sikäli, että ammattityövoiman puute kävisi ylen tuntuvaksi ja että paikkakunnalle muuttava työväki yhä lisäisi asunnonpuutetta, on Kamari

arvellut, että puheena oleva rakennusyritys olisi toimeenpantava siten, että se osaltaan vaikuttaisi tasoittavasti täällä talvikuukausina vuosittain uudistuvaan työnpuutteeseen.

Koska yritys tarkoittaa useamman puurakennuksen teettämistä joiden rakennustyön voi suorittaa talviseenkin aikaan, on edellä tehty ehdotus tähän varsin sopiva.

Kirjelmässä helmikuun 13 päivältä 1920 oli Kamari Valmisteluvaliokunnan 2/2 s. v. kehotettua Kamaria antamaan lausunnon työttömäin komitean tekemästä, apurahan myöntämistä ja hätäaputöiden järjestämistä tarkoittavasta anomuksesta, Valtuustolle muun muassa esittänyt, että kaupungin yleisten töiden Hallitusta kehotettaisiin, liikenneväylän rakentamiseksi Töölön ja Sörnäsin välille Helsinginkadun välittömäksi jatkeeksi, täytättämään Töölölahden pohjoisin osa, mikä työ oli suoritettava hätäaputyönä.

Tämän johdosta on Valtuusto 17/3 1920 päättänyt palauttaa viimeksimainitun asian Rahatoimikamarin, jotta Kamarilla olisi tilaisuus antaa lausuntonsa eräästä sen puheenjohtajan Valtuustolle antamasta, Käpylän alueelle suunniteltua esikaupunkia koskevasta ilmoituksesta, ja samalla käskenyt Kamarin ehdottaa suoritettaviksi yllämainitut kaduntasoitustyöt Käpylän pysäkin seuduille Kamarin vasta mainitussa kirjelmässä ehdotetun liikenneväylän sijasta.

Puuttumatta tässä yhteydessä esillä olevan rakennusyrityksen yksityiskohtiin, rakennusjärjestykseen, vuokraehtoihin y. m. ehdottaa Rahatoimikamari, luopuen kirjelmässä helmikuun 13 päivältä 1920 tekemästään ehdotuksesta ja viitaten edellä esitettyyn että Kaupunginvaltuuston päättäisi:

1) vahvistaa oheenpannun jaoituskaavan Käpylän puutarhaesikaupunki nimiselle alueelle, joka käsittää korttelit 806, 807, 808, 810, 811, 812, 813, 816, 817, 818, 819 och 820;

2) tärkeimpäin tälle alueelle teetettäväin katujen (teiden) tasoittamiseksi sekä niihin kuuluvien vesi- ja viemärijohtojen laittamiseksi aluksi myöntää 1,500,000 markkaa 1919 vuoden obligatiolainasta;

3) antaa Rahatoimikamarin tehtäväksi yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden Hallituksen ja Sosialilautakunnan kanssa laatia ja Valtuustolle lähettää ehdotukset mainituissa kortteleissa sijaitsevien tonttien rakennusjärjestykseksi ja vuokraehdoiksi; sekä

4) antaa kaupungin yleisten töiden Hallituksen tehtäväksi niin pian kuin mahdollista panna alulle puheena olevan alueen kaduntasoitustyöt.

Mitä lopuksi tulee Sosialilautakunnan ehdotuksen viidenteen kohtaan, voitaneen edellyttää Lautakunnan tekevän alotteen nyt ehdotetun alueen laajentamiseksi Valtuuston siitä tekemättä erityistä päätöstä.

Lähetteessä 6/12 1920 on Valmisteluvaliokunta Kamarille lähettänyt Helsingin Käsityö- ja tehdasyhdistyksen Valtuustolle osottaman kirjelmän 19/11 1919 käsiteltäväksi nyt esillä olevan asian yhteydessä.

Koska kuitenkin mainitussa kirjelmässä kosketellut kysymykset lähinnä tarkoittavat puheena olevan alueen rakennusjärjestystä ja kun Kamari edellä on ehdottanut, että sitä koskevat lopulliset ehdotukset myöhemmin vahvistettaisiin, on Kamari katsonut, ettei viimeksimainittua lähetettä asian nykyisellään ollessa olisi käsiteltävä, vaan että siinä esitetyt näkökohdat olisivat otettava huomioon edellä kolmannessa kohdassa mainitun rakennusjärjestyksen ehdotusta laadittaessa.

Lähetekirjat ja kolme piirustusta oheenpannaan.

Rahatoimikamarin puolesta:

Ivar Lindfors.

Karl Hård af Segerstad.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Komitean mietintö asunnonpuutteen poistamista koskevasta asiasta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkuin Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta, joka oli ottanut harkittavaksi, mihin käytännöllisiin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä asunnonpuutteen poistamiseksi ja miten rahavaroja vastaisen rakennustoiminnan käytettäväksi voitaisiin saada, oli tullut siihen käsitykseen, että Kaupunginvaltuuston tulisi tehdä alote asiasta, esitti valiokunta Valtuuston kokouksessa syyskuun 23 päivänä 1919 tarkoitusta varten asetettavaksi komitean, johon valtioneuvostoa kehoitettaisiin valitsemaan kaksi jäsentä sekä arkkitehtiklubia ja Suomen rakennusmestariliittoa kumpaistakin yksi jäsen, minkä ohessa Valtuusto valitsisi komiteaan kaksi jäsentä. Mainitussa kokouksessa Kaupunginvaltuusto hyväksyi valmisteluvaliokunnan ehdotuksen sekä valitsi komitean jäseniksi rahatoimikamarin puheenjohtajan, johtaja Ivar Lindforsin ja kaupunginvaltuutetun, kirvesmies Salomon Hellstenin. Suomen rakennusmestariliitto valitsi myöhemmin, seuraavan lokakuun 9:ntenä päivätyn kirjelmän mukaan, komiteaan johtaja Yrjö Similän ja arkkitehtiklubi, lokakuun 16 päivänä annetun tiedon mukaan, arkkitehti Karl Lindahlin. Valtioneuvosto vihdoin valitsi puolestaan komitean jäseniksi ylijohtaja Einar Böökin ja arkkitehdin, majuri Georg Nummelinin, mistä Kaupunginvaltuustolle ilmoitettiin maistraatin kirjelmässä viime marraskuun 8 päivältä.

Komitea perustautui viimeksi mainitun kuukauden 18 päivänä ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Lindforsin. Sittenkuin komitean oli sen jälkeen kohdanneiden esteiden johdosta täytynyt joksikin ajaksi lykätä kokouksensa, alotettiin sen työ uudelleen viime helmikuussa, ja on komitealla nyttemmin kunnia, tehtävänsä päätettyään, Kaupunginvaltuustolle antaa seuraava mietintö asiasta.

Saadakseen selville useita vuosia valituksenalaisena olleen asunnonpuutteen laajuuden, toimeenpani Helsingin kaupungin sosialilautakunta keväällä 1919 kaupungissa vallitsevaa asuntotarvetta koskevan tiedustuksen. Tiedot saatiin sillä tavoin, että asunnontarvitsijoille, sittenkuin tiedustuksen tarkoitus oli sanomalehdissä ilmoittamalla saatettu yleisön tiedoksi, valmistettiin tilaisuus tarkoitusta varten olevilla lomakkeilla lautakunnalle ilmoittaa tarvitsemansa asuinhuonemäärä. Tämän tiedustuksen johdolla katsoi sosialilautakunta voivansa numerotiedoin ilmaista Helsingissä kuluvan vuokravuoden alussa vallitsevan asuntotarpeen laajuuden, sikäli kuin se oli lautakunnan tietoon tullut, siten että jälkeen kesäkuun 1 päivän 1919 yli 3,000 hengen oli vailla asuntoa sekä että tämän puutteen poistamiseksi tarvittiin lähes 2,000 uutta asuinhuonetta *(Pain. asiakirj. n:o 29 vuodelta 1919).* Tässä on kuitenkin huomattava, että lautakunnan laskelmain perustuksena oleva tilastoaineisto ei, sen keräämisessä noudatettuun tapaan nähden, ollut — eikä voinutkaan olla — tyhjentävä. Edellä mainittuja numerolukuja voi sentähden pitää ainoastaan vähimpinä lukuina, ja ilmeistä on, että todellinen asuntotarve tuohon aikaan epäilemättä oli suurempi, ehkäpä tuntuvastikin suurempi niiden osottamaa määrää.

Kesäkuusta 1919 lähtien on kunnan toimesta Vallilaan rakennettu 240 uutta asuinhuonetta (keittiöt lukuun otettuina), joita ei kuitenkaan vielä ole lopullisesti katsastettu. Yksityinen uutisrakennustoiminta sitä vastoin on tänä aikana ollut erittäin vähäinen. Rakennustarkastajan ilmoituksen mukaan on kesäkuun 1 päivästä 1919 maaliskuun 1920 loppuun yksityisen rakennustoiminnan johdosta lisäksi tulleita asuinhuoneita ainoastaan 175 (niistä 9 keittiötä) lopullisesti katsastettu [1]), ja ovat näistä huoneista luultavasti suurimman osan, ehkäpä kaikkikin, ottaneet haltuunsa henkilöt, joiden asuntotarve ei ollut sosialilautakunnalle ilmoitettu. Voipi siis todeta, että asunnonpuute on kuluvana vuokravuonna ainostaan sangen vähäisessä määrässä tullut uusien asuinhuoneiden avulla poistetuksi.

Myöskään väkiluvun vähenemisen johdosta ei tässä kohden ole lievennystä syntynyt, kaupungin väestö kun epäilemättä on viime aikoina päinvastoin varsin tuntuvasti lisääntynyt. Pastorinkanslioista tiedustelemalla on komitea saanut tietää, että kuolleisuusylijäämä evankelis-luterilaisissa seurakunnissa vuonna 1919 tosin oli kaikkiaan noin 800 henkeä, mutta että sitä vastoin kaupunkiin muuttaneiden luku samana vuonna kaikkiaan noin 3,500 hengellä ylitti poismuuttaneiden luvun, joten kirkonkirjain mukaisen väkiluvun lisäännys puheenalaisena vuonna mainituissa seurakunnissa todellisuudessa oli noin 2,700 henkeä. Vaikkei kirkollisen kirjanpidon voikaan katsoa

[1]) Vertailun vuoksi mainittakoon, että vuosina 1911—13, jolloin rakennustoiminta oli säännöllinen, Helsingissä vuosittain tuli lisää keskimäärin lähes 6,700 lämmitettävää huonetta.

täysin tarkoin osottavan todellisia oloja, antavat nämä numerotiedot kuitenkin epäilemättä oikean käsityksen väestöliikkeen suunnasta.

Kunnallisten erikoisviranomaisten saavuttama kokemus lisäksi vahvistaa sitä käsitystä, että erittäin vaikeaa asunnonpuutetta edelleen vallitsee kaupungissa. Viime marraskuun 1 päivänä perustettuun asunnonvälitystoimistoon ovat asunnonetsijät viime maaliskuun loppuun asti antaneet kokonaista 1,135 asunnonhakemusta, joista useat ovat tarkoittaneet isompia huoneistoja, jota vastoin todelliset välitykset ovat rajoittuneet kahteen, joista toinen käsitti 4 huoneen huoneiston, toinen yhden yksityishuoneen. Sekä asunnonvälitystoimisto että huoneenvuokralautakunnat ovat ajoittain olleet aivan tulvillaan vapaita huoneistoja koskevia tiedusteluja, ja on tällöin m. m. todettu, että asunnontarvitsijoita on ollut kaikista yhteiskuntaluokista — moniaat heistä ovat m. m. olleet kaupungin virka- tai palvelusmiehiä — ja että kaikenlaatuisia asuinhuineistoja on tiedusteltu.

Laajanlaisempaa yksityistä asuntotuotantoa ei myöskään ole odotettavana. On tosin tunnettua, että nyt suunnitellaan moniaita yksityisiä uutisrakennusyrityksiä, mutta useimmat ja suurimmat niistä tarkoittavat liiketalojen rakennuttamista, ja ne näistä yrityksistä, jotka tyydyttäisivät asuntotarvetta, eivät ole niin lukuisat eivätkä huomattavat, että ne lähimainkaan voisivat tämän tarpeen täyttää.

Aina siihen asti kuin eduskunta viime maaliskuussa myönsi yleisistä varoista 20 miljoonan markan määrärahan rakennustoiminnan avustamiseksi maassamme ovat useimmat niistä toimenpiteistä, joihin valtion puolelta on asuntokysymyksessä ryhdytty, käyneet säännöstelyn merkeissä. Kieltää i voikaan, että voimaan saatetut poikkeussännökset ovat mikä missäkin määrässä onnistuneet hillitsemään erästä asuntopuutteen silmäänpistävimpiä seurauksia, nimittäin kohtuutonta vuokrainnousua. Mutta itse asunnonpuutteeseen semmoisenaan ei säännöstelyn vaikutus toistaiseksi ole ollut ainoastaan mitä vähimmässä määrässä edullinen, vaan päinvastoin suuressa määrin haitallinen, jopa suorastaan kohtalokas. Yhäkin kovennettujen rajoitusmääräysten pelko — niitä on todellisuudessa viime aikoina usealta taholta vaadittu — ja eritoten pelko että säännöstely ulotettaisiin uusiinkin asuinrakennuksiin, jota pelkoa ei komitean enemmistökään nykyisissä epävakaisissa valtiollisissa oloissa ole voinut pitää aiheettomana, on saanut aikaan, että se yksityinen pääoma, joka muissa oloissa olisi käytetty asuntotuotantoon on etsinyt varmempia sijoitusmahdollisuuksia.

Mitä pitemmälle vuokrasäännöstelypolitiikka ajetaan, sitä raskaampana on kuitenkin asuntotuotanto joutuva valtion ja kuntain hartioille. Tätä taakkaa täytyy komitean käsityksen mukaan Helsingin kaupunginkin, niin kauan kuin säännöstelyä tähän kuuluvassa lainsäädännössä pidetään voimassa ja vielä enemmän, jos säännöstelyä kovennetaan, osaltaan kantaa, koska ainoa todella tehokas keino asunnonpuutteen poistamiseksi on asuntoja valmistava uutisrakennustoiminta.

Tehtävä, jonka komitea siten on ensi sijassa asettanut suoritettavakseen ja jota sille annettu toimikin lähinnä tarkoittanee, on osin lausunnon ja, mikäli mahdollista, puoltavan lausunnon antaminen niistä jatkuvaa kunnallista asuntotuotantoa tarkoittavista suunnitelmista, joita sosialilautakunta, kaupungin erikoiselin näitä kysymyksiä varten, on esittänyt, osin semmoisten yksityisen rakennustoiminnan avustusehtojen löytäminen, että yksityinen pääoma jälleen antautuu uutisrakennusyrityksiin käytettäväksi.

Kun kaupungin etu vaatii, etteivät sen omat rakennusyritykset enempää kuin yksityisen rakennustoiminnan avustaminenkaan käy kalliimmiksi kuin on välttämätöntä, on komitea pitänyt erittäin tärkeänä, että uutisrakennusyritykset pääasiassa keskitetään harvalukuisille laajemmille alueille, joten kustannuksia voidaan tuntuvasti vähentää, ja että nämä alueet sen ohessa valitaan niin, että kaupungin käy mahdolliseksi ylen suuritta uhrauksitta halvasta hinnasta ja huokein ehdoin niiltä luovuttaa tarpeelliset tontit.

Komitea on ottanut harkittavakseen moniaita paikkoja, joissa uutisrakennustoimintaa voi ajatella mahdolliseksi tai tarkoituksenmukaiseksi. Siinä kohden on komiteasta yhdenlaatuisen asutuksen saavuttamiseksi näyttänyt sopivimmalta pääasiassa koettaa jakaa uutisrakennustoiminta siten, että uudet työväenasunnot sijoitettaisiin toiselle ja n. s. keskiluokalle aiotut uudet asunnot toiselle alueelle.

Mitä ensinnä tulee sopivimpaan työväenasuntojen paikkaan, jotka asunnot komitea on erimielisyydettä asettanut ensi sijaan, on komitea erikoisesti harkinnut niitä mahdollisuuksia, joita tarjoutuu osin vielä rakentamattomassa Vallilan alueen osassa, osin Toukolassa, osin Porvoonkadun luoteispään jatkeen vierellä, osin vihdoin eräällä Käpylän alueella, mihin sosialilautakunta, niinkuin tunnettu, on hiljattain ehdottanut rakennettavaksi isonlaisen työväenasuntoryhmän. Näistä alueista ei kuitenkaan Vallilassa eikä Toukolassa, jotka etusijassa voisivat tulla kysymykseen vähemmän laajaa yritystä toteutettaessa, nyttemmin ole riittävää tilaa sen laajuiselle uutisrakennustoiminnalle, jota komitea on tällä kertaa pitänyt tarpeellisena. Porvoonkadun jatkeen vierellä sitä vastoin on epäilemättä riittävästi tilaa suurisuuntaisem-

malle rakennusyritykselle. Kun kuitenkin viimeksi mainitulla paikalla sijaitsevain tonttien luovutus puheenalaiseen tarkoitukseen niiden kalliin arvon johdosta tietäisi kaupungin puolelta liian suurta uhrausta ja sitä paitsi sikäläinen rakennustoiminta edellyttäisi erittäin kalliita kallionlouhintakustannuksia, ei komitean enemmistö ole voinut puoltaa työväenasuntojen rakennuttamista tähän paikkaan.

Sosialilautakunnan suunnitelmaan luoda uusi, Käpylän maalle keskitetty esikaupunkiyhdyskunta, jonkinlainen puutarhaesikaupunki, joka aluksi käsittäisi 500 asuinhuonetta (keittiöt lukuun otettuina), on komitean enemmistö sitä vastoin voinut kaikilta kohdin yhtyä. Kun tätä asiaa koskevat kirjat jo ovat saapuneet Kaupunginvaltuustolle, ei komitean tarvitse tehdä lähemmin selkoa tästä suunnitelmasta. Tässä ainoastaan huomautettakoon, että paikka näyttää hyvin valitulta ja suunnitelma kaikin puolin miellyttävältä; nekin ehdotukset, että yrityksen toteuttamiseen käytettäisiin Helsingin kaupungille tuleva osa eduskunnan hiljattain asuntopuutteen poistamiseksi myöntämästä määrärahasta sekä että yrityksen rahallisen puolen hoitaisi osakeyhtiö Helsingin kansanasunnot, jossa kaupungilla on osake-enemmistö, samoin kuin myös että katujen sekä vesi- ja viemärijohtojen teettämiseen myönnettäisiin tarpeellinen määräraha kaupungin varoista, ovat näyttäneet tietävän uutisrakennusyrityksen taloudellisen puolen onnellista ratkaisua.

Tämän yrityksen paikkaan nähden on eroavan käsityksen komiteassa lausunut jäsen, herra Hellsten, joka, katsoen Käpylän verraten etäiseen asemaan sekä sikäläisen ehdotetun rakennusalueen ja kaupungin välisiin, toistaiseksi puutteellisiin kulkulaitoksiin, olisi mieluummin halunnut sijoittaa uudet työväenasunnot Porvoonkadun jatkeen viereiselle alueelle.

Kun siis työväestön keskuudessa vallitsevaa asuntohätää voitaisiin tuntuvasti lieventää jatkamalla valtiovaroilla avustettua kunnallista rakennustoimintaa, on komitean mielestä n. s. keskiluokan keskuudessa vallitsevaa asunnonpuutetta, joka on yhtä ilmeinen, mutta jonka poistamiseksi valtioapua ei ainakaan toistaiseksi ole odotettavana, pääasiassa pyrittävä vähentämään yksityisellä, kunnan tehokkaasti avustamalla uutisrakennustoiminnalla. Tässä kohden on tarkoin harkittava, osin millä määrällä kunnan on sopiva ottaa osaa kustannuksiin, osin missä muodossa tämä avustus on annettava, jotta mainitun laatuinen yksityinen rakennustoiminta todella saataisiin aikaan.

Tämä kysymys on nykyään polttavana monin paikoin Europassa, ja eri maissa on koeteltu eri menetelmiä rakennustoiminnan edistämiseksi kannatusapua sille antamalla. Tässä mainittakoon muutamia esimerkkejä semmoisista menetelmistä. — Itävallassa on jo ennen pula-aikaa, vuonna 1910 annetun

lain ja eräiden vuonna 1911 annettujen asetusten mukaisesti, koetettu tukea yleishyödyllistä rakennustoimintaa perustamalla erityinen valtion hoitama kassa, jonka tehtävänä ei ole ainoastaan myöntää rakennuslainoja, vaan myös — ja etusijassa — sitoutua takuuseen rakennuslainoista ynnä niiden koroista. — Englannissa vuodesta 1919 lähtien sovellettu järjestelmä taas pääasiassa tähtää siihen, että rakennusyritysten kustannukset on ensi kädessä kuntain suoritettava, mutta valtioapua annettava seitsemän vuoden aikana vuotuisina apumaksuina 75 %:iin arvioidusta vuotuisesta tappiosta, minkä ohessa valtioapuja voidaan etuanteina nostaa rakennusaikana. — Tukholmassa on yksityisten rakennusyritysten avustamisessa pula-aikana sovellettu useita eri menetelmiä, joista tärkeimmät selostettakoon tässä. Alussa rajoituttiin kaupunginvaltuuston vuonna 1916 tekemän päätöksen mukaisesti pääasiassa lieventämään tontinmyyntiehtoja, m. m. vähentämällä käsirahana suoritettava kauppahinnan prosentti viiteen sekä myöntämällä jäljellä olevalle kauppahinnan määrälle korko- ja kuoletusvapaus 10 vuoden ajaksi. Sittemmin on useiden vuonna 1918 tehtyjen uusien päätösten kautta lisäksi myönnetty m. m. itse tontinhinnan huojennusta 30 % ennen pulakautta arvioidusta arvosta, huomattavia huojennuksia tonttien kauppahinnan maksamattoman osan vakuuteen nähden sekä kaupungin takuu 5 miljoonaan kruunuun asti pieniä ja keskikokoisia (enintään 5 huonetta käsittäviä) huoneistoja aikaansaaville rakennusyrityksille myönnetyistä lainoista, jotka kuoleutuvat 40 vuodessa ja nousevat 35—90 %:iin todellisista rakennuskustannuksista ja joiden vuotuismaksut kymmenenä ensimmäisenä vuonna kaupunki suorittaa; tässä kohden on kuitenkin säädetty, että noina kymmenenä korko- ja kuoletusvapaana vuonna saa soveltaa ainoastaan rahatoimilautakunnan hyväksymiä vuokria. Tämä avustus ei kuitenkaan liene osottautunut kyllin tehokkaaksi riittävässä määrässä elvyttämään Tukholman rakennustoimintaa.

Suurin vaikeus niiden rakennusyritysten toteuttamisessa, jotka eivät saa kannatusta valtiolta, kohtaa meillä nykyään niitä varten tarpeellisen pääoman saantia, joka pääoma, rakennuskustannusten kohottua 800—1,000 %:lla ennen sotaa vallinneisiin määriin verraten, jo keskikokoisille kivitaloille täytyy laskea pariksi miljoonaksi markaksi. Toiselta puolen on huomattava, ettei nykyinen kallis aika meillä ole kohdannut yhtäkään yhteiskuntaluokkaa taloudelliselta kannalta katsoen suhteellisesti niin raskaasti kuin n. s. keskiluokkaa, s. o. virkamiehiä, pankki- ja konttorihenkilökuntaa, eläkkeensaajia, pieniä koronnauttijoita y. m., minkätähden pääomamuodostus tässä luokassa yleensä lienee, ellei kallis aika jo ole säästöjä niellyt, kovasti taantunut taikka kokonaan lakannut. Kun itsetoimintaa tässä kansalaisryhmässä kuitenkin täytyy pitää erittäin suotavana, jottei vastainen mahdollinen voitto tulisi suurpääoman hyväksi, on huojennusta n. s. keskiluokan asuntokysymyksessä komitean mielestä saatava aikaan yhteistoimin tämän luokan asunnon-

tarvitsijain ja kunnan kesken sekä verraten runsain avustuksin viimeksi mainitun puolelta.

Komitea on ajatellut tämän yhteistoiminnan järjestettäväksi siten, että Helsingin kaupunki rupeaisi etuoikeutetuksi osakkaaksi harvalukuisiin (2—4), esim. kunnan tai muiden virkamiesten perustamiin suurenlaisiin asunto-osakeyhtiöihin, jotka rakennuttaisivat moniaita asuintaloja, joissa kaikkiaan olisi 400 huonetta (keittiöt lukuun otettuina), jaettuina sataan, vähintään 2 huonetta ja keittiön ja enintään 4 huonetta ja keittiön käsittävään huoneistoon. Edellyttäen tällaista paljottaistuotantoa ja mahdollisimman pitkälle kehitettyä standardisoimista voitaisiin rakennuskustannukset, jos sen ohessa puuta käytettäisiin rakennusaineena, laskea 20,000 markaksi huonetta kohti (keittiö lukuun otettuna). Näitä rakennusyrityksiä varten tarvittaisiin siis 8 miljoonan markan pääoma, joka olisi koottava seuraavasti:

Helsingin kaupunki,	5,000 markkaa	huonetta kohti ..	2,000,000: —
Muut osakkaat,	5,000 „	„ „ ..	2,000,000: —
Lainaa			4,000,000: —
		Yhteensä Smk	8,000,000: —

Kun rakennuslainoja kiinnitystä vastaan nykyään ainoastaan poikkeustapauksissa voitaneen pankeista ja kassoista saada enempää kuin 25 % rakennuskustannusten määrästä, olisi kunnan sitä paitsi käytävä takuuseen rakennuslainain jäljellä olevasta määrästä, siis 2 miljoonasta markasta.

Vuokraa olisi alussa luettava 1,000 markkaa huoneelta (keittiö lukuun otettuna), siis kaikkiaan 400,000 markkaa vuodessa. Jolleivät yksityiset osakkaat aluksi saisi korkoa maksamalleen pääomalle, mutta näin sitä vastoin olisi laita kunnan sen etuoikeutettujen osakkeiden puolesta, tuottaisi edellä mainittu vuositulo korkoa 6.67 % lainoille ja kaupungin maksaman osakepääoman osalle. Jollei kaupunkikaan aluksi vaatisi korkoa, kävisi kokonaisen 10 %:n lainakorko mahdolliseksi. Muutaman vuoden kuluttua voitaisiin vuokra korottaa 1,200 markkaan huonetta kohti. Vuositulot lisääntyisivät sen johdosta 480,000 markkaan, ja korko kohoaisi edellisessä ylempänä mainituista tapauksista 8 %:iin. Kaikissa näissä tapauksissa on kuitenkin kiinteistöjen kunnossapidon aiheuttamat menot jätetty lukuunottamatta.

Välttämätön edellytys, jotta edellä mainitulla tavalla järjestettyjä asunto-osakeyhtiöitä voisi ajatella syntyvän, on että tarpeelliset tontit oston kautta tulevat yhtiöiden omaisuudeksi ja ettei niitä luovuteta niille vuokralle, osin syystä että nykyisten vaikeiden lainansaantiolojen vallitessa pääomaa vuokramaalla toimeenpantaville uutisrakennusyrityksille tuskin on saatavissa, osin syystä että kiinteistöjen arvon vastaisen nousun osaltaan voi olettaa vapauttavan kaupungin kärsimästä vahinkoa takuusitoumuksensa johdosta.

Niinikään näyttää tässä tapauksessa olevan tarpeen tuntuvia huojennuksia tontinmyyntiehtoihin. Komitea on siinä kohden ajatellut, että tonttien kauppahinta, johon nähden muutoin ei huojennusta olisi myönnettävä, kymmenenä ensimmäisenä vuonna olisi kokonaan vapaa korosta ja kuoletuksesta sekä sen jälkeen kuoleutuisi kahdenkymmenen vuoden kuluessa sen sijaan että nykyään on sääntönä kymmenen vuoden kuoletusaika. Tämän johdosta ei edellä esitetyissä laskelmissa ole otettu lukuun tontinhinnan suoritusta eikä korkoa. Jollei asunnonpuutetta voida, niinkuin edellytettävissä onkin, moniin aikoihin saada poistumaan, on luultavaa, että osakeyhtiöiden taloudellinen tila on kymmenen vuoden kuluttua siinä määrin vakiintunut, ettei vuotuismaksujen suoritus silloin enää tuota niille voittamattomia vaikeuksia.

Epäämättömiksi ehdoiksi kaupungin osanotolle suunniteltuihin rakennusyrityksiin lienee kuhunkin eri osakeyhtiöön nähden määrättävä:

1) että rakennusyrityksen piirustukset tarkoittavat kunkin tontin täydellistä rakennuttamista asuintaloilla, joissa on vähintään kahden huoneen ja keittiön ja enintään neljän huoneen ja keittiön huoneistoja, joissa huoneen (ynnä keittiön) lattiapinta ei saa keskimäärin olla 25 m² suurempi;

2) että yksityisten osakkaiden merkitsemä osakepääoman osa toteensaatavasti on täysin maksettu, ennenkuin kaupungin merkitsemä osakepääoman määrä osakeyhtiölle maksetaan;

3) että rakennustyö aloitetaan viimeistään kuukauden kuluttua siitä, kuin kaupungin takuu on kirjoitettu;

4) että rakennusten tulee olla asuttaviksi valmiina viimeistään kesäkuun 1 päivänä 1922; sekä

5) että rakennuslaina nostetaan vähin erin sikäli kuin rakennustyö edistyy.

Muutoin näyttää niiden seikkaperäisten ehtojen laadinta, joita eräissä muissa kohdin lienee tarpeen, samoin kuin myös sen tavan määrääminen, miten eritoten viimeiseen edellä mainittuun kohtaan nähden tarpeellinen valvonta kaupungin puolelta järjestetään, olevan annettava rahatoimikamarin tehtäväksi.

Samoin kuin Käpylän työväenasunnot olisi nämä n. s. keskiluokalle aiotut asuinrakennukset komitean mielestä keskitettävä yhdelle ainoalle alueelle. Sopivimmaksi paikaksi niille on komitea puolestaan ajatellut Meilansin alueen kortteleja n:oja 607, 608, 623, 624, 625, 632, 633 ja 634. Kuusi viimeksimainittua korttelia on tosin, Kaupunginvaltuuston lokakuun 28 p:nä 1919 tekemän päätöksen mukaan, varattu toista rakennusyritystä varten, mutta tullevat puheenalaiset korttelit jo kuluvan huhtikuun 28 p:nä taas kaupungin vapaasti käytettäviksi. Paikan asema on verraten rauhallinen, perustustyö ei vaadi sanottavia kustannuksia ja tonttiarvo on verraten alhainen, minkätähden kaupunki voi sanottavitta uhrauksitta sieltä luovuttaa tarpeelliset tonttipaikat.

Komitean tässä lyhykäisesti esitettyä suunnitelmaa vastaan voitaneen tehdä eräitä väitteitä. Tärkein niistä lienee se, ettei osakkaita suunniteltuihin osakeyhtiöihin ole ensinkään saatavissa, jos huonetta kohti maksettava pääoma ja vuosivuokra määrätään niin suuriksi kuin edellä on laskettu, varsinkin kun käytetylle pääomalle ei ole moniin aikoihin korkoa odotettavana. Komitea on kuitenkin sitä käsitystä, ettei tämä vastaväite osottaudu paikkaansa pitäväksi. Yleisesti tunnettua on nimittäin, että yksinomaan oikeudesta saada haltuunsa keskikokoisia huoneistoja kaupungissa nykyään maksetaan paljon, jopa monin verroin suurempia määriä, kuin tässä tapauksessa olisi tarpeellista, ja että sangen lukuisia kaupunkiinmuuttoja on käynyt mahdottomiksi ainoastaan täydellisen huoneistojen puutteen johdosta. Mitä taas verraten korkeaan vuosivuokraan tulee, on yhtä yleisesti tunnettua että, vaikkeivät vanhain talojen vuokrat säännöstelyn johdosta vielä ole nousseet aivan näin korkeiksi, ei alempia vuokria kuin edellä on laskettu nyttemmin ole tarjona uusissa asuintaloissa. Sivuutettava ei ole sitäkään seikkaa että, vaikka useimpain asunnontarvitsijain taloudellinen asema onkin huonontunut, on kuitenkin olemassa niitäkin, joiden on tässä kohden onnistunut pysyä kehityksen tasalla ja joille nämä asuntomenot sentähden eivät tuntuisi liian rasittavilta.

Komiteassa on edelleen yksi jäsen, herra Hellsten, joka muutoin on tässä asiassa yhtynyt komitean enemmistön käsitykseen, puolustanut sitä mielipidettä, ettei puheenalaisia Meilansin tontteja olisi osakeyhtiöille myytävä, vaan ainoastaan vuokrattava, näin pääasiallisesti syystä että vuokrajärjestelmä ylipäätään olisi kaupungille edullisin, koska tonttiarvon nousu sen johdosta vastaisuudessa tulisi kaupungin eikä yksityisten henkilöjen hyväksi. Tähän käsitykseen ei komitean enemmistö kuitenkaan tässä mietinnössä edellä (ks. siv. 7) esitetyistä syistä ole voinut yhtyä. Näihin syihin tulee esillä olevassa tapauksessa vielä lisäksi muuan seikka. Jos vuokraus määrätään Meilansin tonttien luovutusmuodoksi, on asutus epäilemättä karttava mainittua aluetta ja sen sijaan pyrkivä viereiseen Munkkiniemeen, missä tontteja edelleen myydään; tätä mahdollisuutta voi pitää ainoastaan tappiona kaupungille, jonka etu vaatii asutuksen keskittämistä sen omalle maalle.

Tonttikeinottelun välttämiseksi lienee kuitenkin määrättävä että, jos jokin puheenalaisista tonteista kymmenenä ensimmäisenä vuonna myydään, kauppahinnan koronmaksun ja kuoletuksen pitää heti alkaa, ellei rahatoimikamari ole myyntiin myöntynyt.

Kunnallistaloudelliselta kannalta voi tässä asiassa tietenkin esiintyä epäilyksiä, koska sekä kaupungin välitön meno että sen takuusitoumuksien tuottama tappionvaara edustavat melko suuria rahamääriä. Kun komitea kuitenkin on pitänyt sekä edellistä että jälkimäistä aivan välttämättömänä,

jos mieli aikaansaada jotakin asuntohädän lievennystä sille kansalaisluokalle, josta tässä on puhe, ei komitea ole voinut panna huomiota tämänlaatuisiin epäilyksiin.

Komitea on päinvastoin elävästi vakuuttunut siitä, että uhrauksia, joita kunnan täytyy puheenalaisen tarkoituksen hyväksi tehdä, ei ole rajoitettava vain edellä mainittuihin.

Niinkuin edellä on huomautettu, saataisiin Meilansin alueen uutisrakennusyrityksistä asuntoja arviolta noin 100 perheelle. Puheenalaista kokoa olevain asuntojen tarve on kuitenkin kieltämättä paljon suurempi, minkätähden Meilansiin rakennetut uudet asuintalot tyydyttäisivät ainoastaan vähäisen osan todellista tarvetta. Niinikään on luultavaa, etteivät myöskään Käpylään suunnitellut uudet työväenasunnot voi tyydyttää pienten asuinhuoneistojen koko tarvetta. Komitealla on sentähden mielestään ollut aihetta ottaa harkittavaksi, millä tavoin kaupunki, paitsi näillä molemmilla yrityksillä, parhaiten voisi edistää asuntotuotantoa.

Komitea on tällöin m. m. harkinnut tässä mietinnössä aikaisemmin mainittua englantilaista järjestelmää, jonka mukaan uutisrakennusyrityksille myönnetään takuu korkotappion varalta. Komitea on havainnut tämän järjestelmän tosin teoreettisesti katsottuna tarjoovan tuntuvia etuja, mutta käytännössä suovan tilaisuutta väärinkäytöksiin rakennuttajan puolelta ja joka tapauksessa vaativan takaajan puolelta niin hankalaa herkeämätöntä valvontaa rakennusaineiden ostoon, ja hankintoihin sekä työnsuoritukseen nähden, ettei tämän järjestelmän soveltamista käy puoltaminen ainakaan Helsingin kaupungissa, jolla ei ole sopivia elimiä tuollaisen valvonnan toimittamiseksi. Mahdollisen korkotappion takuu ei myöskään ole omansa sanottavassa määrässä houkuttelemaan yksityistä pääomaa rakennusyrityksiin, jota kuitenkin tässä tapauksessa täytyy pitää pääasiana.

Paljoa tehokkaammin sitä vastoin lainantakuu vaikuttaisi rakennustoiminnan kiihoittimena. Takuujärjestelmä on niinikään paljon yksinkertaisempi eikä vaadi suurta valvontakoneistoa kunnan puolelta. Jos tätä järjestelmää sovelletaan, on sen ohessa sekä lainanottajan että lainanantajan edun mukaista, että rakennuskustannukset tulevat mahdollisimman huokeat.

Komitea on näistä syistä ollut sitä mieltä, että kaupungin olisi tässä puheena olevan laatuista yksityistä uutisrakennustoimintaa pääasiassa avustettava sillä tavoin, että se sitoutuisi takuuseen rakennuslainoista, ja olisi semmoista takuuta komitean käsityksen mukaan myönnettävä 75 %:iin asti kaupungin toimittaman arvion mukaisista rakennuskustannuksista. Lainat nostettaisiin vähitellen rakennustyön jatkuessa siten, ettei nostettu määrä milloinkaan saisi ylittää 75 % kunakin eri ajankohtana käytettyjen kustan-

nusten määrästä. Rakenusyrityksen valmistuttua vakautettaisiin rakennuslaina kuoletuslainaksi, jolloin takuusitoumus siirtyisi sille, kuitenkin sillä ehdolla ettei lainamäärä ole 75 % suurempi kaupungin arvioinnin mukaista kiinteistön arvoa.

Kuoletuksen tulisi olla vähintään 1 % vuodessa. Esimerkkinä siitä, minkä ajan kuluessa kuoletus siinä tapauksessa voitaisiin loppuun suorittaa, mainittakoon että, jos lainan vuotuismaksu olisi 8.5 %, siitä 7.5 % korkoa ja 1 % kuoletusta, olisi laina 29.6 vuoden kuluttua täysin maksettu.

Kun kaupungilla ei ole syytä edistää loisteliaisuutta asuntoalalla, olisi sen takuu rajoitettava semmoisiin asuintaloihin, joissa olisi 1—5 huoneen ja keittiön ynnä tavalliset mukavuudet käsittäviä asuinhuoneistoja enintään 200 m^2:n lattiapinnoin, minkä ohessa huoneistojen tulisi täyttää kaikki asetustenmukaiset teknilliset ja terveydelliset vaatimukset. Samoin kuin Meilansin rakennusyritysten tulisi näidenkin työn alkaa viimeistään kuukauden kuluttua kaupungin takuun kirjoittamisesta ja rakennusten olla valmiina viimeistään kesäkuun 1 päivänä 1922.

Kaupungin mainittuja tarkoituksia varten antamain takuusitoumusten yhteenlaskettu määrä olisi vahvistettava enintään 20 miljoonaksi markaksi ja hakemukset kaupungin takuun saamisesta rakennuspiirustuksineen ennen kuluvan vuoden loppua annettava rahatoimikamariin, jonka tulisi ne tutkia ja ratkaista sosialilautakuntaa kuultuaan. Muutkin käytännölliset täytäntöönpanotoimet, niinkuin kaupungin takuun seikkaperäisten ehtojen vahvistaminen, arviointi- ja valvontatavan määrääminen y. m., näyttää olevan sopiva jättää rahatoimikamarin asiaksi.

Tämän lainantakuun lisäksi olisi tässä puheena oleville uutisrakennusyrityksille myönnettävä tontinmyyntiehtoihin nähden samat huojennukset huin Meilansin alueen uutisrakennusyrityksille, s. o. vapaus kauppahinnan koron ja kuoletuksen suorittamisesta kymmenenä vuonna sekä sitä seuraavan kuoletusajan pitennys kymmenestä kahteenkymmeneen vuoteen, ja näyttää samanlaisia huojennuksia tässä kohden sitä paitsi erinäisissä tapauksissa, rahatoimikamarin harkinnan mukaan, olevan myönnettävä niillekin rakennusyrityksille, joita kaupunki ei ole takaamalla taikka muulla tavoin avustanut.

Tappionvaara, johon kaupunki eritoten takuullaan avustamalla asuntotuotantoa antautuisi, tuntuu tosin, nykyistäkin alhaista rahanarvoa silmällä pitäen, sangen huomattavalta. Todellisuudessa tappionvaara kuitenkin lienee tuntuvasti pienempi kuin miltä näyttää. Niin kauan kuin rakennuskustannukset ovat nykyisellä tasollaan tai kohoavat ja asuntopulaa jatkuu, voi sitä joka tapauksessa pitää sangen vähäisenä. Jos vasten luuloa asuntopula lähiaikoina lakkaisi tai mainittavammin vähenisi, mistä voisi olla seurauksena, että kaupungin täytyisi ottaa haltuunsa osa rakenteilla olevia tai jo rakennettuja kiinteistöjä, olisi kuitenkin tappio semmoisissa äärimmäisissä tapa-

uksissa vähintään 25 % vähempi, kuin jos kaupunki itse olisi rakennuttanut tontit.

Esimerkkejä kunnan menemisestä takuuseen yksityisistä rakennuslainoista on muutoin olemassa kotimaastakin nykyisenä pula-aikana. Niinpä ovat ainakin Hämeenlinnan, Joensuun ja Kokkolan kaupunginvaltuustot vuonna 1919 tehneet päätöksiä takuun, vaikka tosin vähäisen, myöntämisestä uutisrakennuslainoille toista kiinnitystä vastaan (ensinmainitussa kaupungissa kokonaiseen 90 %:iin rakennuskustannuksista). Kuopiossa on ehditty askelta pitemmälle, kaupunkikunta kun jo on eräin ehdoin sitoutunut takuuseen miljoonasta markasta yleishyödylliselle rakennusyhtiölle, jota kaupunki on muullakin tavoin mitä tehokkaimmin avustanut.

Paitsi edellä ehdotettuja kunnallistaloudellista laatua olevia avustustoimenpiteitä on komitea pitänyt tarpeellisina eräitä muitakin toimenpiteitä uutisrakennustoiminnan edistämiseksi. Tällöin on etusijassa esiintynyt kysymys, eikö valtio voisi erilaatuisia huojennuksia myöntämällä osaltaan edistää tätä tarkoitusta.

Useimpain rakennusaineiden hinnat ovat, niinkuin tunnettu, nykyhetkellä Suomessa sangen korkeat verraten vastaaviin Ruotsin ja Saksan hintoihin. Esimerkkinä tästä mainittakoon, että viime aikoina on sementistä Helsingissä vaadittu hintaa noin 135 markkaa astialta saman tavaramäärän hinnan ollessa Tukholmassa ainoastaan noin 15 kruunua, ja että eräitä yksinkertaisia rakennustarvikkeita, niinkuin ovenlukkoja, saranoita, ikkunahakoja y. m. on Saksassa voitu saada hintoihin, jotka ovat ainoastaan murto-osa Helsingissä vaadituista. Hinnanerojen ollessa näin tuntuvat olisi tietenkin jokaiselle rakennuttajalle sangen tärkeää voida ostaa semmoisia tarvetavaroita siitä maasta, mistä niitä saa huokeimmalla, mutta tässä kohden asettavat nykyiset tuonninrajoitukset voittamattomia esteitä. Näyttää sentähden siltä, kuin olisi kaupungilla täysi syy rahatoimikamarin kautta tehdä valtioneuvostolle alistus, että rakennusaineiden tuontilupia tarpeen mukaan myönnettäisiin Helsingin kaupungin omille ja niille muille uutisrakennusyrityksille, jotka muodossa tai toisessa saavat kaupungilta avustusta.

Seikka, joka viime aikoina on suuresti lisännyt asuntotuotantokustannusten kohoamista, on valtionrautateiden rahtien suuri nousu, vuodesta 1914 lähtien lähes 400 %. Jos valtio tässäkin astuisi väliin, mikä voisi käydä päinsä välittömiä kustannuksia tuottamatta, voitaisiin tuntuva huojennus saavuttaa. Komitean mielestä olisi kaupungin anottava rahdinalennusta 50 %, joka määrä kävisi kylläkin tuntuvaksi rakennustoiminnalle kaupungissa, kuitenkaan ainakaan sanottavassa määrässä rasittamatta valtiota. Tämänkin

suuntainen alistus näyttää olevan tehtävä rahatoimikamarin kautta ja rajoitettava Helsingin kaupungin toimeenpanemiin tai avustamiin rakennusyrityksiin.

Edelleen näyttää komiteasta toivottavalta, että rahatoimikamari valtioneuvostolta anoisi puheenalaisille yrityksille oikeutta valtion sotasaalisvarastosta saada rakennusaineita samaan hintaan ja muutoin samoilla ehdoilla kuin valtion omat laitokset.

Komitea pyytää tämän yhteydessä vielä saada kajota erääseen toimenpiteeseen, jolla valtio osaltaan voisi edistää asuntohädän lieventämistä. Lukuisissa valtion Helsingissä omistamissa rakennuksissa ovat ullakot, jotka yksityistaloissa tavallisesti käytetään vuokralaisten tarpeisiin, aivan tyhjinä ja käyttämättä. Useimmille näille ullakoille olisi tilaisuus mainittavitta kustannuksitta laittaa asuinhuoneistoja, eräisiin niistä epäilemättä huoneistoja valtion virastoillekin. Jos tämä mahdollisuus käytettäisiin hyväksi riittävässä määrässä ja varsinkin jos virastot, joilla nykyään on vuokrahuoneisto yksityistaloissa, siten saisivat huoneistoja valtion omista rakennuksista, voisi tuntuva määrä asuinhuoneistoja vapautua ja tulla käytäntöön asuntoina. Tälläkin asialla näyttää komitean mielestä olevan semmoinen käytännöllinen kantavuus, että kaupungin tulisi siinä käyttää puhevaltaa edellä mainitulla tavalla.

Seikoista, jotka jo ennen pulakautta olivat ja edelleen ovat omansa vaikeuttamaan rakennustoimintaa kaupungissa, on hyvien purkaus- ja kuormauspaikkain puute tärkeimpiä. Tyytymättömyys olemassa oleviin paikkoihin ja niiden hoitoon on jo kauan ollut yleinen.

Toinen hankaluus, joka niinikään on suuressa määrin haitannut uutisrakennusyrityksiä, on helposti käytettäväin hiekanottopaikkain puute kaupungin läheisyydessä. Tämän puutteen poistamiseksi on komitea arvellut, että kaupungin ehkä olisi ostettava sopiva hiekka-alue, esim. saaristosta, missä niitä on.

Kumpaisessakaan näistä viimeksi mainituista asioista, jotka ainoastaan ovat asuntopulan välillisessä yhteydessä, ei komitea ole tahtonut tehdä suoranaista ehdotusta, varsinkin kun perinpohjaista valmistelua on kumpaisessakin tapauksessa tarpeen. Näillä kysymyksillä näyttää kuitenkin uutisrakennustoiminnan edistämisen kannalta olevan se merkitys, että rahatoimikamarin tulisi saada toimekseen kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunnon hankittuaan mahdollisimman pian Kaupunginvaltuustolle tehdä seikkaperäiset ehdotukset niistä.

Komitean kokouksissa on, paitsi edellä selvitettyjä, käsitelty useita muitakin asuntopulaan enemmän tai vähemmän likeisesti liittyviä kysymyksiä. Niistä mainittakoon tässä erittäin kysymys eräiden toivottavain muutosten aikaansaamisesta kaupungin rakennusjärjestykseen. Tietäen kuitenkin, kuinka laajaperäistä ja aikaavievää työtä rakennusjärjestyksen uudesti laatiminen vaatii, ei komitea ole pitänyt ajankohtaa siihen sopivana eikä sentähden tahtonut sitä ehdottaa.

Komitea ei myöskään ole käynyt suunnittelemaan uusia poikkeussäännöksiä asunnonpuutteen johdosta, komitea kun on vakuuttunut siitä, ettei uusien tai kovennettujen rajoitusmääräysten hyöty korvaisi niiden noudattamisen välttämättömän, milloin missäkin määrin monimutkaisen valvonnan aiheuttamia kustannuksia. Komitean saama käytännöllinen toimi niinikään on vapauttanut sen tästä tehtävästä.

Edellä esitetyn nojalla on komitealla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

1) että kaupunki kaikkiaan enintään 2 miljoonalla markalla rupeaisi etuoikeutetuksi osakkaaksi erinäisiin asuntoosakeyhtiöihin, joiden tarkoituksena on jollekin tai joillekin Meilansin kortteleista n:oista 607, 608, 623, 624, 625, 632, 633 ja 634 rakennuttaa vähintään kaksi huonetta ja keittiön sekä enintään 4 huonetta ja keittiön käsittäviä asuinhuoneistoja sisältäviä asuintaloja, sekä sen ohessa kirjoittautuisi takuuseen enintään 2 miljoonaan markkaan näiden osakeyhtiöiden ottamista lainoista;

2) että kaupunki sen lisäksi kannattaisi yksityistä uutisrakennustoimintaa 75 %:iin asti kiinteistöjen arvosta ja yhteensä 20 miljoonaan markkaan rupeamalla lainan takuuseen rakennusyrityksille, joiden tarkoituksena on rakennuttaa 1—5 huonetta ja keittiön käsittäviä asuinhuoneistoja sisältäviä asuintaloja;

3) että 1 ja 2 kohdassa mainituille rakennusyrityksille sekä erityisissä tapauksissa, rahatoimikamarin harkinnan mukaan, muillekin uutisrakennusyrityksille tonttien kauppahinnan suorituksessa myönnettäisiin semmoinen huojennus, että kauppahinnan koronmaksu ja kuoletus alkaisi vasta kymmenen vuoden kuluttua kauppakirjan allekirjoittamisesta;

4) että aika, jonka kuluessa 1—3 kohdassa mainittua avustusta tai huojennusta on haettava, rajoitettaisiin kulu-

vaan vuoteen sekä hakemukset tutkisi ja ratkaisisi rahatoimikamari, kuitenkin, mitä 1 ja 2 kohdassa mainittuun avustukseen tulee, sosialilautakuntaa kuultuaan;

5) että rahatoimikamari saisi tehtäväksi, pääasiallisesti tässä mietinnössä esitettyjen perusteiden mukaisesti, vahvistaa ne seikkaperäiset ehdot, joilla uutisrakennusyritys saa 1—3 kohdassa mainittua avustusta tai huojennusta hyväkseen nauttia, sekä ryhtyä kaikkiin muihin näistä asioista johtuviin täytäntöönpanotoimiin;

6) että rahatoimikamari niinikään saisi tehtäväkseen mahdollisimman pian tehdä valtioneuvostolle alistukset:

a) että lupia tarpeen mukaan myönnettäisiin kaupungin omiin tai sen avustamiin rakennusyrityksiin tarvittavain rakennusaineiden tuonnille;

b) että 50 %:n alennus valtionrautateiden nykyisistä rahtimääristä tarpeen mukaan myönnettäisiin rakennusaineita kuljetettaessa mainittuihin rakennusyrityksiin;

c) että oikeus valtion sotasaalisvarastosta saada rakennusaineita samaan hintaan ja muutoin samoilla ehdoilla kuin valtion omatkin laitokset tarpeen mukaan myönnettäisiin useinmainituille rakennusyrityksille; sekä

d) että valtion Helsingin kaupungissa omistamain rakennusten ullakot mikäli mahdollista sisustettaisiin asuin- ja virastohuoneiksi; samoin kuin

7) että rahatoimikamari edelleen saisi tehtäväksi mahdollisimman pian Kaupunginvaltuustolle antaa esityksen kaupungin purkaus- ja kuormauspaikkain järjestämisestä sekä sopivain hiekanottopaikkain hankkimisesta kaupungin tarpeisiin.

Helsingissä, huhtikuun 1 päivänä 1920.

Ivar Lindfors.

Einar Böök. **Salomon Hellsten.**
Karl Lindahl. **Georg Nummelin.**

Yrjö Similä.

Harald Dalström.

Vastalause.

Allekirjoittanut ei ole voinut yhtyä mietinnön sivulla 3 oleviin lausuntoihin voimassa olevan vuokrasäännöstelyn vaikutuksesta rakennustoimintaan. Kun uutisrakennukset on nimenomaan erotettu säännöstelyn alaisuudesta, en voi nähdä muuta, kuin että puheenalaiset lausunnot eivät ainoastaan ole liioiteltuja, vaan perusteettomiakin. Pelkoon säännöstelyn ulottamisesta uutisrakennuksiinkin ei voi panna suurempaa merkitystä kuin mihin muuhun turhanpelkoon tahansa, esim. pelkoon rakennusten yleisestä yhteiskunnallistuttamisesta. Olen päinvastoin sitä mieltä, että olisi uutisrakennustoiminnan edistämisen kannalta ollut komitean velvollisuus tarpeellisella painolla korostaa, että hallitus ja eduskunta kerran toisensa jälkeen ovat erottaneet uutisrakennukset säännöstelyn alaisuudesta ja ettei viralliselta taholta ole tehty ainoatakaan ehdotusta tämän suunnan muuttamisesta. Käytän tilaisuutta tämänkin yhteydessä erikoisesti alleviivatakseni, että vuokramääräin säännöstelyä on askel askeleelta helpotettava ja lakkautettava sikäli kuin uutisrakennustoiminta edistyy, kunnes säännöllinen tasapainotila vanhempain ja uusien huoneistojen vuokraoloissa on saavutettu.

Einar Böök.

Yhtyen pääasiassa edelliseen vastalauseeseen, pyydän kiinnitettäväksi huomiota siihen seikkaan että, jos vanhojen kiinteimistöjen vuokrien säännöstelyn luullaan vaikuttaneen rakennustoiminnan lamassapysymiseen, olisi kai tämän ajatuskannan mukaan vuokramarkkinain pitänyt olla aivan vapaina. Tällöin olisi kansalaisten toiseksi suurin vuotuinen menoerä, vuokra, kohonnut nykyisten rakennuskustannuksien mukaan 8- à 10-kertaiseksi entisestään, puolestaan aiheuttaen suurta työpalkkojen nousua ja työntäen meidät yhtä etäälle rakennustoiminnan kannattavaisuudesta kuin mitä nytkin olemme. Uusien asuntojen tuottaminen ei tosin silloin olisi niin välttämätöntä kuin nykyisin, mutta suunnaton huoneistojen liika-asutus vallitseisi vuokrien kalleuden tähden.

Yrjö Similä.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

***Komitean mietintö** johtaja Artur Grönbergin kaatuneiden vapaustaistelijain muistomerkin aikaansaamiseksi tekemän lahjoituksen tarkoituksen toteuttamisesta.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuustolle antamassaan, toukokuun 16:ntena 1918 päivätyssä kirjoituksessa johtaja Artur Grönberg esitti, että Valtuusto ryhtyisi toimenpiteisiin muistomerkin pystyttämiseksi julkiselle paikalle Helsinkiin maansa puolesta kaatuneiden sankarien muistoksi ja nykyisen sukupolven kiitollisuuden osotukseksi sekä todistukseksi vastaisille sukupolville isien täyttämästä kansalaisvelvollisuudesta. Tämän ajatuksen toteuttamiseksi jätti johtaja Grönberg samalla Valtuustolle pohjarahaksi 10,000 markkaa, lausuen toivomuksen, että Valtuusto tekisi alotteen varain keräämiseksi puheenalaiseen tarkoitukseen.

Kokouksessaan toukokuun 21 päivänä s. v. päätettyään kiitollisuudella vastaanottaa mainitun lahjoituksen asetti Kaupunginvaltuusto seuraavassa kokouksessaan kesäkuun 4 päivänä valmisteluvaliokunnan ehdotuksesta allekirjoittaneista muodostetun komitean, jonka tuli Valtuustolle antaa ehdotus lahjoituksen tarkoituksen toteuttamiseksi.

Sittenkuin komitea, joka puheenjohtajakseen valitsi allekirjoittaneen Sederholmin ja vuonna 1917 kokoontui varatuomari John Ugglan toimiessa sihteerinä, aluksi oli odottanut, voitaisiinko sen toiminta kenties yhdistää muiden samassa tai samantapaisessa tarkoituksessa toimivain yritysten toimintaan, mutta tämä kysymys laadittujen ohjelmain erilaisuuden johdosta oli rauennut, alotti komitea kuluvan vuoden helmikuussa uudelleen kokouksensa toisen sihteerin avustamana, ja on komitealla nyt tehtävänsä täytettyään kunnia Kaupunginvaltuustolle antaa tässä seuraava mietintö.

Kun Kaupunginvaltuusto on yhtynyt lahjoituksen tarkoitukseen ja kysymys sen laatuisen muistomerkin pystyttämisestä kuin edellä on kerrottu siten on periaatteessa ratkaistu, on komitea puolestaan katsonut olevan ra-

joittaminen tehtävänsä niiden käytännöllisten toimenpiteitten etsimiseen, mitkä ovat asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tai sen yhteydessä.

Muistomerkin paikka.

Tässä kohden etusijassa vastattavaksi esiintyvä kysymys koskee sopivinta muistomerkin paikkaa. Paikoista, jotka tässä lähinnä voivat tulla kysymykseen, mainittakoon Erottaja, Rautatientori, Ylioppilastalontori, Tähtitorninmäki, Kaivopuisto ja Simonkadun koillispäässä oleva avonainen paikka. Komiteassa on niinikään ollut pohdittavana kaksi paikkaa, joiden vastaista muodostusta ei vielä ole ratkaistu. Toinen näistä paikoista on uuden kaupungintalon edusta, jos tämä talo rakennetaan Länsi Henrikinkadun varrelle Turun kasarmin nykyiselle paikalle. Toinen taas on uuden eduskuntatalon edustalle suunniteltu avonainen paikka, jos tämä talo tulee, niinkuin hiljattain on ehdotettu, sijoitettavaksi nykyiseen sairaalakortteliin n:o 42 julkisivuineen Unioninkadulle päin; kysymystä yliopiston muutosta Meilansiin käsittelemään asetetun komitean laatiman suunnitelman mukaan järjestettäisiin nimittäin vastaisen eduskuntatalon edustalle, s. o. Unionin- ja Rauhankadun koilliskulmaukseen, avonainen paikka tai puistikko, missä monumenttaalista laatua olevalla veistokuvateoksella olisi erinomainen paikka.

Molempia viimeksi mainittuja paikkoja vastaan käy syyllä muistuttaminen, että ne riippuvat rakennuksista, joita ei vielä ole teetetty ja joiden teettämistä ei vielä ole päätettykään, minkätähden ehdotettua muistomerkkiä ei voisi kumpaiseenkaan näistä paikoista pystyttää ennenkuin ehkä vasta sangen kaukaisessa tulevaisuudessa. Mitä muihin edellä mainittuihin paikkoihin tulee, näyttää Ylioppilastalontori olevan liian ahdas ja liian vilkasliikenteinen sekä Kaivopuisto liian etäällä keskikaupungilta, jotta ne hyvin sopisivat puheenalaista laatua olevan muistomerkin paikaksi. Tähtitorninmäki taas tosin sijaitsee jonkin verran lähempänä kaupungin keskiosia ja siellä on riittävästi tilaakin, mutta jotta sinne sijoitettu muistomerkki voisi esiintyä edukseen, olisi se tehtävä niin suurta kokoa, ettei komitea, katsoen yritystä kohtaaviin taloudellisiin vaikeuksiin, voi puoltaa tätäkään muutoin sopivaa paikkaa. Muistomerkin sijoittamista Rautatientorille tai Simonkadun viereiselle avonaiselle paikalle, joista paikoista varsinkin jälkimmäinen komitean mielestä näyttää olevan melko paljon edullisempi lähinnä edellä mainittuja, taas vastustaa se seikka että, vaikka kysymys näiden molempain tärkeiden paikkain vastaisesta käyttämisestä on usein ollut keskusteltavana, ei Kaupunginvaltuusto ole sitä vielä ratkaissut, minkätähden päätös muistopatsaan sijoittamisesta jompaankumpaan niistä olennaisesti sitoisi Valtuuston toimintavapautta.

Paikka, joka edellä mainittujen joukosta nykyään parhaiten soveltuu suunnitellun muistomerkin paikaksi, on komitean mielestä epäilemättä Erottaja. Tämä tori, jolle jo aikaisemmin entisen kaupunginasemakaava-arkkitehdin B. Jungin laatiman suunitelman mukaan on katsottu olevan sijoitettava veisto-

kuvateos, sijaitsee keskikaupungilla sekä tarjoo riittävän tilan tarkoitukseen, olematta kuitenkaan niin laaja, että sinne sijoitettu muistomerkki olisi valmistettava tavattoman suurta kokoa. Paikan muodostustakin saanee pitää lopullisena ja samaten pääasiassa sitä ympäröiväin rakennusten. Suotavaa tosin olisi, että nämä rakennukset olisivat monumenttaalisempaa tyyppiä ja paremmin kävisivät yhteen sen aatteen kanssa, jota puheenalainen veistokuvateos kuvaisi. Tiettävästi ei kaupungissa toistaiseksi kuitenkaan ole ainoatakaan paikkaa, joka paremmin täyttäisi sen laatuiset toivomukset ja jossa ei jo olisi jossain määrin monumenttaalisia veistokuvateoksia. Jollei sentähden puheenalaisen muistomerkin pystyttämistä tahdota lykätä vastaisuuteen, on komitea sitä mieltä, että Erottaja olisi valittava sen paikaksi.

Muistomerkin kustannusten suoritus.

Kysymys hankkeen toteuttamiseen tarpeellisten varain keräämisestä on komitean mielestä, koska voinee odottaa yleisön harrastavan tätä yritystä, ratkaistavan pääasiassa ehdotuksentekijän mainitsemalla tavalla, s. o. yleisellä varainkeräyksellä, johon Kaupunginvaltuusto tekisi alotteen. Yrityksen saattamiseksi hyvään alkuun on komiteasta niinikään näyttänyt tarpeelliselta, että Helsingin kaupunki itsekin sitä avustaisi rahavaroilla, ja kun kustannukset aatteen arvoisen muistomerkin aikaansaamisesta ehdotetulle paikalle voitaneen arvata likimäärin noin 600,000—700,000 markaksi, ei tätä apurahaa olisi määrättävä ylen niukaksi. Komitea ei kuitenkan ole tahtonut tästä tehdä lopullista ehdotusta, vaan on pitänyt tarkoituksenmukaisempana, että rahatoimikamari saa toimekseen Kaupunginvaltuustolle antaa esityksen mainitusta asiasta.

Varain keräys, jonka avulla lisäksi tarvittavat varat hankittaisiin, lienee sopiva antaa toimeksi Kaupunginvaltuuston valitsemalle viisijäseniselle komitealle, jonka muista tehtävistä mainitaan tuonnempana tässä mietinnössä ja joka, mikäli keräystyötä koskee, olisi oikeutettava täydentämään itseään sopivilla henkilöillä.

Itse muistomerkin kustannukset suoritettaisiin siten osin kerätyillä, osin Kaupunginvaltuuston tarkoitukseen osottamilla varoilla. Muistomerkin lähin ympäristö, joka tietenkin olisi varattava muistomerkin kehykseksi, voitaisiin sitä vastoin komitean mielestä panettaa kuntoon sillä 200,000 markan rahamäärällä, jonka Helsingin kaupunki on huhtikuun 28 päivänä 1908 tehdyn testamenttisäädöksen mukaisesti saanut professori Osvald Wasastjerna-vainajan jäämistöstä ja joka testamentintekijän toivomuksen mukaan on käytettävä „jonkin kaupungin yleisen paikan tai laitoksen, esimerkiksi Erottajan, kaunistamiseksi, ollen kuitenkin Kaupunginvaltuustolla täysi valta sekä paikkaan että käyttötapaan nähden samoin kuin myös jakaa rahamäärä“ (ks. Kvston esityslistaa joulukuun 7 päivältä 1917, asiaa n:o 7). Kaupungin oikeus käyttää puheenalaiset jälkisäädösvarat mainittuun tarkoitukseen on kiistämätön, ja

tiedustelemalla eräiltä professori Wasastjernan lähimmiltä perillisiltä on komitea niinikään saanut tietää, ettei ehdotettu rahamäärän käyttäminen heidän käsityksensä mukaan mitenkään ole vastoin testamentintekijän toivomusta.

Muistomerkin taiteellinen muoto ja käytännöllinen toteuttaminen.

Muistomerkin aatteeseen nähden on komitea lahjoittajan suostumuksella, joka itse on komitean jäsen, havainnut suotavaksi tehdyn ehdotuksen muodostelun siihen suuntaan, että muistomerkki kuvaisi maamme itsenäisyystaistelua ja sen avulla saavutettua vapautta. Siten se saisi jonkin verran laajemman tarkoituksen, mistä sille ainoastaan voisi olla etua.

Samoin kuin muita julkisille paikoille sijoitettavia taideteoksia on tätäkin muistomerkkiä varten paras luonnos komitean mielestä saatavissa yleisellä palkintokilpailulla maamme taiteilijain kesken. Kaupunginvaltuuston tulisi sentähden tehdä päätös semmoisen kilpailun julistamisesta.

Muutoin sitä vastoin näyttää usealta kannalta tarkoituksenmukaisimmalta, että Valtuusto luovuttaa sekä ratkaisuvallan että kaikkiin tästä asiasta johtuviin toimenpiteisiin ryhtymisen edellä mainitulle komitealle. Paitsi keräystyötä olisi siis tämän komitean asiana aluksi valita palkintolautakunta arvostelemaan saapuneita luonnoksia ja yksissä neuvoin tämän kanssa laatia ja hyväksyä palkintokilpailun ohjelma sekä julistaa mainittu kilpailu. Palkintolautakunnan lausunnon saatuaan tulisi komitean edelleen, jos hyväksi näkisi, hyväksyä jokin annetuista luonnoksista valmistettavaksi, ja lopuksi tulisi komitean pitää huoli kaikista suunnitelman toteuttamiseksi tarpeellisista käytännöllisistä toimenpiteistä. Puheenalainen komitea saisi siten saman laajan tehtävän kuin se komitea, joka nykyään käsittelee kysymystä viime vuosina päätetyistä Vanhan kirkon puistikkoon ja Elisabetintorille pystytettävistä muistomerkeistä.

Kun komitea saisi vallan määrätä ehdotetun muistomerkin taiteellisen muodon, olisi sitä valittaessa otettava huomioon, että taiteelliset edellytykset tulevat siinä tarpeellisessa määrässä edustetuiksi, ja laajaan toimivaltaansa nähden olisi komitea valtuutettava ottamaan sihteeri ja muut tarpeelliset apulaiset.

Edellä lausutun johdosta on komitealla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

1) että Kaupunginvaltuusto viisijäseniselle komitealle, joka valtuutettaisiin ottamaan sihteeri ja muut tarpeelliset apulaiset, antaisi tehtäväksi:

a) toimeenpanna yleisen rahankeräyksen monumenttaalisen veistokuvateoksen kustantamiseksi, joka kuvaisi Suomen itsenäisyystaistelua ja sen avulla saavutettua

vapautta, jota rahankeräystä varten komitea saisi avukseen ottaa sopivia henkilöjä;

b) valita palkintolautakunnan ja yksissä neuvoin sen kanssa laatia ja hyväksyä mainitun veistokuvateoksen luonnosten saamiseksi toimeenpantavan palkintokilpailun ohjelman;

c) julistaa mainitun palkintokilpailun;

d) palkintolautakunnan annettua lausuntonsa saapuneista kilpailuluonnoksista hyväksyä, jos hyväksi näkee, jonkin niistä valmistettavaksi; sekä

e) ryhtyä kaikkiin yrityksen toteuttamiseksi tarpeellisiin käytännöllisiin toimenpiteisiin;

2) että Kaupunginvaltuusto antaisi rahatoimikamarin tehtäväksi Valtuustolle ehdottaa, millä rahamäärällä kaupunki avustaisi edellä mainittua rahankeräystä;

3) että vastaisen muistomerkin paikaksi määrättäisiin Erottaja; samoin kuin

4) että kustannukset muistomerkkiä ympäröivän paikan kaunistamisesta suoritettaisiin professori Osvald Wasastjernan kaupungille testamenttaamista varoista.

Helsingissä, huhtikuun 16 päivänä 1920.

J. J. Sederholm.

Artur Grönberg. **Onni Tarjanne.**

Harald Dalström.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Satamatoimikunnan mietintö N:o 1
Helsingin kaupungin satamaolojen järjestämisestä.

Kirjelmässä maaliskuun 27 päivältä 1917 (Pain. asiakirj. N:o 39 vuodelta 1917) on kaupungin yleisten töiden Hallitus ehdottanut, että yleinen, Santa- ja Busholman sekä Utterin ja niitä ympäröivät vesialueet käsittävä kauppasatama vähitellen ja tarpeen mukaan rakennettaisiin, ja sitä varten on Hallitus Kaupunginvaltuustolle lähettänyt kaupungin Rakennuskonttorin (insinööri Idströmin) laatiman suunnitelman mainituille saarille rakennettavaksi satamalaitokseksi. Tämän yhteydessä on Hallitus esittänyt, että Kaupunginvaltuusto päättäisi rakennettavaksi puutavaran vientisataman Sörnäsin niemekkeelle sekä Vanhankaupunginlahden länsirannan järjestettäväksi teollisuus- ja merenkulkutarkoituksia varten. Rahatoimikamari on asiasta antamassaan lausunnossa (Pain. asiakirj. N:o 72 vuodelta 1917) havainnut kaupungin satamaolojen järjestämiskysymyksen kaipaavan lisävalmistelua laajemmalla pohjalla, ennenkuin yleispätevää suunnitelmaa ja lopullista ehdotusta voitiin esittää, ja oli Rahatoimikamarin mielestä tarkoitusta varten käytettävä ulkomaista asiantuntijaa.

Asiaa Kaupunginvaltuuston kokouksessa toukokuun 7 päivänä 1918 käsiteltäessä antoi Valmisteluvaliokunta seuraavan lausunnon:

„Valiokunnan mielestä on aika käydä hankkimaan tarkkaa ja asiantuntevaa selvitystä kaupungin satamaolojen järjestämiskysymyksestä koko laajuudessaan ei ainoastaan merenkulkuteknilliseltä, vaan myös kaupalliselta ja kunnallistaloudelliselta kannalta. Sen ohessa on laadittava täydellinen ohjelma kaupungin satama-alueiden ja niihin kuuluvain merenkulkulaitosten kuntoonpanemiseksi, ja on ohjelmaa laadittaessa otettava huomioon ne kaupungin merenkulullisen kehityksen uudet mahdollisuudet, joita Viaporin linnoitusalueen ynnä siihen kuuluvain maa-alueiden liittäminen kaupunkiin tuottaisi. Huomiota on niinikään pantava liikennelaitosten ryhmitykseen ja sijoitukseen kaupungin rakennettuun alueeseen verraten. Kun kysymyksen pikainen ja järkiperäinen ratkaisu on kaupungille erinomaisen tärkeä, jotta kaupunki sodan päätyttyä voisi puolustaa asemaansa kilpailussa muiden meri- ja kauppakaupunkien kanssa, näyttää esillä olevan asian valmistelussa

olevan noudatettava mahdollisimman suurta joutuisuutta ja käytettävä hyväksi tällä alalla tarjona olevaa asiantuntemusta. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa, että Valtuusto päättäisi

valmistelemaan kysymystä kaupungin satamaolojen järjestämisestä koko laajuudessaan asettaa viisijäsenisen erikoistoimikunnan;

oikeuttaa tämän toimikunnan käyttämään koti- ja ulkomaisia asiantuntijoita sekä ottamaan erityisen asiantuntevan sihteerin; samoin kuin

antaa toimikunnan tehtäväksi mahdollisimman pian laatia ja Kaupunginvaltuustolle esittää täydellisen ohjelman kaupungin satamaolojen ynnä niihin kuuluvain meriliikennelaitosten kuntoonpanemiseksi."

Tämän lausunnon hyväksyen Kaupunginvaltuusto valitsi toimikunnan jäseniksi kauppaneuvos L. Krogiuksen, filosofiantohtori K. A. Paloheimon, insinööri J. Stjernvallin, kauppias Juho Kuosmasen, kauppaneuvos J. Tallbergin ja pankinjohtaja G. Estlanderin, viimeksi mainitun Rahatoimikamarin edustajana.

Kokouksessaan helmikuun 11 päivänä 1919 (ks. esityslistaa, asiaa N:o 14) päätti Kaupunginvaltuusto sittemmin Satamatoimikunnan valmisteltavaksi lähettää vuodesta 1917 lähtien päiväjärjestyksessä olleen *kysymyksen teollisuustonttien ja varastopaikkain osoittamisesta,* jonka asian katsottiin kuuluvan kaupungin satamaolojen järjestämiskysymyksen yhteyteen. Mainittu asia oli aikaisemmin lähetetty erikoisvaliokuntaan, jonka tehtävä vastamainitussa kokouksessa peruutettiin. Tämän erikoiskysymyksen tarkastelua varten valittiin Satamatoimikunnan lisäjäseniksi professori J. Castrén, senaattori V. Tanner, Rahatoimikamarin puheenjohtaja, johtaja I. Lindfors ja yliarkkitehti Hugo Lindberg.

* * *

Satamatoimikunta perustautui kesäkuun alussa 1918, minkä jälkeen Toimikunnan työohjelma vahvistettiin ja toimenpiteisiin ryhdyttiin sen toteuttamiseksi. Sitä varten puhuteltiin tunnustettua skandinavialaista auktoriteettiä satamalaitosalalla, Tukholman yleisen insinööritoimiston päällikköä, majuri H. G. Torulfia, joka heinäkuun 8 päivänä 1918 tehdyn välikirjan mukaan otti suorittaakseen seuraavat työt:

1) tarkastaakseen kaupungininsinööri Idströmin laatiman satamalaitosten rakennusehdotuksen, jossa teollisuuden tilantarve on otettava huomioon;

2) laatiakseen alustavan ehdotuksen kaupungin koko suunnitellun satama-alueen järjestämiseksi laitureineen, ratapiha- ja raidelaitteineen, tavarakatoksien, tavarasuoja-, varasto- y. m. liikennelaitospaikkoineen, ollen siinä otettava huomioon ne uudet aiheet, joita Suomenlinnan linnoitusalueen eräiden osien vastainen kaupunkiin liittäminen tuottaisi;

3) laatiakseen ehdotuksen sataman ensimmäiseksi rakennusjaksoksi likimääräisine kustannusarvioineen; sekä

4) keskustellakseen asianomaisten viranomaisten kanssa sopivasta ratapihan järjestelystä y. m. seikoista.

Näiden ehdotusten laatimista varten oli tarpeen erinäisiä tutkimuksia ja mittauksia. Nämä työt suoritti kaupungin Rakennuskonttori vuosina 1918 ja 1919. Sikäli kuin nämä tutkimukset edistyivät, laati herra Torulf ehdotuksensa Helsingin satamain rakennusohjelmaksi, ja maaliskuun alussa 1919 hän Toimikunnan tarkastettavaksi esitti alustavan suunnitelman siihen kuuluvine luonnospiirustuksineen. Toimikunnan antaman tehtävän mukaisesti herra Torulf tämän jälkeen valmisti lopulliset satamasuunnitelmat, jotka viime vuoden lopulla saapuivat Satamatoimikunnalle. Toimikunta kävi ehdotuksia perin pohjin käsittelemään, joka työ suoritettiin loppuun kuluvan vuoden alussa ja jossa Toimikunnalla on ollut etu saada käyttää herra Torulfin asiantuntevaa apua.

Herra Torulfin esillä olevasta asiasta antama lausunto siihen kuuluvine tilastoselvityksineen sekä useimmat laadituista luonnoksista seuraavat liitteinä tätä mietintöä.

Satamatoimikunta on nyt esillä olevassa mietinnössä koettanut herra Torulfin lausunnon ja ehdotusten pohjalla selvittää Helsingin kaupungin vastaisen satamapolitiikan suuntaviivoja sekä tämän yhteydessä kysymystä teollisuuden tilantarpeesta. Lausuntoaan antaessaan on Toimikunnan ollut otettava huomioon Helsingin Laivanpäällikköyhdistyksen laatima ja Kaupunginvaltuuston lähetteessä toukokuun 7 päivänä 1918 Toimikunnalle lähetetty ehdotus Helsingin satamaolojen järjestämiseksi. Eri mietinnössä N:o 2 on Satamatoimikunta lausuva mielensä Helsingin satamain ensimmäisestä rakennusjaksosta ja ensi sijassa tarpeellisista ennestään olevain satamalaitosten parannuksista.

Paitsi edellä mainittua lisätyn Satamatoimikunnan käsittelemää pääkysymystä on Toimikunnalla alkuperäisessä kokoonpanossaan ollut käsiteltävänä useita Kaupunginvaltuuston, Rahatoimikamarin ja muiden kaupunginviranomaisten lähetteissä saapuneita erikoiskysymyksiä satamaolojen alalla.

I. Kaupungin satama-alueiden ynnä niihin kuuluvien meriliikennelaitosten kuntoonpanettamisohjelma.

Niinkuin edellä mainittiin, on Satamatoimikunnan Kaupunginvaltuustolle esitettävä kaupungin vastaisen satamalaajennuspolitiikan yleisohjelma. Siinä kohden kuuluu Toimikunnan tehtäviin:

yleispiirtein osoittaa ne paikat, missä vastainen satamalaitosten tarve sopivimmin voidaan ja etusijassa pitää tyydyttää sekä kuinka laajasti se on tehtävä;

osoittaa eri vaihtopuolisten ehdotusten edut ja haitat sekä suhteelliset rakennuskustannukset;

selvittää eri ehdotusten vaikutus kaupungin suunnitelmanmukaiseen kehitykseen;

puoltaa jotakin vaihtopuolista ehdotusta tai useampain semmoisten ehdotusten yhdistelmää; sekä

ehdottaa ohjelman toteuttamisjärjestys.

Helsingin satamalaitosten perinpohjaisen kehittämisen ja parantamisen tarpeesta on asiaa harrastavalta taholta mitä pontevimmin huomautettu ja se on kaupunginviranomaistenkin puolelta tunnustettu, viimeksi edellä kerrotussa Valmisteluvaliokunnan Kaupunginvaltuuston kokouksessa toukokuun 7 päivänä 1918 antamassa lausunnossa. Satamakysymyksen ratkaisu tavalla, joka tyydyttää lisääntymistään lisääntyvän tavaravaihdon vaatimuksia, on kaupungin elinkeinoelämän tärkeimpiä tarpeita ja sen vastainen kehitys on suuressa määrin tämän varassa. Uudenaikainen syväsatama järkiperäisine kuormaus- ja purkauslaitteineen, riittävine avonaisine ja umpinaisine varastopaikkoineen sekä muutoin suunnitelmanmukaisesti järjestettyine satamalaitoksineen ovat välttämättömiä edellytyksiä, jotta Helsinki — maamme huomattavin tuontipaikka — voisi maailmansodan jälkeen syntyneiden konjunktuurien vallitessa puolustaa ja kohottaa asemaansa kauppakaupunkina kilpailussa muiden meri- ja kauppakeskuksien kanssa.

Helsingin kehitysmahdollisuudet ovat tosin eräiden sellaisten seikkain varassa, joita ei vielä voi täysin selvästi nähdä. M. m. on mahdoton arvostella, mitä mahdollisuuksia on johtaa kaupunkiin huomattava osa valtamerentakaista liikennettä sekä odotettavana olevaa, Venäjälle suuntautuvaa kauttakulkukauppaa. Mutta vaikka siis onkin vaikea pitemmän ajanjakson varalle ratkaista, miten kaupungin satamaolot yksityiskohdissa on järjestettävä, on kuitenkin kaupunginviranomaisten epäämätön velvollisuus niin pitkälle kuin mahdollista tutkia Helsingin teknillisiä ja kaupallisia edellytyksiä satamakaupunkina sekä suunnitella kaupungin satamalaitokset *vastaista kehitystä laajanäköisesti arvostellen.* Jotteivät vastaiset sukupolvet voisi nykyistä

kaupunginhallintoa syyttää kaukonäköisyyden puutteesta ja liian ahtaasta kaupungin kehitysmahdollisuuksien käsityksestä, on tämän koetettava toimia niin, *että kaupungin satamaolojen suunnitelmanmukainen kehitys tulee turvatuksi pitemmäksi ajaksi, ehkäpä lähes vuosisadaksi, sekä että varataan ne vesi- ja maa-alueet, mitkä ajan pitkään voidaan tarvita satamain laajentamiseen.*

Tämän oheisessa herra Torulfin asiantuntijalausunnossa, joka koskee Helsingin satamakysymystä koko laajuudessaan, annetaan aluksi selvitys Helsingin sataman ja satamaliikkeen kehityksen edellytyksistä sekä laituritarpeesta. Kirjoittajan tässä kohden esittämillä näkökohdilla on perusoleellinen merkitys satamakysymyksen arvostelemiselle ja selostettakoon ne lyhykäisesti tässä.

Vastoin useita muita merikaupunkeja on Helsinki vielä siinä onnellisessa asemassa, että se voi pääasiassa omilta maa- ja vesialueiltaan varata suurelle satamaliikkeelle pitemmän ajan kuluessa tarpeelliset alat. Satamaliikkeen edellytyksiä on arvosteltava silmällä pitäen maan ja sen pääkaupungin kehitystä lähimpäin 100 vuoden kuluessa, jona aikana Suomen väkiluku on, alhaisen arvion mukaan, kasvava 7—8 miljoonaan ja Helsingin väkiluku 700,000 henkeen tai enemmäksi.

Pääkaupunkina sijaitsee Helsinki edullisesti Suomen mantereeseen verraten. Kaupunki on suuren ylämaan solmukohtana, missä maa- ja merikulkulaitokset voivat edullisesti yhtyä. Tämä ylämaa laajenee, sikäli kuin rautatieyhteyttä kehitetään ja uusia tuontiratoja tulee lisäksi. Teollisuuden kehitys ja vesivoiman tehokkaampi käytäntöön ottaminen kaupungin ylämaassa lisäävät tuntuvassa määrässä satamaliikettä.

Kaupungin maantieteellinen asema ja sen liikeyhteydet tarjoovat niinikään hyviä edellytyksiä Venäjälle suuntautuvalle kauttakulkukaupalle. Tämän ehtona on hyvin järjestetty vapaasatama. Toimitetut tutkimukset osoittavat, että ankaroina talvina jääolot tosin voivat tuottaa liikenteelle hankaluutta, mutta eivät mainittavaa keskeytystä, koska voimakkailla jäänsärkijöillä ja muilla sopivilla laitteilla voi voittaa esteet ja mitä vähimpään supistaa sen ajan, jona laivakulku jääesteiden vuoksi on keskeytyneenä (Pain. asiakirj. N:o 81 vuodelta 1913).

Laajan satamaliikkeen kaupalliset ja taloudelliset edellytykset ovat siis olemassa Helsingissä suuremmassa määrässä kuin missään muussa Suomen satamassa, sen johdosta että Suomen suurin kaupunki ja maan pääkaupunki tietenkin on oleva maan taloudellisen elämän tärkein keskus. Voimakkaana satamaliikkeen kannustimena olisi suomalaisen valtamerentakaisen linjakulun järjestäminen, ja luultavalta näyttää, että Hallitus on täällä samoin kuin muuallakin havaitseva järkevän politiikan mukaiseksi tukea tuollaista toimintaa ja helpottaa kauttakulkukauppaa. Huomattava on niinikään, että

ajanmukaisten syväsatamalaitteiden puute on omansa kohottamaan moniaiden tarvikkeiden hintaa ei ainoastaan Helsingissä, vaan sen ylämaassakin, jota vastoin parannetut satamalaitteet aikaansaavat maan tuontitavarain hinnan laskeutumista kuluttajain välittömäksi hyödyksi laajoissa osissa maata.

Asiantuntijalausunnossa siihen liittyvine tauluineen luodaan mielenkiintoinen katsaus Helsingin satamaliikkeen kehitykseen verrattuna muiden suurempain pohjoismaiden kaupunkien satamaliikkeeseen. Tämän vertailun nojalla ja olettaen satamaliikkeen täällä vastedes kehittyvän likimain samassa määrin kuin on ollut laita muissa pohjoismaisissa satamissa saanee edellyttää tavaravaihdon kaksinkertaistuvan vuosina 1920—1930 eli kohoavan 600,000 tonnista tasaluvuin 1,200,000 tonniin sekä toistamiseen kaksinkertaistuvan seuraavain 20 vuoden kuluessa, joten tavaravaihto vuonna 1950 olisi 2,400,000 tonnia. Seuraava kaksinkertaistuminen tapahtuisi edelleen 30 vuoden kuluttua, niin että tavaravaihto vuonna 1980 olisi noin 4,800,000 tonnia eli noin 8 kertaa suurempi kuin vuosina 1913—1920. Luultavaa kuitenkin on, että lisääntyneen tavaravaihdon tarvetta eri maiden kesken on vastedes esiintyvä tähänastista suuremmassa määrässä ja että Helsingin satamaliike kasvaa paljon nopeammin kuin mitä on ollut laita muissa pohjoismaisissa satamissa vastaavina kehityskausina. Herra Torulf pitää varmuuden kannalta oikeutettuna oletusta, että Helsingin satamaliike, jos se saa häiriintymättä jatkua, jo 50 vuoden kuluttua on 10 kertaa suurempi kuin vuonna 1913. Tavaravaihto olisi siinä tapauksessa vuonna 1970, satamassa tapahtuva kotimainen tavaravaihto lukuun otettuna, 6—7 miljoonaa tonnia vuodessa eli kahta vertaa suurempi kuin Kööpenhaminan satamaliike vuonna 1912.

Laituritarpeeseen nähden edellyttää Satamatoimikunnan asiantuntija, muista pohjoismaisista satamista saadun kokemuksen pohjalla, 200 tonnin tavaravaihtoa laiturimetriä kohti vuodessa rannikko- ja Itämeriliikenteessä sekä 400 tonnin tavaravaihtoa niinikään laiturimetriä kohti vuodessa Suurmerisatamassa. Jos olettaa vuotuisesta 6—7 miljoonan tonnin tavaravaihdosta neljänneksen tulevan pienemmän merenkulun ja kolme neljännestä suurmerenkulun osalle, *tarvittaisiin ensimmäisinä 50 vuotena laituria 9,000—10,000 metriä suurmeriliikenteelle sekä 6,000—7,000 metriä pienemmälle merenkululle eli kaikkiaan 15,000—17,000 metriä laituria.*

Lausunnossa tehdään edelleen selkoa Helsingin satama-altaiden syvyysmitoista sekä niistä mittauksista ja pohjatutkimuksista, joita Rakennuskonttorin toimesta on tehty sopivain paikkain määräämiseksi vastaisille satamalaitoksille.

Asiasta hankitun selvityksen perusteella on herra Torulf kaikilta puolin tutkinut kaupungin satamakysymystä saadakseen selville asian ratkaisun teknilliset mahdollisuudet. Tässä kohden tarjona olleet mahdollisuudet käyvät selville tämän oheisesta yleiskartasta, kuv. I.

Tämän yleiskartan tarkastelu osottaa, ettei kaupungin satamalaitosten suunnitelmaan ole otettu Suomenlinnan saaria (paitsi Santahaminaa). Tämä vaihtopuolinen mahdollisuus on tosin Satamatoimikunnan toimesta tutkittu, mutta kävi tällöin selville, ettei mainittuja saaria, siinäkään tapauksessa että kaupunki saisi ne käytettäväkseen, voi, sen johdosta että yhteys mantereen kanssa on sangen hankala, pitää sopivina kaupungin satamalaitosten paikkoina, minkätähden ne ainakin toistaiseksi näyttää olevan erotettava satamaohjelmasta.

Niinkuin tunnettu, on asiaa harrastavissa piireissä esiintynyt eroavia mielipiteitä Helsingin satamaolojen järjestämisestä. Toiselta puolen on julkilausuttu käsitys, että kaupungin yleinen kauppasatama, ehdollisesti vapaasatama, on järjestettävä Santa- ja Busholmaan, joiden aluetta olisi sitä varten laajennettava. Tätä käsitystä ovat etusijassa puolustaneet kaupungin Rakennuskonttori ja kaupungin yleisten töiden Hallitus. Toiselta puolen on lausuttu mielipide, että kaupungin pääsatama olisi sijoitettava Vanhankaupunginselälle, missä olisi tarjona väljempää tilaa, suurempaa mahdollisuutta hyväin kulkuyhteyksien järjestämiseen sekä melko laajoja ranta-alueita, joiden käyttäminen kaupan ja merenkulun tarpeisiin ei tuottaisi vaikeuksia. Onpa esitetty sekin ajatus, että kaupungin satamat olisi keskitettävä Kruunuvuorenselän, Helsingin luonnollisimman satama-altaan, ympärille, joten voitaisiin välttää haitallinen hajaannus.

Näitä vaihtopuolia on asiantuntija tarkoin harkinnut. Tutkimuksista on käynyt selville, että suurenlaisten laiturilaitosten teettäminen Vanhankaupunginlahdelle kohtaa eräitä teknillisiä vaikeuksia, sen johdosta että kiinteä pohja on sangen syvällä sekä ruoppaus ja liettymisolot ovat epäsuotuisat. Kun myöskin Brändön silta sekä Mustikkamaan ja vastaisen Sörnäsinsataman välinen ahdas väylä kävisivät liikenteelle hankaloiksi, on herra Torulfin mielestä sopivinta ulottaa kauppasatama vain Brändön siltaan asti sekä käyttää Vanhankaupunginlahden satamamahdollisuuksia teollisuuden tarpeisiin.

Suurmerisataman sijoittamista Kruunuvuorenselälle herra Torulf jyrkästi vastustaa. Liittämällä satamaan rajakkaiset saaret ja täyttämällä niiden väliset salmet voisi tosin, — huomauttaa hän — aikaansaada melko laajan satama-alueen, joka rakentamalla uusi katu- ja rautatiesilta Sörnäsin ja Mustikkamaan välille voitaisiin yhdistää kaupunkiin ja rautatieverkkoon. Tämän johdosta kuitenkin pääsy Vanhankaupunginselälle tuntuvasti vaikeutuisi ja sinne suunnitellun teollisuussataman arvo joutuisi jossain määrin uhan alaiseksi. Kustannuksiinkin, eritoten Degerössä toimitettaviin suunnattomaan kalliisiin louhintatöihin katsoen, ei tätä vaihtopuolta käy suositteleminen. Suurmerisatamaa ei myöskään olisi rakennettava Katajanokalta käsin, osin Kruunuvuorenselän puolella vallitsevan epäedullisen rakennuspohjan, osin niiden vaikeuksien johdosta, joita sopivain rautatie-

yhteyksien aikaansaaminen ja tilan saanti tarpeellisille järjestelyraiteille kohtaa Katajanokalla.

Herra Torulf siis ehdottaa, että Pohjois- ja Eteläsatamaa ynnä Brändön sillan eteläpuolista Sörnäsin aluetta käytettäisiin Itämeri-, rannikko- ja paikallisliikenteen satamana, minkä ohessa Sörnäsin alue erikoisesti soveltuisi eräänlaatuisten joukkotavarain, niinkuin hiilien, puutavarain y. m. satamaksi. Koko Sörnäsin ja Eteläsataman väliselle alueelle voitaisiin sijoittaa likimain se laituritila, mikä pienemmän ja keskikokoisen merenkulun on laskettu tarvitsevan lähimpäin 50 vuoden kuluessa.

Suurmerisataman sijoitukseen nähden herra Torulf huomauttaa, että tähän laitokseen kuuluu vapaasatamakin, joko muun sataman yhteyteen rakennettuna tai muuanne sopivaan paikkaan sijoitettuna. Yhtenä mahdollisuutena tässä kohden mainitaan vapaasataman sijoittaminen Santahaminaan—Degeröhön, mutta herra Torulf vastustaa tätä vaihtopuolta, osin koska kaupunki ei omista tarvittavia alueita, osin koska paikka sijaitsee liian loitolla kaupungin liikennekeskuksesta ja osin vihdoin koska kulkuyhteyksien järjestäminen kohtaisi vaikeuksia.

Näin ollen ja kun mahdollisuus laituritilan saantiin Drumsöstä nyttemmin on rauennut, asettuu herra Torulf sille kannalle, että kaupungin suurmeri- ja vapaasatamalaitos on sijoitettava kunnan käytettävinä kaupungin länsiosassa oleville vesialueille, ja esittää kaksi vaihtopuolista suunnitelmaa syväsatamakysymyksen ratkaisemiseksi.

Toisen ehdotuksen, suunnitelman *A*, mukaan sijoitettaisiin suurmeriliikennettä varten aiottu vapaasatama tullisatamineen Ruoho- ja Hietalahden seutuun. Laitosten laajuuteen ja rautatieyhteyksien järjestämiseen nähden tämä ehdotus jakautuu kahteen vaihtopuoleen, *A I* ja *A II*. Nämä eroavat toisistaan etupäässä siinä, että edellinen vaihtopuoli käsittää myöskin Munkkisaaren sekä Hietalahden laivatokan alueet, jotka laitokset vaihtopuolta lopullisesti toteutettaessa poistettaisiin, ynnä Hernesaaren itäpuolitse Rönnskäriin ulottuvan pitkän pistolaiturin (vrt. kuv. V ja VI). Ehdotus *A I* tarjoo tehokasta laituripituutta noin 10,000 ja ehdotus *A II* noin 8,000 metriä.

Toinen ehdotus, suunnitelma *B*, jonka herra Torulf sekä satamateknilliseltä että taloudelliselta kannalta asettaa ensi sijaan, tarkoittaa tavallisen kauppa- eli tullisataman sijoittamista Ruoho- ja Hietalahden alueille täällä jo teetettyjen satamarakennustöiden yhteyteen. Vapaasatama taas rakennettaisiin Hietaniemen vierelle sekä Taivallahden ja Humallahden eteläosan ympäristöön. Tämän suunnitelman mukainen vapaasatama käsittäisi valmiiksi rakennettuna noin 6,000 metriä käyttökelpoista laituria (ks. kuv. III ja IV).

Hieta—Ruoholahden tullisatamaan nähden herra Torulf ehdottaa, että siihen rakennettaisiin noin 4,000 metriä laituria teettämällä 3 pistolaituria Santa- ja Busholmasta ja pienempi pistolaituri Sellarin poikki, joten Lapin-

niemi pääasiassa *voitaisiin varata puistoksi sekä hautausmaiden keralla muodostaisi suuren ilmanraitistusalueen molempain satamain välillä.* Tähänkin laitokseen nähden on olemassa vaihtopuolinen ehdotus, jonka mukaan suurin osa Lapinnientä käytettäisiin sataman ja teollisuuden tarpeisiin sekä Santa- ja Busholmasta lähtien rakennettaisiin 4 pistolaituria. Tämä vaihtopuolinen ehdotus käsittää noin 7,000 metriä laituria. Näiden suunnitelmain ja vaihtopuolien seikkaperäinen selvitys on tämän oheisessa herra Torulfin lausunnossa.

Herra Torulfin esittämiin, tässä edellä selostettuihin *kaupungin satamarakennusohjelman suuntaviivoihin on Satamatoimikunta puolestaan katsonut voivansa yleisesti katsoen yhtyä.* Suurmerisataman suunnitteluun nähden Toimikunnassa kuitenkin on ilmennyt erimielisyyttä, josta seuraavassa tehdään selkoa.

Satamaehdotusten yksityiskohtainen tarkastus.

1) **Degerön—Santahaminan satamalaitos** (kuv. II)

Tarkastaessaan tätä suunnitelmaa, joka ei esiinny niin valmiiksi laaditussa muodossa kuin muut satamasuunnitelmat, on Satamatoimikunta havainnut, ettei satamalaitoksen sijoittamista tähän paikkaan voi ensi sijassa puoltaa, koska muita, taloudelliselta ja satamateknilliseltä kannalta sopivampia vaihtopuolia on tarjona.

Degerön—Santahaminan paikkaa ei sinänsä voi pitää sopimattomana, vaikka se sijaitseekin verraten loitolla kaupungin kauppakeskuksista. Toiset kaupungit ovat saaneet tyytyä satamiin, jotka sijaitsevat tuntuvasti loitompana kaupungin keskuksesta. Haitallista ja kustannuksia lisäävää satamaliikkeen hajaannusta tämän vaihtopuolen toteuttamisesta kuitenkin syntyisi, jos kaupungin pääsatama sijoitettaisiin Santa- ja Busholmaan. On viitattu siihen mahdollisuuteen, että vastainen kauttakulkuliikenne voitaisiin sijoittaa Degerön—Santahaminan seutuun, mutta kun ei ole ajateltavissa, että kauttakulkuliikenne, jota ei sopivasti voi jakaa usean sataman kesken, yksin kykenisi kannattamaan semmoista syväsatamaa, ei tämä syy näy saavan olla ratkaiseva. Vasta sittenkuin kauttakulkuliikenne on kehittynyt siihen määrään, että se yksinään voi tyydyttää puheenalaisen laatuista laitosta, voi tämä suunnitelma tulla päiväjärjestykseen.

Tässä on lisäksi huomattava, että vapaasataman sijoittaminen Degerö-hön—Santahaminaan tuottaisi estettä Hästnäsin salmesta kulkevalle vilkkaalle saaristoliikenteelle. Vapaasatama-alueen halki kulkevaa yleistä liiken-

nettä ei voi valvonnan ja vartioinnin kannalta sallia, vaan täytyisi rannikkoliikenne pakottaa kulkemaan Suomenlinnan ympäri, missä aallokko kuitenkin usein käy korkeana ja voi estää pienempää meriliikettä.

Huomattavana haittana tässä vaihtopuolessa on edelleen merkittävä, että kulkuyhteyksien aikaansaaminen käy kalliiksi. Rautatie täytyy johtaa Vanhankaupunginselän ympäritse ja henkilöliikenne Brändön tai Sörnäsin kautta lautalla. Degerön ja Brändön välille kävisi välttämättömäksi rakentaa silta, mutta tässä täytyisi ottaa huomioon Hertonäsin sataman vaatimukset.

Suunnitelma liittää kaistale Santahaminan rannikkoa ehdotettuun satamalaitokseen aikaansaisi hajaannusta Santahaminan vastaisessa yhtenäisessä käytössä ja muuttaisi alueen luonnetta. Satamatoimikunta on sitä mieltä, että Santahamina on mahdollisimman laajassa mitassa varattava kansanpuistoksi sekä että kaupungin tulee koettaa hankkia hallintaoikeus tähän luonnonihanaan alueeseen voidakseen sen käyttää mainittuun tarkoitukseen. Vaatimusta Santahaminan pysyttämisestä pääkaupungin asukasten virkistyspaikkana voitaneen tuskin olla huomioon ottamatta, varsinkin jos Mustikkamaa, niinkuin Toimikunta seuraavassa ehdottaa, käytettäisiin laivarakennuksen ja veistämöteollisuuden tarpeisiin. Ainoastaan äärimmäisessä hätätilassa ja kun välttämätön tarve vaatii, lienee Santahaminan osia uhrattava satamarakennustarkoituksiin.

Ei kuitenkaan käy kieltäminen, että Degerön—Santahaminan suunnitelma tarjoo sen edun, että siellä on oivallinen ja tilava satama-alue suojattuine altaineen. Etäinen asema on vastaisuudessa luultavasti merkitsevä yhä vähemmän, minkä ohessa välimatkat lyhenevät liikennevälineiden täydellisentyessä ja kaupungin kasvaessa. Niinikään on, siinä tapauksessa että vapaasatama sijoitetaan muuanne, olemassa mahdollisuus yksinomaan Degeröhön rakentaa yleinen kauppasatama käyttämättä Santahaminan rantakaistaletta, jossa tapauksessa Degerön tietä kulkeva kauttakulkuliikennekin voisi jatkua häiriintymättä. Tämän johdosta ja vaikkei Satamatoimikunta nyt puolla Degerön—Santahaminan suunnitelmaa toteutettavaksi, on Toimikunta pitänyt kaupungin merenkulkuolojen kehityksen kannalta tärkeänä, että mahdollisuus rakentaa satama tähän paikkaan voitaisiin pitää avoinna. Helsingin kehitys käy, eritoten mitä teollisuuteen tulee, sekin itää kohti, minkätähden on kaupunginhallinnon velvollisuus satamapolitiikkamme suuntaviivoja vahvistettaessa ottaa kaupungin itäpuoliset vesialueet huomioon. Degerön satamaa täytyy pitää keskeisten satamalaitosten luonnollisena täydennyksenä ja vastedes voi se käydä Helsingille sangen tärkeäksi.

Tältä kannalta katsoen on Satamatoimikunnan mielestä ollut kaukonäköistä pitää Degerön—Santahaminan suunnitelma varalla, minkätähden Toimikunta on ollut sitä mieltä, että kaupungin tulisi, kun hyväksyttävillä ehdoilla käy päinsä, sopivan tilaisuuden tultua hankkia omikseen suunniteltua

satamalaitosta varten tarpeelliset osin valtion, osin yksityisten omistamat maa-alueet. Degerön alue sijaitsee muutoin kaupungin luonnollisen laajenemis-alueen piirissä ja voidaan vastaisuudessa monin tavoin käyttää edullisesti kaupungin suunnitelmanmukaisen kehityksen hyväksi. Arvioitaessa tämän alueen arvoa kaupungin hallussa olevana on kuitenkin otettava huomioon, ettei kaupungilla moniin aikoihin, ehkeipä vuosikymmeniin, ole tilaisuutta täysin käyttää tätä aluetta tarkoituksiinsa. Mitä taas Santahaminaan tulee, näyttää Satamatoimikunnan saamien tietojen mukaan koko alue tai ainakin suurin osa siitä vastedes käyvän sotalaitokselle tarpeettomaksi, ja lienee hyviä toiveita, että kaupunki voi kohtuullisilla ehdoilla saada sen haltuunsa.

Tämän mukaisesti on Satamatoimikunta *katsonut olevan lausuminen suotavaksi, että kaupunginviranomaiset kiinnittäisivät huomiota Degerön—Santahaminan suunnitelmaan ja sen tarjoomiin mahdollisuuksiin vastaisia satamalaajennuksia silmällä pitäen.*

Tämän ohessa Satamatoimikunta esittää,

> *että Kaupunginvaltuusto kehoittaisi Rahatoimikamaria hankkimaan selvityksen, mitä mahdollisuuksia kaupungilla on saada haltuunsa Degerön alue ja Santahamina, sekä ehdollisesti ryhtymään keskusteluihin asianomaisten maanomistajain ja valtion kanssa mainitussa tarkoituksessa.*

2) Suurmerisataman rakentaminen Santa- ja Busholmaan tai Taivallahteen

(kuv. III—VI suunnitelmat A ja B).

Niinkuin edellä on mainittu, on herra Torulf asiantuntijalausuntonsa ohessa esittänyt sarjan suunnitelmia, jotka eri näkökannoilta valaisevat suurmerisataman rakentamismahdollisuuksia. Eri vaihtopuolisista ehdotuksista niihin kuuluvine yksityiskohtaisine laitteineen on tehty selkoa asiantutijalausunnossa.

Harkitessaan kysymystä niiden satamalaitosten laajuudesta, mitkä voitaisiin ja olisi rakennettava tähän paikkaan, on Satamatoimikunta yksimielisesti katsonut, *että satamarakennustyöt olisi, mikäli suurmerisatamaa koskee, aluksi keskitettävä Santa- ja Busholmaan siellä jo aloitettujen satamarakennustöiden yhteyteen.* Mainittujen saarien satamalaitosta sanotaan seuraavassa *Hietalahdensatamaksi,* joka nimi Satamatoimikunnan mielestä on parempi kielelliseltä kannalta hankalaa nimeä Santa- ja Busholman satama.

Kaupungin pääsataman sijoitukseen nähden on Satamatoimikunta siis yhtynyt edellä kerrottuun kaupungin yleisten töiden Hallituksen käsitykseen,

että yleinen kauppasatama on sijoitettava Hietalahden seutuun. Kaupungin Rakennuskonttorin laatimat, sinänsä ansiokkaat suunnitelmat, joiden toteuttaminen osittain on aloitettu, on sovitettu nyt esillä oleviin ehdotuksiin ja kehitetty pitemmän ajanjakson kuluessa esiintyvää tarvetta silmällä pitäen. Puheenalaisella paikalla jo teetetyt tasoitus- ja rakennustyöt voidaan pääasiassa käyttää hyväksi, siinäkin tapauksessa että nyt esitetyt laajemmat suunnitelmat toteutetaan.

Helsingin suurmerisatamaa ei ole sovitettava ainoastaan kaupungin ja ylämaan tarpeiden mukaan, vaan myös vastaista kauttakulkuliikennettä silmällä pitäen. Voi tosin olla eri mieliä kaupungin mahdollisuuksista kauttakulkukaupan keskuksena. Kilpailu edullisemmin sijaitsevain Itamerensatamain (esim. Danzigin, Libaun) kanssa ja meidän jääolomme luultavasti jossain määrin ehkäisevät kauttakulkuliikenteen kehitystä. Skandinavian liikenne luultavasti suuntautuu Turun ja Hangon kautta, samaten posti- ja henkilöliikenne. Meidän täytyy kuitenkin varustautua kauttakulkuliikenteen kehityksen varalle ja sovittaa satamapolitiikkamme sen mukaan. Maamme tuonti ja vienti on lähiaikoina luultavasti melko paljon lisääntyvä. Nykyaikainen ja satamaliikkeen laajuuden mukaan sovitettu syväsatama on, niinkuin edellä huomautettiin, Helsingin yhdyskunnan elinehto.

Santa- ja Busholman rakennuttamista varten esitetyistä eri vaihtopuolisista ehdotuksista valitessaan on Satamatoimikunta katsonut suunnitelman *B* ehdottomasti olevan asetettava etusijaan. Suunnitelma *A* Rönnskäriin ulottuvine pistolaitureineen sekä Laivatokan alueen ja Munkkisaaren korttelin liittäminen satama-alueeseen olisi teknillisistä ja taloudellisista syistä tietenkin ainoastaan äärimmäisessä hätätilassa toteutettava. Suunnitelma *B* edellyttää Toimikunnan mielestä liikenteen mukavaa ja tarkoituksenmukaista jakamista sijoittamalla vapaasatama ja kauppasatama kahteen lähekkäiseen paikkaan, Hietalahteen ja Taivallahteen. Jos satamalaitos keskitettäisiin yksinomaan Santa- ja Busholmaan Rönnskäriin ulottuvine laitteineen, voi helposti sattua, että satamarakennustyön jatkaminen kohtaa suuria taloudellisia vaikeuksia aikana, jolloin jo on ehditty niin pitkälle, että sataman osittaista sijoittamista Taivallahteen ei enää voida edullisesti toteuttaa.

Molemmista *B* suunnitelmista on Satamatoimikunta samoin kuin herra Torulfkin katsonut olevan puoltaminen sataman rakentamista suppeamman vaihtopuolen *B II* mukaisesti (kuv. III), joten satamaan tulisi hyödyllistä laituripituutta noin 4,000 metriä. Tähän paikkaan rakennettaisiin tullisatama ja väliaikainen vapaasatama. Kaksoisraiteiseksi rakennettuna satamarata riittäisi, niinkuin tuonnempana osotetaan, näin laajan satamalaitoksen tarpeisiin.

Jos tullisatamassa vastedes ilmenee laituritilan lisätarvetta, on aina olemassa mahdollisuus lisäksi laajentaa laituritilaa 6,000—7,000 metriin, pää-

asiallisesti suunnitelman *B I* mukaisesti. Tätä vaihtopuolista ehdotusta ovat eräät Toimikunnan jäsenet (herrat Tallberg, Lindberg ja Estlander) puoltaneet.

Satamatoimikunta käy nyt tarkastamaan kysymystä, miten suurempi laituritilan laajentamisen tarve on tyydytettävä ja erittäinkin, mihin vastainen *lopullinen vapaasatama* on sijoitettava. Tätä tärkeää kysymystä harkitessa on välttämätöntä katsoa tulevaisuuteen useiden vuosikymmenien päähän, jottei kehitystä ehkäistäisi eikä jälkimaailma saisi meitä syyttää kaukonäköisyyden puutteesta. Meidän on ehdottomasti varattava mahdollisuus suunnitelmanmukaiseen laajentamiseen, muutoin syntyy vastedes vaikeuksia ja muut tarkoitukset tunkevat esteinä väliin. Nykypolvihan on saanut kokea mainitun laatuisia kaukonäköisyyden puutteesta johtuneita vaikeuksia; erityisesti on Hietalahteen rajoittuvain kaupunginosain suunnittelussa tehty auttamattomia virheitä, jotka estävät satamaradan laajentamista.

Suurmerisataman vastaista kehitystä varten on, *A* suunnitelmaa lukuun ottamatta, kaksi vaihtopuolista ehdotusta; Degerö—Santahamina idässä ja Taivallahden alue lännessä. Näistä vaihtopuolista näyttää Taivallahden suunnitelma esitetyn selvityksen pohjalla tarjoovan parhaat edellytykset onnelliselle ratkaisulle. Myöntää kuitenkin täytyy, että vastedes voi syntyä uusia tekijöitä, jotka antavat kehitykselle toisen suunnan; semmoistahan täytyy aina sattua noin pitkän ajan päähän suunnitelmia tehdessä. Kaupunginviranomaisten tulee kuitenkin, niinkuin sanottu, laatia todennäköisen kehityksen ohjelma ja menetellä sen mukaan; kuitenkin niin, ettei kaupunki tietenkään ole ehdottomasti sidottu ohjelmaan, vaan voi siihen tehdä muutoksia, jos tarve vaatii.

Herra Torulfin ehdotus lopullisen vapaasataman sijoittamisesta Taivallahteen on saanut osakseen varsin ankaraa arvostelua ammattimiestaholta (kaupunginasemakaava-arkkitehdin ja kaupungininsinöörin), ja Satamatoimikunnassakin se on herättänyt vastaväitteitä. Siinä kohden esitetyt näkökohdat ovat pääasiassa seuraavat:

Kun merenkulku ja kauppa ovat kaupungin kehityksen ja vaurastumisen välttämättömiä edellytyksiä, on tosin luonnollista, että kyllin laajoja sopivia alueita valitaan satamalaitoksen ja teollisuustoiminnan paikoiksi. Mutta silti ei saa sivuuttaa asutuksen eikä liikenteen vaatimuksia. Asutusta ei ole Helsingin tapaisessa kaupungissa kymmenien kilometrien pituisine rantakaistaleineen tungettava pois kaikilta rannoilta, vaan täytyy päin vastoin eräät ranta-alueet pitää vapaina väestön hupaisuuden ja hyvinvoinnin vuoksi. Vaikka Taivallahden suunnitelma sekä kustannusten kannalta että sopiviin rautatieyhteyksiin ja vapaasataman hyvin suojattuun asemaan katsoen täytyy tunnustaa sinänsä onnistuneeksi ja satamatekniliseltä kannalta miellyttäväksi, tuottaisi sen toteuttaminen kuitenkin huomattavia

hankaluuksia kaupunginasemakaavateknilliseltä kannalta. Laajat ranta-, huvila- ja puistoalueet uhrattaisiin ja Töölön kaupunki kadottaisi rauhallisen ja ylhäisen kaupunginosan luonteen sekä sulautuisi city-muodostukseen. Eräät Töölön osat täytyisi järjestää uudestaan. Rautatieyhteydet katkaisisivat kaupungin elimellisen kehityksen ja vaikeuttaisivat keskuusliikennettä.

Terveydelliseltä kannalta on huomautettu, että vapaasatamaliikenne likaisi Drumsönselän ja muuttaisi sen matalaksi lahdeksi seisovine vesineen.

Kaupungininsinöörin mielestä on Taivallahden ehdotus epäedullisempi Santa- ja Busholman ehdotusta, jonka edut ovat: oivallinen asema aivan meriväylän partaalla, kun sen sijaan Taivallahteen johtava väylä on kapeampi ja epäedullisempi; tilava ja syvä ulkosatama, jota ei tarvitse ruopata ja jonka voi täydellisesti suojata aallonmurtajilla. Tämä ehdotus tarjoo niinikään mahdollisuutta suurempaan keskitykseen, jota eritoten meidän kaupungissamme hajanaisesti sijaitsevine laitureineen on tavoiteltava. Kaupungininsinööri pitää Degerön—Santahaminan ehdotusta Taivallahden ehdotusta parempana, koska sen kehitysmahdollisuudet ovat suuremmat, jota vastoin Taivallahden vapaasatama olisi tultuaan valmiiksi rakennetuksi puitteisiinsa puristettuna vailla mahdollisuutta vastaiseen laajenemiseen.

Satamatoimikunnassa on yksi jäsen (herra Tallberg) mitä jyrkimmin vastustanut Taivallahden suunnitelmaa edellä mainittujen, ammattimiestaholta esitettyjen syiden perusteella. Kaksi muuta Toimikunnan jäsentä (herrat Lindberg ja Estlander) ovat osin esitettyjen epäilysten johdosta ja osin syystä että Santa- ja Busholmassa on näyttänyt olevan riittävästi tilaa nykyään arvattavissa oleviin tarpeisiin, asettuneet epäröivälle kunnalle Taivallahden suunnitelman sopivaisuuteen nähden ja halunneet jättää huolenpidon vastaisesta kehityksestä tulevain sukupolvien asiaksi. Nämäkin kolme jäsentä ovat kuitenkin katsoneet voivansa yhtyä enemmistön ehdotukseen, että Taivallahden suunnitelman toteuttamiseksi tarpeellinen satama- ja rautatiealue on kaupungin varattava, jotta tämän suuntainen kehitys kävisi *mahdolliseksi.*

Satamatoimikunnan enemmistö ei ole voinut panna ratkaisevaa merkitystä Taivallahden suunnitelmaa vastaan esitettyihin muistutuksiin. Kun satamanedut näyttävät vaativan Taivallahden alueen liittämistä satamaryhmään, ei se seikka, että Töölön kaupunki sataman johdosta ehkä kadottaisi rauhallisen luonteensa, saane mitään merkitä. „Rauhallinen asutus" saisi hakeutua pohjoista kohti pitkin emärataa ja rannikon huvilaseutuihin; keskeiset osat joutuvat joka tapauksessa ennemmin tai myöhemmin alttiiksi city-muodostukselle. Kun joka tapauksessa olisi suunniteltava uusi kulkuyhteys pohjoiseen Töölön alueen halki ja maata sitä varten varattava (ks. alempana), tulisi Töölö jo tämän johdosta tavallaan halkaistuksi kahtia; mitä Taivallahden satamaa varten sen lisäksi tarvitaan, on niin vähäpätöinen alue, että se voi-

daan haitatta varata. Keskuusliikenteen vaatimuksia olisi tyydytettävä sopivilla teknillisillä laitteilla, m. m. katusilloilla. Taivallahden suunnitelma ehdotukseen *A* verraten ei ainoastaan käy tuntuvasti halvemmaksi rakentaa, vaan on enemmistön mielestä kaikilta kannoilta katsoen edullisempi sekä asemaan että tilaan nähden ja varsinkin sen johdosta, että paikka on suurimmalta osalta kaupungin vapaasti käytettävänä.

Sen kysymyksen valaisemiseksi, missä määrin suunnitelma *B* kaupunginasemakaavateknilliseltä kannalta vaikuttaisi Töölönkaupungin kehitykseen, viitataan tämän oheiseen Rakennuskonttorin laatimaan karttaan (kuv. IX) siihen liittyvine selityksineen.

Niinkuin edellä mainittiin, ovat Satamatoimikunnan jäsenet yksimielisesti puoltaneet Taivallahden alueen varaamista *toistaiseksi,* jotta kaupunginviranomaisilla olisi mahdollisuus sopivan ajan tultua käydä suunnitelmaa toteuttamaan. Työn vastaisesta alottamisajasta on Satamatoimikunnan mielestä ollut liian aikaista nyt mitään lausua. Tärkeää on kuitenkin, että kysymys Taivallahden satamasta ja uuden ratalinjan johtamisesta Hietalahden satamasta pohjoiseen Taivallahden alueen halki Fredriksperiin mahdollisimman pian ratkaistaan, syystä että, niinkuin kaupunginasemakaava-arkkitehti on huomauttanut, Töölön kaupunginasemakaavan järjestäminen ja vastaisen ratalinjan läheisyydestä myytyjen tonttien rakennuttaminen likeisesti riippuu radan suunnasta ja korkeusasemasta. Muutoinkin vaikuttaa suunnitelma näiden seutujen kaupunginasemakaavan muodostukseen. Niiden tuntuvain haittain johdosta, joita asian ratkaisun pitempi viivästyminen olisi omansa aikaansaamaan, on kaksi Toimikunnan jäsentä (herrat Tallberg ja Lindberg) halunnut myöntyä Taivallahden alueen varaamiseen sillä nimenomaisella edellytyksellä, että kysymys suunnitelman toteuttamisesta otetaan uudestaan tutkittavaksi jonkin lyhyen määrärajan, enintään 5 vuoden kuluessa.

Erityistä huomiota vaatii osakseen kysymys, mitä mahdollisuuksia on tyydyttävästi järjestää *rautatieyhteydet* täyteen laajuuteen rakennettujen Hietalahden tai Taivallahden satamain kanssa. Mahdollisimman seikkaperäisen selvityksen saamiseksi tästä tärkeästä seikasta on Satamatoimikunta rautatieasiasta hankkinut lausunnon kööpenhaminalaiselta tämän alan asiantuntijalta, ratainsinööri ja konttoripäällikkö P. M. Bülowilta, joka tähän kuuluvia suunnitelmia tarkasteltuaan on pääasiassa lausunut seuraavaa:

Esillä olevista suunnitelmista *A I, A II* ja *B* asetti herra Bülow viimeksi mainitun ehdottomasti etusijaan teknilliseltä kannalta. Jakoa vapaasatamaan ja tullisatamaan pitää herra Bülow erittäin onnistuneena; vapaasataman raidelaitteet ja järjestelyryhmät ovat moitteettomat, samaten liittyminen Fredriksperissä olevaan valtionrautateiden järjestelyasemaan. Yleisen kauppasataman liikennettä välittäisi ennestään oleva satamarata rakennettuna kak-

soisraiteiseksi. Jos kuitenkin satama laajennetaan enemmän kuin 4,000 laiturimetriä käsittäväksi, käy satamarata riittämättömäksi. Herra Bülow sentähden yhtyy herra Torulfin käsitykseen, että on välttämätöntä vastaisuutta silmällä pitäen avata uusi ratalinja pohjoiseen suuntaan. Tämän linjan avulla, joka olisi rakennettava neliraiteinen, voitaisiin aikaansaada tuntuva parannus satamaraiteiden järjestelyryhmiin.

Omasta puolestaan pyytää Satamatoimikunta lausua pääasiassa yhtyvänsä asiantuntijain tässä asiassa esittämään kantaan. Sittenkuin Eteläsatamaa on laajennettu, satamalaitoksia ehkä rakennettu Merisatamaan ja Hietalahdensatamaan teetetty laituria 4,000—6,000 metriin asti, voi käydä erittäin vaikeaksi johtaa kaikkea satamarataliikennettä Helsingin ratapihan kautta. Jos Taivallahdessa jo silloin on Fredriksperin välittömässä yhteydessä oleva satamalaitos tai jos se on päätetty rakennettavaksi, olisi Toimikunnan mielestä edullisinta nykyiseltä satamaradalta Leppäsuon tienoolta rakentaa pohjoiseen suuntautuva rata, joka yhtyisi Taivallahden satamasta Fredriksperiin kulkeviin raiteisiin. Rata rakennettaisiin 2—3-raiteinen tarpeen mukaan. Tämä rata vapauttaisi Helsingin aseman sataman ja ratapihan välisestä suuresta kauttakulkuliikenteestä ja kaupungin sitä varten annettavaa alaa voitaisiin vähentää sekä koko Taivallahteen, Santa- ja Busholmaan sekä muihin satamiin suuntautuva satamaliikenne ohjata samasta kohdasta käsin, s. o. Fredriksperin päärataphalta.

Suoristamalla Leppäsuon kohdalla olevaa nykyisen satamaradan jyrkkää kaarretta ja varsinkin jos Marian sairaala muutettaisiin pois ja sen alue saataisiin käytettäväksi, voitaisiin saada tilaa pitemmille järjestelyraideryhmille, jotka suuressa määrin helpottaisivat vaunujen jakelua satamain eri osiin. Kun tämä järjestely tapahtuisi itse sataman ulkopuolella, voitaisiin satama-alueen järjestelyraiteita vähentää ja saada tilaa varsinaiselle satamaliikenteelle.

Jos tuollainen ratalinja saadaan aikaan, käy aseman ja Leppäsuon välinen satamarata tarpeettomaksi, mikä olisi sangen tärkeää, koska Fredriksperiin suunniteltua pääkatua, n. s. Kuninkaankatua, ja muita keskikaupungin ja Töölön välisiä liikenneväyliä siinä tapauksessa ei haittaisi laajennetun satamaradan aikaansaama hankala risteys vilkkaine liikenteineen. Sama olisi laita suunniteltujen, nopeampaa liikennettä välittäväin, sähköllä käypäin esikaupunkiratain, jotka sijoitettaisiin katupinnan alle ja johdettaisiin kaupungin nykyiseen keskustaan, mikä kuitenkin kohtaisi erittäin suuria vaikeuksia, jos niiden täytyisi leikata laajennettua satamarataa sen nykyisellä paikalla.

Yhdysradan poikki sitä vastoin voidaan laittaa ylikäytävät mainittavitta vaikeuksitta.

Satamatoimikunnan tässä edellä ehdottaman yhdystien suunta käy selville tämän oheisesta kartasta (kuv. X). Osa tätä linjaa, nimittäin Hieta-

lahden sataman ja Taivallahden sataman välinen, kävisi luultavasti tarpeelliseksi rakennuttaa vasta pitemmän ajan kuluttua, voidaanpa ehkä jättää kokonaan rakentamattakin, koska satamarata, eritoten jos se voidaan laajentaa kolmiraiteiseksi, riittäisi tyydyttämään noin 4,000 laiturimetriä käsittäväksi laajennetun tullisataman tarpeita ja taas Taivallahden satama voisi käyttää Taivallahden—Fredriksperin rataosaa. Kun kuitenkin täytyy ottaa lukuun, että nykyinen satamarata vastedes liikenteen lisääntyessä ja sikäli kuin tullisataman rakennuttaminen edistyy, osoittautuu riittämättömäksi ja rautatieyhteyden uudesti järjestäminen ja parantaminen tarpelliseksi, näyttää kaukonäköisen satamapolitiikan kannalta olevan tarpeellista suunnitelman *B* toteuttamiselle tilaa varattaessa myös varata nyt ehdotettua yhdysrataa varten tarpeellinen maa.

Satamatoimikunnan lienee määrättävä kantansa ainoastaan satamarakennusohjelmaan nähden, mutta ei esitettävä lopullisia suunnitelmia. Ohjelman laadinnassa on edellytetty, että satamarakennussuunnitelma toteutetaan kaupungin varain ja tarpeen mukaan. Kustannusarvioiden laatimista tässä puheena olevia, useiden vuosien kuluessa suoritettavia töitä varten täytyy pitää aivan turhana vaivana. Herra Torulfin asiantuntijalausunnossa on kuitenkin *A* ja *B* suunnitelmain vertaileva kustannuslaskelma, joka osoittaa ehdotuksen *A* käyvän 40—50 miljoonaa kalliimmaksi ehdotusta *B*.

Edellä esitetyn nojalla *on Satamatoimikunta katsonut olevan puoltaminen: että Hietalahdensatama rakennettaisiin suunnitelman B II mukaisesti (kuv. III); että suunnitelman B mukaista Taivallahden alueen vapaasatamaa (kuv. IV) varten tarpeellinen maa- ja vesialue toistaiseksi varattaisiin; sekä että tilaa niinikään varattaisiin Hietalahdensatamasta pohjoiseen Taivallahden alueen halki Fredriksperissä olevalle valtionrautateiden järjestelyratapihalle rakennettavaa vastaista yhdysrataa varten (kuv. X).*

3) Keskikokoisen merenkulun satama-alueet (Etelä- ja Pohjoissatama Sörnäsiin ja Brändön siltaan asti).

Herra Torulfin ehdotus edellyttää, että pääasiallinen rannikko- ja Itämerenkulku sijoitetaan kaupungin itäpuolisiin vesiin, nimittäin nykyisiin Etelä- ja Pohjoissatamaan. Ehdotuksen mukaan jatkettaisiin Katajanokan lounaispuolista Mynttirantaa noin 200 metrillä, Pohjoisrannan edustaa täytettäisiin noin 100 metrin leveältä ja Tervasaareen rakennettaisiin pistolaituri sekä Sörnäsin rantatien vierelle laitettaisiin täyttämällä laituriala. Sen ohessa rakennettai-

siin Sörnäsistä käsin kaksi pistolaituria, toinen Sumppariin ja Nihtiin, toinen Hanasaareen ja Kanaan.

Satamatoimikunta on pääasiassa katsonut voivansa hyväksyä herra Torulfin laatiman ohjelman kaupungin itäisen vesialueen satamalaitteiden rakentamiseksi. Teettämällä ehdotetut rakennukset saataisiin mainitulla satama-alueella käytettäväksi vanhaa ja uutta laituria hiukan yli 6,000 metrin pituudelta (vrt. kuv. VII).

Sörnäsin satama on Satamatoimikunnan mielestä etusijassa käytettävä puutavarainviennin ja hiilivarastoliikkeen tarpeisiin. Puutavaraliikkeellä on kauan ollut Helsingissä voitettavana suuria vaikeuksia sopivien laitteiden puutteen johdosta, vaikka kaupungilla on kaikki edellytykset kehittyä huomattavaksi puutavarain vientisatamaksi. Puutavaraliikkeen elpymistä on varmasti odotettavana, ja kaupunginviranomaisten on niin meneteltävä, että aikaansaadaan tilava vientisatama tarpeellisine tapulipaikkoineen ja nykyaikaisine kuormauslaitteineen. Sähkövoiman laaja käytäntöön ottaminen Hämeessä on varsin luultavasti kannustava vientiä, ja meidän on nyt valmistettava edullisia varastoonpano- ja purkausmahdollisuuksia.

Myöskin hiilisatama, hiilipistolaituri ja n. s. hiilisilot olisi vastedes laitettava Sörnäsiin, kuitenkin niin ettei hiilien käsittely vahingoita puutavaravarastoja. Hiilisatamia tulisi kuitenkin olla muuallakin, esimerkiksi Hietalahdensatamassa, Hertonäsissä ja Vikissä eri kaupunginosain tarpeita varten.

Toimikunta palaa myöhemmin itäisen satama-alueen rautatieyhteyksiä koskevaan kysymykseen.

4) Venesatamat.

Esillä olevain suunnitelmain mukaan varattaisiin Merisatamassa paikka soutu- ja pikkuveneille; Siltavuorenrannan kävelytien varrelle järjestettäisiin pienenlainen allas pikkuveneitä varten ja Vanhankaupunginlahden länsirantaan puoliympyrän muotoinen allas pienenlaisia veneitä varten. Myöskin Lapinniemellä ja Taivallahdessa (ehdotetun vapaasataman pohjoisimman pistolaiturin takana) on paikka varattu pikkuveneille.

Nämä ehdotukset on Satamatoimikunta muistutuksetta hyväksynyt.

5) Blekholmat ja Mustikkamaa.

Kun kysymys näiden saarien käytöstä likeisesti liittyy Helsingin satamaolojen suunnitteluun, on Satamatoimikunta halunnut esittää käsityksensä tästä.

Blekholmia ei ole otettu lukuun esillä olevan yleisen satamaohjelman laadinnassa. *Satamatoimikunta puolestaan on sitä mieltä, etteivät nämä saaret ole tarpeelliset satamaliikkeelle sekä että ne voidaan käyttää muulla tavoin, varsinkin laitoksia varten, jotka ovat omansa somistamaan Etelä-satamaan johtavan väylän viereistä kaupunkikuvaa.*

Mustikkamaan käyttökysymyksen yhteydessä on Satamatoimikunta katsonut olevan huomauttaminen Helsingissä jo kauan vallinneesta pakottavasta suuremman ja pienemmän veistämöliikkeen paikan tarpeesta. Tämä puute lisääntyisi edelleenkin, jos Mustikkamaalla sijaitseva, suoritustilaan joutunut A. B. Nya Varvet yhtiön omistama veistämölaitos lakkauttaisi toimintansa.

Suomenlinnassa olevaa tokkalaitosta täytyy pitää erittäin sopimattomana puheenalaiseen tarkoitukseen. Katajanokalla sijaitseva sotalaivaston veistämö tosin on käyttökelpoinen laivaveistämöksi ja korjauspajaksi, mutta tulee luultavasti kokonaan käytettäväksi sotalaitoksen ja valtion tarpeisiin. Päinvastoin kuin Suomenlinna sijaitsee Mustikkamaa likellä työväen asumapaikkoja ja sillä on hyvät kulkulaitosmahdollisuudet. Satamatoimikunnalle on tosin tunnettua, että Mustikkamaa eräällä taholla katsotaan olevan käytettävä kansanpuistoksi, ja tällä käsityskannalla on puoltajia myöskin Kaupunginvaltuustossa ja kaupungin yleisten töiden Hallituksessa. Toimikunta puolestaan ei voi pitää saarta sopivana tähän tarkoitukseen, lähinnä siellä tarjona olevan vähäisen tilan johdosta. Kansanpuistojen tarvetta olisi tyydytettävä toisella sopivalla taholla, lähinnä Degerössä tai Santahaminassa, jotka kaupungin olisi sitä varten hankittava omikseen. *Satamatoimikunta on tämän johdosta katsonut olevan puoltaminen Mustikkamaan käyttämistä vastedes laivarakennuksen ja veneveistämöteollisuuden tarpeisiin.*

6) **Hertonäsin teollisuussatama** (kuv. VIII).

Satamatoimikunta ei ole Hertonäsin satamaan nähden esittänyt lopullista ehdotusta, kun täman sataman muodostumisen viimeiseltä tulee jäädä niiden laitteiden varaan, joita paikalle sijoitettu teollisuus saattaa mukavuudekseen vaatia. Näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että Hertonäs olisi käytettävä teollisuuden tarpeisiin ja *että tänne olisi tarpeen mukaan rakennettava teollisuussatama.* Vastedes tulee puutavarain laivaus siihen kuuluvine varastoliikkeineen sijoitettavaksi Hertonäsiin. Hiilisatamakin olisi tänne sijoitettava.

7) **Vanhankaupunginlahden teollisuussatamat** (kuv. VIII).

Satamatoimikunta on pääasiassa yhtynyt herra Torulfin ehdotukseen että noin 700 metriä laituria rakennettaisiin Brändön sillan pohjoispuolelle. Näiden laiturien varrelle on suunniteltu melko laajoja varastopaikkoja, etusijassa puutavaroita varten.

Myöskin Vikiin ehdotettu teollisuussatama näyttää voitavan pääpiirteissään hyväksyä. Tällä alueella tyydytettäisiin teollisuuden ja varastoliikkeen tonttitilan tarvetta laajassa mitassa. Ehdotetut pistolaiturit ovat aiotut tämän teollisuuden ja varastoliikkeen tarpeisiin, ja koko satama sovitettaisiin proomujen ja verraten matalakulkuisten alusten käytettäväksi. Hertonäsin—Oulunkylän rautatieyhteyden toimeen tultua saa Vikin liikenne käytettäväkseen syväsataman Hertonäsissä. Arabian alueen ja Sörnäsin rannan pohjoisen päätekohdan välinen rantakaistale olisi mikäli mahdollista varattava puistoksi.

Kaikkiaan saataisiin esillä olevain ehdotusten mukaan Hertonäsiin ja Vanhankaupunginlahteen laitureja noin 5,000 metrin pituudelta, mikä riittäisi teollisuuden tarpeisiin moniksi ajoiksi.

8) Itäisten satama-alueiden rautatieyhteydet.

a) *Hertonäsin—Vikin—Oulunkylän—Fredriksperin rautatieyhteys.*

Viime vuonna tutkittiin Rakennuskonttorin toimesta Malmin asemalta Vantaanjoen suulle vievä, rautatielinja, joka yhdistäisi Vanhankaupunginlahden itärannan ja Sörnäsin niemekkeen satama- ja tehdasalueet emärataan. Samaten lähti Hertonäs Aktiebolag yhtiön tutkituttama, Hertonäsin satama-alueille johtava rata Malmin asemalta.

Kun kuitenkin näiden linjain yhdistäminen emärataan Malmilla kohtaa eräitä teknillisiä vaikeuksia, niin kauan kuin tämän aseman raidekenttä sijaitsee emäradan länsipuolella, sekä Rautatiehallitus oli osin näistä, osin liikenneteknillisistä syistä lausunut toivomuksen, että radat lähtisivät Fredriksperin järjestelyratapihalta, on viime keväänä tutkittu Oulunkylän—Vikin virkatalon—Hertonäsin sataman linja.

Satamatoimikunnan Rakennuskonttorista saaman tiedon mukaan lähtee tämä ratalinja vaihteineen Oulunkylän uudesti rakennetun aseman viidenneltä raiteelta noin 200 metrin päässä asemarakennuksen kohdalta koilliseen sekä kääntyy heti itään ja katkaisee Vantaanjoen noin 900 metrin päässä emäradasta. Täältä rata halkaisten epätasaisen alueen, joka vaatii teettämään suurenlaisia pengerrystöitä, kulkee itäkaakkoon Itäisen Viertotien poikki, joka johdetaan radan alatse, sekä sivuuttaa Vikin virkatalon noin 60 metrin päässä päärakennuksen eteläpuolella. Mainitun talon ja Hertonäsin rajan välisillä tasaisilla mailla kulkee rata suorassa viivassa ja tasataan niin, että on mahdollisuutta laajanlaisen järjestelyratapihan laittamiseen sekä raiteiden johtamiseen esillä olevain suunnitelmain mukaisille vastaisille tehdasalueille ja laitureille. Hertonäsin rajalla taas alkaa hankala pintamuodostus, joka vaatii teettämään melko suuria pengerrystöitä. Vasta sillä tasangolla,

joka Hertonäsinselältä ulottuu noin 2 km pohjoiskoilliseen, esiintyy jälleen tasaisempia maita. Tänne on aikomus järjestää asema ja Hertonäsin satamaliikenteen järjestely.

Radan koko pituus Oulunkylästä Hertonäsin satamaan tulee noin 8 km.

Tähän päälinjaan tulevat myöhemmin Sörnäsin niemekkeeltä pitkin Vanhankaupunginlahden länsirantaa, Vikin virkatalon pohjoisosista ja Hertonäsistä, Botbystä sekä Degeröstä ja Santahaminasta lähtevät radat yhdistettäviksi.

Jos vastedes valtionrautateiden järjestelyn muutosten taikka kaupungin kehityksen johdosta käy välttämättömäksi yhdistää tämä linja emärataan pohjoisessa, eivät teknilliset seikat estä rakentamasta yhdysrataa Malmin asemalle, jos, niinkuin lienee aikomus, tämän aseman raidekenttä vastedes muutetaan emäradan länsipuolelta sen itäpuolelle.

Lähemmin tutustuttuaan tähän ehdotukseen *on Satamatoimikunta katsonut asiakseen lausua yhtyvänsä siihen sekä esittää toivomuksen että ehdotus toteutettaisiin mahdollisimman pian,* mieluimmin asianomaisten tehdasalueiden uusien erikoiskaavain laadinnan yhteydessä.

b) *Yhdysrata Sörnäsistä Gumtähden halki Fredriksperiin sekä Sörnäsistä Vikiin pitkin Vanhankaupunginlahden länsirantaa.*

Hyväin raidejärjestelyjen aikaansaamiseksi pitkin Sörnäsin alueen laitureja ehdottaa herra Torulf, että nykyinen Sörnäsin ratapiha Itäiselle Viertotielle johtavine raiteineen poistettaisiin ja uusi raideyhteys johdettaisiin Fredriksperistä Hermanniin sekä edelleen kuritushuonealueen sivuitse Sörnäsin alueen pisto- ja muille laitureille. Herra Torulf huomauttaa, että tuollainen rata johdettuna osin tunnelin läpi ja osin pitkin Gumtähden laakson jyrkkää etelärinnettä tuottaisi mahdollisimman vähän estettä kaupunginasemakaavalle ja rakennustoiminnalle.

Tätä ratasuuntaa on Satamatoimikunta katsonut voivansa puoltaa. Tämän uuden yhdysradan rakentamista ei kuitenkaan voi pitää ylen kiireellisenä, kun ilman nykyistä haararatara ei moniin aikoihin voitane tulla toimeen. Valtionrautateiden konepaja-aluetta ja Pakaan vastaistä teollisuus- ja varastoaluetta varten tarpeellinen viimeksi mainitun radan osa näyttää joka tapauksessa olevan pysytettävä senkin jälkeen kuin uusi yhdysväylä on saatu aikaan.

Siinä tapauksessa että Sörnäsissä vastedes syntyy suurta satamaliikennettä, voi kuitenkin käydä tarpeelliseksi järjestää välitön yhteys Sörnäsin sataman sekä Vikin ja Hertonäsin satamain kesken. Tätä tarvetta tyydyttäisi Sörnäsistä Vikiin pitkin Vanhankaupunginlahden rantaa kulkeva rautatie.

Tätä vaihtopuolista ehdotusta ei kaupunginhallinnon tulee jättää huomioon ottamatta, vaan olisi ajoissa varattava mahdollisuus puheenalaisen yhdysradan rakentamiseen, siinä tapauksessa että liikenne sitä vaatii. Rata kulkisi suurelta osalta täytettyjen alojen poikki, joita ei vielä moniin vuosiin voi ajatella kuntoonpantaviksi.

Satamatoimikunta ei ole katsonut asiakseen lausua mieltänsä siitä, missä järjestyksessä nämä molemmat vaihtopuoliset ratasuunnat olisi rakennettava. Toimikunta on ainoastaan halunnut Kaupunginvaltuustolle ehdottaa, *että kysymystä näiden rautatielinjain rakennuttamisesta valmisteltaisiin ja että niitä varten varattaisiin tilaa.*

c) *Sörnäsistä Pohjoissataman kautta Katajanokalle ulottuva rautatieyhteys.*

Herra Torulfin ehdotuksessa Pohjoissataman järjestämiseksi esitetään ajatus rautatieyhteyden aikaansaamisesta Sörnäsin rantatieltä Siltavuorenlahden poikki pitkin Pohjoisrantaa, mistä se haarautuisi osin Katajanokan satamaan ja osin Eteläsatamaan, johon siten saataisiin uusi kulkulinja nykyisen satamaradan lisäksi.

Tuollainen Katajanokan—Sörnäsin rata voi Satamatoimikunnan käsityksen mukaan vastedes saada suuren merkityksen satamaradan liikenteen helpottajana, varsinkin välitettäessä Hietalahden- ja Katajanokansataman sekä Sörnäsin välistä liikennettä Fredriksperin kautta kulkematta. Kehäradan voi niinikään ajatella käyvän tärkeäksi *henkilöliikenteen* välittäjänä. Vaikkei näytä luultavalta, että tämä rata vielä moniin aikoihin osoittautuisi tarpeelliseksi, on Satamatoimikunta kuitenkin katsonut olevan esittäminen tämän vaihtopuolisen ehdotuksen vastedes huomioon otettavaksi. Kun leveänlainen, istutusten somistama rantakävelytie pitkin Pohjoisrantaa Siltavuorenrannan vieritse Kaisaniemeen suunnitellun rantatien jatkeeksi olisi tarpeellinen ja sitä varten on varattava tilaa, rohkenee Satamatoimikunta ehdottaa, *että tämän yhteydessä tilaa varattaisiin vastaiselle Sörnäsin—Katajanokan yhdysradalle.*

* * *

Edellä esitetyn nojalla Satamatoimikunta rohkenee ehdottaa,

että Kaupunginvaltuusto pääasiassa hyväksyisi Toimikunnan esittämän yleisen Helsingin kaupungin satamaolojen järjestämissuunnitelman sekä päättäisi, että Toimikunnan osottamat mahdollisuudet satamalaitteiden suunnitelmanmukaiseen laajentamiseen otettaisiin, siksi kunnes tästä muuta määrätään, huomioon ja pidettäisiin avoimina vastedes käytettäviksi; sekä

että edellä tarkoitettu Kaupunginvaltuuston päätös saatettaisiin Rahatoimikamarin ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen tiedoksi asianmukaisesti noudatettavaksi.

II. Kysymys teollisuustonttien ja varastopaikkain järjestämisestä kaupungin maa-alueelle.

Jo toista vuosikymmentä on kuulunut valituksia, ettei kaupunginviranomaisilla ole ollut mahdollisuutta osoittaa tontteja suuremmille teollisuuslaitoksille, ja viime vuosina on myöskin pienemmälle teollisuudelle ja varastoliikkeelle vain sangen rajoitetussa mitassa ollut tarjona tilaa kaupungin alueella. Teollisuus- ja varastopaikkain kysyntä on varsinkin viime vuosina tuntuvasti lisääntynyt, ja edelleen saapuu Rahatoimikamariin lukuisia anomuksia tonttialan osoittamisesta mainittuihin tarkoituksiin. Rahatoimikamarilla on kuitenkin yhtä vähän kuin kaupungin yleisten töiden Hallituksella ollut tilaisuutta osoittaa teollisuustarkoituksiin sopivia tontteja, eikä ole mahdotonta, että yleisesti tunnettu teollisuuden tonttitilan puute sinänsä on vaikuttanut ehkäisevästi yritteliäisyyteen ja teollisuuselämään. Teollisuuden on osin ollut pakko ryhtyä käyttämään asuntotontteja, osin on se osoittanut taipumusta pyrkiä kaupunginalueen ulkopuolelle, missä halvempaa maata ja vapaampia oloja on tarjona. Tämä asianlaita on omansa herättämään arveluja, varsinkin jos kehitys täällä samoin kuin monin paikoin ulkomailla kääntyy siihen suuntaan, että työntekijät asuvat kaupunginalueella, joten kaupunki ei saisi tuloja veronmaksukykyisiltä teollisuuksilta, mutta sitä vastoin joutuisi suorittamaan verraten rasittavia menoja vaivais-, koulu- ja terveydenhoidosta sekä järjestyksen voimassapidosta.

Kun elinvoimaisen teollisuuden syntyminen ja kehitys on yhteiskunnan kukoistumisen ja edistyksen kannustimia, täytyy Toimikunnan mielestä valittaa, ettei tämän elinkeinotoiminnanhaaran tarpeita ole aikaisemmin tyydytetty sopivilla ja päämäärästään tietoisilla toimenpiteillä. Se seikka että asianomaiset ammattiviranomaiset eivät kaupungin kehitysohjelmaa laatiessaan ole asianmukaisesti ottaneet huomioon riittävän tonttitilan varaamista teollisuuden tarpeisiin, on ehkä selitettävissä siten, ettei aikaisemmin ole vakiintunut yleistä mielipidettä kaupungin kehitysmahdollisuuksista teollisuuskaupunkina ja välttämättömyydestä aktiivisesti edistää teollisuustoimintaa. Etusijaan on asetettu kaupan ja merenkulun vaatimukset.

Kysymykseen, onko kaupungillamme edellytyksiä kehittyä huomattavaksi teollisuuskaupungiksi, täytyy Toimikunnan mielestä vastata myöntävästi. Kaupungin oivallinen asema hyvine rautatie- ja merenkulkuyhteyksineen helpottaa raakatavaran saantia ja tarjoo mahdollisuutta edulliseen

tuotteiden menekkiin. Jos, niinkuin luultavaa on, kysymys sähkövoiman hankinnasta voimansiirtoa käyttämällä saa suotuisan ratkaisun, on kaupungilla tilaisuus tarjota teollisuudelle käyttövoimaa verraten halvasta hinnasta. Tosin eräät suurteollisuudet, eritoten ne, jotka harjoittavat kotimaisten raaka-aineiden jalostusta, niinkuin sahat sekä selluloossa- ja paperitehtaat, pyrkivät seutuihin, missä erikoisesti suotuisia paikallisia edellytyksiä on tarjona halvemman tonttimaan, vesivoiman, raaka-aineiden läheisyyden, uittoväylien y. m. etujen muodossa. Mutta elinkeinotoiminnan ja maamme taloudellisen elämän sotavuosina saavuttaman virkeytymisen sekä teknikan kehityksen johdosta ovat toiselta puolen teollisuuden kehitysmahdollisuudet suuressa määrin lisääntyneet ja yritteliäisyys on varsin luultavasti yhdyskuntaamme vetävä useita uusia kannattavia teollisuudenhaaroja, siinä tapauksessa että kaupungin piirissä valmistetaan tarpeellista tilaa teollisuuslaitoksille.

Tähän nähden lienee kunnan maa- ja tonttipolitiikka kaikella tarmolla suunnattava tämän tärkeän kunnallispoliittisen kysymyksen ratkaisuun ja tämän yhteydessä työväestön asumusolojen helpottamiseen.

Helsingin teollisuustoiminnan (tehtaiden ja käsityöliikkeiden) kehitystä vuosina 1884—1908 valaisee seuraava taulu: [1])

Vuonna.	Työpaikkoja.	Työntekijöitä, työnjohtajia ja konttorihenkilöitä.	Tuotannon bruttoarvo Smk.	Lisäännys % edelliseen 5-vuotiskauteen verraten.		Työntekijöitä y. m. keskimäärin työpaikkaa kohti.	Tuotannon bruttoarvo Smk [2]).		Työntekijöitä.	Tuotannon bruttoarvo 1,000 markoin	Prosentittain vastaavista koko maan luvuista oli:		
				Työntekijöitä.	Tuotannon bruttoarvo.		Työpaikkaa kohti.	Työntekijää kohti.	1,000 henkilöä kohti.		Työpaikkoja	Työntekijöitä.	Tuotannon bruttoarvo.
1884—88....	397	4,413	14,277,020	—	—	11	36,000	3,200	86.5	279.9	8.4	11.0	12.5
1889—93....	604	6,938	25,062,640	+ 57.2	+ 75.5	11	41,500	3,600	110.3	398.3	9.2	12.4	15.3
1894—98....	646	8,317	32,339,920	+ 19.9	+ 29.0	13	50,100	3,900	108.5	421.8	8.9	11.7	14.8
1899—1903..	672	11,446	50,146,980	+ 37.6	+ 55.1	17	74,600	4,400	120.0	525.5	8.2	12.0	15.6
1904—08....	759	14,780	67,096,820	+ 29.1	+ 33.8	19	88,400	4,500	122.2	554.7	8.6	13.4	15.9

Vuodesta 1909 lähtien julkaistaan tehdasmaisesti harjoitetun teollisuuden tilasto vuosittain, jota vastoin tietoja käsityöliikkeistä kootaan ainoastaan

---

[1]) Lähempiä tietoja on Helsingin kaupungin Tilastollisessa vuosikirjassa, 1914, siv. 289 ja seur.

[2]) Viisivuotiskausiltakin vuotuinen keskimäärä.

joka viides vuosi, viimeksi vuonna 1913. Tiedot tehdasmaisesti harjoitetusta teollisuudesta vuosina 1909—1914 annetaan seuraavassa:

Vuonna.	Työpaikkoja.	Työntekijöitä, keskimäärin.	Muu henkilökunta keskimäärin.	Tuotannon bruttoarvo Smk.	Lisäännys (+) tai vähennys (—) % edell. vuot. verraten		Työntekijöitä keskimäärin työpaikkaa kohti.	Tuotannon bruttoarvo, Smk		Työntekijöitä.	Tuotannon bruttoarvo 1,000 markoin.	Prosentittain vastaavista koko maan luvuista oli:		
					Työntekijöitä.	Tuotannon bruttoarvo.		Työpaikkaa kohti.	Työntekijää kohti.	1,000 henkilöä kohti.		Työpaikkoja.	Työntekijöitä.	Tuotannon bruttoarvo.
1909..	189	10,251	889	70,204,800	—	—	54	371,500	6,800	73.5	503.2	4.7	11.5	13.2
1910..	186	10,938	1,041	76,170,800	+ 6.7	+ 8.5	59	409,500	7,000	75.6	526.5	4.5	11.8	12.4
1911..	195	11,131	1,096	80,899,000	+ 1.8	+ 6.2	57	414,900	7,300	73.9	537.0	4.6	11.4	13.2
1912..	214	12,615	1,230	[1])108,839,400	+ 13.3	+ 34.5	59	508,600	8,600	80.1	690.7	4.7	12.3	15.9
1913..	229	13,827	1,377	109,382,000	+ 9.6	+ 0.5	60	477,700	7,900	84.3	666.6	4.9	12.7	14.6
1914..	247	13,405	1,411	97,007,000	— 3.1	— 11.3	54	392,700	7,200	79.4	574.8	4.9	12.6	13.3
1715..	273	15,666	1,636	139,449,600	+ 16.9	+ 43.8	57	510,800	8,900	90.3	803.8	5.5	15.5	18.1
1916..	273	19,780	1,926	265,450,700	+ 26.3	+ 90.4	72	972,300	13,400	109.8	1,473.8	5.8	18.0	20.0

Vuonna 1913 kaupungin käsityöliikkeistä kerätyt tiedot osoittivat, että näitä liikkeitä oli kaikkiaan 1,274, niissä toimivia henkilöjä 4,983 ja niiden 1,062 työpaikan tuotannon arvo, joista tietoja tästä seikasta annettiin, 12,160,000 markkaa.

Kaikissa käsityöliikkeissä ja tehtaissa työskenteli siis vuonna 1913 18,810 työntekijää ja näiden liikkeiden koko tuotannon arvo oli 121,542,000 markkaa.

Tehdasteollisuudessa käytettyjen käyttövoimakoneiden luku 1916 vuoden lopussa ja niiden voimansynnytysteho käy selville seuraavasta luettelosta:

	Koneita.	Hevosvoimia.
Vesiturbiineja	7	470
Höyrymoottoreja:		
mäntäkoneita	84	4,299
turbiineja	13	11,533
Polttomoottoreja	26	908
Sähkömoottoreja	1,359	8,927

Höyrykattiloita oli samaan aikaan 109 ja ne kehittivät 9,925 tehoisaa hevosvoimaa; sähkögeneraattoreja oli 37 ja ne kehittivät 9,461 tehoisaa he-

[1]) Tuotannon bruttoarvon huomattava lisääntyminen vuonna 1912 johtuu etusijassa siitä, että tältä vuodelta ensi kerran on tietoja rahapajasta.

vesvoimaa, minkä ohessa oman teollisuusyrityksen generaattorien synnyttämällä virralla käytettyjä sähkömoottoreja oli 407, jotka kehittivät 10,432 tehoisaa hevosvoimaa.

Tärkeimmät edellä luetelluista voimakoneista ovat höyryturbiinit ja sähkömoottorit. Niiden antama käyttövoima, tehoisin hevosvoimin mitattuna, on viime vuosina paljon lisääntynyt, niinkuin näkyy seuraavasta numerosarjasta:

Vuonna.	Höyryturbiineja.		Sähkömoottoreja.	
	Koneita.	Hevosvoimia.	Koneita.	Hevosvoimia.
1910	11	6,950	357	1,577
1911	12	7,075	435	1,847
1912	9	8,968	606	2,536
1913	13	13,388	749	3,441
1914	14	12,930	950	5,807
1915	15	11,551	1,177	7,683
1916	13	11,533	1,359	8,927

Erittäin suuri on sähkömoottorien luvun lisääntyminen ollut sota-aikana. Myöhempien teollisuustilastollisten numerotietojen puutteessa mainitaan tässä vuosien 1909—1916 lopussa kaupungin sähkölaitokseen yhdistettyjen sähkömoottorien luku ja laitoksen kunakin vuonna antama sähkövoimavirta (lukuun ottamatta raitiotielle annettua virtaa):

Vuonna.	Liitettyjä moottoreita.	Annettu virtaa, kilowattituntia.		
		Yksinomaan voimaa.	Valaistusta ja voimaa yhteisen tariffin mukaan (ei raitiotielle).	Yhteensä.
1909	345	134,924	—	134,924
1910	649	772,762	—	772,762
1911	1,005	1,221,984	—	1,221,984
1912	1,453	1,760,332	34,547	1,794,879
1913	2,276	2,699,890	69,103	2,768,993
1914	2,635	2,252,829	1,389,195	3,642,024
1915	2,954	2,483,640	3,269,140	5,752,780
1916	3,184	3,477,580	5,106,879	8,584,459
1917	3,348	3,781,173	3,815,187	7,596,360
1918	3,337	2,257,401	2,270,791	4,528,192
1919	3,371	3,376,801	3,605,020	6,981,821

Tehtäväänsä täyttäessään on Toimikunta etusijassa pyrkinyt ratkaisemaan kysymystä, mitkä kaupunginalueen osat soveltuisivat laajemmassa mitassa käytettäviksi teollisuustarkoituksiin. Tätä kysymystä on Toimikunta harkinnut laatiessaan ohjelmaa kaupungin satamain ja meriliikennelaitosten kuntoon panettamiseksi, joka kysymys on Toimikunnan varsinaisena työtehtävänä, mutta liittyy likeisesti teollisuuden tilantarvekysymykseen.

Toimikunta on harkinnut, olisiko n. s. Gumtähden alue, s. o. Sörnäsin haararadan, pohjoisen emäradan ja Vanhankaupunginlahden välillä Vantaanjoen suuhun asti ulottuva laaja alue järjestettävä tehdaskaupunginosaksi. Mainitulla alueella on siinä kohden tosin tarjona eräitä mahdollisuuksia, mutta suuret osat siitä ovat maan epätasaisuuden johdosta epäedullisia käytettäviksi teollisuustarkoituksiin ja toisissa alueen osissa on rakennuspohja epätyydyttävä sekä vaatii kalliita täyttämistöitä. Alueen sisäosia ei missään tapauksessa voi käyttää teollisuuden tarpeisiin, koska siten kaupungin suunnitelmanmukainen kehitys pohjoista kohti vaikeutuisi ja asutuksen vaatimuksia liiaksi rajoitettaisiin. Toimikunnan mielestä ei kysymystä teollisuuden tilantarpeesta sentähden voida ratkaista varaamalla Gumtähden alue tähän tarkoitukseen, eikä tänne missään tapauksessa voida sovittaa laajempaa, yhtäjaksoista ja suunnitelmanmukaisesti järjestettyä, vastaisiin tarpeisiin riittävää teollisuusaluetta.

Sitä vastoin on nyttemmin mahdollista tyydyttää pakottavin teollisuus-, makasiini- ja varastotonttien tarve *Pakaan alueella*, jota varten etusijassa *pienteollisuuden* tarpeiden mukaan sovitettu järjestelysuunnitelma jo on olemassa *(Pain. asiakirj. N:o 11 vuodelta 1920)*.

Niinkuin edellä mainittiin, on Satamatoimikunta suunnitellut noin 700 metrin pituudelta laituria *Brändön sillan pohjoispuolelle,* vesialueelle, joka tulisi täytettäväksi pitkin Vanhankaupunginlahden länsirantaa (vrt. kuv. VII). Tämän laiturialan yhteyteen on ehdotettu järjestettäväksi varsin laajoja varastopaikkoja.

Kysymys, onko *kaupungin pohjoisosissa* lisäksi järjestettävä aluetta pienemmän teollisuuden tai varastoliikkeen käytettäväksi, on kaupunginasemakaavateknillistä laatua, ja sen ratkaisu on sen varassa, miten rautatieyhteys emäradan kanssa järjestetään. Ne teollisuudet, jotka eivät ole riippuvaisia välittömästä sataman yhteydestä, voi ajatella edullisesti sijoitettaviksi emäradan vierelle, esimerkiksi Oulunkylään päin, missä niiden tarvitsema raideyhteys on helpoimmin aikaansaatavissa rakentamalla pistoraiteita järjestelyratapihalta. Ennen kaupungin pääratapihan suunnitelman valmistumista tuskin kuitenkaan voinee pitää sopivana teollisuusalueiden suunnittelemista tälle paikalle. Semmoiselle pienemmälle teollisuudelle, joka työskentelee sekä rautatie- että meriyhteydestä riippumatta, on kaupunginasemakaavaa kehitettäessä osoitettava sopivia kortteleja. Jokin tämän pienemmän teollisuuden

haara, m. m. eräät käsityöliikkeet, voi vastedes niinkuin tähänkin asti saada sijaa asuntokortteleissakin.

Satamatoimikunnassa on lausuttu toivottavaksi, että kaupunginasemakaavateknillisessä suhteessa asetettaisiin pienemmän ja suuremman teollisuuden välille raja kumpaisenkin ryhmän tonttialoihin nähden. Toimikunnan mielestä ei tässä kohden tosin voi asettaa selvää ja velvoittavaa sääntöä, kun tarpeet voivat vaihdella eikä tonttien yhdistämistä voi estää. Ohjeeksi kuitenkin voitaneen asettaa, että pienteollisuuden tonttien ei yleensä tarvitse olla 2,000—3,000 neliömetriä laajempia.

Satamatoimikunnan esittämissä suurmeri- ja vapaasataman suunnitelmissa on melko suuri tonttitila varattu satamalaitoksen välittömässä yhteydessä olevalle teollisuus- tai kauppatoiminnalle.

Mitä sitten suurempaan teollisuuteen tulee, on Toimikunta katsonut olevan käsityksenään lausuminen, *että kaupungin vastaiset teollisuusalueet olisi sijoitettava osin Vanhankaupunginlahden pohjoispuoliselle alueelle ja osin Hertonäsiin*, pääasiallisesti sitä varten laadittujen suunnitelmain mukaisesti. Näillä alueilla on niinikään tilaa varattava työväenasutukselle.

Vikiin on suunniteltu noin 450 hehtaarin laajuinen teollisuusalue osin mantereella, osin laajoilla pistolaitureilla, jotka muodostaisivat Vanhankaupunginlahden pohjoisosaan sijoitetun teollisuussataman. Täältä voitaisiin luovuttaa isonlaisia teollisuustontteja ynnä varastopaikkoja laiturin takaa.

Sitkeä kysymys Vikin kapteeninvirkatalon luovuttamisesta kaupungille on Valtioneuvoston huhtikuun 1 päivänä 1919 tekemän päätöksen johdosta astunut askeleen lopullista ratkaisuaan kohti. Tällä päätöksellä, joka on tehty sen jälkeen kuin Satamatoimikunta oli Hallitukselle annetussa kirjelmässä tarmokkaasti vaatinut asian joutuisaa ratkaisua, on Valtioneuvosto myöntynyt siihen, että virkatalo luovutetaan Helsingin kaupungille, sillä ehdolla että kaupunki antaa sijaan Uudenmaan läänissä sijaitsevan maatilan, jonka Valtioneuvosto vastikkeeksi hyväksyy, kuitenkin huomioon ottaen että kaupunki saa tilojen arvon tasoittamiseksi valtiolle myös luovuttaa kaupungin omistamia tontteja, jota paitsi vähäisen arvontasoituksen saa suorittaa rahavastikkeena. Virkatalon arvioimiseksi sekä vastikkeen määräämiseksi on Valtioneuvosto asettanut toimikunnan, johon kaupunginkin on sallittu valita edustajia.

Mikäli Satamatoimikunta on saanut tietää, on vastamainittu arviotoimikunta nyttemmin suorittanut tehtävänsä sikäli, että se on Hallitukselle ehdottanut Vikin vastikkeeksi annettavan maatilan. Asia on sittemmin lähetetty edelleen valmisteltavaksi Asutushallitukseen, jonka lausuntoa valitettavasti ei saatane ennenkuin ensi kesänä. Sitä vastoin ei kysymys niiden tonttialueiden määräämisestä, mitkä kaupungin ehkä olisi annettava lisävastikkeeksi, ole edistynyt, syystä että ne Meilansin tienoon alueet, jotka tässä

lienevät lähinnä tulleet kysymykseen, ovat kaupunginasemakaavajärjestelyn alaisina, jota varten ehdotus on tekeillä Rakennuskonttorissa.

Satamatoimikunta on katsonut olevan lausuminen toivomuksen, ettei tätä kaupungin kaikelle vastaiselle kehitykselle ja laajenemiselle niin tavattoman tärkeää kysymystä, joka on vuodesta 1912 lähtien ollut päiväjärjestyksessä, *tarpeettomasti viivytettäisi,* vaan että se mahdollisimman pian saatettaisiin onnelliseen päätökseen. Niinkuin tunnettu on, paitsi Vikin kysymystä, myös olemassa moniaita muita tärkeitä kaupunginaseman järjestelyja uutisrakennuskysymyksiä, joihin liittyy sekä valtion että kunnan etuja ja jotka voivat vaatia tilusvaihtoa niiden kesken. Valtion puolelta on tehty ehdotus näiden kysymysten yhdenmukaisesta valmistelusta, ja valmistava neuvottelukunta, johon Kaupunginvaltuusto syyskuun 23 päivänä 1919 valitsi edustajan, on Valtioneuvostolta saanut toimekseen alustavasti käsitellä tätä asiaa (ks. s. p. esityslistaa, asiaa N:o 19). Olisi erittäin suotavaa, että mainittu neuvottelukunta, jota valitettavasti ei liene tähän asti kutsuttu koolle, osaltaan edistäisi Vikin kysymyksen lopullista ratkaisua.

Kaupungin nyttemmin hankittua itselleen Hertonäsin käyttöoikeuden voidaan kysymys teollisuussataman rakentamisesta sinne ratkaista kaupungille edullisella tavalla. Tähän liittyen käsittää Satamatoimikunnan puoltama Hertonäsin satamalaitosten suunnitelma melko laajoja (noin 200 hehtaaria), hyvällä rakennuspohjalla sijaitsevia teollisuusalueita, jotka voidaan suunnitellun rautatieyhteyden avulla yhdistää sataman maa-alueeseen.

Vikin ja Hertonäsin luovuttaminen teollisuuden tarpeisiin on ilahuttava edistysaskel. Vielä on kuitenkin teetettävä kalliita ja pitkällisiä täyte-, tasoitus- ja rautatierakennustöitä, ennenkuin nämä alueet voidaan saada tarkoitukseensa kelpaaviksi. Sillä välin täytyy pakottavin tarve mikäli mahdollista tyydyttää osottamalla alueita kaupungin keskeisemmistä osista, lähinnä hiljattain järjestetyltä Pakaan alueelta.

Satamatoimikunta on tässä edellä tahtonut ainoastaan yleispiirtein osoittaa, miten kysymys teollisuuden ja varastoliikkeen tilantarpeen tyydyttämisestä olisi satamasuunnitelmain ja niihin kuuluvain rautatieyhteyksien yhteydessä ratkaistava. Sitä vastoin ei Toimikunnan asiana ole laatia uusia yksityiskohtaisia ehdotuksia, vielä vähemmän lausua mieltänsä eri tonttien luovutusmuodosta. Siinä tapauksessa että Kaupunginvaltuusto hyväksyy esillä olevan ohjelman, olisi tietenkin asianomaisten kaupunginviranomaisten velvollisuus toimia sen toteuttamiseksi sikäli kuin kaupungin varat sallivat.

Tämän mukaisesti Satamatoimikunta pyytää ehdottaa;

että Kaupunginvaltuusto pääasiassa hyväksyisi edellä olevan Toimikunnan lausunnon yleisohjelmineen teollisuus-

tonttien ja varastopaikkain osoittamiseksi kaupungin alueelta; sekä

että Kaupunginvaltuuston asiassa tekemä päätös saatettaisiin Rahatoimikamarin ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen tiedoksi asianmukaisesti noudatettavaksi.

Helsingissä, huhtikuun 17 päivänä 1920.

Lars Krogius.

J. Castrén.
J. Kuosmanen.
Ivar Lindfors *).
Julius Tallberg *).
J. Stjernvall.
G. Estlander.
Hugo Lindberg.
K. A. Paloheimo.
Väinö Tanner.

John Uggla.

*) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Ehdotus Helsingin kaupungin satamain järjestämiseksi.

Merikulkulaitokset ovat viime vuosisadan jälkipuoliskolla saavuttaneet suuremmoisen kehityksen. Lontoo, joka aikaisemmin oli valtamerien takaa tulleiden tavarain itseoikeutettu jakelija Pohjoiseuropalle, näki Hampurin, Antwerpenin ja Rotterdamin y. m. Keskieuropan suurten satamakaupunkien nousevan menestyksellä kilpailemaan kanssaan. Yhä lähemmäksi kulutuspaikkoja tunkeutui suurmerenkulku. Pienemmillekin mailla aikaansaivat yritteliäät laivanvarustajat ja kauppiaat valtamerentakaisia linjoja, eduksi sekä oman maan kaupan ja teollisuuden kehitykselle että myös laajoille kansankerroksille. Merenkulun kehitys on osottautunut tärkeäksi valtioneduksi, ja eritoten viime vuosina on sen merkitys esiintynyt silmäänpistävässä määrässä.

Jotta kuitenkin satamakaupunki voisi kehittyä tärkeäksi keskustaksi suuremmalle ja pienemmällä merenkululle, täytyy sitä varten olla eräitä edellytyksiä olemassa. Kaupungin maantieteellisen aseman tulee olla semmoinen, että sen takana on suuri, mieluimmin väkirikas ja teollisia kehitysmahdollisuuksia omaava ylämaa, jonka kanssa tavaravaihtoa puheenalaisesta satamasta käsin voidaan menestyksellä harjoittaa. Tämä edellyttää niinikään hyviä rautatieyhteyksiä sataman ja ylämaan välillä. Edelleen on tarpeen melko suuri merialue, jonka rannikkoseutuihin ylämaineen tavaranjakelua voidaan pääsatamasta käsin toimittaa pienemmän merenkulun avulla.

Hyvät edellytykset maantieteelliseltä kannalta katsoen ja hyvät kulkuyhteydet eivät kuitenkaan yksinään riitä suurta satamaliikettä synnyttämään. Siihen vaaditaan myös, osin että kaupungissa on alotekykyinen kauppiasto, joka omaa tarpeelliset kaupalliset ja aineelliset edellytykset voidakseen menestyksellä kohdata sekä ulkomaiden että kotimaan muiden paikkakuntain taholta kohtaavaa kilpailua, osin edelleen että satamaan liittyy suurenlainen laivanvarustusliike, jolla on etua säännöllisen valtamerentakaisen linjaliikenteen ylläpitämisestä puheenalaiseen satamaan.

Vihdoin vaatii suurmerenkulku uudenaikaista satamalaitosta syvine vesineen ja tilavine altaineen, mukavine kuormaus- ja purkauslaitteineen sekä suurine varastopaikkoineen, tilavine tavarakatoksineen ja -suojineen sekä, mikä ei suinkaan ole vähimmin tärkeä, hyvine rautatieyhteyksineen. Kaikki nämä ovat laitoksia, jotka kysyvät verraten suuria, kymmeniin, jopa satoihin miljooniin nousevia kustannuksia.

Pienenlaisella maalla ei sentähden tavallisesti ole varoja hankkia itselleen ylen lukuisia suurisuuntaisia satamia, sillä taloudelliset seikat vaativat tässä kohden noudattamaan hyödyllistä keskitystä.

Varsin tärkeää sataman kehitysmahdollisuuksille on edelleen, että vesiolot ja pintamuodostus sekä käytettävänä oleva vesisyvyys ja rakennuspohja ovat suotuisat ja että verraten halpaa ensimmäistä laitosta käy myöhemmin mukavasti laajentaminen.

Suureen satamalaitokseen liittyväin suurten taloudellisten etujen johdosta on tämä laitos mikäli mahdollista suunniteltava pitäen silmällä kehitystä pitemmän ajanjakson kuluessa kuin mitä moniin muihin rakennuslaitoksiin nähden on tarkoituksen mukaista. Tosin emme nykyhetkellä voi ratkaista, minkälaiseksi jokin satamalaitos muutaman vuosikymmenen kuluttua yksityiskohdissaan muodostuu, mutta voimme kuitenkin arvostella riittävästi, jotta on velvollisuutemme, missä mainittavitta haitoitta voi käydä päinsä, varata vesi- ja maa-alueita riittävästi ehkä sadan vuoden kehitystarpeisiin.

Tässä kohden laiminlyödyt tilaisuudet tuottavat monessa tapauksessa vastedes tuntuvia haittoja ja kustannuksia taikka asettavat voittamattomia esteitä muutoin mahdollisen kehityksen tielle.

Helsingin sataman kehitysedellytykset.

Helsingin kaupunki on vielä siinä onnellisessa asemassa, että se voi pääasiassa omilta maa- ja vesialueiltaan varata suurellekin satamaliikkeelle pitemmän ajan kuluessa tarpeelliset alat.

Arvosteltaessa Helsingin satamaliikkeen edellytyksiä on sentähden otettava huomioon Suomen vastainen kehitys lähimpäin 50—100 vuoden kuluessa. Mikäli tilastotietojen nojalla voi päättää, on Suomi sadan vuoden päästä ainakin 7—8 milj. asukasta käsittävä valtio ja sen pääkaupungin, Helsingin, väkiluku saman ajan kuluessa lisääntynyt nykyisestä määrästään, 185,000 hengestä, 700,000 henkeen tai enemmäksi.

Silmäys karttaan osottaa, että Helsinki rannikkokaupunkina sijaitsee erittäin edullisesti Suomen mantereeseen verraten. Suurella ylämaalla on Helsingissä luonnollinen solmukohta, missä maa- ja vesikulkulaitokset voivat edullisesti kohdata toisensa. Kaupungin rautatieyhteydet ylämaan kanssa eivät kuitenkaan vielä ole saavuttaneet sitä laajuutta, jota maan vastainen kehitys ja Helsinki sen pääkaupunkina välttämättä vaativat. Luoteiseen, Poria kohti, suunniteltu uusi rautatie sekä itään ja koilliseen suunnatut uudet linjat Pietarin ja Itä-Suomen lähentämiseksi laajentaisivat kaupungin ylämaata ja kävisivät sangen tärkeiksi Helsingin sataman tavaravaihdolle.

Edelleen voi edellyttää teollisuuden kehityksen kaupungin ylämaalla vesi-

voiman tultua voimaperäisemmin käytetyksi melko suuressa määrässä lisäävän satamaliikkeen laajuutta.

Helsingin maantieteellinen asema ei kuitenkaan ainoastaan takaa satamalle suurta kotimaista ylämaata, vaan tarjoo myös kaupungin kauppiaille tilaisuuden menestyksellä ottaa osaa Venäjän kanssa käytävään kauppaan. Sen ehtona on kuitenkin, että kaupunki rakentaa hyvin järjestetyn vapaasataman, joka saattaa kauppiaille mahdolliseksi ottaa osaa voittoa tuottavaan kauttakulkukauppaan samantapaisissa oloissa, joita suurenlaisten vapaasatamakaupunkien kauppiaat jo kauan ovat saaneet käyttää kyväkseen.

Mitä tulee rannikkolaivakulun avulla toimitettavaan tavarain jakeluun, on Helsingin satama miltei samassa asemassa kuin useimmat muut Suomenlahden ja muun Itämeren satamat.

Haittana Helsingin satamaliikkeelle ovat kuitenkin jääolot ankaroina talvina. Kiintojää ei kuitenkaan tee mainittavaa estettä, jota vastoin ahtojää tuulen mukana ajautuessaan Suomenlahteen ja saariston reunaa kohti saattaa käydä lujillekin jäänsärkijöille vaikeaksi puhkaista. Eräinä aikoina talvesta lienee sentähden pahimman ahtojään välttämiseksi edullisinta käyttää Porkalan ja Helsingin välistä saaristoväylää.

Vaikkei siis voi sanoa, että kauppalaivat talvisaikaan milloin tahansa varmasti voivat päästä Helsingin satamaan, voi kuitenkin voimakkaiden jäänsärkijäin avulla ajan, jonka kuluessa laivakulku kovimpinakin talvina on seisauksissa, rajoittaa mahdollisimman vähään.

Mitä tulee niihin kaupallisiin ja taloudellisiin edellytyksiin, jotka edellä lausutun mukaan ovat tärkeinä tekijöinä suuren satamaliikkeen kehityksessä, on niitä tietenkin oleva tarjona Helsingissä suuremmassa määrässä kuin missään muussa Suomen satamakaupungissa, syystä että Helsinki Suomen suurimpana kaupunkina ja maan pääkaupunkina on oleva maan taloudellisen elämän tärkein keskipiste.

Mitä tulee suomalaisen valtamerentakaisen laivakulun järjestämiseen, joka etusijassa huojistaa maan tuontitavarain hintaa sekä helpottaa kauttakulkukauppaa, saanee pitää luultavana, että Suomi samoin kuin monet muutkin maat on havaitseva olevan aihetta valtiovaroilla tukea tuollaista toimintaa ja siten myös edistää Helsingin satamaliikkeen kehitystä.

Helsingin satamaliikkeen kehitys.

Helsingin satamaliikkeen vastaisen lisääntymisen arvioimiseksi on vertailu muiden suurenlaisten pohjoismaisten satamain kehitykseen mielenkiintoinen. Tämän oheiset liitteet I—IX ovat yhdistelmiä, paitsi Helsingin, myöskin Kööpenhaminan, Kristianian, Göteporin ja Malmön satamaliikettä koskevista tilasto-

tiedoista. Liite X on graafillinen esitys mainittujen kaupunkien ynnä Helsingin tonniston ja kotimaisen tavaravaihdon lisääntymisestä.

Huomautettava on, etteivät nämä eri satamia koskevat yhdistelmät aina ole välittömästi keskenään vertailtavia sekä etteivät viralliset tilastotiedot eräissä tapauksissa pidä yhtä muissa julkaisuissa olevien tietojen kanssa.

Liitteestä I näkyy, että Kööpenhaminaan *poikkeava* tonnisto on vuosina 1900—1913 lisääntynyt noin 40 %:lla. Tukholmaan nähden lisääntyi vastaava tonnisto (Liite X) 2,100,000 tonnista vuonna 1895 noin 3,770,000 tonniin vuonna 1913, ollen lisäännys siis 18 vuodessa 80 %. Malmössä on (Liite IV) saapuva ja lähtevä tonnisto, joista jälkimmäinen tavallisesti on noin puolta suurempi edellistä, lisääntynyt 1,050,000 tonnista vuonna 1880 5,533,976 tonniin vuonna 1913, jossa tapauksessa on otettu lukuun Kööpenhaminaan käyvä höyrylauttaliikenne. Täällä on tonnisto siis lisääntynyt enemmän kuin 400 % 33 vuodessa. Göteporiin nähden lisääntyi saapuva ja lähtevä tonnisto 1,610,000 tonnista vuonna 1880 5,610,000 tonniin vuonna 1913, joten lisäännys oli noin 250 % 33 vuodessa.

Helsingissä on (Liite I) *saapuva* tonnisto lisääntynyt 604,577 tonnista vuonna 1900 1,017,317 tonniin vuonna 1913, ollen lisäännys siis 68 % 13 vuodessa. Jos sitä vastoin otetaan huomioon vuodet 1905—1913, on lisäännys 645,000 tonnista 1,017,000 tonniin, mikä tietää tonniston lisääntymistä noin 55 %:lla 8 vuodessa. Samaan aikaan on ulkomainen tavaravaihto Helsingin satamassa lisääntynyt noin 300,000 tonnista vuonna 1905 noin 570,000 tonniin vuonna 1913, mikä vastaa 90 %:n lisäännystä 8 vuodessa. Helsingissä olisi siis, jos tätä kehitystä olisi saanut jatkua, tonnisto lisääntynyt kaksinkertaiseksi 14—15 vuodessa ja ulkomainen tavaravaihto kaksinkertaiseksi 9—10 vuodessa. Tavaravaihdon lisääntyminen satamassa on tietenkin ilmeisin todistus merenkulun todellisesta kehityksestä.

Kööpenhaminassa lisääntyi kokonaistavaravaihto vuodesta 1900 vuoteen 1912 noin 38 %:lla. Göteporissa oli lisäännys: ulkomaisen tavaravaihdon (Liite VIII) 22 vuonna 1891—1913 likimmittäin 100 %. Malmössä on tavaranlisäännys (Liite IX) 19 vuonna 1894—1913 ollut noin 90 %.

Monet syyt puhuvat sen seikan puolesta, että Helsingin satamaliike on lähimpinä vuosikymmeninä tuntuvasti kehittyvä. Tilastotiedot tukevat oletusta, että tavaravaihto satamassa on lähimpinä 10 vuonna lisääntyvä kaksinkertaiseksi, ja Tukholmassa, Göteporissa ja Malmössä viime vuosikymmeninä todetun kehityksen pohjalla voi olettaa tavaravaihdon seuraavan kaksinkertaistumisen tapahtuvan edelleen 20 vuoden kuluttua. Jos ulkomainen tavaravaihto Helsingissä vuonna 1920 edellytetään likimain samaksi kuin vuonna 1913 eli tasaluvuin 600,000 tonniksi, olisi se vastamainituin edellytyksin vuonna 1930 noin 1,200,000 sekä vuonna 1950 noin 2,400,000 tonnia eli siis likimain saman suuruinen kuin Kööpenhaminan koko tavaravaihto oli vuonna 1904. Tavaravaihdon kehitys-

kaarre viimeksi mainitussa kaupungissa osottaa, että tämä määrä Kööpenhaminassa säännöllisen kehityksen jatkuessa luultavasti kohoaa kaksinkertaiseksi eli 4,800,000 tonniin vuonna 1932. Kaksinkertaistuminen sattuu tässä tapauksessa 28 vuoden kuluttua. Jos Helsingin satama 1950 vuoden jälkeen kehittyy samassa määrässä kuin Kööpenhaminan satama vastaavan kehityskauden aikana, olisi siis ulkomainen tavaravaihto Helsingissä edelleen noin 30 vuoden kuluttua eli vuonna 1980 vuosittain 4,800,000 tonnia eli noin 8 kertaa suurempi kuin vuonna 1913.

Tämän tuloksen siis saa edellyttäen Helsingin satamaliikkeen vastedes kehittyvän suunnilleen samassa määrässä kuin mitä on ollut laita muissa pohjoismaisissa satamissa.

Lisääntyvää tavaravaihdon tarvetta eri maiden kesken on kuitenkin varmasti vastedes ilmenevä enemmän kuin mitä tähän asti on ollut laita, ja tämä koskee valtamerentakaistakin tavaravaihtoa. Helsingillä on verrattuna esim. Kööpenhaminaan se etu, että sillä on suuri kauppa-alue kotimaassa. Edelleen täytyy satamaliikenteen keskitystä Suomessa edellä mainitsemistani syistä saada aikaan paljon suuremmassa määrässä kuin mitä Ruotsissa tämän maan pitkäveteisen aseman johdosta sopivasti voi olla laita.

Tämän johdosta voi edellyttää, että Helsingin satamaliike on lähivuosikymmeninä lisääntyvä paljon nopeammin kuin mitä on ollut laita vastaavain kehityskausien kuluessa muissa suuremmissa pohjoismaisissa satamissa. Ei sentähden mielestäni ole enempää kuin oikeutettua olettaa, että Helsingin satamaliike on, jos se voi häiriintymättä jatkua, jo 50 vuoden kuluttua oleva 10 kertaa suurempi kuin vuonna 1913. Vuotuinen tavaravaihto olisi siinä tapauksessa, ottamalla lukuun jonkin vertainen lisäys satamassa tapahtuvaan ulkomaiseen tavaravaihtoon nähden, noin 6—7 miljoonaa tonnia vuodessa. Helsingillä olisi siis vuonna 1970 noin kaksi vertaa suurempi satamaliike kuin Kööpenhaminalla oli vuonna 1912.

Miten kehitys on jatkuva vuodesta 1970 lähtien, näyttää mielestäni turhalta ja tarpeettomalta yrittää tämän yhteydessä arvioida. Merikulkuneuvot kuitenkin varmasti kehittyvät edelleen ja satamatilantarvetta on sentähden yhä edelleen oleva olemassa.

Laituritilan tarve.

Laituritilan tarve on tavaravaihtoon nähden sangen erilainen eri satamissa, kulloinkin merenkulun laadun, rantasiltain viereisen veden syvyyden, varastopaikkain laajuuden, purkaus- ja kuormauslaitteiden tehokkuuden y. m. mukaan.

Pohjoismaiden satamissa on tavaravaihto 150, poikkeustapauksissa 500 tonnia vuodessa laiturimetriä kohti, ja laiturien sijaitessa mainittavan syvän veden vierellä arvellaan tavaravaihto saatavan 500 tonnia suuremmaksikin kuormaus- ja pur-

kauslaitteita parantamalla. Toiselta puolen kuitenkin täytyy edellyttää työajan lyhentämisen y. m. seikkain esiintyvän näiden parannusten vastapainona. Helsingin satamaan nähden täytyy sitä paitsi ottaa lukuun jonkinvertainen liikenteen väheneminen talvisaikaan ja sentähden myös tavarain kasautuminen eräinä muina aikoina.

Tämän johdosta on Helsinkiin nähden sopivaa laskea rannikko- ja Itämeriliikenteen laituritarve lähiaikoina 200 tonnin tavaravaihdon mukaan laiturimetriä kohti vuodessa sekä suurmerisatamassa 400 tonnin mukaan laiturimetriä kohti vuodessa. Keskimääriksi pitemmältä ajalta voi sitä vastoin edellyttää 250 ja 500 tonnia.

Jos niinikään olettaa, että tavaravaihdon ollessa 6—7 miljoonaa tonnia vuodessa, niinkuin täällä on vastaisuutta silmällä pitäen edellytetty, neljännes siitä tulee pienemmän merenkulun ja kolme neljännestä suurmerenkulun osalle, niin tarvittaisiin ensimmäisten 50 vuoden kuluessa 9,000—10,000 metriä laituria suurmeriliikennettä sekä 6,000—7,000 metriä pienempää meriliikennettä varten eli kaikkiaan 15,000—17,000 metriä laituria.

Teollisuuden laituritilatarvetta vastaisessa Suur-Helsingissä ei nykyään voine kutakuinkaan luotettavasti laskea. Selvää on kuitenkin että, jotta kaupunki mainittavammassa määrässä voisi vetää puoleensa teollisuutta, sen täytyy hankkia hyviä satamamahdollisuuksia ja rautatieyhteyksiä sekä niin suur- kuin pienteollisuudenkin tarpeiden mukaan sovitettuja halpoja tonttipaikkoja. Tärkeää on sentähden, että satamasuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon teollisuuden laituri- ja tonttitilatarve, silti loukkaamatta muita oikeutettuja etuja.

Tarpeellinen vesisyvyys.

Rannikko- ja Itämerenkulkua varten käytettäväin uusien laiturirakennusten viereinen sopiva vesisyvyys on 5—7 metriä, Pohjanmeri- ja joukkotavarasatamain liikennettä varten tarvitaan 7—9 metriä sekä suurmeriliikennettä varten 9—10 metriä. Katsoen laivain alinomaa jatkuvaan suurenemiseen on suurmerisatama kuitenkin sijoitettava niin, että vesisyvyyden jossakin sen osassa voi lisätä 11 metriin ja hiukan suuremmaksikin.

Altaiden vesisyvyyttä määrättäessä on sitä paitsi tarpeellista huomiota pantava jatkuvaan maannousuun, jonka Suomen merentutkimuslaitokselta saadun tiedon mukaan voi Helsingin seudulla laskea noin 40 senttimetriksi 100 vuodessa.

Tutkimukset.

Sopivain paikkain saamiseksi vastaisille satamille on kaupungin Rakennuskonttori kuluneena vuonna toimittanut laajaperäisiä mittauksia ja pohjatutkimuksia. Nämä ovat osin käsittäneet pienempiä täydennystöitä Rakennuskonttorin jo aikaisemmin tutkimissa satamain osissa, osin uusia alueita, niinkuin eräitä

Vanhankaupunginlahden ja Vikin virkatalon osia, Santahaminan, Degerön ja Vasikkasaaren ynnä Ruumissaaren, Rönnskärien, Mälkön ja Drumsön itärannan välisiä vesialueita. Vihdoin on syyskesällä viime vuonna tutkittu myöskin Drumsönselän ja Taivallahden osia.

Vanhojen ja uusien tutkimusten tulos on lyhyesti kerrottuna seuraava:

Vanhankaupunginlahden vesisyvyys on ainoastaan 0.5 —4 metriä keskivedenkorkeuden aikana. Kiinteä pohja on Sörnäsin ja Vantaanjoen suun välisellä aluella yleensä 20—25 metrin syvässä, kohta kuin siirtyy hiukan nykyisen rantaviivan ulkopuolelle. Sitä vastoin on pohjan laatu ehdottomasti edullisempi Kuusisaaren ja Vikinmaan välillä, missä kiinteä pohja tavallisesti on 10—15 metrin syvässä säännöllisen vesipinnan alla. Kuitenkin on täälläkin lähinnä Vantaanjoen suuta kohtia, joissa pohja on 20 metrin syvässä.

Pohjoissatamassa on vesisyvyys Sörnäsin ja Siltavuorenrannan välisillä alueilla 3—6 sekä Siltavuorenlahden ja Katajanokan pohjoisrannan välillä 4—9 metriä. Kiinteä pohja on täällä niissä kohdin, mihin rantasiltoja sopisi rakentaa, tavallisesti 10—15 metrin syvässä, paitsi Katajanokan pohjoisrannassa, missä syvyys on 20—25 metriä karien välillä.

Katajanokan kaakkoispuolella on vesi 10—12 metrin syvyistä, ja on vastaiset uudet rantasillat sijoitettava nykyisen rantaviivan läheisyyteen, missä kiinteä pohja on noin 15 metrin syvässä, jota vastoin vastaava syvyys hiukan loitompana on 25—30 metriä.

Koko sillä suurella vesialueella, joka sijaitsee Lapinniemen eteläpuolella sekä Santa- ja Busholman ympäristöstä Ruumiskariin, Rönnskäreihin ja Drumsöhön asti, on vesisyvyys 8, jopa 10—12 metriä. Ainoastaan eräissä Ruoho- ja Hietalahden osissa on syvyys vähempi, 5—6 metriin asti. Kiinteä pohja sijaitsee osin Ruoho- ja Santalahden varrella, osin Utterin pohjois- ja eteläpuolella sekä Munkkisaaresta Hernesaareen asti verraten edullisesti eli noin 15 metrin syvässä. Ulompana on vastaava syvyys 20 metrin sekä eräin paikoin 25 metrin vaiheilla keskivedenpinnan alla. Drumsön itäpuolella on rannan läheisyydessä kallio 6—12 metrin syvässä, mutta ulompana on täälläkin syvyys 15—20 metriä tai enemmänkin.

Santahaminan, Degerön ja Vasikkasaaren välisellä vesialueella on, varsinkin Degerön puolella, vähäisiä saaria sekä kohta vedenpinnan alla eräitä kareja. Vesisyvyys on muutoin 6—10 ja vapaasatama-alueella 9—12 metriä. Kiinteä pohja on Santahaminan vierellä rannan läheisyydessä 10 sekä hiukan ulompana 15—20 ja poikkeustapauksissa 24 metrin syvässä. Degerön viereisten saarien ja karien johdosta on sinne sopivinta kaivamalla ja louhimalla laittaa vastaiset altaat osittain tokeen taakse, jossa tapauksessa laiturit voi sopivasti sijoittamalla laajassa mitassa rakentaa välittömästi kiinteälle pohjalle. Tätä aluetta voi sentähden pitää verraten edullisena satamalaitteiden paikkana, vaikka varsin tuntuvia louhintatöitä täytyy teettää.

Drumsönselän ja Hietaniemen pohjoispuolisen Taivallahden alueen pohj muodostusta täytyy yleensä pitää edullisempana kuin Santahaminan—Degerö alueen pohjamuodostusta. Täällä on olemassa moniaita pikkusaaria ja karej joita silmällä pitäen vastaiset laiturit täytyy sijoittaa. Altaita ja rantasilto voi niinikään edullisesti rakentaa samaan tapaan kuin Degerön alueellekin.

Vesisyvyys on sopivalla laiturialueella 4—6 metriä sekä esisatamassa j purjehdusväylässä 8, jopa 10—11 metriä.

Näiden tutkimusten nojalla voi nyt arvostella, miten käyttökelpoiset satama alueet ou jaettava, jotta merenkulun eri lajit saisivat ne laiturialat niihin kuulu vine maa- ja vesialueineen, mitkä edellä esitettyjen laskelmain mukaan ova niille tarpeelliset.

Tutkimuksista on yleisesti katsoen käynyt selville seuraavaa:

Vanhankaupunginlahti ei nähtävästi sovi mainittavain laiturilaitteiden pai kaksi muualta kuin Vikin puolelta, joka sijaitsee melko kaukana kaupungin kaup pakeskuksesta. Kun sitä paitsi osin Brändön silta olisi melko suureksi haitaks merenkululle, osin Sinivuorenmaan ja Sörnäsin vastaisen sataman välinen väyl on ahtaampi kuin mitä isonlaisille aluksille olisi suotava, on parasta ulottaa varsinainen kauppasatama ainoastaan Brändön siltaan asti sekä käyttää Vanhan kaupunginlahden satamamahdollisuuksia teollisuuden tarpeisiin.

Sörnäsin ja Eteläsataman välisille alueille tuskin voi laittaa sopivaa paikkaa suurmerenkululle. Yhdistämällä Sinivuorenmaa, Korkeasaari ja Hylkysaari Sörnäsin satama-alueeseen voitaisiin tosin täyttämällä mainittujen saarien väliset salmet ja rakentamalla pistolaitureja Sinivuorenmaalta kaakkoon Kruunuvuorenselälle aikaansaada melko suuri satama-alue, joka teettämällä uusi katu- ja rautatiesilta Sörnäsin ja Sinivuorenmaan välille voitaisiin yhdistää kaupunkiin ja rautatieverkkoon. Puheenalainen silta kuitenkin ennestään olevan Brändönsillan keralla tuntuvasti vaikeuttaisi pääsyä Vanhankaupunginlahdelle, minkä johdosta tämän lahden sopivaisuus vastaisena teollisuussatamana joutuisi suuressa määrin uhanalaiseksi. Kun sitä paitsi pisto- ja rantasiltain perustusolojen ei voi olettaa täällä olevan suotuisammat kuin muuallakaan, mutta sitä vastoin kustannukset pelkästään korkeitten ja kallioisten saarten louhinnasta nousisivat 60—100 miljoonan markan vaiheille, oli muita vaihtopuolisia mahdollisuuksia silmällä pitäen ilmeistä, ettei suurmerisatamaa olisi sijoitettava Sörnäsiin sen suulla olevain saarien taakse. Suurmerisatamaa ei myöskään voi rakentaa Katajanokan vierelle, osin syystä että pohja Kruunuvuorenselälle päin on epäsuotuisaa, osin ja etusijassa syystä että olisi vaikea rakentaa Katajanokan laitoksiin sopivia rautatieyhteyksiä ja järjestelyryhmiä.

Pohjois- ja Eteläsatamaa ynnä Brändön sillan eteläpuolista Sörnäsin aluetta voidaan sitä vastoin edullisesti käyttää Itämeri-, rannikko- ja paikallisliikenteen tarpeisiin, minkä ohessa Sörnäsin alue on erikoisesti sopiva eräänlaatuisille joukkotavaroille, niinkuin puutavaroille, hiilille y. m. s. Koko Sörnäsin ja Eteläsataman

väliselle alueelle voitaisiin sijoittaa likimain se laituritila, mikä pienemmän tai keskikokoisen merenkulun laskettiin tarvitsevan lähimpinä 50 vuotena.

On siis vielä määrättävä Suurmerisataman ja siinä tarpeellisten 9,000—10,000 laiturimetrin paikka. Suurmerisataman tulee käsittää myöskin vapaasatama, joko rakennettuna muun sataman yhteyteen taikka sijoitettuna muuhun sopivaan paikkaan.

Alkuaan olin ajatellut sijoittaa Suurmerisataman Lapinniemen, Santa- ja Busholman, Hernesaaren, Ruumiskarin ja Drumsön itärannan väliseen seutuun. Kun kuitenkin kysymys eräiden Drumsön alueiden luovuttamisesta kaupungille raukesi, oli korvaus hankittava niille noin 2,500 laiturimetrille, mitkä olisi sopivasti voinut sijoittaa Drumsöhön.

Yksi keino siinä olisi ollut sijoittaa vapaasatama Santahaminan—Degerön alueelle. Mutta osin ei kaupunki omista tätä varten tarpeellisia alueita, osin on maamatka verraten pitkä kaupungista mainituille alueille, osin olisi kallis katu täytynyt rakentaa Sörnäsistä Brändön poikki Degeröhön ja uusi läppäsilta teettää näiden molempain saarien väliseen salmeen.

Toinen keino oli, että poistamalla Hietalahden tokan ja täyttämällä osan Hietalahtea olisi rakennuttanut isonlaisen pistolaiturin Hernesaaren itäpuolitse Rönnskäriin.

Lopuksi saattoi niinikään edullisesti sijoittaa vapaasataman Taivallahden alueelle, jossa tapauksessa muu suurmeriliikenne olisi sijoitettava tavalliseen tullisatamaan Ruoho- ja Hietalahden alueelle.

Jotta voisi tyydyttävästi arvostella Suurmerisataman rakentamiskysymystä, on sitä varten täytynyt laatia useita ehdotuksia, joista seuraavassa tehdään tarkemmin selkoa.

Satamaehdotusten selitys.

Suurmerisatamaksi vapaasatamineen on kaksi pääehdotusta, A ja B. Sitä paitsi on olemassa ehdotus vapaasataman sijoittamiseksi Santahaminaan ja Degeröhön.

Ehdotus A edellyttää, että suurmeriliikennettä varten aiottu vapaasatama tullisatamineen sijoitetaan Ruoho- ja Hietalahden ympäristöön.

Ehdotuksen B mukaan sitä vastoin vapaasatama sijoitettaisiin Taivallahden alueelle sekä tullisatama Ruoholahteen ja Hietalahden alueen länsiosaan, jossa tapauksessa satamalaitteet eivät koskisi Hietalahden konepajalaitoksia eikä Munkkisaarta.

Ehdotus A jakautuu laitosten laajuutta ja rautatieyhteyksien järjestämistä silmällä pitäen kahteen vaihtopuoliseen ehdotukseen, A I ja A II.

Ehdotus A I käsittää, paitsi Lapinniemen etelävierelle suunniteltuja laitoksia,

osin neljä Santa- ja Busholmasta lähtevää pistolaituria, osin kaksi idemmäksi sijoitettua pistolaituria, joista toinen ulottuu Munkkisaaresta Hernesaaren poikki Ruumiskarille ja toinen mantereelta Rönnskäriin. Hietalahden laivarakennuslaitokset tulisivat tätä vaihtopuolista ehdotusta lopullisesti toteutettaessa poistettaviksi nykyiseltä paikaltaan sekä ehkä muutettaviksi Rönnskäreihin, missä monelta kannalta katsoen oivallinen paikka on tuollaisille laitoksille aikaansaatavissa. Ehdotuksen A I mukaan olisi todellinen laituripituus noin 10,000 metriä, mikä tila täysin riittää vapaasataman yhteydessä olevan suurmerisataman tarpeisiin lähitulevina 50 vuonna.

Rautatieyhteys Suomen valtionrautateiden vastaisen, Fredriksperiin sijoitettavan suuren järjestelyratapihan kanssa on suunniteltu kulkevaksi Marian sairaala-alueen halki pohjoiseen Töölönlahden länsipuolisen kaupunkialueen poikki ja sopivasti liittyväksi valtionrautateihin Fredriksperin alapuolella. Tällainen rautatieyhteyden uudesti sijoitus on tarpeellinen, jotta rautatieliikenne ja sen järjestely noilla lukuisilla pistolaitureilla voisi käydä täysin tyydyttävästi päinsä.

Rääveliin suunniteltua lauttaliikennettä varten tarpeellinen asemapaikka on varattu Merholman eteläpuolelta. Katuliikennettä satamasta kaupunkiin välittävät osin sopivat katusillat rakennettuina raidelaitteiden poikki.

Ehdotus A II eroaa A I:stä siinä, että Rönnskäreihin ulottuvaa pitkää pistolaituria ei rakenneta.

Todellinen laituripituus vähenee tämän johdosta 8,000 metriin, minkä johdosta voidaan monet ajat pysyttää rautatien nykyinen tuloväylä, kuitenkin edellyttäen että se poistamalla eräät isonlaiset rakennukset suoristetaan ja muiltakin kohdin parannetaan.

Lautta-asemista ja katuyhteyksistä on sanottava samaa kuin ehdotuksesta A I puhuttaessa.

Ehdotus B tarkoittaa, niinkuin edellä mainittiin, että Hietaniemi sekä Taivallahden ympäristö ja Humallahden eteläosa käytettäisiin vapaasataman paikaksi, joka satama rakennettaisiin tänne kolmen noin 800—1,000 metrin pituisen altaan ympärille. Kolme pistolaituria rakennettaisiin, ja on niiden suunnat valittu olemassa olevia saaria ja kareja silmällä pitäen.

Pistolaiturit eivät kuitenkaan ulotu pitemmälle Drumsönselälle, kuin että uloimman laiturin kärki on noin 200—250 metrin päässä Seurasaaren itärannasta.

Vapaasataman yhteyteen rakennetaan niinikään lautta-asemia Rääveliinliikennettä varten, ja nämä sijoitetaan Hietaniemen eteläpuolelle.

Valmiiksi rakennettuna olisi vapaasatamassa noin 6,000 metriä tehokasta laituripituutta.

Vapaasataman ja Fredriksperin ratapihan välinen rautatieyhteys voidaan ehdotuksen B mukaan järjestää sangen mukavaksi ja tarkoituksenmukaiseksi.

Katuliikenne johdetaan täällä tarpeellisten rautatieraiteiden päällitse tai alatse.

Paitsi vapaasatamaan suunniteltuja noin 6,000 metriä laituria tarvitaan Suurmerisatamaan lisäksi noin 4,000 metriä laituria, joka ehdotuksen B mukaan rakennettaisiin pitkin Ruoholahtea sekä Santa- ja Busholmasta lähteväksi.

Katsoen ehdotuksen B mukaiseen Hietalahden sataman laajuuteen, se kun käsittäisi koko Hieta- ja Ruoholahden satama-alueen, on tämä ehdotus jaettu kahteen vaihtopuoliseen ehdotukseen, B I ja B II. Edellisen mukaan käytettäisiin suurin osa Lapinnientä satamaliikenteen ja teollisuuden tarpeisiin, minkä ohessa Santa- ja Busholmasta rakennettaisiin 4 pistolaituria, jota vastoin Lapinniemi ehdotuksen B II mukaan pääasiassa varattaisiin puistoksi ja pienehkö pistolaituri rakennettaisiin Sellarin poikki, minkä ohessa Santa- ja Busholmasta lähteviksi rakennettaisiin 3 pistolaituria. Ehdotuksen B I mukaan olisi laituripituus Hietalahden satamassa noin 7,000, ehdotuksen B II mukaan noin 4,000 metriä.

Satama-alue järjestetään tässä tapauksessa tavalliseksi tullisatamaksi, jonka tarpeisiin voi käyttää nykyistä pitkin Pohjois- ja Etelärautatiekatua kulkevaa rautatieyhteyttä, edellyttäen sitä vähitellen laajennettavan ja parannettavan. Mahdollista on niinikään, jos kerran päätetään Taivallahden suunnitelma toteuttaa, pitkin vapaasatamaan johtavia raiteita pohjoisesta käsin järjestää uusi rautatieyhteys Hietalahden sataman kanssa.

Ehdotuksen B mukaan olisi vapaasatama muusta satamasta erillinen alue ja helppo vartioida. Tämän ehdotuksen ansiot ovat muutoin siinä, että laiturirakennusten perustusolot ovat Taivallahden alueella edullisemmat sekä että valtionrautateiden pääratapihan ja vapaasataman välimatka on lyhyt ja kulkuyhteys mukava.

Ennenkuin Busholmasta Utteriin ulottuvaa leveää pistolaituria pitkin kulkeva laiturisuunta määrätään, on seikkaperäisesti tutkittava kallion asema pistolaiturin vierellä. On mahdollista, että silloin jonkinvertaisen kallionlouhinnan välttämiseksi osottautuu tarkoituksenmukaiseksi siirtää pohjoinen laituriraja noin 5 metriä pohjoisemmaksi.

Degerön ja Santahaminan vapaasatama.

Vaikka, niinkuin edellä huomautettiin, vapaasataman rakentaminen Degeröhön ja Santahaminaan ei nyt voi tulla kysymykseen, on laadittu suunnitelma, joka osottaa, miten suurenlainen satamalaitos on puheenalaiselle alueelle järjestettävissä sikäläisiä luonnonoloja silmällä pitäen. Degeröstä rakennetaan neljä pistolaituria, joista yksi ulottuu Vasikkasaareen asti. Santahaminaan sijoitetaan suuria teollisuusalueita tarpeellisine rantasiltoineen.

Rautatieyhteys valtionrautateiden kanssa järjestetään Hertonäsin ja Vikin alueiden poikki näille alueille johdetun rautatien yhteyteen.

Katuyhteys kaupungin kanssa on suunniteltu kulkevaksi Brändön poikki Sörnäsiin, mutta tästä on se haitta, että täytyy kulkea kahden liikkuvan sillan poikki. Laituripituus on varsinaisessa satamassa noin 6,700 ja teollisuusalueella noin 1,500 metriä.

Huomattava on, että tässä käytetty Degerön ja Santahaminan peruskartta on suurennettu venäläisen pääesikunnan kartasta siihen merkittyine tasokaarteineen, minkätähden se ei voi olla täysin luotettava.

Suurmerisataman yksityiskohtaiset laitteet.

Kaikissa edellä esitetyissä Suurmerisataman ynnä vapaasataman ehdotuksissa on raiteet ja järjestelyryhmät sijoitettu nykyaikaisten periaatteiden mukaan, niin että järjestely voidaan toimittaa nopeasti ja mukavasti. Erittäin suotuisia tässä kohden ovat Taivallahden alueen sekä Degerön—Santahaminan vapaasatamalaitokset.

Ehdotukseen A nähden voi huomauttaa, että kreikankatolisen hautausmaan ja Ruoholahdenkadun varrella sijaitsevan tupakkatehtaan välinen ahdas tila tuottaa eräitä hankaluuksia Ruoholahden pohjoisrannan ja lautta-asemain välisen raideyhteyden järjestämiselle. Olisi sentähden asialle eduksi, jos kaupunki vastedes voisi hankkia omakseen vähäisen osan hautausmaan kaakkoiskolkkaa.

Satama-alueella sijaitsevain pistolaiturien leveys vaihtelee perustusolojen mukaan 120:stä 250 metriin. Missä kuitenkin on ollut mahdollista, on se pysytetty 180—200 metrin vaiheilla, jota voi pitää tyydyttävänä mittana.

Altaiden leveys on yleensä voitu valita kohtalaisen suureksi, 110—120 metriksi. Eräät kiilanmuotoiset altaat ovat pohjukastaan 60—80 metriä sekä pistolaiturien kärkien kohdalta 130—175 metriä leveät, paikoin leveämmätkin.

Ehdotuksen A I mukaan rakennettavat kaksi itäisintä allasta ovat erittäin tilavat ja niiden leveys on, toisen 175 ja toisen 210 m.

Taivallahden alueelle suunnitellun vapaasataman altaat ovat 120—130 m leveät.

Vesisyvyys laiturien vierellä on 9—10 sekä eräässä kohdassa 11 metriä.

Luonnospiirustuksissa on rantasiltain korkeus maan kohoamisen johdosta merkitty + 2.2:ksi. Kun mainittu kohoaminen kumminkin on ilmoitettu ainoastaan 40 sm:ksi 100 vuodessa, voi laiturikorkeutta Suurmerisatamassa hiukan lisätä, esimerkiksi 2.3—2.4 metriin.

Ehdotusten A ja B välinen vertailu.

Luonnollista on, että vapaasataman sijoittaminen Taivallahden alueelle ei voi olla voimakkaasti vaikuttamatta sen viereisten kaupunginalueiden käyttöön.

Jo aikaisemmin kuitenkin on ehdotettu Taivallahden ja Hietaniemen välinen alue käytettäväksi satamatarkoituksiin ja nyt tehtävä suuri muutos tietää siis, että myöskin Taivallahden ja Bjällbon rajan välinen ranta-alue yhdistettäisiin vähitellen vapaasatamaan sekä että raidelaitteet leikkaisivat kaupungin aluetta Humallahdesta Fredriksperin ratapihalle asti. Mitä näin ollen ensinnäkin tulee vastaiselle katuliikenteelle koituviin haittoihin, huomautettakoon, että suuren Läntisen Viertotien mukavasti voi johtaa rautatieraiteiden poikki ja että muutoinkin kohtalaisen mukavat katuyhteydet voidaan järjestää lisäksi rakentamalla käytäviä rautatien päällitse tai alatse. Sitä paitsi on huomattava, että Helsingin ratapihakysymystä järjestelemään asetetun komitean tiedonantojen mukaan rautatieyhteyttä Ruoho- ja Hietalahden alueen Suurmerisataman kanssa ehdotuksen A I mukaan ei voida saada aikaan aikaisemmin kuin juuri siinä kohdassa, joka on osotettu Taivallahden ehdotuksessa.

Ehdotuksen A I mukaan täytyy siis kolme tai neljä, osittain saman suuntaista rautatieraidetta kuin ehdotuksessa B, johtaa koko ranta-alueen halki Töölönlahden länsipuolitse Marian sairaala-alueelta lähtien Fredriksperiin asti. Ettei tämäkään voi käydä päinsä hankaluutta katuliikenteelle tuottamatta ja muutoksia kaupunginasemakaavaan tekemättä, on ilmeistä, samoin kuin sekin, ettei puheenalainen kaupunginosa rautatieliikenteen toimeentultua voi pysyä etusijassa asuntoalueena.

Ehdotuksen B I mukaan sijaitsisi Töölönlahden länsipuolinen kaupunginalue vapaasataman ja rautatien pääaseman välillä. On sentähden edellytettävissä, että puheenalainen alue, jos ehdotus B toteutetaan, vähitellen liittyy kaupungin liikekeskukseen, minkä johdosta kaupunki saa hyväkseen melko suuren maanarvon nousun.

Ehdotusta B I vastaan huomautettaneen, että se riistää kaupungin väestöltä arvokkaan rauta- ja puistoalueen, mutta tämäkin on korvattavissa siten, että kaupunki luopuu käyttämästä Lapinnientä satama- ja teollisuustarkoituksiin ja pysyttää sen edelleen puistona. Tämä voi nimittäin satamaa haittaamatta käydä päinsä, jos ehdotus B toteutetaan, mutta sitä vastoin ei, jos ehdotus A valitaan. Lapinniemi ei tosin vielä ole kaupungin hallussa, mutta se voitaneen tilusvaihtoa käyttämällä saada.

Ehdotuksen B II mukaan, joka raidepituuteen nähden on ehdotuksen A I vertainen, voidaan rautatie pysyttää nykyisellä paikallaan ja vastedes laajentaa käyttämällä sitä varten osaa Marian sairaala-aluetta. Sitä vastoin ei silloin tarvitse poistaa sairaalan ja rautatien itäpuolella sijaitsevia suuria vuokrakasarmeja. Tämän ratkaisun yhteydessä voidaan Hietalahden pohjoispäässä säästää vapaakuormausraiteiden ja pienenlaisen tavara-aseman paikaksi laajempia alueita, kuin mitä ehdotuksen A mukaan on mahdollista. Kaupungin ja kaupunginasemakaavan kannalta katsottuna on Lapinniemi puistona erinomaisella paikalla ja hautausmaiden yhteydessä se muodostaa laajan ja arvokkaan ilmaa raitistuttavan alueen.

Melko tärkeä etu ehdotuksessa B on, että sijoittamalla vapaasataman Taivallahden alueelle voi vastaisiin tarpeisiin varata suurempia aloja Ruoho- ja Hietalahden alueilta kuin mitä muutoin olisi laita.

Ehdotuksen A I mukaisen pistolaiturin rakennuttaminen Rönnskäreihin asti vaikeuttaisi kaupungin itä- ja länsipuolella sijaitsevain satamanosain välistä yhteyttä. Ehdotuksen A I mukainen vapaasatama käy vaikeaksi ja kalliiksi valvoa meren puolelta, ellei vapaasatamaan liitetä eräitä Drumsön länsiosia, niinikuin ensin olin ajatellut. Viimeksi mainitusta järjestelystä olisi kuitenkin johtunut, että Drumsönselälle ja kaupungin itäpuolelle kulkeva meriliikenne, jonka silloin täytyisi kulkea vapaasataman halki, ehdottomasti olisi vaikeutunut. Tämä haitta on kokonaan vältettävissä sijoittamalla vapaasatama ehdotuksen B mukaan. Vapaasatamaan johtava väylä niinikään tulee ehdotuksen B mukaan erittäin tilava ja mukava, ja vesisyvyys on 10—11 metriä Hietaniemen edustalla sijaitseviin saariin asti. Drumsönselän liettymistä ei tarvitse peljätä, ja rakennuspohja Taivallahden alueella on ilmeisesti edullinen.

Jos ehdotus B valitaan, ei siinä tapauksessa hyvin sovi teettää aikaisemmin puheena ollutta siltaa Merholman ja Drumsön välille, vaikka siihen laitettaisiinkin suurenlainen läppä. Kun Drumsössä on tarjona hyviä asuntoalueita, jotka ennemmin tai myöhemmin yhdistetään kaupunkiin, ei saa sivuuttaa sitä seikkaa, että tässä on olemassa oikeutettu vaatimus sopivain kulkuyhteyksien aikaansaamisesta kaupungin kanssa. Merholman ja Drumsön välinen yhteys on kuitenkin aikaansaatavissa sopivasti järjestetyllä riippulautalla, jonka ei tarvitse tuottaa vapaasataman meriliikenteelle mainittavaa hankaluutta.

Kustannusten vertailu.

On tietenkin vaikea kustannuksiin nähden toimittaa luotettavaa vertailua ehdotusten A ja B välillä. Saadakseni siis siitä likimääräistä käsitystä, olen laatinut arviolaskelman osin eräistä ehdotuksen A I kustannuksista, edellyttäen rakennetun laituripituuden noin 10,000 metriksi, osin vastaavista ehdotuksen B II mukaisista kustannuksista, edellyttäen rakennettavan laitureja noin 6,000 metriä Taivallahteen ja noin 4,000 metriä Ruoho- ja Hietalahden alueelle.

Laskelmassa on otettu huomioon kustannukset ruoppauksesta, vedenalaisesta kallionlouhinnasta, maankaivuusta, kallionluohinnasta, keruualtaista, täytetöistä, laiturirakennuksista, silloista, betonitöistä y. m. mitä on tarpeen eri satamia ja niihin kuuluvia rautatieyhteyksiä varten. Sitä vastoin ei ole otettu lukuun kustannuksia itse rautatieraiteista niihin kuuluvine vaihteineen y. m., ei myöskään minkäänlaisia satamissa tarpeellisia rakennuksia. Tonttimaa ja rakennusten lunastus on otettu huomioon ainoastaan sikäli kuin kaupungille niistä koituu kustannuksia. Sitä vastoin ei ole otettu huomioon kaupungin eikä myöskään

valtion omistaman maan arvoa, jälkimäisen maan kun kaupunki, niinkuin on laita Lapinniemen ja ruutikellarialueen, voi tilusvaihdolla saada haltuunsa. Kustannuksia ehdotuksen A mukaisesta Hietalahden tokan muutosta ei myöskään ole otettu huomioon.

Laskelma osottaa ehdotuksen A I käyvän ainakin 40—50 miljoonaa markkaa kalliimmaksi ehdotusta B. Tässä olen kuitenkin jälkimäisen ehdotuksen toteuttamisesta edellyttänyt olevan melko paljon arvaamattomia menoja.

Keskikokoisen ja rannikkomerenkulun satama-alueet sijoitetaan kaupungin itäpuolelle, nimittäin nykyisiin Etelä- ja Pohjoissatamaan.

Katajanokan lounaispuolista Mynttirantaa jatketaan 200 metrin pituudelta, mihin osaan rakennetaan tavarakatoksia ja niiden taakse tavarasuojia. Mynttiranta ei ole raidelaitteisiin eikä tavarasuojain ja tavarakatoksien keskinäiseen sijoitukseen nähden alun pitäen onnellisesti järjestetty. Tehokkaita parannuksia on kuitenkin nyttemmin mahdoton toimeenpanna, vaan täytyy tyytyä eräisiin vähäisiin raidejärjestelyn muutoksiin.

Sekä Mynttirantaan että sen vastapäätä olevaan Makasiininrantaan on piammiten hankittava sopivat nosturit kuormauksen ja purkauksen helpottamiseksi. Rantasiltain rakenteen vuoksi näiden nosturien kuitenkin täytyy olla verraten keveitä.

Pohjoissatamassa täytetään noin 100 metrin levyinen ala n. s. Pohjoisrannan vierellä, minkä ohessa pienenlainen pistolaituri rakennetaan Tervasaareen asti. Täten saatu laituri- ja varastopaikkatila tulisi paikallis- ja rannikkoliikenteen käytettäväksi.

Alkuaan olin ajatellut Sörnäsin Rantatietä pitkin kulkevan rautatieraiteen jatkettavaksi ja siltaa pitkin johdettavaksi Siltavuorenlahden poikki Pohjoisrantaan sekä sieltä haarautuvaksi osin Katajanokan pohjoisrantaan ja osin Eteläsatamaan, joten nykyinen satamarata olisi saanut uuden tulo- ja lähtöraiteen. Siltavuorenlahden poikki kulkevan raiteen yhteyteen olisi siinä tapauksessa voitu rakentaa raide Tervasaaren pistolaiturillekin.

Edellyttäen kaupungin länsipuolella tarjoutuvia satamamahdollisuuksia hyvin käytettävän ja eritoten vapaasatama sijoitettavan Taivallahteen näyttää voivan luopua käyttämästä Katajanokan pohjoisrantaa kaupungin satamaksi. Tämän johdosta poistuu tärkein satamaradan johtamista pitkin Pohjoisrantaa perusteleva syy. Viimeksi laadittuun ehdotukseen ei sentähden ole piirretty Siltasaarenlahden poikki kulkevaa rautatietä. Sörnäsin Rantatietä Pohjoisrantaan yhdistävä katusilta näyttää kuitenkin joka tapauksessa olevan aikaansaatava mainitun lahden poikki katuliikenteen helpottamiseksi eri satamanosain kesken. Tämä siltayhteys on mieluimmin järjestettävä niin, ettei se vastaisuudessa estä tässä ylempänä edellytetyn rautatieyhteyden aikaansaamista.

Sörnäsin Rantatien vierellä täytetään noin 80 m. leveä laituriala Kone- ja Siltarakennus O. Y:n alueen pohjoispuolella, minkä ohessa Sörnäsistä rakenne-

taan kaksi pistolaituria, toinen Sumppariin ja Nihtiin sekä toinen Kanaan ja Hanaholmaan, edellinen 260 ja jälkimäinen 200 metriä leveä. Vesisyvyys on Sörnäsin Rantatien vierellä 6—7 sekä pistolaiturien vierellä 6—9 metriä. Pistolaiturit on tarkoitettu eräänlaatuisten paljottaistavarain, niinkuin puutavarain, hiilien y. m. käytettäviksi. Hiiliä ja puutavaroita ei kuitenkaan saa panna varastoon liian lähekkäin. Laiturikorkeuden sopii täällä olla noin 2 metriä.

Edellyttäen vapaasatama rakennettavan Taivallahden alueelle voi olla sopivaa sijoittaa suuremmat hiilivarastot jollekin Busholman pistolaiturille sekä varata paikka ainoastaan vähäistä kaupungin hiilivarastoa varten Sörnäsin alueella.

Tämän ehdotuksen mukaan rakennettuna olisi itäisellä satama-alueella Brändön siltaan asti olemassa vanhaa ja uutta laituria yhteensä hiukan yli 6,000 metrin.

Hyvien raidelaitteiden aikaansaamiseksi Sörnäsin alueen laitureille on nykyinen Sörnäsin ratapiha sekä Itäiselle Viertotielle johtavat raiteet poistettava ja uusi raideyhteys aikaansaatava johtamalla Fredriksperistä raide osin tunnelin läpi Hermanniin sekä edelleen kuritushuonealueen sivuitse Sörnäsin alueen laitureille. Tämä rautatie katkaisisi sen suuren katuväylän, joka on aikomus Sörnäsin halki johtaa Brändöhön ja Hertonäsiin. Sijoittamalla tämä yhdysrata osin tunneliin sekä osin Gumtähden viereisen notkelman eteläpuoliseen jyrkkään rinteeseen tuottaa se vähintä mahdollista vahinkoa tai estettä kaupunginasemakaavalle ja rakennustoiminnalle. Raiteen suurin nousu on 10 ‰.

Suurenlainen järjestelyryhmä sijoitetaan Sörnäsin panimon koillispuolelle.

Vähäinen tavara-asema vapaakuormauslaitteineen on sentähden rakennettava sopivalle alueelle Sörnäsin Rantatien vierelle.

Vanhankaupunginlahden teollisuussatamat ja teollisuusalue.

Brändön sillan pohjoispuolelle on suunniteltu noin 700 metriä laituria sekä melko laajoja varastopaikkoja puutavarateollisuuden käytettäviksi.

Vikin alueella on noin 450 ha:n laajuinen ala varattu teollisuuden tarpeisiin.

Vikin alueelta käsin rakennetaan Vanhankaupunginlahteen kaksi pistolaituria, toinen 550 metriä leveä ja 1,200 metriä pitkä sekä toinen 300 metriä leveä ja 600—1,000 metriä pitkä. Näille pistolaitureille on suunniteltu suuria teollisuustontteja laiturien takana olevine varastopaikkoineen. Laiturien väliin syntyy 6 m. syvä ja 120 m. leveä allas, jonka erikoisesti ruopattu väylä yhdistää Sörnäsin satama-alueeseen. Laituria on 6 metriä syvän veden vierellä kaikkiaan 1,800 m. Paitsi tätä koko teollisuusalueen tarpeita tyydyttävää allasta rakennetaan tarpeen mukaan kaksi 3 metriä syvää, proomuliikennettä välittömästi teollisuusalueille välittävää allasta.

Rautatieyhteys näille teollisuusalueille saadaan välittömästi Fredriksperin tavarajärjestelyasemalta lähtevän raiteen avulla, joka Vantaanjoen poikki kulkee Vikiin, minne rakennetaan tarpeelliset järjestelyryhmät, joista raiteita sitten lähtee eri tonttialueille ja laitureille.

Sörnäsin ja Vikin alueen välisen alueen kaupunginasemakaavan laadinnassa on huomattava, että paikka varataan vastaiselle Vikin ratapiha-alueen ja Sörnäsin raideryhmäin väliselle rautatieyhteydelle.

Hyvä katuyhteys kaupungin kanssa saadaan pitkin Itäistä Viertotietä ja rakentamalla uusi katusilta Vantaanjoen poikki vesilaitoksen eteläpuolelle.

Hertonäsin teollisuussatama.

Kaupungin nyttemmin ostettua Hertonäsin on kysymys syvän sataman aikaansaamisesta teollisuuden tarpeisiin voitu edullisesti ratkaista.

Hertonäsin merenlahti on luonnostaan verraten syvä eikä sitä, niinkuin Vanhankaupunginlahtea, haittaa liettyminen. Eräiden altaiden ruoppaaminen 7—8 metriä syviksi ei tuota ylen suuria kustannuksia. Laaditun suunnitelman mukaan voitaisiin Hertonäsiin täyttämällä ja ruoppaamalla saada noin 2,500 metriä laituria 6—9 metriä syvän veden ääreen.

Suuria, hyväpohjaisia teollisuusalueita voidaan järjestää sataman yhteyteen.

Rautatieyhteys saadaan jatkamalla Fredriksperistä Vikiin johdettua rautatietä. Katuliikenneyhteys kaupungin kanssa johdetaan Brändön halki Sörnäsiin.

Kaikkiaan saadaan siis minun ehdotukseni mukaan Vanhankaupunginlahteen ja Hertonäsiin noin 5,000 metriä laituria teollisuuden tarpeisiin, mikä riittää moniksi ajoiksi.

Muut teollisuusalueet.

Ne teollisuudet, joiden ei välttämättä tarvitse olla sataman yhteydessä, voidaan edullisesti sijoittaa kaupungin rata-asemain vierelle tai kaupungin läheisyyteen, jossa tapauksessa niiden tonteille helpoimmin voidaan johtaa rautatieraiteet. Ennenkuin kaupungin pääratapihan uusi suunnitelma on valmistunut, on kuitenkin tuskin sopivaa suunnitella tuollaisia teollisuusalueita.

Pienemmälle teollisuudelle, joka työskentelee katon alla eikä tarvitse mainittavan suurta tilaa ja joka yleisesti katsoen on riippumaton sekä rautatie- että satamayhteyksistä, on sopivia kortteleja varattava kaupunginasemakaavan laadinnan yhteydessä.

Vastaiseen vapaasatamaan liittyvälle teollisuudelle on alueita varattu sataman piirissä. Erikoisen huomattavaa teollisuustoimintaa ei vapaasatamassa kuitenkaan ole odotettavana.

Ehdotus.

Sen johdosta mitä edellä olevassa selvityksessä on esitetty ja tällä alalla aikaisemmin saavuttamiini kokemuksiin nojaten katson olevan ehdottaminen Helsingin kaupungin satamat järjestettäviksi seuraavasti:

a) Suurmerisatama rakennetaan pääasiassa ehdotukseni B ja lähinnä ehdotukseni B II mukaisesti.

b) Rannikko- ja Itämerenkulku sekä muu keskikokoinen merenkulku sijoitetaan Etelä- ja Pohjoissatamaan Sörnäsiin ja Brändön siltaan asti.

c) Nykyinen Merisatama järjestetään paikallisliikennettä ja huvilaivoja varten.

d) Teollisuussatamia rakennetaan tarpeen mukaan Hertonäsiin ja Vanhankaupunginlahteen.

Tässä osotetut, mutta minun ehdotukseni mukaan nykyään käyttämättä jäävät sataman laajennusmahdollisuudet on mikäli mahdollista säilytettävä vastaisen varalle.

Tukholmassa, helmikuussa 1920.

H. G. Torulf.

Liite I.

Vuosina 1891—1912 meritse Kööpenhaminaan, Kristianiaan ja Helsinkiin tuotujen ja sieltä vietyjen tavarain tonnimäärä.

Vuonna.	Kööpenhamina		Kristiania*).	Helsinki**).
	vapaasatamineen***).	vapaasatamatta.		
1891	1,808,534	—	—	—
1895	1,752,672	—	—	—
1900	2,318,830	1,898,505	1,090,079	300,000
1901	2,333,621	1,801,991	958,679	246,000
1902	2,417,977	1,775,139	1,044,567	247,000
1903	2,466,102	1,729,578	1,083,700	280,000
1904	2,430,094	1,626,748	1,043,610	293,000
1905	2,436,090	1,562,688	1,082,192	300,000
1906	2,870,783	1,796,189	1,072,836	360,000
1907	2,856,937	1,818,320	1,128,114	430,000
1908	2,752,207	1,829,201	1,178,403	422,000
1909	2,750,160	1,829,419	1,266,438	430,000
1910	2,843,625	1,868,664	1,266,244	470,000
1911	3,054,095	2,033,708	1,320,829	530,000
1912	3,192,870	2,074,726	1,379,019	550,000
1913	—	—	—	570,000
	1900—1912 (12 v.)	1900—1912 (12 v.)	1900—1912 (12 v.)	1905—1913 (8 v.)
Prosentittainen lisäännys	37.7 %	9.3 %	26 %	90 %

*) Käsittää ainoastaan ulkomaille menevän liikenteen.

**) Likimääräiset arvot.

***) Taulussa ei ole otettu lukuun höyrylautalla vapaasataman ja Malmön välillä kuljetettua tavaramäärää, joka vuonna 1913 oli noin 250,000 tonnia.

Liite II.

Kööpenhaminaan, Kristianiaan ja Helsinkiin vuosina 1890—1915 poikenneet, enemmän kuin 10 tonnia kantavat alukset.

Vuonna.	Kööpenhamina		Kristiania *).		Helsinki.	
	Aluksia.	Tonnia.	Aluksia.	Tonnia.	Aluksia.	Tonnia.
1890	—	—	8,731	1,279,075	—	—
1895	14,542	2,244,560	9,850	1,448,288	—	—
1896	15,787	2,299,773	—	—	—	—
1897	15,569	2,373,479**)	—	—	—	—
1898	16,577	2,533,651	—	—	—	—
1899	16,079	2,621,381	—	—	—	—
1900	21,034	3,341,739	10,319	1,679,519	6,975	604,577
1901	19,863	3,276,877	—	—	7,230	590,959
1902	20,252	3,421,502	—	—	7,065	572,391
1903	18,813	3,502,804	—	—	7,762	689,435
1904	17,928	3,525,927	—	—	8,105	701,714
1905	18,143	3,448,770	9,261	1,837,722	7,721	645,432
1906	19,961	3,851,869	—	—	7,512	680,775
1907	18,916	3,952,153	—	—	8,523	783,953
1908	17,912	3,915,324	—	—	6,912	738,042
1909	17,338	4,044,149	—	—	8,441	812,656
1910	18,199	4,092,153	9,724	2,297,221	9,365	904,794
1911	18,425	4,163,253	10,595	2,485,387	9,642	925,601
1912	19,729	4,289,326	11,283	2,686,363	8,521	909,214
1913	21,593	4,717,702	10,856	2,862,134	9,489	1,017,317
	1895—1913 (18 v.)		1890—1913 (23 v.)		1900—1913 (13 v.)	
Prosentittainen korotus	49 %	110 %	24 %	123 %	36 %	68 %

*) Vuono- ja paikallisliikennettä lukuun ottamatta.
**) Malmön- Kööpenhaminan lauttaliikennettä lukuun ottamatta.

Liite III.

Kööpenhaminan laivaliike.

Kuormaus rekisteritonnia.

Vuonna.	Kööpenhaminan satama.			Siitä vapaasatamassa			Kööpenhaminan satama ilman vapaasatamaa. Koko tavaravaihto.
	Ulkomainen tavaravaihto.	Kotimainen tavaravaihto.	Koko tavaravaihto.	Ulkomainen tavaravaihto.	Kotimainen tavaravaihto.	Koko tavaravaihto.	
1891	1,393,049	415,485	1,808,534	—	—	—	1,808,534
1892	1,291,977	441,617	1,733,594	—	—	—	1,733,594
1893	1,262,343	441,235	1,703,578	—	—	—	1,703,578
1894	1,450,315	468,589	1,918,904	—	—	—	1,918,904
1895	1,326,979	425,693	1,752,672	—	—	—	1,752,672
1896	1,333,586	466,921	1,800,507	—	—	—	1,800,507
1897	1,541,975	505,200	2,047,175	274,831	33,610	308,441	1,738,734
1898	1,753,731	509,911	2,263,642	462,714	40,528	503,242	1,760,400
1899	1,757,689	542,984	2,300,673	453,579	36,042	489,621	1,811,052
1900	1,798,059	520,771	2,318,830	387,311	33,014	420,325	1,898,505
1901	1,822,147	511,474	2,333,621	491,118	40,512	531,630	1,801,991
1902	1,912,418	505,559	2,417,977	595,690	47,148	642,838	1,775,139
1903	1,989,732	476,370	2,466,102	715,124	21,400	736,524	1,729,578
1904	1,949,092	481,002	2,430,094	782,603	20,743	803,346	1,626,748
1905	1,940,092	495,998	2,436,090	851,573	21,829	873,402	1,562,688
1906	2,327,519	543,264	2,870,783	1,047,096	27,498	1,074,594	1,796,189
1907	2,257,448	599,489	2,856,937	1,003,550	35,067	1,038,617	1,818,320
1908	2,161,069	591,130	2,752,207	886,476	36,530	923,006	1,829,201
1909	2,154,375	595,785	2,750,160	870,614	50,127	920,741	1,829,419
1910	2,228,370	615,245	2,843,625	951,399	23,562	974,961	1,868,664
1911	2,396,162	657,933	3,054,095	977,582	42,805	1,020,387	2,033,708
1912	2,474,489	718,381	3,192,870	1,082,558	35,586	1,118,144	2,074,726

Koko tavaravaihto Kööpenhaminassa = *77 % 21 vuonna.*

Koko tavaravaihdon lisäännys Kööpenhaminan satamassa vapaasataman *ulkopuolella* = *14.7 % 21 vuonna* (1891—1912).

Koko tavaravaihdon lisäännys vapaasatamassa = *263 % 15 vuonna* (1897—1912).

Taulussa ei ole otettu lukuun vapaasataman ja Malmön välillä höyrylautalla kuljetettua tavaramäärää.

Liite IV.

Tukholmaan, Göteporiin ja Malmöhön vuosina 1880—1913 saapuneet ja sieltä lähteneet, enemmän kuin 10 tonnia kantavat alukset.

Vuonna.	Tukholma		Göteporí *)		Malmö	
	Aluksia.	Tonnia.	Aluksia.	Tonnia.	Aluksia.	Tonnia.
1880	—	2,600,000	—	1,610,000	—	1,050,000
1885	—	4,060,000	—	2,200,000	—	1,750,000
1890	—	4,400,000	—	2,560,000	—	1,950,000
1895	—	4,090,000	—	2,800,000	—	2,300,000
1900	56,365	4,878,095	14,130	3,135,170	11,193	3,441,436
1901	54,888	4,723,660	13,807	3,067,527	11,127	3,648,537
1902	57,164	5,002,980	15,330	3,263,221	11,034	3,743,130
1903	64,289	5,492,944	16,597	3,435,325	11,328	3,842,489
1904	66,732	5,799,984	17,206	3,557,505	11,779	4,037,178
1905	66,295	5,558,183	17,809	3,625,232	12,229	4,255,894
1906	73,938	6,090,352	17,794	3,807,793	10,507	4,575,053
1907	75,816	6,208,158	19,101	4,255,059	13,191	4,701,795
1908	72,762	6,199,128	17,805	4,311,753	12,962	4,560,471
1909	77,989	6,385,072	16,136	4,152,124	12,231	4,573,967
1910	85,663	6,799,603	16,809	4,510,108	12,789	4,463,560
1911	66,837	5,561,374	17,060	4,888,126	10,471	4,915,832
1912	68,138	5,989,393	17,826	5,311,208	13,150	5,143,452
1913	91,418	7,575,293	21,574	5,610,154	14,428	5,533,976
Prosentittainen	(1900—1913)		(1900—1913)		(1900—1913)	
lisäännys	62 %	55 %	53 %	79.0 %	29.2 %	61.2 %

*) Meritietä saapuneet ja poistuneet 15 tonnin ja sitä suuremmat alukset. Göteporin ja Vennerin liikennettä ei ole otettu lukuun.

Liite V.

Tukholman satama.

Tukholman ulkomainen merenkulku (koko tonnisto) vuosina 1891—1913.

V:na.	Tonnia.	V:na.	Tonnia.
1891	1,010,000	1903	1,470,000
1892	990,000	1904	1,510,000
1893	1,000,000	1905	1,500,000
1894	1,160,000	1906	1,430,000
1895	1,010,000	1907	1,470,000
1896	1,030,000	1908	1,630,000
1897	1,220,000	1909	1,760,000
1898	1,270,000	1910	1,740,000
1899	1,360,000	1911	1,680,000
1900	1,340,000	1912	2,080,000
1901	1,230,000	1913	2,320,000
1902	1,420,000		

22 vuonna, 1891—1913, 130 %:n lisäännys.

Liite VI.

Tukholman satama.

Koti- ja ulkomaan paikoista vuosina 1907—1917 saapuneiden purettujen sekä meritse ulkomaille vietyjen tavarain tonnimäärä.

Vuonna.	Purettu tonnia.	Viety tonnia.	Yhteensä tonnia.
1907	1,749,000	276,000	2,025,000
1908	1,638,000	235,000	1,873,000
1909	1,701,000	249,000	1,950,000
1910	1,824,000	357,000	2,181,000
1911	1,729,000	298,000	2,027,000
1912	2,041,000	472,000	2,513,000
1913	2,239,000	690,000	2,929,000
	(1907—1913)	(1907—1913)	(1907—1913)
Prosentittainen lisäännys	28 %	150 %	45 %

Liite VII.

Tukholman satama.

Ulkomaisten tavarain vaihto vuosina 1891—1915.

V:na.	Tukholma. Milj. kr.	Helsinki. Milj. Smk.	V:na.	Tukholma. Milj. kr.	Helsinki. Milj. Smk.
1891	129.0	—	1904	203.0	65.8
1892	131.0	—	1905	210.0	68.3
1893	124.0	—	1906	240.0	82.0
1894	130.0	—	1907	250.0	104.8
1895	129.5	—	1908	217.0	100.2
1896	135.0	—	1909	218.0	104.7
1897	154.0	—	1910	240.0	117.5
1898	169.5	—	1911	255.0	136.4
1899	186.0	—	1912	293.0	148.4
1900	193.0	66.2	1913	310.0	150.1
1901	164.0	54.3		(1891—1913)	(1900—1913)
1902	180.0	54.4	Prosentittainen li-		
1903	190.0	62.5	säännys	140 %	126 %

Liite VIII.

Göteporin satama.

Ulkomaisten tavarain vaihto Göteporin satamassa vuosina 1891—1915.

V:na.	Tavaravaihto, tonnia.	V:na.	Tavaravaihto, tonnia.
1891	1,392,000	1904	1,946,000
1892	1,284,000	1905	1,898,000
1893	1,255,000	1906	2,019,000
1894	1,309,000	1907	2,250,000
1895	1,286,000	1908	2,323,000
1896	1,406,000	1909	2,208,000
1897	1,602,000	1910	2,243,000
1898	1,654,000	1911	2,192,000
1699	1,758,000	1912	2,409,000
1900	1,854,000	1913	2,769,000
1901	1,736,000	1914	3,044,000
1902	1,814,000	1915	3,814,000
1903	1,914,000		

Lisäännys 22 vuonna (1891—1913) = 99 %.

Liite IX.

Malmön satama.

Vuosina 1894—1915 purettu ja kuormattu tonnimäärä, kauttakulkutavaroita lukuun ottamatta.

Vuonna.	Purettu tonnia.	Kuormattu tonnia.	Yhteensä tonnia.
1894	365,000	60,000	425,000
1895	303,000	71,000	374,000
1896	297,000	78,000	375,000
1897	363,000	71,000	434,000
1898	371,000	72,000	443,000
1899	470,000	80,000	550,000
1900	423,000	75,000	498,000
1901	427,000	70,000	497,000
1902	434,000	72,000	506,000
1903	518,000	88,000	606,000
1904	512,000	93,000	605,000
1905	515,000	97,000	612,000
1906	539,000	101,000	640,000
1907	563,000	100,000	663,000
1908	542,000	89,000	632,000
1909	540,000	77,000	617,000
1910	555,000	104,000	659,000
1911	539,000	118,000	657,000
1912	570,000	110,000	680,000
1913	659,000	151,000	810,000

19 säännöllisenä vuonna puretun tonnimäärän lisäännys ..... 80 %
19 „ „ kuormatun tonnimäärän lisäännys ..... 152 %
19 „ „ koko „ „ ..... 90 %

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

POHJOISMAIDEN PÄÄKAUPUNKIEN SEKÄ GÖÖTEPORIN JA MALMÖN SATAMALIIKKEEN KEHITYSTÄ OSOTTAVA DIAGRAMMA.

DIAGRAM ÖVER HAMNRÖRELSENS UTVECKLING I DE NORDISKA HUVUDSTÄDERNA SAMT GÖTEBORG OCH MALMÖ.

Vuotuinen ulkomainen tavaravaihto, tonnia.

Utrikes varuomsättningen i ton per år.

Muist. Kööpenhaminaan nähden mainitaan myöskin kokonaistavaravaihto,
Malmöhön nähden „ ainoastaan „

Anm. För Köpenhamn anges jämväl den totala varuomsättningen,
för Malmö „ endast „ „ „

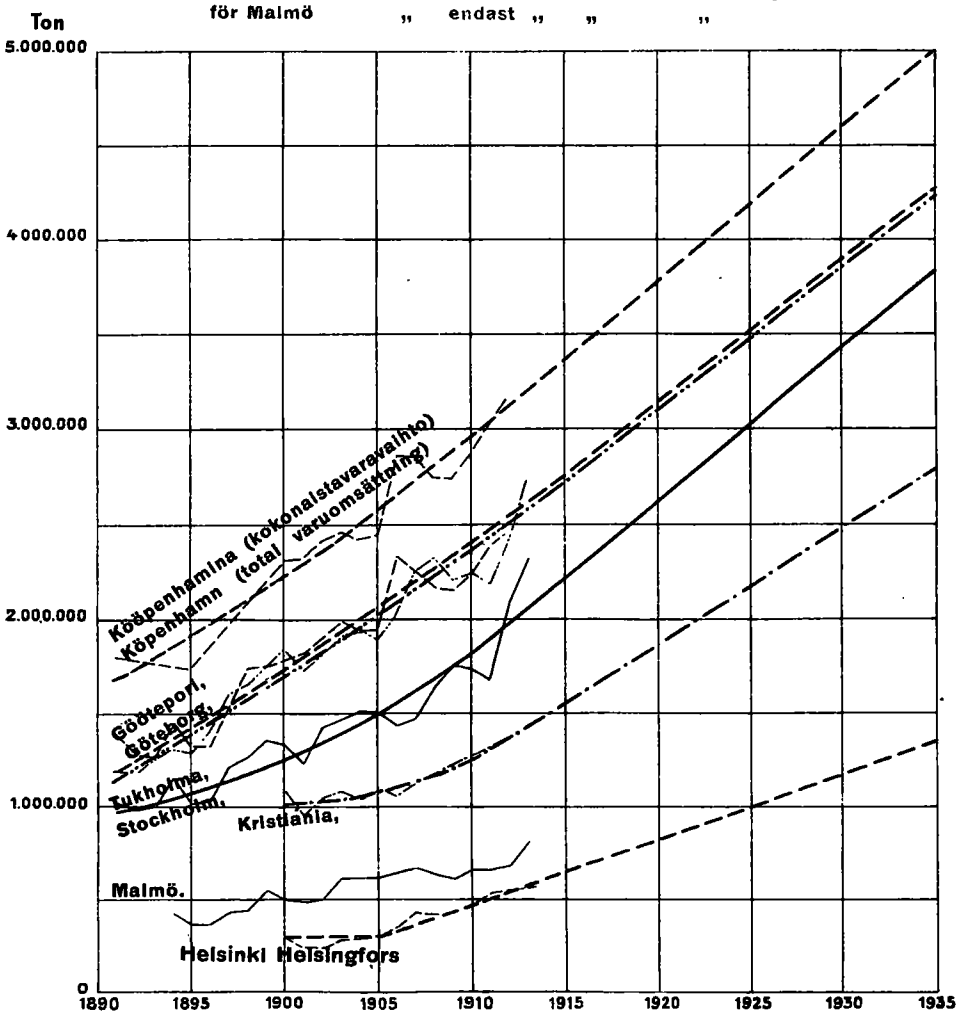

Vuosittain saapuneiden, 10 tonnia suurempain alusten tonnisto.

Årliga tonnaget av anlöpta fartyg större än 10 ton.

Muist. Kristianiaan nähden vuonoliikennettä lukuun ottamatta.
Göteporiin nähden kanavaliikennettä lukuun ottamatta.

Anm. För Kristiania exkl. fjordtrafik.
För Göteborg exkl. kanaltrafik.

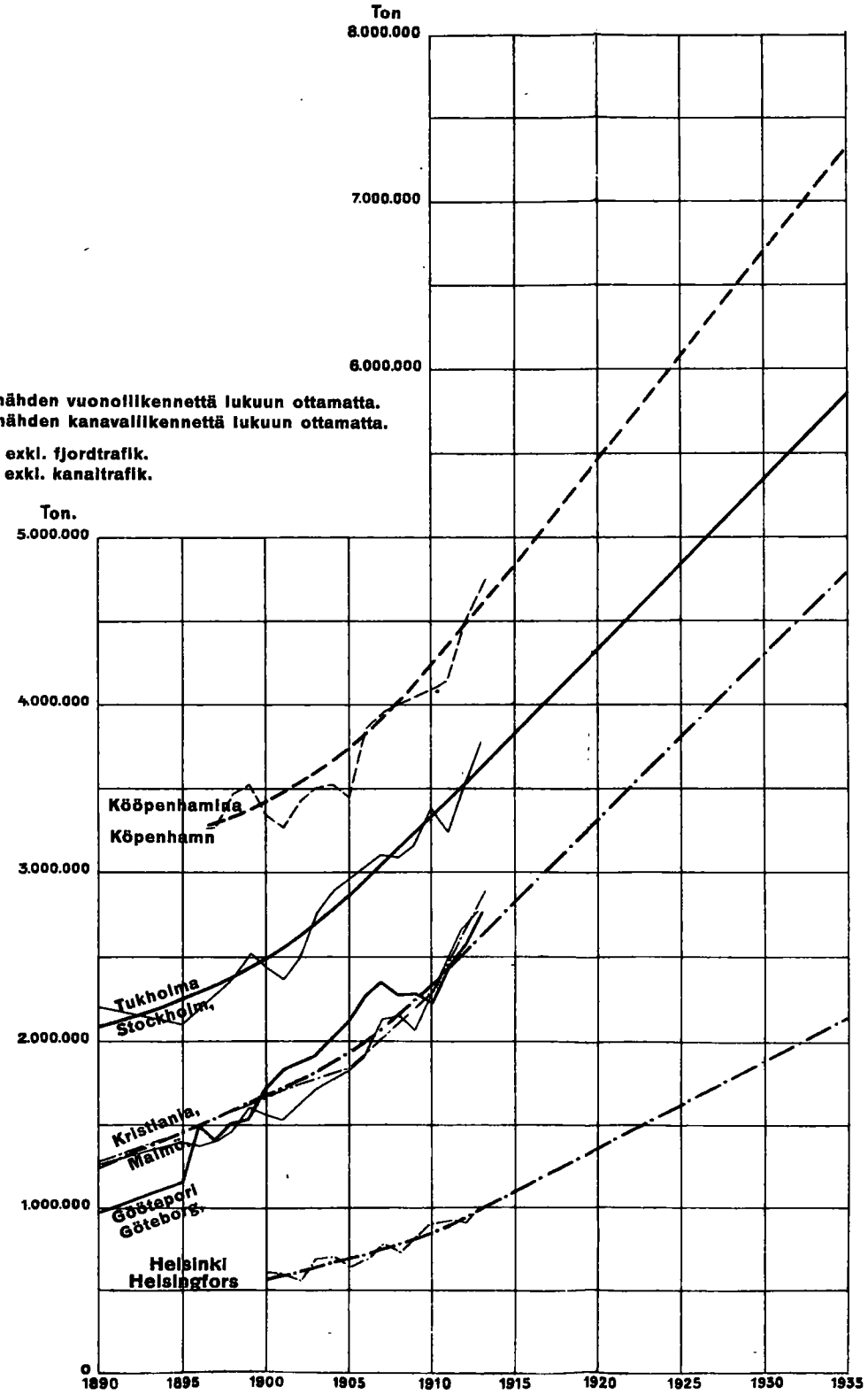

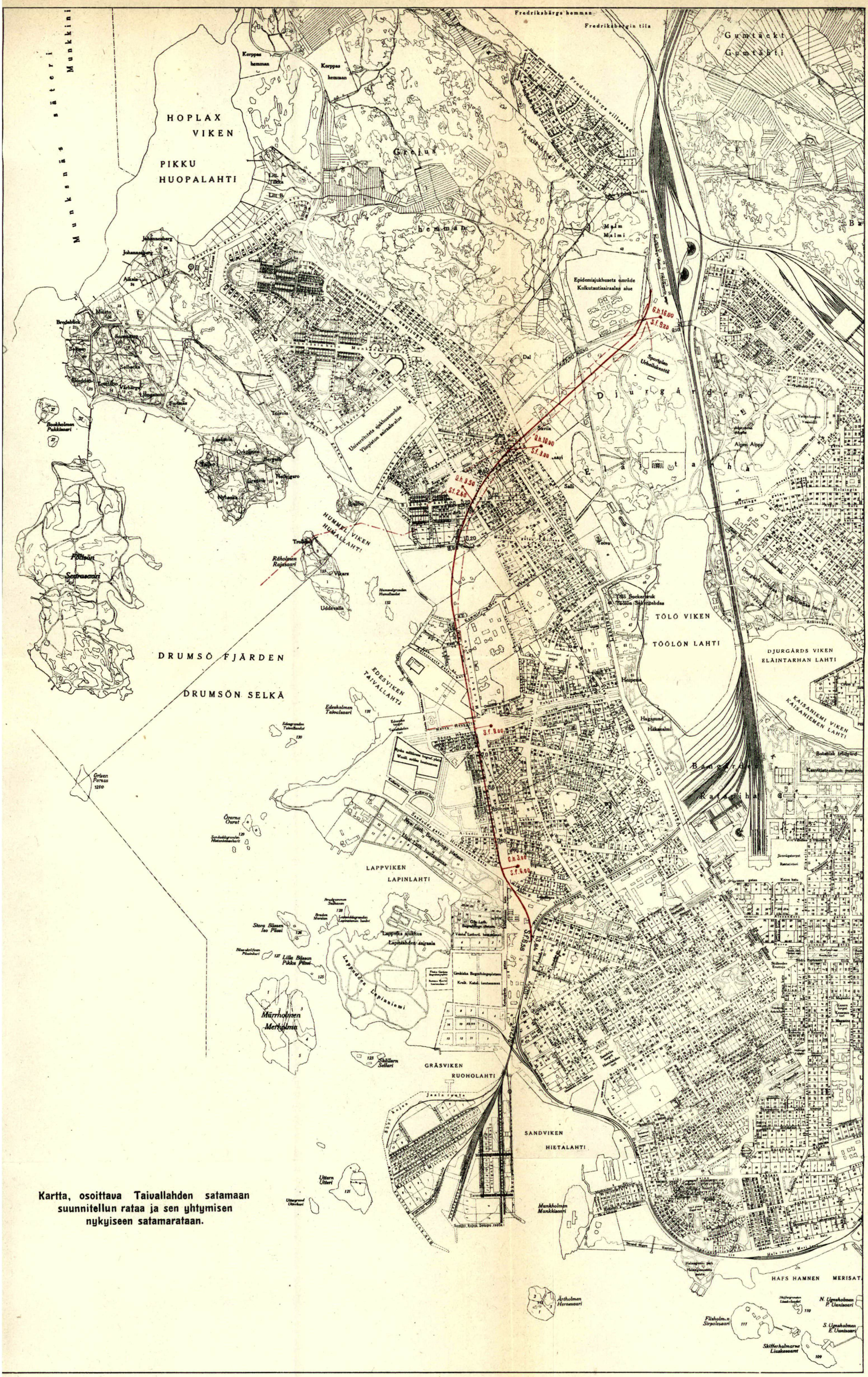

Kartta, osoittava Taivallahden satamaan suunnitellun rataa ja sen yhtymisen nykyiseen satamarataan.

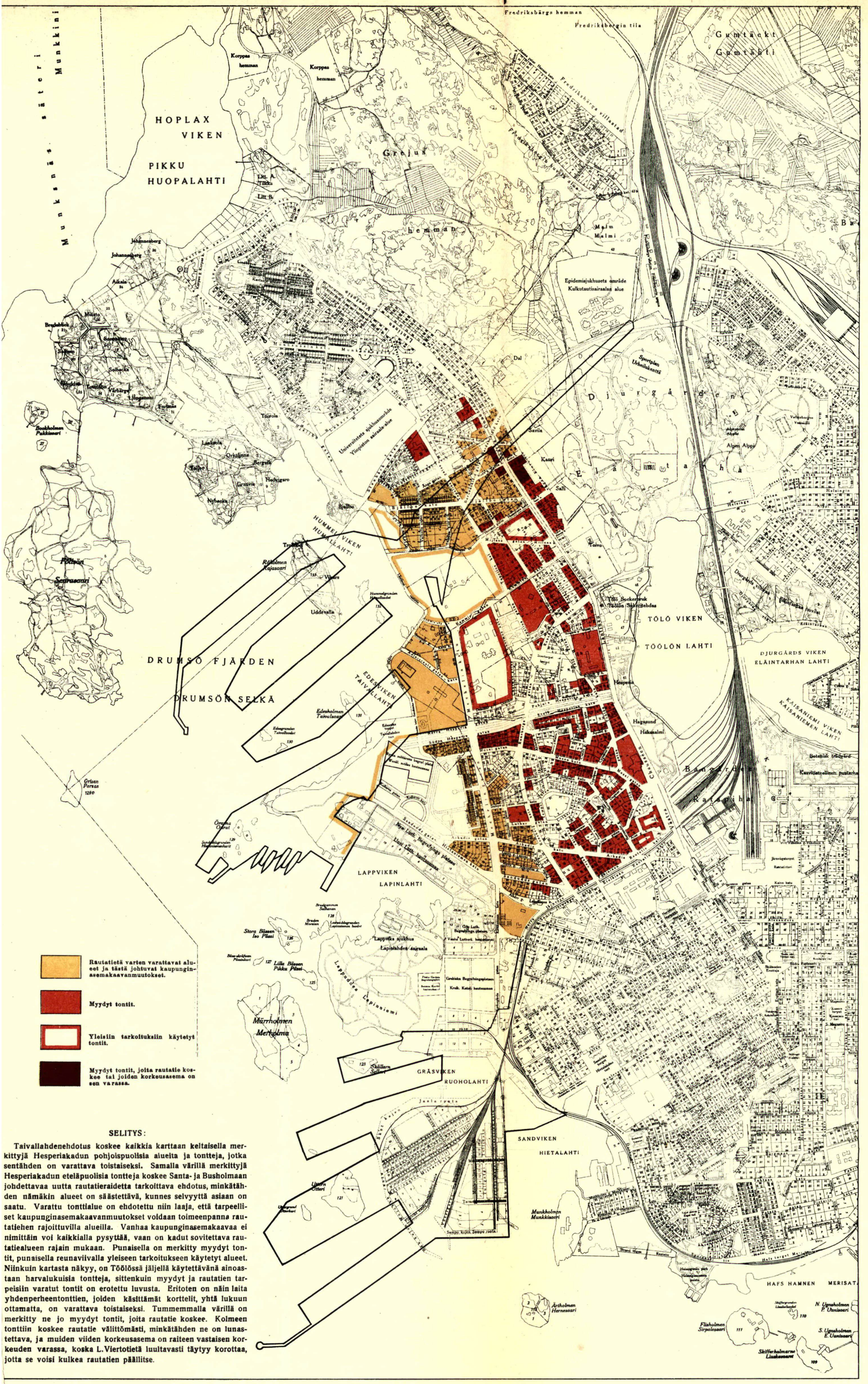

SELITYS:

Taivallahdenehdotus koskee kaikkia karttaan keltaisella merkittyjä Hesperiakadun pohjoispuolisia alueita ja tontteja, jotka sentähden on varattava toistaiseksi. Samalla värillä merkittyjä Hesperiakadun eteläpuolisia tontteja koskee Santa- ja Busholmaan johdettavaa uutta rautatieraidetta tarkoittava ehdotus, minkätähden nämäkin alueet on säästettävä, kunnes selvyyttä asiaan on saatu. Varattu tonttialue on ehdotettu niin laaja, että tarpeelliset kaupunginasemakaavanmuutokset voidaan toimeenpanna rautatiehen rajoittuvilla alueilla. Vanhaa kaupunginasemakaavaa ei nimittäin voi kaikkialla pysyttää, vaan on kadut sovitettava rautatiealueen rajain mukaan. Punaisella on merkitty myydyt tontit, punaisella reunaviivalla yleiseen tarkoitukseen käytetyt alueet. Niinkuin kartasta näkyy, on Töölössä jäljellä käytettävänä ainoastaan harvalukuisia tontteja, sittenkuin myydyt ja rautatien tarpeisiin varatut tontit on erotettu luvusta. Eritoten on näin laita yhdenperheentonttien, joiden käsittämät korttelit, yhtä lukuun ottamatta, on varattava toistaiseksi. Tummemmalla värillä on merkitty ne jo myydyt tontit, joita rautatie koskee. Kolmeen tonttiin koskee rautatie välittömästi, minkätähden ne on lunastettava, ja muiden viiden korkeusasema on raiteen vastaisen korkeuden varassa, koska L. Viertotietä luultavasti täytyy korottaa, jotta se voisi kulkea rautatien päällitse.

Kuv. VIII. Helsingin satama.
Ehdotus
Vikin teollisuusalueiksi ja Vanhankaupungin-
lahden teollisuussatamaksi.

Pl. VIII. Helsingfors hamn.
Förslag till
Industriområden vid Vik med Industrihamn
i Gammelstadsviken.

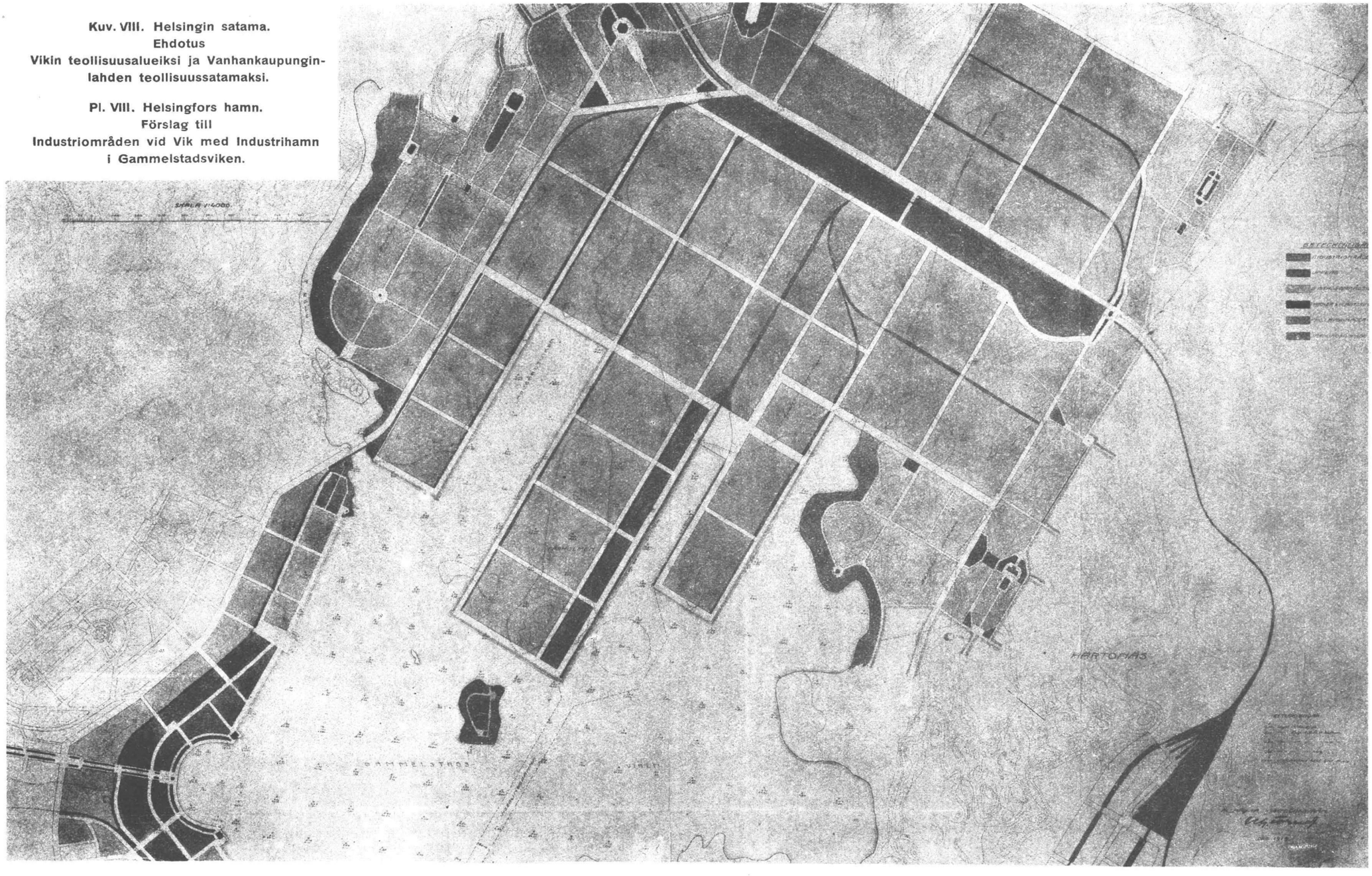

Kuv. VII. Helsingin satama.
Kaupungin itäpuolisten laitosten yleiskaava.

Pl. VII. Helsingfors hamn.
Översiktsplan av anläggningar på stadens östra sida.

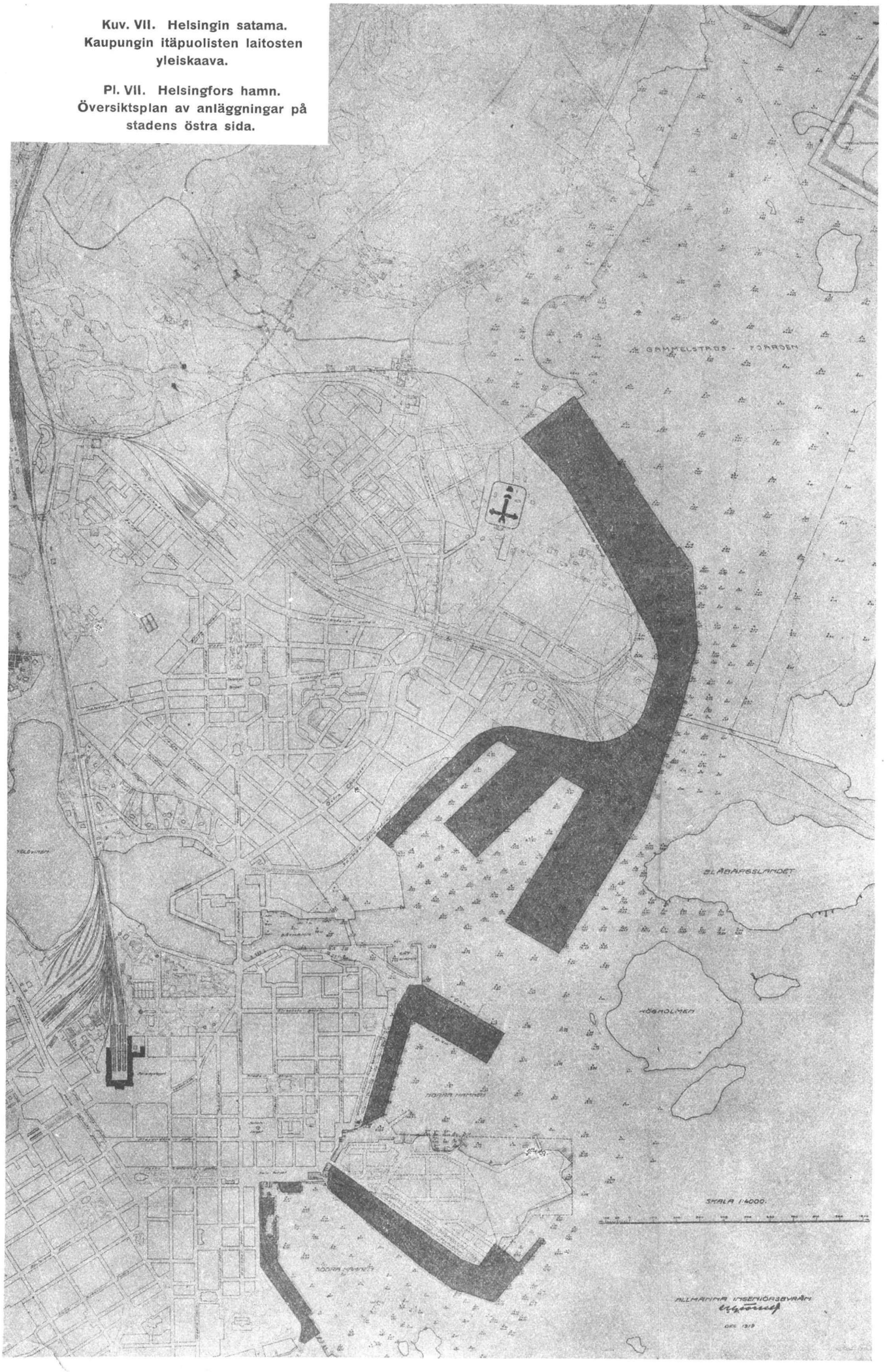

Kuv. VI. Helsingin satama.
Ehdotus A II.
Suurmerisatama vapaasatamineen sijoitettuina Ruoho- ja Hietalahden alueille.

Pl. VI. Helsingfors hamn.
Förslag A II.
Storsjöhamnen med frihamnen förlagda till områdena vid Gräsviken och Sandviken.

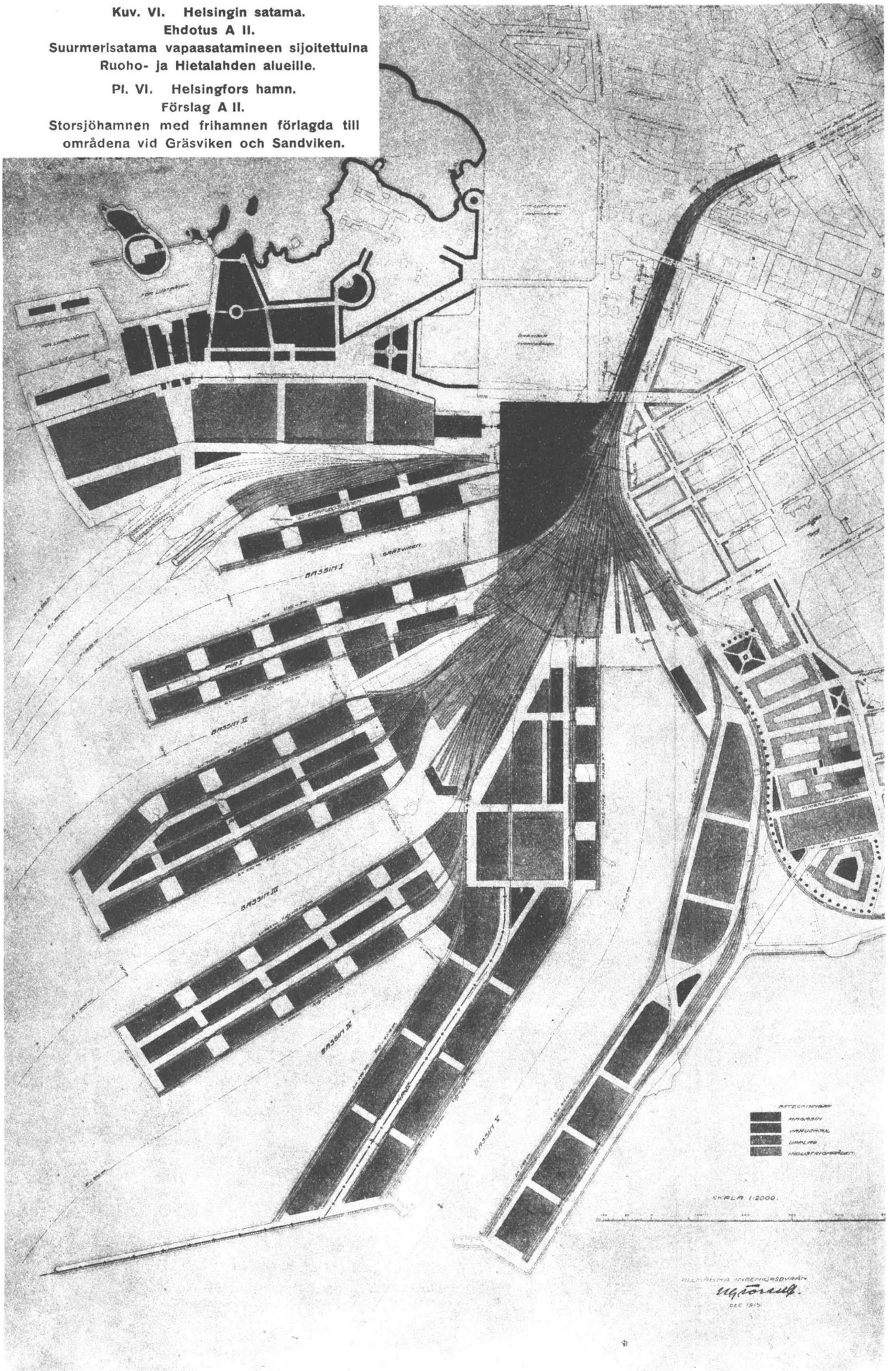

Kuv. V. Helsingin satama.
Ehdotus A I.
Suurmerisatama ja vapaasatama sijoitettuina
Ruoho- ja Hietalahden alueille.

Pl. V. Helsingfors hamn.
Förslag A I.
Storsjöhamnen och frihamnen förlagda till
områdena vid Gräsviken och Sandviken.

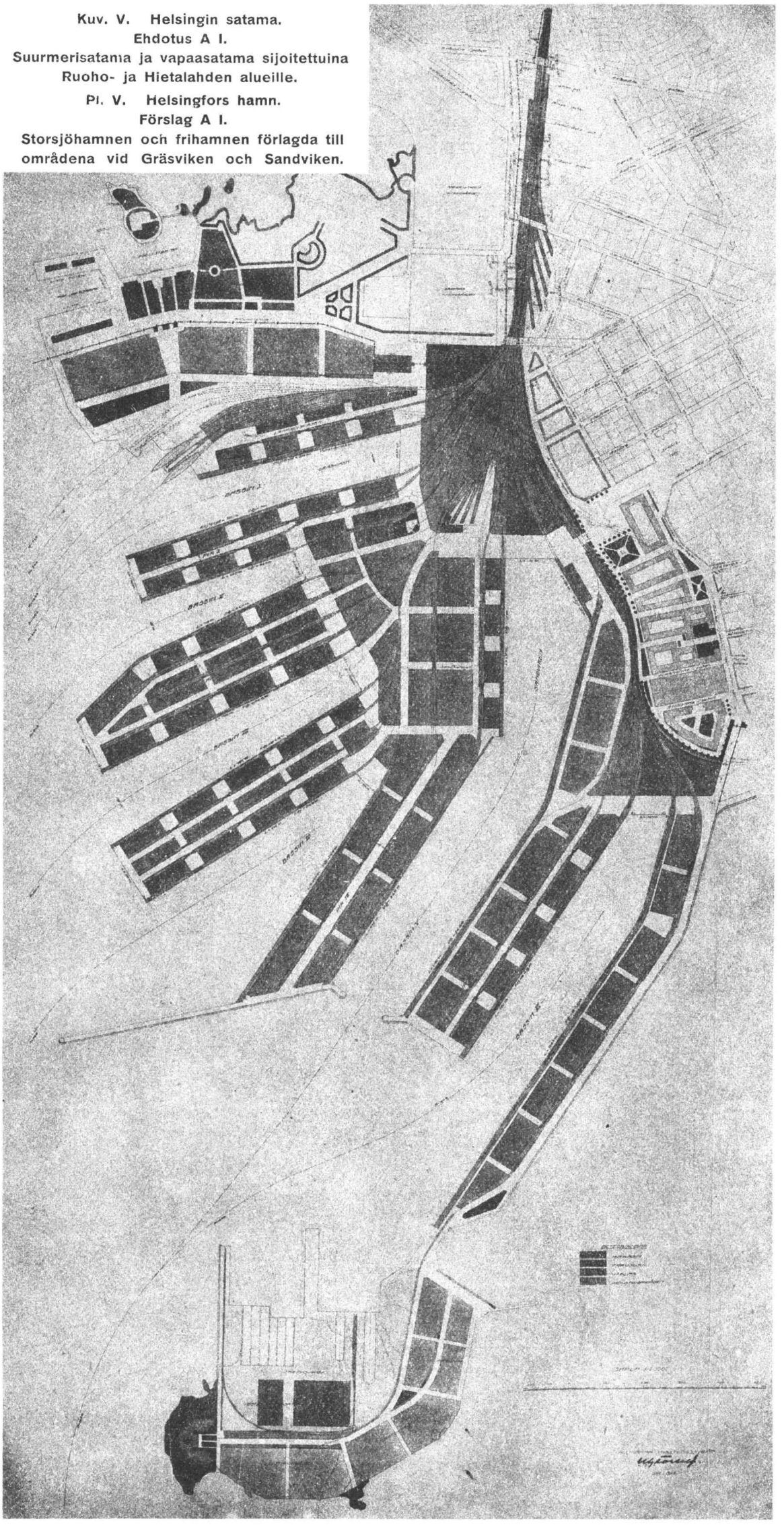

Kuv. IV. Helsingin satama.
Ehdotus B.
Vapaasatama sijoitettuna Taivallahden ja Hietaniemen alueille.

Pl. IV. Helsingfors hamn.
Förslag B.
Frihamnen förlagd till Edesviks och Sandudds områdena.

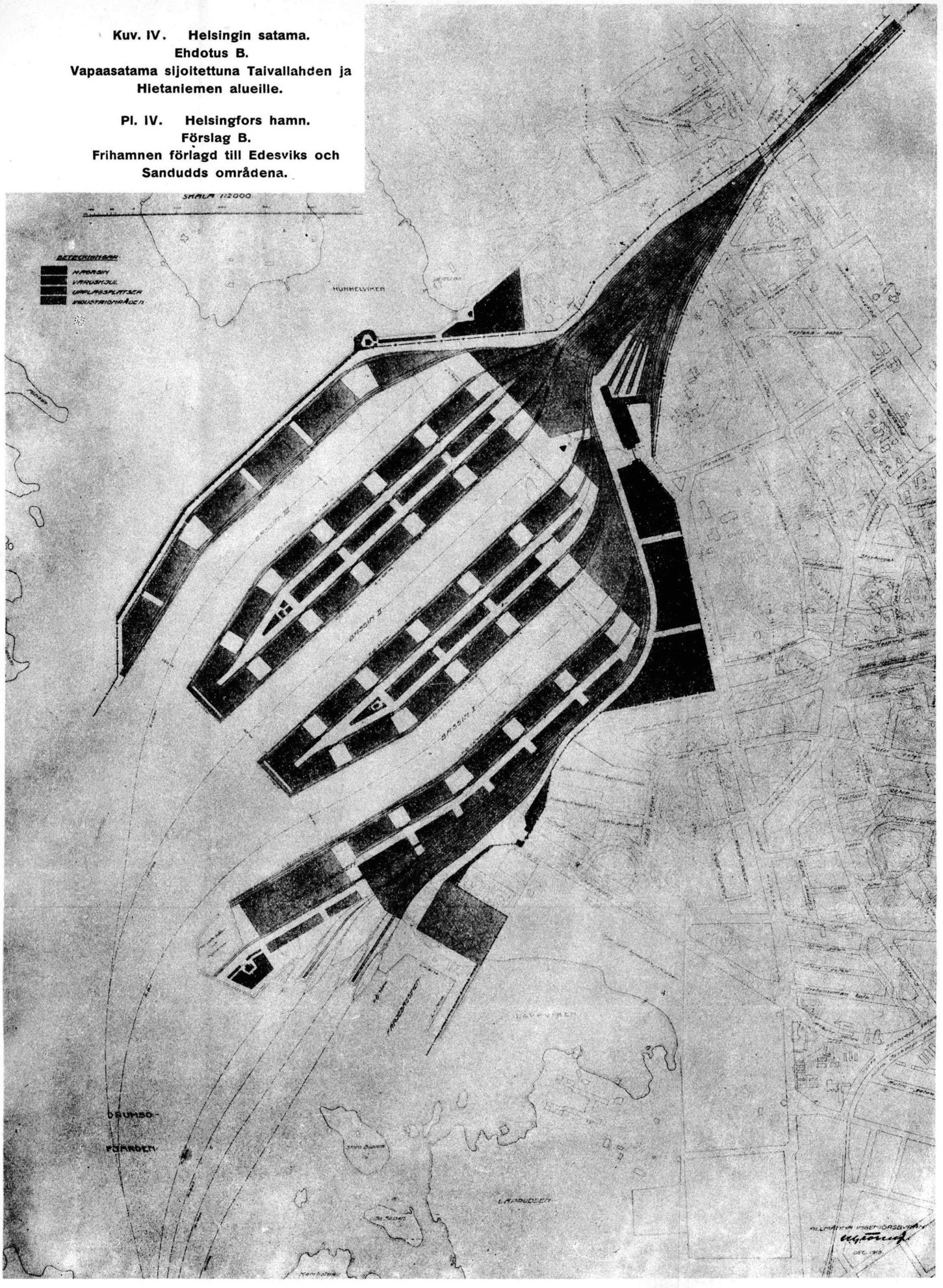

Kuv. III. Helsingin satama.
Ehdotus B.
Vapaasatama sijoitettuna Taivallahden ja Hietaniemen alueille.
Yleiskaava.

Pl. III. Helsingfors hamn.
Förslag B.
Frihamnen förlagd till Edesviks och Sandudds områdena.
Översiktsplan.

Kuv. II. Helsingin satama.
Vaihtopuolinen ehdotus
Degerön ja Santahaminan väliseksi
vapaasatamaksi.

Pl. II. Helsingfors hamn.
Alternativ.
Förslag till frihamn mellan Degerö
och Sandhamn.

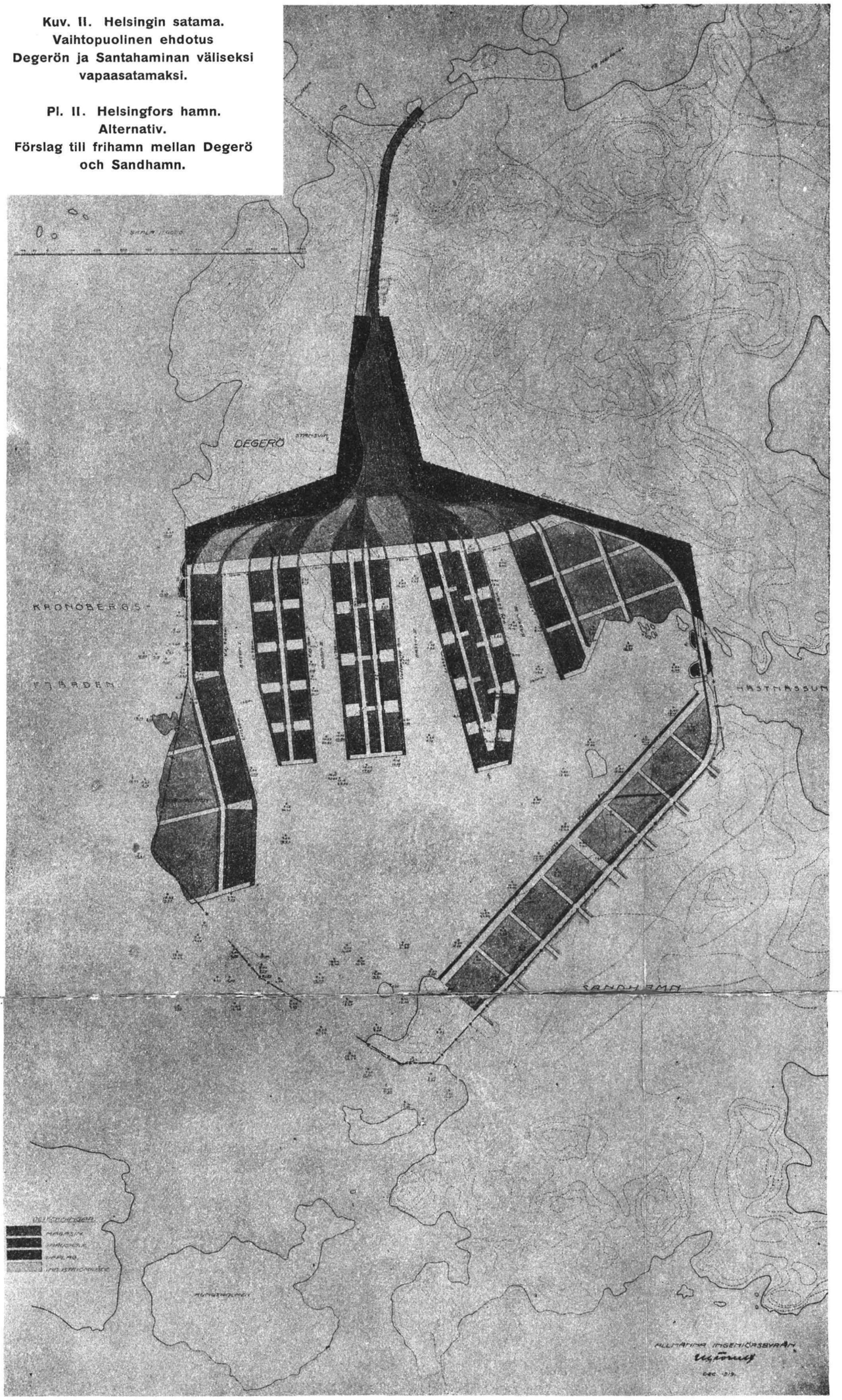

Kuv. I. Helsingin satama.
Kaikkkien ehdotettujen satama-alueiden
yleiskaava.

Pl. I. Helsingfors hamn.
Översiktsplan
över samtliga ifrågasatta hamnområden.

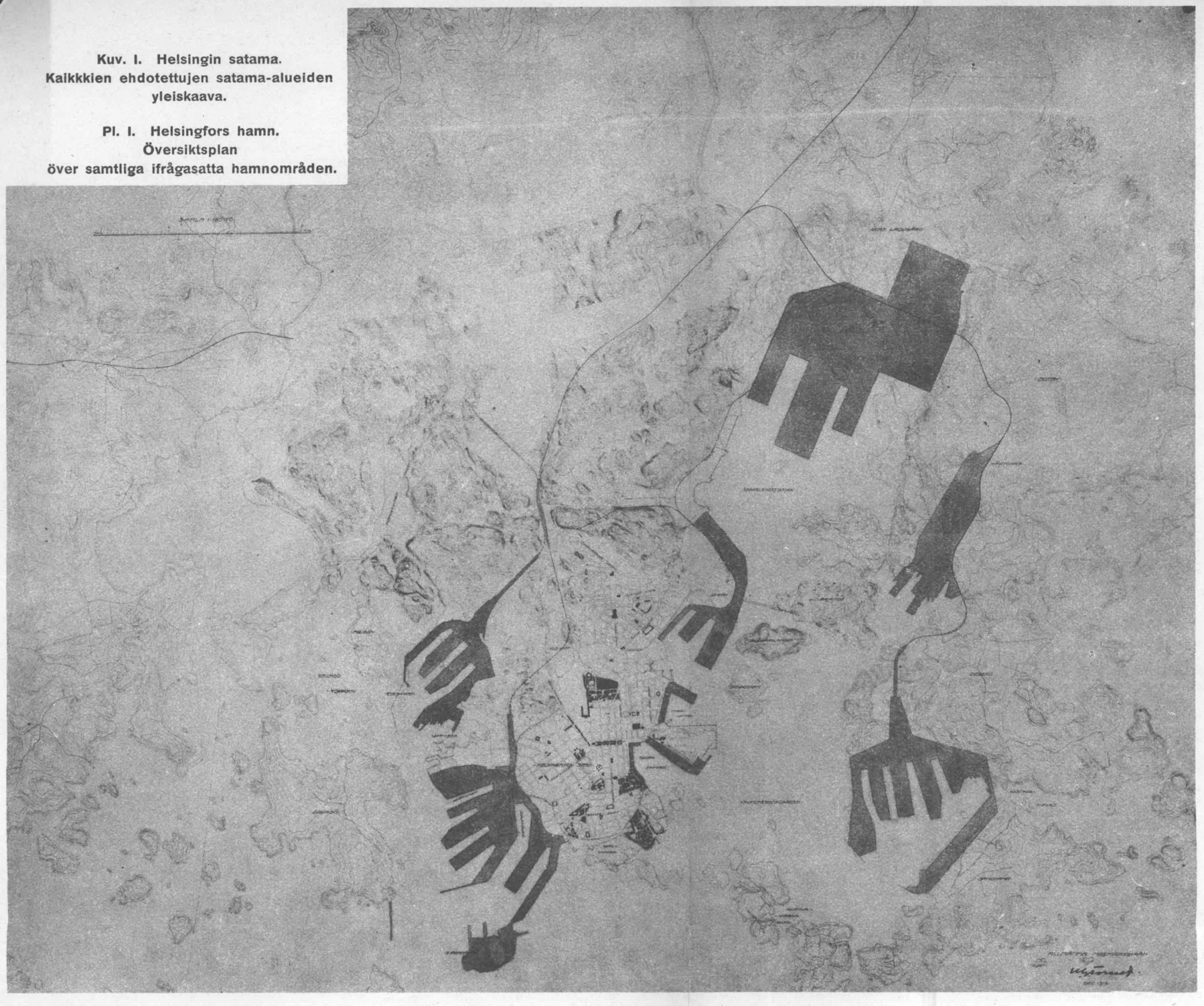

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Toukok. 28 p:nä 1920.

N:o 698.

***Esitys** Sairaanhoitajatarkoulun perustamisesta.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittekun Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunta on rahatoimikamarilta anonut lausuntoa kaupungin Sairaalaylihallituksen ehdotuksesta sairaanhoitajatarkoulun perustamisesta Helsingin kaupunkia varten, saa rahatoimikamari kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Kamari on täydellisesti yhtä mieltä Sairaalaylihallituksen kanssa siitä, että kysymyksessä olevan koulun perustaminen on kaupungille erittäin tarpeellinen eikä Kamarilla näin ollen ole mitään syytä muistutusten esittämiseen kysymystä valmistaneen komitean asiantuntemukseen perustuvaa lausuntoa vastaan, mikäli sairaanhoitajatarkoulun hyöty ja tarpeellisuus on kysymyksessä. Kamari tahtoo erittäin painostaa muutamia seikkoja, jotka puhuvat koulun perustamisen puolesta. Ensinnäkin on huomioon otettava se etu, mikä siitä seikasta täytyy olla, että kaupunki vähitellen voi valmistaa itselleen kaupungin tarpeisiin erikoisesti kasvatetun sairaanhoitajatarluokan, joten ei tarvitse ottaa toimeen sairaanhoitajattaria, jotka ovat saaneet eri tahoilla mitä erilaatuisimman koulutuksen. Myös on huomioon otettava se taloudellinen etu, mikä kaupungilla tulee olemaan siitä, että sillä jo toisesta oppilasvuodesta alkaen on käytettävissä ilman palkkaa 50 alisairaanhoitajatarta. Vielä on edistysaskeleena pidettävä sitä seikkaa, että sairaanhoitajatarkurssit, jotka tähän saakka ovat olleet yksinomaan ruotsinkieliset, ehdotuksen mukaan joka toinen kerta tulisivat olemaan suomenkieliset. Edelleen on kaiketi pidettävä tarkoituksenmukaisena sitä seikkaa, että sairaanhoitajatarkoulu eroitetaan Marian sairaalan yhteydestä ja saa oman sairaalaylihallituksen alaisen hallituksensa. Sen kautta koulu ei joudu yhdestä, vaikkakin kaupungin suurimmasta sairaalasta ja sen johdosta riippuvaksi.

Mutta vaikkakin rahatoimikamari on yhtynyt kannattamaan sairaalaylihallituksen ehdotusta, katsoo Kamari täytyvänsä ilmoittaa, ettei se puolestaan voi taata koululle sopivaa huoneistoa. Komitean ja sairaalaylihallituksen ehdottama Sailors Homen huoneisto on kaupungille vuokrattu ainoastaan kesäkuun 1 päivään 1921 eikä sen omistaja ole ollut suostuvainen millään

ehdolla jatkamaan vuokrasopimusta pitemmälti, mikä onkin varsin luonnollista, kun merimieskotia sitten maailmansodan ajan ei ole voitu ylläpitää. Kun rahatoimikamari ei myöskään mistään muualta ole voinut saada sopivaa huoneistoa laitosta varten, täytyy Rahatoimikamarin puolestaan ehdottaa, niin valitettavaa kuin se onkin, että Kaupunginvaltuusto suvaitsisi siirtää päätöksensä teon asiassa, kunnes sairaanhoitajatarkoululle voidaan hankkia vakinainen huoneisto.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Aimo Ervasti.

Liite I.

HELSINGIN KAUPUNGIN
SAIRAALAYLIHALLITUS.

Helsingissä,
maalisk. 19 p:nä 1920.

N:o 50.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Viitaten tämän oheiseen komitean mietintöön sairaanhoitajatarkoulun perustamisesta Helsingin kaupunkia varten pyytää Ylihallitus, joka on kaikin puolin yhtynyt komitean ehdotukseen, täten Kaupunginvaltuustolle kunnioittaen esittää,

että Helsingin kaupunkia varten perustettaisiin sairaanhoitajatarkoulu oppilaskoteineen, johon vuosittain voitaisiin ottaa jopa 50 oppilasta;

että tähän tarkoitukseen luovutettaisiin kaupungin kesäkuun 1 päivään 1921 asti vuokraama Sailors Homen rakennus;

että koulu alottaisi toimintansa elokuun 15 päivänä 1920 25 oppilaalla ja olisi 1921 vuoden alusta valmis vastaanottamaan täyden oppilasmäärän;

että koulun ynnä oppilaskodin sisustamiseksi Ylihallituksen käytettäväksi asetettaisiin 290,000 markkaa;

että Marian sairaalan oppilaskoulun tämänvuotisessa menosäännössä osotetut määrärahat saisi käyttää uuden sairaanhoitajatarkoulun tarpeisiin sekä että lisäksi 70,000 markkaa täksi vuodeksi annettaisiin Ylihallituksen käytettäväksi koulun voimassapitokustannuksiin;

että koulusta lasketut lisätulot, 8,750 markkaa, merkittäisiin tilille 3 os. II. 1. „Sairaanhoitajataroppilaskoulun oppilaiden sisäänkirjoitus- ja koulumaksuja“; ja

että Ylihallitus saisi toimekseen panettaa koulun kuntoon ja hoitaa sitä sekä aikanansa Kaupunginvaltuustolle antaa ehdotukset sen opetusohjelmaksi ja ohjesäännöksi.

Ylihallituksen puolesta:

E. Sandelin.

K. R. Salovius.

Liite II.

Komitean mietintö *sairaanhoitajatarkoulun perustamisesta Helsingin kaupunkia varten.*

Helsingin kaupungin Sairaalaylihallitukselle.

Allekirjoittaneet, jotka olivat Ylihallitukselta saaneet toimekseen tehdyn ehdotuksen johdosta että Ylihallituksen olisi otettava käsiteltäväksi kysymys Marian sairaalaan nykyään sijoitetun sairaanhoitajatarkoulun laajentamisesta Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkouluksi, joka kykenisi kasvattamaan riittävän määrän sairaanhoitajattaria kaupungin tarpeisiin, ja sen yhteydessä myös otettava huomioon toivomus suomenkielistenkin opetuskurssien järjestämisestä, lähemmin valmistella tätä asiaa, pyytää täten Ylihallituksen suosiollisesti harkittavaksi esittää seuraavaa:

Joulukuun 6:ntena 1918 päivätyssä kirjelmässä oli Ylihallitus Marian sairaalan johtokunnan lokakuun 29 päivänä 1918 tekemän esityksen johdosta, jossa lähemmin perusteltiin tarvetta kasvattaa paljon useampia sairaanhoitajattaria kuin mitä Marian sairaalaan sijoitettu ja alkuaan ainoastaan sairaalan omaa tarvetta tyydyttämään aiottu koulu voi aikaansaada, Kaupunginvaltuustolle tehnyt esityksen, että kaupunki ostaisi sen lunastettavaksi tarjotun n. s. Leppäsuon perhehuvilan N:o 68 C ja sisustuttaisi sen sairaanhoitajatarkouluksi ynnä oppilaskodiksi vähintään 40 oppilasta varten, jotka olisivat jaettuina kahdelle vuosikurssille, vähintään 20 kumpaisellekin.

Kesäkuun 18 päivänä 1919 Ylihallitus sai Maistraatista Kaupunginvaltuuston Maistraatille toimittaman pöytäkirjanotteen, jossa kävi selville, että Kaupunginvaltuusto maaliskuun 28 päivänä samana vuonna esiteltäessä esitystä Marian sairaalan sairaanhoitajatarkoulun laajentamisesta oli päättänyt, että mainittu koulu on laajennettava ja ***aluksi käsittävä 20 oppilasta;*** että koulun huoneistoksi on luovutettava kaupungin hiljattain ostama Leppäsuon huvilatiluksen N:o 68 C huvilarakennus, josta aluksi ainoastaan pohjoisosa on pantava kuntoon koulun käytettäväksi, ja koulu näin laajana avattava seuraavan syyskuun 1 päivänä; että Marian sairaalan senvuotiseen menosääntöön merkityt määrärahat on käytettävä, sikäli kuin ne käsittävät koulun laajennetussa muodossaan, sekä että muut tästä johtuvat kustannukset, yhteensä 100,640 markkaa, eli kertakaikkiset kustannukset 87,000 markkaa ja kunnossapitokustannukset neljän kuukauden

aikana vuonna 1919 13,640 markkaa, on pantava maksettaviksi Valtuuston käyttövaroista, samoinkuin että kysymys oppilaskoulun edelleen laajentamisesta on jääpä siksi, kunnes vakiintuneempiin oloihin on päästy ja koulun kunnossapitokustannuksia voidaan huojistaa.

Tätä asiaa esiteltäessä Ylihallitus, joka sillä välin oli saanut tietää, että kustannukset puheenalaisen rakennuksen panettamisesta siihen kuntoon, että sitä voitaisiin käyttää suunnitellun oppilaskodin tarpeisiin, tuntuvasti ylittäisivät aikaisemman arvion, päätti, että oppilaskodin perustaminen ja sen sijoittaminen mainittuun rakennukseen oli jätettävä toistaiseksi ja mahdollisia uudestijärjestelyjä toimittamalla hankittava Marian sairaalassa tarpeellinen tila niille 6 oppilaalle, jotka koulua laajennettua Kaupunginvaltuuston päättämään määrään lisäksi otettaisiin kouluun. Hankittuaan Marian sairaalan johtokunnan lausunnon asiasta pyysi Ylihallitus kirjelmässä heinäkuun 10 päivältä 1919 Rahatoimikamarilta lupaa ryhtyä edellä mainittuja järjestelyjä toimeenpanemaan, ja päätti Kamari tästä lähettää kirjelmän Kaupunginvaltuustolle ja sillä välin kehottaa Rakennuskonttoria heti alottamaan tarpeelliset työt sekä valtuuttaa Ylihallituksen ostamaan tarpeellisen kaluston, jonka kustannukset saisi panna maksettaviksi Kaupunginvaltuuston Leppäsuohon suunniteltua koulua varten myöntämästä määrärahasta.

Edellä mainitun valtuuden mukaisesti Marian sairaalan koulu siis syyskuun 1 päivästä 1919 lähtien työskentelee 20 oppilaalla. Kurssi, joka on järjestetty samain periaatteiden mukaan kuin valtion sairaanhoitajatarkurssit Helsingissä, on kolmivuotinen ja on tähän asti käsittänyt 3 kuukautisen valmistavan kurssin, joka on aikomus ensi vuosikurssin alkaessa pitentää nelikuukautiseksi, minkä jälkeen käytännöllinen opetus sairaalan eri osastoilla alkaa. Toisen ja kolmannen vuosikurssin oppilaat toimivat alihoitajattarina, edelliset palkatta ja oikeutettuina saamaan ainoastaan palveluspuvun sairaalan kustannuksella, jälkimäiset saaden täyden alihoitajatarpalkan.

Kun kuitenkin kaupungin sairaanhoito tarvitsee lisääntymistään lisääntyvän määrän koulittuja sairaanhoitajattaria, jota seikkaa jo Marian sairaalan johtokunnan laatiman, Ylihallituksen edellä mainitun, joulukuun 6 päivänä 1918 Kaupunginvaltuustolle tekemän esityksen oheisen, laajennetun sairaanhoitajatarkoulun menosäännön yhteydessä on lähemmin valaistu, edelleen esiintyy ja tämä tarve on m. m. viime ja kuluvana vuonna sattuneiden, laajalle levinneiden influensakulkutautien aikana huolestuttavalla tavalla ilmennyt, sekä kun edelleen vaatimus suomenkielistenkin sairaanhoitajatarkurssien järjestämisestä, jonka tyydyttämistä jo aikaisemmin ehdotetulla sairaanhoitajatarkoulun laajennuksella lienee Ylihallituksessa pidetty luonnollisena asiana, näyttää pikimmiten olevan otettava huomioon, ei Ylihallitus enää voine olla tekemättä esitystä niin laajan sairaanhoitajatarkoulun perustamisesta Helsingin kaupunkia varten, kuin tässä mainitut vaatimukset edellyttävät.

Tässä on huomattava, ettei oppilaslukua määrättäessä ole, niinkuin Ylihallituksen aikaisemmassa esityksessä oli laita, lähtökohdaksi otettava ainoastaan sairaalain tarvetta sekä nykyään että niiden lähitulevaisuudessa ehdottomasti toimeenpantavaa laajentamista ja lukumäärän lisäämistä silmälläpitäen, vaan on myös kiinnitettävä huomiota piiri- ja yksityisessä sairaanhoidossa esiintyvään sairaanhoitajatarten tarpeeseen. Vuotuiseksi oppilasluvuksi olisi sentähden määrättävä esimerkiksi 50 oppilasta. Kun Marian sairaalassa vallitseva suuri tilanahtaus ei tietenkään salli sijoittaa siten laajennettua koulua sinne, ja kun edelleen aikaisemmin ehdotettua Leppäsuon huvilarakennusta monelta kannalta täytyy pitää sopimattomana tähän tarkoitukseen ja sen kuntoonpanettaminen sitä paitsi vaatisi suhteettoman suuria kustannuksia, käy välttämättömäksi koululle osottaa kyllin tilava huoneisto muualta.

Kun Rahatoimikamari, katsoen sairaalain lisätilan tarpeeseen ja erikoisesti laajennetun sairaanhoitajatarkoulun huoneistotarpeeseen, on vuodeksi vuokrannut Sailors Homen, on komitea hankkinut varmuutta siitä, että mainittuun huoneistoon voi vaikeudetta sijoittaa sairaanhoitajatarkoulun ynnä oppilaskodin 50 hoidokille, ja on komitea, edellyttäen tätä koskevan esityksen saavuttavan asianmukaisen hyväksymisen, laatinut tämän oheisen laskelman sairaanhoitajatarkoulun ynnä mainitun laajuisen oppilaskodin sisustamisesta ja vuotuisesta voimassapidosta koituvista kustannuksista.

Mitä vastaisen koulun toimintaan tulee, näyttää se olevan jaettava kahdelle vuosikurssille, joilla kumpaisellakin olisi 25 oppilasta. Kurssit olisivat vuorotellen ruotsin- ja suomenkieliset ja pääasiallisesti järjestetyt sen ohjelman mukaisesti, joka on laadittu nykyään Marian sairaalaan sijoitettua sairaanhoitajarkoulua varten ja joka niinikään pannaan tämän oheen. Kun tässä ohjelmassa on pääsyehtona m. m. vaatimus tyttökoulukurssin suorittamisesta, joten välttävää molempain kotimaisten kielten taitoa saanee pitää taattuna, voinee määräystä eri kielitodistusten esittämisestä pitää tarpeettomana, joten se sopisi poistaa pääsyehdoista. Niinikään näyttää voitavan luopua pääsyehtoina vaatimasta hammaslääkärin ja työnantajan todistusta.

Kun kuitenkin nykyään muuan valtionkomitea valmistelee kysymystä maamme sairaanhoitajatarkasvatuksesta, näyttää tarkoituksenmukaiselta, että Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulun ohjelman lopullinen vahvistaminen jätetään siksi, kunnes mainitun komitean mietintö on valmistunut. Samasta syystä näyttää myös olevan sopiva jättää toistaiseksi erikoisen ohjesäännön laatiminen koululle, mutta tulisi koulun erillisenä, vastedes Marian sairaalasta riippumattomana laitoksena jo alusta alkaen saada oma, Ylihallituksen alainen johtokuntansa.

Komitea on ajatellut ehdotettujen vuosikurssien alkavan, toisen elokuun 15 ja toisen helmikuun 15 päivänä. Jos uusi koulu voisi, niinkuin toivottavaa olisi, alottaa toimintansa jo ensi elokuun 15 päivänä, tulisi siihen tänä vuonna aino-

astaan 25 oppilasta ja vasta helmikuun 15 päivästä 1921 lähtien 50 oppilasta. Toimitetun laskelman mukaan ja kun nykyisen koulun menosääntöön merkitystä määrärahasta suurin osa voitaisiin käyttää, ei uuden koulun menoihin vuonna 1920 tarvittaisi lisäksi enempää kuin 70,000 markkaa. Tähän summaan on myös luettu Sailors Homen puolen vuoden vuokra, 24,000 markkaa joka kaupungin täytyy joka tapauksessa maksaa. Tulopuolella olisi lisätuloja 8,750 markkaa. Tämän ohessa on niinikään huomattava se kaupungille koituva etu, että kaupunki sairaaloihinsa saisi lisää halpaa työvoimaa, koska oppilaat toisena kouluvuotena toimivat alihoitajattarina saamatta muuta korvausta kuin asunnon, ruuan ja palveluspuvun, minkä ohessa sairaalat saisivat sen edun, että ne voivat alihoitajattarikseen saada omia, hyvin kasvatettuja oppilaita, tarvitsematta näihin toimiin ottaa henkilöitä, jotka ovat suorittaneet ainoastaan lyhyen maaseutukurssin.

Edelleen huomautettakoon niistä eduista, joita sairaanhoitajatarkoulun poismuutto tuottaisi Marian sairaalalle, missä vallitsee suuri puute hoitohenkilökunnan ja palvelijaston asuinhuoneista.

Edellä esitetyillä syillä komitea siis pyytää esittää, että Ylihallitus Kaupunginvaltuuston päätettäväksi ehdottaisi:

että Helsingin kaupunkia varten perustetaan sairaanhoitajatarkoulu oppilaskoteineen, johon vuosittain voidaan ottaa jopa 50 oppilasta;

että tähän tarkoitukseen luovutetaan kaupungin kesäkuun 1 päivään 1921 asti vuokraama Sailors Homen rakennus;

että koulu alottaa toimintansa elokuun 15 päivänä 1920 25 oppilaalla ja on 1921 vuoden alusta valmis vuosittain vastaanottamaan 50 uutta oppilasta;

että koulun ynnä oppilaskodin sisustamiseksi Ylihallituksen käytettäväksi asetetaan 290,000 markkaa;

että Marian sairaalan oppilaskoulun tämänvuotisessa menosäännössä osotetut määrärahat saa käyttää uuden sairaanhoitajatarkoulun tarpeisiin sekä että lisäksi 70,000 markkaa täksi vuodeksi annetaan Ylihallituksen käytettäväksi koulun voimassapitokustannuksiin;

että koulusta lasketut lisätulot, 8,750 markkaa, merkitään tilille 3 os. II. 1. „Sairaanhoitajataroppilaskoulun oppilaiden sisäänkirjoitus- ja koulumaksuja“; ja

että Ylihallitus saa toimekseen panettaa koulun kuntoon ja hoitaa sitä sekä aikanansa Kaupunginvaltuustolle antaa ehdotukset sen opetusohjelmaksi ja ohjesäännöksi.

Helsingissä, maaliskuun 18 päivänä 1920.

Jarl Hagelstam. **Eino Suolahti.**

G. Palander.

Liite III.

Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulun ja oppilaskodin sisustamisen kustannusarvio.

Arviolta:

1.	Huonekalut	135,000: —
2.	Liinavaatevarasto	110,000: —
3.	Talouskalut	30,000: —
4.	Sekalaista	15,000: —
	Yhteensä Smk	290,000: —

Liite IV.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulun ja oppilaskodin menosääntö.

1.	*Palkkaukset:* *)		
	1 johtajatar	2,400: —	
	1 opettajatar	2,000: —	
	1 ruuanlaiton opettajatar	2,000: —	
	Taloudenhoitaja	2,000: —	
	Talonmies, samalla lämmittäjä, palkkiota	4,210: —	
	Opettajapalkkiot (lääkärien), 460 t. à 40: —	18,400: —	
	Apuhenkilökunta:		
	1 keittäjätär	1,200: —	
	3 palvelijatarta	1,800: —	
	Tilapäinen työvoima	1,000: —	35,010: —
2.	*Ruoka:*		
	50 oppilasta 121 päivänä à 9: —	54,450: —	
	3 henkilöä 365 „ „ 9: —	9,855: —	
	4 „ 365 „ „ 7: —	10,220: —	74,525: —
3.	*Vuokra* (Sailors Homen)	48,000: —	
4.	*Polttopuut*	30,000: —	
5.	*Valaistus*	5,000: —	
6.	*Vesi*	1,100: —	
7.	*Vaatteiden pesu*	12,000: —	
8.	*Kaluston kunnossapito*	10,000: —	
9.	*Opetusvälineet*	3,000: —	
10.	*Sekalaista*	5,000: —	114,100: —
		Yhteensä Smk	223,635: —

*) Palkat laskettu ottamatta lukuun kalliinajanlisäystä, paitsi talonmiehelle.

Liite V.

Laskelma ehdotetun sairaanhoitajatarkoulun ja oppilaskodin voimassapitoon vuonna 1920 tarvittavasta määrärahasta.

Talonmies	2,105: —
2 opettajatarta	2,000: —
Taloudenhoitaja	1,000: —
Keittäjätär	600: —
1 palvelijatar	300: —
5 oppilaan ruoka à 9: — 121 päivänä	5,445: —
20 „ „ „ 9: — 30 „	5,400: —
2 „ „ „ 9: — 137 „	2,466: —
Opettajat (lääkäripalkkiot)	9,000: —
Vuokra (Sailors Homen)	24,000: —
Polttopuut	13,500: —
Valaistus	1,500: —
Vesi	500: —
Vaatteiden pesu	2,000: —
Sekalaista	184: —
Yhteensä Smk	70,000: —

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Satamatoimikunnan mietintö N:o 2 ohjelmineen Helsingin kaupungin satamain ensimmäistä rakennusjaksoa varten.

Sittenkuin Satamatoimikunta oli mietinnössään N:o 1 (Pain. asiakirj. N:o 15 vuodelta 1920) Kaupunginvaltuustolle esittänyt kaupungin satamalaitosten yleissuunnitelman sekä suuntaviivat teollisuuden tilantarvekysymyksen ratkaisemiseksi, on Toimikunnan nyt esitettävä ohjelma satamain ensimmäistä rakennusjaksoa varten sekä nykyisten laitosten parantamiseksi siihen kuuluvine likimääräisine kustannusarvioineen.

Tämänkin asian käsittelyssä on Toimikunnalla ollut etu saada käyttää majuri H. G. Torulfin asiantuntevaa apua, ja on herra Torulf Toimikunnalle laatinut mietinnön oheiset ehdotukset kustannusarvioineen.

I. Suurmerisatama väliaikaisine vapaasatamineen.

Voidakseen heti ottaa osaa kauttakulkukauppaan näyttää Helsingin kaupungin olevan tarpeellista mahdollisimman pian hankkia itselleen väliaikainen, vaikkapa vain vaatimattomankin kokoinen vapaasatama. Nopeimmin ja halvimmalla on tämä aikaansaatavissa erottamalla Hietalahden länsipuolella sijaitseva niin sanotun Laivarannan jo valmis osa tarpeellisine maa- ja vesialueineen vapaasatamaksi sekä jatkamalla tämän laiturin pitentämistä suunnitelman mukaan. Täten vältetään viivytys, jota syntyisi siitä, että jokin vaihtopuolisten suunnitelmain osa rakennettaisiin vakituiseksi vapaasatamaksi (vrt. mietintöä N:o 1), ja kaupunki voi tyynesti harkita, mikä vaihtopuolinen suunnitelma on valittava.

Jotta saataisiin lisää laituritilaa syväkulkuisille aluksille, olisi sopivinta Suurmerisatamaan rakentaa jokin osa sitä suurta pistolaituria, joka on aikomus Busholmasta teettää Utteriin. Tämä osa näyttää joka tapauksessa olevan teetettävä ennen Katajanokanrannan edelleen rakentamista, syystä että viimeksi mainitun rautatieyhteydet ovat epäedulliset.

Jotta suurempainkin alusten kävisi mahdolliseksi ensi tilassa poiketa Helsingin satamaan, näyttää sopivalta, että Utteriin rakennettavan uuden pistolaiturin viereinen vesi joltakin kohden tulee 10 metriä syvä. Kun tämä

pistolaituri Satamatoimikunnan mielestä lähinnä on käytettävä suuren hiililiikenteen tarpeisiin, voitaisiin ehkä tyytyä 9 m. syvään veteen, mutta kun tälle pistolaiturille satamasuunnitelman mukaan vastedes rakennettaisiin tavarakatoksia ja -suojia, saattaa olla syytä valita hiukan suurempi syvyys.

Suurmerisataman ensimmäinen rakennusjakso käsittäisi näin ollen:

a) Vapaasataman, jossa olisi ainakin 500 m. laituria, josta kuitenkin ainoastaan 50 m. on rakentamatta. Satamatoimikunnan aikaisemmin laatiman ehdotuksen mukaan rakennettaisiin vapaasatamaan kolme tavarakatosta, niistä kaksi pysyväistä, toinen esimerkiksi tiilistä ja betonista sekä ehkä kaksikerroksinen, toinen puusta ja yksikerroksinen. Kolmas, sisimpänä sijaitseva katos, rakennettaisiin väliaikainen, syystä että sen edustalla oleva Hietalahden osa on aikomus vastedes täyttää. Kysymystä tavarasuojain tyypistä ja rakenteesta olisi kaupungin Rakennuskonttorin lähemmin harkittava. Vapaasatamaan sijoitettaisiin rautatieraiteet, tullauspaviljonki sekä aikanansa eri suunnitelman mukainen aita (kuv. 1).

Kuormausta ja purkausta varten hankitaan tarpeellinen määrä 2½—5 tonnin siirreltävää puolikehänostureja, jotka sijoitettaisiin siten, että niitä sisäpuolisine tukineen voi siirrellä pitkin laituria myöskin katoksien välisilla aloilla. Sitä paitsi on ollut puhetta 30 tonnin kiintonaisen nosturin hankkimisesta sinne, mutta kun se olisi mieluimmin sijoitettava vapaasatamassa olevan 7½ metriä syvemmän veden vierellä sijaitsevalle laiturille, näyttää olevan sopivinta olla toistaiseksi hankkimatta semmoista suurta nosturia ja tarpeen vaatiessa käyttää valtion uivia nostureja, jotka olisi annettava sataman käytettäviksi.

Laitureilla ja tavarakatoksissa tarpeelliset raiteet järjestelyraiteineen olisi tämän yhteydessä sijoitettava pääasiassa laaditun suunnitelman mukaisesti.

Kustannuksia väliaikaisesta vapaasatamalaitoksesta on laskettu olevan likimäärin 10,930,000 markkaa.

b) Vapaasatama-alueen edustalle rakennetaan Utteriin vievän pistolaiturin vierelle 270 metriä laituria osin 9 ja osin 10 metriä syvän veden vierelle. Raiteiden ja varastopaikkain järjestely käy tarkemmin selville suunnitelmasta (kuv. 1). Tälle laiturille, jonka vierellä 2 suurta hyörylaivaa voi saada tilaa, sijoitetaan osin isonlainen hiilinosturi, osin kaksi siirreltävää 5 tonnin nosturia. Laiturikentällä varataan tilaa isonlaiselle hiilivarastolle.

Tämän laitoksen rakentamisesta lasketaan olevan kustannuksia noin 10,350,000 markkaa. Huomattava on, että kustannusarvioissa mainitut nosturien hinnat ovat epävarmat ja voidaan tarkoin määrätä vasta lopullisia tarjouksia hankittaessa.

c) Tämän ryhmän töihin kuuluu myös satamaradan rakentaminen kaksoisraiteiseksi, ainakin Hietalahden ja rautatieaseman väliseltä osalta.

II. Itäisten satama-alueiden rakentaminen ja parantaminen Itämeri- ja rannikkoliikennettä sekä eräänlaisia joukkotavaroita varten.

Eteläsatamaan ei nykyään ehdoteta teetettäväksi uusia laiturirakennuksia, jota vastoin raidelaitteita on parannettava ja laitureille hankittava nostureja, minkä ohessa n. s. Makasiininrannassa olevaa tavarasuojaa olisi korotettava Satamatoimikunnan aikaisemmin tekemän ehdotuksen mukaisesti. Erityinen Katajanokan raidelaitteiden järjestämissuunnitelma pannaan tämän oheen (kuv. 2). Katajanokanrantaan asetetaan vähintään 6 ja Makasiininrantaan 3 mieluimmin 2½—5 tonnin nosturia. Mahdollista on, että näillä alueilla vanhempien laiturien vuoksi täytyy tyytyä kevyempiin, hiukan vähemmän nostokykyisiin nostureihin.

Kustannuksia Katajanokan raidejärjestelyn parantamisesta sekä 9 ehdotetusta nosturista on 3,190,000 markkaa.

Sitä vastoin ei Katajanokan laiturien edelleen rakentamista näy olevan kiirehdittävä, koska tätä satamalaitosta ei voida täysin tehokkaasti käyttää, syystä että satamarata on tältä kohden nykyään liikakuormitettuna. Kuitenkin voitaneen täytetöitä vähitellen ja, mikäli täyteainetta on saatavissa, jatkaa, sikäli kuin tämä käy päinsä rakentamatta lisää laitureja (kuv. 2).

Pohjoissatamassa Siltavuorenlahden ja Katajanokan välillä saattaisi olla tarpeen vähäisiä laitteita rannikko- ja paikallisliikennettä varten, mutta tämä työ näyttää olevan jätettävä toistaiseksi, syystä että suurenlainen rakennustyö ehdotetaan teetettäväksi *Sörnäsissä*. Tänne rakennettaisiin nimittäin osin Sörnäsistä Sumppariin lauturi puutavaroita varten, osin pitkin Sörnäsin rantatietä lauturi hiiliä ja rakennusaineita y. m. varten (kuv. 4).

Mitä puutavaralaitureihin tulee, voitaisiin nykyään ehkä tyytyä vaatimattomiin, puusta rakennettuihin pistolaitureihin, mutta kun tarvitaan sopivia puutavarain varastopaikkoja, on Satamatoimikunta ollut sitä mieltä, että on rakennettava pysyväisiä laitureja suunnitelman mukaan ja uusia varastopaikkoja pantava kuntoon täytetöitä teettämällä sekä louhimalla kalliota eräässä vähäisessä Sumpparin osassa. Jotteivät puutavarat kärsisi haittaa hiilentomusta hiiliä purettaessa kaasu- ja sähkölaitoksen nykyiselle hiililaiturille, on hiililaivoille hankittava uusi kytkypaikka, jommoinen on pidetty sopivana sijoittaa Sörnäsin rantatien vierelle. Sinne rakennetulta laiturilta voi hiilet erikoisilla kuljetuslaitteilla siirtää kaasulaitoksen alueelle, minkä ohessa kaupungin muihin tarpeisiin käytettävät hiilet on mieluimmin pantava varastoon erikoiseen, laiturille teetettyyn silorakennukseen. Mainittavia kattamattomia hiilivarastoja ei täällä saa vastedes säilyttää eikä niitä voi pitää tarpeellisinakaan, kun hiilivarastopaikkoja on lisäksi ehdotettu sekä Suurmerisatamaan että Hertonäsiin.

Vesisyvyys on, katsoen suurenlaisten puutavara- ja hiililaivain syväkulkuisuuteen, suunniteltu puutavaralaiturin vierellä 9 sekä hiililaiturin vierellä 8 metriksi. Alkuaan oli vesisyvyys Sörnäsin rantatien laiturin vierellä ajateltu enintään 7 metriksi, mutta silloin ei siinä ollut edellytetty toimitettavaksi hiilenpurkausta. Jos syvyys nyt määrätään 7 metriksi, on tarjona vaara, että suurempain hyörylaivain täytyy purkaa osa lastiaan proomuihin, ennenkuin pääsevät laiturin ääreen.

Kustannusarviossa on 250 metrin pituiselle puutavaralaiturille merkitty kaksi sekä 320 metrin pituiselle hiili- y. m. tavarain laiturille kolme nosturia, ei kuitenkaan yhtään kuormaussillalla varustettua hiilinosturia.

Kaikista näistä laitteista lasketaan olevan kustannuksia likimäärin 19,021,000 markkaa.

Sikäli kuin täyteainetta on saatavissa, olisi täytetöitä tehtävä vastaisia Brändön sillan pohjoispuolisia laitoksia varten.

III. Hertonäsin teollisuussatama.

Hertonäsiin ehdotetaan rakennettavaksi 250 metriä laituria, jonka taakse sijoitetaan suuria hiilivarastopaikkoja. Tämän laiturin ääressä voidaan kuormata ja purkaa teollisuusalueilta saatuja ja sinne tulevia tavaroita. Ensimmäinen rakennusjakso ei kuitenkaan käsitä näiden tavarain varastopaikkoja, vaan täytyy tavarat välittömästi kuormata rautatievaunuun (kuv. 3).

Laiturin viereinen vesisyvyys ehdotetaan 8 metriksi. Laiturille sijoitetaan kaksi 2½—5 tonnin nosturia. Hiilenpurkausnosturin hankkinee yksityinen yhtiö.

Kustannuksia tästä laitoksesta, lukuun otettuina Hertonäsin — emäradan rautatielaitos sekä tarpeelliset kuljetus- ja raidelaitteet, on noin 11,509,000 markkaa.

Näiden töiden valmistuttua kykenisi kaupunki järjestämään nekin hiilivarastopaikat, jotka Hertonäs Gods Aktiebolag on sitoutunut laittamaan määräajan kuluttua sodan päättymisestä.

Kaikista ensimmäisen rakennusjakson käsittämistä laitoksista on kustannuksia yhteensä tasaluvuin 55 miljoona markkaa.

Tässä edellä on lueteltu ne työt, mitkä kaupungin olisi välittömästi teetettävä pakottavimman tarpeen tyydyttämiseksi. Tätä töiden ryhmää voi täydentää alempana mainituilla laitoksilla, joiden tosin saattaa katsoa kuuluvan ensimmäiseen rakennusjaksoon, mutta jotka kuitenkin voidaan asettaa toiseen sijaan ja teettää sikäli kuin kaupungin varat sallivat.

1) *Hietalahden satama.* Ruoholahden pohjukan täyttäminen aloitettaisiin sikäli kuin täyteainetta on saatavissa, minkä jälkeen olisi käytävä rakentamaan noin 300 metriä laituria Ruoholahden etelärantaan pistolaituria N:o 1 kohti. Tällä tavoin saataisiin lisätilaa yleiselle satamaliikenteelle.

2) Sumppariin johtavan pistolaiturin valmistuttua rakennettaisiin *Sörnäsin satamaan* noin 200 metriä laituria Brändön sillan eteläpuolelle puutavaraliikkeen käytettäväksi. Mikä osa laiturisuunnitelmaa siinä tapauksessa olisi ensiksi toteutettava, jätettäisiin Rakennuskonttorin tarkemman harkinnan varaan.

3) *Pohjoisranta.* Tämä olisi täytettävä ja rakennettava laaditun suunnitelman mukaan sekä pantava kuntoon rannikkoliikennettä varten, minkä johdosta Eteläsataman kuormitus tuntuvasti vähenisi. Aluksi voitaisiin täyttää 300 metrin rantakaistale.

* * *

On ilmeistä, että esiintyviä uutislaitteiden ehdotuksia satamalaitoksen alalla on perusteellisesti harkittava taloudelliseltakin kannalta, silmällä pitäen kaupungin varoja ja maksukykyä, sekä menot nykyisten ahtaiden rahaolojen vallitessa rajoitettava pakottavimpiin tarpeisiin. Sangen runsaita kustannuksia tähän tarkoitukseen kuitenkin tarvitaan aivan lähiaikoina, minkätähden esiintyy vastattavaksi kysymys, miten yrityksen toteuttamiseen tarvittavat varat on hankittava. Tietenkin on nämä mahdollisimman suuressa määrässä hankittava ottamalla tavallisen kuoletusajan kuluessa takaisin maksettavia lainoja. Toivottavaa olisi, että tässä voitaisiin käyttää hyväksi ulkomaisia lainamarkkinoita, ja olisi siinä mielessä keskusteluja aloitettava sekä kaikki mahdollisuudet kaupungille edullisen sopimuksen aikaansaamiseen selvitettävä.

Kun satamakysymyksen rahallisen puolen valmistelu lienee syrjässä Satamatoimikunnan varsinaisesta tehtävästä, on Toimikunnasta näyttänyt asianmukaiselta, että tämä kysymys annettaisiin valmisteltavaksi erityiselle raha-asiain valtuuskunnalle, johon kuuluisi esimerkiksi Valmisteluvaliokunnan, Budjettivaliokunnan ja Rahatoimikamarin edustajia; ja on Satamatoimikunta mielellään, ehdollisesti valitsemainsa valtuutettujen kautta, oleva apuna asiaa selvitettäessä. Tämä raha-asiain valtuuskunta saisi toimekseen selvittää, olisiko ja missä muodossa kunnan koetettava saada valtion avustusta Helsingin kaupungin satamasuunnitelmain toteuttamiseen. Satamatoimikunta ei kuitenkaan ole tahtonut esittää välitöntä ehdotusta mikäli asian valmistelutapaa koskee, vaan lienee sopivampi Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunnan antaa tästä eri esitys.

Edellä esitettyyn liittyen Satamatoimikunta rohkenee ehdottaa:

että Kaupunginvaltuusto pääasiassa hyväksyisi Satamatoimikunnan esittämän ohjelman Helsingin kaupungin satamain ensimmäisen rakennusjakson toteuttamiseksi ja nykyisten satamalaitosten parantamiseksi; samoin kuin

että päätös saatettaisiin Rahatoimikamarin ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen tiedoksi asianmukaisesti noudatettavaksi.

Niinikään päättänee Kaupunginvaltuusto

antaa Valmisteluvaliokuntansa toimeksi laatia ehdotuksen satamakysymyksen valmistelemiseksi rahalliselta kannalta.

Helsingissä, huhtikuun 17 päivänä 1920.

Lars Krogius.

J. Castrén.
J. Kuosmanen.
Ivar Lindfors*).
Julius Tallberg*).
J. Stjernvall.
G. Estlander.
Hugo Lindberg.
K. A. Paloheimo.
Väinö Tanner.

John Uggla.

*) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Alempana lueteltujen satamain alkurakennuksen kustannusten yhteenveto.

I.	Väliaikainen vapaasatama	10,930,000: —
II.	Pistolaiturin II rakentaminen Santa- ja Busholmasta Utteriin	10,350,000: —
III.	Eteläsatama	3,190,000: —
IV.	Hertonäsin satama	11,509,000: —
V.	Sörnäsin satama	19,021,000: —
	Yhteensä Smk	55,000,000: —

Tukholmassa, helmikuussa 1920.

H. G. Torulf.

Hietalahden väliaikaisen vapaasataman alkurakennuksen kustannusarvio.

I.	*Pengerys- ja tasoitustyöt.*		
	Kallionlouhinta, arviolta 3,000 m³ à 60: —	180,000: —	
	Maankaivuu, 48,000 m³ à 15: —	720,000: —	
	Täyteaineet, paitsi maankaivuusta ja kallionlouhinnasta saatavia, arviolta 25,000 m³ à 10: —	250,000: —	
	Sorastaminen, 65,000 m² à 5: —	325,000: —	
	Katujen ja satamakentän kiveäminen, 40,000 m² à 20: —	800,000: —	2,275,000: —
II.	*Raidelaitteet.*		
	Uudet raiteet, 4,500 m à 200: —	900,000: —	
	„ yksinkertaiset vaihteet, 20 à 8,500: —	170,000: —	
	„ engl. vaihteet, 2 à 32,500: —	65,000: —	
	„ „ „ 1 à 16,250: —	16,250: —	
	Entisten raiteiden muutto tai upotus, 1,680 m à 25: —	42,000: —	
	S:n yksinkertaisten vaihteiden s:n 3 à 2,000: —	6,000: —	1,199,250: —
III.	*Laiturirakennus.*		
	50 m à 10,000: —		500,000: —
IV.	*Vapaasataman aita* (väliaikainen).		
	a) maalla, 1,300 m à 200: —	260,000: —	
	b) vedessä, 420 „ „ 200: —	84,000: —	344,000: —

V.	*Uudistus.*		
	Vesi- ja viemärijohtojen, 600 m à 135: —	81,000: —	
	Kaivojen, 10 à 250: —	2,500: —	83,500: —
VI.	*Tavarakatokset ja -suojat.*		
	1 tavarakatos raudoitetusta betonista ja tiilistä, 2 kerr.	3,750,000: —	
	2 yksikerr. väliaik. tavarakatosta puusta, yht. 5,000 m^2 à 200: —	1,000,000: —	4,750,000: —
VII.	*Kuljetuslaitteet.*		
	6 nosturia, 2 1/2—5 tonnin, à 200,000: —	1,200,000: —	
	Nosturiraiteet	70,000: —	1,270,000: —
VIII.	*Sekalaisia ja arvaamattomia kustannuksia.*		508,250: —
		Yhteensä Smk	10,930,000: —

Santa- ja Busholmasta Utteriin rakennettavan II pistolaiturin alkurakennuksen kustannusarvio.

I.	*Maankaivuu ja kallionlouhinta.*		
	9,100 m^3 à 30: —		273,000: —
II.	*Ruoppaus.*		
	37,600 m^3 à 3: —	112,800: —	
	9,000 „ „ (kiinteämpiä aineita ja kalliota) à 200: —	1,800,000: —	1,912,800: —
III.	*Täyttäminen.*		
	206,000 m^3 à 10: —		2,060,000: —
IV.	*Laiturirakennus.*		
	9 m:n vesisyvyys, 120 m à 11,000: —	1,320,000: —	
	10 „ „ 80 „ „ 12,000: —	960,000: —	
	10 „ „ (ynnä sulkuallas ja Utterin niemekkeen louhinta) 70 m à 20,000: —	1,400,000: —	3,680,000: —
V.	*Raidelaitteet.*		
	Suorat raiteet, 3,500 m à 200: —	700,000: —	
	Yksinkertaiset vaihteet, 10 à 8,500: —	85,000: —	
	Englantilaiset vaihteet 3 à 16,200: —	48,600: —	833,600: —

VI.	*Tasoitus ja kiveäminen.*		
	27,500 m^2 á 4: —	110,000: —	
	Ajoteiden kiveäminen, 4,500 m^2 á 20: —	90,000: —	200,000: —
VII.	*Kuljetuslaitteet.*		
	1 hiilenpurkausnosturi	500,000: —	
	2 laiturinosturia, 2 1/2—5 tonnin	400,000: —	900,000: —
VIII.	*Sekalaiset ja arvaamattomat menot*		400,600: —
		Yhteensä Smk	10,350,000: —

Eteläsataman uusien raide- ja kuljetuslaitteiden kustannusarvio.

Raidelaitteet.

Mynttirannan rautatieraiteiden uudistus	1,290,000: —
Mynttirannan ajoteiden kiveys, arviolta 5,000 m^2 á 20: —	100,000: —

Kuljetuslaitteet.

Nosturit, kuusi 2 1/2—5 tonnin Mynttirantaan ja 3 samanlaista Makasiinirantaan, 9 á 200,000: —	1,800,000: —
Yhteensä Smk	3,190,000: —

Hertonäsin sataman alkurakennuksen kustannusarvio.

I.	Ruoppaus	120,000 m^3 á 3: —		360,000: —
II.	Täyttäminen	145,000 „ „ 10: —		1,450,000: —
III.	Maankaivuu	30,000 „ „ 15: —		450,000: —
IV.	Tasoitus	60,000 „ „ 5: —		300,000: —
V.	Kadut ja satamakentät	13,500 „ „ 20: —		270,000: —
VI.	Laiturit	240 m á 10,000: —		2,400,000: —
VII.	Raidelaitteet:			
	Uudet raiteet, 2,800 m á 200: —		560,000: —	
	Yksinkert. vaihteet, 14 á 8,500: —		119,000: —	679,000: —
VIII.	Kuljetuslaitteet			600,000: —
IX.	Hertonäsin-Malmin rautatieyhteys			5,000,000: —
			Yhteensä Smk	11,509,000: —

Sörnäsin sataman alkurakennuksen kustannusarvio.

I.	Ruoppaustyöt, 1,100,000 m³ à 3: —		3,300,000: —
II.	Täytetyöt, 550,000 m³ à 10: —		5,500,000: —
III.	Laiturirakennukset, 320 m à 11,000: —	3,520,000: —	
	„ 250 „ à 12,000: —	3,000,000: —	6,520,000: —
IV.	Satamakentän tasoitus, 60,000 m² à 5: —		300,000: —
V.	Raidelaitteet:		
	5,500 m. raidetta à 200: —	1,100,000: —	
	19 vaihdetta à 8,500: —	161,500: —	
	2 „ „ 32,500: —	65,000: —	1,786,500: —
VI.	Kuljetuslaitteet:		
	Hiililaiturille kolme 2 1/2—5 tonnin nosturia à 200,000: —	600,000: —	
	Puutavaralaiturille 2 nosturia à 200,000: —	400,000: —	1,000,000: —
	Nosturiraiteet		100,000: —
VII.	Sekalaiset ja arvaamattomat kustannukset		514,500: —
		Yhteensä Smk	19,021,000: —

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Helsingin satama.
Ehdotus
Hietalahden väliaikaiseksi vapaasatamaksi sekä
Pistolaiturin II alkurakennukseksi

Helsingfors hamn.
Förslag till
Provisorisk Frihamn
vid Sandviken.
samt
Första utbyggnad av Pir II.

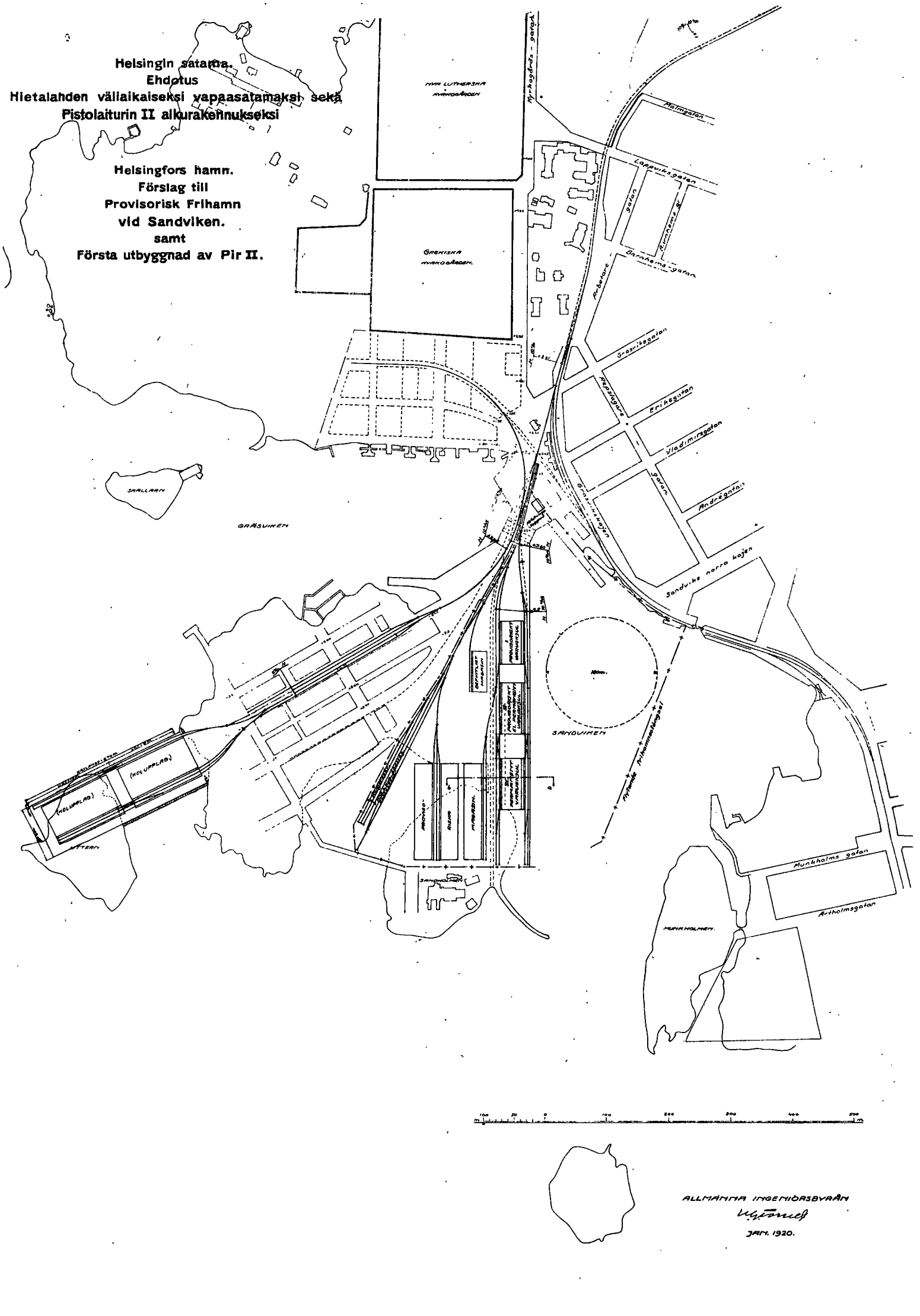

ALLMÄNNA INGENIÖRSBYRÅN
Ug Grönvall
JAN. 1920.

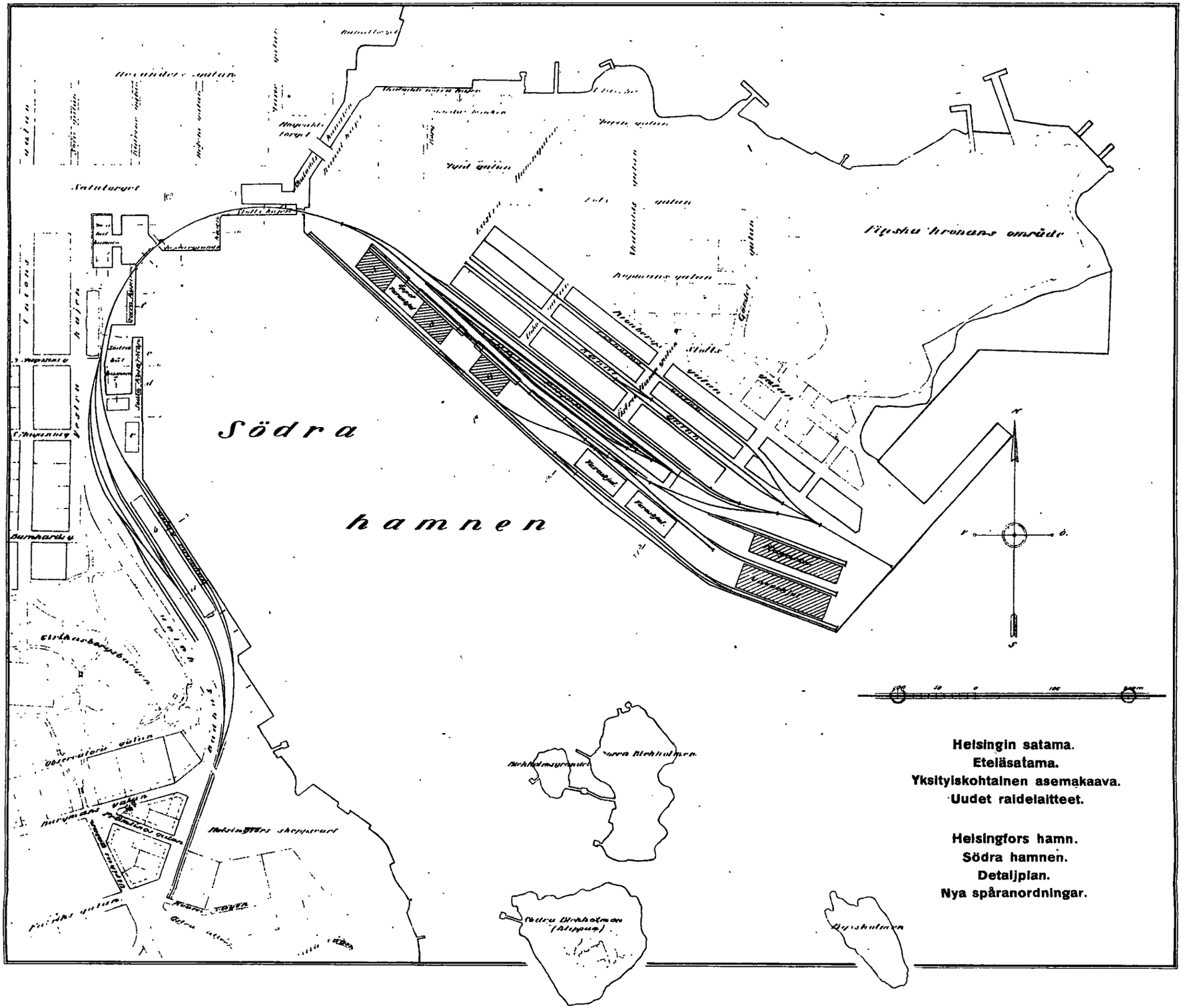

Helsingin satama.
Eteläsatama.
Yksityiskohtainen asemakaava.
Uudet raidelaitteet.

Helsingfors hamn.
Södra hamnen.
Detaljplan.
Nya spåranordningar.

Helsingin satama.
Ehdotus
Hertonäsin sataman alkurakennukseksi

Helsingfors hamn.
Förslag till
Första utbyggnad av Härtonäs hamn

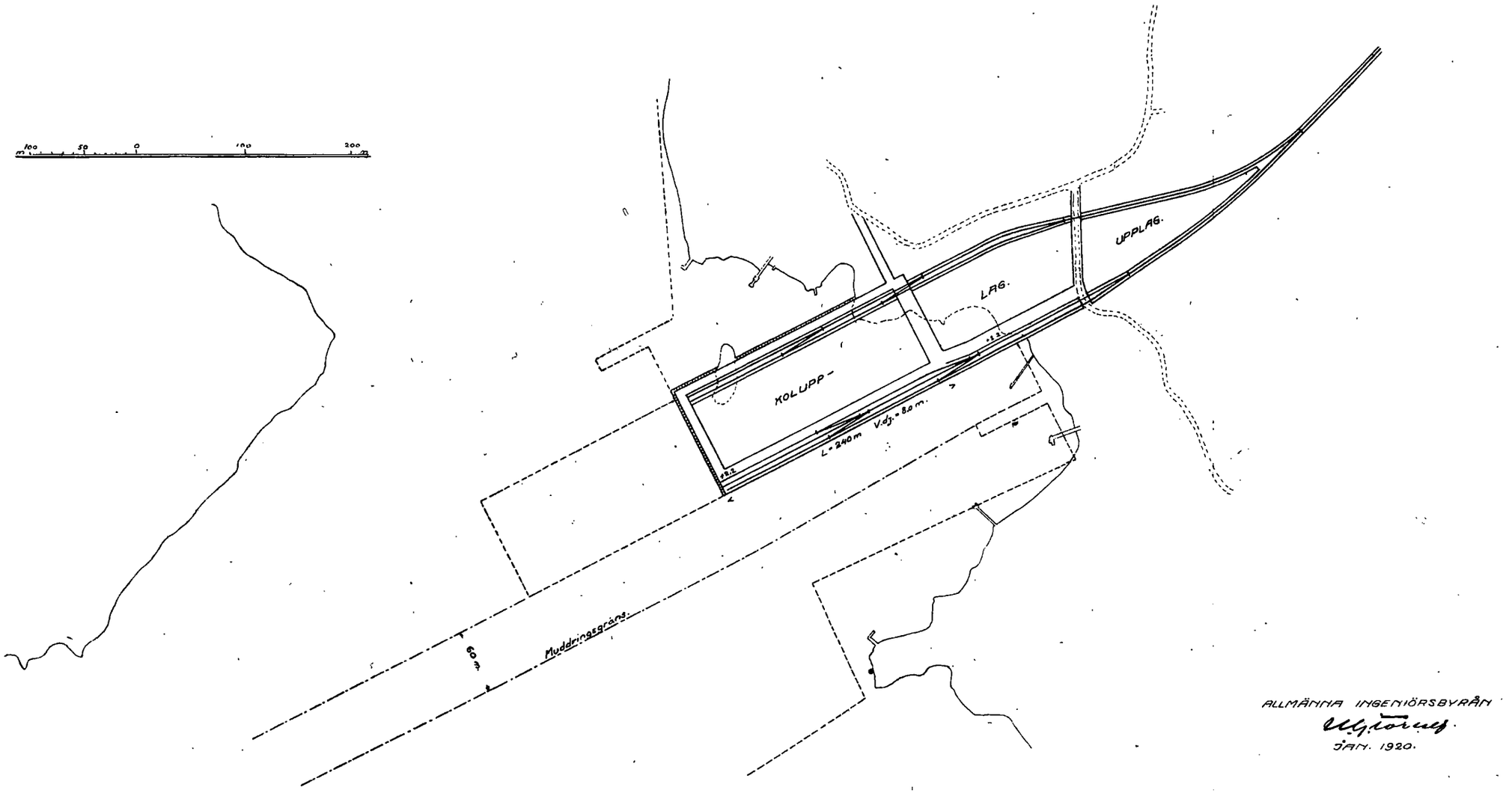

ALLMÄNNA INGENIÖRSBYRÅN
JAN. 1920.

Kuv. / Pl. IV.

Helsingin satama.
Ehdotus
Sörnäsin sataman alkurakennukseksi

Helsingfors hamn.
Förslag till
Första utbyggnad av Sörnäshamnen

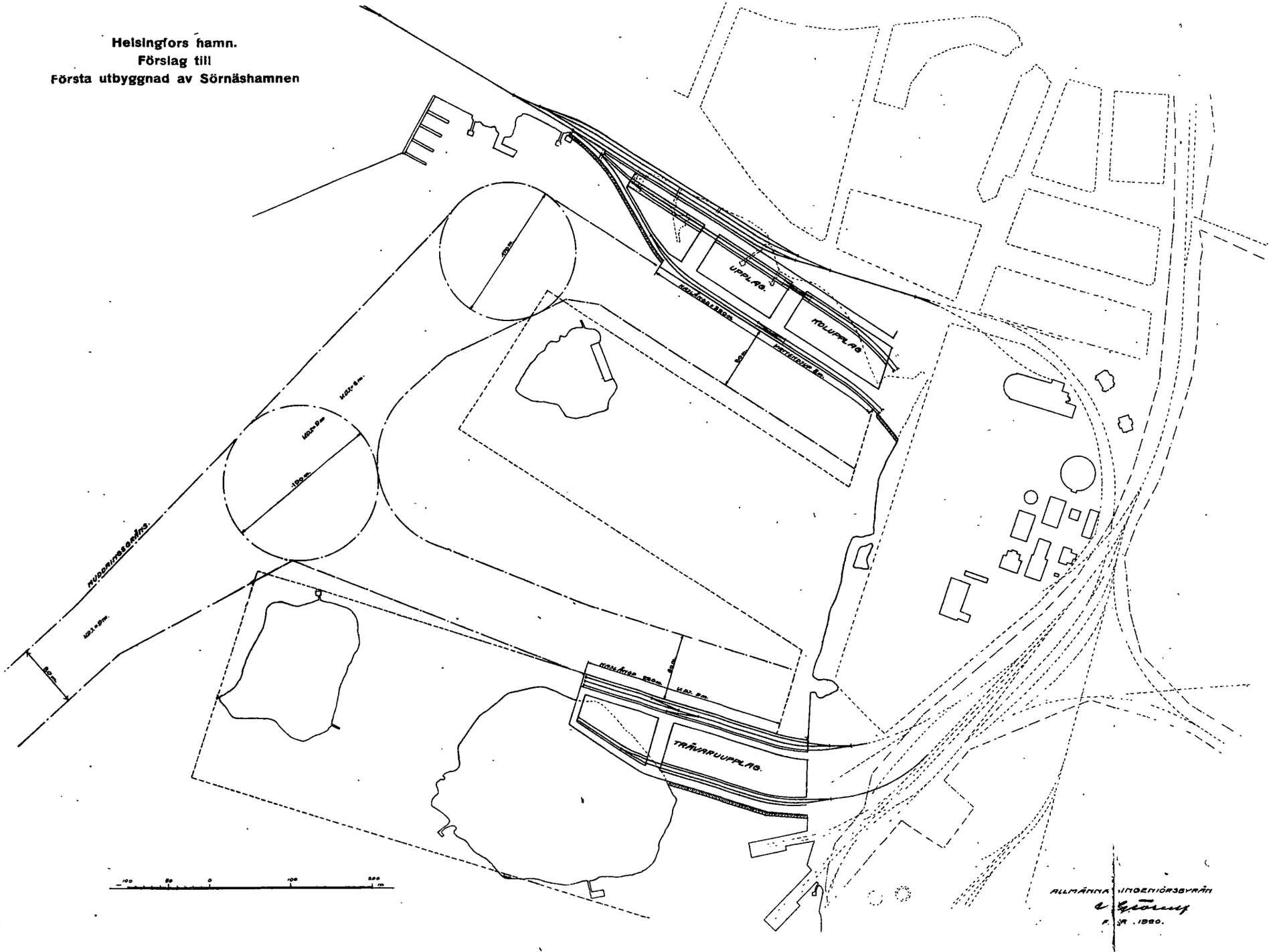

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Helmik. 9 p:nä 1920.

N:o 241.

***Rahatoimikamarin esitys** toimenpiteistä rakennustoiminnan elvyttämiseksi.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kaupunginvaltuustolle annetussa kirjelmässä syyskuun 5 päivältä 1919 (Liite I) on arkkitehti W. Wilenius kirjelmässä lähemmin esitetyillä perusteilla ehdottanut, että Kaupunginvaltuusto ottaisi pohdittaviksi seuraavat kolme kysymystä:

1) käykö kaupungin rakennusjärjestyksen 53 §:stä poistaminen 1 momentin (koskee kerroslukua) ja 5 momentin alkupuolen (koskee ullakkokerroksia);

2) voidaanko kaupungin myytävänä pitämien tonttien hintoja huojistaa ennen sotaa vallinneisiin tai sitäkin alempiin määriin; sekä

3) voidaanko luopua huutokauppajärjestelmästä kaupungin tonttien myynnissä.

Lähetteessä syyskuun 6 päivältä 1919 on Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunta lähettänyt puheenalaisen esityksen Rahatoimikamariin, jota kehoitettiin Sosialilautakuntaa kuultuaan antamaan lausunto asiasta.

Tätä tehtävää täyttääkseen lähetti Rahatoimikamari asiakirjat kaupungin yleisten töiden Hallitukselle ja rakennustarkastajalle sekä edellä mainitun määräyksen mukaisesti myöskin Sosialilautakunnalle, jotka viranomaiset ovat asiasta lausuneet seuraavaa.

Kirjelmässä lokakuun 21 päivältä 1919 on Hallitus Rahatoimikamariin lähettänyt valiokuntamietinnön (Liite II) ynnä kartan, joka osoittaa valiokunnan ehdottaman laajennetun alueen rajat, joiden piirissä sallittaisiin kaksikerroksisia puurakennuksia. Hallitus huomauttaa että, „vaikkei se säännöllisten olojen vallitessa voisi kaikilta kohdin hyväksyä tehtyä ehdotusta, se kuitenkin nykyiseen suureen asunnonpuutteeseen katsoen on puolestaan yhtynyt valiokunnan mietinnössä esitettyihin näkökohtiin, mikäli siinä ehdotettua rakennustapaa koskee".

Edellä mainittu valiokunta, johon kuuluivat herrat arkkitehdit Walter Jung, Y. Sadeniemi, B. Brunila ja Runar Eklund sekä kaupungingeodeetti W. O. Lille, ehdottaa kaupungin yleisten töiden Hallitukselle lokakuun 1

päivänä antamassaan lausunnossa lähemmin esitetyillä perusteilla arkkitehti Wileniuksen ehdotuksien johdosta seuraavaa:

a) että 53 §:n 1 mom. (kerroslukua koskeva) muutettaisiin niin, että luvun 3.8 sijaan pannaan luku 3.25, joka koskisi myöskin tontin sisäosaan tehtäviä rakennuksia, sekä että saman pykälän 5 momentin alkupuoli (ullakkokerrosta koskeva) poistettaisiin;

b) että 50 §:n 7 momentin määräys leveämmän ja kapeamman kadun kulmaukseen teetettävästä rakennuksesta muutettaisiin seuraavaksi:

„Leveämmän ja kapeamman kadun kulmaukseen tulevan rakennuksen saa jälkimmäisen kadun varrelle tehdä yhtä korkean kuin ensinmainitunkin varrelle 26 metrin pituudelta, kulmauksesta lukien. Jos rakennuksesta vähintään kolmannes julkisivun pituutta on avonaisen paikan vierellä ja jäljellä oleva osa siitä kadun varrella, saa rakennuksen kadun varrellekin tehdä saman korkuisen kuin avonaisen paikan vierelle 26 metrin pituudelta. Erikoistapauksissa, kun ainoastaan vähäinen osa julkisivua menee tuollaisen rajan ulkopuolelle ja siten syntyisi rumennusta, voidaan tästä sallia poikkeus;"

c) että kaupunki helpottaisi rakennustoimintaa myöntämällä esimerkiksi 5 vuoden ajaksi rakennuttamisesta lukien vapautuksen myymänsä tontin kauppahinnan korkojen ja kuoletuksen suorittamisesta; sekä

d) että puutalojen rakennuttamisoikeus laajennettaisiin tämän oheisen kartan mukaisesti.

Rakennustarkastaja huomauttaa, että rakennuttaja käyttäessään vähintä mahdollista huonekorkeutta menettäisi sen suuren edun, minkä asuntokerroksen laittaminen ullakolle tuottaa. Tuollaisen ylimääräisen kerroksen laittaminen on rakennuttajalle paljon edullisempi kuin rakennuskorkeuden supistaminen mahdollisimman vähäiseksi. Tämän johdosta rakennuttaja sentähden pitää parempana rakentaa korkeampia huoneita ja sisustaa mieluummin ullakon asuinhuoneiksi kuin vähentää rakennuksen kokonaiskorkeutta. Nykyisillä rakennusjärjestyksen määräyksillä on sentähden onnistuttu rajoittamaan rakennuskannalta vähemmän toivottava 2.7 metrin huonekorkeus poikkeustapauksiin, mikä oli tarkoituskin tätä määräystä pantaessa rakennusjärjestykseen. Ohimennen rakennustarkastaja mainitsee, että niinkin kaukana etelässä sijaitsevissa kaupungeissa kuin Berlinissä ja Frankfurt am Mainissa asuinhuoneiden vähin korkeus on määrätty 3 metriksi, minkä ohessa hän huomauttaa, että „rakennusjärjestys *määrää* rakennusten korkeuden ja kerrosluvun, mutta *sallii* eikä *määrää* huoneiden vähimmäksi korkeudeksi 2.7 metriä".

Semmoista menettelyä, että Helsingissä vallitsevan tilapäisen asunnonpuutteen johdosta kumottaisiin niin myöhään kuin vuonna 1917 vahvistetun rakennusjärjestyksen määräykset kerrosluvusta ja siten tavallaan vahvistettaisiin huonekorkeus 2.7 metriksi vastoin sitä päämäärää, johon terveydellis-

teknilliseltä kannalta pyritään, nimittäin valoisain ja ilmavain huoneiden aikaansaamiseen, pitää rakennustarkastaja valitettavana tasa-askeleena ja vastustaa sitä mitä jyrkimmin. Nykyään vallitseva laimea rakennushalu ei riipu siitä, saako yhden kerroksen enemmän tai vähemmän sijoitetuksi asuinrakennukseen, sillä vaikka tuollainen matala kerros onkin korkeampaa halvempi, on se kuitenkin niin kallis, että tuskin kannattaa rakennuttaa matalakerroksisiakaan asuintaloja, jollei niistä saa huikeita vuokria. Se seikka ettei kukaan tai miltei kukaan halua antautua rakennusyrityksiin, johtuu kokonaan muista seikoista. Tähän asiaan vaikuttavat etusijassa työntekijäimme ylen huono työkyky suunnattomain palkkavaatimusten ja alinomaisten lakkojen yhteydessä siitä johtuvine kaikkien työaineiden luonnottoman korkeine hintoineen, mahdottomuus ulkomaalta saada tarpeellisia rakennusaineita kohtuullisiin hintoihin alhaisen kurssimme johdosta, kaikenlaiset perustelemattomat rajoitukset ja vaikeudet tuontilupain saamisessa eivätkä vähimmin korkeat elintarvehinnat ja halu käyttää hyväksi lähimmäisten hätätilaa kohtuuttomain voittojen saamiseksi.

Vaikka kuluvana vuonna on rakennustarkastuskonttoriin annettu lukuisia rakennusmuutosten piirustuksia huoneiden laittamiseksi ullakoille, ei useita näistä töistä kuitenkaan ole teetetty, syystä että rakennuskustannukset ovat ylettömän kalliit. Tämä seikka osoittanee oikeaksi mitä edellä on lausuttu rakennustoiminnan lamatilan syistä. Tämä asianlaita ei parane siitä, että sallitaan rakennuttaa useampikerroksisia taloja kuin mitä rakennusjärjestyksemme edellyttää.

Kaikkien näiden ilmiöiden täytyy kuitenkin olla ohimeneviä, eivätkä ne ole autettavissa sen tapaisilla toimenpiteillä kuin herra Wilenius on puoltanut. Tilapäisen ahdingon vuoksi ei sentähden olisi käytävä huonontamaan rakennusolojamme, jotka vasta hiljattain on järjestetty, kuitenkaan saavuttamatta toivottua tarkoitusta, rakennustoiminnan vilkastumista ja siitä johtuvaa halvempain asuntojen runsaampaa saantia.

Kaupungissa on useita rakennuksia, joihin on teetetty korkea kellari siinä mielessä, että sen vastedes saa sisustaa asuinhuoneiksi. Vaikka tosin semmoisten kellarien käyttäminen muihin tarkoituksiin on vastoin voimassa olevia rakennusjärjestyksen määräyksiä, olisi rakennustarkastajan mielestä kuitenkin myönnettävä lupa laittaa niihin asuinhuoneistoja, sillä edellytyksellä että noudatetaan rakennusjärjestyksen määräyksiä huoneiden korkeudesta, valaistuksesta y. m. Samaten olisi annettava lupa laittaa huoneita nykyään tyhjinä oleville ullakoille, kaikki sillä edellytyksellä ettei rakennuksen korkeutta muuteta. Huomauttaen edelleen, että tänne sijoittuneet lukuisat venäläiset pakolaiset osaltaan lisäävät asuntopulaa, ehdottaa rakennustarkastaja asunnonpuutteen vähentämiseksi seuraavia toimenpiteitä:

kaupungin läheisyydessä sijaitsevain huvilayhdyskuntain kulkulaitokset olisi järjestettävä nopeammiksi, taajemmiksi, mukavammiksi ja halvemmiksi;

rakennuttavalle yleisölle olisi varattava mahdollisuutta saada alhaisella korolla runsaita rahamääriä hyväin ja terveellisten asuntojen rakennuttamiseen;

lisenssipakko olisi poistettava ja tarpeellisia tavaroita sallittava vapaasti tuottaa maahan kantamatta niistä kohtuuttoman korkeita tullimaksuja.

Niin kauan kuin ei mitään tämmöistä tehdä, taistellaan turhaan Helsingissä vallitsevan asunnonpuutteen poistamiseksi, siinäkin tapauksessa että rakennusjärjestykseen tehtäisiin eräitä arveluttavia muutoksia.

Muista arkkitehti Wileniuksen ehdottamista toimenpiteistä ei rakennustarkastaja katso voivansa antaa lausuntoa, syystä ettei sano kykenevänsä niitä arvostelemaan.

Sosialilautakunta esittää lokakuun 29:ntenä 1919 päivätyssä laajahkossa kirjelmässä aluksi kysymyksen: „voidaanko nykyään, kun rakennuskustannukset ovat noin 700 % entisiä korkeammat, rakentaa niin, että rakentamiseen sijoitetut pääomat vastaavat nyt ja vastakin kiinteimistöstä saatavia tuloja", ja vastaa tähän, että „teoreettisesti pätevän vastauksen antaminen tähän kysymykseen on mahdoton eikä se ole tarpeenkaan. Kun on puhe käytännöllisten tulosten saavuttamisesta, on käytännöllisistä tosiseikoista haettava vastaukset."

Edelleen lausuu Lautakunta, että „varakkaimmilla kansanaineksilla olisi nykyisinkin mahdollisuus maksaa rakennuskustannuksia vastaava vuokra". Toimenpiteet, joihin kaupunkikunta voi rakennustuotannon elvyttämiseksi ryhtyä, „ovat, ellei suoranaista rahallista avustamista oteta huomioon, etsittävissä rakennusaineiden kuljettamisen, säästörakennustapojen käyttämisen mahdolliseksi tekemisen ja tonttipolitiikan aloilta". Näiden toimenpiteiden „huippu" on suotuisimmassa tapauksessa noin 10 % kokonaiskuluista. Nykyiset tontinhinnat Helsingissä ovat noin 3—8 % kokonaisrakennuskustannuksista, kun tontit rakennetaan yhtä täyteen kuin ennenkin.

Sosialilautakunta lausuu edelleen mielensä erinäisistä rakennustoiminnan elvyttämisen yhteydessä olevista seikoista sekä vastustaa terveydellisistä syistä arkkitehti Wileniuksen ehdotusta, että sallittaisiin rakennusjärjestyksessä vahvistettuun rakennuskorkeuteen sijoittaa nykyistä useampia kerroksia, mutta arvelee, että lupa arkkitehti Wileniuksen ehdottaman kerrosluvun rakentamiseen pulakauden vallitessa kuitenkin voitaisiin myöntää harkinnan mukaan kussakin eri tapauksessa ja viiden vuoden aikana. Tämän luvan myöntäisi Kaupunginvaltuusto, ja takeiden saamiseksi siitä, että asuntoja todella rakennettaisiin pula-aikana, olisi lupaan liitettävä ehtoja, jotka takaavat rakennusvelvollisuuden täyttämisen.

Mitä tulee puheenalaisen ehdotuksen 2 kohtaan eli tontinhintain huo-

jistamiseen, huomauttaa Lautakunta, että „tontinhinta nykyään on niin vähäpätöinen osa rakennuskustannuksista, että pienemmät huojennukset niiden suhteen eivät missään tapauksessa saata innostuttaa rakentamiseen ryhtymistä". Maksuttomain tonttien luovutuksen pitää Sosialilautakunnan mielestä saada tulla kysymykseen ainoastaan erinäisissä poikkeustapauksissa ja silloin alueilla, joita ei ole aikomus antaa vuokralle. Päätös maksuttoman tontin luovuttamisesta on tehtävä kussakin eri tapauksessa, ja keinottelun estämiseksi on säädettävä, että rakennusvelvollisuus on täytettävä esimerkiksi 2 vuoden kuluessa. Mainitun sitoumuksen vakuudeksi olisi kauppakirjassa määrättävä, että tontinhintaa ei tarvitse suorittaa, jos rakennusvelvollisuus on määräajan kuluessa täytetty. Kauppakirja kiinnitettäisiin kiinteistöön.

Arkkitehti Wileniuksen kolmanteen ehdotukseen nähden, ettei kaupungin tontteja enää myytäisi huutokaupalla, viittaa Lautakunta Kaupunginvaltuuston päätökseen että, kun uusi alue on valmistunut rakennustarkoituksiin käytettäväksi, on erikseen päätettävä, onko tontit myytävä huutokaupalla arviohinnasta vai luovutettava vuokralle, minkätähden viimeksi mainittua ehdotusta Lautakunnan mielestä ei tarvitse ottaa tutkittavaksi.

Rahatoimikamari, joka tänä päivänä pitämässään kokouksessa on ottanut esillä olevan asian tutkittavaksi, on ollut sitä mieltä että, vaikka esityksentekijän ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen esittämiin syihin, joilla puolletaan nykyistä suuremman kerrosluvun sallimista vahvistettuun rakennuskorkeuteen, täytyy panna suurta painoa, pitävät toiselta puolen myöskin rakennustarkastajan ja Sosialilautakunnan esittämät, tuollaista lupaa vastustavat seikat paikkansa.

Samoin kuin Terveydenhoitolautakunnan puheenjohtaja, prof. O. von Hellens, jonka mielipidettä Rahatoimikamari on puheena olevassa asiassa tiedustellut, on Kamarikin sitä mieltä, että vähempi huonekorkeus ehkä voitaisiin sallia niissä kaupungin keskeisemmissä osissa, missä ilman ja valon saanti on runsas. Sosialilautakunnan ehdotusta että oikeus teettää luvalliseen suurimpaan korkeuteen useampia kerroksia kuin nykyään voimassa oleva rakennusjärjestys sallii olisi kunakin kertana erikseen tapahtuvan ratkaisun varassa, jolloin Kaupunginvaltuuston myönnytys vaadittaisiin, pitää Rahatoimikamari epäkäytännöllisenä, rakennusyritystä viivyttävänä ja muodottomana menettelytapana. Tuollaisen oikeuden rajoittamista määräaikaan, 5 vuoteen, ei myöskään käyne puoltaminen.

Tämän huomioon ottaen ja kun Rahatoimikamarista näyttää siltä, kuin esityksentekijän ja kaupungin yleisten töiden Hallituksen puoltama huonekorkeus voitaisiin sallia erinäisissä keskikaupungin osissa, jos huoneiden vähin korkeus määrätään 2.8 metriksi, on Kamari katsonut mahdolliseksi sallia tuollaisen huonekorkeuden, aikarajoitusta panematta, kadun viereisessä

rakennuksessa siten rajoitetulla alueella, kuin tämän oheiseen karttaan piirretty eheä punainen viiva tarkemmin osottaa.

Mitä tulee esityksentekijän ehdotukseen myytäväksi tarjottavain tonttien hinnan huojistamisesta, lienee huomautettava, että nykyisin korkein tarveaine- ja työhinnoin tontinhinta on ainoastaan noin 3—10 % rakennusyrityksen kokonaiskustannuksista, joten tontinhinnan huojistaminen ei mainittavasti voisi elvyttää yksityistä yritteliäisyyttä rakennustoiminnan alalla. Kaupungin kustannukset kaduntasoituksista sekä vesi- ja viemärijohtojen laittamisesta ovat kuitenkin paljon kohonneet, mikä seikka hyvin perustelee jonkin verran korotettua tontinhintaa.

Mitä tulee ehdotukseen että tontinmyynnissä tähän asti noudatettu huutokauppajärjestelmä poistettaisiin, pyytää Kamari mainita, että kahtena viime vuonna ainoastaan parissa tapauksessa on maksettu enemmän kuin tontin arviohinta ja että sentähden tuskin on aihetta nyt luopua tästä järjestelmästä, koska se käytännössä ei näy mitään vaikuttavan rakennustoimintaan.

Mitä taas tulee kaupungin yleisten töiden Hallituksen tekemiin ehdotuksiin, on tässä edellä jo tehty selkoa Kamarin mielipiteestä mikäli a) kohtaa koskee.

Mikäli koskee b) kohdassa tehtyä ehdotusta voimassa olevan rakennusjärjestyksen 50 §:n 7 kohdan muuttamisesta, pyytää Rahatoimikamari huomauttaa, että semmoista muutosta tuskin voi puolustaa. Jos sallittaisiin leveämmän ja kapeamman kadun kulmauksessa sijaitsevalle tontille jälkimmäisen kadun vierelle teettää rakennus niin, että se 26 metrin pituudelta, kulmauksesta lukien, saisi saman korkeuden kuin leveämmän kadun viereinen rakennus, riistettäisiin vastapäätä tätä rakennusta kapeamman kadun varrella olevalta rakennukselta tuntuvassa määrässä valon ja ilman saanti. Tähän nähden Rahatoimikamari on sitä mieltä, että tuollaista muutosta ei olisi tehtävä.

Mitä tulee c) kohdassa tehtyyn ehdotukseen että kaupunki 5 vuoden ajaksi, sen myymän tontin rakennuttamisesta lukien, myöntäisi vapautuksen kauppahinnan korkojen ja kuoletuksen suorittamisesta, on Rahatoimikamari sitä mieltä että, kun, niinkuin edellä jo huomautettiin, tontinhinta on sangen vähäinen osa kokonaisrakennuskustannuksista, tuollaisella myönnytyksellä tuskin olisi sitä vaikutusta kuin esityksentekijä on tarkoittanut.

Sitä vastoin on Kamari havainnut d) kohdassa tehdyn ehdotuksen puutalojen rakennuttamisoikeuden laajentamisesta sillä tavoin, kuin asiakirjain oheinen kartta osoittaa, erittäin onnistuneeksi, minkätähden Kamari täydellisesti yhtyy siihen.

Mitä vihdoin rakennustarkastajan ehdottamiin toimenpiteisiin tulee, on Rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että asuinhuoneiden sisustamista semmoisiin kellarikerroksiin, joita rakennustarkastajan kirjelmässä tarkoitetaan, käy

puoltaminen, minkä ohessa Kamari on yhtynyt ehdotukseen toimenpiteisiin ryhtymisestä rakennusaineiden lisenssipakon| ja korkeiden tullimaksujen poistamisesta.

Parempia ja nopeampia kulkuvälineitä sekä halvempia rakennuslainoja, jotka toimenpiteet varmaan osaltaan helpottaisivat rakennustoimintaa, nykyään tuskin voidaan aikaansaada yksinomaan kaupungin toimesta, koska kaupunginkassan tila ei ole semmoinen, että se sietäisi muita kuin kaupungin omiin välittömiin tarpeisiin käytettäviä menoja.

Sen johdosta mitä Rahatoimikamarilla on tässä edellä ollut kunnia lausua, pyytää Kamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi asianomaisille viranomaisille tehdä alistuksen

1) että toukokuun 8 päivänä 1917 vahvistetun rakennusjärjestyksen 53 §:ä täydennettäisiin

a) lisäämällä ensimmäisen momentin jälkeen säännös:

Kadun varrelle tulenkestävästä aineesta tehdyssä ja tämän oheisessa kartassa eheällä punaisella viivalla osoitetulla alueella sijaitsevassa asuinrakennuksessa saatakoon edellä mainittu suhdeluku alentaa 3.25:en, kuitenkin niin ettei huonekorkeus missään tapauksessa saa olla 2.8 m vähempi;

b) lisäämällä toisen momentin jälkeen säännös:

Tätä ennen rakennetussa, tulenkestävästä aineesta olevassa asuinrakennuksessa saatakoon ullakko sisustaa asuinhuoneiksi, jos rakennuksen ulkoasua ei muuteta ja edellyttäen rakennusjärjestyksen määräyksiä ullakolla sijaitsevista asuinhuoneista noudatettavan;

c) lisäämällä neljännen momentin jälkeen säännös:

Kaupungin muissa osissa sijaitsevassa, tulenkestävästä aineesta olevassa, tätä ennen rakennetussa asuinrakennuksessa saatakoon kellarikerroskin sisustaa asuinhuoneiksi, jos rakennusjärjestyksen määräyksiä asuinhuoneen asemasta maanpinnan alapuolella, korkeudesta, valaistuksesta y. m. noudatetaan;

2) että toukokuun 8 päivänä 1917 annetun rakennusjärjestyksen 54 § muutettaisiin seuraavaksi:

Rakennuksen, jossa alakerros on tulenkestävästä ja muu osa muusta aineesta, saa rakentaa enintään kaksikerroksisen.

Muusta kuin tulenkestävästä aineesta tehtäköön rakennus ainoastaan yksikerroksinen.

Kuitenkin saatakoon niissä osissa kaupunkia, jotka sijaitsevat tämän oheisessa kartassa katkonaisella punaisella viivalla osoitettujen alueiden ulkopuolella, muusta kuin tulenkestävästä aineesta oleva rakennus tehdä kaksikerroksinen;

3) että 50 §:n 3 mom. edellä olevain ehdotusten mukaisesti täydennettäisiin seuraavalla lisäyksellä:

Muusta kuin tulenkestävästä aineesta oleva, 54 §:ssä mainitun rajaviivan ulkopuolella sijaitseva asuinrakennus saatakoon kuitenkin teettää enintään 8 metriä korkea katonrajaan ja enintään 12 metriä korkea katonharjaan; sekä

4) että rakennusaineiden tuonnille nykyään säädetty lisenssipakko ja korkeat tullimaksut poistettaisiin.

Lähete- ja muut asiassa syntyneet kirjat pannaan tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Ivar Lindfors.

Karl Hård af Segerstad.

Liite I.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Pyrittäessä aikaansaamaan rakennustoimintaa täällä nykyään ja luultavasti edelleen monet ajat vallitsevan asuntohädän vähentämiseksi ei tietenkään ole tarjona ainoatakaan toimenpidettä, joka sinänsä kykenisi huojistamaan asuntojen rakennuskustannukset kohtuullisiin määriin, vaan on tämä ilmeisesti saavutettavissa ainoastaan yhteisillä toimenpiteillä kaikilla rakennustoimintaan vaikuttavilla aloilla. On sentähden otettava huomioon jokainen tätä toimintaa edistävä mahdollisuus, mutta toiselta puolen ei myöskään ole tarpeettomilla rajoituksilla tätä toimintaa ehkäistävä. Että kaupungin tulisi kulkea näiden pyrintöjen etunenässä, sikäli kuin sen toimesta näyttää mahdolliselta joitakin tuloksia saavuttaa, on sangen luonnollinen toivomus asiaa harrastavissa kaupunkilaisissa. Allekirjoittanut sentähden toivoo, että alempana esitetyt kolme ehdotusta, joiden tarkoituksena on osaltaan edistää puheenalaisen päämäärän saavuttamista, saisivat osakseen Kaupunginvaltuuston huomion sikäli, että lähemmin tutkittaisiin niiden toteuttamismahdollisuuksia ja tarpeellisuutta.

Nykyään voimassa oleva rakennusjärjestys määrää asuinhuoneen vähimmän korkeuden 2,7 metriksi, mutta muuan toinen määräys rajoittaa kerrosluvun, niin että esim. 15 ja 18 metrin levyisen kadun varrelle saa rakentaa ainoastaan 4 ja 5 kerrosta, ullakkokerrosta lukuun ottamatta. Jos tämä rajoittava määräys poistettaisiin, voisi siis, jos kaikkien kerrosten korkeuden saisi vähentää 2,7 metriin, rakentaa 5 ja 6 kerrosta (paitsi ullakkokerrosta) *rakennuskorkeutta lisäämättä.* Taloudellinen etu siitä, että entiseen rakennuskorkeuteen saa sijoittaa yhden lisäkerroksen, on jokaiselle ilmeinen, mutta tähän tulee vielä lisäksi muuan toinen huomattava taloudellinen etu. Porrashuoneiden tilaa voi nimittäin vähemmän kerroskorkeuden johdosta tuntuvasti vähentää, joten ei ainoastaan saavuteta välitöntä kustannusten säästöä, vaan myös suurempia lattia-aloja hyödyllisiin tarkoituksiin.

Tämän johdosta lausuttaneen arvelu tai väite, että tämä uusi kerroskorkeus vanhain rinnalla vaikuttaisi häiritsevästi katukuvan kokonaisuuteen, mutta, paitsi että semmoisen arvelun tai väitteen oikeutuksesta voi olla eri mieliä, kun on kysymys meidän ennestäänkin rakennustaiteelliselta kannalta katsoen erilaatuisista katukuvistamme, täytyy kuitenkin lausua, *että pakottava välttämättömyys olisi asetettava riidanalaisen maun edelle.*

Edelleen pyytää allekirjoittanut kiinnittää Kaupunginvaltuuston huomiota siihen, että kaupungin myytäväksi tarjoomain tonttien hinta on vuosi vuodelta kohonnut, niin että 1919 vuoden tontinhinnat verrattuina 1918 vuoden hintoihin osoittavat lisäännystä osittain kokonaista 40 % ja ovat, verrattuina esim. pari vuotta ennen sotaa vallinneisiin hintoihin, eräissä tapauksissa kohonneet miltei kaksinkertaisiksi. Tosin ovat kaupungin kustannukset tonttien kuntoonpanettamisesta tuntuvasti kohonneet, mutta tämänvuotisten hintain huojistaminen mieluimmin ennen sotaa vallinneita vastaaviksi olisi ehkä sopiva keino avustaa rakennustoimintaa. Pyydän tässä kohden kunnioittaen viitata siihen, mitä tontinhinnoista lausutaan tämän oheisen kirjasen viimeisessä kirjoituksessa.

Lopuksi pyydän kiinnittää Kaupunginvaltuuston huomiota siihen huutokauppajärjestelmään, jota edelleen noudatetaan kaupungin tonttien myynnissä, ja rohkenen samalla viitata edellä mainitun kirjasen ensimmäiseen kirjoitukseen, jossa valaistaan järjestelmän varjopuolia: mahdollista hinnannousua, ostajalle ja muille halullisille koituvaa vaivaa ja epävarmuutta. Järjestelmän kaupungille tuottamia „etuja“, nimittäin että se toisinaan tai usein on korottanut tontinhintoja, saanee varsinkin nykyisenä pula-aikana päin vastoin pitää vähemmän suotavina. Sitä vastoin on syytä tarkoin harkituilla määräyksillä estää kaupungin tontteja enää tulemasta kauppatavaraksi, vaan olisi katsottava, että alemmat tontinhinnat tulevat ainoastaan todellisen rakennuttajan hyväksi, joka saisi nauttia tätä etua hyväkseen esim. pari vuotta, mutta olisi sitten velvollinen maksamaan korkeamman hinnan, ellei rakennustyötä ole alotettu.

Edellä lausutun kooten on minulla kunnia ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto pikimmiten kävisi tutkimaan seuraavia kolmea kysymystä:

1) käykö kaupungin rakennusjärjestyksen 53 §:stä poistaminen 1 momentin (koskee kerroslukua) ja 5 momentin alkupuolen (koskee ullakkokerroksia);

2) voidaanko kaupungin myytävänä pitämien tonttien hintoja huojistaa ennen sotaa vallinneisiin tai sitäkin alempiin määriin; sekä

1) voidaanko luopua huutokauppajärjestelmästä kaupungin tonttien myynnissä.

Helsingissä, syyskuun 5 päivänä 1919.

Wald. Wilenius,
arkkitehti.

Liite II.

Helsingin kaupungin yleisten töiden Hallitukselle.

Allekirjoittaneilla, jotka ovat Hallitukselta saaneet tehtäväksi antaa lausunnon erinäisistä arkkitehti Wald. Wileniuksen ehdottamista toimenpiteistä vilkkaamman rakennustoiminnan aikaansaamiseksi Helsingissä, on täten kunnia lausua seuraavaa:

Lausuntonsa kokoo arkkitehti Wilenius kolmeen ponteen ja ehdottaa otettavaksi harkittavaksi:

1) eikö kaupungin rakennusjärjestyksen 53 §:n 1 momenttia (kerroslukua koskevaa) ja 5 momentin alkupuolta (ullakkokerrosta koskevaa) voitaisi poistaa.

Mainitun pykälän 1 momentin mukaan määrätään luvallinen kerrosluku siten, että rakennuksen suurin luvallinen korkeus, joka on sama kuin kadun leveys ynnä 1.5, jaetaan luvulla 3.8, joten 15 metrin levyisten katujen varrelle saa teettää neli- ja 18 metriä leveiden katujen varsille viisikerroksisia rakennuksia. Tämän määräyksen johdosta käy mahdottomaksi teettää rakennuksiin 5 tai 6 kerrosta, mikä muutoin kävisi päinsä, koska huoneiden vähin luvallinen korkeus on 2.7 m, jota paitsi yleensäkin käy mahdottomaksi rakennuttaa keskimäärin 3 m matalampia kerroksia, koska sen johdosta 5 momentin määräysten mukaan menetetään oikeus ullakkokerroksen rakennuttamiseen. Vanhan rakennusjärjestyksen mukaan teetettyjä rakennuksia korotettaessa johtuu 5 momentin säännöksestä sitä paitsi seuraava omituinen seuraus. Jos vanha rakennus on teetetty luvalliseen korkeuteen asti, saa lisäksi rakentaa ullakkokerroksen, jos ylin parrusto on metriä lähempänä katonrajaa, mutta jos se on enemmän kuin metrin alempana katonrajaa, ei lisäkerrosta saa rakentaa. Jos siis parrusto on korkeammalla maanpinnasta, saa lisäkerroksen, mutta jos se on alempana, ei tämä ole mahdollista, ellei katonrajaa alenneta, minkä taas ei pitäisi tulla kysymykseen, kun rakennus ei ylitä luvallista suurinta korkeutta. Kun näiden rajoitusten kumoaminen, se kun ei koske rakennuksen luvallista korkeutta, ei tuottaisi naapureille minkäänlaisia haittoja, mutta tontinomistajalle siitä koituva etu kehoittaisi vilkkaampaan rakennustoimintaan, ovat allekirjoittaneet katsoneet yksimielisesti olevan puoltaminen tämän suuntaista ehdotusta. Kerrosluku määrättäisiin siten, että luvallinen rakennuskorkeus jaettaisiin luvulla 3.25, joten saataisiin yksi kerros lisää, ja käy tästä myös selville, ettei kerroskorkeuden välttämättää tarvitse olla vähin luvallinen, vaan voi se olla keskimäärin 2.80—2.90 m.

2) Arkkitehti Wilenius ehdottaa, että kaupungin tonttien hinnat huojistettaisiin ennen sotaa vallinneisiin tai vieläkin alempiin määriin.

Tähän ehdotukseen eivät allekirjoittaneet ole voineet yhtyä, koska se, katsoen tonttien kuntoon panettamisesta olleisiin suunnattomasti kohonneisiin kustannuksiin, ei ole sopiva keino rakennustoiminnan elvyttämiseksi. Tarkoitettu tulos saavutettaneen paremmin siten, että kaupunki vapauttaa tontinostajan esimerkiksi 5 vuoden aikana suorittamasta tontin kauppahinnan korkoa ja kuoletusta siitä ajankohdasta lukien, jolloin tontti on rakennettu. Tämä tuntuva helpotus tulisi siten ainoastaan rakennuttajain hyväksi, jota vastoin yleinen hinnanhuojistus tarpeettomasti vähentäisi kaupungin tuloja ja edistäisi tonttikeinottelua.

3) Lisäksi ehdotetaan, että luovuttaisiin käyttämästä huutokauppajärjestelmää tonttien myynnissä.

Huutokauppajärjestelmästä ei liene koitunut niin suuria haittoja, että se olisi kokonaan poistettava, erittäinkin kun tontteja haluavat ovat erinäisissä tapauksissa saaneet lunastaa ne huutokaupattakin.

Arkkitehti Wileniuksen ehdottamain rakennusjärjestyksen muutosten lisäksi pyydämme ehdottaa, että 50 §:n 7 momentissa oleva määräys leveämmän ja kapeamman kadun kulmaukseen tulevan rakennuksen korkeudesta muutettaisiin siten, että rakennuksen saisi jälkimmäisen kadun varrelle tehdä yhtä korkean kuin ensinmainitunkin varrelle 26 metrin pituudelta, kulmauksesta lukien. Rakennusjärjestyksen 51 §:n mukaan saa katurakennuksesta lähtevän kylkirakennuksen naapuritontin rajallakin tehdä katurakennuksen korkuisen 26 metrin päähän katurajasta. Tämä määräys voi valaistusoloihin nähden naapurille tuottaa paljon suurempaa hankaluutta kuin vastaavan luvan käyttäminen kadun varrella.

Vähävaraisten tarpeita tyydyttävän rakennustoiminnan helpottamiseksi olisi ehkä syytä laajentaa niitä alueita, joihin puutaloja saa rakentaa, koska pakko rakennuttaa kivitaloja nykyisin korkein hinnoin suuressa määrin ehkäisee rakennusteollisuuden vilkastumista.

Edellä lausutun kooten pyydämme esittää, että Hallitus yhtyisi seuraaviin ehdotuksiin:

a) että 53 §:n 1 mom. (kerroslukua koskeva) muutettaisiin niin, että luvun 3.8 sijaan pannaan luku 3.25, joka koskisi myöskin tontin sisäosaan tehtäviä rakennuksia, sekä että saman pykälän 5 momentin alkupuoli (ullakkokerrosta koskeva) poistettaisiin;

b) että 50 §:n 7 momentin määräys leveämmän ja kapeamman kadun kulmaukseen teetettävästä rakennuksesta muutettaisiin seuraavaksi:

„Leveämmän ja kapeamman kadun kulmaukseen tulevan rakennuksen saa jälkimmäisen kadun varrelle tehdä yhtä korkean kuin ensinmainitunkin varrelle 26 metrin pituudelta, kulmauksesta lukien. Jos rakennuksesta vähintään kolmannes julkisivun pituutta on avonaisen paikan vierellä ja jäljellä oleva

osa siitä kadun varrella, saa rakennuksen kadun varrellekin tehdä saman korkuisen kuin avonaisen paikan vierelle 26 metrin pituudelta. Erikoistapauksissa, kun ainoastaan vähäinen osa julkisivua menee tuollaisen rajan ulkopuolelle ja siten syntyisi rumennusta, voidaan tästä sallia poikkeus;"

c) että kaupunki helpottaisi rakennustoimintaa myöntämällä esimerkiksi 5 vuoden ajaksi rakennuttamisesta lukien vapautuksen myymänsä tontin kauppahinnan korkojen ja kuoletuksen suorittamisesta; sekä

d) että puutalojen rakennuttamisoikeus laajennettaisiin tämän oheisen kartan mukaisesti.

Helsingissä, lokakuun 1 päivänä 1919.

W. Jung. **Y. Sadeniemi.**
W. O. Lille. **Birger Brunila.**

Runar Eklund.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Valiokunnan mietintö *kunnallisen halonhankinnan järjestämisestä.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Esiteltäessä rahatoimikamarin esitystä elokuun 15 päivältä 1919 Helsingin kunnallisen halonhankinnan siirtämisestä osakeyhtiön toimeksi *(Pain. asiakirj. n:o 54 vuodelta 1919)* päätti Kaupunginvaltuusto helmikuun 11 päivänä kuluvaa vuotta lähettää asian kokonaisuudessaan erikoisvaliokuntaan, jonka tuli antaa lausunto siitä, kävikö ja missä muodossa kunnallista halonhankintaa harjoittaminen kunnallisasetuksen puitteissa. Sittenkuin Valtuusto oli kokouksessaan saman kuukauden 18 päivänä valinnut allekirjoittaneet mainitun erikoisvaliokunnan jäseniksi, perustautui valiokunta seuraavan huhtikuun 13 päivänä, jolloin sen puheenjohtajaksi valittiin allekirjoittanut Norrmén, ja on valiokunnalla nyttemmin tehtävänsä suoritettuaan kunnia Valtuustolle antaa tässä seuraava mietintö asiasta.

Asiantuntijoina on valiokunta kuullut halkotoimikunnan puheenjohtajaa, ylitirehtööri Onni Tarjannetta ja kaupungin halkokonttorin johtajaa, metsänhoitaja Bruno Sandströmiä.

Moniaiden muiden pula-aikana perustettujen tilapäisten kunnallisten hallintoelinten tavoin ovat Helsingin kaupungin halkotoimikunta ja halkokonttori toistaiseksi olleet kunnallisasetuksen järjestämästä kaupungin varsinaisesta hallinnosta jossain määrin erillisessä asemassa. Tätä erikoisasemaa, joka on perustunut Kaupunginvaltuuston Helsingin kaupungin muonitustoimikunnalle maaliskuun 23 päivänä 1915 antamaan valtuuteen, on, niinkuin tunnettu, perustellut välttämättömyys olevissa luonnottomissa oloissa varata mainituille pulakauden aikaisille elimille mahdollisimman suuri toimintavapaus, mutta toiselta puolen on siitä johtunut eräitä sekä hallinnollista että rahataloudellista laatua olevia muodottomuuksia.

Sittenkuin silloinen v. t. kaupunginreviisori oli Kaupunginvaltuustolle antamassaan kirjelmässä joulukuun 8 päivältä 1917 lähemmin osoittanut, mitä haittoja pulakauden aikaisten toimikuntain erillinen asema syrjässä

muusta kunnallishallinnosta tuotti, asetti Valtuusto tosin syyskuun 24 päivänä 1918 rahatoimikamarin ehdotuksesta kolmimiehisen valiokunnan valmistelemaan kysymystä pulakauden aikaisten toimikuntain saattamisesta lähempään yhteyteen kaupungin varsinaisen hallinnon kanssa. Tämä valiokunta ei kuitenkaan, syystä että yksi sen jäsenistä kohdakkoin kuoli ja toinen muutti toiselle paikkakunnalle, voinut antaa mietintöä asiasta, ja Kaupunginvaltuusto peruutti valiokunnan tehtävän lokakuun 28 päivänä 1919 siihen viitaten, että puheenalaiset toimikunnat vähitellen tulisivat lakkautettaviksi.

Viimeaikainen pulakauden kunnallisten elinten lakkauttaminen ei kuitenkaan toistaiseksi ole koskenut halkotoimikuntaa eikä halkokonttoria, jotka päin vastoin on katsottu olevan edelleen pysytettävä halkojen tuonnin turvaamiseksi kaupunkiin. Niiden poikkeusaseman muodottomuuteen on sitä vastoin useassa tilaisuudessa viitattu. Niinpä on komitea, joka helmikuun 17 päivänä kuluvaa vuotta antamassaan mietinnössä *(Pain. asiakirj. n:o 7)* lausui mielensä eräiden osakeyhtiöiden ehdotetusta kunnallistuttamisesta, huomauttanut, että halkotoimikunta on ainoastaan toimimalla kunnallislaista riippumatta voinut järjestää kaupungin halonhankinnan. Kunnallisen halonhankinnan harjoittamisesta nykyisessä muodosaan on niinikään — eritoten siinä Kaupunginvaltuuston kokouksessa, jossa esillä olevaa asiaa viimeksi käsiteltiin — lausuttu niinkin ankaroita arvosteluja, että halkokonttori on luonnottomuus kunnallishallinnossa, koska konttori voi toimia ainoastaan rikkomalla kunnallisasetusta.

Todellisuudessa onkin halkokonttori tehnyt sopimuksia, joiden päättäminen oikeastaan olisi ollut Kaupunginvaltuuston asia. Tällaista menettelyä ovat kuitenkin perustelleet vallitsevat luonnottomat olot, jotka eivät moniin aikoihin ole sallineet kunnallisen halonhankinnan kaikilta kohdin säännönmukaista hoitamista.

Kun kuitenkin säännöllisempiin oloihin nyttemmin on päästy, ei semmoisia poikkeustoimenpiteitä enää voi pitää tarpeellisina, eipä puolustettavinakaan. Niitä muotoja, joissa kunnallista halonhankintaa tähän asti on toimitettu, on sentähden valiokunnan mielestä käytävä järjestämään.

Rahatoimikamari on, niinkuin edellä huomautettiin, ehdottanut liikkeen siirrettäväksi osakeyhtiölle, jossa Helsingin kaupunki olisi pääosakkaana *(Pain. asiakirj. n:o 54 vuodelta 1919)*, kun taas toiselta puolen halonhankinnan pysyttämistä kunnallisena yrityksenä on usealla taholla Kaupunginvaltuustossa puollettu.

Tätä kysymystä harkittaessa ovat tosin eräät valiokunnan jäsenet olleet sitä mieltä, että halonhankintaa voisi tehokkaammin ja liikemäisemmin hoitaa osakeyhtiö kuin kunnallinen viranomainen. Kun kuitenkin näyttää tuskin luultavalta, että yksityistä pääomaa voitaisiin mainittavassa määrässä saada sidotuksi puheenalaista laatua olevaan yritykseen, ja kun osakeyhtiömuotoa

ehkä voitaneen pitää kaupungille epäedullisena yhtiön maksettaviksi pantaviin veroihin nähden, ei valiokunta ole voinut yhtyä rahatoimikamarin ehdotukseen. Valiokunta on sentähden tehtävänsä mukaisesti koettanut etsiä keinoa, jota käyttämällä halkotoimikunta ja halkokonttori voitaisiin kokonaan sovittaa varsinaiseen kunnallishallintoon, toimien samoja perusohjeita noudattaen kuin muutkin kunnalliset hallintoelimet, mutta siitä huolimatta säilyttäen sen määrän liikuntavapautta ja riippumattomuutta, mikä on välttämätön halonhankinnan liikemäiselle hoidolle.

Ensimmäinen edellytys halkotoimikunnan ja halkokonttorin liittämiselle varsinaiseen kunnallishallintoon on, että niille molemmille vuosittain laaditaan meno- ja tuloarvio, jonka Kaupunginvaltuusto asianmukaisessa järjestyksessä vahvistaa ja joka otetaan kaupungin yleiseen budjettiin. Tästä johtuu m. m., ettei siten vahvistettuja menosääntöjä saa enempää kuin muidenkaan kunnallisten hallintoelinten menosääntöjä Valtuuston luvatta ylittää.

Vaikeuksia on arveltu esiintyvän etusijassa tässä kohden, koska molemmilla mainituilla viranomaisilla tähän asti on ollut paljon vapaammat kädet ja ne todellisuudessa ovat hoitaneet kunnallista halonhankintaa miltei yksityisen liikeyrityksen tavoin. Jos sentähden edellä mainittu muutos toimeenpannaan, käy valiokunnan mielestä tarpeelliseksi toisella tavoin koettaa taata puheenalaisille hallintoelimille tarpeellinen luotto ja ylipäätään riittävä taloudellinen toimintavapaus.

Harkitessaan siinä kohden tarjoutuvia mahdollisuuksia, ja kun kaupungin omat virastot ja laitokset kuluttavat noin 70 % halkokonttorin hankkimista haloista, on valiokunta puolestaan katsonut tarpeellisen toimintavapauden olevan sopivimmin saavutettavissa siten, että halkotoimikunta oikeutetaan rahatoimikamarin suostumuksella saamistodistusta vastaan ja kamarin määräämän koron suorittamalla saamaan etuanteja näiden virastojen ja laitosten polttoainemäärärahoista, sikäli kuin niitä ei ole varattu hiilien ostoon. Vuoden 1920 menosäännön mukaan nousevat niiden kunnallisten virastojen ja laitosten polttoainemäärärahat, joiden halonkulutus on suurin, seuraaviin määriin:

Sähkölaitoksen	8,750,000: —
Kaasulaitoksen	2,245,000: —
Sairaalain	1,605,400: —
Kansakoulujen	427,000: —
Kunnalliskodin	325,000: —
Kaupungin kiinteistöjen	176,000: —
Poliisilaitoksen	135,000: —
Palolaitoksen	96,000: —
Yhteensä Smk	13,759,400: —

Kun vastaisuudessa ei ole odotettavana näiden määrärahain vähenemistä, voisivat täten kunnalliset halonhankintaviranomaiset vuoden alussa, ennenkuin mitään osaa kaupungin tarvitsemista halkomääristä on toimitettu, halkokonttorin menosääntöön merkittyjen rahamääräin lisäksi halkojen ostoon käyttää 13—14 miljoonan markan luottoa. Tosin tämä luotto vuoden varrella vähenisi, sikäli kuin halkoja kunnallisille virastoille ja laitoksille toimitetaan, eikä sitä enää vuoden lopulla olisi käytettävänä, mutta se voisi kuitenkin taata halkokonttorille melko laajan toimintavapauden ja, taitavasti käytettynä, kokonaan poistaisi tai ainakin sangen vähäiseen määrään supistaisi lisämäärärahain tarpeen, koska tietenkin halkokonttorilta voidaan vaatia, että se liikesopimuksia tehdessään ottaa asianmukaiseen huomioon puheenalaisen luoton asteettaisen vähenemisen vuoden alusta sen loppuun, jonka vähenemisen voi ainakin likimäärin edeltäpäin laskea.

Jos valiokunnan ehdottama menettely saavuttaa Kaupunginvaltuuston hyväksymisen, näyttää luultavalta, että halkotoimikunta ja halkokonttori, siinäkin tapauksessa että ne otetaan kaupungin yleiseen budjettiin, voivat mainittavitta vaikeuksitta edelleen hoitaa kunnallista halonhankintaa samassa laajuudessa ja pääasiassa samalla tavoin kuin tähänkin asti, kuitenkin sillä olennaisella erotuksella, ettei niiden toiminta loukkaa kunnallisasetusta.

Kun halkotoimikunta ja halkokonttori siten rahataloudellisessa suhteessa sijoitettaisiin muun kunnallishallinnon puitteisiin, on valiokunnan mielestä niiden molempain noudatettavaksi vahvistettava samanlaatuiset johtosäännöt, kuin Kaupunginvaltuusto yleensä on aikaisemmin antanut samantapaisille kunnallisille hallintoelimille. Koska kuitenkin sekä halkotoimikuntaa että halkokonttoria edelleen lienee pidettävä tilapäisinä viranomaisina sikäli, ettei esim. niiden viranpitäjiä ja työläisiä olisi eläkkeeseen ja muihin etuihin nähden asetettava kaupungin vakinaisessa palveluksessa olevain henkilöjen vertaisiksi, on valiokunnan enemmistön mielestä johtosäännöissä ilmaistava näiden viranomaisten väliaikainen laatu. Samantapaista menettelyä on Kaupunginvaltuusto aikaisemmin noudattanut kunnalliseen työnvälitystoimistoon nähden, joka perustettiin vuonna 1902, mutta asetettiin vakinaiselle kannalle vasta vuonna 1914, sittenkuin sen tarpeellisuus oli havaittu pysyväiseksi. Muuan valiokunnan vähemmistö on kuitenkin ollut sitä mieltä, että halkotoimikunnan alaiset Helsingissä asuvat henkilöt olisi asetettava kaupungin vakinaisessa palveluksessa olevain henkilöjen vertaisiksi. Puheenalaisten johtosääntöjen ehdotusten laatiminen olisi Valtuuston annettava halkotoimikunnan tehtäväksi, jolla siihen on parhaat edellytykset. Sen ohessa annettaneen toimikunnan tehtäväksi mahdollisimman pian Valtuustolle lähettää lausunto, miten halkokonttorin meno- ja tulosääntö olisi laadittava, siinä kohden kun voidaan noudattaa eri menetelmiä.

Mitä tulee kysymykseen, olisiko halkokonttorin aseman ehdotetun muutoksen yhteydessä toimeenpantava joitakin rajoituksia kunnallisessa halonhankinnassa, on valiokunnassa aluksi ilmaantunut eri mieliä. Eräät sen jäsenet ovat halunneet toivomuksena lausua, että halkojen myyntiä yksityiskuluttajille olisi, sikäli kuin täysin vakiintuneisiin oloihin päästään, vähitellen supistettava ja lopuksi kokonaan lakkautettava; toiset taas ovat olleet sitä mieltä, ettei semmoista halonmyynnin rajoitusta olisi toimeenpantava, koska halkokonttori hankkimalla halkoja yksityisillekin voi toimia kaupungin halonhintain säätelijänä, niinkuin tähän asti on huomattavassa määrässä ollut laita. Siihen nähden että halkojen kysynnän vähenemistä on odotettavana, jos hiilenhinnat alenevat, on valiokunta kuitenkin voinut yhtyä lausumaan, että halkokonttorin olisi halkoja varastoon ostaessaan noudatettava tarpeellista varovaisuutta ja että myynti yksityisille olisi rajoitettava ainoastaan pienenlaisten kuluttajain halkotarpeen tyydyttämiseen.

Edellä esitetyn perusteella on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

että rahatoimikamarin ehdotus kunnallisen halonhankinnan siirtämisestä osakeyhtiölle saisi raueta;

että halkotoimikunnalle ja halkokonttorille vuosittain laadittaisiin kaupungin yleiseen meno- ja tulosääntöön otettavat meno- ja tulosäännöt;

että halkotoimikunta saisi tehtäväkseen Kaupunginvaltuustolle antaa lausunnon mainittujen uusien meno- ja tulosääntöjen laatimistavasta sekä ehdotukset niin toimikunnan kuin halkokonttorinkin johtosäännöiksi;

että halkotoimikunta oikeutettaisiin rahatoimikamarin suostumuksella saamistodistusta vastaan ja kamarin määräämän koron suorittamalla saamaan etuanteja kunnallisten virastojen ja laitosten polttoainemäärärahoista, sikäli kuin niitä ei ole varattu hiilien ostoon; sekä

että halkokonttoria kehoitettaisiin halkoja varastoon ostaessaan noudattamaan tarpeellista varovaisuutta ja yksityisesti myymään halkoja ainoastaan pienenlaisille kuluttajille.

Helsingissä, toukokuun 11 päivänä 1920.

Gustaf Norrmén.

Salomon Hellsten. **G. Idström.**
J. Laherma. **Alwar Niklander.**

Harald Dalström.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Valiokunnan mietintö yleishyödyllisten yritysten ja laitosten sekä hyväntekeväisyysseurojen avustusmäärärahain jakamisesta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkuin Kaupunginvaltuusto oli viime budjetinjärjestelyssä kaupungin 1920 vuoden menosääntöön merkinnyt 450,000 markkaa yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustamiseksi (17 P. L. V. 1) sekä 150,000 markkaa hyväntekeväisyysseurojen y. m. avustamiseksi (8 P. L. IV. 1), molemmat määrärahat käytettäviksi Valtuuston vastaisen päätöksen mukaan, asetti Valtuusto kokouksessaan tammikuun 27 päivänä kuluvaa vuotta allekirjoittaneista kokoonpannun erikoisvaliokunnan valmistelemaan kysymystä ensinmainitun määrärahan jakamisesta, ja Valtuuston seuraavan helmikuun 11 päivänä tekemän päätöksen johdosta sama valiokunta sai toimekseen antaa ehdotuksen jälkimmäisenkin määrärahan jakamisesta. Valiokuntaa asetettaessa valtuutettiin se niinikään määräämään, milloin hakemukset oli tehtävä sekä asianomaisten johto- ja lautakuntain näistä annettava tarpeelliset lausunnot.

Jo ennen valiokunnan asettamista olivat, enimmältä osalta jo vuonna 1919, osin Kaupunginvaltuusto, osin Valtuuston valmisteluvaliokunta siihen lähettäneet 9 yhdistyksen ja laitoksen tekemät apurahananomukset (n:ot 3, 4, 11, 20, 25, 34, 36 a—d, 38 ja 39 sivuilla 18—21 olevassa luettelossa).

Valiokunta perustautui viime helmikuun 13 päivänä ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Rosenqvistin. Sittenkuin valiokunta sen jälkeen oli sanomalehdissä ilmoittamalla kehoittanut halullisia hakijoita viimeistään seuraavan maaliskuun 6 päivänä antamaan Kaupunginvaltuustolle osoitetut hakemukset avustusten saamiseksi puheena olevista määrärahoista, joiden hakemusten mukana tuli, mikäli mahdollista, seurata sekä tili kannetuista avustusvaroista ja toimintakertomus vuodelta 1919 että myös kuluvan vuoden työohjelma ynnä meno- ja tuloarvio, saapui määräajan kuluessa hakemuksia 26 yhdistykseltä ja laitokselta (n:ot 1, 2, 5, 8—10, 12—19, 21—24, 27, 30, 31, 33, 35, 36 e—i, 37 ja 40 mainitussa luettelossa) ja kohta sen päätyttyä

edelleen 6 yhdistykseltä ja laitokselta (n:ot 6, 7, 26, 28, 29 ja 32 luettelossa). Kun valiokunta katsoi ehtivänsä ajoissa hankkia asianomaisten johto- ja lautakuntain lausunnot viimeksi mainittujen yhdistysten ja laitosten hakemuksista, ei valiokunnan mielestä ollut kohtuullista, vaikka hakemukset olivatkin saapuneet määräajan umpeen mentyä, olla niitä huomioon ottamatta, varsinkin kun useissa niistä anottiin avustusta yrityksille tai laitoksille, joita kaupunki oli monena vuonna kannattanut.

Valiokunta sentähden lähetti kaikki edellä mainitut hakemukset, ellei niitä ollut jo aikaisemmin lähetetty, lausunnon saamiseksi niihin kunnallisiin johto- ja lautakuntiin, joiden katsottiin asiantuntevimmin voivan arvostella kunkin yrityksen ja laitoksen toiminnan hyödyllisyyttä, ja kehoitettiin asianomaisia johto- ja lautakuntia antamaan lausuntonsa viimeistään seuraavan maaliskuun 26 päivänä.

Sittenkuin kaikki lausunnot vähitellen olivat valiokunnalle saapuneet ja hakukirjat sen jälkeen oli lähetetty kiertämään valiokunnan jäsenten kesken heidän lausuntonsa saamiseksi kustakin hakemuksesta, teki edelleen viime huhtikuun 20 päivänä eli enemmän kuin kuuden viikon kuluttua hakuajan päättymisestä Helsingin työväenyhdistys anomuksen 5,000 markan apurahan myöntämisestä mainitun yhdistyksen kirjaston kuntoon panettamiseksi. Vaikka valiokunta on havainut tämän anomuksen tarkoituksen ansaitsevan huomiota, ei valiokunta edellä kerrottuihin seikkoihin nähden ole katsonut voivansa ottaa sitä käsiteltäväksi, mutta pyytää puolestaan lausua toivomuksen, että Kaupunginvaltuusto saisi tilaisuuden toisessa yhteydessä avustaa puheenalaista tarkoitusta.

Muista edellä mainituista anomuksista on valiokunnalla asiaan kuuluvat kirjat tarkastettuaan kunnia Kaupunginvaltuustolle antaa seuraava valiokunnan yksimielinen mietintö ehdotuksineen.

Niinkuin jäljempänä sivuilla 18—21 esitetyssä, taulun muotoon laaditussa katsauksessa olevasta ensimmäisestä numerosarekkeesta näkyy, nousee anottujen apurahain yhteenlaskettu määrä kokonaiseen 1,182,100 markkaan käytettäväin määrärahain ollessa kaikkiaan ainoastaan 600,000 markkaa. On sentähden luonnollista, että osin useat anomukset täytyy kokonaan evätä, osin anottuja avustusmääriä tuntuvasti supistaa, jos mieli olla ylittämättä käytettävänä olevia määrärahoja. Valiokunnan on sentähden täytynyt, samoin kuin vastaavan valiokunnan useana edellisenä vuonna, asettua epäävälle tai kovasti tinkivälle kannalle niihinkin anomuksiin nähden, joiden tarkoitus on valiokunnasta näyttänyt kannatusta ansaitsevalta. Tässä on valiokunta kat-

sonut olevan noudattaminen sitä periaatetta, että määrärahoja on etusijassa myönnettävä niille yrityksille ja laitoksille, jotka jo ovat toiminnassa ja joiden olemassaolo edellytetyn apurahan saamatta jäämisen johdosta voi joutua uhanalaiseksi, ja näiden joukossa etusijassa niille, joita kunta on aikaisemmin avustanut, jota vastoin suunniteltujen uusien yritysten ja laitosten ei yleensä ole katsottu voivan tulla huomioon. Toimeenpannessaan annottujen määräin välttämätöntä supistamista on valiokunta niinikään koettanut mahdollisimman vähän tinkiä lastenhoitotarkoituksiin sekä kesätyöskentelyn hankkimiseksi lapsille ja nuorukaisille pyydetyistä avustuksista.

Kun valiokunnan ehdotus käytettävänä olevain varain jakamiseksi tietenkin pääasiassa nojaa asianomaisten johto- ja lautakuntain antamiin lausuntoihin, julkaisee valiokunta seuraavassa otteita näistä lausunnoista, esittäen anomukset siten numeroituina ja siinä järjestyksessä, kuin ne tavataan edellä mainitussa katsauksessa. Tämän yhteydessä valiokunta niissä tapauksissa, joissa se on puoltanut vähempää kuin edellisenä vuonna myönnettyä määrää taikka kun muun syyn on katsottu sitä vaativan, lyhyesti perustelee ehdotustaan.

N:ot 1—4.

Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta on näistä anomuksista lausunut seuraavaa:

Ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta pyytää lausua, että se pitää kaikkia anomuksia huomiota ja sentähden myös kannatusta ansaitsevina. Jos kuitenkin käytettävänä olevain määrärahain riittämättömyyden johdosta täytyy määristä tinkiä, pyytää johtokunta ehdottaa seuraavaa:

Helsingin kuuromykkäyhdistyksen anoma määräraha on niin pieni, että sitä tuskin olisi sopiva vähentää, ja on johtokunta sitä mieltä että, ellei täyttä määrää voida myöntää, olisi se kokonaan poistettava.

Helsingfors svenska folkhögskola opiston työ ansaitsee hyvinkin kaikkea kannatusta, mutta johtokunta pyytää kuitenkin ehdottaa sille myönnettäväksi saman määräisen apurahan kuin edellisenäkin lukuvuonna eli 1,500 markkaa.

Helsingfors lärar- och lärarinneförening yhdistyksen toiminta on sitä laatua, että sitä olisi mahdollisimman laajassa mitassa avustettava. Kun ei yritys kuitenkaan joudu vaaraan, vaikka sen määrärahaa vähennetäänkin, pyytää johtokunta lausua mielipiteenään, että tässä tapauksessa voitaisiin pyydetystä määrästä tinkiä, kuitenkin niin vähän kuin mahdollista.

Mitä vihdoin *Kamratförbundet Fylgian* anomaan määrään tulee, olisi se johtokunnan mielestä mikäli mahdollista myönnettävä sinänsä.

N:o 5.

Tästä on suomenkielisten kansakoulujen johtokunta antanut seuraavan lausunnon:

Johtokunta saa kunnian ilmoittaa lämpimästi puoltavansa puheenalaista anomusta. Kun oppilasluku kaupungin suomenkielisissä kansakouluissa kuluvan lukuvuoden alussa on lisääntynyt noin 1,600 ja kun elantokustannukset viime vuoteen verraten eivät ole huojistuneet, niin johtokunta ei puolestansa ole katsonut pyydettyä määrärahaa liialliseksi, vaan tahtoo ainoastaan huomauttaa, että voimassa olevain määräysten mukaan valtiovarasto tulee kaupungille suorittamaan takaisin puolet puheenalaiseen tarkoitukseen käytetyistä varoista.

N:ot 6—20.

Näistä anomuksista on kasvatuslautakunta antanut neljä eri lausuntoa.

Lautakunnan antama lausunto anomuksista n:oista 6—7 on seuraavaa sisällystä:

Kesäksi 1919 myönnettiin *Arbetets vänner* yhdistyksen *emäyhdistykselle* sekä *sen Sörnäsin haaraosastolle* kumpaisellekin 1,500 markkaa eli yhteensä 3,000 markkaa. Molempain yhdistysten yhteisesti järjestämiin puutarhakursseihin otti osaa 39 lasta. Osanottajain luku oli siis verraten vähäinen, mutta luultavasti johtui tämä osittain siitä, että mainitut määrärahat vasta kesäkuun lopulla myönnettiin yhdistykselle, minkätähden lapset eivät voineet ajoissa saada tietoa kurssien alkamisesta. Siihenkin nähden, että lapset puutarhatyön ohessa ovat saaneet käsityön opetusta, täytyy katsoa yhdistykselle viime kesäksi myönnetyn määrärahan tulleen tarkoituksenmukaisesti käytetyksi. Kun kasvatuslautakunta edelleen on sitä mieltä, että köyhäin lasten kesätyöskentelyä olisi tuettava kunnan varoilla ja että viime keväänä semmoisiin tarkoituksiin myönnettyjen määrärahain korotus ainakin 25 %:lla on tarpeen vaatima, rohkenee lautakunta ehdottaa, että Arbetets vänner yhdistyksen emäyhdistykselle ja sen Sörnäsin haaraosastolle kumpaisellekin myönnettäisiin 2,000 markkaa eli yhteensä 4,000 markkaa. Samalla pyytää lautakunta kehoittaa niitä yleishyödyllisiä yrityksiä ja laitoksia, jotka kunnan myöntämillä varoilla aikovat jaella ruokaa, mahdollisimman laajassa mitassa käyttämään elintarvetoimikunnan keskuskeittiötä, joka myy ravitsevaa ruokaa huokealla.

Teollisuusseutujen evankelioimisseuran, Helsingin kaupunkilähetyksen ja *Nuorten naisten kristillisen yhdistyksen* tekemistä anomuksista n:oista 8—10 on kasvatuslautakunta antanut seuraavan lausunnon:

Kasvatuslautakunta saa ensiksi mainita, että myöskin lautakunnan omassa keskuudessa on viime aikoina ollut vakavan harkinnan alaisena kysymys, mitä

voitaisiin tehdä niiden 13—16-vuotiasten lasten sekä taloudelliseksi että kasvatukselliseksi avustamiseksi, jotka näihin asti ovat saaneet vapaasti toimia sekä ansaita asiapoikina ja asiatyttöinä kauppaliikkeissä ja konttoreissa, mutta joista liikkeenomistajain on täytynyt varsinkin 14 vuotta nuoremmat eroittaa toimistaan viime helmikuun 7 päivänä voimaan astuneen kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloista annetun lain johdosta, eikä myöskään 14—16 ikävuosien välillä olevia lapsia ole voitu jatkuvasti pitää sellaisissa liikkeissä, missä ei asiapojan tai asiatytön työaikaa voida päivittäin rajoittaa sanotun lain määräämään 6 tuntiin. Miten paljon tällaisia ansiopaikkansa menettäneitä ja toimettomaksi joutuneita lapsia pääkaupungissa tällä hetkellä on, siitä ei kasvatuslautakunta ole voinut saada luotettavaa tilastoa, mutta todennäköisesti kohoaa niiden lukumäärä useihin satoihin sekä uusien, kansakouluista tavallisesti 13-vuotiaina pois pääsevien ja useimmissa tapauksissa liikkeisiin asiapojiksi ja -tytöiksi pyrkivien kanssa yhteenlaskettuna ehkä pariin tuhanteenkin. Joka tapauksessa on tällaisten puutteellisissa oloissa elävien ja arimmassa kehitysiässä olevien lasten asema nykyään vaaranalainen, niinkauan kuin ehkä läheisessä tulevaisuudessa säädettävä oppivelvollisuus ja kansakoulukurssiin liittyvä pakollinen jatko-opetus sitoo heidät kyseessä olevina ikävuosina kiinteään koulunkäyntiin.

Etteivät nämä puheena olevat lapset pääsisi tänä mahdollisesti yleiseen oppivelvollisuuteen johtavana ylimenoaikanakaan lyöttäytymään varsin suuressa määrässä kengänkiilloittajain, sanomalehdenmyyjäin y. m. katuammattilaisten kasvatuksellisessa suhteessa sangen epäilyttävään joukkoon, sitä olisi kasvatuslautakunnan mielestä yhteiskunnan puolelta kiireellisillä toimenpiteillä estettävä. Kuten tunnettua, työskentelee parhaillaan Valtuuston aikaisemmin asettama, erinäisistä sosiali- ja kasvatuslautakunnan jäsenistä kokoonpantu komitea, jonka toimesta tultaneen Valtuustolle jättämään laajasuuntainen mietintö alaikäisten lasten kasvatuksen järjestämiseksi. Mutta tätä odoteltaessa olisi edellä huomautetun, äkillisesti syntyneen tilanteen vaatimuksista, vaikkapa vain väliaikaisena toimenpiteenä, perustettava toimettomiksi joutuneille nuorille tarkoituksenmukaisesti järjestettyjä ammatillisia työlaitoksia, missä he voisivat tulla varjelluiksi joutilaisuuden aiheuttamilta turmiollisilta vaikutuksilta, tottua säännölliseen työhön, saavuttaa jonkunmoista kätevyyttä sekä osaksi ansaitakin.

Kun nyt Teollisuusseutujen evankelioimisseura (r. y.), Helsingin kaupunkilähetys ja Nuorten naisten kristillinen yhdistys ovat tarjoutuneet järjestämään tällaisia työlaitoksia ja heillä on käytettävissään niihin tarvittavat huoneustot, joissa apuraha-anomuksiin sisältyväin selvitysten mukaan voisi yhteensä työskennellä 104 lasta, pitää kasvatuslautakunta tällä hetkellä varsin tärkeänä, että näitä sekä kasvatuksellisen että aineellisen avustuksen tarpeessa olevien nuorten hyväksi aiottuja yrityksiä kunnan varoilla tuettaisiin.

Mitä kyseessä oleviin anomuksiin erikseen eriteltyinä tulee, on Teollisuusseutujen evankelioimisseura (r. y.) pyytänyt 68,900 markkaa 40 pojalle ja Helsingin kaupunkilähetys 40,000 markkaa 24 pojalle suunniteltua työlaitosta varten, joista molemmista annettaisiin säännöllisesti työssä käyville oppilaille 100 markkaa kuukaudessa vaate- ja ruoka-apuna. Olettamalla kummankin laitoksen työkauden 10 kuukautta kestäväksi sekä työskentelijäin määrän pitkän aikaa täysilukuiseksi tekisi ensiksi mainitun yhdistyksen pyytämä avustus 5 markkaa 74 penniä ja jälkimäisen 5 markkaa 56 p:iä kultakin oppilaspäivältä. Nuorten naisten kristillinen yhdistys on anonut 52,500 markkaa 40 tytölle, josta samojen jakoperusteiden mukaan tulisi ainoastaan 4 markkaa 38 p:iä oppilaspäivältä. Että

N. N. K. Y:n laskelmat ovat päättyneet pienempään summaan, johtuu paitsi halvemmista opettajapalkoista sekä siitä ettei tytöille tarvitse hankkia niin paljon maksavia käsityökalustoja kuin pojille myöskin melkoisesti siitä, että tytöille on ajateltu ainoastaan 75 markan suuruinen kuukausipalkkio.

Vertaillessaan näitä eri anomuksia ja niihin liittyviä, joissakin suhteissa erilaisia työsuunnitelmia toisiinsa on kasvatuslautakunta ollut periaatteellisesti sitä mieltä, että säännöllisesti ja ahkerasti työskenteleväin tyttöjen tulisi saada vaateja ruoka-avustuksena yhtä suuri palkkio kuin mitä pojillekin on ajateltu antaa eli siis keskimäärin sata markkaa kuukaudessa. Sitä paitsi olisi Nuorten naisten kristillisen yhdistyksen tyttöjen työtupaa varten esittämään työjärjestykseen saatava monta tuntia päivässä käsittäväin käsitöiden vastapainoksi jonkun verran vaihtelua sovittamalla siihen pari tuntia viikossa joko voimistelua tai järjestettyjä leikkejä sekä saman verran laulua ja tyttöjen käsitöihin sovellettua kaavaja sommittelupiirustusta. Poikain työohjelmasuunnittelujen suhteen ei kasvatuslautakunnalla ole erikoisempaa muistuttamista.

Koska voisi tapahtua, että vaikka määräraha myönnettäisiin esim. 40 oppilasta käsittävälle työlaitokselle, siellä ei kävisikään niin monta työskentelijää, olisi kasvatuslautakunnan mielestä tämän vuoksi pidettävä todellisia oppilaspäiviä — väliin sattuvia pyhäpäiviä kuitenkaan vähentämättä — varsinaisena laskuperusteena kaupungin avustusta annettaessa. Ellei näissä laitoksissa olisi pitkin aikaa jo etukäteen suunniteltua määrää työskentelijöitä, tulisi siinä tapauksessa annettua avustusta lopullisesti tilitettäessä tehdä suhteellinen vähennys. Muutenkin olisivat työt näissä laitoksissa johdettavat jonkunmoisten tuloksien aikaansaamista eikä ainoastaan ajan viettämistä silmällä pitäen. Myöskin oppilaille annettavien ruoka-avustusten jakamisessa olisi näiden avustusta anovain yhdistysten käytettävä mahdollisimman suuressa määrässä hyväkseen kaupungin keskuskeittiön tarjoamia etuja.

Edellä lausutun perusteella sekä viitaten samassa yhteydessä esitettyihin huomautuksiin rohkenee kasvatuslautakunta ehdottaa annettavaksi sanotuissa anomuksissa esitetyille, poikia varten perustettaville työlaitoksille 5 markan suuruisen sekä tyttöjen työtuvalle 4 markan 38 pennin suuruisen avustuksen kultakin oppilaspäivältä. Tämän perusteen mukaan tulisivat saamaan:

Teollisuusseutujen evankelioimisseura	40 × 10 × 30 × 5 mk =	Smk 60,000: —
Helsingin kaupunkilähetys	24 × 10 × 30 × 5 mk =	„ 36,000: —
Nuorten naisten kristillinen yhdistys anomansa määrän.....		„ 52,500: —

Hakemuksesta n:o 11, joka tarkoittaa *lastensuojelukeskuksen toimiston* avustamista, on kasvatuslautakunta lausunut m. m. seuraavaa:

Ei liene muuta kuin yksi mieli yksityisen avustustoiminnan hyödyllisyydestä, varsinkin lastensuojelualalla, kun tämä päämäärästään tietoisena ja oikein johdettuna työskentelee kunnallisen avustustoiminnan rinnalla ja sen kanssa käsikkäin, ja ansaitsee se sentähden omien varojensa lisäksi saada kunnalta aineellistakin kannatusta; kuitenkin tulisi kunnan tässä voida olla varma siitä, että asianomaiset käyttävät varoja tarpeellista säästäväisyyttä noudattaen sekä

kaukonäköisesti ja käytännöllisesti. Näin menetellen voidaan kunnalle tällä alalla koituvia kustannuksia varsin huomattavassa määrässä vähentää.

Mitä lastensuojelukeskuksen toimiston toimintaan tulee, näyttää kasvatuslautakunnasta, kuin olisi edellä esitetyt näkökohdat siinä sangen huomattavassa määrässä sivuutettu. Keskuksen perustamisella ei kaiketi, niinkuin nimikin osoittaa, voinut lautakunnan mielestä olla tarkoituksena välittömän avustustoiminnan itsenäinen harjoittaminen, vaan paremman järjestyksen ja selvyyden aikaansaaminen lasten suojelutyöhön sillä keinoin, että toimisto olisi yhdistäväna ja välittävänä renkaana lasten suojelutoiminnan alalla työskenteleväin eri yksityisten yhdistysten, näiden ja kunnallisten laitosten sekä yleisön ja viimeksi mainittujen kesken. Niin ei kuitenkaan, mikäli lautakunnalle on tunnettua ja niinkuin ennen kaikkea käy selville hakukirjassa olevasta selonteosta, ole ollut laita, vaan on keskuksen toiminta suureksi, milteipä suurimmaksi osaksi kohdistunut suoranaisten avustusten antamiseen.

Myöskin mitä taloudenhoitoon tulee, näyttää kasvatuslautakunnasta, kuin ei keskus tässäkään kohden olisi asianmukaisessa määrässä ottanut huomioon edellä esitettyjä perusperiaatteita apurahoja käyttäessään. Lautakunnasta tuntuu siltä, kuin ei keskus olisi toivottavassa määrässä osoittanut asianmukaista säästäväisyyttä enempää kuin huolekkuutta ja kaukonäköisyyttäkään. Mikäli nimittäin lautakunnalle on tunnettua, on Föreningen för barnens och ungdomens väl yhdistys syntymisestään lähtien saanut osakseen sangen huomattavaa myötätuntoa yleisön puolelta, mikä on ilmennyt lahjoina ja lahjoituksina, jotka nykyoloissakin ovat olleet huomattavan suuria ja joiden, jos toiminta olisi rajoittunut alkuaan suunniteltuun alaansa, olisi luullut kyllin riittävän. Sekä nämä summat että kaupungin myöntämät apurahatkin lienee kuitenkin — mikäli asioita tuntevat henkilöt ovat lautakunnalle ilmoittaneet — jo aikoja sitten kulutettu.

Kasvatuslautakunnasta, jossa asia on aiheuttanut sangen vilkasta keskustelua, jonka kuluessa on lausuttu varsin eri suuntiin meneviä mielipiteitä apurahan hyödyllisyydestä, on kuitenkin näyttänyt siltä, kuin olisi syytä myöntää se, minkätähden lautakunta sitä puoltaa, minkä ohessa kuitenkin näyttää olevan syytä siihen liittää huomautus sen tarkoituksesta ja varain käyttötavasta.

Muista kasvatuslautakuntaan lähetetyistä anomuksista, n:oista 12—20, on lautakunta antanut alempana olevan lausunnon, jossa sen ohessa vielä kerran kajotaan anomuksiin n:oihin 10 ja 11. Lautakunnan lausunto on seuraava:

Vertaillessaan näitä apuraha-anomuksia on kasvatuslautakunta ensinnäkin katsonut olevan syytä jaoitella ne kahteen ryhmään: 1) sellaisiin, jotka ovat anoneet avustusta nimenomaan yleishyödyllisiä tarkoituksia varten varatuista määrärahoista; ja 2) sellaisiin, jotka ovat pyytäneet aikomillensa yrityksille yleistä kunnan avustusta tarkoittamatta tai ainakaan mainitsematta erikoisesti kyseessä olevia määrärahoja ja johon jälkimäiseen ryhmään kuuluvista muutamista anomuksista kasvatuslautakunta on jo aikaisemmin antanut lausuntonsa.

Mitä ensimäiseen ryhmään luettaviin anomuksiin tulee, olisi niistä lautakunnan mielestä Nuorten miesten kristillisen yhdistyksen ylläpitämä veistolaitos sekä kaikki jo aikaisemminkin lasten kesäisen puutarhatyön järjestelyssä ansiok-

kaasti toimineet anojat ensi sijassa huomioonotettava. Mainittua veistolaitosta olisi tuettava sen vuoksi, että sen menestyksellinen ja tunnustusta ansaitseva toiminta pikatoimisto „Marsin“ ohella tilapäisen ansiotoimen hankkimiseksi puutteenalaisille nuorille on jo vuosien kuluessa vakiintunut ja erikoisesti äskettäin voimaan astuneen n. s. liikeapulaislain vaikutuksesta yhä laajentunut. Puutarhatöiden järjestäminen kesäksi kaupunkiin jääville lapsille on taasen niin tärkeä, heitä turmiollisesta kaduilla kuljeskelemisesta suojeleva sekä säännölliseen työhön ja luonnon vaalimiseen kehittävä kasvatuksellinen toimenpide, että siitä olisi yksityisiä yhdistyksiä ja yrittäjiä auliisti avustamalla huolehdittava ainakin niin kauan, kunnes tietääksemme kansakoulujen johtokunnassa vireillä oleva ajatus mainitun johtokunnan alaisten, entistä suurempien koulupuutarhojen järjestämisestä kaupungin eri osiin on ennättänyt toteutua.

Myönnettäväin avustusten määrään katsoen on paljon vaikeampi lausua ehdottomasti oikeaan osuvaa arvostelua anojain anomuksensa perusteeksi esittämistä ennakkolaskelmista. Yleisen hintatason ja sen vaikutuksesta myöskin palkkojen jokaiselle tunnettu kohoaminen vaatii luonnollisesti kysessäolevilta yrityksiltäkin entistä suurempia menoja, ja mitä erikoisesti tärkeänä pidettävään lasten kesäiseen puutarhatyöskentelyyn tulee, lienevät heidän tähän asti käyttämänsä maa-alueet jo tavallista perinpohjaisemman muokkauksen ja lannoittamisen tarpeessa, joka seikka olisi määrärahoja myönnettäessä myöskin huomioon otettava. Vaikka asiain näin ollen ei voitane varmuudella väittää, että anomuksiin liitetyt menoarviot olisivat liian korkeat, täytyy niistä kuitenkin jaettavissa olevien varojen riittämättömyyden vuoksi sekä siihen katsoen mitä edellisinä vuosina on samoihin tarkoituksiin myönnetty jonkun verran tinkiä. Voisihan tapahtua niinkin, ettei esim. eri puutarhakursseihin ilmoittautuisikaan ennakkolaskelmissa edellytettyä osanottajain määrää, ja silloin voitaisiin nykyisissäkin oloissa suoriutua jonkun verran arviolaskelmia pienemmillä määrärahoilla. Missään tapauksessa ei asianomaisten pitäisi alottaa näitä yrityksiä suuremmassa laajuudessa kuin mitä niihin lopullisesti myönnetyt varat edellyttävät, ettei sitten oltaisi pakotettuja anomaan perästä päin lisäavustusta, kuten joskus on aikaisemmin tapahtunut.

Pitäen vähintäin 25 % korotusta välttämättömänä viime vuonna myönnettyihin määriin ja katsoen samalla, että muutamat puutarhayritykset kaipaavat melkoista suurempaa kannatusta, rohkenee kasvatuslautakunta ehdottaa ensiksi mainitsemaansa ryhmään lukemilleen laitoksille ja yrityksille seuraavia määrärahoja.

Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys sai toimettomia poikia varten järjestämänsä veistolaitoksen ja sen yhteydessä toimivan pikatoimisto „Marsin“ ylläpitämiseksi lukuvuodeksi 1919—1920 Smk 20,000: — ja, ilmoittaen aikovansa järjestää samalla katuammattilaisille puutarhatyöskentelyä tulevan kesän aikana, anoo lukuvuodeksi 1920—1921 Smk 34,700: — suuruista apurahaa. Siihen katsoen, että veistolaitoksen koko vuodeksi palkattu opettaja on ajateltu kesänaikana johtamaan näitä puutarhatöitä, joista opettajan palkan lisäksi aiheutuvat muut kustannukset on arvioitu ainoastaan 1,900 markaksi, katsoo kasvatuslautakunta voivansa puoltaa ainoastaan 30,000 markkaa.

Helsingin opettajaliiton puutarhatoimikunnalle puolsi kasvatuslautakunta viime vuonna annettavaksi 10,000 markkaa, mutta se sai ainoastaan Smk 6,000: — sillä seurauksella, että Valtuusto perästä päin katsoi olevan kohtuullista myöntää sille vähän yli 4,000: — markan suuruisen lisämäärärahan. Ensi kesäistä puu-

tarhatyön järjestelyä varten on toimikunta pyytänyt 16,000 markkaa. Kasvatuslautakunta ehdottaa sille annettavaksi Smk 12,000: —.

Finlands allmänna svenska folkskollärar- och lärarinneförening sai viime kesänä ruotsia puhuville lapsille järjestämänsä puutarhatyöskentelyn kannattamiseksi 6,000 markkaa ja anoo nyt Smk 17,000: —. Siihen katsoen, että ruotsinkielisiä lapsia yleensä samoinkuin tällaiseen puutarhatyöskentelyyn avustettaviakin on kaupungissa suhteellisesti vähemmän kuin suomalaisia, on yhdistyksen anoma määrä suhteettoman korkea, ja katsoo kasvatuslautakunta oikeudenmukaista tasapuolisuutta silmälläpitäen voivansa puoltaa ainoastaan 10,000 markkaa.

Töölön koulupuutarhan toimikunta ja kansakoulunopettajatar *Laura Hagan*, jotka viime vuonna saivat 2,000 markkaa, anovat nyt Smk 4,000: —. Ottaen huomioon näiden erikoisesti uhrautuvan ja ansiokkaan toiminnan lasten hyväksi, ehdottaa kasvatuslautakunta annettavaksi kummallekin vähintään 3,000 markkaa.

Valkonauha-yhdistys on lähettämänsä vuosikertomuksen mukaan saanut viime vuonna kunnalta 27,000. markan suuruisen apurahan kahden lastensuojelukodin ylläpitämiseksi ja anoo nyt 50,000 markkaa. Viitaten anomusta seuraavassa vuosikertomuksessa esitettyyn Valkonauhan toimintaan ja jo aikaisemmin lausuttuun periaatteeseen, että myönnettäviä apurahoja olisi ainakin 25 % entisestään korotettava, ehdottaa kasvatuslautakunta annettavaksi Valkonauhan ylläpitämille poika- ja tyttökodille yhteensä 35,000 markan suuruisen apurahan.

Edellä luetellut anomukset, joita varten kasvatuslautakunnan ehdottamat määrät tekevät yhteensä 93,000 markkaa, olisivat siis puheenalaisia määrärahoja jaettaessa ensi sijassa ja vieläpä puolletuista määristään vähentämättöminä huomioonotettavat. Seuraavista anomuksista, jotka niiden sanamuodosta päättäen eivät ainakaan kaikki ole alkujaan edes tarkoittaneetkaan edellämainittuja määrärahoja, pyytää kasvatuslautakunta lausua seuraavaa.

Köyhäin lasten työkotiyhdistys on anonut vuodeksi 1920 Kaupunginvaltuuston käyttövaroista 11,405 markan 95 pennin [1]) suuruista summaa kolmen työkodin ylläpitämiseksi. Koska tämä on yhdistyksen tulo- ja menoarviossa osoitetut hintainkohoamiset huomioonottaen verrattain pieni apuraha siihen verrattuna, mitä mainittu yhdistys on aikaisempina vuosina saanut, voitaneen se kokonaisuudessaan myöntää.

Rouvasväenyhdistys on saanut edellisenä vuonna lastenkodilleen, jossa on ollut 14 lasta, 12,000 markkaa ja anoo nyt Smk 16,000: —. Siihen katsoen, että yhdistys on saanut suurilta liikkeiltä ja varakkailta henkilöiltä runsaasti lahjoituksia, ja toivoen sen tulevan edelleenkin niitä saamaan ehdottaa kasvatuslautakunta tämän määrärahan pysytettäväksi ennallaan.

Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys on anonut vaihtoehtoisesti joko yleishyödyllisiin tarkoituksiin määrätyistä tai Valtuuston käyttövaroista 40 tytölle aiotun kaksiryhmäisen työtuvan ylläpitämiseksi Sörnäsissä 52,500 markkaa. Tästä asiasta on kasvatuslautakunta jo aikaisemmin [2]) antanut toisia samantapaisia työtupia koskevien anomusten yhteydessä puoltavan lausuntonsa ja pyytää niin ollen viitata siihen.

---

[1]) Yhdistys teki myöhemmin, sittenkuin edellä mainitun määrän oli havaittu johtuneen erehdyksestä, uuden anomuksen 85,000 markan suuruisen apurahan saamisesta.

[2]) Ks. edellä siv. 6.

Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys on jo viime marraskuun 21 päivänä anonut Kaupunginvaltuustolta 30,000 markan suuruista apurahaa iltatyökodin perustamiseksi puutteenalaisille lapsille kuluvan vuoden tammikuun 1 ja toukokuun 31 päivän välisenä aikana, ja on kasvatuslautakunta, edellyttämällä että tämä asia olisi voitu asianomaisissa virastoissa aikaisemmin ratkaista ja siitä riippuen myöskin aiottuna aikanansa käytännössä toteuttaa, saman marraskuun 24 päivänä antamassaan lausunnossa tätä anomusta puoltanut. Mutta koska nyt on jo enemmän kuin puolet kyseenalaiselle iltakodille alkujaan ajatellusta toimintakaudesta kulunut ja lapset ovat niin ollen kovimman talven ajan jo sivuuttaneet, ei tätä yritystä kannattane enään tämän lukukauden aikana toteuttaa, joten tämä anomus voitaneen jättää sanotusta syystä tällä kertaa huomioonottamatta.

Föreningen för barnens och ungdomens väl on anonut *lastensuojelukeskuksen toimiston* ylläpitämiseksi 5,700 markkaa kuukaudessa luettuna tammikuun 1 päivästä 1920 siksi kunnes lastensuojelukeskuksen asema kuntaan on lopullisesti ratkaistu. Tämän anomuksen johdosta on kasvatuslautakunta jo aikaisemmin antanut lausuntonsa [1]) ja on rahatoimikamari puoltanut lastensuojelukeskukselle annettavaksi kuluvan vuoden tammikuun 1 päivästä lukien seuraavan heinäkuun 1 päivään 5,700 markkaa kuussa eli kaiken kaikkiansa 34,000 markkaa, joten kasvatuslautakunnalla ei ole tässä asiassa aikaisemmin lausumansa lisäksi muuta huomautettavaa, kuin että tuo rahatoimikamarin ehdottama yhteissumma 34,000 markkaa on 200 markkaa pienempi kuin mitä kyseenalainen avustus tekisi, jos se laskettaisiin kuukausittain ehdotetun määrän mukaan.

Kun valiokunta puolestaan on, niinkuin taulusta näkyy, katsonut olevan ehdottaminen evättäväksi Teollisuusseutujen evankelioimisseuran (n:o 8) ja Helsingin kaupunkilähetyksen (n:o 9) tekemiä anomuksia, vaikka kasvatuslautakunta on niitä puoltanut, ei tämä ole johtunut siitä, että valiokunta olisi vähäksynyt mainittujen hakijain suunnittelemain poikain työlaitosten merkitystä, vaan yksinomaan siitä, ettei riittävää avustusta näille uusille yrityksille, joille mainittu lautakunta on ehdottanut määrärahoja yhteensä kokonaista 96,000 markkaa, voida myöntää edelleen tinkimättä vanhempain ja aikaisemmin avustusta saaneiden yritysten apurahoista, joita komitean ehdotuksen mukaan jo on paljon supistettu. Samasta syystä on tuntuvasti supistettu lautakunnan Nuorten naisten kristilliselle yhdistykselle puoltamaa apurahaa. Tämä yhdistys ei nimittäin enempää kuin edellisetkään saanut vuonna 1919 kunnalta apurahaa, mutta kyllä vuonna 1918 10,000 markan apurahan, ja valiokunta on sille nyt ehdottanut saman määräistä apurahaa.

Mitä tulee Föreningen för barnens och ungdomens väl yhdistyksen voimassa pitämän lastensuojelukeskuksen toimiston kannatusapuun, ei valiokunta, kasvatuslautakunnan lausunnossa aikaisemmin myönnettyjen varain käyttöä vastaan tehtyihin muistutuksiin nähden, ole katsonut voivansa ehdottaa

[1]) Ks. edellä siv. 6—7.

suurempaa avustusmäärää kuin vuonna 1919 eli 3,000 markkaa kuukaudessa, minkä ohessa sen nauttiminen on rajoitettu vuoden viiteen ensimmäiseen kuukauteen, joten määräraha nousisi kaikkiaan 15,000 markkaan.

N:ot 21—26.

Terveydenhoitolautakunta on näistä hakemuksista lausunut seuraavaa:

Risatautisten lasten parantola-yhdistys, joka vuonna 1919 sai kaupungilta 7,000 markan apurahan, on, siihen nähden että yhdistyksen parantolan voimassapitokustannukset ovat kohonneet, anonut kuluvaksi vuodeksi 10,000 markkaan korotettua määrärahaa ja sitoutuu, siinä tapauksessa että sen anomukseen myönnytään, ensi kesänä, samoin kuin aikaisemminkin, vähintään puolenneljättä kuukauden aikana parantolasta maksutta luovuttamaan kahdeksan sijaa kaupungin vaivaishoidon sinne ehdottamille lapsille. Kun mainitun laatuiset sairaanhoitosijat ovat erittäin tarpeellisia, puoltaa terveydenhoitolautakunta nykyiseen kalliiseen aikaan katsoen puheenalaista anomusta, samalla lausuen, että mainittu yhdistys on niitä yrityksiä, joiden etusijassa tulisi kaupungilta saada kannatusapua.

Konvalescenthem-Toipumakoti-yhdistys, joka on viime vuosina saanut 7,000 markan apurahan, on esittämillään syillä anonut sen korottamista kuluvana vuonna 15,000 markkaan, sillä ehdolla että yhdistys tänä vuonna toipumakodistaan maksutta luovutta vähintään viisi sijaa Helsingistä kotoisin oleville toipilaille. Kun tämän yhdistyksen toiminta huomattavasti vähentää kaupungin sairaalain sairaanhoitokustannuksia, sen johdosta että potilaita usein voidaan poistaa sairaaloista, ennenkuin he ovat täydellisesti terveytyneet, on lautakunta sitä mieltä, että kaupungin on annettava yhdistyksen toiminnalle riittävää avustusta, minkätähden lautakunta puoltaa puheenalaista anomusta, lisäten että yhdistys on lautakunnan mielestä otettava huomioon niiden yritysten joukossa, joille etusijassa on avustusta annettava.

Maitopisara-yhdistys, joka vuonna 1919 sai kaupungilta 17,000 markan apurahan, on, voidakseen tehokkaasti jatkaa toimintaansa, täksi vuodeksi anonut 40,000 markan määrärahaa. Yhdistyksen erittäin kannatusta ansaitsevan tarkoituksen ja hyödyllisen toiminnan johdosta terveydenhoitolautakunta puoltaa myöntymistä puheenalaiseen anomukseen, huomauttaen lisäksi, että lautakunnan mielestä tämäkin yhdistys olisi etusijassa otettava huomioon avustusmäärärahoja jaettaessa.

Lastenhoidon edistämisyhdistys ja *Modersvård åt barnet* niminen yhdistys, joista ensinmainittu vuonna 1919 sai kaupungilta 50,000 markan apurahan, ovat kumpikin anoneet kuluvana vuonna, ensinmainittu yhdistys 70,000 ja jälkimmäinen 75,000 markkaa. Lautakunta pyytää huomauttaa, että molemmat nämä yhdistykset edistävät erittäin kannatusta ansaitsevaa tarkoitusta, ja ansaitsevat riittävää avustusta, mutta ettei lautakunta katso voivansa antaa varmaa lausuntoa avustusmääristä, koska puheenalaisten yhdistysten toiminta lähinnä kuuluu kasvatuslautakunnan toimialaan.

Naisvoimisteluseura *Säkenet* on tarkoituksensa edistämiseksi täksi vuodeksi anonut 8,000 markan määrärahaa. Tästä anomuksesta terveydenhoitolautakunta pyytää lausua, että yhdistyksen tarkoitus tosin ansaitsee kannatusta, mutta ettei sen toimintaa kuitenkaan voi asettaa niiden yhdistysten toiminnan vertaiseksi, joille lautakunta on ylempänä puoltanut apurahaa tämänlaatuisiin tarkoituksiin käytettävänä olevasta määrärahasta. Jos kuitenkin mainitusta määrärahasta näyttäisi riittävän avustusta puheenalaisellekin yhdistykselle, pyytää lautakunta ehdottaa sille huoneiston vuokraa, stipendejä ja voimisteluvälineiden hankintaa varten myönnettäväksi kaikkiaan 2,500 markkaa.

Neljälle ensinmainitulle näistä yrityksistä ja yhdistyksistä, jotka kaikki ovat pitemmän aikaa saaneet kannatusapua kaupungilta, on valiokunta, niinkuin taulusta näkyy, ehdottanut viimevuotisista ainoastaan hiukan korotettuja apurahoja. Valiokunnan täytyy tämän yhteydessä valittaen merkitä, ettei käytettävinä olevain varojen niukkuuden takia valiokunnan ehdotukseen ole voitu ottaa suurempia avustusmääräin korotuksia.

Modersvård åt barnet ja voimisteluseura Säkenet eivät kumpikaan viime vuonna saaneet apurahaa kunnalta. Ensinmainitulle, jonka anomus tarkoittaa apurahan saantia Sörnäsissä olevalle Barnets borg nimiselle laitokselle, on valiokunta kuitenkin, katsoen mainitun, jo kaksi vuotta toimineen, verraten huomattavan laitoksen erittäin kannatusta ansaitsevaan tarkoitukseen hankkia naimattomien ensisynnyttäjäin lapsille äidinhoitoa ja järkiperäistä vaalintaa, harkinnut kohtuulliseksi ehdottaa apurahaa, kuitenkin niin melkoisesti vähennettynä kuin taulusta näkyy. Säkenet seuran anomusta, jota terveydenhoitolautakunta on — vaikkakin epäröiden — jossain määrin puoltanut, ei valiokunta sitä vastoin, katsoen sen verraten vähemmän tärkeään tarkoitukseen, ole arvellut olevan otettava huomioon.

N:ot 27—29.

Näistä anomuksista on sosialilautakunta antanut seuraavan lausunnon:

Valkonauha-yhdistys on viime vuonna saanut kaupungilta 2,000 markan avustuksen nuorien tyttöjen vastaanottokodin ylläpitämiseksi, ja pyytää yhdistys nyt samaa tarkoitusta varten 10,000 markkaa. Kysymyksessä oleva tarkoitus ansaitsee sosialilautakunnan mielestä suurempaa tukea kunnan puolelta, kuin mitä se on saanut, mutta ottaen huomioon jaettavana olevan määrärahan pienuuden ei sosialilautakunta katso voivansa puoltaa suuremman kuin 5,000 markan avustuksen antamista.

Martta-yhdistys pyytää 10,000 markan avustusta keittokoulun ylläpidoksi. Viime vuonna sosialilautakunta puolsi yhtä suurta anomusta, pitäen yhdistyksen toimintaa keittotaidon edistämiseksi erittäin tärkeänä. Kaupunginvaltuusto ei kuitenkaan avustusta myöntänyt. Sosialilautakunta on edelleen sitä mieltä, että Martta-yhdistyksen työ keittotaidon enentämisen hyväksi on sitä laatua, että sille on yleistä avustusta annettava. Kun yhdistyksen ruuanlaittokurssien tilit viime vuodelta osoittavat, että ruuasta on saatu tuloja yli 4,000 markkaa enemmän kuin aineet ovat maksaneet ja kun ei näitä eriä ole otettu kuluvan vuoden tulo- ja menoarvioon, katsoo sosialilautakunta, että yhdistys voi toteuttaa tarkoitusperänsä pienemminkin avustuksin kuin mitä se on anonut. Kiinnittäen vielä lisäksi huomiota eri avustuksien suuruuksien suhteellisuuteen ehdottaa sosialilautakunta, että Martta-yhdistykselle annettaisin 2,000 markkaa ruuanlaittokurssien ylläpitämiseksi.

Kotitaloustyöntekijäin yhdistys on viime vuonna nauttinut 5,000 markan avustusta palvelijatarkodin hyväksi. Yhdistys anoo nyt 7,000 markkaa. Katsoen palvelijatarkodin sangen hyödylliseen toimintaan ja järkiperäiseen hoitoon puoltaa sosialilautakunta, että avustus pidetään ainakin entisellään.

N:ot 30—33.

Näistä hakemuksista on kansanlastentarhain johtokunta antanut seuraavan lausunnon:

Lastentarhain kesäsiirtola-yhdistys anoo 17,000 markan apurahaa voimassa pitääkseen ensi kesänä kahta kesäsiirtolaa, kumpaistakin 20 lapselle kuuden viikon aikana sekä yhtä monelle lapselle edelleen seuraavain kuuden viikon aikana eli siten tarjotakseen kuusiviikkoisen kesäoleskelun maalla 80 lapselle, jotka talvella ovat käyneet Helsingin kaupungin avustamissa lastentarhoissa.

Niinkuin hakemuksen oheinen selonteko yhdistyksen toiminnasta vuonna 1919 osoittaa, ovat puheenalaiset yhdistyksen molemmat siirtolat tulleet toimeen Kaupunginvaltuuston niille myöntämällä 14,000 markan määrärahalla. Mutta tämä on käynyt mahdolliseksi ainoastaan sen johdosta, että yhdistyksellä on lisäksi ollut käytettävänä korkovaroja ja määräraha rautatielippuja varten. Hakemuksen oheinen, täksi kesäksi laadittu kustannusarvio ei johtokunnasta suinkaan näytä liian runsaalta. Palkkausten sekä vuokra- ja ruokintamenojen kohoamisen perustelevat nykyiset hintaolot täysin määrin. Tähän nähden ja kun näillä kesäsiirtoloilla on, niinkuin monivuotinen kokemus jo on osoittanut, erittäin tärkeä osa lastenhoitotyössä, ne kun tarjoovat etusijassa lastentarhain heikommille hoidokeille tilaisuutta tarpeelliseen terveelliseen maallaoleskeluun, puoltaa johtokunta mitä lämpimimmin koko anotun määrärahan myöntämistä.

Rouva *Nora Krogerus* anoo 8,500 markan määrärahaa Itäisen viertotien 4:ssä sijaitsevalle Kallion ruotsalaiselle työtuvalle. Hakemuksen oheinen kustannusarvio, joka osoittaa hintaoloista johtuneet palkankorotukset sekä lisääntyneet työainemenot, ei näytä liian runsaalta. Lasten ruokintakustannukset on vuonna 1919 suoritettu eräästä yksityisestä rahastosta saaduilla lahjavaroilla, minkä joh-

dosta on syntynyt tähän vuoteen siirtynyttä säästöä 4,481 markkaa 40 penniä. Kun ei samanlaista apurahaa kuitenkaan ole varmasti odotettavana tänä vuonna, katsoo johtokunta voivansa edellä mainitusta vuonna 1919 syntyneestä säästöstä huolimatta puoltaa anottua apurahaa myönnettäväksi.

Professorinrouva *Hanna Vasenius y. m.* anovat 11,000 markan apurahaa Fredriksperin lastenseimelle. Vuodeksi 1919 myönsi Kaupunginvaltuusto tälle laitokselle 8,000 markkaa. Kun lastenseimen toiminta on, niinkuin selonteosta näkyy, vuonna 1919 käynyt mahdolliseksi mainittua avustusmäärää runsaampain yksityisten lahjoitusten avulla, mutta tuollaisia lahjoja ei ole varmasti odotettavana, on johtokunnan mielestä tarpeellista, että tälle laitokselle, joka täyttää suurta tarvetta ja jonka hoito on taitavissa käsissä, myönnetään anottu määräraha.

Lopuksi katsoo johtokunta olevan puollettava myöskin neiti *Lydia Wendellin y. m.* anomusta saada 1,100 markkaa Töölön työtuvan voimassapitoon.

Kun kaikki edellä mainitut laitokset, kukin alallaan, työskentelevät saman tarkoituksen, kasvavan sukupolven heikkojen jäsenten hyväksi ja ne kaikki monivuotisella toiminnalla, jota johtokunnalla on ollut tilaisuus tarkastaa, ovat osoittaneet työskentelevänsä oikealla tavalla, on johtokunnan vaikea antaa kellekään näistä etusijaa toisten edellä, ellei sen järjestyksen, jossa hakemukset on tässä edellä esitetty, katsottaisi tietävän viittausta siihen suuntaan. Johtokunta rohkenee lausua toivomuksen, että on käyvä mahdolliseksi kaikille hakijoille myöntää heidän anomansa määräraha.

N:ot 34—38.

Vaivaishoitohallituksen näistä hakemuksista antama lausunto on seuraavaa sisällystä:

Tehtyjä hakemuksia arvostellessa on tietenkin pantava huomiota osin avustusta anoneiden laitosten tai yritysten suurempaan tai vähempään hyödyllisyyteen tai tarpeellisuuteen, osin asianomaisten yhdistysten taloudelliseen tilaan ja siitä johtuvaan suurempaan tai vähempään avuntarpeeseen sekä osin siihen, missä määrin nämä yritykset välittömästi palvelevat kunnan tarkoituksia ja niiden avustaminen sentähden helpottaisi kunnan omain elinten työtä ja kustannuksia.

Helsingin Mariayhdistys anoo 10,000 markan määrärahaa palvelijatarkotinsa voimassapitoon, missä iäkkäät palvelijattaret 40 markan kuukausimaksusta saavat elatuksen. Eräissä tapauksissa, kun hoidokeilla itsellään ei ole ollut varoja mainitun maksun suorittamiseen, on vaivaishoitohallitus viime syksystä lähtien sen suorittanut. Yhdistyksen taloudellinen tila oli viime vuonna yhteen aikaan niin huono, että ajateltiin sulkea koko koti, jolloin luultavasti olisi käynyt välttämättömäksi ottaa suuri osa sen hoidokeista kunnalliskotiin. Vuoden lopulla toimeenpannut myyjäiset ja rahankeräys kuitenkin tuottivat sen verran, että koti nykyään jälleen voi jatkaa toimintaansa, ainakin jonkin kuukauden. Kun yhdistyksen toiminta siis aivan välittömästi palvelee vaivaishoidon tarkoituksia, pyytää vaivaishoitohallitus mitä hartaimmin puoltaa yhdistyksen anomusta.

Sokeain ystäväin yhdistys anoo 5,000 markkaa sokeain miesten työkoulun voimassapitoon. Koulun tarkoitus luoda elatusmahdollisuuksia useinkin vielä aivan nuorille henkilöille, joiden muutoin täytyisi kaiken ikänsä olla kunnan tai yksityisten elätettävinä, saattaa yrityksen kaikkea kannatusta ansaitsevaksi. Tosin saanee koulu valtioapua, mutta kun siellä ei ainoastaan anneta opetusta, vaan oppilaat lisäksi saavat vapaan ruuan, vuosimaksun ollessa kaiken kaikkiaan ainoastaan 500 markkaa, näyttää kohtuulliselta, että Helsingin kaupunkikin sitä avustaa, varsinkin kun koulussa, vaikkei se ole aiottu yksinomaan täältä kotoisin olevia oppilaita varten, viime aikoina kuitenkin on käynyt pääasiallisesti Helsingissä kotipaikkaoikeutta nauttivia miehiä. Oppilaita on nykyään ainoastaan 9, niistä 6 vaivaishoidon avustamia. Vaivaishoitohallitus sentähden puoltaa anotun apurahan myöntämistä. Ehdoksi olisi kuitenkin pantava, että koulu sitoutuu tarpeen vaatiessa vastaanottamaan määräluvun, esim. 10 oppilasta Helsingin vaivaishoidon kustannuksella.

Kaupunkilähetys anoo seuraavia apurahoja:

Korson poikakodille	Smk	8,000: —
Tyttöjen vastaanottokodille	„	8,000: —
Fredriksperin lastenhuoltolalle	„	8,000: —
Kesäsiirtoloille	„	6,000: —
Kadunlasten huoltotyölle	„	5,000: —
Lastenkirjastoille	„	1,000: —
Betanian työtuvalle	„	30,000: —
Sörnäsin „	„	25,000: —
Kotityön hankkimiseen puutteenalaisille	„	5,000: —

Anomusta apurahan saamisesta Korson poikakodille perustellaan sillä, että edellisen vuoden budjetissa syntyi suuri vajaus. Huomattava on kuitenkin, että vaivaishoito, jonka kustannuksella pojat, harvalukuisin poikkeuksin, hoidetaan, kuluvan vuoden alusta suorittaa kunkin lapsen puolesta hoitomaksuna 150 markkaa kuukaudessa eli 50 markkaa enemmän kuin aikaisemmin, minkätähden laskelman kuluvana vuonna täytyy osoittautua melko määrässä toisenlaiseksi. Hellittävää apurahan tarvetta ei sentähden voi katsoa olevan olemassa. Ei myöskään voitane pitää tarkoituksenmukaisena, että yrityksiä, joita yksityiset yhdistykset hoitavat kaupungin niitä valvomatta, kaupungin varoilla avustetaan siinä määrin, että asianomaisen yhdistyksen suoritettavaksi jää ainoastaan pieni murto-osa menoista.

Mitä edellä on sanottu poikakodista, koskee myös pääasiassa tyttöjen vastaanottokotia, jolle on anottu 8,000 markan apurahaa. Siihen nähden että tämä koti, niin kauan kuin kunnalla ei ole omaa tyttöjen vastaanottokotia, täyttää todellista tarvetta, pyytää vaivaishoitohallitus kuitenkin ehdottaa tähän tarkoitukseen myönnettäväksi 4,000 markkaa.

Fredriksperin lastenhuoltolalle anotaan 8,000 markkaa. Kun kuitenkin valtio suorittaa noin $^2/_3$ kustannuksista ja vajausta on, sittenkuin valtion apuraha on luettu menoista pois, laskettu syntyvän ainoastaan Smk 7,581: 14, ei kunnalla näy olevan vähintäkään syytä myöntää 8,000 markkaa, varsinkaan ellei sillä ole oikeutta tarkastaa mitä lapsia kodissa hoidetaan. Tätä yritystä näyttää samoin kuin muitakin yksityisiä päiväkoteja olevan sopivin avustaa siten, että vaivaishoitohallitus määrärahoistaan kustantaa lasten hoitomaksun.

Kesäsiirtoloille ja samaten kadunlasten huoltotyöhön sekä lastenkirjastoille anottuja määrärahoja puolletaan myönnettäväksi aikaisemmat määrät eli 6,000, 3,000 ja 600 markkaa.

Betanian ja Sörnäsin työtuville anotaan kaikkiaan 55,000 markkaa. Kun työtuvat on varattu 55 hengelle, olisi apuraha 1,000 markkaa henkeä kohti eli, kun työtuvat ovat avoinna 7 kuukautta vuodessa, noin 142 markkaa kuukaudessa. Tuvissa työskentelevät naiset saavat kunakin arkipäivänä kaksi ruoka-ateriaa, kerran kahvia sekä sitä paitsi päiväpalkkaa Smk 1: 25—1: 50, josta suurin osa menee leipään, joka heidän täytyy itsensä hankkia. On selvää, etteivät he tule toimeen tällä avulla, kun he sitä paitsi tarvitsevat asunnon sekä sunnuntaisin ruokaa, puhumattakaan vaatteista, minkätähden vaivaishoidon on täytynyt lisäksi antaa suoranaisia avustuksia, tavallisesti 60 markkaa kuukaudessa. Voi sentähden tuskin sanoa, että puheenalaiset naiset elättävät itsensä omalla työllään, vaan päinvastoin elävät he kunnan avustusta, vieläpä verraten runsasta nauttien. Jos kaupunkilähetyksen tavoin laskee kustakin henkilöstä olevan kuukausimenoja 150 markkaa eikä heidän työnsä tuota enempää kuin 10 markkaa, täytyy vakavasti epäillä, onko ensinkään syytä jatkaa tätä toimintaa. Vaivaishoitohallitus sentähden ehdottaa puheenalaisen avustusanomuksen evättäväksi.

Puutteenalaisten avustamiseksi kotityöllä on anottu 5,000 markkaa. Tätä määrärahaa vaivaishoitohallitus pyytää puoltaa.

Pelastusarmeija anoo kaikkiaan 50,000 markkaa Väinölän pelastuskodille, Albergan lastenkodille, lastenseimelleen ja kesäsiirtoloilleen. Kun kaikki nämä yritykset, jotka pelastusarmeijalta vaativat suuria uhrauksia, hyvin ansaitsevat kunnan avustusta ja pyydetty määräraha on ainoastaan murto-osa laitosten kunnossapitokustannuksista, puoltaa vaivaishoitohallitus pelastusarmeijan anomusta.

Helsingin sokeainyhdistys anoo 3,000 markkaa kesäkodin perustamiseksi pääkaupungin sokeille. Tarkoitus on kannatusta ansaitseva, mutta kun ei voi pitää selvitettynä, että yhdistys anotulla apurahalla voi kuluvana vuonna toteuttaa suunnitelmansa ja kun jaettavana olevan määrärahan niukkuuden johdosta ainoastaan pakottavimmat tarpeet olisi tydytettävä, ehdottaa vaivaishoitohallitus yhdistyksen anomuksen tällä kertaa evättäväksi.

Siihen nähden mitä vaivaishoitohallitus on lausunut Helsingin kaupunkilähetyksen anomuksista on valiokunta ehdotuksessaan paljon supistanut kaupunkilähetyksen viime vuonna nauttimaa kokonaisapurahaa ja puoltanut kaikkiaan myönnettäväksi avustusta, joka jonkin verran ylittää mainitun hallituksen ehdottamain eri apurahain yhteenlasketun määrän.

Helsingin sokeainyhdistyksen anomaa apurahaa on valiokunta sitä vastoin, saatuaan tietää että varat suunniteltua kesäkotia varten on aikomus pääasiallisesti hankkia keräämällä, katsonut olevan puoltaminen hiukan supistetuin määrin.

N:ot 39—40.

Näistä hakemuksista on musiikkilautakunta lausunut seuraavaa:

Kansalliskuoro on anonut 6,000 markan apurahaa. Siihen nähden ettei kaupunki ole avustanut muitakaan täällä toimivia lauluseuroja, on musiikkilautakunta sitä mieltä, ettei tähän anomukseen olisi myönnyttävä.

Mitä tulee *Koiton näyttämön* toimikunnan anomukseen kunnan apurahan saamisesta pyytää musiikkilautakunta huomauttaa, että tämä yritys lautakunnan mielestä hyvin ansaitsee kannatusta, varsinkin kun se tarjoo hyvää näyttämötaidetta vähävaraisille ja teatterin ohjelma yleensä näyttää olevan hyvin valittu, mikä käy selville siitäkin, että yleisö kannattaa yritystä.

Apurahan määrästä on musiikkilautakunnassa ollut eri mieliä, jäsenet Mikkola ja Pesola kun ovat puoltaneet myönnettäväksi koko anottua määrää, jota vastoin jäsen Ramsay on, eritoten siihen nähden että yleishyödyllisiä yrityksiä y. m. varten olevasta määrärahasta anottujen avustusten summa paljon ylittää budjettiin merkityn määrän, katsonut voivansa puoltaa tarkoitukseen myönnettäväksi enintään 7,500 markkaa. Puheenjohtaja Lindberg on yhtynyt herrain Mikkolan ja Pesolan mielipiteeseen sillä perusteella, että anottua määrää voi pitää kohtuullisena, koska se ei ole puoltakaan yrityksen täksi vuodeksi laaditun budjetin osoittamasta tappiosta. Edellä esitetyillä syillä musiikkilautakunnalla sentähden on kunnia puoltaa Koiton näyttämölle täksi vuodeksi 15,000 markan määräistä kunnan apurahaa.

Vaikkei teatteriyrityksille ylipäätään ole ennen annettu avustusta puheenalaisista määrärahoista, on valiokunta, erikoisesti siihen katsoen että Koiton näyttämö näyttää olevan ansiokkaasti johdettu yritys ja omansa vetämään eritoten työläisnuorisoa pois huonomman laatuisista huveista, keskusteltuaan yhtynyt puoltamaan apurahaa tämän teatterin voimassapitoon, kuitenkin alempana mainitun vähennetyn määrän.

Tarkoitukset, joita varten apurahoja on anottu, nyt anotut ja lähinnä edellisenä vuonna myönnetyt sekä asianomaisten johto- ja lautakuntain kuluvaksi vuodeksi puoltamat avustusmäärät näkyvät kunkin hakijan kohdalla tässä seuraavasta taulukatsauksesta, jonka viimeiseen sarekkeeseen on merkitty valiokunnan kunkin eri hakemuksen johdosta tekemä ehdotus.

Yleishyödyllisille yrityksille ja laitoksille sekä hyväntekeväisyysseuroille vuonna 1920 anotut apurahat.

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1919 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.	
1	**Helsingfors svenska folkskolors lärar- och lärarinneförening:** a) köyhäin ja kivulloisten oppilaiden kesäsiirtoloille	46,000: —	25,000: —	Anottua määrää voi hiukan vähentää.	32,000: —	
	b) tuberkulootisten ja risatautisten oppilaiden virkistyskodille	18,000: —	9,000: —		10,000: —	✓
2	**Helsingfors svenska folkhögskola** opiston toimikunta koulun voimassapitoon	3,000: —	[1]) 1,500: —	1,500: —	1,500: —	✓
3	**Helsingin kuuromykkäyhdistys** kansanvalistustyölleen kuuromykkäin keskuudessa	1,000: —	1,000: —	1,000: — tai ei mit.	1,000: —	✓
4	Kamratförbundet **Fylgia** oppikursseilleen	5,000: —	2,000: —	5,000: —	3,000: —	✓
5	**Helsingin opettajaliiton kesävirkistystoimikunta** köyhäin ja sairaaloisten oppilaiden kesäsiirtoloille	150,000: —	88,000: —	150,000: —	118,000: —	
6	**Arbetets vänner** (emäyhdistys) lasten kesätyöskentelyä varten	2,500: —	3,000: —	2,000: —	1,500: —	
7	**Arbetets vänner, Sörnäsin haaraosasto,** lasten kesätyöskentelyä varten	2,500: —		2,000: —	1,500: —	
8	**Teollisuusseutujen evankelioimisseura** poikain ammatillisen työlaitoksen perustamiseksi ja voimassapitämiseksi.....	68,900: —	Uusi.	60,000: —	—	
9	**Helsingin kaupunkilähetys** poikain veistotuvan perustamiseksi	40,000: —	Uusi.	36,000: —	—	
10	**Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys** tyttöjen työtuvan voimassapitoon ..	52,500: —	[2]) —	52,500: —	10,000: —	✓
11	**Föreningen för barnens och ungdomens väl** lastensuojelukeskuksen toimiston voimassapitoon, kunnes kysymys keskuksen suhteesta kuntaan on lopullisesti ratkaistu	Kuukaud. 5,700: — (vuod. 68,400: —)	1/2—31/12: kuukaud. [1]) 3,000: — (kaikkiaan 33,000: —)	Kuukaud. 5,700: —	15,000: —	✓
12	**Nuorten miesten kristillinen yhdistys** veistolaitoksen voimassapitämiseksi toimettomille pojille sekä puutarhatyöskentelyn järjestämiseksi katuammattilaisille	34,700: —	20,000: —	30,000: —	23,000: —	✓

[1]) Käyttövaroista. — [2]) Sai 10,000 markkaa vuonna 1918.

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1919 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.	
13	**Helsingin opettajaliiton puutarhatoimikunta** puutarhatöiden järjestämiseksi lapsille..	16,000: —	[1]) 10,003: 30	12,000: —	9,000: —	
14	**Finlands allmänna svenska folkskollärar- och -lärarinneförening,** Helsingin piiri, puutarhatöiden järjestämiseksi lapsille..	17,000: —	6,000: —	10,000: —	7,000: —	
15	**Töölön koulupuutarhan** toimikunta lasten kesätyöskentelyä varten	4,000: —	2,000: —	3,000: —	3,000: —	
16	Kansakoulunopettajatar **Laura Hagan** lasten puutarhatöitä varten	4,000: —	2,000: —	3,000: —	2,000: —	
17	**Valkonauha**-yhdistys kahden lastensuojelukotinsa voimassapitoon	50,000: —	25,000: —	35,000: —	30,000: —	
18	**Köyhäin lasten työkotiyhdistys** työkotiensa voimassapitoon	85,000: —	[2]) 166,000: —	[3]) 11,405: 95	78,000: —	
19	**Helsingin rouvasväenyhdistys** lastenkotinsa voimassapitoon	16,000: —	12,000: —	12,000: —	12,000: —	
20	**Nuorten miesten kristillinen yhdistys** lasten työkodin perustamiseksi	30,000: —	Uusi.	—	—	
21	**Risatautisten lasten parantolayhdistys** Högsandin parantolan voimassapitoon	10,000: —	7,000: —	10,000: —	8,500: —	
22	**Konvalescenthem-Toipumakoti**-yhdistys toipumakotinsa voimassapitoon	15,000: —	7,000: —	15,000: —	8,000: —	
23	**Maitopisara**-yhdistys maidon ostamiseksi lapsille.....	40,000: —	17,000: —	40,000: —	25,000: —	
24	**Lastenhoidon edistämisyhdistys:** a) yleistä toimintaansa varten ..... b) Pippingsköldin turvakodin voimassapitoon	50,000: — 20,000: —	33,000: —	{Ansaitsevat avustusta.}	43,000: —	
25	**Modersvård åt barnet** yhdistys Sörnäsin Barnets borg laitoksen voimassapitoon	75,000: —	Uusi.	{Ansaitsee avustusta.}	28,000: —	
26	Naisvoimisteluseura **Säkenet** toimintansa edistämiseksi	8,000: —	Uusi.	2,500: —	—	

[1]) Siitä käyttövaroista Smk. 4,003: 30. — [2]) Siitä budjetissa 41,000 markkaa. — [3]) Yhdistys anoi ensin erehdyksestä tätä määrää, mutta korotti sen myöhemmin 85,000 markkaan.

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1919 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.
27	**Valkonauha**-yhdistys tyttöjen vastaanottokodin voimassapitoon	10,000: —	2,000: —	5,000: —	4,000: —
28	**Martta-yhdistyksen Helsingin osasto** ruuanlaittokoulunsa voimassapitoon	10,000: —	[1]) —	2,000: —	2,000: —
29	**Helsingin kotitaloustyöntekijäin yhdistys** (ent. Helsingin palvelijataryhdistys) palvelijatarkotinsa voimassapitoon	7,000: —	5,000: —	Vähintään 5,000: —	6,000: —
30	**Lastentarhain kesäsiirtolat** kahden lasten kesäsiirtolan voimassapitoon	17,000: —	14,000: —	17,000: —	15,000: —
31	Rouva **Nora Krogerus** kansakouluoppilaiden työtuvan voimassapitoon	8,500: —	4,000: —	8,500: —	5,000: —
32	**Fredriksperin lastenseimen** johtokunta mainitun lastenseimen voimassapitoon	11,000: —	8,000: —	11,000: —	9,000: —
33	Neidit **Lydia Wendell, Elsa Olin** ja **Louise Stoltzenberg** lastentyötuvan voimassapitoon Töölössä	1,100: —	800: —	1,100: —	1,000: —
34	**Helsingin Mariayhdistys** iäkkäiden palvelijatarten kodin voimassapitoon	10,000: —	Uusi.	10,000: —	5,000: —
35	**Sokeain ystäväin** yhdistys sokeiden miesten työkoulun voimassapitoon	5,000: —	[2]) —	5,000: —	1,000: —
36	**Helsingin kaupunkilähetys:**				
	a) tyttöjen vastaanottokodin voimassapitoon	8,000: —		4,000: —	
	b) Betanian työlaitoksen voimassapitoon	30,000: —		—	
	c) naisten työlaitoksen voimassapitoon Sörnäsissä	25,000: —		—	
	d) puutteenalaisten avustamiseksi kotityöllä	5,000: —		5,000: —	
	e) Korson poikakodin voimassapitoon	8,000: —	[3]) 40,000: —	—	20,000: —
	f) Fredriksperin lastenhuoltolan voimassapitoon	8,000: —		—	
	g) kesäsiirtolan voimassapitoon	6,000: —		6,000: —	
	h) kadunlasten veisto- ja ompelukokouksien sekä puutarhatyön järjestämiseksi	5,000: —		3,000: —	
	i) nuoriso- ja lastenkirjastoja varten	1,000: —		800: —	

[1]) Aikaisemmin (15 vuonna) saanut kunnalta apurahaa, mutta ei vuosina 1918 eikä 1919. — [2]) Aikaisemmin saanut kunnalta apurahaa. — [3]) Siitä budjetissa 25,000 markkaa (b—d kohdalla mainittuja tarkoituksia varten).

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1919 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.
37	**Pelastusarmeija** Väinölän pelastuskodin, kahden Albergassa olevan lastenkotinsa sekä lastenseimensä voimassapitoon	50,000: —	[1]) 50,000: —	50,000: —	50,000: —
38	**Helsingin sokeainyhdistys** sokeiden kesäkodin perustamiseksi	3,000: —	Uusi.	—	2,000: —
39	**Kansalliskuoro** toimintansa jatkamiseksi	6,000: —	Uusi.	—	—
40	**Koiton näyttämön** toimikunta teatterin toiminnan jatkamiseksi	15,000: —	Uusi.	15,000: —	10,000: —
	Yhteensä Smk.	[2]) 1,182,100: —			600,000: —

Esillä olevia avustuskysymyksiä käsitellessään ei valiokunta ole katsonut olevan pantava huomiota siihen, kumpaisestako molemmista käytettävänä olevista määrärahoista, 17 P. L. V. 1. vai 8 P. L. IV. 1. kohdalle merkitystä, kukin valiokunnan puoltama apuraha olisi maksettava. Kun „yleishyödyllisten yritysten ja laitosten", joita varten ensinmainittu määräraha on tarkoitettu, ja „hyväntekeväisyysseurain y. m.", joiden hyväksi jälkimmäinen määräraha olisi käytettävä, välinen raja on sangen häilyvä ja varsin lukuisissa tapauksissa aivan mahdoton määrätä, olisi semmoinen hakemusten erittely tarkoitustensa mukaan todellisuudessa käynyt milloin minkin verran mielivaltaiseksi. Tähän seikkaan viitaten onkin valiokunta katsonut olevan syytä lausua toivomuksen, että puheenalaiset kaksi määrärahaa vastedes yhdistettäisiin ja merkittäisiin budjettiin yhtenä ainoana määrärahana.

Määräraha yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustamiseksi (17 P. L. V. 1.) on, niinkuin tunnettu, tarkoitettu korvaamaan kaupungin aikaisemmin saamaa Helsingin anniskeluosakeyhtiön voittovarain osuutta. Tämän johdosta ovat ne hakijat, joille viime vuosina on annettu avustusta mainitusta määrärahasta, varain asianmukaiseen käyttöön nähden olleet semmoisen valvonnan alaiset, kuin säädetään Valtuuston marraskuun 25 päivänä 1913 vahvistamissa säännöissä kaupungille tulevain juovutusjuomavoittovarain käytössä noudatettavaan menettelyyn nähden. Kun valiokunta ei ole tehnyt eroa tästä määrärahasta ja hyväntekeväisyysseuroille varatusta määrärahasta (8 P. L. IV. 1.) ehdottamainsa apurahain välillä, on valiokunnan mielestä tarpeellista, että velvollisuus alistua mainitunlaatuiseen valvontaan ulotetaan

[1]) Budjetissa. — [2]) Määrä n:o 11 kohdalla laskettu koko vuodelta.

kaikkiin hakijoihin, joille edellä on puollettu apurahoja, sitä suuremmalla syyllä kun valvontaa täytyy pitää yhtä tarpeellisena niille kaikille.

Mitä muihin avustuksen nauttimisehtoihin tulee, on valiokunnan mielestä siinä kohden yleensä pysytettävä aikaisemmin voimassa olleet ehdot. Milloin asianomaiset johto- tai lautakunnat ovat pitäneet muutoksia näihin ehtoihin tarpeellisina, on valiokunta yhtynyt niiden esittämiin ehdotuksiin, kuitenkin parissa tapauksessa eräin lievennyksin.

Edellä lausutun johdosta on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle esittää:

1) että valiokunnan edellä olevassa taulukatsauksessa tekemät ehdotukset yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustamiseksi (17 P. L. V. 1.) ja hyväntekeväisyysseuroille y. m. (8 P. L. IV. 1.) varattujen määrärahain jakamiseksi hyväksyttäisiin;

2) että kaikki hakijat, joille avustusta mainituista määrärahoista annetaan, varain asianmukaiseen käyttöön nähden alistettaisiin semmoiseen valvontaan, kuin Kaupunginvaltuuston marraskuun 25 päivänä 1913 kaupungille tulevain juovutusjuomavoittovarain käytössä noudatettavaan menettelyyn nähden vahvistamissa säännöissä määrätään, niin että hakijat n:ot 1—4 mainitussa kohden olisivat ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan, n:o 5 suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan, n:ot 6—7, 10—19 ja 24—25 kasvatuslautakunnan, n:ot 21—23 terveydenhoitolautakunnan, n:ot 27—29 sosialilautakunnan, n:ot 30—33 kansanlastentarhain johtokunnan, n:ot 34—38 vaivaishoitohallituken ja n:o 40 musiikkilautakunnan alaiset;

3) että lisäehtoina puheenalaisten avustusten nauttimiseen nähden määrättäisiin alempana mainittujen avustuksensaajain noudatettavaksi:

a) Risatautisten lasten parantolayhdistyksen (hakijan n:o 21), että yhdistyksen tulee ensi kesänä ainakin 3 1/2 kuukauden ajaksi maksutta luovuttaa vähintään seitsemän sijaa Högsandin parantolasta vaivaishoitohallituksen sinne ehdottamille lapsille;

b) Konvalescenthem-Toipumakoti-yhdistyksen (hakijan n:o 22), että yhdistyksen tulee toipumakodistaan

vuoden umpeen maksutta luovuttaa vähintään neljä sijaa kunnan sairaaloista poistetuille varattomille naispotilaille;

c) Sokeain ystäväin yhdistyksen (hakijan n:o 35), että yhdistyksen tulee voimassapitämäänsä sokeain miesten työkouluun vastaanottaa vähintään kymmenen oppilasta Helsingin vaivaishoidon kustannuksella; sekä

d) kaikkien avustusta saavain yritysten, jotka vastaavaa korvausta saamatta myöntävät tarvitseville henkilöille apua, että niiden, samalla kuin niiden on sopivissa tapauksissa tehtävä ero täällä kotipaikkaoikeutta nauttivain ja muiden täällä oleskelevien henkilöjen välillä, tulee jokaisessa eri tapauksessa vaivaishoitohallituksen rekisteritoimistosta hankkia tarkka tieto avunanojan oloista sekä, sitä mukaa kuin avustusta muodossa tai toisessa annetaan, ilmoittaa se toimistoon rekisteröitäväksi, niin myös avustusten myöntämisen ja käytön valvontaan nähden alistua niihin määräyksiin, joita vaivaishoitohallitus tai asianomainen lautakunta katsonee tarpeelliseksi antaa; samoin kuin

4) että asianomaisille johto- ja lautakunnille annettaisiin Kaupunginvaltuuston edellä kerrotuista päätöksistä tieto niiden asiana oleviin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

Helsingissä, toukokuun 7 päivänä 1920.

V. T. Rosenqvist.

Hedvig Gebhard [1]**.** **Väinö Mikkola.**

Gustaf Norrmén. **Johan Virtanen.**

Harald Dalström.

[1]) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

***Asiakirjoja,** jotka koskevat Helsingin kaupungin 1918 vuoden tilien tarkastusta.*

HELSINGIN
MAISTRAATTI.

Helsingissä, toukok. 17 p:nä 1920.

N:o 339.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Vuositilintarkastajain kertomuksen kaupungin 1918 vuoden tilien tarkastuksesta sekä kaupungin revisionikonttorin selonteon samalta vuodelta ynnä kertomuksen kaupungin vesijohtolainan vuodelta 1876 hallinnosta ensinmainittuna vuonna saa Maistraatti kunnioittaen Kaupunginvaltustolle täten lähettää.

Maistraatin puolesta:

J. von Haartman.

Alfr. Tuominen.

Tilintarkastuskertomus vuodelta 1918.

Allekirjoittaneet vuoden 1918 vuositilintarkastajat kutsuttiin alkamaan tarkastuksensa tasan vuotta myöhemmin, kuin vahvistettu ohjesääntö edellyttää, eli 15 p:nä maaliskuuta 1920. Kun tilikirjat vasta samaan aikaan oli toimitettu revisionikonttorin tarkastettaviksi, saattoi tilintarkastus kuitenkin alkaa vasta paljon myöhemmin, eli toukokuun alusta, jolloin revisionikonttorin selonteko valmistui ja meille annettiin. Tilintarkastusta on kuitenkin tällöinkin vielä hidastuttanut ja vaikeuttanut se, että rahatoimikonttorin

kertomus vuoden 1918 tileistä ja tilinpäätöksestä annettiin käytettäväksemme vasta tilintarkastuksen jo alettua ja silloinkin ainoastaan epätäydellisenä korjausvedoksena.

Tilejä tarkastettaessa on siten tarkastusvuoden lopusta kulunut lähes puolitoista vuotta, jonka vuoksi tarkastuksella ei nyt enää saata olla samaa merkitystä, mikä sillä heti vuoden päätyttyä toimitettuna on. Useimmat niistä huomautuksista, jotka tilien tarkastus olisi voinut aiheuttaa, ovat sen vuoksi sellaisia, ettei niitä mielestämme enää näin myöhään ole kannattanut tässä tarkastuskertomuksessa mainita, jota paitsi monet huomaamamme epäkohdat on jo välillä kuluneena aikana ehditty korjata. Niin ollen voivat vuositilintarkastajat tällä kertaa supistaa kertomuksensa varsin lyhyeksi.

Ne pääsyyt, jotka ovat aiheuttaneet vuoden 1918 tilinpäätöksen myöhästymisen, nimittäin kertomusvuonna raivonnut kapina ja se hajaannustila, joka niiden aikojen jälkeen kaupungin virastoissa vallitsi, ovat nyt jo poistuneet. Kuten revisionikonttorin kertomuksessa mainitaan, on tilintarkastuksen myöhästyttämiseen kuitenkin myötävaikuttanut myöskin sellainen tekijä, joka edelleen on jälellä ja sen vuoksi olisi, mikäli mahdollista, saatava poistetuksi. Tämä korjausta vaativa epäkohta on rahatoimikonttorin nykyisen huoneiston ahtaus ja epämukavuus, mikä vaikuttaa, ettei revisionikonttorin henkilökunnalla ole tilaisuutta siellä toimittaa tarkastuksiaan, vaan on sen suoritettava tämä tehtävänsä rahatoimikonttorista erillään olevassa omassa huoneistossaan ja osittain vasta paljon jälestäpäin. Mielestämme olisi tähän epäkohtaan syytä kiinnittää huomiota nyt, kun elintarvevirastojen toiminnan lakatessa osa kaupungin huoneistoja vapautuu käytettäväksi toisiin tarkoituksiin. Tähän on syytä ei vain siksi, että vuositilintarkastajat määräajassa voisivat toimeensa ryhtyä, vaan ennen kaikkea sen takia, että revisionikonttorin tarkastustyö ainoastaan siten voidaan saada täysin tehokkaaksi, että se tapahtuu niin nopeasti heti kunkin tapahtuman jälkeen kuin suinkin mahdollista.

Vuositilintarkastajat ovat mielihyvällä panneet merkille, että kaupungin tililaitoksen uudistaminen ja rahatoimikamarin uudestaan järjestäminen, joiden uudistusten tarpeellisuudesta tilintarkastajat edellisissä kertomuksissaan ovat yhä uudelleen huomauttaneet, nyt ovat jo joko toteutettuja tai paraikaa toteutumassa. Tähän nähden rohkenemme toivoa, että kaupungin asiain käsittelyssä vähitellen päästäisiin muuallakin yhä suurempaan joutuisuuteen, niin että sellainen hitaus, jota esimerkiksi osoittaa vuositilintarkastajien tätä edellisen kertomuksen käsittely, josta kaupunginreviisori lausunnossaan huomauttaa, vältettäisiin.

Kaupungin tilit ovat kysymyksessä olevana tilivuonna entistä paremmassa kunnossa siinä suhteessa, että määrärahojen ylityksiä, joita varten ei ole saatu valtuuston lupaa, on suhteellisesti vähemmän kuin aikaisemmin. Vuositilintarkastajat haluavat kuitenkin lausua sen toivomuksen, että tällai-

nen kaupungin varojen käyttäminen ilman asianomaista lupaa saataisiin kokonaan loppumaan.

Vuositilintarkastajat ovat ennen kiinnittäneet huomiota kaupungin eri laitosten tarvitsemien monenlaisten tarvikkeitten, kuten elintarpeitten, kulutustarpeitten, konttori- ja toimistovälineiden sekä yleisissä töissä tarvittavien raaka-aineitten ostoon ja kulutukseen sekä hoitoon, ehdottaen tätä varten erikoisen ostokonttorin perustamista. Tämän vuoden tarkastus on edelleen antanut vahvistusta sille käsitykselle, että kysymys on kaupungille tärkeä ja ettei kysymyksessä olevien tarvikkeitten osto ja hoito ole ollut tyydyttävästi järjestetty.

Mitä erittäin tulee kaupungin *yleisiä töitä* varten hankittuihin raaka-ainemääriin, ei niiden hoitoa varten ole ollut riittävää henkilökuntaa, mikä selviää siitä, että budjetissa mainitaan vain yksi, 4,400 mkn vuosipalkkaa nauttiva varastonhoitaja. Mielihyvällä olemme kuitenkin huomanneet, että näitä voimia on nyttemmin lisätty, kun kaupungin palvelukseen on 15/4 1920 astunut erikoinen osto- ja varastopäällikkö, jolle on annettu sangen laaja ja tärkeä toiminta-ala. Toivottava on, että tätä suuntaa vaan jatketaan, antamalla hänelle heti alusta alkaen apuvoimia, sillä ilman sellaisia niin laaja toimiala jää käsityksemme mukaan heikosti hoidetuksi. Järjestämällä ostot niin, että kutakin tavaraa ostetaan mikäli mahdollista vain yhtä määrättyä lajia, joka parhaiten soveltuu kaikkialla, voitanee helposti saada kaupungin tästä johtuvat kustannukset moninkertaisesti takaisin.

Tässä yhteydessä olemme kiinnittäneet huomiotamme erääseen vuoden 1918 loppupuolella tehtyyn heinäkauppaan, jolloin yleisten töiden hallitus (pöytäkirja 6/12 1918, § 1) päätti ostaa 617,500 mk:lla heiniä maasta poistuvien saksalaisjoukkojen sotaintendentuurilta. Vaikka tämä kauppa arvatenkin oli aikoinaan tarkoituksenmukainen, ehkäpä edulliseksikin katsottava, on kuitenkin huomattava, että se tapahtui ilman että valtuusto oli sitä varten varannut rahoja, taikka että edes rahatoimikamarin mieltä olisi kysytty, ja että varasto sitten hoidettiin niin huonosti, ettei, kireästä heinäpulasta huolimatta, tarpeessa oleville kaupunkilaisille siitä heiniä aikanaan annettu, vaan päästettiin osa varastoa pilaantumaan. Kauppa oli siten sekä muodollisesti että asiallisesti huonosti hoidettu.

Mutta samoin kuin yleisten töiden hallituksen alaiset ostot olisi mielestämme syytä, kuten tilintarkastajat jo ennen ovat useasti huomauttaneet. pyrkiä järjestämään kaupungin muidenkin virastojen ja laitosten ostoja, nimenomaan eriläisten elintarpeitten ja kulutustarpeitten sekä konttorivälineitten. Tämä olisi käsityksemme mukaan tärkeätä erikoisesti siksi, että näiden tavaroiden kulutusta ei muuten voitane riittävästi seurata ja valvoa kuin siten, että on yksi ostaja tai ostokonttori, jolle joka viraston on tarpeensa ilmoitettava, ja joka sitten tukussa ja mahdollisimman huokealla

ostaa tavarat, antaen niitä kaupungin laitoksille kunkin tarpeen mukaan, mutta samalla valvoen, että kulutus nousee vaan todellisen tarpeen suuruiseksi.

Olemme huomanneet, että kysymyksessä olevana vuonna kaupungin laitosten käyttäjiltä saatavia maksuja ei ole kyetty riittävästi pitämään nousevien menojen tasalla. Niinpä ovat, huolimatta palkkojen ja kaikenlaisten kustannusten nopeasta noususta, esimerkiksi sairaalamaksut, satamamaksut ja vaakamaksut olleet ylen matalat, ja on kaupunki siten muista varoista joutunut suorittamaan melkoisen osan niistä kustannuksista, jotka oikeastaan olisi pitänyt saada peitetyiksi puheena olevien laitosten tuloilla. Sellaisina aikoina, jolloin kustannukset lyhyessä ajassa muuttuvat toisiksi, olisi välttämättä kaupungin järjestettävä kantamansa korvaukset samalla tavalla muuttuviksi. Jos kannetut maksut ovat ylen pieniä, voisi kaupungille joskus olla edullisempaa kokonaan lakatakin kyseessä olevien maksujen kantamisesta, niinkuin esim. nyt kysymyksessä olevana vuonna vaakamaksujen kannosta, joiden tuottama tulo oli niin pieni, kokoonpantu kun se oli aivan mitättömistä eristä, 2 pennisistä alkaen, että kirjanpito jo niiden osalta maksoi enemmän, kuin koko vaakamaksujen tulo teki.

Kaupungin *teknillisten laitosten* tileissä ovat vuositilintarkastajat kiinnittäneet huomiota revisionikonttorin mainitsemaan erään Smk. 80,319: 42, korkoa kaupunginkassassa olevalta konttokuranttitililtä, ja katsomme, että mainittu erä olisi täytynyt jo menoarviota laadittaessa voida ottaa huomioon.

Pula-ajan laitoksia koskevat tilit on myöskin tarkastettu, ja yhtyvät vuositilintarkastajat kaikessa pääasiassa revisionikonttorin lausuntoon. Ilmeisesti ovat nämä laitokset suurin piirtein ottaen toimineet sekä tarmokkaasti että hyvin, jota paitsi niissä järjestys on ollut melkoisen joustava ja liikemäinen.

Vuositilintarkastajien mielestä ansaitsee kuitenkin huomiota se revisionikonttorin tekemä huomautus, että elintarvelautakunnalta olisi kunnalle ollut otettava vuokraa sen käyttämistä huoneistoista, samoinkuin maksua valosta ja lämmöstä.

Niitä *revisionikonttorin lausuntoja, joihin* tässä *emme ole erikoisesti kajonneet,* olemme pääasiassa kannattaneet.

Toteamme, että revisionikonttori on toimittanut suuren määrän *kassantarkastuksia* kaupungin virastoissa ja lautakunnissa sekä asianomaisten etuantivarain haltijain luona.

Tilivuoden aikana *lunastetut,* kaupungin eri lainoihin kuuluvat *obligatsionit ja korkoliput* on revisionikonttori lukenut sekä kaupunginreviisorin läsnäollessa pannut kääreihin, jotka on suljettu hänen sinetillään sekä varustettu sisällyksen merkinnällä ja sitten pantu rahatoimikonttorin holviin.

Kaupungin tiliasemassa luetellut obligatsionit, osakkeet ja velkakirjat sekä lahjoitusrahastoihin kuuluvat vastaavat arvopaperit samoinkuin rahatoimikonttorin *kassan* per 6/5 1920 olemme tarkastaneet mitään muistutuksen syytä löytämättä.

Kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta liitetään tähän kaupungin revisionikonttorin laatima säädetty kertomus.

Kaupungin 1918 vuoden tilinpäätös on, mikäli olemme voineet havaita, oikea, *ja ehdotamme rahatoimikamarille sekä kaupungin muille hallinnollisille hallituksille ja lautakunnille myönnettäväksi vastuunvapauden toiminnastaan ja tilityksistään vuodelta 1918.*

Helsingissä, 14 p. toukokuuta 1920.

Aarne Kuusi.

Edvin Sederholm.	**Walter Leino.**	**Edv. Wegelius.**
Bruno Holmström.	**Oskar Ekman.**	**Eino Jalava.**
Paavo Raittinen.	**E. Rissanen.**	**K. von Troil.**
Ä. B. Liljeroth.		**Toivo Salmio.**

Kertomus Helsingin kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta vuonna 1918.

Sittenkuin Keisarillisen Senaatin toukokuun 17 päivänä 1876 antaman päätöksen mukaisesti Helsingin kaupungin vesijohdon lunastamiseksi otetun 5 %:n lainan kirjanpito ja hoito vuonna 1918 on Helsingin kaupungin Revisionikonttorissa tarkastettu, pyytää Revisionikonttori täten antaa seuraavan tarkastuskertomuksen:

Marraskuun 1 päivänä 1918 arvottiin obligatioita yhteensä 59,200 markan määrä, nimittäin:

Litt. A. 1,000: — Smk. N:ot 37, 112, 151, 162, 203, 205, 283, 305, 334, 352, 359, 366, 387, 418, 444, 447, 448, 466, 472, 479 = 20 kpl.

Litt. B. 500: — Smk. N:ot 29, 42, 46, 70, 81, 113, 114, 123, 182, 189, 192, 276, 283, 284, 293, 346, 367, 381, 389, 453, 461, 499, 517, 536, 546, 595, 639, 643, 669, 678, 688, 690, 724, 767, 785, 817, 823, 841, 852, 904, 929, 1035, 1045, 1051, 1057, 1083, 1127, 1208, 1233, 1245, 1262, 1263, 1380, 1381, 1393, 1407, 1416, 1482, 1499, 1636 = 60 kpl.

Litt. C. 200: — Smk. N:ot 10, 13, 44, 53, 71, 79, 112, 136, 164, 213, 262, 354, 401, 410, 413, 446, 459, 483, 535, 602, 614, 633, 683, 691, 721, 755, 777, 786, 814, 818, 819, 869, 873, 878, 894, 936, 940, 953, 1020, 1060, 1080, 1081, 1114, 1123, 1198, 1234 = 46 kpl.

Kaupungin vastattavana lunastamatta olevista obligatioista oli jouluk. viimeisenä päivänä 1917			Smk. 628,152: 50
Vuonna 1918 lunastettiin;			
Arvottuja obligatioita määrältään	Smk. 47,027: 50		
sekä erääntyneiden obligatioiden korkolippuja	„ 447: 50	„	47,475: —
Vastuusumma jouluk. viimeisenä 1918			Smk 580,677: 50
Vuoden päättyessä oli erääntyneitä, lunastamattomia obligatioita	Smk. 16,125: —		
Siitä vähennettyä lunastetut korkoliput	„ 447: 50	„	15,677: 50
on jäljellä kuolettamatta			Smk 565,000: —
Erääntyneitä korkolippuja oli joulukuun viimeisenä 1917 lunastamatta kaikkiaan ..	Smk. 2,287: 50		
Vuonna 1918 lunastettavaksi erääntyneitä korkolippuja.....	„ 29,660: —	„	31,947: 50
Vuoden varrella lunastettiin korkolippuja ..	Smk. 30,460: —		
joten, kun vähennetään erääntyneiden obligatioiden korkoliput	„ 447: 50	„	30,012: 50
on jäljellä lunastamattomia erääntyneitä korkolippuja			Smk. 1,935: —

Kaikki lainaan kuuluvat, vuoden varrella lunastetut obligatiot ja korkoliput luettiin Revisionikonttorissa ja pantiin allekirjoittaneen kaupunginreviisorin läsnäollessa sinetöityyn ja sisällyksen merkinnällä varustettuun kääreeseen suljettuina säilytettäviksi Rahatoimikonttorin holviin.

Helsingin kaupungin Revisionikonttorissa, lokakuun 25 päivänä 1919.

Gunnar Winter.

B. A. Hellmer.

Helsingin kaupungin 1918 vuoden tilejä ja hallintoa tarkastamaan valituille tilintarkastajille.

HELSINGIN KAUPUNGIN
Revisionikonttori

Revisionikonttorin selonteko vuodelta 1918.

Huhtik. 27 p:nä 1920.

N:o 17.

Yleisiä huomautuksia.

Myöskin Helsingin kaupungin tileihin ja hallintoon nähden oli vuosi 1918 mitä luonnottomin nika, ei ainoastaan laillisessa ja säännöllisessä kunnallisessa toiminnassa tapahtuneen puolikolmattakuukautisen pakollisen keskeytyksen johdosta, vaan myös niihin vaikeuksiin ja seurauksiin nähden, joita sekä kapina että sen johdosta edelleen lisääntynyt elintarpeiden puute ja kaikki rajat ylittävä kallis aika tuotti. Itse hallinnolla oli sen ohessa voitettavana suuria vaikeuksia sen johdosta, että useat sen vanhemmista kelvollisista virkamiehistä jo tämän vuoden jälkipuoliskolla katsoivat olevansa pakotetut luopumaan toimistaan siirtyäkseen varsinkin taloudelliselta kannalta edullisempiin toimiin yksityisten tai valtion palveluksessa. Asianmukaisen selvyyden ja korjauksen saamiseksi kaikkien näiden seikkain aikaansaamaan tilien sekavuuteen ja hallinnon vaikeuksiin on vaadittu pitkällistä työtä ja suurta huolekkuutta.

Mainitut tukalat olot ovat myös olleet syynä siihen, ettei Rahatoimikamari voinut kaupungin 1918 vuoden tilejä päättää lain säätämässä ajassa eikä myöskään maaliskuun alussa *1919* antaa tilinpäätöstä tilintarkastajille. Se annettiin heille, niinkuin tunnettu, ummelleen vuotta myöhemmin. Kun Revisionikonttorissa vallitsi puute työvoimista vuonna 1918, syystä että jo kauan hankkeissa ollut konttorin uudestijärjestämisehdotus edelleen oli jätetty lepäämään, mutta varsinkin syystä ettei revisionihenkilökunnalle silloinkaan vielä ollut tarpellisen tilan puutteessa voitu saada sijaa kaupungin keskeisessä kassa- ja tilivirastossa, Rahatoimikonttorissa, eikä Revisionikonttorilla sentähden ole kuluvana vuonna ollut tarpeellisessa määrässä käytettävänä kaupungin pääasiallisimpia tilikirjoja y. m., on konttori tarvinnut melko pitkän ajan näiden laajain tilien sekä 1918 vuoden tilinpäätöksen jälki- ja lopputar-

kastelun suorittamiseen. Tämä aika on pitentynyt senkin johdosta, että Revisionikonttorin on yksin ajoin ollut tarkastettava 1919 vuoden tilit ja suoritettava kuluvan vuoden 1920 juokseva työ, joka nyttemmin muun muassa käsittää säädetyt, sangen taajat kassainventtaukset, mikäli mahdollista uuden kassa- ja tililaitosuudistuksen toimeenpanon valvonnan ja järjestämisen virastoissa ja laitoksissa, memoriaalien, lausuntojen, vastineiden laadinnan y. m.

Vuositilintarkastajain omain sekä Revisionikonttorin tekemäin ja vuositilintarkastajain kannattamain, *1917* vuoden tileihin ja hallintoon kohdistuvien muistutusten johdosta päätti Kaupunginvaltuusto kesäkuun 17 päivänä 1919 antaa Budjettivaliokunnan toimeksi asianomaisia johto- ja lautakuntia sekä laitoksia kuultuaan laatia lausunnon ehdotuksineen. Mainitun valiokunnan lausunto on päivätty maaliskuun 23:ntena 1920 (Kvston pain. asiakirj. N:o 6 vuodelta 1920), ja Kaupunginvaltuusto hyväksyi sen kuluvan huhtikuun 6 päivänä.

Nyt puheena olevista 1918 vuoden tileistä ja hallinnosta on Revisionikonttorin lausuttava, ettei revisionin ole helppo eikä nyttemmin sen mielestä miksikään varsinaiseksi hyödyksi näin pitkän ajan kuluttua mainitusta vuodesta koettaa arvostella jo ennestään tunnettua kaupungin erinäisten hallintoelinten heikkoutta ja kaupungin nopeasta kehityksestä johtuvaa järjestysmuodon ja työtavan takapajulle jäämistä eikä tässä yrittää arvioida sitä erimääräistä menestystä, millä nämä suorittivat ne ylen vaativat tehtävät, joita nuo tavattomat olot todella asettivat niille. Varsinaista asiallisuusarvoa ei näissä kohdin nyttemmin myöskään enää voi olla yhdellä tai toisella mainitulta ajalta johtuvalla, ehkä oikeutetulla muistutuksella tai huomautuksella, varsinkin kun useissa kaupungin hallintohaaroissa siitä lähtien on tapahtunut tai aikaansaatu melko suuria muutoksia ja uudistuksia.

Revisionikonttorin tarkastellessa myöskin vuonna 1918 syntyneitä suunnattomia tilikirjain, tilitysten, tilitodisteiden ja muiden asiakirjain määriä on, niinkuin on varsin hyvin ymmärrettävää, todettu monta pienenlaista laskuvirhettä, virheellistä tilimerkintää, epätäydellistä kuittia y. m. puutteellisuuksia, jotka asianomaiset virastot ovat jälkeenpäin oikaisseet osin itsestään, osin revisionin määräyksestä, kun taas eräät semmoiset virheet on liian myöhään huomattuina täytynyt jättää sillensä. On kuitenkin sanottava, että verrattuina kaupungin sekä vakinaisten että pulakauden aikaisten virastojen ja laitosten valtavaan ja moninaiseen liikkeeseen ja liikevaihtoon sekä miltei lukemattomiin eriin ja tilitoimituksiin nämä virheet eivät ole olleet mainittavan suuria. Sen ohessa on mainittava, että varsinkin kaikkien näiden tilien viimeksi toimitetuissa jälki- ja lopputarkastuksissa monasti ei ole ollut mahdollista eräistä seikoista saada tarpeellisia tietoja tai selityksiä, syystä että, niinkuin edellä huomautettiin, useat silloisista viranpitäjistä ovat eronneet eivätkä uudet toimihenkilöt tunne sen aikuisia tilitoimituksia eikä oloja.

Revisionikonttorin on kuitenkin herroille tilintarkastajille esitettävä ne puutteellisuudet, mitkä se on tilikirjoja ja tilejä tarkastaessaan havainnut, sekä sen ohessa mainittava ne tosiasiat ja numerotiedot ynnä huomautukset, jotka konttori pitää tarpeen vaatimina. Revisionikonttori on samoin kuin ennenkin useista tileissä ja hallinnossa tapaamistaan puutteista laatinut n. s. revisionipäiväkirjoja, jotka on annettu herrain tilintarkastajain tarkastettaviksi ja huomioon otettaviksi. Samat muistutukset on saatettu asianomaisten virastojen ja laitosten tiedoksi.

Vuosirahasäännön menomäärärahat ja lasketut tulot.

Näyttää ilmeiseltä, että 1918 vuoden budjetissa kaupungin virastoille ja laitoksille vahvistetut määrärahat yleensä ovat olleet aivan riittämättömiä. Mutta tätä vuosirahasääntöä 1917 vuoden lopulla laadittaessa ei voitu arvata niitä häiriöitä ja mullistuksia, jotka aikaansaivat kalliin ajan edelleen kärjistymisen ja moniaita ylimääräisiä suuria kustannuksia. Niinpä osoittautui, että varsinkin kunnan taloudelliset virastot ja laitokset välttämättä tarvitsivat runsaita lisämäärärahoja, joita Kaupunginvaltuusto myönsikin. Näistä lisämäärärahoista mainittakoon tässä huomattavimmat vuosirahasäännön pääluokkain mukaan ja täysin tuhansin markoin:

4 P. L.	*Palolaitos*	Smk.	142,000: —
7 P. L.	*Terveyden- ja sairaanhoito*	„	2,092,000: —
	josta saivat: Marian sairaala.. 501,000: —		
	Kulkutautisairaala 215,000: —		
	Kivelän sairaala 873,000: —		
	Mielisairaala .... 464,000: —		
8 P. L.	*Vaivashoito*.....	„	2,219,000: —
9 P. L.	*Opetus- ja sivistyslaitokset*	„	242,000: —
12 P. L.	*Katu- ja laiturivalaistus*	„	200,000: —
13 P. L.	*Yleiset työt*.....	„	563,000: —
15 P. L.	*Sekalaiset menot*	„	1,896,000: —
	johon suurimpana eränä sisältyy 1,748,000: — hätäaputöitä varten.		

Lisämäärärahoja on kertomusvuonna myönnetty kaikkiaan Smk. 7,435,081: 19, josta määrästä on säästynyt Smk. 183,971: 62. Ylimääräisiä määrärahoja eri tarkoituksiin myönsi Kaupunginvaltuusto samana vuonna Smk. 4,882,446: 12, josta määrästä jäi käyttämättä Smk. 451,695: 71, mutta toiselta puolen on eräät näistä määrärahoista ylitetty kaikkiaan 8,316: 19 mar-

kalla. Tulos oli siis, että Kaupunginvaltuuston käyttövaroja todellisuudessa käytettiin kaikkiaan *Smk. 11,681,859: 98,* joka lopusumma ei kaupungin tilinpitotavan johdosta tule erikseen näkyviin. Kaupunginvaltuuston käyttövarain vuosimääräraha oli *1,500,000* markkaa, joten se ylitettiin *S:markalla 10,181,859: 98.*

Tämän lisäksi on huomattava, että seuraavan vuoden Kaupunginvaltuusto on anomusten johdosta salljnut erinäisten lautakuntain, virastojen ja laitosten ylittää niille myönnetyt määrärahat, ja nousevat nämä luvalliset ylitykset kaikkiaan S:markkaan 130,633: 63. Lisäksi ovat eräät virastot ja laitokset ylittäneet niille myönnetyt määrärahat ja asianmukaisella luvalla suoritetut lisämenot *siihen lupaa hankkimatta tai ilmoitusta tekemättä,* ja huomataan näiden joukossa määrärahain suuruuteen katsoen seuraavat mainittavammat erät:

	Määräraha Smk.	Ylitysmäärä Smk.
Tilapäislainain korot ja provisionit y. m.	500,000: —	1,432,800: —
Raastuvanoikeuden tarverahat	11,000: —	20,700: —
Ulosottolaitos, erin. määrärahat	7,800: —	2,700: —
Kaupunginvaltuuston kanslian tarverahat	65,000: —	126,000: —
Rahatoimikamarin käyttövarat	40,000: —	7,300: —
Liikennekonttori, erin. määrärahat	8,900: —	4,200: —
Holhouslautakunta	2,800: —	1,000: —
Marian sairaala, erin. määrärahat	44,000: —	7,000: —
Kulkutautisairaala, valaistusmääräraha	14,000: —	1,800: —
Nickbyn mielisairaala, erin. määrärahat	—: —	38,000: —
Kaupungin varasairaalain vartiointi	1,200: —	1,900: —
Suomenkiel. kansakoulut, erin. määrärahat	24,000: —	5,100: —
Musiikkilautakunta, palkkiot ja tarverahat	9,200: —	2,000: —
Kauppahallit, erin. määrärahat	28,900: —	15,700: —
Raatihuone ja ent. seurahuone, valaistus, korjaukset y. m.	8,600: —	2,000: —
Tullikamarin postiosaston vuokra	12,000: —	4,900: —
Vedenkulutus vapaakaivoissa, hevosaltaissa y. m.	17,000: —	10,000: —

Kaikki edellä mainitut, asianomaisten lautakuntain ja virastojen vuosimenosäännön määrärahain varsin tuntuvat ylitykset ynnä kaikkiaan 12—13 miljoonaan markkaan nousevat ylimääräiset määrärahat jo osaltaan osoittavat, kuinka suuria lisämenoja kaupunginkassalla on tuona merkillisenä vuonna ollut. Näitä suuria summia tosin jossain määrin vastaavat erinäiset menomäärärahain säästöt, jotka hiukan ylittävät 4 miljoonan markan. Näistä säästöeristä suurimmat tavataan: Rakennuskonttorin tileillä 13. P. L. X. 1.

„Yleinen makkien puhtaanapito", hiukan yli 300,000 markan, 13. P. L. XII. 5. „Määräraha yleisten töiden teettämiseksi budjetissa lueteltujen lisäksi kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan", yli miljoonan markan, Erityisten määrärahain tilillä 15. P. L. II. 29. „Kaupungin virka- ja palvelusmiesten (ei tekn. laitosten) kalliinajanlisäykset ja palkankorotukset", hiukan yli puolen miljoonan markan, sekä tilillä 15. P. L. III. 1. „Verotettujen varain ja muiden tulojen poisto ja palautus", runsaasti 300,000 markkaa.

Se seikka että budjetissa lasketut tulot noin miljoonalla markalla ylittivät lisätulojen määrän vaikutti niinikään tuloksen huononemiseen. — Lisätuloista näyttävät suurimmat erät olevan: 1. Os. 1. 5 ja 8 „Erinäisiä korkoja" ja „Teknillisten laitosten etuantien korkoja", yhteensä noin 260,000 markkaa, sekä 8. Os. 1. 3. ja 4 „Tuloja myydystä lannasta" ja „Korvaus katujen puhtaanapidosta", kaikkiaan noin 135,000 markkaa. — Huomattavimmat vajaukset lasketuissa tuloissa taas ovat 2. Os. „Tonttien myynti", noin 680,000 markkaa, 4. Os. II. 1, 3 ja 6 „Tuulaaki-, liikenne- ja satamamaksuja", hiukan yli miljoonan markan, sekä 8, Os. I. 1 „Talonomistajain puhtaanapitomaksut", noin 220,000 markkaa.

Edellä esitetyt tiedot ja lausunnot evät koske kaupungin kolmea säännönäistä teollisuuslaitosta, *teknillisiä laitoksia*, joiden toiminnasta ja liikkeestä vuonna 1918 mainittakoon seuraavaa:

Vesijohtolaitos. Menopuolella on erinäiset määrärahat ylitetty kaikkiaan S:markalla 194,160: 39, josta määrästä suurin osa eli Smk. 82,900: 80 kohdistuu tiliin „Kemiallisen puhdistuksen ja selkeytyksen kustannukset". Kaupunginvaltuuston suostumus ylityksiin on anottu ja saatu. Ylityssummaa vastaamassa tosin on muiden määrärahain säästöjä noin 235,000 markkaa, mutta kun muun muassa laskettujen tulojen vajaus, josta suurin osa, noin 390,000 markkaa, kohdistuu tiliin „Tuloja vedenkulutuksesta", on ollut noin 325,000 markkaa suurempi vastaavaa ylijäämää, ei vesijohtolaitos ole saavuttanut vuosirahasäännössä edellytettyä tulosta. Kun perustamispääoman korko ja kuoletus otetaan lukuun, on siis vuonna 1918 syntynyt puhdasta tappiota Smk 131,238: 92.

Kaasulaitos. Menomäärärahat on Kaupunginvaltuusto erinäisillä päätöksillä sallinut ylittää kaikkiaan S:markalla 1,088,279: 85, mutta määrärahat on ylitetty kaikkiaan S:markalla 1,141,075: 34. Tämä lisäylitys johtuu siitä, että kaasulaitos oli tehdessään ensimmäisen esityksen asiasta ottanut lukuun toisissa määrärahoissa edellytetyt säästöt, joten Kaupunginvaltuuston silloin myöntämä ylityslupa tuli käsittäneeksi liian vähäisen määrän. — Kaupungin virastojen ja laitosten ei siis tule kytkeä toisissa määrärahoissa ehkä syntyviä säästöjä toisten ylityksiin. Eri määrärahain ylijäämät on yleensä palautettava säästönä kaupunginkassaan eikä niitä saa käyttää muihin tarkoituksiin. — Suurimmat ylitykset kohdistuivat tileihin: „Kaasutustarvikkeet", jonka 1,780,000 markkaan nousevat määrärahat ylitettiin noin 640,000 markkalla,

„Rakennusten, uunien, koneiden y. m. korjaus ja kunnossapito", määräraha 50,000 markkaa, ylitys noin 87,000 markkaa, „Lyhdynsytyttäjät ja lampunhoitajat", määräraha 90,000 markkaa, ylitys noin 53,000 markkaa, sekä „Korkoa kaupunginkassassa olevalta konttokuranttitililtä", määräraha 20,000 markkaa, ylitys noin 48,000 markkaa. — Kun kuitenkin muun muassa lasketut tulot antoivat ylijäämää Smk. 1,231,028: 94, oli vuositulos verraten hyvä, osoittaen puhdasta voittoa Smk. 133,861: 24.

Sähkölaitos. Erinäiset menomäärärahat on ylitetty kaikkiaan S:markalla 266,065: 43, sen sijaan että Kaupunginvaltuusto laitoksen esityksen johdosta myönsi ylityksiä kaikkiaan Smk 254,227: 50. Tässä näyttää olevan paikallaan huomauttaa että, vaikka laitos vasta tilinpäätöksen valmistuttua oli tehnyt viimeisen esityksensä luvan saamisesta ylitykseen, oli siinä ilmoitettu jossain määrin väärä summa, sillä huomioon ottamalla aikaisemmin anottu ja myönnetty lupa erinäisten määrärahain ylitykseen oli lisäksi tarvittava määrä ilmoitettu S:markaksi 31,212: 50, vaikka todellinen määrä tilien mukaan oli Smk. 43,050: 43. — Laitoksen budjettimäärärahoissa syntyi melko suuria säästöjä, yhteensä tasaluvuin 1,290,000 markkaa, josta määrästä 4,180,000 markan suuruisella polttoainetilillä oli säästöä kokonaista 1,160,000 markkaa. Tämä asianlaita korvasi, paitsi edellä mainittuja ylityksiä, myös laitoksen lasketuissa tuloissa syntyneen noin 670,000 markan vajauksen. Tämän johdosta lopputulos oli edullisempi kuin vuosirahasäännössä oli laskettu, osoittaen puhdasta tuloa Smk. 253,495: 29. — Menosäännön ulkopuolella olevain menojen joukossa tavataan huomattava erä, Smk. 80,319: 42, korkoa kaupunginkassassa olevalta konttokuranttitililtä, joka menoerä kuitenkin olisi pitänyt edellyttää budjettiehdotuksen laadinnassa ja sentähden tarpeellinen määräraha merkitä vuosirahasääntöön.

Tilit ja tilitoimitukset vuosirahasäännön ulkopuolella.

Näistä on erittäin huomattava seuraavat:

A. IV. 4. Tilillä *tuloja vuosirahasäännön ulkopuolella,* kaikkiaan Smk. 965,561: 13, huomataan suurimpana eränä kansakoulujen myöhästyneet valtioavut vuodelta 1917 505,077 markkaa sekä Rakennuskonttorille erinäisiä yleisiä töitä varten edellisinä vuosina myönnetyissä määrärahoissa syntyneitä säästöjä kaikkiaan Smk 221,894: 33.

A. IV. 5. *Menoista vuosirahasäännön ulkopuolella,* S:markasta 1,320,264: 15 on verrattomasti suurin erä Smk. 1,008,341: 04 eli se määrä, millä arvaamattomiin kurssitappioihin y. m. aikaisemmin varatut varat oli ylitetty. Vaikka nämä menot olivat välttämättömiä, näyttää kuitenkin siltä, kuin olisi Kaupunginvaltuustolle ollut tehtävä asianmukainen esitys määrärahan ylittämisestä.

Kaupunginkassan *vuosirahasäännön ulkopuolella suorittamista menoista,* jotka vuosien 1918 ja 1919 vaihteessa siirtyvät kaupungin tileissä *varoina,* kiinnittävät erittäin huomiota alempana mainitut tuntuvat erät, joihin nähden selvityksiä ja toimenpiteitä edelleen oli odotettavana:

A. III. 55. *Helsingin kaupungin järjestyslautakunta.* Siirtoerä Smk. 839,928: 33. Tämän menoerän suorituksesta on tili annettu jo edellisenä vuonna 1917 ja Revisionikonttori on samana vuonna tarkastanut tilitykset. Vuonna 1918 ei tiettävästi ole mitään tehty Kaupunginvaltuuston kesäkuun 12 päivänä 1917 tekemän päätöksen toteuttamiseksi että, sittenkuin kaupungin tähän tarkoitukseen käyttämäin menojen kokonaissumma on todettu, on Hallitukselle tehtävä alistus valtion osanotosta näihin kustannuksiin tai niiden korvaamisesta. Revisionikonttorin vuodelta 1917 antamassa selonteossa huomautettiin samasta seikasta. — Rahatoimikamari on sittemmin vuonna 1919 käsitellyt tämän asian.

A. IV. 72. *Poliisin uudesti järjestäminen y. m. vuosina 1917—1918.* Seuraavaan vuoteen siirtyvä erä Smk. 1,544,861: 49. Näistäkin varoista on asianmukainen lopputili annettu toukokuussa 1918, mutta vuonna 1918 ei ole ryhdytty toimiin osittaisen korvauksen saamiseksi valtiolta eikä erän poistamiseksi. — Myöhemmin on Rahatoimikamari ottanut käsiteltäväksi tämänkin kysymyksen.

A. IV. 30 ja 31. Tilit *Kustannuksia maailmansodan johdosta* ja *Sairaanhoitomenoja samasta syystä* osoittavat vuosien 1918 ja 1919 vaihteessa jälkimmäiseen vuoteen siirtyviä menomääriä Smk. 3,330,442: 27 ja 305,790: 46. Sittenkuin Kaupunginvaltuusto oli kesäkuun 4 ja elokuun 20 päivänä 1918 kehoittanut Rahatoimikamaria antamaan selvityksen ehdotuksineen osin eritoten kaikkien ensinmainitulla tilillä olevain erilaatuisten menojen korvauksen hankkimisesta valtiolta, osin tileistä poistamisesta, on näihin toimenpiteisiin ryhdytty vuonna 1919.

Pulakauden aikaiset virastot ja laitokset.

Pulakauden aikaisten laitosten, *Elintarvelautakunnan, Halkotoimikunnan* ja *Kansanravintohallituksen* laajaa erilaista toimintaa jatkui koko vuoden 1918. Kaupunki oli silloin samoin kuin aikaisemminkin myöntänyt näille laitoksille luottoa, joka vuosien 1918 ja 1919 vaihteessa nousi seuraaviin huomattaviin määriin:

Elintarvelautakunta	Smk.	4,154,164: 87
Halkotoimikunta	„	10,734,644: 47
Kansanravintohallitus	„	1,618,648: 15

Tarkastettuaan näiden suurten ylimääräisten virastojen tilit ja hallinnon, sikäli kuin se on ollut Revisionikonttorin verraten harvalukuiselle henkilökunnalle mahdollista, näyttää konttorin mielestä olevan lausuttava seuraavaa:

Sittenkuin *Elintarvelautakunta* oli elokuussa 1917 ottanut haltuunsa Muonitustoimikunnan toiminnan elintarvealalla ynnä sen varastot, suoritettiin menestyksellä tarmokasta järjestämistyötä muun muassa monien eri osastokonttorien saattamiseksi keskeisen kirjanpito-osaston ja pääkassan alaisiksi. Siihen asti olivat eri osastot, niinkuin vilja-, sokeri-, voi-, maito- ja lihakonttori sekä korttikeskus (leipäkonttori) ja kauppaosasto työskennelleet kutakuinkin erillisinä ja ainakin osittain varsin puutteellisesti järjestettyinä. Kuinka laaja koko tämä liike todellisuudessa jo oli, näkyy esimerkiksi keskuskassan avaamisesta marraskuun 1 päivästä 1917 lähtien vuoden 1918 loppuun olleesta kassaliikkeestä, joka nousi kokonaiseen S:markkaan 185,463,926: 90. — Virheenä huomautettakoon, ettei kaupunginkassaa ole hyvitetty Elintarvelautakunnan käyttämäin, kaupungin omistamain huoneistojen vuokralla eikä myöskään kaupungilla laitosten lämmityksestä ja valaistuksesta olleilla kustannuksilla. — Elintarvelautakunnan liike koko toimikautena joulukuun 31 päivään 1918 asti osoittaa vähäistä voittoa eli Smk. 47,140: 50, jota tulosta täytyy pitää hyvänä, varsinkin kun otetaan huomioon ne moninaiset vaikeudet, joita lautakunnan laaja ja yhteiskuntaa hyödyttävä toiminta tuona tavattomana aikana kohtasi.

Halkotoimikunta. Tarkastettaessa halkokonttorin laajoja tilejä vuodelta 1918, jotka eivät ole aiheuttaneet mainittavampia muistutuksia; on kuitenkin eräitä puutteellisuuksia huomattu ja korjattu. — Mitä hiukan aikaisempaan hallintoon tulee, on Revisionikonttori katsonut olevan huomauttaminen eräistä halkoliikkeen hoidossa ilmenneistä seikoista, semmoisista kuin nähtävästi liian auliisti maksetuista etuanneista halonhankinnoissa sekä siitä, että vuonna 1918 pitemmän aikaa eräitä hankintasopimuksia päätettiin ilman että ainakaan pöytäkirjoihin on merkitty Halkotoimikunnan niitä käsitelleen ja vahvistaneen. Revisionikonttorille annetuista Halkotoimikunnan vastineista käy selville, että revisionilla kuitenkin on ollut syytä kiinnittää huomiota edellä mainittuihin seikkoihin, vaikkakin Toimikunta yleisesti katsoen, varsinkin niihin vaikeisiin oloihin nähden, joissa tätä suurta liikettä on täytynyt harjoittaa sen yleishyödyllisen tarkoituksen täyttämiseksi, on antanut varsin tyydyttäviä selityksiä. — Halkotoimikunnan tilinpäätös vuodelta 1918 osoittaa voittoa Smk. 26,432: 70, joka tulos kuitenkin, syystä että siihen on luettu 31,050 markkaa, jota erää ei olisi ollut pantava kaupunginkassan maksettavaksi, muuttuu S:markan 4,617: 30 suuruiseksi tappioksi.

Kansanravintohallitus. Tämänkin viraston tileissä on revisioni tavannut eräitä epätäydellisyyksiä ja erhelaskuja, ei kuitenkaan mainittavan suuria. Olennaisimmat virheet on oikaistu. Kansanravintohallituksen tilinpäätös kesäkuun 1 päivältä 1918 osoitti tappiota Smk. 466,650: 91, joka korvattiin

Kaupunginvaltuuston 1919 vuoden budjettiin (15. P. L. II. 34) merkitsemällä saman suuruisella määrärahalla. Tilinpäätöstä joulukuun viimeiseltä 1918 ei Kansanravintohallitus ole laatinut, mutta kyllä kesäkuun 1 päivältä 1919, joten koko tämän hallintotoiminnan lopullinen tarkastus ja arvosteleminen on sopivin toimittaa tämän pulakauden aikaisen viraston lopetettua toimintansa Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan maaliskuussa 1920.

Kaupungin *Hätäapukomitean* toiminnasta tässä puheena olevana aikana mainittakoon seuraavaa:

Hätäaputöitä varten, enimmäkseen Hätäapukomitean käytettäväksi, on elokuusta 1917 vuoden 1918 loppuun ulottuvana toimiaikana myönnetty 1918 vuoden budjetissa kaikkiaan 900,000 markkaa, joka rahamäärä oli etuanteina myönnetty ja käytetty vuonna 1917, sekä Kaupunginvaltuuston käyttövaroista 100,000 markkaa vuonna 1917 ja 1,748,695 markkaa vuonna 1918 eli mainittuna aikana kaikkiaan 2,748,695 markkaa. Nämä varat, joista vuosien 1918 ja 1919 vaihteessa oli käyttämättä Smk. 170,143: 43, on annettu: ompelu- ja muiden naistöiden järjestämiseksi pääasiassa Työväenjärjestöjen työttömyyskomitealle, Helsingin kaupunkilähetykselle, Naisjärjestöjen hätäapukomitealle ja Pelastusarmeijalle; edelleen ojitus- y. m. töiden teettämiseksi Boxbackassa, pesulaitosten järjestämiseksi sekä vaatteina, elintarpeiden hinnanalennuslippuina ja käteisvaroina välittömiksi avustuksiksi. Hätäapukomitean vastaavat kirjat ja tilit on tarkastettu, mutta kun komitea ei ole päättänyt tilejään kalenterivuodelta 1918, vaan lokakuun 1 päivältä 1918 sekä sitten joulukuun viimeiseltä 1919, kuuluvat 1918 vuoden kolme viimeistä kuukautta seuraavaan kertomusvuoteen. Revisionikonttori on jälkitarkasteluissaan kyllä tavannut erinäisiä puutteellisuuksia Hätäapukomitean sekä tileissä että varsinkin erinäisten hätäapulaitosten ja töiden järjestelyssä, jotka puutteellisuudet käyvät selville konttorin revisionipäiväkirjasta. Mutta katsoen niihin sangen tukaliin oloihin, joissa kaikki nämä työt on ollut järjestettävä ja suoritettava sekä avustukset y. m. annettava, ja kun revisioni ei ole voinut todeta minkäänlaisia säännöttömyyksiä, näyttää Revisionikonttorista, että Hätäapukomitea kaikkine apulaitoksineen, järjestöineen ja toimihenkilöineen on rehellisesti koettanut tehdä parastaan.

Kaupungin *tilinpäätöksen* on Revisionikonttori havainnut oikeaksi. Verrattuna vahvistettuun meno- ja tulosääntöön ja siis lukuun ottamatta vuosirahasääntöön merkitsemättömillä tileillä olevia varsin huomattavia menoja osoittaa 1918 vuoden taloudellinen tulos vajausta *Smk. 9,116,265: 18.* Tämä epäedullinen tulos johtui nähtävästi luonnottomista ja myöskin vuosirahasäännön laadinta-aikaan 1917 vuoden lopulla arvaamattomista oloista. — Tilivuoteen siirtyvä saldo osoittaa vajausta Smk. 3,911,083: 72, mutta vuoteen

1919 siirtyvä vajaus on kaikkiaan Smk. 13,027,348: 90 ja siis hiukan vähempi 1919 vuoden budjetissa laskettua 13,500,000 markan määrää.

Edellisinä vuosina noudatetun menettelyn mukaisesti on Revisionikonttori lukenut kaikki *kaupungin obligatioihin* kuuluvat, vuonna 1918 lunastetut obligatiot ja korkoliput, jotka allekirjoittaneen kaupunginreviisorin sinetillä suljettuun ja sisällyksen merkinnällä varustettuihin kääreisiin pantuina on jätetty säilytettäviksi Rahatoimikonttorin holviin, minkä ohessa asianmukainen kertomus kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta vuonna 1918 pannaan tämän selonteon oheen.

Myöskin *lahjoitusrahastojen tilit ja hoito* on tarkastettu. Rahastojen verraten sekavaan kirjanpitojärjestelmään nähden on mainittava, että edellisessä selonteossa tehdyt ja revisionipäiväkirjassa tarkemmin esitetyt huomautukset myöskin vuonna 1918 pitivät paikkansa. Tarkastuksessa oli Revisinikonttorilla tällä kertaa käytettävänään se etu, että kaupungin Rahatoimikonttorin toimesta oli julkaistu uusi kokoelma „Urkunder för Helsingfors stads donerade fonder". Asiallisia virheitä ei revisioni ole tavannut kirjanpidossa eikä hoidossa.

Revisionikonttori on puheena olevana tilivuonna 1918 johtosääntönsä mukaisesti toimittanut *kassainventtauksia* kaupungin sekä vakinaisissa että pulakauden aikaisissa virastoissa ja laitoksissa, ja oli näitä inventtauksia kaikkiaan 82. Näiden kulusta on inventtaustilaisuuksissa laadittu pöytäkirjat, jotka on annettu herrain vuositilintarkastajain nähtäviksi.

Gunnar Winter.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Palkkalautakunnan esitys *kaupungin viranpitäjäin sekä eläkkeen- ja apurahansaajain kalliinajanlisäysten korottamisesta.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
PALKKALAUTAKUNTA.

Helsingissä, toukok. 12 p:nä 1920.

N:o 153.

Kaupunginvaltuustolle.

Kokouksessaan marraskuun 12 päivänä 1919 viimeksi myöntäessään korotettuja kalliinajanlisäyksiä kaupungin viranpitäjille antoi Kaupunginvaltuusto samalla Palkkalautakunnan toimeksi laatia ehdotuksen kunnallisten viranpitäjäin palkkaetujen sekä kunnallisten eläkkeiden järjestämiseksi, jonka asian käsittelyyn Lautakunnassa saisivat äänioikeudetta ottaa osaa niin monet Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen ja muiden mainittuun yhdistykseen kuulumattomain viranpitäjäin edustajat, kuin Lautakunta katsoisi sopivaksi määrätä.

Tämän johdosta sekä Palkkalautakunnan kehoitettua edellä mainittua virkamiesten yhdistystä ynnä ruotsinkielisten kansakoulujen opettajistoa, Suomenkielisten kansakoulujen opettajain yhdistystä ja Helsingin kaupungin kunnallisyhdistystä tarkoitusta varten valitsemaan edustajia on Lautakunta viime huhtikuun 28 päivänä, niinkuin tämän oheisesta pöytäkirjanotteesta näkyy, neuvotellut asiasta näiden yhdistysten ja viranpitäjäin sitä varten valitsemain edustajain kanssa. Tässä tilaisuudessa ovat nämä edustajat yksimielisesti julkilausuneet käsityksen, ettei nykyään olisi toimeenpantava yleistä palkanjärjestelyä, mutta että sitä vastoin välittömästi olisi tarpeen uudelleen korottaa nykyisiä kalliinajanlisäyksiä. Tämän korotuksen tulisi kuitenkin käsittää ainoastaan prosentittainen kalliinajanlisäys ja perheenelatusapumaksu, jotka, jotta kaupungin viranpitäjät saisivat vastaavat palkkaedut, mitkä valtion virka- ja palvelusmiehet hiljattain toimeenpannun kalliinajanlisäysten järjestelyn johdosta nauttivat, ehdotettiin korotettaviksi, edellinen 175 prosenttiin ja jälkimmäinen 120 markkaan henkilöä kohti kuukaudessa. Edelleen lausuttiin toivomus, että kalliinajanlisäystä pohjapalkalle laskettaessa saisi ottaa lukuun viranpitäjän ansaitseman ikäkorotuksen.

Palkkalautakunta on näiden edustajain kanssa täysin yhtä mieltä siitä, ettei nykyoloissa, ennen elanto-olojen vakiutumista, ole sopiva käydä yleisesti uudesti järjestämään vuonna 1918 määrättyjä pohjapalkkoja, näin sitä

vähemmän, kun nykyään käytännössä oleva kalliinajanlisäysjärjestelmä tarpeellisin muutoksin edelleen voidaan panna viranpitäjäin palkkaetujen laskemisen pohjaksi. Sitä vastoin on Palkkalautakunta toimittaessaan vertailuja valtion viranpitäjille kuluvan vuoden alusta maksettuihin palkkaetuihin todennut, että puheenalaisten edustajain vaatima kalliinajanlisäysten korotus asettaisi kaupungin viranpitäjät vastaavia valtion palveluksessa olevia toimihenkilöjä tuntuvasti edullisempaan asemaan. Jotta kaupungin viranpitäjät saisivat likimain samat palkkamäärät, mitkä valtion toimihenkilöille viime palkanjärjestelyn johdosta maksetaan, on Palkkalautakunnan mielestä tämä tulos saavutettavissa siten, että prosentittainen kalliinajanlisäys korotetaan nykyisistä pohjapalkan 75 %:sta 125 %:in ja että perheenelatusapumaksu määrätään 120 markaksi kuukaudessa nykyään maksettavain 60 markan sijasta.

Mitä tulee edustajain lausumaan toivomukseen että viranpitäjäin prosentittaista kalliinajanlisäystä laskettaessa otettaisiin lukuun 5 ja 10 vuoden palveluksesta saatu ikäkorotus, ei Palkkalautakunnalla ole tämän ehdotuksen hyväksymistä vastaan mitään muistuttamista. Tämän johdosta nimittäin ikäkorotus, joka on 10 tai 20 % pohjapalkasta ja siis nykyään varsin vähäpätöinen osa viranpitäjäin palkkaeduista, jälleen jossain määrin tulisi vastaamaan alkuperäistä tarkoitustaan todellisena ja tavoiteltavana korvauksena pitkällisestä toiminnasta kaupungin palveluksessa.

Korotetun prosentittaisen kalliinajanlisäyksen täyttä määrää ei kuitenkaan olisi maksettava sivutoimista, vaan voitaisiin se näissä tapauksissa määrätä 100 %:ksi. Edelleen on Palkkalautakunta sitä mieltä että, jos sekä mies että vaimo ovat kaupungin palveluksessa, olisi korotettu kalliinajanlisäys annettava ainoastaan sille aviopuolisoista, joka nauttii korkeampaa palkkaa, jota vastoin toisen aviopuolison palkkaedut pysyisivät nykyisessä määrässään.

Kun niiden kunnallisten laitosten viranpitäjät, jotka paitsi 1918 vuoden yleisen palkanjärjestelyn johdosta myöhemmin ovat saaneet Kaupunginvaltuuston vahvistamat uudet korotetut palkkasäännöt, tulisivat muita vastaavia viranpitäjiä tuntuvasti edullisempaan asemaan, jos he saisivat prosentittaisen lisäyksen viimeksi vahvistetussa palkkasäännössä olevan palkkansa mukaan, mutta toiselta puolen näyttää epäkoikeudenmukaiselta, etteivät he, niinkuin tähän asti yleensä on ollut laita, saisi mitään etua uudesta palkkasäännöstä, on Palkkalautakunta ajatellut heihin nähden meneteltäväksi siten, että pohjapalkka ja ikäkorotus maksettaisiin uuden palkkasäännön, mutta kalliinajanlisäys sitä vastoin 1919 vuoden menosäännön palkkamääräin mukaan.

Edelleen on Palkkalautakunta sitä mieltä että, kun Kaupunginvaltuuston viime ja tänä vuonna erinäisille viranpitäjille myöntämät, edelleen maksettavat henkilökohtaiset palkanlisäykset perustuvat vieläkin olemassa oleviin poikkeuksellisiin oloihin, nämä viranpitäjät olisi, nyt ehdotetuista korotetuista

kalliinajanlisäyksistä huolimatta, oikeutettava tästälähinkin kantamaan heille vakuutetut palkanlisäykset vähentämättöminä.

Mitä tulee siihen ajankohtaan, josta lähtien puheenalaiset korotetut kalliinajanlisäykset olisi maksettava, on Palkkalautakunta sitä mieltä että, katsoen viranpitäjille viime vuosina varsin usein myönnettyihin korotuksiin, joiden johdosta he ovat olleet tuntuvasti edullisemmassa asemassa kuin m. m. valtion virka- ja palvelusmiehet, lisäykset voitaisiin määrätä maksettaviksi ensintulevan kesäkuun 1 päivästä.

Ehdotetut korotetut kalliinajanlisäykset aiheuttavat kaupungille lisämenoja kaikkiaan 4,320,000 markkaa vuodessa ja siis 2,520,000 markkaa kuluvan vuoden seitsemältä jäljellä olevalta kuukaudelta.

Edellä esitettyyn nähden Palkkalautakunta pyytää Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi ehdottaa seuraavat muutetut:

Helsingin kaupungin viranpitäjille maksettavia kalliinajanlisäyksiä koskevat määräykset.

1) Kaupungin menosääntöön merkityn, päätoimena olevan viran pitäjällä, kuitenkin lukuun ottamatta viranpitäjää, joka on välikirjan nojalla määräajaksi ottanut viran hoitaakseen, on oikeus kesäkuun 1 päivästä 1920 lukien toistaiseksi saada *kalliinajanlisäystä*, jota maksetaan osin *vakinainen määrä*, osin *prosentittainen lisäys*, osin myös *perheenelatusapumaksuna* sillä tavoin kuin alempana sanotaan.

a) *Vakinainen määrä*, saman suuruinen kaikille, on 400 markkaa kuukaudessa, kuitenkin niin että, jos palkkaan sisältyy luontoisetujakin, Palkkalautakunnan asia on määrätä, minkä verran vakinaisesta määrästä on niiden osalta vähennettävä.

b) *Prosentittainen lisäys* luetaan 125 prosentiksi virasta kaupungin menosääntöön numerolleen merkityn käteisen alkupalkan ynnä määrävuosien palveluksesta saadun ikäkorotuksen määrästä.

c) *Perheenelatusapumaksua* annetaan siinä tapauksessa, että viranpitäjällä, paitsi itseään, on elätettävänä useampia kuin yksi henki, ja luetaan kunkin lisäksi olevan hengen osalle 120 markkaa kuukaudessa. Elatusvelvollisuuden laajuuteen nähden sovelletaan yleisen lain säännöksiä, kuitenkin siten, että elatusvelvollisuus lapsiin nähden lakkaa vasta näiden täytettyä 18 vuotta ja että Palkkalautakunnalla on oikeus hellittävissä tapauksissa harkinnan mukaan myöntää elatusapumaksua muunkin viranpitäjälle läheisen henkilön osalta.

2) Virka, jota on pidettävä sivutoimena, tuottaa oikeuden ainoastaan prosentittaiseen kalliinajanlisäykseen, lukien 100 prosenttia 1 kohdan b) momentissa mainitusta palkasta, ollen kuitenkin Palkkalautakunta oikeutettu

virasta, jota ei voi pitää varsinaisena päätoimena, mutta joka kuitenkin tuntuvassa määrässä vaatii osakseen hoitajansa työvoiman, harkinnan mukaan antamaan, paitsi sivutoimesta tulevaa prosentittaista lisäystä, myöskin osan kalliinajanlisäyksen vakinaisesta määrästä.

3) Yhteismäärärahoista palkatuille viranpitäjille määrää kalliinajanlisäyksen Palkkalautakunta asianomaisen viranomaisen esityksestä, ollen Lautakunnan siinä katsottava, että semmoiselle viranpitäjälle tuleva palkka ja kalliinajanlisäys yhteensä ovat kohtuullisessa suhteessa kaupungin menosääntöön merkityistä viroista maksettaviin palkkaetuihin.

4) Niiden kunnallisten laitosten viranpitäjät, joille Kaupunginvaltuusto on 1918 vuoden yleisen palkanjärjestelyn jälkeen vahvistanut korotetut palkkasäännöt, saavat pohjapalkkaa ja ikäkorotusta uuden palkkasäännön, mutta tässä säädettyjä kalliinajanlisäyksiä 1919 vuoden menosäännön palkkamääräin mukaan.

5) Jos sekä mies että vaimo ovat kaupungin palveluksessa, tulee näiden määräysten mukaista kalliinajanlisäystä ainoastaan sille aviopuolisoista, joka nauttii suurempaa palkkaa, jota vastoin toisen aviopuolison kalliinajanlisäys luetaan Kaupunginvaltuuston marraskuun 12 päivänä 1919 vahvistamain perusteiden mukaan.

6) Viranpitäjät, joille Palkkalautakunta on sen käytettäväksi ylimääräisten kalliinajanlisäysten myöntämiseen annetuista määrärahoista osoittanut tuollaisen ylimääräisen lisäyksen, eivät kuitenkaan saa näiden perusteiden mukaista korotettua kalliinajanlisäystä, siinä tapauksessa että parannetut palkkaedut tai ylimääräiset kalliinajanlisäykset nousevat samaan taikka suurempaan määrään kuin heille tulisi nyt päätetyn korotuksen johdosta, jota vastoin, jos ne ovat korotettuja kalliinajanlisäysmääriä vähemmät, viranpitäjä saa sen määrän, millä uudet kalliinajanlisäykset ylittävät parannetut palkkaedut tai ylimääräisen kalliinajanlisäyksen. Jos tämän säännön soveltaminen tuottaisi ilmeistä vääryyttä joillekin viranpitäjille, tulee Palkkalautakunnan säännöstä poikkeamalla oikaista asia.

7) Käyttövaroista osoitetaan 2,520,000 markkaa edellä mainittuja kalliinajanlisäyksiä varten kuluvaksi vuodeksi.

Kun eläkkeensaajatkin, joille Kaupunginvaltuusto kokouksessaan marraskuun 26 päivänä 1919 vahvisti uudet kalliinajanlisäysperusteet, ovat pakottavassa eläke-etujensa parannuksen tarpeessa, on Palkkalautakunta tämän yhteydessä ottanut käsiteltäväksi kysymyksen edelleen korotettujen kalliinajanlisäysten myöntämisestä heille. Tämä korotus on Lautakunnan mielestä toimeenpantava siten, että vakinainen määrä korotetaan 800:sta 1,200 markkaan sekä prosentittainen lisäys 100:sta 150 prosenttiin, kuitenkin niin, ettei kalliinajanlisäys kaikkiaan saa olla 4,200 markkaa suurempi. Tällainen korotus aikaansaisi kaupungille lisämenoja kaikkiaan 8,500 markkaa kuukaudessa.

Edellä lausuttuun nähden Palkkalautakunta ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että kaupungin eläkkeen- ja apurahansaajain vuotuista kalliinajanlisäystä on, alempana mainituin poikkeuksin, kesäkuun 1 päivästä 1920 lähtien, maksettava vakinainen määrä 1,200 markkaa, sama kaikille, sekä lisäksi 150 % eläkkeen tai apurahan määrästä, kuitenkin niin, ettei kalliinajanlisäys kaikkiaan saa olla 4,200 markkaa suurempi;

että Palkkalautakunnan asia on määrätä niiden eläkkeensaajain kalliinajanlisäys, jotka ovat saaneet 1919 vuoden menosääntöön merkittyjen palkkaetujen mukaan lasketun eläkkeen, jossa tapauksessa kalliinajanlisäystä on, mikäli mahdollista, maksettava semmoinen määrä, että se eläkkeen kera vastaa samaan luokkaan kuuluvain, aikaisemmin eläkettä nauttivain viranpitäjäin yhteenlaskettuja eläke- ja kalliinajanlisäysetuja; sekä

että näiden korotettujen kalliinajanlisäysten maksamiseksi seitsemältä kuukaudelta vuonna 1920 Kaupunginvaltuuston käyttövaroista osoitetaan 59,500 markkaa.

Palkkalautakunnan puolesta:

Wolter Köhler.

Einar von Bonsdorff.

Liite I.

***Ote** pöytäkirjasta, joka tehtiin Helsingin kaupungin Palkkalautakunnan kokouksessa huhtikuun 28 päivänä 1920.*

1 §.

Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen edustajain, fil. maist. Harald Dalströmin, kansakoulutarkastaja Matti Pesosen ja kaupunginreviisori Gunnar Winterin, ruotsinkielisten kansakoulujen opettajiston edustajain, kansakoulunopettajain Algot Janssonin ja Rosa Wallinin, Suomenkielisten kansakoulujen opettaja yhdistyksen edustajain, kansakoulunopettajain Alpo Noposen ja Olga Oinolan sekä Helsingin kaupungin kunnallisyhdistyksen edustajan, kaupunginpalvelija K. G. Lindqvistin läsnä ollessa otettiin sitä tarkoitusta varten, kuin Kaupunginvaltuuston marraskuun 12 päivänä 1919 tekemässä, viranpitäjäin kalliinajanlisäysetuja koskevassa päätöksessä tarkemmin mainitaan, keskusteltavaksi kysymys, olisiko tarpeellistä käydä järjestämään kunnallisten viranpitäjäin palkkaetuja.

Tämän keskustelun tuloksena merkittiin, että edellä mainitut edustajat yksimielisesti yhtyivät siihen käsitykseen, ettei yleistä palkkain järjestelyä olisi nykyään toimeenpantava, mutta että sitä vastoin nykyään maksettujen kalliinajanlisäysten uusi välitön korotus oli tarpeen vaatima. Tämän korotuksen tulisi kuitenkin käsittää ainoastaan prosentittainen kalliinajanlisäys ja perheenelatusapumaksu, jotka, jotta kaupungin viranpitäjät saisivat vastaavat palkkaedut, mitkä valtion virka- ja palvelusmiehet hiljattain toimeenpannun kalliinajanlisäysten järjestelyn johdosta nauttivat, ehdotettiin korotettaviksi, edellinen 175 prosenttiin ja jälkimmäinen 120 markkaan henkilöä kohti kuukaudessa. Edelleen lausuttiin toivomus, että kalliinajanlisäystä pohjapalkkaan laskettaessa saisi ottaa lukuun viranpitäjän ansaitseman ikäkorotuksen.

Vakuudeksi:
Einar von Bonsdorff.

Liite II.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Kesäk. 4 p:nä 1920. *Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 733.

Sittenkuin Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunta oli lähetepäätöksellä viime toukokuun 27 päivältä kehoittanut Rahatoimikamaria antamaan lausunnon Palkkalautakunnan saman kuukauden 12 päivänä tekemästä kaupungin viranpitäjäin sekä eläkkeen- ja apurahansaajain kalliinajanlisäysten korotusehdotuksesta, pyytää Rahatoimikamari kunnioittaen ilmoittaa tänä päivänä pitämässään kokouksessa päättäneensä puoltaa puheenalaista Palkkalautakunnan ehdotusta. Allekirjoittanut Kamarin puheenjohtaja on kuitenkin ollut sitä mieltä, ettei nykyistä perheenelatusapumaksua olisi korotettava, koska semmoinen korotus olisi omansa vaikeuttamaan säännöllisiin palkkaoloihin siirtymistä.

Viranpitäjäin kalliinajanlisäysten korotuksen aiheuttamista lisämenoista 2,520,000 markasta tulee 85,000 markkaa vesijohtolaitoksen, 115,000 markkaa kaasulaitoksen ja 200,000 markkaa sähkölaitoksen osalle. Vastamainitut menoerät olisi sentähden pantava maksettaviksi näiden laitosten kalliinajanlisäysmäärärahoista, jota vastoin loput eli 2,120,000 markkaa olisi maksettava yleisestä kalliinajanlisäysmäärärahasta.

Edellä lausutun johdosta Rahatoimikamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

hyväksyä Palkkalautakunnan ehdotuksen kaupungin viranpitäjille maksettavia kalliinajanlisäyksiä koskeviksi uusiksi määräyksiksi, kuitenkin niin, että ehdotuksen 7) kohta saa seuraavan muodon:

7) Vesijohto-, kaasu- ja sähkölaitos oikeutetaan kukin 85,000, 115,000 ja 200,000 markalla ylittämään tämänvuotiset kalliinajanlisäysmäärärahansa (11 P.L. I. 41, 11 P.L. II. 48 ja 11 P.L. III 61) sekä sallitaan 2,120,000 markalla ylittää kaupungin virka- ja palvelusmiesten kalliinajanlisäysmääräraha (17 P.L. VI. 2); samoin kuin

hyväksyä Palkkalautakunnan ehdotuksen kaupungin eläkkeen- ja apurahansaajain kalliinajanlisäysten korottami-

sesta siten muutettuna, että tähän tarkoitukseen tarvittavat 59,500 markkaa maksetaan eläkkeen- ja apurahansaajain kalliinajanlisäysmäärärahasta (16 P.L. I. 3), saaden tämän määrärahan ylittää mainitulla määrällä.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Einar Cavonius.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Lausunto, *jonka juovutusjuoma-asioita käsittelemään asetettu Kaupunginvaltuuston valiokunta on antanut Helsingin Anniskeluosakeyhtiön hallinnosta tilivuonna 1919 annetun kertomuksen johdosta.*

Kuluvan toukokuun 5 päivänä esiteltäessä kertomusta Helsingin Anniskeluosakeyhtiön hallinnosta tilivuonna 1919 sekä sen yhteydessä Kaupunginvaltuuston asettaman tarkastajan kertomusta kesäkuun 1 päivän 1918 ja kesäkuun 1 päivän 1919 väliseltä ajalta päätti Valtuusto lähettää mainitut kertomukset valiokuntaan, kehoittaen sitä Valtuustolle esittämään ne huomautukset ja ehdotukset, joita kertomukset saattoivat aiheuttaa.

Ennenkuin valiokunta käy antamaan lausuntoa esillä olevasta asiasta pyytää valiokunta lyhyesti selostaa, mitä Kaupunginvaltuuston asettama tarkastaja, oikeusneuvosmies Gustaf Björkman, on edellä mainitussa kertomuksessa esittänyt, sekä saattamaan Valtuuston tiedoksi Anniskeluosakeyhtiön hallituksen antaman vastineen pääasiallisen sisällyksen.

Sitä tapaa vastaan, miten yhtiön hallintoa yleensä on hoidettu, ei tarkastaja ollut havainnut olevan syytä muistutuksiin, mutta sitä vastoin oli valtion kanssa tehdyn sopimuksen nojalla harjoitetusta väkiviinajuomain välityskaupasta yhtiölle kertyneiden voittovarain käyttämisestä yhtiön hallituksen ja tarkastajan välillä ilmaantunut erimielisyyttä.

Tarkastajan kertomuksessa mainitaan, että yhtiön hallituksen asettama komitea oli syyskuussa 1918 antamassaan esityksessä muun muassa lausunut, ettei puheenalaista välityskauppaa, joka ei perustunut toukokuun 29 päivänä 1917 annettuun asetukseen eli niin sanottuun kieltolakiin, joka ei silloin vielä ollut astunut voimaan, myöskään ollut harjoitettu kesäkuun 9 päivänä 1892 paloviinan ja muiden poltettujen tai tislattujen väkiviinajuomain myymisestä y. m. annetun eli sen asetuksen nojalla, joka ennen kieltolakia oli Suomessa voimassa lakina väkiviinajuomain kaupasta sekä varastossa pitämisestä ja kuljetuksesta, koska Kaupunginvaltuuston yhtiölle myöntämä oikeus alkoholipitoisten juomain vähittäismyyntiin ja anniskeluun oli lakannut toukokuun 31 päivänä 1918 eikä Valtuusto tammikuun 24 päivänä samaa vuotta ollut katsonut olevansa oikeutettu ryhtymään toimenpiteisiin tuollaisten juomain kaupan vastaiseksi järjestämiseksi. Puheenalaista yhtiön liikettä oli

sentähden komitean mielestä lähinnä pidettävä valtion yhtiölle antamana tehtävänä valtion puolesta myydä erinäisiä sille kuuluvia alkoholipitoisia aineita; ja kun valtio oli yhtiön kanssa tekemässään välikirjassa (ks. liitettä) sitoutunut, siinä tapauksessa että liikkeen hoitokustannukset nousivat yhtiölle tulevaa myyntipalkkiota suuremmiksi, korvaamaan yhtiölle tämän tappion, semmoisena kuin se kävi selville yhtiön tileistä, tuli liikkeestä ehkä saatavan voiton jäädä yhtiön haltuun sopimuksen päättymisaikaan asti, jolloin varmasti voitiin todeta, oliko liike tuottanut voittoa vai tappiota. Komitea ei myöskään ollut katsonut 1892 vuoden paloviina-asetuksessa olevaa määräystä voitonjaosta, jonka määräyksen mukaan yhtiön väkiviinajuomaliikkeen tuottamasta voitosta oli, eräät vähennykset pois luettua, tuleva Helsingin kaupungille 3/5 ja kulkulaitosrahastolle 2/5, voitavan soveltaa välityskaupasta saatuun voittoon, joka olisi katsottava saman laatuiseksi kuin se voitto, mikä syntyi yhtiöllä ennen tammikun 1 päivää 1893 olleen omaisuuden hoidosta, ja siis yhdistettävä siihen sekä vastedes asetettava yhtiökokouksessa yhtiön osakkaiden käytettäväksi kaupungin työväestön hyväksi. Edellä kerrottuun komitean käsitykseen oli kaikilta kohdin yhtynyt yhtiön hallitus, joka kuitenkin, saatuaan tiedokseen eräät tarkastajan komitean lausuntoja vastaan esittämät väitteet, oli saman komitean joulukuussa 1918 antaman uuden lausunnon mukaisesti päättänyt yhtiön välityskaupasta kesäkuun 1 päivästä 1918 vuoden loppuun kertyneen voiton tilinpäätöksessä siirrettäväksi vuoteen 1919.

Vastoin komitean ja yhtiön hallituksen käsitystä on Kaupunginvaltuuston asettama tarkastaja huomauttanut, että edellä mainittua välityskauppaa täytyy pitää sen vähittäismyyntiliikkeen kaltaisena, jota yhtiö on 1892 vuoden paloviina-asetuksen nojalla aikaisemmin harjoittanut, sekä että mainittu asianlaita juuri on ollut edellytyksenä, jotta yhtiö ylipäätään on voinut ottaa mainittua kauppaa hoitaakseen, koska yhtiöllä, jolla yhtiöjärjestyksensä 1 §:n mukaan on se tarkoitus, mikä julkilausutaan vastamainitun asetuksen 9 ja 10 §:ssä eli koti- ja ulkomaisten väkiviinajuomain vähittäismyynti ja anniskelu, ei olisi ollut laissa tukea semmoisen väkiviinajuomaliikkeen harjoittamiselle. Mutta jos tämä pitää paikkansa, olisi yhtiön silloisen yhtiöjärjestyksen 9 §:n mukaan tästä liikkeestä tuleva voitto, siitä pois luettua eräät osin osinkoina osakkaille ja osin siirtoina vararahastoon menevät erät, jaettava edellä kerrotulla tavalla Helsingin kaupungin ja kulkulaitosrahaston kesken, mutta ei suinkaan jätettävä yhtiökokouksen käytettäväksi. Koska 1892 vuoden paloviina-asetus ei salli tuollaisen myyntivoiton jakoa ja suoritusta lykätä vuodesta toiseen, oli tarkastaja hallituksessa aluksi lausunut käsityksenään, ettei yhtiö ollut oikeutettu pidättämään puheenalaisesta liikkeestä 1918 vuoden seitsemänä viime kuukautena karttunutta voittoa sopimuskauden loppuun kesäkuun 1 päivään 1919 asti, niinkuin komitea oli ehdottanut, mutta koska oli jonkinlaista muodollista, vaikkakaan ei asiallista tukea voitu esittää

edellä mainitulle hallituksen päätökselle siirtää tämä voitto tileissä vuoteen 1919, oli tarkastaja kuitenkin myöhemmin katsonut voivansa luopua muistutuksestaan tässä kohden.

Tarkastajan komitean ehdotusta vastaan tekemät huomautukset, mikäli koski yhtiön välityskaupasta saatujen voittovarain jakoa, eivät kuitenkaan ollut saaneet osakseen huomiota yhtiön hallituksessa eikä niissä yhtiökokouksissa, jotka olivat olleet kutsuttuina käsittelemään kysymystä yhtiön uuden yhtiöjärjestysehdotuksen hyväksymisestä ja joissa tarkastajalla oli ollut aihetta ehdottaa semmoinen muutos yhtiön 1892 vuoden paloviina-asetuksen nojalla harjoittamasta vähittäismyynti- ja anniskeluliikkeestä kertyneistä voittovaroista syntyneen yhtiön omaisuuden käyttöä koskevaan säännökseen, että siitä epäämättömästi kävisi ilmi, että myöskin usein mainitusta välityskaupasta kertyneet voittovarat on jaettava puheenalaisessa asetuksessa säädetyllä tavalla.

Puhdas voitto valtion tiliin harjoitetusta välityskaupasta oli vuonna 1918 Smk 310,890: 11 [1]) ja 1919 vuoden viitenä ensimmäisenä kuukautena Smk 671,617: 42 eli kaikkiaan Smk 982,507: 53, josta määrästä yhtiö kuitenkin on pitänyt tarpeellisena varata 400,000 markkaa viime vuodenvaihteessa vielä määräämättömäin 1918 ja 1919 vuoden verojen suoritukseen. Edelleen pois luettua osakkaille maksettava osinko sekä vararahastoon siirrettävä määrä on jäljellä Smk 520,656: 78, jonka määrän hallitus oli asettanut yhtiökokouksen käytettäväksi. Siinä tapauksessa että hänen vastoin yhtiön hallituksen käsitystä esittämänsä mielipide välityskaupasta kertyneiden voittovarain jakamisesta on oikea, ehdottaa tarkastaja, että yhtiön voittovaroista Helsingin kaupungille niiden 57,256: 06 markan lisäksi, mitkä hallituksen kertomuksen mukaan riidattomasti kuuluvat kaupungille, maksetaan 3/5 edellä mainitusta 520,656: 78 markan määrästä eli Smk 312,394: 06 ynnä 3/5 siitä, mitä edellä mainituista varatuista 400,000 markasta on jäljellä, sittenkuin verot on maksettu.

Edellä mainitussa vastineessa yhtiön hallitus edelleen on sitä mieltä, ettei Valtuuston asettaman tarkastajan käsitys puheenalaisessa asiassa ole oikea. Sen lisäksi mitä käy selville hallituksen asettaman komitean antamasta, tässä edellä lyhyesti selostetusta lausunnosta, lausuu yhtiön hallitus siitä tarkastajan mielipiteestä että, jollei puheenalaista välityskauppaa aseteta vähittäismyyntiliikkeen veroiseksi, yhtiöllä ei olisi ollut laissa tukea puheena olevan väkiviinajuomaliikkeen harjoittamiselle, mielipiteenään, että tarkastajalta oli tässä jäänyt huomaamatta, että mainittu liike oli välittömästi nojannut kesäkuun 2 päivänä 1917 annettuun Lakiin eräänlaatuisen omaisuuden käyt-

[1]) Tähän voittoon nähden, joka, niinkuin mainittiin, on siirretty vuoteen 1919, päätti Kaupunginvaltuusto kesäkuun 20 päivänä 1919 varata itselleen avoimen puhevallan.

tämisestä sodan aikaansaamissa poikkeuksellisissa oloissa eli n. s. elintarvelakiin sekä Senaatin tämän lain nojalla syykuun 4 päivänä 1917 tekemään päätökseen alkoholipitoisten aineiden takavarikoimisesta. Tämän poikkeuslain mukaisesti oli Valtioneuvosto voinut vapaasti määrätä, miten valtiolle takavarikoituihin väkiviinatavaroihin, siis myöskin niiden jakeluun ja myyntiin nähden, oli meneteltävä. Elintarvelain 11 §:ssä säädettiin että, jos yleisen hyödyn vuoksi oli tarpeen laitos, jota voitiin käyttää m. m. takavarikoitujen tavarain jakelijana, oli Senaatilla oikeus korvausta vastaan velvoittaa laitoksen omistaja suorittamaan semmoista työtä valtion hyväksi. Laissa mainitun jakelun veroiseksi oli asetettava myynti tai vastiketta vastaan toimitettava jakelu. Yhtiön yhtiöjärjestys tosin edellytti toimialaksi etusijassa 1892 vuoden asetuksen mukaista vähittäismyyntiä, mutta kun yhtiöjärjestys oli vahvistettu hallinnollista tietä, oli Hallituksella tietenkin ollut mahdollisuus samalla tavoin mutta positiivisen lain perusteella, sopimuksen mukaan velvoittaa yhtiö hoitamaan edellä mainittua välitystehtävää, vaikkei tätä liikettä välittömästi mainittu yhtiöjärjestyksessä. Valtion kanssa tehdyssä sopimuksessa määrättiin, että myyntiä oli toimitettava n. s. kieltolain määräysten mukaisesti. Tällä tarkoitettiin ainoastaan määrätä, että kieltolaissa säädettyjä periaatteita oli mikäli mahdollista noudatettava, mutta kieltolaki ei ollut sopimuksen eikä liikkeen perustuksena, koska tämä laki, niinkuin mainittu, tuli voimaan vasta sopimuskauden umpeen mentyä. Valaisevana seikkana mainitaan edelleen, että elintarveviranomaisten aikomus lienee alkuaan ollut antaa liike yksityishenkilön hoidettavaksi, ja oli ainakin kaksi henkilöä ilmoittautunut halukkaiksi ottamaan tehtävän vastaan, mutta tehtiin sittemmin kuitenkin sopimus yhtiön kanssa, koska sitä pidettiin tarkoitukseen sopivimpana. Jos kuitenkin liike olisi uskottu yksityisen hoitoon, ei kaiketi milloinkaan olisi voitu väittää, että olisi ollut olemassa semmoiseen voitonjakoon velvoittava vähittäismyynti, kuin edellä on mainittu.

Yhtiön hallituksen vastine antoi valiokunnan mielestä aihetta suoda Valtuuston asettamalle tarkastajalle tilaisuuden lausunnon antamiseen siitä. Tässä lausunnossa kumoo tarkastaja hallituksen väitteen, että sen harjoittama välityskauppa, joka ei perustunut kieltolakiin eikä 1892 vuoden paloviina-asetukseen, olisi nojannut elintarvelakiin ja edellä mainittuun Senaatin päätökseen alkoholipitoisten aineiden takavarikoimisesta, minkä jälkeen tarkastaja lausuntonsa lopussa esittää seuraavaa:

„Mitä mieltä oltaneenkin siitä perusteesta, jonka nojalla yhtiö on ollut oikeutettu harjoittamaan puheenalaista välitysliikettä, joka hallituksen komitean ensimmäisessä lausunnossa on mainittu laadultaan tilapäiseksi, on komitean ja hallituksen väite että välityskaupan tuottama voitto on katsottava yhtiön ennen vuotta 1893 syntyneen omaisuuden tuottaman, yhtiökokouksen käytettäväksi asetettavan voiton veroiseksi ja yhdistettävä siihen aivan mieli-

valtainen eikä perustu tosioloihin, koska välityskaupan tuottamalla voitolla ei ole minkäänlaista yhteyttä mainitun omaisuuden kanssa. Edellä mainitun yhtiöjärjestyksen 9 §:n mukaan on yhtiön nettovoitto, siitä pois luettua eräät minun kertomuksessani mainitut erät, osin, eli mikäli koskee väkiviinatavarain vähittäismyynnistä ja anniskelusta kertynyttä voittoa, jaettava määrätyssä suhteessa Helsingin kaupungin ja kulkulaitosrahaston kesken, osin, eli mikäli koskee miedompain juovutusjuomain ja mallasjuomain anniskelusta saatua voittoa, luovutettava kunnalle käytettäväksi samanlaisiin tarkoituksiin kuin kaupungille väkiviinatavarain myyntivoitosta tuleva osuus. Missään tapauksessa ei siis yhtiön osakkailla ole oikeutta yhtiökokouksessa itse, vaikkakin kaupungin työväestön hyödyksi, käyttää sitä voittoa, joka on syntynyt jostakin yhtiön liikehaarasta ennen kesäkuuta 1919, jolloin yhtiölle vahvistettiin uusi yhtiöjärjestys. Vastamainitut määräykset saavat luonnollisen selityksensä siitä seikasta, että 1892 vuoden paloviina-asetuksen säätäjä oli tarkoittanut aikaansaada paloviinanmyyntiyhtiöitä, joiden päämääränä oli toimia, ei omaksi hyödykseen, vaan juoppouden ehkäisemiseksi, ja joiden osakkaat, joille oli taattu määrätty kohtuullinen voitto liikkeeseen panemastaan pääomasta, kohdistaisivat harrastuksensa yhtiönsä toiminnan harjoittamiseen ja kehittämiseen vastamainittuun suuntaan, pitämättä silmällä suuremman tai pienemmän voiton saantia."

Esillä olevaa kysymystä harkitessaan on valiokunta tullut samaan tulokseen kuin Valtuuston asettama tarkastaja, nimittäin että Helsingin kaupungille on kesäkuun 1 päivän 1918 ja kesäkuun 1 päivän 1919 välisenä aikana syntyneistä Anniskeluosakeyhtiön voittovaroista annettava, paitsi niitä Smk 57,256: 06, jotka yhtiön hallituksen kertomuksen mukaan riidattomasti kuuluvat kaupungille, 3/5 520,656: 78 markasta eli Smk 312,394; 06 ynnä 3/5 siitä, mitä ehkä jää jäljelle kertomuksen mukaan viime vuodenvaihteessa vielä määrämättä olleisiin 1918 ja 1919 vuoden veroihin varatuista 400,000 markasta, sittenkuin verot on maksettu.

Tässä on valiokunta pitänyt ohjeenaan pääasiassa samoja näkökohtia, mitkä esitetään Valtuuston asettaman tarkastajan antaman jälkimmäisen lausunnon lopussa. Sillä seikalla, onko Anniskeluosakeyhtiön valtion kanssa kesäkuun 8 päivänä 1918 tehdyn sopimuksen mukaan harjoittamaa liikettä pidettävä vähittäismyyntinä ja anniskeluna vai ei, ei nimittäin valiokunnan mielestä voi olla ratkaisevaa merkitystä. Näin ollen ei valiokunnalla mielestään myöskään ole ollut syytä käydä lähemmältä arvostelemaan mainitun liikkeen laatua koskevaa esitystä.

Vastamainitun käsityksensä tueksi pyytää valiokunta esittää seuraavat seikat:

Helsingin Anniskeluosakeyhtiö on semmoinen yhtiö, jota tarkoitetaan kesäkuun 9 päivänä 1892 paloviinan y. m. myymisestä y. m. annetun K. A:n 9 §:ssä, toisin sanoin yhtiö, jonka liikettä harjoitetaan juoppouden ehkäisemiseksi eikä oman edun tähden. Semoisen yhtiön liikkeestä syntyvä voitto

on vastamainitun lainpaikan 3 momentin mukaan jaettava 10 §:ssä säädetyllä tavalla eli siten, että kolme viidennestä tulee sille kaupungille, jossa yhtiön liikettä harjoitetaan, ja kaksi viidennestä kulkulaitosrahastolle.

Mutta sanoja „yhtiön liikkeestä syntyvä voitto" ei vastoin säännöksen sanamuotoa voi tulkita niin, että niillä tarkoitettaisiin ainoastaan vähittäismyynnistä ja anniskelusta saatua voittoa. N. s. monopooliyhtiöllä voi nimittäin siinäkin tapauksessa ettei se ulota toimintaansa tehtävänsä rajoja ulommaksi, olla muutakin voittoa kuin välittömästi anniskelusta ja vähittäismyynnistä johtunutta, niinkuin esimerkiksi ruokala- ja hotelliliikkeestä, koroista ja kiinteistöstä; ja edellä lausuttu koskee epäilemättä myöskin viimeksi mainitun laatuista voittoa, mikäli ei ole kysymys monopooliyhtiön ennen vuotta 1893 hankkiman omaisuuden tuotosta, joka vakiutuneen käytännön mukaan on lisätty pääomaan.

Mikään ei myöskään osoita, että asianlaita olisi toinen siihen voittoon nähden, jota syntyy yhtiön säännöissä mainitsemattomasta liikkeestä, sillä osingon rajoitus ei johdu liikkeen, vaan yhtiön laadusta. Tätä johtopäätöstä vahvistaa 1892 vuoden asetuksen 9 §:n 3 momentin viimeinen lause, joka on seuraava:

„Kun yhtiö puretaan, on, sittenkun sen velat ovat suoritetut ja osakkaat saaneet panoksensa takaisin, jäännös yhtiön vararahastosta ja muusta omaisuudesta, mikäli se on syntynyt sen jälkeen, kuin tämä asetus on astunut voimaan, saaduista voittorahoista jaettava kuten äsken on sanottu."

Tästä käy epäämättömästi ilmi, ettei yhtiömiehillä yhtiön purkautuessa ole oikeutta muuhun kuin osakepääomaan, sille tulevaan kuuden prosentin osinkoon sekä yhtiöllä jo ennen vuotta 1893 olleeseen muuhun pääomaan samoin kuin, vastamainitun käytännön perusteella, viimeksi mainitun pääoman säästyneeseen tuottoon, jota vastoin kaikki muu yhtiön omaisuus on käytettävä 10 §:ssä säädetyllä tavalla; ja omaisuutta, joka yhtiön purkautuessa käytetään vastamainitulla tavalla, ei yhtiömiehillä tietysti voi myöskään olla oikeutta sitä ennen vapaasti käyttää.

Yhtiön vuonna 1893 painettujen sääntöjen 13 §:ssä on periaate että yhtiömiehet eivät saa enempää kuin kuuden prosentin koron osakepääomalle otettu huomioon. Tämä § on seuraava:

„Yhtiön voitosta erotetaan, sittenkuin siitä on luettu pois hoitokulut ja muut menot sekä kuuden prosentin vuotuinen korko maksetulle osakepääomalle osakkaille jaettavaksi, erotettava kaksi prosenttia vararahaston aikaansaamiseksi arvaamattomien tarpeiden varalle. Puhtaan voiton sekä yhtiön vararahaston ylijäämän samoin kuin voittovaroista tammikuun 1 päivän 1893 jälkeen syntyvän yhtiön muun omaisuuden käyttämisestä on säädetty edellä mainitun, paloviinan ja väkiviinajuomain myymisestä annetun asetuksen 9 §:n 3 momentissa ja 10 §:ssä."

Tästä pykälästä käy lisäksi selville, että kaikki yhtiön voitto on jaettava 1892 vuoden paloviina-asetuksen 9 §:n 3 momentissa ja 10 §:ssä säädetyllä tavalla. Tätä on noudatettu myöskin miedompain juovutusjuomain ja mallasjuomain anniskeluun nähden, vaikkei tätä liikettä nimenomaan mainita noissa lainpaikoissa eikä se myöskään eräistä viinien ja muiden miedompien väkijuomien kaupan rajoituksista toukokuun 2 päivänä 1895 eikä mallasjuomain myynnistä ja anniskelusta huhtikuun 2 päivänä 1883 annettujen asetusten mukaan ole erityisen määräyksen alainen, mikäli liikkeen tuottaman voiton jakamista koskee.

Helmikuun 16 päivänä 1907 vahvistetun yhtiöjärjestyksen 9 §:ssä on vastaava säännös seuraava:

„Yhtiön puhtaasta voitosta luetaan pois sekä 6 prosentin korko maksetulle osakepääomalle jaettavaksi osakkaille että 2 prosenttia arvaamattomien tarpeiden varalle muodostetun yhtiön vararahaston kartuttamiseksi, jotka varat otetaan suhteellisin osin sekä paloviinan ja muiden väkiviinatavarain vähittäismyynnin ja anniskelun että miedompain juovutusjuomain ja mallasjuomain anniskelun tuottamasta voitosta. Jäljellä oleva osa ensinmainitun liikkeen tuottamasta voitosta käytetään sillä tavoin kuin edellä mainitun, paloviinan ja väkiviinajuomain myymisestä annetun asetuksen 9 §:n 3 momentissa ja 10 §:ssä sanotaan; miedompain juovutusjuomain ja mallasjuomain anniskelun tuottaman voiton jäljellä oleva osa sitä vastoin luovutetaan kunnalle sen käytettäväksi samanlaisiin tarkoituksiin kuin kunnan osuus väkiviinatavarain myyntivoitosta.“

Tässä on tosin tehty se muutos miedompain juovutusjuomain ja mallasjuomain anniskeluvoiton jakoon, että voitto on kokonaan tuleva kaupungille, mutta tämä on poikkeusmääräys, johon Hallitus on antanut suostumuksensa, eikä tästä voi johtua, ettei 1892 vouden paloviina-asetuksen 9 § olisi muuhun voittoon nähden noudatettavana.

Anniskeluosakeyhtiön kesäkuun 19 päivänä 1919 vahvistetun uuden yhtiöjärjestyksen 7 §:ssä, jonka valiokunta on katsonut olevan julkaiseminen tässä, on toisenlainen määräys yhtiön liikevoiton käyttämisestä. Mainittu § on seuraava:

„Mainitun, toukokuun 29 päivänä 1917 annetun asetuksen nojalla harjoitetusta yhtiön liikkeestä kertyvä vuosivoitto luovutetaan sanotun asetuksen 5 §:ssä edellytetyllä tavalla suostuntarahastoon, sittenkuin osakkaille jaettavaksi on luettu pois kuuden prosentin korko yhtiölle maksetulle pääomalle.

Kaiken muun liikkeestään syntyneen voiton, olipa se kertynyt yhtiön kiinteän ja irtaimen omaisuuden hoidosta tai muusta kuin 1 momentissa mainitusta yhtiön ehkä harjoittamasta toiminnasta, käyttää yhtiö Helsingin kaupungin yleishyödyllisten yritysten ja laitosten edistämiseksi ja kannattamiseksi, ollen yhtiö kuitenkin oikeutettu sitä ennen vuosittain vararahastonsa kartuttamiseksi siihen siirtämään enintään kymmenen prosenttia edellä mainitusta säästöstä.

Jollei 1 momentissa mainittu liike tuota semmoista voittoa, että kuuden prosentin korko voidaan jakaa, saatakoon vajaus täyttää käytettävänä olevista yhtiön muun liikkeen tuottamista voittovaroista.

Mitä edellä on sanottu älköön sovellettako yhtiön omaisuuteen mikäli se on syntynyt voittovaroista, jotka ovat kertyneet vähittäismyynti- ja anniskeluliikkeestä, jota yhtiö on harjoittanut kesäkuun 9 päivänä 1892 paloviinan ja muiden poltettujen tahi tislattujen väkiviinajuomain myymisestä y. m. annetun asetuksen nojalla, vaan on semmoisen omaisuuden arvo, sittenkuin omaisuus on yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti rahaksi muutettu, jaettava niinkuin mainitussa asetuksessa on sanottu."

Vastamainitun yhtiöjärjestyksenpykälän mukaan on siis ainoastaan se osa yhtiön omaisuutta, joka on syntynyt 1892 vuoden asetuksen nojalla harjoitetusta vähittäismyynti- ja anniskeluliikkeestä, jaettava tässä asetuksessa sanotulla tavalla. Ilmeistä on kuitenkin, ettei semmoinen yhtiön säännöissä oleva määräys voi, vaikka onkin saavuttanut Valtioneuvoston hyväksymisen, vähentää sitä oikeutta yhtiön voittovaroihin, mikä Helsingin kaupungilla oli jo ennen uuden yhtiöjärjestyksen syntymistä. Vastamainittu § julkilausuu sen yhtiön hallituksen käsityksen, että yhtiön n. s. välityskaupasta saama voitto olisi asetettava yhtiön ennen vuotta 1893 omistaman pääoman tuoton vertaiseksi. Laillisessa järjestyksessä syntyneenä on puheenalainen säännös tietenkin oleva vastedes noudatettavana, mutta sitä ei suinkaan voi tulkintatietä johtaa asiasta ennen vuotta 1919 voimassa olleista määräyksistä. Ei ole nimittäin aihetta mainittuun voittoon soveltaa heinäkuun 16 päivänä 1886 paloviinan myymisen y. m. ehdoista annetun K. A:n 9 §:ä, joka lainpaikka koskee ennen vuotta 1893 syntynyttä yhtiön omaisuutta. Näin ollen johtaisi yhtiön edustama käsitys siihen, että yhtiö olisi, ellei sen sääntöjä olisi muutettu, voinut osakkailleen jakaa kuutta prosenttia korkeamman koron maksetulle osakepääomalle. Tämä kuitenkin olisi, niinkuin jo edellä huomautettiin, vastoin 1892 vuoden asetuksen ja yhtiön vanhempien sääntöjen sekä henkeä että tarkoitusta. Semmoista jakoa ei myöskään ole milloinkaan toimeenpantu.

Edellä lausutun johdosta ja Kaupunginvaltuuston asettaman tarkastajan esittämistä syistä on valiokunta sitä mieltä, että Helsingin Anniskeluosakeyhtiön hallituksen päätös yhtiön puheenalaisen voiton käyttämisestä ei ole lain eikä yhtiöjärjestyksen mukainen. Sitä vastoin ei yhtiön tilejä eikä hallintoa vastaan näy voitavan muistutusta tehdä, minkätähden vastuunvapaus yhtiön hallinnosta myönnettäneen tilivuodelta 1919.

Kun, siinä tapauksessa että Kaupunginvaltuusto hyväksyy valiokunnan tässä edellä julkituoman käsityksen, voi esiintyä kysymys, onko Anniskeluosakeyhtiö halukas kaupungille luovuttamaan sen rahamäärän, mikä valiokunnan siinä kohden tekemän ehdotuksen mukaan sille tulisi, mutta tähän tapaukseen ei näy käyvän soveltaminen 1892 vuoden asetuksen 9 §:n 5 momentin säännöstä sovintomiesten asettamisesta, lienee kaupungin pakko,

siinä tapauksessa että yhtiö kieltäytyy maksamasta, pyytää Maaherran toimenpidettä asiassa.

Valiokunta siis esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

myöntää vastuunvapauden Helsingin Anniskeluosakeyhtiön hallinnosta tilivuodelta 1919;

yhtiöltä vaatia saadakseen yhtiön kesäkuun 1 päivän 1918 ja kesäkuun 1 päivän 1919 välisenä aikana kertyneitä voittovaroja niin, että kaupunki yhtiön hallituksen kertomuksen mukaan kaupungille riidattomasti tulevain 57,256: 06 markan lisäksi saa 3/5 520,656: 78 markasta eli Smk. 312,394: 06 ynnä 3/5 siitä, mitä jää jäljelle viime vuodenvaihteessa vielä määräämättömiin 1918 ja 1919 vuoden veroihin varatuista 400,000 markasta, sittenkuin verot on suoritettu; sekä

siltä varalta, että Anniskeluosakeyhtiö kieltäytyisi hyväksymästä edellä esitettyjä kaupungin vaatimuksia, antaa Rahatoimikamarin toimeksi saattaa kaupungin oikeus yhtiötä kohtaan voimaan.

Helsingissä, toukokuun 31 päivänä 1920.

K. A. Moring.

Santeri Ivalo. **Eino Suolahti.**

Väinö Mikkola. **J. O. Aarnio.**

Knut Furuhjelm.

Suomennos jäljennöksestä. *Liite.*

Välikirja.

Elintarvehallituksen, Valtion puolesta, ja Helsingin Anniskeluosakeyhtiön kesken on tehty seuraava sopimus:

Alkoholipitoisten aineiden valmistamisesta y. m. toukokuun 29 päivänä 1917 annetun asetuksen määräysten mukaisesti luovutetaan yhtiölle valtion varastoissa olevain tuollaisten aineiden myynti seuraavilla ehdoilla, nimittäin:

a) yhtiö vastaanottaa hoidettavakseen, käsiteltäväkseen ja varastosta myydäkseen ne alkoholipitoisten aineiden määrät, mitkä valtiolla on hallussaan ja se mainittua tarkoitusta varten yhtiölle luovuttaa;

b) yhtiö ottaa välittääkseen mainittujen tavarain myynnin valtion puolesta ja Elintarvehallituksen vahvistamiin hintoihin, ollen sovittu myyntipalkkio 20 % vahvistetusta hinnasta, niin kauan kuin liikevaihto ei ylitä miljoonaa Suomen markkaa. Liikevaihdon ollessa miljoonan ja enintään kahden miljoonan markan välillä saa yhtiö lukea hyväkseen palkkiota 15 %, mutta sitä suuremmasta liikevaihdosta ainoastaan 10 %;

c) pitäessään tavaraa hallussaan välittäjänä vastaa yhtiö ainoastaan siitä vahingosta, mikä kohtaa tavaraa tulipalon johdosta, mutta ei häviöstä, jonka aikaansaa kuivuminen, laskeminen, vuoto tai muu vahinko, jota ei voida lukea hoidon viaksi;

d) edellä b) kohdassa mainittu hyvitys käsittää sekä korvauksen kaikista tavaran säilytyksen, käsittelyn ja myynnin aiheuttamista kustannuksista, lukuun ottamatta menoja tavaran kuljettamisesta Helsinkiin, että myös yhtiölle varatun korvauksen puheenalaisesta liikkeestä;

e) jos liikekustannukset nousevat niin suureen määrään, että ne ylittävät yhtiölle tulevan myyntipalkkion, sitoutuu valtio yhtiölle korvaamaan tämän tappion, semmoisena kuin määrä käy ilmi yhtiön tileistä;

f) tavarain kuljetuksen valtion maaseudulla olevista varastoista Helsinkiin toimittaa yhtiö, joka b) kohdan mukaisesti veloittaa valtiota omain kustannustensa määrällä;

g) puheenalaisesta liikkeestä pidetään eri kirjaa, ja alistuu yhtiö tilitykseen ja valvontaan nähden kaikkiin Elintarvehallituksen tarpeellisiksi katsomiin määräyksiin;

h) tämä välikirja on voimassa toistaiseksi sekä Elintarvehallitukselle että yhtiölle varatuin kuuden kuukauden irtisanomisajoin.

Tätä välikirjaa on kaksi samansanaista kappaletta allekirjoitettu ja vastakkain vaihdettu.

Helsingissä, kesäkuun 8 päivänä 1918.

Helsingin Anniskeluosakeyhtiö:

Oscar Wasastjerna.

Elintarvehallitus:

Elias Kahra. Sipi Siintola.

(Elintarvehallituksen sinetti.)

Jäljennöksen oikeaksi todistavat:

A. Dahllund. *C. Järvinen.*

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

KAUPUNGINVALTUUSTON
johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjä tarkastamaan asettama valiokunta.

Helsinki,
kesäkuun 5 p:nä 1920.

Lausunto *rahatoimikamarin tekemästä Helsingin kaupungin puhtaanapitohallituksen johtosääntöehdotuksesta.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kokouksessaan viime toukokuun 5 päivänä päätti Kaupunginvaltuusto aikaisemmin johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjä tarkastamaan asettamaansa valiokuntaan lausunnon saamiseksi lähettää rahatoimikamarin laatiman ehdotuksen Helsingin kaupungin puhtaanapitohallituksen johtosäännöksi *(Pain. asiakirj. n:o 49 vuod. 1919)*, jonka kamari kirjelmässä viime maaliskuun 30 päivältä oli lähettänyt Valtuustolle.

Asiakirjoihin tutustuttuaan ja havaittuaan sekä eräitä lisäyksiä ja poistoja että myös muutamia asiallisia muutoksia mainittuun ehdotukseen suotaviksi, on valiokunta laatinut tämän oheisen uuden ehdotuksen asiassa ja pyytää vaadituksi lausunnoksi ja tekemäinsä muutosten perustelemiseksi kunnioittaen esittää seuraavaa.

Mitä ensinnä nimikkeeseen tulee, on puheenalaista johtosääntöä valiokunnan mielestä sanottava ohjesäännöksi, joka nimitys näyttää sopivammalta, kun on kysymyksessä ylempi viranomainen, ja jota aikaisemmin on käytetty esim. Kaupunginvaltuuston kaupungin teknillisten laitosten hallitukselle antamista toimiohjeista.

Ohjesäännöstä, semmoisena kuin se on rahatoimikamarin laatimassa muodossa, on valiokunta kokonaan poistanut puhtaanapitolaitoksen henkilökuntaa koskevan 8 §:n sekä erästä puhtaanapitolaitoksen johtajan tehtävää koskevan 5 §:n 1 momentin, jotka säännökset valiokunnan käsityksen mukaan olisi siirrettävä puhtaanapitolaitoksen johtosääntöön, mihin ne oikeastaan näyttävät kuuluvan. Eräiden muiden pykäläin järjestystä on muutettu. Sen ohessa on eräitä säännöksiä yhdistetty, minkä johdosta valiokunnan laatimassa ohjesääntöehdotuksessa on ainoastaan 7 pykälää 11 sijasta.

Eri pykäliin nähden pyytää valiokunta seuraavassa lyhyen perustelun ohessa mainita sen ja rahatoimikamarin ehdotuksen väliset tärkeimmät eroavaisuudet, kuitenkin sivuuttaen puhtaasti muodolliset muutokset.

1 §. Ohjesäännön *1 §:ssä* tulee valiokunnan käsityksen mukaan puhtaanapitohallituksen tarkoituksesta olla ainoastaan sitä sisällystä oleva lyhykäinen säännös, että tämän hallituksen asiana on puhtaanapitotoiminnan ylin johto. Tästä pykälästä, semmoisena kuin rahatoimikamari sen on laatinut, on sentähden poistettu kaikki yksityiskohtaiset määräykset. Sitä vastoin on, uuden hallituksen aseman osoittamiseksi, lisätty määräys, että hallitus on välittömästi Kaupunginvaltuuston alainen.

2 §. Puhtaanapitohallituksen tehtäväin tarkempi määrittely on valiokunnan mielestä ollut pantava heti 1 §:n jälkeen, minkätähden se on annettu *2 §:ssä,* joka vastaa rahatoimikamarin ehdotuksen 6 §:ä. Pykälän loppuun on lisätty kaksi uutta momenttia, joiden oikea paikka lienee tässä. Toinen niistä sisältää jonkin verran muutetussa muodossa sen osan rahatoimikamarin ehdotuksen 9 §:ä, joka on näyttänyt olevan pysytettävä, toinen vastaa kamarin ehdotuksen 11 §:ä.

3 §. *3 §:ssä,* joka vastaa rahatoimikamarin ehdotuksen 2 §:ä, on etupäässä määräyksiä hallituksen kokoonpanosta ja sen valittujen jäsenten valitsemistavasta. Viimeksi mainittuun seikkaan nähden valiokunta ei voi olla huomauttamatta, että rahatoimikamarin ehdotus että terveydenhoitolautakunta valitsisi yhden jäsenen hallitukseen ei käy yhteen sen valiokunnan aikaisemmin (*Pain. asiakirj. n:o 47 vuodelta 1919,* siv. 8 ja 13—14) julkilausuman periaatteen kanssa, että suhteellisuutta silmällä pitäen jäseniä johto- ja lautakuntiin ei olisi valittava muun kunnallisen viranomaisen kuin Kaupunginvaltuuston. Tätä periaatetta on jo sovellettu kuluvan vuoden alusta mikäli koskee jäsenten valitsemista kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallituksiin, joihin molempiin Kaupunginvaltuusto nyttemmin valitsee senkin jäsenen, jonka rahatoimikamari aikaisemmin valitsi. Tämän mukaisesti ja kun se asiantuntemus, jota rahatoimikamarin ehdotus tässä kohden tarkoittaa hallitukseen saattaa, voitaneen pitää taattuna siinäkin tapauksessa, että Kaupunginvaltuusto valitsee kaikki vaalin nojalla asetettavat jäsenet, on valiokunta ehdotuksessaan muuttanut puheenalaisen määräyksen mainittuun suuntaan.

Tällä ei valiokunta kuitenkaan ole tahtonut kieltää niitä etuja, joita olisi siitä, että yksi puhtaanapitohallituksen jäsen samalla on terveydenhoitolautakunnan jäsen, olisipa valiokunnan mielestä suotavaakin, että semmoinen menettely tulisi tavaksi. Tekemällä 2 momenttiin sitä sisällystä olevan lisäyksen, ettei terveydenhoitolautakunnan jäsenyys oikeuta kieltäytymään rupeamasta puhtaanapitohallituksen jäseneksi, on valiokunta halunnut julkilausua tämän ajatuksen ja toivoo, että tämän hallituksen jäsenten ehdokaslistain laadinnassa otetaan huomioon, että edellä mainitun laatuisen jäsenen valitseminen puhtaanapitohallitukseen on suotava.

Pykälän loppuun on lisätty määräys, että hallituksen apuna tulee olla

sen itsensä ottama sihteeri, jonka säännöksen paneminen tähän näyttää perustellulta. Sihteerin tehtävät sitä vastoin on valiokunta katsonut olevan määriteltävä jäljempänä seuraavassa pykälässä.

4 § vastaa rahatoimikamarin ehdotuksen 3 §:ä. 4 §.

5 §:än, joka vastaa rahatoimikamarin ehdotuksen 4 §:ä, on valiokunta lisännyt pari uutta, verraten vähän merkitsevää, hallituksen kokouksia koskevaa määräystä. 5 §.

6 §:än on koottu pöytäkirjanpitoa sekä lähteviä kirjelmiä ja muita toimituskirjoja koskevat säännökset. Ensimmäiseksi momentiksi on pantu eräitä uusia, pyötäkirjain sisällystä koskevia määräyksiä; valiokunnan muodosteleman pykälän muu osa vastaa rahatoimikamarin ehdotuksen 5 §:n jälkimmäistä momenttia sekä 10 §:ä. 6 §.

Hallituksen lähtevistä kirjelmistä ja muista toimituskirjoista on rahatoimikamarin ehdotuksessa määräys, että ne on, paitsi puheenjohtajan ja sihteerin, viimeksi mainitun varmentajana, myöskin esittelijän, toisin sanoin puhtaanapitolaitoksen johtajan allekirjoitettava. Tämä määräys, joka voinee olla paikallaan, jos hallituksella on alaisinaan useita eri virastoja tai osastoja ja siinä on useampia esittelijöitä, on tässä tapauksessa valiokunnasta näyttänyt tarpeettomalta, sitä enemmän kun johtaja, jos hänet havaitaan siihen sopivaksi, voidaan valita hallituksen puheenjohtajaksi, jossa tapauksessa hän tietenkään ei voi allekirjoittaa asiakirjoja esittelijänä. Valiokunta on sentähden ehdotuksessaan laatinut mainitun määräyksen siihen muotoon, että puheenalaiset asiakirjat on, samoin kuin useimmissa muissakin kunnan johto- ja lautakunnissa on laita, hallituksen puheenjohtajan allekirjoitettava ja sen sihteerin varmennettava.

7 § vihdoin vastaa rahatoimikamarin ehdotuksen 7 §:ä jonkin verran uudesti muodostettuna. 7 §.

Vaikkei valiokunta ole saanut tehtäväkseen antaa lausuntoa rahatoimikamarin ehdottamasta puhtaanapitolaitoksen johtosäännöstä, on valiokunta kuitenkin, koska se on ehdottanut eräät määräykset siirrettäväksi mainittuun johtosääntöön, katsonut sopivaksi tämän yhteydessä huomauttaa, että sen mielestä olisi viranpitäjiä ja niiden asettamista koskeva pykälä (rahatoimikamarin laatimasta hallituksen johtosääntöehdotuksesta poistettu 8 §) pantava laitoksen johtosääntöön 1 ja 2 §:n väliin sekä määräys puhtaanapitolaitoksen johtajan esittelyvelvollisuudesta (poistettu hallituksen johtosääntöehdotuksen 5 §:stä) uudeksi momentiksi saman johtosäännön 2 §:n b) ja c) momentin väliin.

Edellä lausutun johdosta on valiokunnalla kunnia esittää,

että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi tämän oheisen, valiokunnan laatiman ehdotuksen Helsingin kaupungin puhtaanapitohallituksen ohjesäännöksi.

Valiokunnan puolesta:

Arthur Söderholm.

Harald Dalström.

Liite.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin puhtaanapitohallituksen ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin puhtaanapitotoiminnan ylin johto kuuluu Helsingin kaupungin puhtaanapitohallitukselle, joka on välittömästi kaupunginvaltuuston alainen.

2 §.

Puhtaanapitohallituksen asiana on erittäin:

ylinnä valvoa, että kaupungin kadut, yleiset paikat ja rantasillat pidetään puhtaina sekä jätteet käytetään kaupungille taloudellisesti edullisimmalla tavalla;

asianomaisten kiinteistönomistajain kanssa tehdä sopimukset heille kuuluvan puhtaanapitovelvollisuuden ottamisesta puhtaanapitolaitoksen huoleksi;

tutkia puhtaanapitolaitoksen uutislaitteiden piirustukset ja kustannusarviot;

tutkia ja hyväksyä puhtaanapitolaitokselle tarpeellisten tarveaineiden ja työkalujen hankintatarjoukset;

ratkaista työajan pituutta, työpalkkain määrää sekä työehto- ja muita sopimuksia koskevat kysymykset;

päättää sairasavun antamisesta puhtaanapitolaitoksen työntekijöille;

antaa tarkemmat ohjeet puhtaanapitolaitoksen viranpitäjille voimassa olevan johtosäännön lisäksi; sekä

vuosittain ennen toukokuun loppua kaupunginvaltuustolle antaa kertomus omasta ja puhtaanapitolaitoksen toiminnasta edellisenä vuonna.

3 §.

Puhtaanapitohallituksena on viisi jäsentä, joista puhtaanapitolaitoksen johtaja on itseoikeutettu ja muut neljä valitsee kaupunginvaltuusto vuodeksi kerrallaan.

Vaalikelpoisuudesta ja kieltäytymisoikeudesta on voimassa mitä kaupunginvaltuutetuista on säädetty. Terveydenhoitolautakunnan jäsenyyttä älköön tässä kohden pidettäkö pätevänä kieltäytymisen syynä.

Jos valittu jäsen eroaa ennen toimikautensa päättymistä, valitaan toinen siksi ajaksi, mikä eroavalla on jäljellä.

Valitut jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

Hallituksella on apunaan sihteeri, jonka se itse asettaa.

4 §.

Puhtaanapitohallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vuodeksi kerrallaan.

5 §.

Puhtaanapitohallitus kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Jos sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat estyneet olemasta kokouksessa saapuvilla, valitaan puheenjohtaja siksi kerraksi.

Hallitus on päätösvaltainen, kun kolme jäsentä on saapuvilla ja ottaa päätökseen osaa.

Päätös tehdään yksinkertaisella äänten enemmistöllä; äänten jakautuessa tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi puheenjohtajan vaalissa, jolloin arpa ratkaisee.

6 §.

Puhtaanapitohallituksen kokouksissa tehdään pöytäkirja, johon on merkittävä läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut, jos hallitus katsoo tarpeelliseksi, lyhykäisin perusteluin. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti mainituksi pöytäkirjassa.

Hallituksen pöytäkirjat ja sen lähtevät kirjelmät laatii sihteeri.

Hallituksen lähtevät kirjelmät ja muut toimituskirjat allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

7 §.

Tileihin nähden on puhtaanapitohallitus samoin kuin puhtaanapitolaitoskin rakennuskonttorin tiliviraston alainen. Sen kassavirastona on rahatoimikonttori.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

***Rahatoimikamarin lausunto** Kaupunginvaltuustolle annetusta komitean mietinnöstä ehdotuksineen asunnonpuutteen poistamiseksi Helsingissä.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Helsingissä,
toukok. 26 p:nä 1919.

N:o 705.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähetepäätöksellä viime huhtikuun 22 päivältä on Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunta kehoittanut Rahatoimikamaria antamaan lausunnon Kaupunginvaltuustolle annetusta komitean mietinnöstä ehdotuksineen asunnonpuutteen poistamiseksi Helsingissä. Tämän johdosta pyytää Rahatoimikamari kunnioittaen lausua seuraavaa.

Kaupungin tähänastiset asuntopulan lieventämistä tarkoittavat toimenpiteet ovat pääasiassa kohdistuneet vuokra-asuntojen rakennuttamiseen työväestölle. Nyt esitetty ehdotus moniaiden asunto-osakeyhtiöiden perustamisesta, joissa kaupunki olisi osakkaana, sitä vastoin tarkoittaa kaupungin ja n. s. keskisäätyyn kuuluvain asunnontarvitsijain välisen yhteistoiminnan aikaansaamista asuntotuotannon lisäämiseksi. Kaupungin avustus annettaisiin tässä tapauksessa osin lisäpääomana, osin yhtiöiden rakennusluoton takauksena, ja olisi avustusmäärä 50 % rakennuskustannuksista, joita varten lisäksi 25 % voitaisiin saada hypoteekkilainoja ottamalla. Kun yksityisten osakasten maksettavan määrän ei näin ollen tarvitsisi ylittää 25 % mainituista kustannuksista eli noin 5,000 markkaa huonetta kohti, on syytä olettaa, että nämä yritykset saisivat osakseen kannatusta yksityiseltä taholta. Siinä tapauksessa että joku näistä yhtiöistä järjestettäisiin Valtioneuvoston kuluvan toukokuun 6 päivänä tekemän, pienten asumusten rakennusapulainain myöntämistä koskevan päätöksen mukaisesti ja muutoin täyttäisi tässä päätöksessä mainitut ehdot, voisi se saada lisäavustusta yleisistä varoista. Rahatoimikamari puoltaa komitean ehdotusta tältä kohden, kuitenkin sille edellytyksellä, että yhtiöiden sääntöihin pannaan määräyksiä osakesiirron estämiseksi keinottelutarkoituksessa sekä siitä, että kullakin yrityksen osakkaalla on oikeus saada ainoastaan yksi huoneisto.

Komitean ehdotusta että kaupunki yksitysisille rakennusyrityksille sitoutuisi takuuseen 75 % :in asti rakennusten arvosta, ei Rahatoimikamari sitä vastoin katso voivansa puoltaa. Vaikka semmoinen sitoumus ehkä olisi omansa kannustamaan yksityistä yritteliäisyyttä tällä alalla, on Kamari sitä mieltä, että kaupungin periaatteessa tulee olla kirjoittautumatta takuuseen semmoisten yritysten puolesta, joiden johtoon ja hoitoon sillä ei ole vaikutusvaltaa. Semmoinen vakuus voitaisiin tosin tässä tapauksessa antaa sillä edellytyksellä, että kaupunki saisi valvoa rakennusten teettämistä ja yritysten rahoittamista, minkä ohessa kaupungin tietenkin tulisi pitää silmällä, että siten rakennettuja huoneistoja jokin määräaika käytettäisiin asumuksina. Mutta vaikka tehokas valvonta vastamainituissa kohdin voitaisiinkin järjestää, täytyy ehdotetun takuumäärän suuruuteen, 20,000,000 markkaan nähden tunnustaa, että kaupungin tappionvaara olisi melko suuri. Vaikka Rahatoimikamari sentähden vastustaa ehdotusta lainantakuun myöntämisestä uutisrakennusyrityksille, ei Kamari pidä mahdottomana, että kaupunki jossakin yksityistapauksessa huolellisen harkinnan jälkeen voisi myöntää semmoisen edun.

Siihen nähden että tontin hinta edustaa verraten vähäistä osaa rakennuskustannusten kokonaismäärästä, ei Rahatoimikamari pidä komitean ehdottamaa rakennustonttien kauppahinnan suorituksen huojennusta niin tärkeänä, että sitä tarvitsisi ulottaa muihin kuin kaupungin avustamiin osakeyhtiöihin. Näille yrityksille aiottuja Meilahden tontteja ei vielä ole otettu kaupunginasemakaavaan, minkätähden Rahatoimikamari ehdottaa, että ne maksutta luovutettaisiin vuokralle, oikeuttamalla vuokraajat lunastamaan tontit omikseen, kohta kuin alueen kaupunginasemakaava on vahvistettu. Kauppahinnan kuoletusvelvollisuus alkaisi kymmenen vuoden kuluttua tonttien luovuttamisesta rakennettaviksi.

Samoin kuin komitea on Rahatomikamarikin sitä mieltä, että puheenalaisten avustusten hakuaika olisi rajoitettava kuluvaan vuoteen. Yksi Kamarin jäsen on kuitenkin, myöhäiseen vuodenaikaan katsoen, pitänyt sopivampana tämä määräajan ulottamista maaliskuun 1 päivään 1921.

Komitean mietinnössä ehdotetaan, että Rahatoimikamari saisi tehtäväkseen Valtioneuvostolle tehdä alistuksen tuontilupien myöntämisestä usein mainittujen yritysten tarvitsemille rakennusaineille. Semmoinen alistus jäisi kuitenkin kaikesta päättäen tuloksettomaksi, minkätähden tämä kysymys saanee raueta. Ajatuksesta ostaa rakennusaineita valtion sotasaalisvarastoista niinikään olisi luovuttava, sillä nämä aineet eivät ylipäätään kelpaa puheena oleviin tarkoituksiin.

Komitea on edelleen ehdottanut, että kaupunki tekisi aloitteen sen suuntaisiksi toimenpiteiksi, että Helsingissä olevain valtion rakennusten ullakot sisustettaisiin virka- ja asuinhuoneiksi. Nämä uudet huoneistot eivät luultavasti kuitenkaan tulisi mainittavassa määrässä asunnontarpeessa olevain

kaupungin asukasten hyväksi, minkätähden kaupungilla tuskin on aihetta puuttua tähän asiaan.

Sitä vastoin Rahatoimikamari puoltaa ehdotusta että kaupunki hankkisi Valtioneuvostolta rautatierahtien alennusta kaupungin avustamain yritysten rakennusaineille. Tämä asia sopisi järjestää niin, että esimerkiksi 50 % suoritetuista rahtimaksuista palautettaisiin näytettäessä todistus että tavara on käytetty ilmoitettuun tarkoitukseensa. Puheenalaisen alistuksen tekeminen Valtioneuvostolle näyttää oikeastaan olevan Kaupunginvaltuuston eikä Rahatoimikamarin asia.

Kysymykset kaupungin purkaus- ja kuormauspaikkain järjestämisestä sekä hiekanottopaikkain hankkimisesta kaupungille ovat vielä selvittämättömässä tilassa eikä niillä muutoin ole välitöntä yhteyttä asunnonpuutteen poistamiskysymyksen kanssa.

Komitean mietinnössä edellytetään Rahatoimikamarin saavan tehtäväkseen ryhtyä kaikkiin toimenpiteisiin Kaupunginvaltuuston tässä asiassa tekemäin päätösten täytäntöön panemiseksi. Voimassa olevain asetusten mukaan olisi kuitenkin ainakin Kamarin päätökset takuusitoumuksen antamisesta hankkeissa olevain osakeyhtiöiden puolesta alistettava Kaupunginvaltuuston tutkittaviksi. Tähän nähden on Kamari uudestaan muodostellut komitean ehdotuksen 4 ja 5 ponnen (Rahatoimikamarin ehdotuksen 3 ja 4 ponnen).

Kaupungin yleisten töiden Hallituksen asiasta antama lausunto pannaan tämän oheen (Liitteet I ja II).

Edellä lausutun johdosta pyytää Rahatoimikamari kunnioittaen esittää:

1) että kaupunki kaikkiaan enintään 2 miljoonalla markalla rupeaa etuoikeutetuksi osakkaaksi erinäisiin asunto-osakeyhtiöihin, joiden tarkoituksena on jollekin tai joillekin Meilansin kortteleista n:oista 607, 608, 623, 624, 625, 632, 633 ja 634 rakennuttaa vähintään 2 huonetta ja keittiön sekä enintään 4 huonetta ja keittiön käsittäviä asuinhuoneistoja sisältäviä asuintaloja, sekä sen ohessa kirjoittautuu takuuseen enintään 2 miljoonaan markkaan näiden osakeyhtiöiden ottamista lainoista;

2) että edellä luetellut korttelit maksutta luovutetaan mainituille rakennusyrityksille, jotka oikeutetaan lunastamaan alue omakseen, niin pian kuin se on otettu kaupunginasemakaavaan, ollen kauppahinnan koronmaksu ja kuoletus alkava vasta kymmenen vuoden kuluttua alueen luovuttamisesta rakennettavaksi;

3) että aika, jonka kuluessa 1) ja 2) kohdassa mainittua avustusta tai huojennusta on haettava, rajoitetaan kuluvaan vuoteen sekä että hakemukset tutkii Rahatoimikamari, kuitenkin, mitä 1) kohdassa mainittuun avustukseen tulee, Sosialilautakuntaa kuultuaan;

4) että Rahatoimikamari saa tehtäväksi vahvistaa ne seikkaperäiset ehdot, joilla uutisrakennusyritys saa 1) ja 2) kohdassa mainittua avustusta tai huojennusta hyväkseen nauttia, sekä ryhtyä kaikkiin muihin näistä asioista johtuviin toimenpiteisiin; samoin kuin

5) että Kaupunginvaltuusto tekee Valtioneuvostolle alistuksen että 50 %:n alennus valtionrautateiden nykyisistä rahtimääristä tarpeen mukaan myönnettäisiin rakennusaineita kuljetettaessa mainittuihin rakennusyrityksiin.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Einar Cavonius.

Liite I.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS

Helsingissä,
toukok. 11 p:nä 1920.

N:o 167.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

Saatuaan Rahatoimikamarin lähetteessä viime huhtikuun 24 päivältä N:o 843 kehoituksen antaa lausunnon Helsingin Kaupunginvaltuustolle annetusta, kaupungissa vallitsevan asunnonpuutteen poistamista koskevasta komitean mietinnöstä on Hallituksella kunnia lähettää tämän oheinen kaupunginasemakaava-arkkitehdin asiasta laatima promemoria sekä vaadituksi lausunnoksi ilmoittaa yhtyneensä siihen kaikilta kohdin, mutta kuitenkin olleensa sitä mieltä, että Meilansiin suunnitellun rakennusryhmän jaoituskaava olisi annettava Rahatoimikamariin ennen rakennusyrityksen toimeenpanemista. Mitä tulee kysymykseen kaupungin purkaus- ja kuormauspaikkain järjestämisestä sekä sopivain hiekanottopaikkain hankkimisesta kaupungin tarpeisiin, on Hallitus lykännyt sen käsittelyn ensi kokoukseensa, johon mennessä työpäällikkö Randelinia on kehoitettu Rautatiehallituksen kanssa neuvottelemaan purkauspaikan ja eri kuormausraiteen osoittamisesta Käpylän pysäkiltä puheenalaiseen tarkoitukseen.

Jalmar Castrén.

G. A. Gröndahl.

Liite II.

Promemoria.

Asunnonpuutteen poistamiskysymystä valmistelemaan asetettu Kaupunginvaltuuston komitea ehdottaa mietinnössään m. m., että kaupunki keskisäädyn asuntotarpeen tyydyttämiseksi rupeaisi etuoikeutetuksi osakkaaksi harvalukuisiin suurenlaisiin asunto-osakeyhtiöihin, jotka rakennuttaisivat kaikkiaan noin 400 huonetta käsittäviä taloja. Nämä rakennukset olisi komitean mielestä keskitettävä yhdelle ainoalle alueelle, ja ehdottaa komitea, että tähän tarkoitukseen varattaisiin Meilansin kaupunginosan korttelit N:ot 607, 608, 623, 624, 625, 632, 633 ja 634. Tämän ohessa huomautetaan välttämättömäksi, että tarpeelliset tontit oston kautta tulevat asuntoyhtiöiden omiksi eikä niitä luovuteta vuokralle, osin syystä, että nykyisten luotto-olojen vallitessa pääomaa vuokramaalla toimeenpantaviin uutisrakennusyrityksiin tuskin on saatavissa, ja osin syystä, että kiinteistöjen vastaisen arvonnousun osaltaan voi olettaa turvaavan kuntaa joutumasta kärsimään vahinkoa antamansa takuun johdosta.

Kun ei Helsingin kaupungilla nykyään ole käytettävänä muita mainitun laajuiseen rakennusyritykseen sopivia alueita, voinee Hallitus yhtyä ehdotukseen eräiden Meilansin korttelien varaamisesta tähän tarkoitukseen, varsinkin kun ei Hallituksella aikaisemmin ole ollut mitään muistuttamista siihen, että sama alue luovutettaisiin hankkeissa olevalle asunto-osuuskunnalle, jota ei kuitenkaan ole tähän asti tullut toimeen. Tässä kohden ehkä ansaitsee huomauttaa seuraavaa. Mietinnössä mainituista kortteleista ovat N:ot 607 ja 608 Meilansin jaoitussuunnitelman mukaan tarkoitetut useampikerroksisten vuokratalojen paikaksi — ja yksi korttelin N:o 608 tontti on varattu yleiseen tarkoitukseen — jota vastoin muut korttelit on suunniteltu osin rivitalojen ja osin erillisten huvilain paikoiksi. Mitä tonttien luovutusmuotoon tulee, näyttää minusta sopivimmalta, että ne aluksi annetaan vuokralle nimenomaan takaamalla vuokraajille oikeus myöhemmin lunastaa ne omikseen, ja pyydän tämän näkökohdan tueksi esittää seuraavaa. Näitä tontteja ei missään tapauksessa voida myydä, ennenkuin Valtioneuvosto on vahvistanut alueen kaupunginasemakaavan, mikä voi tapahtua aikaisintaan ensi syksynä, koska suunnitelma, joka nykyään on tekeillä kaupunginasemakaavaosastolla, on

ennen korkeampaan paikkaan lähettämistä esitettävä sekä Rahatoimikamarille että Kaupunginvaltuustolle. Kun kaupunginasemakaavaan merkittyjä tontti- ja rakennusrajoja tuskin voidaan noudattaa tämänlaatuisissa rakennusyrityksissä, varsinkin kun mietinnössä mainitaan, että rakennusaineena pääasiassa käytettäisiin puuta, olisi lisäksi osittaisia kaupunginasemakaavanmuutoksia tarpeen, ennenkuin rakennustöitä saisi aloittaa, mikä kaikki vaikeuttaisi yritysten nopeaa ja järkiperäistä toteuttamista. Vuokra-alueilla sitä vastoin vallitsee suurempi vapaus sisäisiin rakennus- ja tonttirajoihin nähden, minkätähden rakennusyritykset voidaan valmiiksi suunnitella ja panna käyntiin hukkaamatta aikaa tarpeellisten asemakaavanmuutosten virallista vahvistusta odotellessa.

Helsingissä, toukokuun 11 päivänä 1920.

Birger Brunila.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjapain.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Esitys torikaupan järjestämiseksi.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Helsingissä,
kesäk. 4 p:nä 1920.

N:o 128.

Helsingin kaupungin Maistraatille.

Sittenkun Maistraatti kirjelmässä lokakuun 22 päivältä 1910 N:o 306 oli anonut Rahatoimikamarilta yksityiskohtaista lausuntoa torikaupan järjestelystä, saa Kamari täten viitaten mukana seuraavassa komiteanmietinnössä esitettyihin syihin asian viipymiseen nähden puolestaan ilmoittaa yhtyneensä komitean ehdotuksiin, mikäli kyseessä ovat ne yleiset suuntaviivat, joitten mukaan torikauppa on kaupungissa järjestettävä, s. t. s. torikaupan paikkaan ja elintarvekaupan yleiseen järjestämiseen nähden, mutta ovat Kamarin mielestä nämä muutokset vähitellen toteutettavat ja, mikäli niitä varten tarvitaan asemakaavan muutoksia, kuten esim. Hakaniemen torin suhteen, on niille haettava vahvistus sitten vasta, kun muutokset pannaan käytäntöön. Lisäykseksi komitean lausuntoon tahtoo Kamari vielä huomauttaa, että paitsi Töölöön rakennettavaa hallia on ennen pitkää ryhdyttävä hankkimaan uutta hallia lyhyttavara- ja kotiteollisuuskauppiaille, joitten poissiirtäminen rautatientorilta piakkoin tulee tarpeelliseksi.

Sen sijaan ei Kamari nykyään ole voinut asettua kannattamaan komitean ehdotusta erityisen tori- ja kauppahallijohtokunnan asettamisesta. Kamarin mielestä on entistä enemmän pyrittävä kaupungin kunnallishallinnossa keskittämiseen. Vasta kun asianhaarat ovat erittäin pakottavia, olisi uusia hallituksia perustettava. Kun ennen pitkää kaupungin oman teurastamon perustaminen tulee vaatimaan oman johtokunnan tälle laitokselle, voitaisiin siihen mahdollisesti yhdistää tori- ja hallikaupan silmälläpito, kuten esim. Tukholmassa on asianlaita. Silloin myös vasta lihan tukkukauppa tulee

vaatimaan sellaista elintarpeiden myynnin järjestelyä ja valvontaa, kuin mihin komitean mietinnössä viitataan.

Kuitenkin käy tori-, halli-, kahvi- ja hedelmäkoju y. m. kaupan valvonta rahatoimikamarin nykyisille virkailijoille ylivoimaiseksi. Kamari onkin senvuoksi käyttövaroistaan palkannut erityisen henkilön toistaiseksi silmälläpitämään sanottua kauppaa. Mutta tämä toimenpide ei ajan oloon ole riittävä. Tällaiselta virkamieheltä olisi vaadittava paitsi järjestelytaitoa kokemusta taloudellisten olojen alalta. Meidän on huomattava, että kysymyksessä ovat kaupungille verrattain suuret taloudelliset edut. Sen ohessa täytyy tällaisen virkailijan täysin käsittää myös asian hygieninen puoli ja siinä suhteessa olla läheisessä yhteydessä terveyspoliisin kanssa. Sitä paitsi tulisi hänen esitellä Kamarissa kaikki alaansa kuuluvat asiat tahi ainakin esiintyä referenttinä Kamarin kokouksissa. Ensi aluksi olisi tällaisen torikauppajohtajan tai tarkastajan tehtävänä myös suunnitella ehdotus tori- ja hallijärjestykseksi, jollainen Helsingiltä vielä kokonaan puuttuu. Toisin sanoen, tähän viranpitäjään voisi keskittää suureksi osaksi ne tehtävät, jotka komitea on suunnitellut perustettavalle tori- ja kauppahallijohtokunnalle. Vastaisuudessa olojen kehittyessä voisi hän joutua erikoisen johtokunnan alaiseksi virkailijaksi. Toistaiseksi olisi hän kuitenkin asetettava rahatoimikamariin. Terveydenhoitolautakunnan viittausta siihen, että tämä kysymys olisi pääasiallisesti lautakunnan alaan kuuluva, ei voitane hyväksyä yleensäkään, kaikkein vähimmin kun nyt ei ole kyseessä suoranaisen elintarvekaupan valvonnan järjestäminen, vaan yleensä sen käytännöllinen ja taloudellinen järjestely. Siinäkin tapauksessa että näin olisi asianlaita, ei Kamarista Terveydenhoitolautakunta olisi sopiva viranomainen, kun tässä lähinnä on kysymys hallinnollisten tehtäväin suorittamisesta.

Voitanee kenties ajatella, että rahatoimikamarin nykyiset virkamiehet kykenisivät, kuten tähänkin asti hoitamaan ylläsanottuja tehtäviä. Niin ei kuitenkaan ole asianlaita. Olot ovat sellaisia, että valvonnassa ja järjestelyssä tällä alalla on paljon parantamisen varaa. Helsingin kaupungilla ei ole ollut m. m. mitään torijärjestystä, hajanaisia ohjesääntöjä vain, jotka ovat syntyneet kulloinkin syntyneen tilanteen pakoituksesta. Kun torikauppakysymyksiä on käsitelty, ei asioita esittelevällä sihteerille tai notarille ole riittänyt aikaa asian perinpohjaiseen valmisteluun. Ja kuitenkin ovat tässä tärkeät sekä taloudelliset että yleiset edut kysymyksessä. Näin ollen olisi

Rahatoimikamarin mielestä Kamariin perustettava erityinen tori- ja hallikaupantarkastajantoimi, ja olisi siitä maksettava 10,000 markan pohjapalkka, joka palkka vastaa terveydenhoidontarkastajan ja Kamarin apulaissihteerin palkkaetuja.

Ylläesitetyn perustalla saa Rahatoimikamari täten kunnioittaen Maistraatille ehdottaa, että Maistraatti suvaitsisi hyväksyä ja Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää:

1) että ne yleiset suuntaviivat torikaupan järjestämiseksi, jotka oheenliitetyssä komiteanmietinnössä ovat esitetyt, hyväksytään muissa suhteissa paitsi, ettei erityistä tori- ja kauppahallijohtokuntaa asetettaisi;

2) että toistaiseksi perustettaisiin tori- ja hallikauppatarkastajanvirka, jonka haltijan tulisi toimia Rahatoimikamarin alaisena ja nauttia 10,000 markan suuruista vuosipalkkaa;

3) että Rahatoimikamari oikeutettaisiin täyttämään sanotun toimen;

4) että toimesta johtuneet menot tältä vuodelta vietäisiin tilille uusien virkojen perustamista varten (17. P. L. VII. 1);

5) että Rahatoimikamarin tehtäväksi annettaisiin tehdä esitys ohjesäännöiksi kauppahalleja ja tori- y. m. ulkokauppaa varten kuin myöskin laatia ehdotus tori- ja hallikaupan tarkastajan johtosäännöksi; sekä

6) että Yleisten töiden hallitus saisi tehtäväkseen osoittaa sopivan alueen väliaikaisen torikaupan järjestämiseksi Töölössä.

Kamarin jäsen, johtaja G. Idström on puolestaan tahtonut saada merkityksi, että hän kannattaa erityisen tori- ja hallikauppajohtokunnan asettamista.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Aimo Ervasti.

Rahatoimikamarille.

Asian synty

Kysymys kaupungin toreilla ja rantasilloilla käydyn kaupan uudesti järjestämisestä on jo kauan ollut käsiteltävänä. Rahatoimikamarin Maistraatille tekemän esityksen johdosta asetti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan huhtikuun 15 päivänä 1909 erikoisvaliokunnan lähemmin käsittelemään tätä asiaa. Valiokunnan mietintö (Kvston pain. asiakirj. N:o 29 vuodelta 1910) päättyi seuraaviin ponsiin:

> että kaupunginvaltuusto ensimäisenä torikaupan järjestämistoimenpiteenä puoltaisi rahatoimikamarin siinä mielessä tekemää ehdotusta niin mikäli koskee paikkain järjestämistä toreilla, kuin toriaikain rajoitustakin, minkä ohessa valtuusto myös lausuisi, että kamari voitaisiin valtuuttaa terveydenhoitolautakuntaa ja poliisiviranomaisia kuultuaan, mutta tarvitsematta joka kerta pyytää valtuuston lausuntoa, päättämään kaupaksi tuotujen tavarain myyntipaikoista sekä niistä muutoksista, joita niihin nähden vähitellen havaittaisiin tarpellisiksi; sekä
>
> että kaupunginvaltuusto sen ohessa, periaatteellisesti yhtyen valiokunnan esittämiin näkökohtiin ja lausuntoihin, pyytäisi, että maistraatti torikaupan järjestämistä koskevan kysymyksen jatkuvaa kaikinpuolista käsittelyä varten valiokunnan mietinnön pohjalla uudestaan lähettäisi mainitun asian rahatoimikamariin, kehottaen kamaria, mikäli asian ei ollut katsottu likinnä koskevan terveydenhoitolautakunnan toimialaa, antamaan asiasta kokonaisuudessaan selvän, seikkaperäisen ehdotuksen, josta kaupunginvaltuuston lausuntoa sitten pyydettäisiin, sekä että asia, mikäli sen oli havaittu kuuluvan mainitulle lautakunnalle, maistraatin toimesta jätettäisiin sille edellä mainittua tarkoitusta varten.

Syyskuun 27 päivänä 1910 Kaupunginvaltuusto hyväksyi valiokunnan esityksen. Tähän nähden asia palautettiin Rahatoimikamariin, mutta on siitä

lähtien useista syistä jäänyt lepäämään. Aluksi katsottiin olevan todettava, mitä uusien kauppahallien rakennuttaminen vaikuttaisi. Sitten odotettiin uutta terveydenhoitojärjestystä, jonka saattoi edellyttää läheltä koskevan torikaupan järjestämiskysymystä siinä esitettäväin uusien rajoittavain periaatteiden johdosta. Lopuksi aikaansai sota-aika elintarvealalla vallitsevine vaikeine pulineen tämän samoin kuin niin monen muun päiväjärjestyksessä olevan asian lykkääntymisen. Myöskin Rahatoimikamarin koko virkamiehistön vaihtuminen on osaltaan vaikuttanut asian valmistelun lykkääntymiseen. Maaliskuun 24 päivänä 1919 Rahatoimikamari vihdoin otti tämän asian käsiteltäväksi ja päätti silloin asettaa nelijäsenisen komitean, johon Kamari puolestaan valitsi edustajikseen pankinjohtaja Georg Estlanderin ja jäsenensä johtaja Toivo Salmion sekä kehotti Terveydenhoitolautakuntaa ja poliisikamaria kumpaistakin valitsemaan jäsenen komiteaan. Sittemmin on Terveydenhoitolautakunta ilmoittanut edustajakseen valinneensa kaupungineläinlääkäri Walter Ehrströmin. Poliisimestari taas on Rahatoimikamarille ilmoittanut valinneensa komitean jäseneksi apulaisensa, varatuomarin ja ratsumestarin Hjalmar Honkasen. — Komitean puheenjohtajana on toiminut allekirjoittanut Estlander.

'orikaupan nykyinen järjestys.

Torikauppa on tähän asti ollut keskitettynä Kauppatorille ja sen viereisille rantasilloille. Sitä paitsi on Rautatientorilla harjoitettu vähäistä puuastiain, vasujen y. m. sekä kangastavarain kauppaa. Hakaniementorilla samoinkuin Hietalahdentorin viereisellä rantasillallakin on kalakauppa ollut luvallista. Kauppatorilla nykyään vallitsevaa tilannetta valaisee parhaiten seuraava kaavio:

Leipää	35	Suurimoja, sylttyä ja juustoa	24
Tuoretta lihaa	186	Kasvitarhatuotteita	106
Lintuja	24	Rihkamatavaroita keisarinnankiven ympärillä	31
Vihanneksia	26		
Suolakalaa	27	Yhteensä sijoja	459

Näiden lisäksi on Keisarikarin rannasta osotettu 64 metsämarjain, sienien ja oksain sekä rantasilloita 110 tuoreen kalan myyntipaikkaa, jota paitsi Kauppatorilla käy koko maalaistuotteiden kauppa.

Rautatientorilla on nykyään 73 myyjää, jotka kaupittelevat puuastioita, vasuja, lyhyitä tavaroita, läkkiastioita y. m.

Hietalahdentorilla on 34 tuoreen kalan myyntipaikkaa. Maalaistuotteidenkin kauppaa siellä käydään, vaikka vähäisessä mitassa.

Hakaniementorilla on 50 tuoreen ja 5 suolakalan myyntipaikkaa. Siellä harjoitetaan myös heinäkauppaa.

Harjutorilla niinikään on harjoitettu torikauppaa, enimmäkseen lauantaisin, erittäinkin sunnuntaiaamusin, mutta sen merkitys on vähäpätöinen ja pääasiassa paikallista laatua.

Viitoittaessaan niitä periaatteita, joita olisi noudatettava torikaupan uudesti järjestämisessä, on komitea pitänyt oppaanaan sen kehitystä sekä ulkomailla että Helsingissä. Useimmissa Skandinavian ja Pohjois-Saksan kaupungeissa pyritään torikauppaa mikäli mahdollista supistamaan. Missään ei liene torikauppaa kokonaan kielletty, mutta toiselta puolen ei missään myöskään ole huomattavissa pyrkimystä sen laajentamiseen. Samaten tietää Kaupunginvaltuuston vuonna 1917 hyväksymä terveydenhoitojärjestys torikaupan tuntuvaa rajoittamista, sillä sen II luvun 7 §:ssä säädetään: „Kielletty olkoon kaupungin toreilla kaupan pitämästä lihaa, makkara- ja muita lihatavaroita, verta, kynittyä siipikarjaa, kynittyä tai nyljettyä riistaa, voita, juustoa, leipää, jauhoja ja suurimoja". Voimassa oleva poliisijärjestys käy tässä kohden yhteen terveydenhoitojärjestyksen kanssa. Tähän nähden on komitea katsonut olevan asettuminen sille periaatteelliselle kannalle, että torikauppaa olisi tuntuvasti supistettava. Torikaupa järjestämisen periaatteet.

Tämä supistaminen on komitean käsityksen mukaan julkilausuttu voimassa olevissa säännöksissä. Vallitsevain tavattomain olojen johdosta ei tässä kohden kuitenkaan ole käytännössä uudistusta toimeenpantu. Komitean tehtäväksi on niin ollen jäänyt etusijassa osottaa, mihin suuntaan torikaupan uudesti järjestäminen olisi käytännössä toimeenpantava. Mitä tavaroita toreilla saa pitää kaupan.

Niinkuin edellä mainittiin, on voimassa olevassa terveydenhoitojärjestyksessä määräyksiä siitä, mitä tavaroita toreilla saa pitää kaupan ja mitä on kielletty avonaisilla toreilla myymästä. Tämä kielto ei kuitenkaan koske yhteisen kansan kauppaa, josta lokakuun 27 päivänä 1919 annetun elinkeinolain II luvun 14 §:ssä säädetään: „Tämän luvun säännösten estämättä on yhteisellä kansalla ja tilanhaltijoilla maalla valta ilman erityistä ilmoitusta itse tahi muiden kautta niin hyvin kaupungissa kuin maalla kaupaksi pitää kaikkea, mitä heidän tiloistaan saadaan taikka he ja heidän perheväkensä kotiteollisuudella toimeen saavat." Erityinen maksu yhteisen kansan harjoittamasta kaupasta voidaan saman lain mukaan määrätä ainoastaan, jos siinä käytetään kiintonaista kojua, pöytää tai erityistä myyntipaikkaa. Kuitenkin on yhteisen kansan kauppakin asianmukaisesti vahvistettujen järjestysohjeiden alainen. Yhteisen kansan kauppaa ei sentähden voida rajoittaa, vaan täytyy sen saada jatkua niinkuin tähänkin asti. Kuitenkin voi ja pitää senkin noudatettavaksi vahvistaa eräitä järjestäviä ja rajoittavia ohjeita. Yhteisen kansan kauppa.

Mitä muuhun torikauppaan tulee, on se, niinkuin sanottu, jo voimassa olevain terveydenhoitosäännösten johdosta rajoitettu. Muihin suurempiin rajoituksiin ei komitean mielestä olisi nykyään ryhdyttävä. Kuitenkin on komitea Muu torikauppa.

sitä mieltä, että rihkamatavarain, kankaiden ja n. s. lyhyiden tavarain kauppa olisi toreilta kokonaan poistettava.

Kalakauppa. Kalakauppa olisi komitean mielestä toistaiseksi pysytettävä nykyisellä pohjallaan. Kaloja sekä kaikkia niitä erilaatuisia tavaroita, joita myydään maston vierellä, saataneen sentähden edelleen myydä Kauppatorin viereisessä eteläsatamassa, Hietalahden satamassa ja torilla sekä Hakaniementorilla.

Torikaupan paikat. Muuan suurimmista muutoksista, joka komitean mielestä olisi toimeenpantava, koskee torikaupan paikkoja. Suurten liikekeskuksien ja kaupungin huomatuimpain paikkain läheisyydessä täytyy torikauppaa tuntuvasti supistaa. Terveydenhoitojärjestyksen soveltamisen johdosta tulee Kauppatorilta poistettavaksi 245 myyntipaikkaa. Jos tämän lisäksi vielä 31 rihkamakaupan paikkaa poistetaan, jää Kauppatorille jäljelle noin 200 vakinaista myyntipaikkaa nykyisten noin 460 sijasta. Vaikka yhteisen kansan kauppaa osittain toistaiseksi sallittaisiin Kauppatorilla, voitaisiin kuitenkin senkin laajuutta siellä tuntuvasti supistaa. Niinpä vapautuisi Kaivopuistosta tulevan raitiotielinjan länsipuolinen alue kokonaan torikaupasta, joten liikenteelle saataisiin laajempaa tilaa. Komitea on tosin ollut sitä mieltä, että torikauppa Kauppatorilla täytyy ennemmin tai myöhemmin kokonaan lopettaa, näin jo yksistään satamissa odotettavana olevan lisääntyneen liikenteen johdosta. Mutta toistaiseksi voitaisiin mainittua kauppaa supistaa vähitellen siirrettäväksi Hakaniementorille, jonka asemaa saanee pitää keskeisenä ja joka vastedes saavuttaa yhä suurempaa merkitystä. Tältä kannalta katsoen on komitea ollut sitä mieltä, että kaupalle Kaupatorilla toistaiseksi sopisi varata esim. se alue, mikä ent. Seurahuoneen pääkäytävän tienoilta ulottuu Pohjois Esplanadikadun talon N:o 3 portin kohdalle.

Rautatientori. Rautatientori ei enää näy saavan jäädä siihen rumentavaan kuntoon, missä se nykyään on. Rihkamakauppa olisi kiellettävä ja voitaisiin komitean mielestä siellä kokonaan lakkauttaa. Kaupungin muissa osissa on jo riittävästi tämän alan myymälöitä, jota paitsi on huomattava, että kaupunki on Kasarmintorin ja Hakaniementorin kauppahalleista luovuttanut tuntuvan määrän hallimyymälöitä tähän tarkoitukseen. Rumentavat kahvipöydät niinikään olisi poistettava. Ainoan laatuinen kauppa, jota mainitulla ja kaupungin muillakin toreilla edelleen voitaisiin sallia, on puuastiain kaupittelu, jota näiden tavarain suuren tilantarpeen johdosta tuskin voi harjoittaa myymälöissä. Samaten voitaisiin edelleen sallia vasujen sekä savi- ja läkkiastiain kauppaa. Kohta kuin uusi Kaisaniemenkatu valmistuu ja luovutetaan liikenteen tarpeisiin, käyvät nämä Rautatientorin kauppiaat haitallisiksi vilkkaammalle liikenteelle, minkätähden tämä kauppa silloin olisi ehdottomasti poistettava ja siirrettävä Hakaniemen- tai Hietalahdentorille.

Hakaniementori. Niinkuin edellä jo huomautettiin, on komitea yhtynyt siihen käsitykseen että Hakaniementorille vähitelleen siirrettäisiin suurin osa torikaupasta.

Mainitun torin asema, laajain ja laajenevain työväenkaupunginosain läheisyydessä, perustelee hyvin tällaista toimenpidettä. Niinpä täytyy sieltä vastedes luovuttaa vakinaisiakin myyntipaikkoja eikä ainoastaan kalanmyyntipaikkoja, niinkuin tähän asti on ollut laita. Tori olisi mahdollisimman pian tasoitettava ja päällystettävä noppakivillä. Niin pian kuin n. s. Kovinin talon vuokrakausi päättyy (31/12 1929), on torilla tilaa enemmän kuin riittävästi moniksi ajoiksi. Samaten olisi kalakauppaa saatava aikaan torin viereisellä rantasillalla ja tarpeen vaatiessa laitettava altaita. Ensimäisenä toimenpiteenä olisi Halkokonttoria kehotettava olemaan vastedes sijoittamatta halkovarastojaan torille, vaan päin vastoin mahdollisimman pian myymään sikäläiset halkovarastonsa. Uudet vakinaisten myyntipaikkain tarvitsijat voitaisiin sitten neuvoa Hakaniementorille, jota vastoin Kauppatorilta ei enää annettaisi uusia paikkoja, vaan olisi entisetkin lakkautettava, sikäli kuin kaupittelijat lopettavat toimensa. Paitsi edellä mainittuja vakituisia myyntipaikkoja sijoitettaisiin, niinkuin edellä huomautettiin, osa yhteisen kansan kauppaa Hakaniementorille. Samaten olisi heinäkaupalle osotettava sieltä tilaa. Rautateitse Töölön tavara-asemalle tulevat heinät sopisi myydä Töölön halkokentällä. Sitä paitsi on puutavarain ja vasujen kauppa siirrettävä Hakaniementorille.

Hietalahdentorilla olisi kalakauppaa sallittava samoin kuin tähänkin asti. Yhteisen kansan kauppaakaan ei siellä liene kiellettävä. Nykyään on siellä vain muutama hevoskuorma päivittäin. Torin syrjäisestä asemasta sekä sikäläisten vakituisten myyntipaikkain poistamisesta on johtunut, että torikauppa on vähentynyt, rajoittuen ainoastaan torin läheisyydessä olevain asukkaiden tarpeiden tyydyttämiseen. Hietalah dentori

Harjutorilla ja Bölen vastaisella torilla on luultavasti monet ajat oleva verraten vähäpätöistä torikauppaa, mutta yhteisen kansan kauppaa olisi näilläkin toreilla sallittava. Harjutori Bölentor

Laajeneva kaupunginosa, jonka kohdakkoin näyttää olevan saatava ainakin väliaikaisesti järjestetty toripaikka, on Töölö. Tähän nähden olisi annettava Rakennuskonttorin toimeksi laatia ehdotus asiasta. Töölön torikaupp

Paitsi tässä mietinnössä mainittua kauppaa on Rahatoimikamari Kaupunginvaltuuston tammikuun 14 päivänä 1908 tekemän päätöksen mukaan vuokrannut erinäisiä paikkoja kojuista, vaunuista ja pöydiltä kaupungin kaduilla, toreilla ja avonaisilla paikoilla harjoitettavaa kauppaa varten. Niinpä on n. s. kahvikojuja saanut olla enintään 75 ja hedelmäkojuja enintään 20, jota paitsi virvokejuomatehtailla on kullakin ollut oikeus kahdesta vaunusta myydä yksinomaan virvokejuomia. Edelleen on Rahatoimikamari myöntänyt lupia hedelmäin myyntiin sunnuntaisin. Kahvi- j hedelmä kojut y.

Komitea on sitä mieltä, että kahvi- ja hedelmäkojujen lukumäärää olisi ainakin tuntuvasti vähennettävä, ellei niitä kokonaan poisteta, mutta tämän yhteydessä komitea ei tahdo tästä tehdä ehdotusta.

orikaupan ajat.

Torikaupan aikaan nähden on komitea sitä mieltä, että Kauppatori olisi niin varhain päivällä kuin mahdollista vapautettava mainitusta kaupasta, eritoten liikenteen asettamiin oikeutettuihin vaatimuksiin nähden. Tähän asti on torikauppa siellä jatkunut klo 12 asti päivällä, mutta ennen klo 1 ei tori tavallisesti ole ollut huuhdeltu eikä lakaistu. Komitea sentähden ehdottaa, että kauppa mainitulla torilla olisi lakkautettava klo 11 a. p., jota vastoin se muilla toreilla voisi haitatta jatkua klo 12 asti päivällä. Näin menetellen ehkä saavutettaisiin se etu, että yhteisen kansan kauppa klo 11 jälkeen jossain määrin pyrkisi muille toreille, joten aikaansaataisiin jonkin vertainen, vaikka vähäpätöinenkin, hintain huojistuminen.

Hallit.

Yleisenä periaatteena pyytää komitea lausua, että kehitystä olisi ohjattava siihen suuntaan, että avonainen torikauppa mikäli mahdollista vähenisi ja elintarpeiden myynti pääasiassa keskittyisi myymälöihin ja kauppahalleihin. Nykyään olemassa olevat Ranta-, Kasarmin-, Hietalahden- ja Hakaniementorin, Harjun ja Vallilan hallit sekä rakenteilla oleva Bölen halli eivät tosin voi täyttää tarvetta, kaikkein vähimmin vastaisuudessa. Kaupungin täytyy sentähden kohdakkoin ajatella uusien kauppahallirakennusten teettämistä, etusijassa Töölön kaupunginosaan, mihin kaupungilla näyttää olevan sitä enemmän syytä, kun terveydenhoitojärjestyksen määräysten soveltaminen vaikeuttaa nykyisten torikauppiaiden toimeentuloa. Mahdotonta ei myöskään ole, että tämä järjestely aikaansaa elintarvehintain kohoamista. Komitea ei kuitenkaan ole tahtonut tehdä ehdotusta asiasta, vaan ainoastaan viitata, mihin suuntaan torikauppa lähiaikoina olisi järjestettävä.

Elintarvekaupan yleisen järjestäminen.

Kehitys näyttää viittaavaan elintarvekysymysten kunnallistuttamiseen suurkaupungeissa muodossa tai toisessa. Jossain määrin säännöstellyn elintarvepolitiikan jatkaminen käy luultavasti tarpeelliseksi, olipa sitten kysymys elintarpeiden hankinnasta tai myynnin valvomisesta y. m. s. Kaiken tämän ylivalvonta on sopivin antaa kuntain toimeksi. Tässä kohden on yhteiskunnalla sekä yhteiskuntapoliittisia että taloudellisia tehtäviä suoritettavana. Kysymykset semmoiset kuin lihan tukkukaupan ja kalakaupan järjestäminen, teurastamokysymys, uusien hallien rakennuttaminen, maataloustuotteiden myynti kaupungin omilta maatiloilta, elintarpeiden kuljetus kaupunkiin y. m. vaativat kohdakkoin ratkaisuaan. Useilla elintarvekaupan aloilla on sotaaikana kehittynyt järjestelmä, jota voi pitää epäedullisena kaupungille ja sen asukkaille. Huomattavat tuottajaliittymät pyrkivät monopolisoimaan esimerkiksi liha-, kala-, jauho- ja maito- sekä kasvitarhatuotteiden kaupan. Näiden liittymäin edut ovat osin toiset kuin kaupungin, osin aivan päinvastaiset. Tässä häämöittää erittäin vaativia tehtäviä, joita ei voi eikä saa panna Rahatoimikamarin velvollisuudeksi, jonka työtaakka jo nykyään on raskas. Kieltämätöntä niinikään on, että torikauppa ja kauppahallien hoito jossain määrin kärsii siitä, että ne ovat välittömästi Kamarin alaiset, joka

ei kykene niihin panemaan olojen vaatimaa huomiota. Tästä on komitea johtunut ottamaan käsiteltäväksi kysymyksen erityisen tori- ja kauppahallijohtokunnan asettamisesta. Komitean mallina ovat tässä kohden lähinnä olleet Tukholman olot. Semmoisen johtokunnan toimeksi voisi, paitsi torikaupan ja kauppahallien silmälläpitoa, antaa myyntipaikkain luovutuksen kaupungin toreilta, istutuksista, avonaisilta paikoilta ja kaduilta sekä yleensä elintarveasiain, esimerkiksi välikaupan, elintarpeiden tuonnin, teurastamon y. m. valvonnan. Ettei näitä vaativia tehtäviä voi uskoa esimerkiksi Rahatoimikamarin ja Terveydenhoitolautakunnan valitsemalle jaostolle, jommoinen menettely niinikään olisi ajateltavissa, on ilmeistä jo siitä syystä, että tämän johtokunnan tulisi olla hallinnollinen viranomainen, jolla olisi laajat ja aikaa vievät työtehtävät. Tietystikin valvoisi Rahatoimikamari tämän johtokunnan toiminnan taloudellista, samoin kuin Terveydenhoitolautakunta sen terveydellistä puolta. Tämän uuden johtokunnan ensimäisenä tehtävänä olisi laatia ehdotukset omaksi ohjesäännökseen ja tarpeellisiksi johtosäännöiksi. Sen tulisi niinikään laatia ehdotus erityiseksi torijärjestykseksi, johon olisivat koottuina kaikki torikauppaa y. m. koskevat säännökset. Torikaupan, kauppahallien ja kaupungin elintarvehankinnan sekä sen yhteydessä olevain kysymysten johtoa ja silmälläpitoa hoitaisi etusijassa palkattu virkamies, jota sanottaisiin esimerkiksi elintarvepäälliköksi ja jonka tulisi yksinomaisesti antautua näihin tehtäviin. Komitea ei ole pitänyt tarpeellisena käydä seikkaperäisesti selvittelemään mainitun johtokunnan kokoonpanoa ja työtehtäviä eikä myöskään laatimaan johtosääntöä elintarvepäällikölle, mutta pyytää kuitenkin käsityksenään mainita, että tässä johtokunnassa tulisi olla viisi jäsentä, jota paitsi ensimäinen kaupunginlääkäri ja kaupungineläinlääkäri olisivat oikeutetut olemaan sen kokouksissa saapuvilla. Komiteassa on allekirjoittanut Estlander lausunut sen käsityksen, että elintarvepäällikön tulisi toimia johtokunnan itseoikeutettuna puheenjohtajana.

Tori- ja kauppahalli johtokunta

Torikaupan uudesti järjestäminen olisi komitean mielestä toimeenpantava mahdollisimman pian, mieluimmin kesäkuun 1 päivästä 1920, ja sentähden ryhdyttävä toimenpiteisiin aluksi Rautatientorin kauppiaiden irtisanomiseksi. Tämä irtisanominen on toimitettava 6 kuukautta edeltäpäin ja siis viimeistään joulukuun 1 päivänä. Tori- ja hallijohtokunta sitä vastoin voisi perustautua jo tammikuun 1 päivänä 1920. Jäisi siis tämän johtokunnan asiaksi toimeenpanna tähän kuuluvat uudistukset.

Uudistuksen toimeenpanoaika.

Edellä olevan esityksensä kooten komitea kunnioittaen ehdottaa, että Rahatoimikamari tekisi Kaupunginvaltuustolle sen suuntaisen esityksen,

että kaupungin torikauppa kesäkuun 1 päivästä 1920 lähtien järjestettäisiin edellä ehdotetulla tavalla;

että asetettaisiin erityinen tori- ja kauppahallijohtokunta;

että tämä johtokunta saisi toimekseen Kaupunginvaltuustolle antaa ehdotukset ohje- ja johtosäännökseen; sekä

että kaupungin yleisten töiden Hallitusta kehotettaisiin osottamaan sopiva alue väliaikaisen torikaupan järjestämiseksi Töölööseen.

Sen ohessa päättänee Rahatoimikamari irtisanoa Rautatientorin kauppiaat kesäkuun 1 päivästä 1920 sekä velvoittanee Halkokonttorin niin menettelemään, että sen Hakaniementorilla olevat halkovarastot mahdollisimman pian poistetaan. Edelleen olisi 1920 vuoden meno- ja tulosääntöehdotukseen merkittävä tarpeellinen määräraha ei ainoastaan Hakaniementorin lopulliseksi järjestämiseksi, vaan myös väliaikaisen kauppatorin kuntoon panettamiseksi Töölön alueella.

Helsingissä, marraskuun 15 päivänä 1919.

Georg Estlander.

Walter Ehrström. **Hjalmar Honkanen.** **Toivo Salmio.**

Aimo Ervasti.

Liite II.

HELSINGIN
Terveydenhoitolautakunta.

Jouluk. 11 p:nä 1919.

N:o 556.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Palauttaen kaupungin toreilla ja rantasilloilla käydyn kaupan järjestämistä koskevan Rahatoimikamarin lähetteen viime marraskuun 21 päivältä pyytää Terveydenhoitolautakunta, mikäli koskee niitä tämän asian yhteydessä olevia terveydellisiä seikkoja, joita ei ole otettu huomioon kaupungin terveydenhoitojärjestyksessä, kunnioittaen lausua seuraavaa.

Terveydenhoitolautakunta on komitean kanssa täysin yhtä mieltä siitä, että ruuan, kahvin, hedelmäin y. m. myyntikojujen lukumäärää on sangen paljon vähennettävä ja sallittava ainoastaan semmoisissa paikoissa, niinkuin suurempain rakennus- ja työmaiden vierellä, missä lähitienoolla ei ole sopivia kahviloja eikä ruokatarjoiluja.

Mitä tulee kysymykseen uusien kauppahallirakennusten teettämisestä voi Lautakunta niinikään yhtyä komitean mielipiteeseen, että Töölön kaupunginosaan olisi kohdakkoin rakennettava kauppahalleja. Tässä olisi kuitenkin Lautakunnan mielestä vaarinotettava, että itse kauppahallirakennukseen olisi sijoitettava kauppiaille tarpeellisia säilytyssuojia. Tämä seikka on aikaisemmissa kauppahallirakennuksissa laiminlyöty, mistä on ollut seurauksena varsin tuntuvia terveydellisiä haittoja. Niinikään olisi Terveydenhoitolautakunnan lausunto hankittava, ennenkuin uusien kauppahallien piirustukset vahvistetaan.

Kysymys, olisiko kunnan ja missä määrin ryhdyttävä hankkimaan elintarpeita, sekä olisiko tätä tarkoitusta varten asetettava erityinen virkamies, on Lautakunnan mielestä varsin mutkallinen ja pulmallinen. Vaikka moni seikka tässä kohden puoltaa komitean ehdotusta, ei Terveydenhoitolautakunta kuitenkaan ole katsonut voivansa määrätä kantaansa tässä asiassa, vaan näyttää Lautakunnasta suotavalta, että asiasta hankittaisiin Elintarvetoimikunnan lausunto, koskapa tällä viranomaisella kaiketi on melko suurta kokemusta tällä alalla.

Mitä tulee komitean ehdottamaan tori- ja kauppahallihallitukseen, ei Lautakunnan mielestä kysymystä sen asettamisesta ole riittävästi valmisteltu. Puhtaasti terveydelliseltä kannalta on Lautakunnasta näyttänyt sangen arveluttavalta, että perustamalla uusi tuollainen hallitus tämän sangen huomattavan elintarvekaupan puolen terveydellinen valvonta joutuisi pois Terveydenhoitolautakunnan hallusta. Nykyaikaisen käsityksen mukaan on erään-

laatuisilla elintarpeilla erinomaisen tärkeä merkitys tarttuvain tautien leviämiseen nähden, minkätähden Terveydenhoitolautakunnasta näyttää, että tämän Lautakunnan, jolla on tärkeänä tehtävänään ehkäistä kulkutautien leviämistä kaupungissa, pitää saada mahdollisimman välittömästi järjestää elintarvekaupan terveydellistä puolta ja valvoa sitä. Komitea tosin lausuu, että Terveydenhoitolautakunta tietenkin valvoisi tori- ja kauppahallihallituksen toiminnan terveydellistä puolta, mutta tämähän on käytännössä jotakin aivan toista kuin itse kaupan välitön valvonta, varsinkin kun ei Terveydenhoitolautakunta hevin voine valvoa tämän hallituksen toimintaa, ellei Lautakunta ole jollakin jäsenellään edustettuna hallituksessa. Terveydelliseltä kannalta on ollut varsin suurta haittaa siitä, että kauppahallit ovat Rahatoimikamarin hallinnon alaisia ja ettei Terveydenhoitolautakunta sentähden voi välittömästi vaikuttaa niiden hoitoon. Niinpä esim. on monta hallimyymälää annettu vuokralle panematta asianmukaista huomiota myynnin järjestämiseen, niin että rajakkaisissa myymälöissä saa myydä tavaroita, jotka eivät sovi toistensa yhteyteen. Terveydellinen valvonta on niinikään kärsinyt siitä, että hallien lähimmät silmälläpitäjät eivät ole Terveydenhoitolautakunnan alaisia.

Tärkeää olisi niinikään, että Terveydenhoitolautakunta saisi tilaisuuden valvoa, ettei hallimyymälöitä enää vuokrata henkilöille, jotka eivät ole osottautuneet kykeneviksi hoitamaan niitä terveydelliseltä kannalta tyydyttävästi. Uhka että kauppias, joka ei hoida liikettään tyydyttävästi, ei saisi uudistaa sopimustaan, olisi aivan varmaan omansa saamaan aikaan parannusta näiden myymäläin hoidossa. Jos kuitenkin kauppahallien hoito annetaan toimeksi komitean ehdottamalla tavalla kokoonpannulle erikoishallitukselle, ei Terveydenhoitolautakunta voisi saada ääntään kuuluviin näissä asioissa.

Ellei Terveydenhoitolautakunta voi välittömästi toteuttaa kaikkia toimeepiteitä, joita se terveydellisistä syistä pitää tarpeellisina, vaan sen täytyy ne jättää toisen hallituksen tutkittaviksi, jossa ehkä katsotaan etusijassa olevan ottaminen huomioon liike- eikä terveydellisiä näkökohtia ja jossa Terveydenhoitolautakunnalla ei olisi edustajaakaan, voisi asian terveydellinen puoli helposti tulla kokonaan laiminlyödyksi ja Terveydenhoitolautakunnan toiminta suuressa määrin estyä. Jos kuitenkin, siitä huolimatta ettei menettelyä voi pitää terveydelliseltä kannalta sopivana, erityinen hallitus asetetaan ja se saa toimekseen myöskin toreilla ja kauppahalleissa harjoitettavan kaupan terveydellisen valvonnan, täytyy Terveydenhoitolautakunnan olla siinä ainakin tehokkaasti edustettuna, mieluimmin ensimäisellä kaupunginlääkärillä ja kaupungineläinlääkärillä, joilla lähinnä on toimena elintarvekaupan valvonta ja jotka sentähden etusijassa ovat vastuussa siitä, että tämä kauppa on järjestetty terveydelliseltä kannalta täysin turvaavalla tavalla. Ei sentähden voi pitää riittävänä, että nämä virkamiehet, niinkuin komitea ehdottaa,

ainoastaan saisivat olla hallituksen kokouksissa saapuvilla, koska he siinä tapauksessa eivät voisi välittömästi vaikuttaa hallituksen päätöksiin ja koska tuommoinen läsnäolo kokouksissa ilman oikeutta ottaa osaa päätöksiin ja ilman vastuuta hallituksen toimenpiteistä ei voi olla omansa pitämään vireillä asianmukaista harrastusta hallituksen käsittelemiin kysymyksiin.

Lautakunnan mielestä ei komitean ehdottamaa hallitusta edellä mainituista syistä olisi perustettava. Sopivampaa kuin tuollaisen erityisen tori- ja kauppahallihallituksen perustaminen on Lautakunnan mielestä, että tähän kuuluvain asiain lähin johto uskotaan Terveydenhoitolautakunnan alaiselle jaostolle, johon kuuluu kaksi Terveydenhoitolautakunnan ja yksi Rahatoimikamarin valitsema jäsen ja sitä paitsi kaupungin elintarvepäällikkö, jos semmoinen asetetaan, taikka myös erityinen johtaja. Asian järjestämisestä tällä tavoin koituisi kaupungille varmasti myös paljon vähemmän kustannuksia kuin komitean ehdotuksen toteuttamisesta. Jos kuitenkin hallintoteknillisista tai muista syistä tuollaista Terveydenhoitolautakunnan alaista elintä ei katsottaisi voivan järjestää, vaan tämä elin olisi asetettava Rahatoimikamarin alaiseksi, pitäisi Terveydenhoitolautakunnan välttämättä olla siinä edustettuna kahdella jäsenellä, mieluimmin ensimäisellä kaupunginlääkärillä ja kaupungineläinlääkärillä.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

O. v. Hellens.

Alfr. Tuominen.

***Komitean mietintö** lastensuojelutoiminnan keskittämisestä ynnä ehdotus Helsingin kaupungin lastensuojeluhallituksen ohjesäännöksi.*

Föreningen för barnens och ungdomens väl nimisen yhdistyksen Kaupunginvaltuustolle maaliskuun 10 päivänä 1919 tekemän, kunnan avustusta lastensuojelukeskuksen voimassapitoon tarkoittavan apurahananomuksen johdosta antamassaan lausunnossa sekä erityisessä kirjelmässä maaliskuun 27 päivältä s. v. kasvatuslautakunta esitti, että Kaupunginvaltuusto asettaisi komitean selvittämään kysymystä ei ainoastaan kunnallisen, vaan yksityisenkin lastensuojelutoiminnan keskittämisestä ja laajentamisesta pääkaupungissa. Kasvatuslautakunnan ehdotuksen mukaan olisi sekä niitä kunnallisia viranomaisia ja lautakuntia että yksityisiäkin yhdistyksiä, joiden toiminta tarkoittaa lasten ja nuorison menestystä, kehoitettava valitsemaan edustajia komiteaan. Toukokuun 20 päivänä 1919 pitämässään kokouksessa Kaupunginvaltuusto päätti kasvatuslautakunnan ehdotuksen mukaisesti asettaa komitean edellä mainittua tarkoitusta varten sekä samalla antaa kasvatuslautakunnan toimeksi sen tekemän esityksen mukaisesti kehoittaa asianomaisia kunnan viranomaisia ja yhdistyksiä valitsemaan edustajia komiteaan.

Kasvatuslautakunnan valitseman jäsenen kutsusta kokoontui komitea ensi kerran lokakuun 10 päivänä 1919, ja merkittiin silloin, että komitean jäseniksi oli valittu seuraavat henkilöt: kasvatuslautakunnan puolesta professori Martti Ruuth, vaivaishoitohallituksen puolesta neiti Lilly Sulin, joka kuitenkin on myöhemmin eronnut ja jonka sijaan on tullut kuvernööri Ivar Gordie, ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan puolesta neiti Dagmar Neovius, suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan puolesta tarkastaja, lehtori Alfred Jotuni, kansanlastentarhain johtokunnan puolesta rouva Thyra Hanemann, Köyhäin lasten työkotitoimikunnan puolesta rouva Elin Staudinger, Lastenhoitoyhdistyksen puolesta tohtori Elis Lövegren sekä Föreningen för barnens och ungdomens väl nimisen yhdistyksen puolesta kouluneuvos Erik Mandelin. Puheenjohtajaksi valittiin professori Ruuth.

Hyväksyttyään asettamansa, puheenjohtajansa ynnä jäsentensä Mandelinin ja Neoviuksen sekä myöhemmin lisäksi jäsenensä Gordien muodosta-

man työvaliokunnan ehdotuksen lastensuojelutoiminnan keskityssuunnitelmaksi, pyytää komitea tehtävänsä täyttämiseksi täten Kaupunginvaltuustolle antaa tämän ehdotuksensa Helsingin kaupungin lastensuojelushallituksen ohje- ja menosäännöksi niiden oheisine mietintöineen.

Ammattisanana on sanalla lastensuojelu, semmoisena kuin se on määritelty viimeksi Lundissa pidetyssä pohjoismaisessa lastensuojelukokouksessa, tarkoin rajoitettu merkityksensä ja käsittää se sen moninaisen työn kasvavan polven hyväksi, joka suoritetaan koulun varsinaisen alan ulkopuolella. Ja tämä työ muodostaakin todellisuudessa erillisen, rajoitetun kokonaisuuden. Kun kuitenkin komitean on ollut viitoitettava työnsä suuntaviivat, on itsestään esiintynyt kysymys, eikö keskityksen kuitenkin tulisi käsittää *kaikki* lasten kasvatusta, hoitoa ja suojelua käsittävä työ, siis myöskin koulujen toiminta. Mutta niin puoleensa vetävältä kuin tuollainen ajatus kokonaisuus- ja järjestämiskannalta näyttääkin, on komitea kuitenkin arvellut käsittävänsä Kaupunginvaltuuston antaman tehtävän oikeimmin kiinnittämällä huomionsa yksinomaan sanan varsinaisessa mielessä käsitetyn lastensuojelutoiminnan keskittämiseen. Näin sitä suuremmalla syyllä, kun mainittu Lundin lastensuojelukokouskin on puoltanut tämän toiminnan keskittämistä yksinomaan tässä mainitussa laajuudessa. Tällä ei komitea kuitenkaan ole tahtonut määrätä kantaansa tässä asiassa periaatteellisessa eikä käytännöllisessä suhteessa.

Ajatus lastensuojelutoiminnan keskittämisestä on jo aikaisemmin herätetty pääkaupungin kunnallishallinnossa, ja sen toteuttaminen on viime vuosikymmenen alusta lähtien esiintynyt tulevaisuuden päämääränä pääkaupungin kasvatuslautakunnan järjestystä ja työtä laajennettaessa. Niinpä lausuttiin terveydenhoitolautakunnan Kaupunginvaltuustolle marraskuun 8 päivänä 1912 lähettämässä komitean mietinnössä niistä pääperiaatteista, joiden mukaan n. s. kasvattilastenhoito olisi järjestettävä, että antamalla pääasiassa kasvatuslautakunnan huoleksi kasvattilastenhoidon silmälläpito Helsingissäkin olisi edistettävä „kaikkialla tavoiteltua kunnallisen lastenhoidon keskitystä“. Samaan suuntaan käy niinikään sen komitean lausunto, jonka Kaupunginvaltuusto terveydenhoitolautakunnan vastakerrotun ehdotuksen johdosta päätti tammikuun 21 päivänä 1913 asettaa edellä mainittua kysymystä edelleen käsittelemään. Kaupunginvaltuustolle toukokuun 19 päivänä 1914 antamassaan mietinnössä, jossa tämä komitea oli viitoittanut lautakunnan vastaisen toiminnan laajennuksen suuntaviivat, lausuu komitea m. m., „että tulevaisuuden päämääräksi on asetettava vaatimus että kaikkien hoitoa tarvitsevain lasten, siis niidenkin, jotka oman kodin ulkopuolella nauttivat köyhäinhoitoa, on oltava saman viranomaisen silmälläpidon alaisina“.

Todellisuudessa onkin kehitys käynyt vastamainitun komitean mainitsemaan suuntaan niin mitä tulee kasvatuslautakunnan toiminnan laajentamiseen kuin lastensuojelutyön keskitykseen tässä kunnassa. Niinpä on Kaupunginvaltuuston toukokuun 22 päivänä 1917 tekemän päätöksen johdosta kasvatuslautakuntaan perustettu erityinen osasto avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten hoitoa varten; samaten on Kaupunginvaltuuston maaliskuun 26 päivänä 1919 tekemän päätöksen mukaisesti, toistaiseksi kuitenkin väliaikainen, osasto perustettu joutilaiden lasten valvontaa varten. Vuoden 1915 alussa siirrettiin kasvattilasten hoidon valvonta terveydenhoitolautakunnalta kasvatuslautakunnalle mikäli 3—7 vuotiaita lapsia koski. Ja vihdoin on se 3 vuotta nuorempain kasvattilasten hoidon valvonta, joka aikaisemmin oli terveydenhoitolautakunnan velvollisuutena, nyttemmin Kaupunginvaltuuston helmikuun 25 päivänä 1919 tekemän päätöksen johdosta uskottu kasvatuslautakunnalle. Sitä paitsi on Kaupunginvaltuusto myöntämällä kunnan varoista määrärahoja Föreningen för barnens och ungdomens väl yhdistyksen perustaman Lastensuojelukeskuksen voimassa pitoon tehokkaasti tukenut yksityisten yhdistysten pyrkimyksiä aikaansaada yhdenmukaista yhteistyötä lastensuojelutoiminnan alalla. Sekin kokemus, mikä on vastamainitun keskuksen toiminnasta saatu, on osoittanut, kuinka välttämätön semmoinen laitos on lastensuojelutoiminnan menestykselliselle kehitykselle. Mutta yksityisenä laitoksena ja vailla kunnallisen viranomaisen apukeinoja ja arvovaltaa ei tämä kuitenkaan ole kyennyt tarpeellisessa määrässä täyttämään tehtäväänsä.

Kaikkiin edellä kerrottuihin tosiasioihin katsoen ja jo edellä mainittuihin kasvatuslautakunnan kirjelmiin maaliskuun 10 ja 27 päivältä 1919 viitaten komitea pyytää yksimielisenä käsityksenään lausua, että kunnallinen keskuslaitos lastensuojelutyön yhdenmukaista johtoa varten olisi mitä pikimmin perustettava Helsinkiin.

Esillä olevan ehdotuksen 1 §:n laadinnassa komitealta ei ole jäänyt huomaamatta että, nykyään voimassa olevan lainsäädännön johdosta, tämän §:n tarkoitusta, nimittäin kaiken kunnallisen lastensuojelun täydellistä keskitystä, ei välittömästi voida saavuttaa koko laajuudessaan. Maan yleisestä vaivaishoidosta voimassa olevan, maaliskuun 17 päivänä 1879 annetun asetuksen mukaan sekä mainitun asetuksen mukaisesti lokakuun 30 päivänä 1914 annetun, Helsingin vaivaishoidossa noudatettavan ohjesäännön mukaan olisivat nimittäin vaivaishoitotapaukset lastensuojeluhallituksen toimivallan ulkopuolella. Jotta kävisi mahdolliseksi ainakin käytännössä saavuttaa 1 momentissa mainittu tarkoitus, on komitea lisännyt 2 momentin. Keskittämisajatuksen täydellinen toteuttaminen lienee jätettävä siksi, kunnes tekeillä olevat ehdotukset sekä lastensuojelulaiksi että valtakunnan uudeksi köyhäinhoito-

laiksi [1]) saavuttavat asianmukaisen vahvistuksen. Puheenalainen momentti edellyttää eräitä tämän mietinnön I liitteestä selviäviä muutoksia Helsingin kaupungin nykyään voimassa olevaan vaivaishoito-ohjesääntöön.

Lastenhoitohallituksen kokoonpanoon ja siinä noudatettavaan asiain käsittelyjärjestykseen nähden on komitea katsonut olevan ehdottaminen tuollaisista kunnallisista elimistä jonkin verran poikkeavaa muotoa. Komitean mielestä tulee lastenhoitohallituksen etunenässä olla Kaupunginvaltuuston asettama lautakunta, lastensuojelulautakunta, jonka varsinaisena tehtävänä olisi ohjeiden antaminen ja valvonnan toimittaminen. Sitä vastoin olisi se vapautettava kaikesta seikkaperäisestä erikoistyöstä, joka kuuluisi verraten laajalla itsenäisellä toimivallalla varustetulle, ammattiin perehtyneistä, palkatuista virkamiehistä kokoonpannulle lastensuojelujohtokunnalle. Tällä keinoin komitean mielestä vältettäisiin asiain käsittelylle erittäin haitallinen raskaskulkuisuus, samalla kuin vastuu jäisi niille, joita sekä ammattitietojen että perinpohjaisen asiatuntemuksen perusteella täytyy pitää sopivimpina tuollaisia asioita käsittelemään ja ratkaisemaan. Semmoinen järjestely sekä lastensuojeluhallituksen kokoonpanoon että sen työnjakoon nähden olisi komitean vakaumuksen mukaan sitä tarpeellisempi, kun lastensuojeluhallituksella kunnan kaiken lastensuojelutyön keskuselimenä olisi erittäin laaja ja monihaarainen toimiala.

Kun tarkoituksena on, että lastensuojeluhallitus olisi myöskin kaikkien yksityisten, lasten menestystä tarkoittavain yritysten keskusviranomaisena, on komitea ajatellut, että sen ja yksityisten yritysten välinen yhteistyö olisi helpoimmin aikaansaatavissa jälkimmäisten toimintaa häiritsemättä siten, että perustettaisiin lisätty lastensuojelulautakunta, jonka tehtävä kuitenkin olisi neuvovaa laatua. Tällä tavoin voitaisiin komitean mielestä hyvä yhteistyö aikaansaada tällä alalla toimivan kunnallisen keskusviraston ja yksityisten yritysten kesken sekä tarpeellisiksi havaitut uudistukset toimeenpanna hankauksia ja väärinkäsityksiä syntymättä. Komitea on nimittäin sitä mieltä, että yksityisellä aloitteella on tällä toimialalla ollut ja on edelleen niin suuri yhteiskunnallinen merkitys, ettei sitä suinkaan ole sysättävä syrjään, vaan päinvastoin kannustettava ja kannatettava.

Edellä huomautettujen seikkain johdosta on tarpeellista jakaa johtokunnan työ eri osastojen kesken, niinkuin jo nykyään on laita pääkaupungin kasvatuslautakunnassa, jonka työn lastensuojeluhallitus, vaikkakin paljon monihaaraisemmassa muodossa, ottaisi suorittaakseen. Ainoastaan siten voi-

[1]) Uuden köyhäinhoitolakiehdotuksen 16 § on seuraava: „Missä erikoinen kasvatuslautakunta on olemassa, voi köyhäinhoitohallitus, jos asianhaarat vaativat, lautakunnalle jättää huolenpidon joidenkin tai kaikkien alaikäisten hoidosta ja kasvatuksesta, jossa tapauksessa köyhäinhoitohallituksen velvollisuudet ja oikeudet näihin nähden siirtyvät kasvatuslautakunnalle."

taisiin kokonaisuutta täysin tehokkaasti hallita sekä työtä johtaa ja suorittaa riittävällä asiantuntemuksella ja tarpeellisella voimalla. Tämä johtokunnan työn jako eri osastojen kesken voitaisiin ajatella toimeenpantavaksi joko silmällä pitäen lastensuojeluhallituksen hoitoon otettujen lasten eri ikäkausia tai myös niitä seikkoja, jotka ovat saattaneet tarpeelliseksi lastensuojeluhallituksen puuttumisen asiaan. Tästä seikasta keskustellessaan on komitea vakuuttunut siitä, ettei ole olemassa riittävää *tukea* ensinmainitulle vaihtoehdolle, jota vastoin sitä *vastustaa* m. m. jo sekin seikka, että jokainen lapsi täytyisi, siinä tapauksessa että ikä olisi ratkaisevana, määrättynä ajankohtana siirtää uuteen osastoon lapselle vieraine oloineen ja henkilöineen. Komitean kannan tässä asiassa on kuitenkin ratkaissut se seikka, että ne erilaiset olot, jotka ylipäätään saattavat lastensuojelutoiminnan välttämättömäksi, ehdottomasti vaativat haarauttamaan sen eri työaloihin erilaisine menetelmineen ja keinoineen. Tähän nähden on luonnollisinta jakaa lastensuojelujohtokunnan työ eri osastojen kesken eri työsuuntain mukaisesti. Siten saavutetaan työn asian- ja tarkoituksenmukainen jakautuminen ja erikoisentuminen osastojen kesken, samalla kuin lastensuojeluhallituksen hoitoonsa ottamain lasten jako vastaaviin ryhmiin näyttää parhaiten takaavan kussakin eri tapauksessa esiintyvän erikoishoidon tarpeen tyydyttämisen. Etteivät eri osastot olisi tekemisissä ainoastaan lasten, yksilöjen kanssa, vaan että niiden huolena myös olisi kaikkien alaansa kuuluvain sekä kunnallisten että kunnan avustamain yksityisten laitosten silmälläpito, on itsestään selvä.

Turvattomain sekä siveellisesti vajamittaisten lasten osastojen samoin kuin kansanlastentarha- ja päiväkotiosastonkin tarve lienee ilman muuta selvä, varsinkin kun alku niihin kuhunkin jo on olemassa olevissa laitoksissa, niinkuin kasvatuslautakunnan kaikissa osastoissa, vaivaishoitohallituksen lastenosastossa ja kansanlastentarhain johtokunnassa.

Mitä viimeksi mainittuun eli kansanlastentarhain johtokuntaan tulee, on Kaupunginvaltuusto tosin mainitun johtokunnan syyskuun 28 päivänä 1914 antaman epäävän lausunnon mukaisesti hyljännyt sen ehdotuksen johtokunnan yhdistämisestä kasvatuslautakuntaan, jonka usein mainittu, kasvattilasten hoitokysymystä edelleen käsittelemään asetettu komitea oli tehnyt toukokuun 19 päivänä 1914 antamassaan mietinnössä. Kuitenkin näyttävät mainitun johtokunnan lausunnossa esitetyt, kansanlastentarhain liittämistä keskitykseen puoltavat periaatteelliseet syyt perustelevan asian nyt jälleen ottamista käsiteltäväksi. Kansanlastentarhain johtokunta esittää nimittäin vastamainitun lausuntonsa alussa asiasta seuraavaa: „Ei käy kieltäminen, että Helsingissä lasten hyväksi tehtyä työtä haittaa yhdenmukaisuuden puute ja liiallinen hajanaisuus. Lastenhoitoasioita hoitavain viranomaisten ja sekä kunnan että yksityisten lastenhoitolaitosten kesken on yhteistyötä tuskin ensinkään olemassa. Sentähden täytyy jokaisen, joka ottaa osaa lasten hyväksi

tarkoitettuun kunnalliseen työhön, periaatteessa hyväksyä komitean mietinnössä julkilausuttu ajatus yhteiskunnan lastenhoidon keskittämisestä. Olisi sangen toivottava, että saataisiin viranomainen, jonka tehtävänä olisi kaiken lastenhoitotyön johto ja joka yleisesti järjestäisi ja johtaisi tätä työtä." Syynä siihen, että johtokunnan lausunto tästä huolimatta kävi epäävään suuntaan, oli kuitenkin, ettei johtokunta katsonut kasvatuslautakunnan järjestysmuodon, semmoiseksi kuin se oli usein mainitussa komitean mietinnössä ehdotettu, vastaavan keskeisellä, kaikkea lastensuojelutyötä johtavalla laitoksella olevia tehtäviä, niinkuin käy selville seuraavasta sen lausunnosta: „Nykyään käsittelee kasvatuslautakunta kokouksissaan kahdesti viikossa keskimäärin 30—40 asiaa, ja sen johdosta että lautakunta järjestettäisiin uudestaan ja siihen asetettaisiin ammattiholhooja, lisääntyisi asiain luku paikalla tuntuvasti. Jos tähän tulisivat lisäksi lastentarhoja koskevat asiat sekä ajan oloon kaikki ne lastenhoitotoiminnan eri haarat, joihin valppaan kunnallisen lastenhoitoviranomaisen tulee käydä käsiksi, on helposti käsitettävissä, että kasvatuslautakunta, ellei sen työtä jaeta eri jaostojen kesken, ei voi käsiteltävinään olevain lukuisain yksityisseikkain johdosta panna lastentarha-asioihin samaa huomiota ja perusteellista harkintaa kuin erikoinen, niitä varten asetettu johtokunta". Kun kuitenkin nyt esillä olevassa mietinnössä ehdotetaan lastensuojelujohtokunnan työ jaettavaksi osastoihin, poistuvat ne arvelut, joiden nojalla kansanlastentarhain johtokunta oli vastustanut asettamistaan keskeisen lastensuojelulaitoksen alaiseksi, ja tällä perusteella on komiteakin katsonut olevan ehdottaminen kansanlastentarhain liittämistä vastaiseen lastensuojeluhallitukseen, samalla kuin tähän olisi perustettava erikoinen n. s. kansanlastentarha- ja päiväkotiosasto, jonka toimialalla kansanlastentarhoilla olisi huomattava sija.

Terveydenhoito-osaston perustaminen lastensuojeluhallitukseen on komitean mielestä pakottava välttämättömyys, kun on kysymys lastensuojelutyön suunnitelmanmukaisesta järjestämisestä. Ne työtehtävät, mitkä tämä osasto ehdotuksen mukaan saisi, ovat laajat ja erittäin tärkeät. Kasvavan polven yleisen terveydentilan sekä erittäinkin pikkulasten kivulloisuus- ja kuolleisuusolojen alituinen ja tarkka tutkiminen on epäämätön ehto selvyyden saamiseksi täysin järkiperäisen lastensuojelun edistämistyöhön. Kokemus kylläkin osoittaa, kuinka tällä alalla täytyy monenlaatuisia vaikuttavia seikkoja ottaa huomioon ja niiden käytännöllinen merkitys huolellisesti tutkia, jotta asiaan puuttuminen tulisi tarkoituksenmukainen ja tehokas.

Huolenpito lapsista, jotka ovat alttiina ilmeiselle terveydenvaaralle siinä ympäristössä, johon olot heidät ovat asettaneet, ei kaivanne seikkaperäisempää perustelua. Tässä on olemassa yleinen yhteiskuntaetu, niin suuri ja niin silmäänpistävä, että jokainen on havaitseva huolehtimisen siitä täysin luonnolliseksi. Niinikään on itsestään selvä asia, että ruumiillisesti tai henkisesti

väjamittaisille ja sairaille lapsille on, niin pitkälle kuin olot sallivat, taattava tarpeellinen hoito.

Komitea on sitä mieltä, että kaikki tämä on aikaansaatavissa ainoastaan, jos näistä asioista pitää huolta erikoinen, asiantuntevan lääkärin silmälläpidon ja johdon alainen terveydenhoito-osasto. Tämä lääkäri saisi sen ohessa tehtäväkseen — samoin kuin nykyään on laita kasvatuslautakuntaan asetetun lääkärin — ylinnä pitää silmällä kaikkia lastensuojeluhallituksen alaisia, lasten hoitoa ja kasvatusta varten olevia laitoksia.

Perustamalla yleinen kansliaosasto aikaansaataisiin keskityssuunnitelman toteuttamiselle sangen tärkeä uutuus. Tämä osasto olisi ikäänkuin viraston ydin. Tänne johtaisivat kaikki langat, täällä toimitettaisiin varsinainen keskitys. Tämä osasto vastaanottaisi kaikki yleisön tekemät ilmoitukset, samoin kuin se antaisi tietoja viranomaisille ja yleisölle. Kansliaosaston rekisteritoimisto pitäisi lastensuojeluhallituksen työjärjestyksessä tarkemmin osoitetuissa puitteissa kaikkien tavalla tai toisella lastensuojeluhallituksen hoidossa olevain lasten korttiluetteloa. Sen asiana olisi pitää voimassa jatkuvaa yhteistyötä yksityisten yhdistysten ja liittymäin kanssa, se vihdoin tiedonantotoimistonsa toimesta sanomalehtikirjoituksilla ja tiedonannoilla herättäisi yleisön harrastusta lastensuojelutoimintaan ei ainoastaan kunnallisena, vaan myös jokaisen valveutuneen yhteiskuntajäsenen luonnollisena velvollisuutena.

Mitä tulee asiain käsittelyjärjestykseen johtokunnassa, on komitea sitä mieltä, että se on mahdollisimman laajassa määrässä jätettävä kunkin eri osaston määrättäväksi sekä siten tilaisuutta omintakeiseen työhön ja henkilökohtaiseen vastuuseen varattava asianomaisille osastonjohtajille, mutta että, mikäli asiain kolleginen käsittely on tarkoituksenmukainen ja tarpeellinen, se on järjestettävä niin, että se toimii mahdollisimman yksinkertaisesti, nopeasti ja käytännöllisesti. Näiden näkökohtain mukaisesti komitean ehdottaman lastensuojeluhallituksen ohjesääntö edellyttää erikoista työjärjestystä, jossa on seikkaperäisiä määräyksiä niiden asiain käsittelystä, joiden ratkaisu kokonaisuutta haittaamatta, mutta kyllä tarkoituksenmukaisen työnjaon ja tarpeellisen työtehon eduksi voidaan jättää asianomaisille osastonjohtajille. Mitä taas tulee asiain kollegiseen käsittelyyn, on komitea ajatellut, että ainoastaan asiat, joilla on ikäänkuin keskeistä merkitystä, tulisivat johtokunnan ratkaistaviksi *in pleno,* jota vastoin useimmat asiat ratkaisisi johtaja yhden, ehkäpä useammankin, osastonjohtajan keralla, kulloinkin siitä riippuen, kuinka monta lastensuojeluhallituksessa toimivaa osastoa puheenalainen asia koskee.

Niinkuin edellä olevasta käy selville, olisi johtaja se, joka yhdistäisi johtokunnan työn yhdeksi kokonaisuudeksi ja pitäisi kaiken johdon käsissään. Sen ohessa olisi hänen esiteltävä kaikki asiat lastensuojelulautakunnalle, ellei hän jossakin erikoistapauksessa haluaisi luovuttaa esittelyä sen osaston johta-

jalle, jota asia lähinnä koskee. Johtajan näin ollessa johtokunnan työn keskuksena on sekä luonnolista että tarkoituksenmukaista, että yleinen kansliaosasto ynnä rekisteri- ja tiedonantotoimisto ovat hänen henkilökohtaisen johtonsa alaisina.

Kun lastensuojeluhallitus ottaisi suorittaakseen kasvatuslautakunnan tehtävän, on lautakunnan johtosäännössä mainitun ammattiholhoojan tehtävät siirrettävä jollekin lastensuojeluhallituksen virkamiehelle. Ja komitea on ollut sitä mieltä, että johtaja olisi tähänkin tehtävään sopivin, koska hänen käsiinsä viimeiseltä kaikkien lankain täytyy kokoontua. Komitea on samaten pitänyt yhtä luonnollisena kuin tarpeellisenakin, että holhutoimen käytännöllisessä hoitamisessa, niinkuin ohjesääntöehdotuksen 18 §:n 6 mom. osoittaa, johtajalla ovat apuna asianomaiset osastonjohtajat.

Johtajalla siten oleviin moninaisiin ja vaativiin tehtäviin nähden lienee kaiketi tämän viranpitäjän kelpoisuusvaatimukset, mitä sekä teoreettisiin tietoihin että hallinnollisiin edellytyksiin tulee, asetettava niin suuriksi kuin ohjesääntöehdotuksen 19 § osoittaa. Toistaiseksi ainakaan ei voitane kelpoisuusehdoiksi määrätä erikoisia tutkintoja, vaan olisi etusijassa huomiota pantava koeteltuun hallinnolliseen kykyyn ja tavalla tai toisella osotettuihin perinpohjaisiin tietoihin lastensuojelutoiminnan eri aloilla. Mitä osastonjohtajain kelpoisuusehtoihin tulee, saanee 19 §:n 3 momentissa osoitetun mitan katsoa vastaavan näillä viranpitäjillä olevia tehtäviä.

Kun komitean on ollut laadittava ehdotus lastensuojeluhallituksen menosäännöksi, ei tietenkään ole ollut helppo edeltäpäin tarkoin määritellä niiden erilaatuisten virkain luukumäärää, mitkä ovat tarpeen tehtäväin hoitamiseksi. Laskelmansa on komitea tässä tapauksessa nojannut oleviin oloihin, pitäen pohjana niitä kunnallisia virkoja, jotka jo nykyään ovat olemassa lastensuojelutoimintaa varten. Niinpä on komitea etusijassa koettanut käyttää hyväksi mitä todellisesti jo on olemassa ja tullut siihen johtopäätökseen, että kaikki kasvatuslautakunnan ja kansanlastentarhain johtokunnan sekä pari, kolme vaivaishoitohallituksen virkaa jossain määrin uudestimuodostettuina voivat siirtyä uuteen lastensuojeluhallitukseen, joten aivan uusien virkain lukumäärä aluksi olisi varsin vähäinen. Tällä tavoin ei kaupungin budjettia, niinkuin tämän oheisesta menosääntöehdotuksesta käynee selville, rasitettaisi mainittavilla lisämenoilla keskityksen toimeenpanon johdosta. Valaisuksi lienee tässä huomautettava, että kaikki palkat mainitaan pohjapalkkoina, joihin nykyoloissa tietenkin olisi lisäksi luettava Kaupunginvaltuuston vastaaviin palkkoihin myöntämät kalliinajanlisäykset.

Johtajalle, jonka työ on arvioitu vaivaishoitohallituksen johtajan työn veroiseksi, on laskettu vastaava vuosipalkka eli 12,000 markkaa.

Yleisen kansliaosaston henkilökuntana olisivat

a) sihteeri 8,000 markan vuosipalkoin;

b) rekisteritoimiston johtaja 3,600 markan vuosipalkoin;

c) 4 kanslia-apulaista, kukin 3,000 markan vuosipalkoin; sekä

d) taloudenhoitaja 6,500 markan vuosipalkoin.

Ensinmainittujen viranpitäjäin palkat on laskettu vaivaishoitohallituksessa tai kasvatuslaitoksessa maksettujen vastaavain palkkain mukaisesti, viimeksi mainitun likimain saman määräiseksi kuin kansakoulujen taloudenhoitajain. Hänen velvollisuutenaan olisi järjestää sekä erilaatuisten tarvikkeiden suunnitelman- ja tarkoituksenmukainen hankinta hallituksen alaisiin laitoksiin, että tarverahain y. m. hankkiminen hallitukselle. Sitä paitsi olisi hänen asianaan valvoa elintarpeiden kulutusta sekä laitosten kiinteän ja irtaimen omaisuuden hoitoa.

Turvattomain lasten osastoa, joka käsittäisi sekä kasvatuslautakunnan avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osaston että nykyään vaivaishoitohallituksen alaisina olevat lapset ja niitä varten olevat laitokset, johtaisi

a) osastonjohtaja 10,000 markan vuosipalkoin. Nykyään on tämä tehtävä jaettuna kahden henkilön kesken, joista toinen on kasvatuslautakunnan avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten tarkastaja 5,000 markan vuosipalkoin ja toinen vaivaishoitohallituksen lastenhoidontarkastaja 7,500 markan vuosipalkoin.

Lähinnä osastonhoitajan alaisina olisi

b) 4 naistarkastajaa, kukin 3,600 markan vuosipalkoin. Näiden sekä toiminta että palkka vastaisi kasvatuslautakunnan avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osaston kahden naistarkastajan sekä vaivaishoitohallituksen lastenhoidontarkastajan apulaisen työtä ja palkkaa.

Naistarkastajain avuksi olisi asetettava

c) 8 lastensuojelijaa, joilla olisi samat tehtävät kuin nykyisillä opastajattarilla ja kotihuoltajattarilla. Palkkaedut olisivat samat kuin näilläkin eli 3,000 markkaa vuodessa. Mutta tällä alalla kasvaneeseen ja edelleen kasvavaan työtaakkaan nähden on komitea katsonut näitä suojelijoita tarvittavan 8, sen sijaan että kasvatuslautakunnan avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osastolla vastaavia virkailijoita on 5.

Tämän osaston hoidettavana olevaan laajaan kirjeenvaihtoon nähden on pidetty tarpeellisena asettaa

d) 4 kanslia-apulaista, joka lukumäärä muutoin vastaa kasvatuslautakunnan ja vaivaishoitohallituksen vastaavain osastojen yhteenlaskettua kansliaapulaisten lukumäärää.

Lopuksi valvoisi tämän osaston huollettavina olevain lasten terveydenhoitoa

e) lääkäri, joka vastaisi kasvatuslautakuntaan nykyään kasvattilasten ruumiillista hoitoa valvomaan asetettua lääkäriä. Mutta kun hänen työnsä tuntuvasti lisääntyisi tämän osaston huollettaviksi tulevain lasten lukumäärän kasvamisen johdosta, olisi hänen vuosipalkkaansa korotettava 1,000 markalla, joten se kohoaisi 5,000 markkaan.

Siveellisesti vajamittaisten lasten osastoa johtaisi, niinkuin edellistäkin,

a) osastonjohtaja 10,000 markan vuosipalkoin. Hänen työtään kävisi lähinnä vertaaminen nykyisen kasvatuslautakunnan sihteerin työhön, minkätähden palkkakin on ehdotettu samaksi. Hänen tulisi etusijassa ylläpitää yhteistoimintaa lastensuojeluhallituksen ja kasvatuslautakunnan alaisina nykyään olevain kasvatuslaitosten, siirtolain y. m. s. kesken, minkä ohessa hänen olisi oltava saapuvilla oikeudessa alaikäisten tekemiä rikoksia käsiteltäessä.

Rinnallaan olisi hänellä

b) toimettomain lasten tarkastaja, jolla olisi sama tehtävä kuin kasvatuslautakunnan nykyisellä vastaavalla viranpitäjällä. Hänen palkkansakin pysyisi tähänastisessa määrässään eli 7,000 markan suuruisena.

Edelleen asetettaisiin tähän osastoon

c) 2 lastensuojelijaa ja

d) 2 kanslia-apulaista samoin 3,000 markan suuruisin vuosipalkoin sekä samanlaisin tehtävin, kuin nykyään kasvatuslautakunnan vastaavan osaston vastaavilla ja yhtä lukuisilla viranpitäjillä on.

Kansanlastentarha- ja päiväkotiosastoa, joka etusijassa ottaisi huostaansa kansanlastentarhain johtokunnan toiminnan, vaikkakin tuntuvasti laajennetussa muodossa, niinikään johtaisi

a) osastonjohtaja, jonka toiminta, paitsi kansanlastentarhain tarkastusta, käsittäisi myöskin lastenseimien, työ- ja muiden päiväkotien silmälläpidon sekä leikkikenttätyöskentelyn y. m. järjestämisen ja jonka vuosipalkka olisi määrättävä 10,000 markaksi.

Apunaan olisi osastonjohtajalla

b) naistarkastaja, jolla olisi vuosipalkkaa 3,600 markkaa kuten muillakin naistarkastajilla, sekä

c) kanslia-apulainen, jolla olisi niinikään sama palkka kuin muillakin kanslia-apulaisilla eli 3,000 markkaa. Tässä on huomattava, että kansanlastentarhain johtokunnalle tähän tarkoitukseen osoitettu 10,400 markan määräraha tämän johdosta poistuisi.

Terveydenhoito-osastoa vihdoin, joka sinänsä olisi uusi, johtaisi lääkäri. Paitsi osaston johtajana toimimista tulisi hänen valvoa terveydenhoitoa ja terveysoloja myöskin lastensuojeluhallituksen alaisissa erilaatuisissa laitoksissa. Koska hänen tehtävänsä, joka osittain olisi sama kuin kasvatuslauta-

kunnan laitosten terveydenhoitoa valvomaan nykyään asetetun lääkärin, mutta kuitenkin laajempi, olisi hänen palkkansa määrättävä ainakin 12,000 markaksi.

Koska komitean kuitenkin on ollut mahdoton tähän osastoon nähden laatia seikkaperäistä ehdotusta muiden tarpeellisten viranpitäjäin asettamisesta, on tätä tarkoitusta varten merkitty 10,000 markan likimääräinen yhteismääräraha.

Palvelusmiehet. Aluksi tullee lastensuojeluhallitus toimeen *yhdellä* 2,400 markan palkkaisella vahtimestarilla.

Paitsi edellä lueteltuja palkkamääriä merkittäisiin lastensuojeluhallituksen menosääntöön lastensuojelulautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten palkkiona kaikkiaan 6,600 markkaa, vuokraa, lämmitystä ja valaistusta varten yhteensä 9,000 markkaa, kaluston kunnossapitoa varten 2,000 markkaa sekä matkakuluja varten 10,000 markkaa, mihin lisäksi tulisi tarverahoja 30,000 markkaa. Nämä erät on kaikki, ensinmainittua lukuun ottamatta, merkitty kahta vertaa suuremmiksi kasvatuslautakunnan nykyisessä budjetissa olevia vastaavia eriä. Paitsi näitä lastensuojeluhallituksen vakinaiseen menosääntöön kuuluvia menoja tarvittaisiin tietenkin lastensuojeluhallituksen ja sen eri osastojen, varsinkin rekisteri- ja tiedonantotoimiston, erinäisiin perustamiskustannuksiin ylimääräisiä määrärahoja, joiden määrää kuitenkin nykyään on vaikea laskea, vaan olisi lastensuojeluhallituksen toimimaan ryhdyttyään aikanansa Kaupunginvaltuustolle tehtävä ehdotukset näissä kohdin.

Kun määrärahat niitä laitoksia varten, jotka nykyään ovat kasvatuslautakunnan tai vaivaishoitohallituksen alaisina ja jotka lastensuojeluhallitus ottaisi hoitoonsa, sisältyvät mainittujen virastojen menosääntöön, ei niitä ole otettu huomioon nyt esitetyssä lastensuojeluhallituksen menosääntöehdotuksessa. Siihen ei myöskään ole merkitty vastaavia vaivaishoitohallituksen määrärahoja lasten elätteelleantoa, vakinaisia maaseutuasiamiehiä eikä tarkastusmatkoja varten, koska puheena olevat määrärahat siirtyvät lastensuojeluhallitukselle sikäli kuin se ottaa työn hoitoonsa.

Edellä esitetyn johdosta komitea pyytää ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

perustaa lastensuojeluhallituksen sekä sille hyväksyä tämän oheiset ohje- ja menosääntöehdotukset;

läänin maaherralta anoa vahvistusta Helsingin kaupungin lastensuojeluhallituksen ohjesäännölle;

valita jäsenet toimintansa tammikuun 1 päivänä 1921 aloittavan lastensuojeluhallituksen lautakuntaan;

antaa kasvatuslautakunnan toimeksi ennen ensi lokakuun 1 päivää julistaa lastensuojeluhallituksen johtajan- ja osastonjohtajainvirat avonaisina kolmenkymmenen päivän kuluessa lautakunnalta haettaviksi sekä sitten Kaupunginvaltuustolle lähettää hakukirjat ehdotuksineen mainittujen, tammikuun 1 päivänä 1921 vastaanotettavain virkain täyttämiseksi;

kasvatuslautakunnan samana päivänä lakkautettavaksi sekä mainitulle viranomaiselle vahvistetun johtosäännön lakkaavaksi voimassa olemasta, samalla kuin kasvatuslautakunnan alaisina nykyään olevat laitokset asetetaan lastensuojeluhallituksen alaisiksi;

hyväksyä Liitteessä I olevan ehdotuksen Helsingin vaivaishoito-ohjesäännön muutoksiksi ja alistaa sen läänin maaherran vahvistettavaksi;

vaivaishoitohallituksen alaiset lastenhoitolaitokset samoin kuin sen huostaansa ottamat lapsetkin siirrettäviksi lastensuojeluhallituksen toimialalle;

kansanlastentarhain johtokunnan samasta päivästä lakkautettavaksi ja sille vahvistetun johtosäännön kumottavaksi;

kansanlastentarhain tarkastajalle vahvistetun johtosäännön jääväksi soveltuvilta kohdin voimaan, kunnes lastensuojeluhallituksen työjärjestys on hyväksytty;

Helsingin kaupungille vahvistetun, kasvattilasten ruumiillista hoitoa koskevan säännön jääväksi voimaan lastensuojeluhallituksen noudatettavaksi; sekä

kaikki edellä luetelluissa ja lakkautettaviksi ehdotetuissa laitoksissa nykyään palvelevat henkilöt irtisanottaviksi tammikuun 1 päivään 1921.

Helsingissä, toukokuun 12 päivänä 1920.

Martti Ruuth.

Ivar Gordie. **Dagmar Neovius.**

Alfred Jotuni. **Thyra Hanemann.**

Elin Staudinger. **Elis Lövegren.**

Erik Mandelin.

R. Liukkonen.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin lastensuojeluhallituksen ohjesääntö.

I luku.

Lastensuojeluhallituksen tehtävä ja kokoonpano.

1 §.

Lastensuojeluhallituksen tehtävänä on pitää huolta tässä kunnassa asuvain, sen tarpeessa olevain alaikäisten asianmukaisesta ruumiillisesta ja siveellisestä suojelusta ja hoidosta, mikäli ei tämä lain ja erityisten määräysten mukaan ole toisen viranomaisen asia.

Lastensuojeluhallituksen tulee vaivaishoitohallitukselta ottaa toimekseen lasten hoivaaminen kaikissa niissä tapauksissa, joissa hoidon voi katsoa käyvän enemmän tai vähemmän pitkälliseksi; lastensuojeluhallitus olkoon kuitenkin esteetön omasta aloitteestaan huostaansa ottamaan hoidon tarpeessa olevia lapsia, mistä kuitenkin on ilmoitus tehtävä vaivaishoitohallitukselle sen seikan toteamiseksi, voidaanko ja missä määrin tapauksen katsoa vaativan vaivaishoidon väliintuloa.

2 §.

Lastensuojeluhallituksena on seitsenjäseninen, kaupunginvaltuuston valitsema lastensuojelulautakunta sekä sen alainen lastensuojelujohtokunta, jonka muodostavat johtaja ja hallituksessa toimivain osastojen johtajat.

3 §.

Lastensuojelulautakunnalla, joka keskuudestaan valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, on velvollisuutena:

1) kaupunginvaltuuston päätösten ja tämän ohjesäännön mukaisesti hoitaa kunnallisen lastensuojelutoiminnan järjestämistä;

2) toimeen ottaa ja siitä erottaa ne toimihenkilöt, joiden nimittäminen ei ole kaupunginvaltuuston eikä johtokunnan asia;

3) tapauksissa, joihin ei vaadita kaupunginvaltuuston päätöstä, myöntää virkavapautta lastensuojeluhallituksen toimihenkilöille sekä saattaa näiden tekemät virkavirheet ja hairahdukset syytteeseen;

4) käsitellä kaikki kaupunginvaltuuston ratkaistaviksi alistettavat asiat;

5) ratkaista asiat, joilla on suurempaa taloudellista kantavuutta;

6) laadituttaa menosääntöehdotus sekä antaa vuosikertomus lastensuojeluhallituksen toiminnasta;

7) kaupunginvaltuustolle ehdottaa, mitkä yksityiset yhdistykset ja liittymät olisi oikeutettava tulemaan edustetuiksi 5 §:ssä mainitussa lisätyssä lastensuojelulautakunnassa; sekä

8) muutoin vilkkaalla yhteistoiminnalla sekä vaivaishoitohallituksen ja muiden kunnallisten laitosten että tällä alalla harjoitetun yksityisen työn kanssa koettaa tehokkaasti edistää lastenhoidon toimittamista ja kehittämistä.

4 §.

Kun lastensuojelulautakunta toimii kansakoulujohtokuntana, on sen kokoonpanoon ja puheenjohtajan vaaliin nähden noudatettava mitä voimassa olevat asetukset siinä kohden kansakoulujohtokunnasta määräävät.

5 §.

Neuvottelemaan kunnallisen ja yksityisen lastensuojelutoiminnan välistä yhteistyötä koskevista asioista kokoontuu lautakunta lisättynä lastensuojelulautakuntana, jonka muodostavat varsinainen lautakunta ynnä niiden yksityisten yhdistysten ja liittymäin edustajat, jotka kaupunginvaltuusto on lastensuojelulautakunnan ehdotuksesta oikeuttanut kunkin valitsemaan yhden edustajan varamiehineen.

6 §.

Lastensuojelulautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta.

Äänestyksessä tulee päätökseksi se mielipide, jota useimmat äänet ovat kannattaneet, tai, äänten käydessä tasan, se mielipide, jota puheenjohtaja kannattaa.

Lautakunnan kokouksissa on laadittava pöytäkirja.

7 §.

Lastensuojelulautakunta on päätösvaltainen vähintään neljän jäsenen ollessa saapuvilla; lisätty lautakunta, jos sen lisäksi puolet siihen kuuluvista yksityisten yhdistysten edustajista on saapuvilla.

8 §.

Lastensuojelujohtokunnalla, joka on lastensuojeluhallituksen toimeenpaneva elin, on velvollisuutena:

1) panna täytäntöön lastensuojelulautakunnan tekemät päätökset;

2) tehdä päätös asioissa, joissa ratkaisuvaltaa ei ole varattu lastensuojelulautakunnalle;

3) valmistella ja esitellä lastensuojelulautakunnan käsiteltävät ja ratkaistavat asiat;

4) johtaa ja pitää silmällä kaikkia kunnallisia lastenhoitolaitoksia sekä valvoa lastensuojeluhallituksen yksityiskoteihin sijoittamain lasten hoitoa;

5) seurata ja valvoa kaupunginvaltuuston avustamaa yksityistä lastensuojelutyötä;

6) tehdä aloitteita parannuksiksi lastensuojelutoiminnan alalla;

7) olla välittävänä yhdyssiteenä sekä kaiken kaupungissa toimitettavan lastensuojelutyön että myös yleisön ja järjestetyn lastensuojelutyön välillä;

8) lastensuojeluhallituksen tiedonantotoimiston välityksellä herättää yleisössä lastensuojelutyön harrastusta ja ymmärtämystä; sekä

9) antamalla säännöllisiä raportteja eri osastojen toiminnasta hankkia lastensuojelulautakunnalle tilaisuus seurata työn kulkua ja tuloksia.

9 §

Edellä mainittua tarkoitusta varten jaetaan lastensuojelujohtokunnan työ eri osastojen kesken, jotka ovat:

1) yleinen kansliaosasto rekisteri- ja tiedonantotoimistoineen,

2) turvattomain lasten osasto,

3) siveellisesti vajamittaisten lasten osasto,

4) kansanlastentarha- ja päiväkotiosasto sekä

5) terveydenhoito-osasto.

10 §.

Yleisen kansliaosaston tehtävänä on:

1) hoitaa lastensuojeluhallituksen kirjeenvaihtoa sekä pitää tarkkoja diareja sen sekä saapuvista että lähtevistä toimituskirjoista;

2) olla lastensuojeluhallituksen eri osastojen välisenä yhdyssiteenä;

3) pitää sekä kaikkien kunnassa olevain lastensuojelutapauksien että kasvattikodeissa ynnä laitoksissa olevien hoitosijain rekisteriä ja luetteloja;

4) yksityisissä lastensuojelutapauksissa alaikäisten ruumiillisiin, henkisiin, siveellisiin ja taloudellisiin seikkoihin nähden antaa yleisölle neuvoja ja ohjeita samoin kuin sille välittää virka-apua, kun sitä on tarpeen; sekä

5) lastensuojeluasioissa antaa yleisölle tietoja, niinkuin tilastotietoja, kirjallisuutta y. m.

11 §.

Turvattomain lasten osaston velvollisuutena on hoivata ja valvoa orpoja, avioliiton ulkopuolella syntyneitä sekä vanhempainsa hylkäämiä lapsia, niin

myös vankien, juoppojen ja prostituoitujen lapsia sekä ruumiillisesti tai siveellisesti laiminlyötyjä ja huonohoitoisia tai siveellisille vaaroille alttiina olevia lapsia tässä kunnassa.

12 §.

Siveellisesti vajamittaisten lasten osaston velvollisuutena on pitää huolta siitä, että pahatapaiset ja rikolliset samoin kuin koulunkäyntinsä laiminlyövät, kerjäilevät ja kuljeksivat alaikäiset saavat jälleen kohoamisekseen tarpeellisen hoidon ja kasvatuksen.

13 §.

Kansanlastentarha- ja päiväkotiosaston velvollisuutena on pitää silmällä pientenlastenseimiä, kansanlastentarhoja, työtupia, klubeja, loma-ajankoteja sekä muita laitoksia, jotka koulun ja kodin rinnalla tarkoittavat antaa alaikäisille hoitoa, kasvatusta, työskentelyä ja toimeentuloa.

14 §.

Terveydenhoito-osaston tulee kiinnittää alituista huomiota alaikäisten yleiseen terveydentilaan sekä erittäinkin seurata pikkulasten kivulloisuus- ja kuolleisuusoloja, samoin kuin ryhtyä toimiin havaittujen epäkohtain poistamiseksi, niin myös pitää huolta siitä, että terveydenvaaralle alttiina olevat sekä henkisesti ja ruumiillisesti vajamittaiset lapset saavat tarpeellista hoitoa.

15 §.

Lastensuojeluhallituksessa tulee, paitsi johtajaa, osastonjohtajia, sihteeriä ja taloudenhoitajaa, olla tarpeellinen määrä toimihenkilöjä.

II luku.

Asiain käsittely lastensuojelujohtokunnassa.

16 §.

Lastensuojelujohtokunnalle kuuluvat asiat, jotka tarkemmin mainitaan hallituksen työjärjestyksessä, käsittelee ja ratkaisee johtaja yksissä neuvoin sen tai niiden osastonjohtajain kanssa, joiden toimintaa asia kulloinkin koskee, lukuun ottamatta asioita, jotka ovat osastonjohtajain yksinään ratkaistavia.

Sekä osastonjohtajain esittelyissä että johtokunnan kokouksissa on laadittava lyhykäinen pöytäkirja.

Ellei johtajan ja osastonjohtajain kesken ole yksimielisyyteen päästy, on asia jätettävä lastensuojelulautakunnan ratkaistavaksi.

Epäilyttävissä tapauksissa on johtajan asia ratkaista, minkä osaston tai osastojen on jokin asia käsiteltävä ja tuleeko käsittelyyn ottaa osaa yhden vai useamman osastonjohtajan.

Osastojen on kunkin erikseen pidettävä diareja sekä saapuvasta että lähtevästä kirjeenvaihdostaan.

17 §.

Johtajalla, jolle on erittäin uskottu toimeksi seurata kunnan lastensuojelutoiminnan kehitystä ja tehdä aloitteita parannuksiin tällä alalla, velvollisuutena on:

1) valvoa eri osastojen toimintaa, minkä ohessa yleinen kanslia tiedonanto- ja rekisteritoimistoineen on hänen johdossaan;

2) antaa kutsu johtokunnan kokouksiin ja niissä johtaa keskusteluja, allekirjoittaa lähtevät toimituskirjat, mikäli niitä eivät allekirjoita lautakunnan puheenjohtaja tai asianomaiset osastonjohtajat, allekirjoittaa rahatilaukset sekä maksettaviksi tarkastaa ja hyväksyä saapuneet laskut;

3) asianomaisten osastonjohtajain avustamana valmistella ja esitellä lastensuojelulautakunnan käsiteltävät asiat; sekä

4) viran puolesta määrätyttää itsensä holhoojaksi.

18 §.

Osastonjohtajain tulee kunkin toimialallaan:

1) valmistella lastensuojelulautakunnan käsiteltävät asiat, jonka kokouksissa heillä on oikeus olla saapuvilla ja lausua mielensä, sekä valmistella ja esitellä johtokunnan ratkaistavat asiat;

2) asianomaisten toimihenkilöjen esittelyn johdosta ratkaista toimivaltaansa kuuluvat asiat sekä katsoa, että heidän toimialaansa kuuluvat asiat huolellisesti ja nopeasti käsitellään ja pannaan toimeen;

3) tarpeen vaatiessa tehdä virkamatkoja niistä sovittuaan johtajan kanssa;

4) pitää tarkoin silmällä alaisiaan laitoksia;

5) seurata olojen kehitystä toimialallaan sekä ehdottaa tarpeellisia uudistuksia ja parannuksia; samoin kuin

6) olla johtajan apuna holhutoimen hoidossa.

III luku.

Virkamiehistä.

19 §.

Johtajan, osastonjohtajain sekä lastensuojeluhallituksen muiden virkamiesten tulee olla alaansa perehtyneitä sekä taitaa maamme molempia kieliä.

Erittäinkin tulee:

johtajan omata kokemusta hallinnollisissa toimissa ynnä koeteltu kyky sekä perinpohjaiset tiedot lastensuojelutoiminnan eri aloilla;

osastonjohtajain omata koeteltu kokemus sillä lastensuojelutoiminnan alalla, jota virka koskee.

20 §.

Sekä johtajan että osastonjohtajat, sihteerin ja taloudenhoitajan nimittää kaupunginvaltuusto lastensuojelulautakunnan tehtyä asianmukaisesti kuulutetun hakuajan umpeen mentyä ehdotuksen.

Muut hallituksen virat täyttää lautakunta johtokunnan esityksestä, niinikään asianmukaisesti kuulutetun hakuajan umpeen mentyä.

Tarpeelliset kanslia-apulaiset ja palvelusmiehet ottaa ja erottaa johtokunta.

21 §.

Palkkaan, eläkkeeseen ja irtisanomisaikaan samoin kuin matkakulujen korvaukseen, virkalomaan ja virkavapauteen nähden on lastensuojeluhallituksen toimihenkilöistä voimassa mitä kunnan viranpitäjistä näissä kohdin on säädetty.

22 §.

Lastensuojeluhallituksella on oma tililaitoksensa.

23 §.

Tarkempia määräyksiä lastensuojeluhallituksen toiminnasta sekä johtajan ja osastonjohtajain ynnä hallituksen muiden virkamiesten ja toimihenkilöjen tehtävistä annetaan erityisessä työjärjestyksessä.

24 §.

Lastensuojeluhallituksen tai sen edustajan tulee kaupungin viranomaisilta saada tarpeellisia tietoja sekä voimassa olevain säännösten ja määräysten nojalla pyytämäänsä virka-apua.

25 §.

Jäljennös lastensuojeluhallituksen pöytäkirjasta ja muista asiakirjoista annetaan asialliselle puhtaaksikirjoitusmaksusta.

Ehdotus:

Helsingin lastensuojeluhallituksen menosääntö.

Lastensuojelulautakunnan puheenjohtajain ja jäsenten palkkiot, arviolta	Smk	6,600: —	
Johtaja, palkkaa	„	12,000: —	18,600: —
Yleinen kansliaosasto:			
Sihteeri, palkkaa	„	8,000: —	
Rekisteritoimiston johtaja, palkkaa	„	3,600: —	
4 kanslia-apulaista, palkkaa kukin 3,000: —	„	12,000: —	
Taloudenhoitaja, palkkaa	„	6,500: —	30,100: —
Turvattomain lasten osasto:			
Johtaja, palkkaa	„	10,000: —	
4 naistarkastajaa, palkkaa kukin 3,600: —	„	14,400: —	
8 lastensuojelijaa, palkkaa kukin 3,000: —	„	24,000: —	
4 kanslia-apulaista, palkkaa kukin 3,000: —	„	12,000: —	
Lääkäri, palkkaa	„	5,000: —	65,400: —
Siveellisesti vajamittaisten osasto:			
Johtaja, palkkaa	„	10,000: —	
Tarkastaja, palkkaa	„	7,000: —	
2 lastensuojelijaa, palkkaa kumpikin 3,000: —	„	6,000: —	
2 kanslia-apulaista, palkkaa kumpikin 3,000: —	„	6,000: —	29,000: —
Kansanlastentarha- ja päiväkotiosasto:			
Johtaja, palkkaa	„	10,000: —	
Naistarkastaja, palkkaa	„	3,600: —	
Kanslia-apulainen, palkkaa	„	3,000: —	16,600: —

Terveydenhoito-osasto:

Johtaja, palkkaa	Smk	12,000: —	
Yhteismääräraha apulaisia varten, arviolta	„	10,000: —	22,000: —

Yhteisiä menoja:

Vahtimestari, palkkiota	„	2,400: —	
Vuokra, lämmitys ja valaistus	„	9,000: —	
Kaluston kunnossapito	„	2,000: —	
Matkakulut	„	10,000: —	
Tarverahat y. m.	„	30,000: —	53,400: —
	Yhteensä Smk		235,100: —

Litte I.

Ehdotus:

Helsingin kaupungille lokakuun 30 päivänä 1914 vahvistetun vaivaishoito-ohjesäännön 2, 6 ja 7 §:n muutokset.

2 §. Viimeinen momentti.

— —

Sitä paitsi tulee vaivaishoidon, kaupunginvaltuuston tarkemmin määrättävällä tavalla, koettaa ehkäistä vaivaisavun tarvetta.

6 §.

Hoidon ja elatuksen tarpeessa oleviin alaikäisiin nähden tulee vaivaishoitohallituksen, kun hoidon voidaan edellyttää käyvän enemmän tai vähemmän pitkälliseksi, luovuttaa näiden huolenpito lastensuojeluhallitukselle, jota vastoin vaivaishoitohallituksen tulee lapsille, joiden voidaan olettaa ainoastaan tilapäisesti olevan vailla vanhempain tai edusmiehen huolenpitoa, järjestää hoito sen mukaisesti, kuin kussakin eri tapauksessa näyttää sopivalta.

Kun lastensuojeluhallitukselta on saapunut ilmoitus sen hoitoon otetuista lapsista, on vaivaishoitohallituksen asia tutkia ja määrätä, voiko ja missä määrin tapaus kaivata vaivaishoidon väliintuloa, niin myös mikä korvaus

elatusvelvollisen katsotaan olevan velvollinen maksamaan kunnalle ja mitä kustannuksia lapsen elatuksesta koituu sekä, kun tarve vaatii, pitää huolta niiden asianmukaisesta perimisestä.

7 §.

Vaivaishoitohallituksen on pidettävä tärkeänä asianaan katsoa, että sen hoidossa olevalle kouluakäyvälle lapselle mikäli mahdollista hankitaan tilaisuus keskeyttämättä koulunkäyntiä jatkaa joko samassa tai vastaavassa koulussa.

Hellittävissä tapauksissa voi vaivaishoitohallitus hoidossaan olevalle lapselle, sen täytettyä viisitoista vuotta, antaa avustusta kasvatuksen jatkamiseen.

Valiokunnan mietintö n:o 2 eräiden johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen uudistamisesta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Marraskuun 1 päivänä 1919 antamassaan mietinnössä n:o 1 (*Pain. asiakirj. n:o 47)* käsitteli Kaupunginvaltuuston toukokuun 6 päivänä s. v. johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjä uudistamaan asettama valiokunta etusijassa johto- ja lautakuntain kokoonpanossa y. m. noudatettavia yleisiä periaatteita sekä näiden periaatteiden soveltamista niihin johto- ja lautakuntiin, joiden johto- ja ohjesäännöt olivat Valtuuston välittömästi päätettäviä. Puheena olevat johto- ja lautakunnat, lukuaan seitsemäntoista, olivat seuraavat: alempain käsityöläiskoulujen johtokunta, valmistavan poika-ammattikoulun johtokunta, tyttöjen ammattikoulun johtokunta, kasvatuslautakunta, kansanlastentarhain johtokunta, kaupunginkirjaston johtokunta, työväenopiston molempien osastojen johtokunnat, kaupungin teknillisten laitosten hallitus, kaupungin yleisten töiden hallitus, sosialilautakunta, kunnan työnvälitystoimiston johtokunta, palkkalautakunta, oikeusapulautakunta, museolautakunta, musiikkilautakunta ja urheilulautakunta. Näiden johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöihin toivottavain muutosten muodostelun valiokunta sitä vastoin jätti myöhemmin annettavaan mietintöön, koska valiokunnan mielestään oli sitä ennen saatava tieto Valtuuston kannasta eri periaatekysymyksissä.

Kaupunginvaltuuston nyttemmin määrättyä kantansa asiassa päättämällä kokouksissaan joulukuun 15 ja 18 päivänä 1919 pääasiassa hyväksyä valiokunnan mietinnössä n:o 1 olevat, johto- ja lautakuntain kokoonpanoa y. m. seikkoja koskevat ponnet, on valiokunta ryhtynyt laatimaan ehdotuksia edellä lueteltujen johto- ja lautakuntain muutetuiksi johto- ja ohjesäännöiksi. Tällöin on niihin etusijassa tehty edellä mainituista Kaupunginvaltuuston päätöksistä sekä joulukuun 17 päivänä 1918 hyväksytystä kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosäännöstä johtuneet muutokset. Mutta tämän lisäksi ei valiokunta, koska puheenalaisia, eri aikoina vahvistettuja

ohjeellisia määräyksiä kerran on ryhdytty uudistamaan, ole katsonut voivansa olla niihin tekemättä eräitä muita yhdenmukaisuuden kannalta toivottavia asiallisia muutoksia, lisäyksiä ja poistoja, puhumattakaan puhtaasti muodollisista muutoksista. Täydellistä kodifioimista ei tällä tietysti kuitenkaan ole tarkoitettu.

Valiokunnan toistaiseksi laatimat uusien johto- ja ohjesääntöjen ehdotukset, jotka valiokunta tässä pyytää alistaa Kaupunginvaltuuston tutkittaviksi, kohdistuvat yhteentoista edellä mainittuun johto- ja lautakuntaan tai niiden hallinnon alaisiin laitoksiin, nimittän kaupunginkirjastoon, työväenopistoon (molempiin osastoihin), kaupungin teknillisten laitosten hallitukseen, kaupungin yleisten töiden hallitukseen, sosialilautakuntaan, kunnan työnvälitystoimistoon, palkkalautakuntaan, oikeusaputoimistoon, kaupunginmuseoon ja musiikkilautakuntaan.

Kuuden muun edellä mainitun johto- ja lautakunnan johto- ja ohjesääntöjä ei valiokunta eri syistä ole toistaiseksi käsitellyt. Tämä on, mitä kasvatuslautakuntaan ja kansanlastentarhain johtokuntaan tulee, johtunut siitä, että hiljattain on annettu komitean mietintö kunnallisen lastensuojelutoiminnan uudesti järjestämisestä kokonaisuudessaan *(Pain. asiakirj. n:o 27 kuluvalta vuodelta)*, jonka mietinnön käsittelyä Kaupunginvaltuustossa valiokunta on pitänyt tarpeellisena odottaa, ennenkuin laaditaan muutosehdotuksia näiden viranomaisten johtosääntöihin. Valmistavaan poika-ammattikouluun ja tyttöjen ammattikouluun nähden taas on huomattava, että kuluvana vuonna ovat ilmestyneet tämänlaatuisia kouluja koskevat uudet asetukset, joiden mukaan näiden koulujen hallintoon on tehtävä olennaisia muutoksia ja niiden ohjesääntöjen vahvistaminen nyttemmin kuuluu kauppa- ja teollisuushallitukselle. Tämän johdosta on valiokunta ollut sitä mieltä, että kysymys muutosten tekemisestä näihin ohjesääntöihin on sopivampi ottaa harkittavaksi toisessa yhteydessä. Alempiin käsityöläiskouluihin ja urheilulautakuntaan nähden valiokunta lopuksi huomattaa, ettei näillä ole ennestään olemassa ohje- tai johtosääntöä. Mainittujen koulujen toimintaa on toistaiseksi järjestänyt ainoastaan syyskuun 12 päivänä 1900 annettu verraten seikkaperäinen julistus käsityöläiskouluja koskevain määräysten muuttamisesta; urheilulautakunta taas, joka perustettiin Kaupunginvaltuuston huhtikuun 15 päivänä 1919 tekemän päätöksen mukaisesti, ei ole Valtuustolle vielä antanut johtosääntöehdotustaan.

Kun ehdotuksen laatimista alempain käsityöläiskoulujen ohjesäännöksi ja urheilulautakunnan johtosäännöksi tuskin voidaan pitää valiokunnan velvollisuutena ja ne joka tapauksessa sopivimmin laatii asianomainen ammattiviranomainen, on valiokunta sitä mieltä, että näiden tulisi Kaupunginvaltuustolta saada tehtäväkseen laatia ja Valtuustolle antaa mainitut ehdotukset.

Valiokunnan jäsenistössä on viime mietinnön antamisesta lähtien tapahtunut se muutos, että pankinjohtaja C. A. Öhmanin sijaan, joka viime kesäkuun 1 päivänä vapautettiin valiokunnan jäsenyydestä, sen jäseneksi vastamainittuna päivänä valittiin professori K. A. Moring.

Ennenkuin valiokunta käy antamaan seikkaperäistä lausuntoa kustakin laatimastaan ehdotuksesta, pyytää se kajota pariin seikkaan, jotka jossakin määrin koskevat niitä kaikkia.

Mitä ensinnä tulee kutakin hallintoelintä tai laitosta koskevain määräysten tai ohjeiden yleisnimitykseen, on niitä kunnallishallinnossa käytetty useita, niinkuin johtosääntö (instruktion), ohjesääntö (reglemente), säännöt (stadgar) y. m., olematta täydellistä johdonmukaisuutta tässä nähtävästi tavoiteltu tai ainakaan saavutettu. Sama on ollut laita valittujen kunnallisten elinten itsensä, joita toisinaan on sanottu hallitukseksi (styrelse), lautakunnaksi (nämnd), johtokunnaksi (direktion) j. n. e. Valiokunta puolestaan on pitänyt sopivimpana käyttää kunnallisia laitoksia (erilaatuisia oppilaitoksia, kaupunginkirjastoa, oikeusaputoimistoa, kaupunginmuseota) ynnä niitä hoitavaa elintä taikka myös ainoastaan viimeksi mainittua koskevain määräysten yhteisenä nimenä sanaa ohjesääntö (reglemente) ja itse puheenalaisen elimen nimenä johtokunta tai hallitus (styrelse), kuitenkin siten että koulujen hallintoelimestä on aina käytetty tavaksi tullutta nimitystä johtokunta (direktion). Vähemmän tärkeistä valituista hallintoelimistä taikka myös niistä, jotka eivät hoida laitoksia taikka joita ei ainakaan nimitetä minkään laitoksen mukaan, on valiokunta käyttänyt sanoja lautakunta (nämnd) ja johtosääntö (instruktion), joka viimeksi mainittu nimitys on valiokunnasta näyttänyt sopivalta osoittamaan myöskin yksityistä kunnallista viranpitäjää koskevain määräysten kokoelmaa ja jota tähänkin asti on sellaisissa tapauksissa käytetty. Nimitystä säännöt (stadgar) ei tämän yhteydessä ole ensinkään käytetty, koska sitä nykyaikaisen kielenkäytön mukaan näyttää olevan käytettävä pääasiallisesti yhdistyksistä, yhtiöistä, kassoista, rahastoista y. m. s.

Siihen järjestykseen nähden, missä eri määräysten tulee olla kussakin ohje- tai johtosäännössä, ei valiokunta puolestaan ole soveltanut muita sääntöjä, kuin että hallituksen, johto- tai lautakunnan päätehtävä on ensinnä suppeassa muodossa mainittu 1 §:ssä, sitten sen tehtävät seikkaperäisesti lueteltu eri pykälässä, minkä jälkeen on tarpeellisiin pykäliin pantu aina uudistuvat määräykset m. m. sen kokoonpanosta, luottamusmiehistä ja apulaisista, edelleen sen kokouksista ja niiden päätösvaltaisuudesta sekä päätöksen tekemisestä niissä, samoin kuin pöytäkirjanpidosta, lähteväin kirjelmäin allekir-

joittamisesta y. m. Erikoismääräyksiin ja niiden lukumäärään nähden ei valiokunta muutoin ole pitänyt ratkaisevana ainoastaan johto- tai lautakunnan ja sen käsittelemäin asiain laatua, vaan myös jossain määrin sen ja sen kokousten tärkeyttä. Kuhunkin ohje- tai johtosääntöön on vihdoin pantu uusi määräys johto- tai lautakunnan kassa- ja tilivirastosta. Milloin ohjesääntö on koskenut kunnallista laitosta, on noudatettu sitä periaatetta, että sen hallinto on mainittu heti laitoksen tarkoituksen jälkeen ja ennen muita seikkoja, minkätähden säännösten järjestys näissäkin ohjesäännöissä on pääasiassa sama kuin edellä mainittu.

Säännöksistä, jotka, jos niitä on ennestään ollut, tavallisesti on poistettu puheena olevista ohje- ja johtosäännöistä, mainittakoon esteellisyyttä, pöytäkirjantarkistusta y. m. koskevat, jotka joko yleisistä säännöistä johtuvina ovat näyttäneet tarpeettomilta taikka myös ovat valiokunnan mielestä olleet sen laatuisia, ettei asianomaisten johto- ja lautakuntain toimintavapautta olisi semmoisissa asioissa rajoitettava.

Selvin katsaus valiokunnan eri ohje- ja johtosääntöihin ehdottamiin muutoksiin saataneen tärkeimpiä muutoksia koskevasta selonteosta. Valiokunta sentähden pyytää seuraavassa eri ohje- ja johtosääntöjen kunkin pykälän kohdalla lyhyesti mainita muutosehdotusten merkityksen sekä, kun tarpeelliseksi on havaittu, niiden perusteet. Tässä esityksessä, jossa viittaukset eri pykäliin tarkoittavat tämän oheisia ehdotuksia eikä nykyään voimassa olevia ohje- ja johtosääntöjä, sivuutetaan kuitenkin puhtaasti muodollista laatua olevat sekä vähemmän tärkeät asialliset muutokset.

kaupunginkirjasto.

Valiokunnan ehdotus Helsingin kaupunginkirjaston ohjesäännöksi (liite I) on tarkoitettu tulevaksi Kaupunginvaltuuston heinäkuun 14 päivänä 1910 vahvistamain kaupunginkirjaston sääntöjen ja niihin tammikuun 21 päivänä 1913 vahvistettujen lisäysten sijaan.

1 §:än on tehty ainoastaan muodollisia muutoksia.

2 §:ssä, joka vastaa nykyisten sääntöjen 4 §:ä, on m. m. eri momentit sijoitettu jonkin verran toiseen järjestykseen, jota paitsi c) momenttiin on yhdistetty määräykset johtokunnan tehtävistä kirjaston kassa- ja tiliasioissa, f) mom. siirretty jäljempänä seuraavaan pykälään (§ 6) ja h) mom. tarpeettomana kokonaan poistettu.

3 §:n molemmat ensimmäiset kappaleet vastaavat suurinta osaa nykyistä 2 §:ä ja on laadittu johtokunnan kokoonpanoa sekä sen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalia koskevan Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti, ollen kuitenkin vaaleihin nähden sen ohessa otettu huomioon, että ne voivat olla yksimieliset. Määräys kirjastonhoitajan äänioikeudesta johtokunnassa on kokonaan poistettu, koska ei muidenkaan kunnallisten laitos-

ten päälliköillä yleensä ole semmoista oikeutta ja mainittu määräys sitä paitsi on omansa jossain määrin muuttamaan Kaupunginvaltuustossa vallitsevain eri ajatussuuntain suhteellista edustusta johtokunnassa. Pykälän viimeinen kappale koskee johtokunnan jäsenten palkkiota ja on uusi.

4 ja *5 §:ssä*, jotka koskevat johtokunnan kokouksia, sen pöytäkirjoja, lähteviä kirjelmiä y. m., on pari määräystä nykyään voimassa olevain sääntöjen 2 §:stä, mutta pääasiassa ovat mainitut pykälät sisällykseltään uusia ja muodostetut johto- ja lautakunnissa vallitsevan käytännön mukaisesti.

6 §:n ensimmäisessä kappaleessa, joka on uusi, luetellaan kirjaston henkilökunta. Muut kolme kappaletta vastaavat, uudesti muodostettuina sekä eräin lyhennyksin ja poistoin, nykyään voimassa olevain sääntöjen 3 §:ä, 4 §:n f) momenttia ynnä 12 §:n alkupuolta. Useimmat poistot johtuvat siitä, että vastaavat määräykset nyttemmin ovat kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtoja koskevassa säännössä. Uutuus on, ettei ainoastaan kirjastonhoitajan ja avustavan kirjastonhoitajan virkain, vaan kaikkien muidenkin vakinaisten virkain, vahtimestarintoimia lukuun ottamatta, tulee ennen täyttämistä olla kolmenkymmenen päivän kuluessa johtokunnalta haettavina.

7 § vastaa nykyistä 6 §:ä; eri momenttien järjestystä on kuitenkin jonkin verran muutettu.

8 § vastaa, eräin muodollisin muutoksin, nykyisten sääntöjen 10 ja 11 §:ä.

9—11 § vastaavat nykyisiä 7—9 §:ä, niinikään eräin, pääasiassa muodollisin muutoksin. Asiallinen lisäys on tehty 9 §:n toiseen kappaleeseen, jossa johtokunnan oikeus rajoittaa lainausta on, jo nykyään noudatetun käytännön mukaisesti, ehdotettu ulotettavaksi myöskin pyhäpäivän edelliseen päivään.

12 § on uusi.

Nykyään voimassa olevain sääntöjen pykälistä on 5:s, joka koskee jo vuonna 1911 poistettuja lainausmaksuja, kokonaan poistettu. Poistettu on niinikään kaikki puheena olevain sääntöjen määräykset virkavapauden myöntämisestä, koska tästä asiasta on yleisiä määräyksiä lokakuun 29 päivänä 1918 vahvistetussa kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtosäännössä.

Työväenopisto.

Valiokunnan laatima ehdotus Helsingin kaupungin työväenopiston ohjesäännöksi (liite II) on tarkoitettu tulevaksi Kaupunginvaltuuston kesäkuun 10 päivänä 1913 työväenopistolle vahvistamain sääntöjen sijaan.

1 §:än on tehty eräitä, pääasiallisesti muodollisia muutoksia, m. m. se, että opiston suomenkielinen osasto mainitaan ruotsinkielisen edellä.

2—5 § yhteensä vastaavat nykyään voimassa olevain sääntöjen 5—7 §:ä. Uusissa pykälissä on kauttaaltaan tehty ero osastojohtokuntain ja yhteisen johtokunnan välillä, joka jälkimmäinen on nykyisissä säännöissä (7 §) mainittu ainoastaan „molempain johtokuntain yhteisenä kokouksensa“, ja on näyttänyt asianmukaisimmilta tässä kaikkialla ensin mainita yhteinen johto-

kunta ja sen jälkeen osastojohtokunnat. — *3 §:stä* ovat 3) mom. ja suurin osa 4) mom. uusia; jälkimmäiseen momenttiin tehdyt lisäykset johtuvat kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksistä. — *4 §:n* molemmat ensimmäiset kappaleet on laadittu osastojohtokuntain kokoonpanoa, jäsenten toimikautta sekä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalia koskevain Kaupunginvaltuuston päätösten mukaisesti, ollen vaaleihin nähden sen ohessa otettu huomioon, että ne voivat olla yksimieliset. Uutena kappaleena on samaan pykälään lisätty määräys johtokunnan jäsenten palkkioista. — *5 §:ssä* on se yhteisen johtokunnan jäsenluku, jonka tulee olla saapuvilla, jotta johtokunnan kokous olisi päätösvaltainen, määrätty kahdeksaksi yhdeksän sijasta, jommoinen määräys on näyttänyt käytännöllisemmältä ja paremmin suhtautuvalta säännökseen että osastojohtokunnan kokous on päätösvaltainen neljällä jäsenellä. Samaan pykälään on sitä paitsi tehty eräitä muita vähemmän olennaisia muutoksia ja lisäyksiä.

6 § on uusi ja sisältää erinäisiä johto- ja lautakunnissa vallitsevan käytännön mukaisia määräyksiä pöytäkirjanpidosta sekä lähtevistä kirjelmistä ja muista toimituskirjoista.

Uusi on niinikään *7 §*, joka on johtunut siitä, että on asetettu tarkastaja valvomaan kunnan työväenopetuslaitoksia.

8 § vastaa nykyään voimassa olevien sääntöjen 2 ja 3 §:ä. Sen ensimmäisestä kappaleesta on poistettu kohta, jossa yhtäjaksoisten luentosarjain edellytyksenä mainitaan, että opiston oppilaiksi ilmoittautuneet henkilöt mahdollisimman säännöllisesti käyvät niillä luennoilla, joita he ovat ilmoittaneet aikovansa kuulla, joka lausuma tosin sisältää oikeutetun toivomuksen, mutta tuskin on paikallaan opiston ohjesäännössä. Käytännöllisten opetusaineiden ryhmiin on lisätty yksi uusi, nimittäin kielet, joita jo nykyään opetetaan opistossa.

9 § vastaa, hiukan lyhennettynä, nykyään voimassa olevaa 4 §:ä.

10 § vastaa nykyistä 8 §:ä, sittenkuin siitä on poistettu eräät tarpeettomilta tai sopimattomilta näyttäneet säännökset. Näitä ovat määräykset irtisanomisajasta, joka nyttemmin on vahvistettu kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtosäännöllä, osastonjohtajan virkakelpoisuudesta, jotka määräykset eivät sisällä mitään, sekä määräys ettei johtaja saa osastojohtokunnan luvatta harjoittaa muuta virkatoimintaa, jommoinen määräys osastonjohtajain nykyisiin palkkaetuihin katsoen näyttää kohtuuttomalta.

11 § vastaa vähäpätöisin muodollisin muutoksin nykyistä 9 §:ä; asiallinen lisäys on tehty 8) momenttiin, johon on pantu määräys että johtajain on annettava vuosikertomusten ehdotukset ennen toukokuun 15 päivää.

12 ja *14 §* vastaavat vähäisin muutoksin ja poistoin nykyisiä 10 ja 11 §:ä.

13 § vastaa nykyisen 13 §:n ensimmäistä lausetta, mutta sitä vastoin

on viimeksi mainitun pykälän loppuosa samoin kuin koko nykyinen 14 § nyttemmin tarpeettomina poistettu ohjesäännöstä.

15 § vastaa nykyistä 12 §:ä; maksua kaikkien lukukauden kuluessa samalla kielellä pidettäväin luentojen kuuntelemisesta ei kuitenkaan ole katsottu olevan määrättävä ohjesäännössä, vaan on se yhteisen johtokunnan määrättävä joka lukuvuodeksi.

16 § on uusi.

Kaupungin teknillisten laitosten hallituksen ohjesääntöehdotus (liite III) on tarkoitettu tulevaksi vastaavan, huhtikuun 30 päivänä 1912 vahvistetun ja lokakuun 14 päivänä 1913 eräiltä kohdin muutetun ohjesäännön sijaan. Kaupungin teknillisten laitosten hallitus.

Valiokunnan ehdotuksen *1 §:n* sanamuoto poikkeaa nykyisen ohjesäännön vastaavasta pykälästä sikäli, että siinä on pysytetty ainoastaan hallituksen päätehtävää, kaupungin teknillisten laitosten hallinnon silmälläpitoa koskeva yleinen säännös, johon on lisätty näiden laitosten vastaperustetun kassavirastonkin silmälläpito, jota vastoin pykälän muu sisällys on siirretty 2 §:än.

2 §:än, jossa nykyään voimassa olevasta 1 §:stä siirretyt osat muodostavat a), b) ja d) momentin, on ylipäätään koottu ne hallituksen tehtäviä koskevat määräykset, jotka ennen ovat olleet hajallaan ohjesäännön eri pykälissä. Niinpä on e) mom. siihen pantu nykyisen 7 §:n ensimmäisen momentin seikkaperäisten määräysten sijasta, f) mom. vastaa saman pykälän toista momenttia sen suuntaisin asiallisin, hallituksen itsensä ehdottamin muutoksin, että hallituksella on oikeus antaa toimiohjeet teknillisten laitosten päälliköillekin, ja h) mom. vastaa nykyisen 11 §:n jälkimmäistä momenttia, kuitenkin siten muutettuna, että siinä mainitut vuosikertomukset on annettava ennen huhtikuun 15 päivää eikä vasta ennen kesäkuun 1 päivää. c) mom. on uusi ja vastaa kaupungin yleisten töiden hallituksen nykyään voimassa olevan johtosäännön 7 §:n e) momenttia. Mitä vihdoin tulee g) momenttiin, joka koskee hallituksen tehtäviä kassa- ja tililaitosasioissa, on ehdotettu sanamuoto valittu, jottei ohjesääntöä rasitettaisi tätä asiaa koskevilla yksityiskohtaisilla määräyksillä. Tämä momentti korvaisi, paitsi muuta, nykyään voimassa olevan ohjesäännön 8 ja 9 §:n sekä 11 §:n ensimmäisen momentin.

3 §:n 1 mom. vastaa osittain nykyisen 2 §:n 1 momenttia. Sen ensimmäinen lause on uudesti muodostettu hallituksen kokoonpanon ja sen jäsenten toimikauden muuttamista koskevan Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti. Kun mainitulla päätöksellä kumottiin aikaisempi säännös että yhden jäsenen hallitukseen valitsee rahatoimikamari jäsenistään, mutta kuitenkin täytyy pitää edullisena semmoisen käytännön syntymistä, että yksi kamarin jäsen tarpeen vaatiessa ottaa osaa hallituksen keskusteluihin, on valiokunta tahtonut varata mahdollisuutta tähän panemalla ensimmäisen momentin toiseen lauseeseen määräyksen että kamarilla on oikeus määrätä edustajansa

hallituksen kokouksiin. Puheenalaisen pykälän toinen ja kolmas momentti sekä osa neljättä (viimeistä) momenttia ovat uusia.

4 § vastaa osaa nykyisen 2 §:n molempia ensimmäisiä momentteja.

5 § vastaa eräin vähäisin lisäyksin nykyistä 3 §:ä.

6 §:n edellinen momentti vastaa asiallisesti nykyisen 4 §:n alkupuolta ja jälkimmäinen mometti sisältää esittelijöitä koskevan uuden täydentävän määräyksen, joka m. m. pääasiassa on kaupungin yleisten töiden hallituksen nykyisen johtosäännön 5 §:ssä ja näyttää sopivalta samanlaatuisille hallituksille.

7 § vastaa nykyisen 4 §:n jälkimmäistä momenttia eräin lisäyksin sekä nykyistä 6 §:ä kokonaisuudessaan.

8 ja *9 §* vastaavat eräin muodollisin muutoksin, edellinen nykyistä 5 §:ä ja jälkimmäinen 10 §:ä.

10 ja *11 §* vihdoin ovat molemmat uusia. Edellisen on hallitus itse ehdottanut, jälkimmäisen on valiokunta lisännyt.

Kaupungin leisten töiden hallitus.

Valiokunnan ehdottama kaupungin yleisten töiden hallituksen ohjesääntö (liite IV) on tarkoitettu tulevaksi Kaupunginvaltuuston toukokuun 30 päivänä 1911 mainitulle hallitukselle vahvistaman johtosäännön ja siihen maaliskuun 26 päivänä 1912 tehtyjen muutosten sijaan.

1 §:ssä on mainittu ainoastaan hallituksen yleinen tehtävä sekä määräys että kaupungin rakennuskonttori kokonaisuudessaan on hallituksen alainen. Nykyisestä 1 §:stä on siis jäljellä ainoastaan vähäinen osa ensimmäistä kappaletta, jota vastoin tähän on otettu nykyisen 4 §:n koko sisällys.

Hallituksen tehtäviä koskevat yksityiskohtaiset määräykset on katsottu olevan pantava heti 1 §:n jälkeen, minkätähden ne on otettu *2 §:än*, joka vastaa nykyistä 7 ja 8 §:ä. Nykyisistä 7 §:n momenteista on useimmat pysytetty ennallaan taikka myös on niihin tehty ainoastaan muodollisia muutoksia. Kuitenkin on k) ja l) mom. poistettu, edellinen syystä että velvollisuus pitää huolta merenkulun tarpeista satamalaitoksiin nähden kohdakkoin siirrettäneen ehdotetulle uudelle satamahallitukselle, jälkimmäinen koska puhtaanapitotoiminnan valvonta jo on johtosäännön mukaisesti uuden puhtaanapitohallituksen velvollisuutena. Sen sijaan on k) momentiksi pantu yleinen säännös hallituksen velvollisuudesta eräiden rakennuskonttorin virkain täyttämiseen nähden, joka säännös on tarkoitettu korvaamaan nykyisen liian yksityiskohtaisen 8 §:n, ja l) momentiksi nykyinen n) momentti, lisäämällä lausuntojen ja tietojen antovelvollisuutta koskeva määräys. Ehdotettu m) momentti vastaa nykyisen m) momentin jälkipuolta, mutta siten laajennettuna, että se käsittää kaikki hallituksen tehtävät kassa- ja tililaitosasioissa; säännöksen sanamuoto on valittu, jotta vältettäisiin yksityiskohtaisten määräysten kasautumista ohjesääntöön. n) mom. vihdoin vastaa nykyisen m) momentin alkupuolta siten muutettuna, että hallituksen tulee antaa vuosikertomus ei ainoastaan

omasta, vaan myöskin rakennuskonttorin toiminnasta ja että kertomukset on annettava Kaupunginvaltuustolle eikä rahatoimikamarille.

3 §:ssä, joka vastaa suurinta osaa nykyistä 1 §:ä sekä nykyisten 3 ja 6 §:n ensimmäistä momenttia, on hallituksen kokoonpano ja jäsenten toimikausi mainittu Kaupunginvaltuuston asiasta tekemän päätöksen mukaisesti. Kaupungininsinöörin asema hallituksen itseoikeutettuna puheenjohtajana kumottiin jo Valtuuston huhtikuun 15 päivänä 1919 tekemällä päätöksellä, mutta tämän johdosta ei ole muutosta tehty nykyään voimassa olevaan johtosääntöön. Varatakseen rahatoimikamarille, joka 1919 vuoden loppuun asti valitsi yhden jäsenistään hallituksen jäseneksi, tilaisuuden edelleen saattaa mielipiteensä hallituksessa kuuluviin, on valiokunta, mikäli koskee kamarin edustusta hallituksessa, puheenalaiseen pykälään pannut samanlaisen määräyksen kuin teknillisten laitosten hallituksen ohjesääntöehdotukseen. Edelleen on 3 §:än lisätty hallituksen jäsenten palkkioita koskeva uusi momentti.

4 §:ssä on Kaupunginvaltuuston asiasta tekemän päätöksen mukaisesti laaditut määräykset hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valitsemistavasta.

5 § vastaa eräin lisäyksin nykyistä 2 §:ä ynnä nykyisen 5 §:n loppuosaa, ollen viimeksi mainittuun tehty kokouksen päätösvaltaisuutta koskeva asiallinen muutos laadittu Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti.

6 § vastaa nykyisen 5 §:n alkupuolta. Tähän on kuitenkin tehty se muutos, että esittelijöinä hallituksen kokouksissa tulee toimia ei ainoastaan rakennuskonttorin osastopäällikköjen, vaan myös — ja etusijassa — konttorin päällikön, kaupungininsinöörin, joka tärkeämmissä yleisissä asioissa näyttää siihen sopivimmalta. Aikaisempi käytäntö hallituksessa lienee niinikään käynyt tähän suuntaan.

7 § vastaa eräin muutoksin nykyistä 6 §:ä. Tärkein muutos kohdistuu lähteväin kirjelmäin allekirjoittamiseen, ne kun valiokunnan ehdotuksen mukaan on puheenjohtajan allekirjoitettava ja sihteerin varmennettava, sen sijaan että ne nykyään voimassa olevan määräyksen mukaan on lisäksi esittelijänkin allekirjoitettava. Mikäli välikirjain ja sitoumusten allekirjoittamista koskee, on pykälää täydennetty määräyksillä, jotka likimmittäin vastaavat teknillisten laitosten hallituksen ohjesäännön samanlaisia määräyksiä.

8 § on uusi.

Nykyään voimassa olevista pykälistä on 9 §, joka koskee virkavapauden myöntämistä, kokonaan poistettu, koska yleisiä määräyksiä tästä asiasta on kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtosäännössä.

Sosialilautakunnan johtosääntöehdotus (liite V) on tarkoitettu tulevaksi lautakunnan nykyään voimassa olevan, Kaupunginvaltuuston huhtikuun 15 päivänä 1913 vahvistaman johtosäännön sijaan. Sosialilautakunta.

1 §:ään on tehty ainoastaan vähäinen lisäys, minkä ohessa eräs niinikään vähemmän tärkeä määräys on siitä poistettu.

2 § vastaa nykyään voimassa olevan johtosäännön samaa pykälää. Paitsi että eri momenttien järjestystä on jonkin verran muutettu ja muodollisia korjailuja tehty, on pykälän loppuun lisätty kaksi uutta momenttia, 8) ja 9) mom. Ensin mainittu koskee sosialilautakunnan tehtäviä kassa- ja tiliasioissa ja on laadittu samaan tapaan kuin muiden johto- ja ohjesääntöehdotusten samanlainen määräys, jälkimmäisen asiallinen sisällys on sama kuin nykyään voimassa olevan johtosäännön 16 §:n.

3 §:ä vastaavat nykyisen johtosäännön 3, 4 ja 15 §. Tärkeimmät muutokset koskevat lautakunnan jäsenten valitsemistapaa ja näiden toimikautta sekä perustuvat Kaupunginvaltuuston päätöksiin.

4 §:ään, joka vastaa nykyistä 6 §:ä, on lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalia koskeva Kaupunginvaltuuston päätös aiheuttanut asiallisen muutoksen, minkä ohessa myös on otettu huomioon, että nämä vaalit voivat olla yksimieliset.

5 §:n ensimmäinen momentti vastaa nykyistä 10 §:ä, johon on lisätty pari määräystä, jotka toisessa muodossa ovat nykyisen 12 §:n ensimmäisessä momentissa. Toinen ja kolmas momentti vastaavat nykyistä 7 §:ä siten muutettuna, että äänten käydessä tasan arpa ratkaisee ainoastaan puheenjohtajan vaalissa, mutta puheenjohtajan ääni kaikissa muissa tapauksissa. 5 §:n viimeinen momentti vihdoin vastaa nykyistä 13 §:ä.

6 § vastaa eräin muodollisin muutoksin nykyistä 8 §:ä.

7 §:ään, joka koskee lautakunnan sihteeriä ja asiallisesti vastaa nykyistä 9 §:ä, on lisätty uusi 2) mom., jonka sisällys nykyään on 11 §:n alussa.

8 § käsittää nykyisen 11 §:n muun osan eräiltä kohdin uudesti muodosteltuna. Pykälään on pantu lisämääräys että, kun päätös on tehty äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti merkityksi pöytäkirjaan, jommoisen määräyksen valiokunta on laatimiinsa johto- ja ohjesääntöehdotuksiin pannut, sikäli kuin sitä ei ole ennestään ollut.

9 § on uusi.

Johtosäännössä aikaisemmin olleista pykälistä on 14 §, joka koskee lautakunnan oikeutta kokouksiinsa kutsua asiantuntijoita, tarpeettomana poistettu.

Työnvälitystoimisto.

Valiokunnan ehdottama Helsingin kaupungin työnvälitystoimiston ohjesääntö (liite VI) on tarkoitettu tulevaksi Kaupunginvaltuuston helmikuun 24 päivänä 1914 Helsingin kunnan työnvälitystoimistolle vahvistaman johtosäännön sijaan. Ehdotuksessa olevista muutoksista on osa toimiston johtokunnan ehdottamia.

Yleisenä muutoksena on etusijassa mainittava, että sana „direktion" sen valitun viranomaisen nimenä, jonka toimena on työnvälitystoimiston ylin johto,

on aikaisemmin tässä mietinnössä esitettyjen periaatteiden mukaisesti ruotsinkielisessä tekstissä kaikkialla vaihdettu sanaan „styrelse".

1 § vastaa nykyään voimassa olevia 1 ja 2 §:ä, kuitenkin eräin vähäisin lyhennyksin ja hiukan pyöristetyin sanamuodoin. 2) mom. on uusi ja lisätty sen johdosta, että työnvälitystoimisto on julistettu semmoiseksi piirityönvälitystoimistoksi, jota tarkoitetaan valtioneuvoston heinäkuun 9 päivänä 1919 tekemässä päätöksessä työnvälityksen silmälläpidosta sekä yhteistoiminnan järjestämisestä kunnallisten työnvälitystoimistojen ja -asiamiesten kesken,

2 §:ssä on johtokunnan tehtävistä, paitsi nykyisen 5 §:n pääasiallista sisällystä, uusi, johtokunnan ehdottama määräys, 2) mom., jonka mukaan johtokunnan tulee sosialihallituksen työnvälitysosastolle ja kaupungin viranomaisille tehdä esityksiä toimenpiteistä työttömyyden ja sen seurausten lieventämiseksi tällä paikkakunnalla ja erittäinkin asettua yhteistoimintaan paikkakunnan muiden, työttömyyden vastustamiseksi toimivien liittymäin ja laitosten kanssa. Kassa- ja tiliasioita koskeva kohta, 5) mom., on soveltuvilta kohdin muodosteltu samalla tavoin kuin muissa esillä olevissa johto- ja ohjesääntöehdotuksissa. Viimeisessä momentissa on aika, jonka kuluessa vuosikertomuksen tulee olla annettu ja jota ei ole ollut aikaisemmin määrätty, säädetty päättyväksi huhtikuun umpeen mennessä. Pari pykälään tehtyä vähemmän tärkeää lisäystä on johtunut siitä määräävästä asemasta työnvälityslaitoksiin nähden, mikä edellä mainitun valtioneuvoston päätöksen mukaan on annettu sosialihallituksen työnvälitysosastolle.

3 § vastaa nykyistä 4 §:ä, vaikka olennaisesti uudesti muodosteltuna. Johtokunnan jäsenten ominaisuuksia koskevat säännökset sekä määräys että heidät on valittava sosialilautakunnan ehdotuksesta on Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti poistettu. Jäsenten lukumäärää ja toimikautta sekä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalia koskevat muutokset on niinikään tehty Kaupunginvaltuuston päätösten mukaisesti; vaaleihin nähden on myös otettu huomioon, että ne voivat olla yksimieliset. Pykälän loppuun on lisätty uusi, johtokunnan jäsenten palkkiota koskeva momentti.

4 ja *5 §* vastaavat nykyään voimassa olevan johtosäännön 6 §:ä. Uusia määräyksiä on ehdotettu mikäli koskee varapuheenjohtajan tai tilapäisen puheenjohtajan toimintaa kokousten puheenjohtajana, päätöksen tekemistä, johtokunnan jäsenen oikeutta saada eroava mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan sekä lähteväin kirjelmäin allekirjoittamista. Kaikki nämä määräykset perustuvat kunnan johto- ja lautakunnissa nykyään vallitsevaan käytäntöön. Säännös että päätöksiin tulee ottaa osaa yhtä monen työnantaja- ja työläisedustajan on johtokunnan jäsenten vaalitavan muuttumisen johdosta poistettu.

6 §:ssä, joka vastaa nykyistä 7 §:ä, on toimiston viranpitäjät lueteltu tarkemmin kuin viimeksi mainitussa pykälässä. Toimistonjohtajan virkaan nähden on nimenomaan säädetty, että se on avonaisuuden sattuessa johtokunnan julistettava haettavaksi, jommoista määräystä ei ole aikaisemmin

ollut. Määräystä että osastonjohtajat ja vakinaiset apulaiset ottaa johtokunta on täydennetty siten, että tämä, sen mukaisesti mitä eräissä muissa kunnan virastoissa on laita, on tehtävä johtajaa kuultua. Muissa virastoissa noudatetun käytännön mukaisesti on toimistonjohtaja oikeutettu ottamaan ylimääräiset apulaiset ja vahtimestarit. Tässä aikaisemmin olleet, irtisanomisaikoja koskevat määräykset vihdoin on kokonaan poistettu, koska ne ovat kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtoja koskevassa säännössä.

7 §:än, joka vastaa nykyistä 8 §:ä, on johtokunnan ehdotuksesta lisätty toimistonjohtajan tehtäviä koskevat 5), 7) ja 10) mom. Aika, jota ennen vuosikertomuksen ehdotuksen tulee olla laadittu, on 8) momentissa määrätty huhtikuun 15 päiväksi. Sitä paitsi on tehty eräitä muodollisia sekä vähemmän tärkeitä asiallisia muutoksia.

8 § vastaa nykyistä 9 §:ä jonkin verran uudesti muodosteltuna.

9 § vastaa nykyistä 11 §:ä muodollisesti muutettuna. Viimeinen momentti, joka lähinnä tarkoittaa nykyisen 3 §:n jälkimmäisen momentin täydentämistä ja laajentamista, on lisätty johtokunnan ehdotuksesta.

10 §:ssä, joka vastaa nykyisen 3 §:n ensimmäistä momenttia, on työnvälitys, marraskuun 2 päivänä 1917 työnvälityksestä annetun asetuksen mukaisesti, ilmoitettu maksuttomaksi kaikille, eikä ainoastaan, niinkuin tähän asti, kaupungin henkikirjoissa oleville työnantajille ja työnhakijoille.

11 § vastaa nykyistä 13 §:ä, laajennettuna m. m. siten, ettei tietoja vallitsevasta työriidasta ole, niinkuin tähän asti, annettava ainoastaan työnhakijoille, vaan jokaiselle toimistolta työnvälitystä pyytävälle henkilölle.

12 ja *13 §* ovat asiallisesti samaa sisällystä kuin nykyiset 12 ja 14 §.

14 § on uusi.

Palkkautakunta.

Palkkalautakunnan johtosääntöehdotus (liite VII) on tarkoitettu tulevaksi lautakunnan nykyään voimassa olevan, lokakuun 29 päivänä 1918 vahvistetun johtosäännön sijaan. Verraten äskettäin laadittuna on tämä johtosääntö kaivannut ainoastaan vähemmän tärkeitä muutoksia niiden lisäksi, joita on johtunut Kaupunginvaltuuston päätöksistä.

1 § vastaa vähäisin lisäyksin ja poistoin nykyään voimassa olevan johtosäännön samaa pykälää.

Myöskin *2 §* vastaa pääasiassa nykyisen johtosäännön samannumeroista pykälää. Kaksi ensimmäistä momenttia on yhdistetty yhdeksi, a) momentiksi. Kaikki muut momentit on pysytetty sinällään ja asiallisesti miltei muuttamatta, paitsi lähinnä viimeistä, joka on laajennettu käsittämään kaikki lautakunnan tehtävät kassa- ja tiliasioissa, samaten kuin edellä eräissä muissa johtosäännöissä on laita, ja joka sen ohessa on sijoitettu seuraavan momentin jälkeen. Viimeiseksi tähän pykälään on uutena momenttina lisätty h) mom., joka vastaa nykyään voimassa olevan johtosäännön 14 §:ä.

3 §:än on yhdistetty nykyisten 3, 4, 9 ja 13 §:n määräykset, ollen

siinä otettu huomioon lautakunnan kokoonpanon ja sen jäsenten toimikauden muuttamista koskevat Kaupunginvaltuuston päätökset.

4 § vastaa eräin vähäisin poistoin nykyistä 6 §:ä, ollen siinä kuitenkin otettu huomioon Kaupunginvaltuuston päätös varapuheenjohtajan vaalitavan muuttamisesta.

5 §:ssä ovat nykyisten 7, 8, 11 ja 12 §:n säännökset, osittain uudesti muodosteltuina. Asiallinen muutos on tehty sikäli, ettei ole säädetty poikkeusta säännöstä että äänten käydessä tasan puheenjohtajan ääni on ratkaiseva; nykyisessä 7 §:ssä oleva määräys, että umpilipuin toimitetussa vaalissa äänten käydessä tasan arpa ratkaisee, on siten poistettu.

6 § vastaa nykyistä 10 §:ä eräin vähäisin muutoksin ja lisäyksin.

7 § on uusi.

Nykyisistä pykälistä on 5 § tarpeettomana poistettu.

Oikeusaputoimisto.

Valiokunnan laatima oikeusaputoimiston ohjesääntöehdotus (liite VIII) on tarkoitettu tulevaksi Kaupunginvaltuuston maaliskuun 7 päivänä 1911 mainitulle toimistolle vahvistaman johtosäännön sijaan.

Useita pykäliä koskevana muutoksena on ensinnäkin mainittava, ettei valiokunta, tässä mietinnössä aikaisemmin esitettyjen periaatteiden mukaisesti, ole pitänyt lautakunta nimeä täysin sopivana oikeusaputoimistoa lähinnä ylemmälle viranomaiselle ja on sentähden nimittänyt sen oikeusaputoimiston johtokunnaksi oikeusapulautakunnan sijasta.

Nimikkeestä ja 1 §:stä on kutakuinkin tarpeettomana poistettu sana „vähävaraisten".

2 § vastaa nykyistä 2 §:ä, josta kuitenkin on poistettu jo vanhettunut jälkimmäinen momentti, joka koskee työväenasiain lautakunnan sihteerin toimintaa oikeusaputoimiston lainopillisena neuvonantajana.

3 §:ssä, joka vastaa nykyistä 11 §:ä, on johtokunnan tehtävät eritelty eri momentteihin sekä m. m. lisätty uusi momentti, e) mom., joka koskee johtokunnan kassa- ja tiliasioita, minkä ohessa määräys että toimiston tilastokaavakkeet on vahvistettava yksissä neuvoin työväenasiain lautakunnan kanssa on muutettu siten, että johtokunta yksinään vahvistaa nämä kaavakkeet.

4 § vastaa nykyistä 10 §:ä ja on johtokunnan kokoonpanoon, jäsenten toimikauteen sekä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaaliin nähden muutettu Kaupunginvaltuuston päätösten mukaisesti, ollen sen ohessa vaaleihin nähden otettu huomioon, että ne voivat olla yksimieliset. Uutena momenttina on lisätty johtokunnan jäsenten palkkiota koskeva määräys.

5 ja *6 §* ovat uusia ja perustuvat osaksi Kaupunginvaltuuston päätöksiin, osaksi kunnan johto- ja lautakunnissa vallitsevaan käytäntöön.

7—13 § vastaavat nykyään voimassa olevan johtosäännön 3—9 §:ä ainoastaan vähäpätöisin muutoksin. Yksi semmoinen muutos on 8 §:än tehty rajoittava lisäys että oikeusavustajain on oleskeltava toimistossa, „elleivät

esiinny oikeuksissa tai virastoissa," eikä, niinkuin nykyään, yleensä määräaikoina. Kaikissa näissä samoin kuin eräissä seuraavissakin pykälissä on ruotsinkielisessä tekstissä sanan „hjälpsökande" sijaan pantu sana „klient".

14 § vastaa nykyistä 12 §:ä.

15 §:än, joka vastaa nykyistä 13 §:ä, on oikeusavustajan apulaisen asettamista koskevaan määräykseen tehty se muutos, että hänet, sen mukaisesti mitä muissa kunnan virastoissa noudatetaan apulaispäällikköjen asettamiseen nähden, valitsee toimiston johtokunta oikeusavustajan annettua lausunnon hakijoista, sen sijaan että hänet nykyään asettaa Kaupunginvaltuusto oikeusapulautakunnan esityksestä.

16 §, joka vastaa nykyistä 14 §:ä, on säännöksen selventämiseksi laadittu uuteen muotoon. Pykälässä on selvemmin sanottu, että oikeusavustajan apulaisen tulee aina toimia oikeusavustajan viransijaisena, minkä ohessa määräys että oikeusavustajat ovat oikeutetut vuosittain saamaan virkalomaa, on kokonaan poistettu, koska määräys tästä asiasta on kunnallisten viranpitäjäin palvelusehtosäännössä.

17—19 ja *21 §* ovat pääasiassa samansanaiset kuin nykyiset 15—18 §.

20 § on uusi.

Kaupunginmuseo.

Valiokunnan laatima kaupunginmuseon ohjesääntöehdotus (liite IX) on tarkoitettu tulevaksi Kaupunginvaltuuston joulukuun 12 päivänä 1911 museolle vahvistaman johtosäännön sijaan.

Yleisenä, useita pykäliä koskevana muutoksena mainittakoon, että museolautakuntaa tässä mietinnössä aikaisemmin esitettyjen periaatteiden mukaisesti on ehdotuksessa sanottu museojohtokunnaksi.

1 §:än on pantu ainoastaan lyhyt säännös museon yleisestä tarkoituksesta, ja on tässä museon aikaisemmin mainittuihin tehtäviin myös lisätty velvollisuus pitää museoesineitä näytteillä, jommoista määräystä ei ennen ole ollut. Pykälä vastaa ainoastaan nykyisen 1 §:n ensimmäistä momenttia.

Nykyisen 1 §:n muu osa on, vähäisin lisäyksin, siirretty ehdotuksen *2 §:än*. Tämän pykälän loppuun on sitä paitsi liitetty kaksi momenttia, joista toinen, e) mom., koskee museojohtokunnan kassa- ja tiliasioita ja on laadittu pääasiassa samaan tapaan kuin muissa valiokunnan esittämissä ohjesääntöehdotuksissa, toinen, f.) mom., on tähän siirretty nykyisen 3 §:n lopusta.

3 § vastaa nykyistä 2 §:ä, kuitenkin eräin Kaupunginvaltuuston päätöksistä johtuvin muutoksin, mikäli koskee jäsenten toimikautta sekä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalia, ollen niinikään otettu huomioon, että nämä vaalit voivat olla yksimieliset. Edelleen on lisätty uusi, jäsenten palkkiota koskeva momentti.

4 ja 5 § vastaavat, vaikka niissä on eräitä uusiakin määräyksiä, yhteensä lähinnä nykyisen 3 §:n ensimmäistä lausetta. Uusista määräyksistä perustuu 4 §:ssä oleva, johtokunnan päätösvaltaisuutta koskeva, Kaupungin-

valtuuston päätökseen, muut kunnan johto- ja lautakunnissa vallitsevaan käytäntöön.

6 § vastaa nykyisen 4 §:n alkua sekä koko nykyistä 6 §:ä. Lisäyksiä on tehty mikäli koskee intendentinviran haettavaksi julistamista sekä ylimääräisten apulaisten asettamista.

7 §:än on nykyisistä 4 ja 5 §:stä siirretty intendentin tehtäviä koskevat määräykset, jotka niinikään on eritelty momentteihin.

8 § on uusi.

9 § vastaa nykyistä 7 §:ä, kuitenkin sillä erotuksella, että pykälästä on tilinpitokannalta vähemmän soveliaana poistettu määräys että kertyneet pääsymaksut tulevat museon hyväksi.

Musiikkilautakunta

Valiokunnan laatima ehdotus musiikkilautakunnan uudeksi johtosäännöksi (liite X) vihdoin on tarkoitettu tulevaksi Kaupunginvaltuuston huhtikuun 28 päivänä 1914 lautakunnalle vahvistaman johtosäännön ja siihen maaliskuun 2 päivänä 1915 tehtyjen lisäysten sijaan. Moniaat ehdotuksessa olevat muutokset on lautakunta itse ehdottanut.

1 §:än tehdyillä muutoksilla on verraten vähäistä asiallista merkitystä ja onkin ne ehdotettu yhdenmukaisuutta silmällä pitäen. Tärkein niistä on, että kaupungin musiikkiyritysten hoito nimenomaan mainitaan musiikkilautakunnan päätehtävänä.

2 §:än otetut, kaupunginorkesteria koskevat momentit ovat jo nykyisessä 2 §:ssä, vaikkakin osittain toisessa muodossa. Niinpä on nykyiset a) ja b) mom. ehdotuksessa yhdistetty yhdeksi ainoaksi a) momentiksi. c) momenttiin on taloudenhoitajan sijaan pantu jo nykyään käytännössä oleva intendentti nimitys ja kassanhoitajan sijaan taloudenhoitaja. d) ja e) mom. on muodostettu nykyisestä e) momentista, joka siten on ehdotuksessa jaettu kahtia. Sitä vastoin on nykyiset g), i) ja j) mom. poistettu; huomattava on kuitenkin, että ensin ja viimeksi mainittu on yhdistetty ja muutetussa muodossa pantu f) momentiksi 3 §:än.

3 §:än tehdyt asialliset muutokset käsittävät kaksi uutta lisämomenttia, joista toinen, f) mom., jo mainittiin, ja toinen, g) mom., vastaa nykyisen johtosäännön 12 §:ä siten muutettuna, että määräaika, jonka kuluessa musiikkilautakunnan vuosikertomus on annettava, on lautakunnan ehdotuksesta siirretty syyskuun lopusta lokakuun loppuun.

4 § vastaa nykyisiä 4, 5 ja 6 §:ä sekä nykyisen 10 §:n ensimmäistä momenttia. Lisätty on jäsenten palkkiota koskeva määräys, mutta toiselta puolen on tarpeettomina poistettu määräykset että puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja on valittava umpilipuin sekä että Kaupunginvaltuustolle ja maistraatille on vaalista ilmoitettava. Valtuuston päätökset lautakunnan kokoonpanon ja jäsenten toimikauden muuttamisesta samoin kuin puheen-

johtajan ja varapuheenjohtajan vaalitavasta on tietenkin otettu huomioon. Vaaleihin nähden on niinikään otettu lukuun, että ne voivat olla yksimieliset.

5 §:än on yhdistetty nykyisten 7 ja 8 §:n sisällys, johon on tehty pari asiallista muutosta. Toinen näistä koskee lautakunnan päätösvaltaisuutta, joka Kaupunginvaltuuston päätöksen johdosta on muuttunut. Toinen koskee niitä tapauksia, jolloin äänten käydessä tasan lautakunnan päätös on ratkaistava arvalla; nykyään voimassa olevain säännösten mukaan on näin oleva laita sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan vaalissa, valiokunnan ehdotuksen mukaan sitä vastoin, joka tältä kohden on laadittu muiden samantapaisten kunnallisten johtosääntöjen vastaavain määräysten mukaisesti, ainoastaan puheenjohtajan vaalissa. Säännös on useimmissa tapauksissa vailla käytännöllistä merkitystä, koska puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja nyttemmin on Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan valittava suhteellisilla vaaleilla ja enemmistövaali sentähden toimitetaan ainoastaan siinä tapauksessa, ettei vähemmistöpuolue aseta puheenjohtaja- eikä varapuheenjohtajaehdokasta.

6 § vastaa eräin vähäisin muutoksin nykyisen 10 §:n kahta viimeistä momenttia.

7 § vastaa nykyistä 11 §:ä ainoastaan semmoisin asiallisin muutoksin, että taloudenhoitajan sijaan, on, samoin kuin 2 §:ssä, pantu intendentti.

8 § on uusi.

Työnvälityksestä marraskuun 2 päivänä 1917 annetun asetuksen mukaan on kunnallisen työnvälityslaitoksen johtosääntö teollisuushallituksen vahvistettava. Kun kuitenkin työnvälityslaitokset nyttemmin, heinäkuun 9 päivänä 1919 annetun asetuksen johdosta, ovat sosialihallituksen alaiset, lienee liitteessä VI esitetty työnvälitystoimiston ohjesäännön ehdotus viimeksi mainitun hallituksen vahvistettava. Muut ohje- ja johtosääntöehdotukset (liitteet I—V ja VII—X) sitä vastoin voi Kaupunginvaltuusto heti hyväksyttyään vahvistaa noudatettaviksi.

Niinkuin tässä mietinnössä on edellä (siv. 2) huomautettu, on valiokunta esittämistään syistä toistaiseksi ollut laatimatta ehdotuksia muutetuiksi johto- ja ohjesäännöiksi kuudelle niistä lautakunnista ja laitoksista, joiden kokoonpanoa y. m. on sen ensimmäisessä mietinnössä kosketeltu. Aivan käsittelemättä ovat niinikään vielä niiden useiden johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesäännöt, joiden järjestysmuoto pääasiassa on määrätty yleisissä asetuksissa tai joiden nykyään voimassa olevat johto- tai ohjesäännöt muu viran-

omainen kuin Kaupunginvaltuusto on vahvistanut. Nämä johto- ja lautakunnat ovat terveydenhoitolautakunta, kansakoulujohtokunnat, majoituslautakunta ja holhouslautakunta, joita mainitussa kohden järjestävät yleiset asetukset, Sedmigradskyn pientenlastenkoulun ja Marian turvakodin johtokunta, joiden laitosten hoidosta on voimassa senaatin vahvistama johtosääntö, sekä vaivaishoitohallitus, kaupungin sairaalaylihallitus ja sairaalain erikoisjohtokunnat, joiden toimintaa järjestävät Uudenmaan läänin kuvernöörin vahvistamat ohjesäännöt. Käsittelemättä ovat vihdoin valiokuntaan lähetetyt vastaperustettujen kassa- ja tilivirastojen johtosääntöehdotukset, edelleen liikennekonttorin ja tilastokonttorin johtosääntöihin näiden konttorien omasta toimesta laaditut muutosehdotukset sekä terveydenhoitolautakunnan ehdottamat muutokset lihantarkastusaseman, terveystoimiston veneristen tautien vastustamiseksi, asuntotarkastuskonttorin, terveydellisten tutkimusten laboratoorin sekä erinäisten mainitun lautakunnan alaisten toimihenkilöjen, niinkuin kaupungin- ja aluelääkärien, terveydenhoidontarkastajan, kaupungineläinlääkärin, työtarkastajain, terveyspoliisin y. m. johto- ja ohjesääntöihin.

Työmäärää, jota valiokunta ei ole ehtinyt suorittaa, voi siis pitää melko suurena ja vaativana, varsinkin kun ottaa huomioon, että useat edellä luetelluista johto- ja lautakunnista ovat kunnallishallinnon kaikkein tärkeimpiä. Sitä paitsi on oletettavissa, että valiokunta, jos sen toiminta jatkuu, samoin kuin tähänkin asti velvoitetaan antamaan lausuntoja eri asioista.

Näin ollen ja kun valiokunnan puheenalaisella alalla nyttemmin saavuttama kokemus on sen mielestä osoittanut, että sen laajuinen „lainvalmistelutyö“, kuin tässä on puheena, vaatii liian paljon aikaa, jotta sen sopivasti voisi panna kaupunginvaltuustovaliokunnan tehtäväksi, on valiokunta tullut siihen käsitykseen, että sen tehtävä olisi peruutettava ja annettava asiantunteville henkilöille, joiden tulisi se suorittaa joko eri korvauksesta tai virkamiehinä ja jotka voivat siihen käyttää riittävän ajan, niin ettei työ, niinkuin nyt on ollut laita, ylen määrin viivästy monijäsenisessä valiokunnassa. Nämä henkilöt lienee sopivin Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunnan asettaa, ja näyttää valmisteluvaliokunnan käytettäväksi samalla olevan asetettava esimerkiksi viidentoistatuhannen (15,000) markan määräraha sen tai niiden asiantuntijain palkkaamiseksi, jotka eivät Valtuuston kanslian virkamiehinä suorita puheenalaista tehtävää virkatyönä. Ohjeena asiantuntijain työssä olisi ylipäätään noudatettava valiokunnan ensimmäisessä mietinnössä esitettyjä ja myöskin sen nyt esillä olevassa toisessa mietinnössä sovellettuja periaatteita, ja tulisi asiantuntijain kassa- ja tililaitosta koskevissa kysymyksissä olla oikeutettuja käyttämään apunaan tätä tarkoitusta varten aikaisemmin valittuja ammattimiehiä.

Edellä esitetyn johdosta on valiokunnalla kunnia Kaupunginvaltuustolle ehdottaa:

että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi ja noudatettaviksi vahvistaisi tämän oheiset ehdotukset kaupunginkirjaston, työväenopiston, kaupungin teknillisten laitosten hallituksen ja kaupungin yleisten töiden hallituksen ohjesäännöiksi, sosialilautakunnan ja palkkalautakunnan johtosäännöiksi, oikeusaputoimiston ja kaupunginmuseon ohjesäännöiksi sekä musiikkilautakunnan johtosäännöksi (liitteet I—V ja VII—X);

että Valtuusto hyväksyisi ja sosialihallituksen vahvistettavaksi lähettäisi tämän oheisen ehdotuksen työnvälitystoimiston ohjesäännöksi (liite VI);

että alempain käsityöläiskoulujen johtokunta saisi tehtäväkseen Valtuustolle antaa ehdotuksen mainittujen koulujen ohjesäännöksi;

että urheilulautakunta niinikään saisi toimekseen Valtuustolle antaa ehdotuksen johtosäännökseen;

että valiokunnan tehtävä peruutettaisiin ja sen suorittamaton osa annettaisiin kolmen Valtuuston valmisteluvaliokunnan valitseman asiantuntijan tehtäväksi; sekä

että valmisteluvaliokunnalle tätä tarkoitusta varten myönnettäisiin 15,000 markan määräraha Valtuuston käyttövaroista.

Helsingissä, joulukuun 17 päivänä 1920.

Arthur Söderholm.

Paavo Raittinen. **Santeri Ivalo.**

J. Laherma. **K. A. Moring.**

Harald Dalström.

Liite I.

Ehdotus:

Helsingin kaupunginkirjaston ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupunginkirjastolla, johon kuuluu pääkirjasto sekä haarakirjastoja ja lukusaleja, on tarkoituksena tarjota kaupungin asukkaille tilaisuutta hyödylliseen ja sivistävään lukemiseen.

2 §.

Ylinnä johtaa kirjastoa välittömästi kaupunginvaltuuston alainen johtokunta, jonka velvollisuutena on:

a) valvoa kirjaston hoitoa ja antaa siitä kirjastonhoitajalle tarkempia ohjeita;

b) antaa määräykset ja järjestysohjeet, joita yleisön on noudatettava kirjastossa, säännöt, joita on noudatettava lainauksessa, sekä sakkoja, hukkuneen kirjallisuuden korvaamista, luettelojen myyntiä ja muita kirjastoliikkeen yhteydessä olevia seikkoja koskevat määräykset;

c) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon sekä muun irtaimiston kuin kirjallisuusvaraston inventtaukseen samoin kuin kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä;

d) valvoa, että kirjallisuusvaraston inventtaus toimitetaan 11 §:ssä säädetyllä tavalla; sekä

e) ennen huhtikuun loppua kaupunginvaltuustolle antaa kertomus siihen liittyvine tilastotietoineen kirjaston edellisen vuoden aikaisesta tilasta ja toiminnasta.

3 §.

Johtokuntaan kuuluu viisi jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan.

Johtokunta valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jolleivät nämä vaalit ole yksimieliset, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdellä kertaa suhteellisella vaalilla, jossa sovelletaan samaa menettelyä kuin kaupunginvaltuutettujen vaalissa.

Johtokunnan jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

4 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneinä kokouksessa saapuvilla olemasta valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella äänestenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi puheenjohtajan vaalissa, jonka ratkaisee arpa.

5 §.

Johtokunnan kokouksissa tehdään pöytäkirja, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun johtokunta sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Johtokunnan lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa kirjastonhoitaja johtokunnan sihteerinä.

6 §.

Kirjaston palveluksessa on kirjastonhoitaja, avustava kirjastonhoitaja sekä tarpeellinen määrä haarakirjastonhoitajia, vakinaisia ja ylimääräisiä amanuensseja ynnä vahtimestareja.

Kirjastonhoitajan valitsee kaupunginvaltuusto viran oltua johtokunnan toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana ja sen annettua lausunnon hakijoista.

Muut vakinaiset viranpitäjät, vahtimestareja lukuun ottamatta, ottaa johtokunta virkain oltua johtokunnan toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavina ja kirjastonhoitajan annettua lausunnon hakijoista.

Ylimääräiset amanuenssit ja vahtimestarit ottaa kirjastonhoitaja.

7 §.

Kirjastonhoitajan velvollisuutena on:

a) lähinnä johtaa kirjastoa sekä valvoa sen työtä ja järjestystä;

b) toimia johtokunnan sihteerinä;

c) johtokunnan valvonnan alaisena hoitaa kirjaston taloutta sekä pitää silmällä kirjaston rakennuksia;

d) vastata kirjaston kirjallisuusvaraston ja muun omaisuuden hoidosta;

e) johtokunnan valvonnan alaisena hankkia kirjallisuutta kirjastoon;

f) kirjaston henkilökunnan avulla laatia kirjallisuusvaraston luettelot;

g) huolehtia kirjallisuuden sidottamisesta; sekä
h) muutoin noudattaa johtokunnan antamia määräyksiä.

8 §.

Avustavan kirjastonhoitajan asiana on:
a) johtokunnan tarkempien ohjeiden mukaan avustaa kirjastonhoitajaa hänen työssään;
b) valvoa haarakirjastojen toimintaa ja ottaa siihen osaa;
c) suorittaa toisella kotimaisella kielellä ilmestyneen kirjallisuuden luetteloiminen; sekä
d) kirjastonhoitajan ollessa laillisesti estyneenä hoitaa hänenkin tehtävänsä.

9 §.

Pääkirjaston lainausosastot pidetään yleisölle avoinna vähintään viisi, sen lukusalit vähintään neljä sekä haarakirjastot ja niiden lukusalit vähintään kaksi tuntia päivittäin.

Johtokunnan harkinnan mukaan saatakoon lainausta jonkin verran supistaa sunnuntaisin ja pyhäpäivin sekä pyhäpäivän edellisenä päivänä samoin kuin kesäkuun 1 ja syyskuun 1 päivän välisenä aikana.

Inventtauksen kestäessä on kirjaston lainausliike kokonaan seisauksissa.

10 §.

Sanoma- ja aikakauslehdet, jotka ovat tarpeellisen ajan olleet lukusaleissa käytettävinä, kootaan vähitellen, ja tulee johtokunnan määrätä, mitkä niistä on sidottava ja kirjastoon liitettävä sekä mitkä myytävä hylkypaperina.

11 §.

Joka viides vuosi kesäkuussa sekä kirjastonhoitajan vaihtuessa toimitetaan kirjaston kirjallisuusvaraston inventtaus. Haarakirjastonhoitajan vaihtuessa voidaan inventtaus, jos johtokunta sen katsoo tarpeelliseksi, toimittaa haarakirjastossakin.

Inventtaajain, jotka kaupunginvaltuusto valitsee, tulee kirjallisuusluetteloista poistaa hukkunut kirjallisuus sekä työnsä suoritettuaan valtuustolle antaa kertomus inventtauksesta ja siinä esittää ne kirjaston hoitoa ja toimintaa koskevat muistutukset ja ehdotukset, joita inventtaus ehkä on aiheuttanut.

12 §.

Kirjaston kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Liite II.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin työväenopiston ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin työväenopisto käsittää kaksi osastoa, suomen- ja ruotsinkielisen, ja sen tarkoituksena on etusijassa kaupungin työväestöön levittää yleistä valistusta sekä herättää siinä harrastusta yhteiskunnallista edistystä ja taloudellista vaurastumista koskeviin kysymyksiin.

2 §.

Työväenopiston hallinto on toimena osin opiston yhteisellä johtokunnalla, osin kahdella osastojohtokunnalla, joista toinen on opiston suomen- ja toinen sen ruotsinkielistä osastoa varten.

3 §.

Yhteisen johtokunnan velvollisuutena on:

1) vahvistaa työväenopiston yleinen opetuskaava;

2) päättää opiston käytettävinä olevain huoneistojen jaosta;

3) antaa lausunnot asioista, jotka koskevat opistoa kokonaisuudessaan;

4) käsitellä opiston yleistä taloudenhoitoa koskevat asiat ja siinä meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon sekä inventtaukseen samoin kuin kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä; niin myös

5) ottaa opistolle yhteinen taloudenhoitaja ja palveluskunta.

Muut hallintoasiat ovat osastojohtokuntain käsiteltäviä.

4 §.

Osastojohtokuntiin kuuluu kumpaiseenkin seitsemän jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan. Molemmat osastojohtokunnat yhdessä muodostavat yhteisen johtokunnan.

Sekä yhteinen johtokunta että osastojohtokunnat valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jolleivät nämä vaalit ole yksimieliset, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdellä kertaa suhteellisella vaalilla, jossa noudatetaan samaa menettelyä kuin kaupunginvaltuutettujen vaalissa.

Johtokuntain jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

Yhteistä johtokuntaa avustaa sen ottama sihteeri.

5 §.

Sekä yhteinen johtokunta että osastojohtokunnat kokoontuvat puheenjohtajansa tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajansa kutsusta. Jos sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat estyneet kokouksessa saapuvilla olemasta, valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Yhteinen johtokunta on päätösvaltainen, kun vähintään kahdeksan, ja osastojohtokunta, kun vähintään neljä jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puhenjohtajan ääni, paitsi puheenjohtajan vaalissa, jonka ratkaisee arpa.

6 §.

Johtokuntain kokouksissa tehdään pöytäkirja, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun asianomainen johtokunta sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Johtokuntain pöytäkirjat tekee ja niiden lähtevät kirjelmät laatii asianomainen sihteeri.

Johtokuntain lähtevät kirjelmät ja muut toimituskirjat allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

7 §.

Työväenopisto on Helsingin kaupungin työväenopetuslaitosten tarkastajan tarkastuksen alainen, jolle viranpitäjälle on annettu erityinen johtosääntö.

8 §.

Työväenopistossa annetaan opetusta osin yhtäjaksoisten luentosarjain tai erillisten esitelmäin muodossa, osin käytännöllisenä ohjauksena sitä varten sopivissa aineissa.

Opiston opetus kohdistuu seuraaviin aloihin:

1) yhteiskunnallinen ja taloudellinen opetus: historia, yhteiskuntaoppi, kansantalous ja sosialinen lainsäädäntö;

2) eetillinen opetus: etiikka, sielutiede ja kasvatusoppi;

3) luonnontieteellinen opetus:

a) fysiikka, kemia, tähtitiede, geologia, maantieto, kasvi- ja eläintiede; sekä

b) anatomia, fysiologia ja terveysoppi; samoin kuin

4) käytännöllinen opetus: ainekirjoitus, laskento, kielet, kirjanpito, talousoppi, samariittikurssit y. m.

Opetus on, mikäli mahdollista, järjestettävä huomioon ottaen työväestön elämän- ja työoloja. Opiston tulee pysyä syrjässä kaikista valtiollisista ja uskonnollisista riidoista.

9 §.

Työväenopiston toiminta jakautuu syyslukukauteen, joka alkaa syyskuun 15 ja päättyy joulukuun 15 päivänä, sekä kevätlukukauteen, joka alkaa tammikuun 15 ja päättyy huhtikuun 30 päivänä.

10 §.

Työväenopiston kumpaistakin osastoa johtaa eri johtajansa.

Johtajanvirat julistaa asianomainen osastojohtokunta siltä haettaviksi kolmenkymmenen päivän kuluessa ja ne täyttää kaupunginvaltuusto osastojohtokuntaa kuultuaan.

11 §.

Johtajan tulee:

1) hyvissä ajoin ennen lukukauden alkua laatia ja osastojohtokunnalle esittää lukukauden luento- ja opetusohjelma sekä ehdottaa sopivia luennoitsijoita ja opettajia;

2) muutoinkin valmistella osastojohtokunnan käsiteltävät asiat ja toimia esittelijänä sen kokouksissa;

3) toimia osastojohtokunnan sihteerinä;

4) opistossa luennoida neljä tuntia viikossa, joista tunneista kuitenkin enintään kaksi saa osastojohtokunnan luvalla vaihtaa muuhun, vastaavaan opetustoimintaan;

5) johtaa osastonsa opetusta ja valvoa sen järjestystä;

6) hoitaa ja kartuttaa osaston kirjastoa ja opetusvälineistöä;

7) osastojohtokunnan hyväksymäin kaavakkeitten mukaan pitää osaston kuulijain ja oppilaitten luetteloja sekä vastaanottaa ja opiston taloudenhoitajalle toimittaa näiden suorittamat maksut;

8) vuosittain ennen toukokuun 15 päivää laatia ehdotus osaston ja sen johtokunnan edellisen lukuvuoden aikaisesta toiminnasta annettavaksi vuosikertomukseksi; sekä

9) muutoin edistää opiston toimintaa, levittää tietoa sen tarkoituksesta ja työtavasta sekä tarvittaessa antaa neuvoja ja ohjeita luennoitsijoille ja opettajille.

Johtaja on oikeutettu opistosta erottamaan kuulijan tai oppilaan, joka on saattanut itsensä syypääksi järjestyksen tai hyvän tavan rikkomiseen.

12 §.

Luennoitsijoiksi sekä esitelmäsarjoja että erillisiä esitelmiä varten ottaa asianomainen osastojohtokunta etusijassa henkilöjä, jotka ovat suorittaneet tutkinnon yliopistossa tai muussa korkeakoulussa ja omaavat luennoimiskyvyn.

Käytännöllistä opetusta varten ottaa asianomainen osastojohtokunta opettajia lukuvuodeksi kerrallaan.

13 §.

Työväenopiston osastojen ynnä niiden johtokuntain vuosikertomukset annetaan lukuvuodelta ennen toukokuun loppua.

14 §.

Taloudenhoitajan velvollisuutena on yhteisen johtokunnan silmälläpidon alaisena huolehtia opistolle tarpeellisista huoneistoista, hoitaa sen talous ja avustaa johtajia meno- ja tulosääntöehdotusten laadinnassa.

15 §.

Opetuksesta suoritettavat maksut määrää yhteinen johtokunta joka lukuvuodeksi. Yhdistykset ja ammattiosastot, jotka jäsenilleen ja näiden perheille lunastavat vähintään 25 lukukausikorttia, saavat 20 %:n hinnanalennuksen.

16 §.

Työväenopiston kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Liite III.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallituksen ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin teknillisten laitosten hallitus, joka on välittömästi kaupunginvaltuuston alainen, hoitaa kaupungin vesijohto-, kaasu- ja sähkölaitoksen ynnä niihin kuuluvain laitteiden sekä näiden laitosten kassavirastojen hallintoa.

2 §.

Hallituksen velvollisuutena on erityisesti:

a) rahatoimikamarin ohjeiden mukaisesti järjestää kaupungin katujen, ranta-

siltain ja yleisten paikkain valaistus sekä valvoa sitä, jota paitsi hallituksen on kamarille tehtävä esityksiä siihen tarpeellisista muutoksista ja parannuksista;

b) pitää silmällä kaupungissa sijaitsevia, mutta kaupungille kuulumattomia valaistus- ja voimajohtoja sekä valvoa sellaisista johdoista voimassa olevain määräysten noudattamista;

c) vuosittain yksissä neuvoin kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa laatia kaupungin katuverkkoa koskevain töiden ohjelma;

d) pyynnöstä antaa kaupungin viranomaisille lausuntoja ja tietoja toimintansa yhteydessä olevista asioista;

e) kaupungin teknillisten laitosten virkain täyttämisessä noudattaa mitä siitä on mainittujen laitosten johtosäännöissä määrätty;

f) antaa toimiohjeet kaupungin teknillisten laitosten toimitusjohtajille ja viranpitäjille;

g) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon, inventtaukseen samoin kuin kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden valvoa sekä Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännössä että eri teknillisten laitosten kassavirastoille vahvistetuissa johtosäännöissä olevien määräysten noudattamista; niin myös

h) vuosittain ennen huhtikuun 15 päivää kaupunginvaltuustolle antaa kertomukset omasta ja teknillisten laitosten edellisen vuoden aikaisesta toiminnasta.

3 §.

Hallitukseen kuuluu viisi jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan. Jollei kukaan jäsenistä ole samalla rahatoimikamarin jäsen, on kamarilla oikeus hallituksen kokouksiin määrätä edustajakseen yksi jäsenensä, joka on oikeutettu ottamaan osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin.

Jos jäsen eroaa ennen toimikauden päättymistä, tulee hallituksen siitä ilmoittaa kaupunginvaltuustolle uuden jäsenen valitsemiseksi siksi ajaksi, mikä eronneella on jäljellä.

Hallituksen jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

Hallitusta avustavat sen ottama sihteeri sekä tarpeelliset apulaiset, jotka niinikään hallitus ottaa.

4 §.

Hallituksen jäsenistä valitsee kaupunginvaltuusto vaalitilaisuudessa yhden hallituksen puheenjohtajaksi ja toisen sen varapuheenjohtajaksi vuodeksi kerrallaan.

5 §.

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneinä kokouksessa saapuvilla olemasta valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Hallitus on päätösvaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

6 §.

Esittelijöinä hallituksen kokouksissa toimivat teknillisten laitosten toimitusjohtajat, kukin laitoksensa puolesta.

Esittelijäin tulee hyvissä ajoin ennen kutakin kokousta puheenjohtajalle antaa esiintyväin asiain luettelo.

7 §.

Hallituksen kokouksissa tekee sihteeri pöytäkirjan, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun hallitus sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Hallituksen lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

Teknillisten laitosten puolesta tehtävät välikirjat ja sitoumukset allekirjoittaa asianomaisen laitoksen puolesta toimitusjohtaja tai, hänen ollessa estyneenä, laitoksen apulaisjohtaja ja varmentaa hallituksen siihen valtuuttama virkamies.

8 §.

Kaasun lämpöarvoa, veden, kaasun ja sähkövirran kulutustaksoja sekä johtojen liittämisessä noudatettavia sääntöjä ja ehtoja koskevista asioista tulee hallituksen tehdä ehdotuksia rahatoimikamarille, joka oman lausuntonsa keralla antaa ehdotukset kaupunginvaltuuston tutkittaviksi ja vahvistettaviksi.

9 §.

Toimeenpantavasta vesi-, kaasu- tai sähköjohtoverkon laajentamisesta, uusimisesta tai täydentämisestä tulee hallituksen ilmoittaa kaupungin yleisten töiden hallitukselle, jonka on, ellei muusta menettelytavasta ole sovittu, rakennuskonttorin toimesta korvausta vastaan teetettävä kaikki tämän johdosta katuverkossa tarpeellisiksi käyvät työt.

10 §.

Hallituksella on valta myöntää sopiville henkilöille ja liikkeille oikeus suorittaa johtotöitä sekä, kun tarpeelliseksi katsoo, peruuttaa tämä oikeus.

11 §.

Hallituksen kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Liite IV.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin yleisten töiden hallituksen ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin yleisten töiden hallituksella, joka on välittömästi kaupunginvaltuuston alainen, on tehtävänä valvoa kaupungin yleisiä töitä.

Hallituksen alaisena on kaupungin rakennuskonttori kokonaisuudessaan.

2 §.

Hallituksen velvollisuutena on erityisesti:

a) valvoa, että kaupungin yleisiä töitä varten myönnetyt määrärahat käytetään tarkoituksen ja kaupungin edun mukaisella tavalla;

b) ellei kaupunginvaltuusto muuta määrää, vahvistaa alaansa kuuluvien kaupungin yleisten töiden ohjelma ja valvoa niiden teettämistä;

c) tutkia rakennusten, katujen, rantasiltain, istutusten y. m. uutis- tai muutostöitä varten laaditut piirustukset ja kustannusarviot;

d) tutkia ja hyväksyä tarveaineiden, työkalujen y. m. hankintatarjoukset sekä töiden urakkatarjoukset;

e) vuosittain yksissä neuvoin kaupungin teknillisten laitosten hallituksen kanssa laatia kaupungin katuverkkoa koskevien töiden ohjelma;

f) kaupungin teknillisten laitosten hallituksen pyynnöstä ja sen kustannuksella teettää kaikki kaupungin vesi-, kaasu- ja sähköjohtojen laajentamiseen, uusimiseen tai täydentämiseen kuuluvat, katuverkossa tarpeelliset työt;

g) valvoa kaupungin puistojen ja istutusten sekä metsäin hoitoa;

h) ratkaista ne rakennuskonttorin töitä koskevat kysymykset, jotka kohdistuvat työajan pituuteen, työpalkkain määrään sekä työehto- ja muihin sopimuksiin;

i) huolehtia, että ehdotukset tarpeellisiksi kaupunginasemakaavan laajennuksiksi ajoissa laaditaan, sekä sellaisista asioista rahatoimikamarille tehdä perusteltu esitys;

j) tehdä ehdotuksia tarpeen vaatimasta kaupungin kulkulaitosten kehittämisestä sekä sen katu- ja viemäriverkon laajentamisesta;

k) rakennuskonttorin virkain täyttämisessä noudattaa mitä siitä konttorin johtosäännössä määrätään;

l) muutoin käsitellä kaupunginvaltuuston, maistraatin tai rahatoimikamarin sille lähettämät asiat ja pyynnöstä antaa kaupungin viranomaisille lausuntoja ja tietoja toimintansa yhteydessä olevista asioista;

m) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon, inventaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden valvoa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksen ynnä rakennuskonttorin tiliviraston johtosäännöissä olevain määräysten noudattamista; niin myös

n) vuosittain ennen kesäkuun loppua antaa kaupunginvaltuustolle kertomukset omasta ja rakennuskonttorin edellisen vuoden aikaisesta toiminnasta.

3 §.

Hallitukseen kuuluu seitsemän jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan. Jollei kukaan jäsenistä ole samalla rahatoimikamarin jäsen, on kamarilla oikeus hallituksen kokouksiin määrätä edustajakseen yksi jäsenensä, joka on oikeutettu ottamaan osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin.

Jos jäsen eroaa ennen toimikauden päättymistä, tulee hallituksen siitä ilmoittaa kaupunginvaltuustolle uuden jäsenen valitsemiseksi siksi ajaksi, mikä eronneella on jäljellä.

Hallituksen jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

Hallitusta avustaa sen ottama sihteeri.

4 §.

Hallituksen jäsenistä valitsee kaupunginvaltuusto vaalitilaisuudessa yhden hallituksen puheenjohtajaksi ja toisen sen varapuheenjohtajaksi vuodeksi kerrallaan.

5 §.

Hallitus kokoontuu säännöllisesti kerran viikossa ja sillä välin tarpeen vaatiessa puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneinä kokouksessa saapuvilla olemasta valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Hallitus on päätösvaltainen, kun vähintään neljä jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella äänтenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

6 §.

Esittelijöinä hallituksen kokouksissa toimivat sekä kaupungininsinööri että rakennuskonttorin asianomaiset osastopäälliköt, kukin osastonsa puolesta.

Esittelijäin tulee hyvissä ajoin ennen kutakin kokousta puheenjohtajalle antaa esiintyväin asiain luettelo.

7 §.

Hallituksen kokouksissa tekee sihteeri pöytäkirjan, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun hallitus sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Hallituksen lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

Välikirjat ja sitoumukset allekirjoittaa kaupungininsinööri tai, hänen ollessa estyneenä, rakennuskonttorin asianomainen osastopäällikkö sekä varmentaa hallituksen siihen valtuuttama virkamies.

8 §.

Hallituksen kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Liite V.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin sosialilautakunnan johtosääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin sosialilautakunnalla, joka on välittömästi kaupunginvaltuuston alainen, on tehtävänä käsitellä kunnallisia työväen- ja asumusasioita.

2 §.

Siinä kohden tulee sosialilautakunnan:

1) seurata kaupungin työväen- ja asumusolojen kehitystä sekä tehdä aloitteita niiden parantamiseksi;

2) antaa lausuntoja työväen- ja asumusasioista;

3) käsitellä muita yleisen tehtävänsä yhteydessä olevia ja kaupunginvaltuuston sille antamia asioita;

4) panna täytäntöön alaansa kuuluvat, kaupunginvaltuuston päättämät toimenpiteet;

5) pitää silmällä työväenluokan parasta tai asumusolojen parantamista edistäviä laitoksia, joille kunta on myöntänyt jonkinlaisia etuja;

6) hoitaa kunnan omistamia vuokra-asuntoja;

7) tarpeen vaatiessa laatia ja kaupunginvaltuuston vahvistettaviksi antaa ehdotuksia toimialaansa kuuluvain eri hallintohaarain toiminnan järjestämistä tarkoittaviksi säännöiksi;

8) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon, inventaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä; samoin kuin

9) vuosittain, ennen maaliskuun loppua kaupunginvaltuustolle antaa kertomus edellisen vuoden aikaisesta toiminnastaan.

3 §.

Sosialilautakuntaan kuuluu seitsemän jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan.

Tärkeämpiä asuntopoliittisia kysymyksiä käsiteltäessä ovat lautakunnan lisäjäseninä asuntotarkastaja ja asemakaava-arkkitehti.

Jos jäsen eroaa ennen toimikauden päättymistä, tulee lautakunnan siitä ilmoittaa kaupunginvaltuustolle uuden jäsenen valitsemiseksi siksi ajaksi, mikä eronneella on jäljellä.

Lautakunnan jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

4 §.

Sosialilautakunta valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jolleivät nämä vaalit ole yksimieliset, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdellä kertaa suhteellisella vaalilla, jossa sovelletaan samaa menettelyä kuin kaupunginvaltuutettujen vaalissa.

5 §.

Sosialilautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta niin usein, kuin hän harkitsee asiain laadun vaativan tai vähintään kaksi jäsentä sitä vaatii. Puheenjohtajan estyneenä ollessa antaa kutsun varapuheenjohtaja. Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneinä kokouksessa saapuvilla olemasta valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Lautakunta on päätösvaltainen, kun vähintään neljä jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella äänestenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi puheenjohtajan vaalissa, jonka ratkaisee arpa.

Kunnallispormestarilla ja kaupunginvaltuuston puheenjohtajalla on oikeus olla saapuvilla lautakunnan kokouksissa ja ottaa osaa keskusteluihin, ollen heille tätä varten annettava kirjallinen ilmoitus kunkin kokouksen ajasta.

6 §.

Eräitä asiaryhmiä käsittelemään voi lautakunta kokoontua jaostottain, joilla on valta päättää lautakunnan nimessä. Jaostossa johtaa puhetta lautakunnan siihen valitsema jäsen.

Asioita älköön jaostossa ratkaistaviksi otettako, ellei vähintään kolme jäsentä ole saapuvilla.

Ehdotuksen lautakunnan ja sen jaostojen väliseksi työnjaoksi laatii lautakunta ja vahvistaa kaupunginvaltuusto.

7 §.

Sosialilautakunnan sihteerintehtävät hoitaa sihteeri, jonka kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan esityksestä.

Sihteerillä, jonka tulee olla perehtynyt lautakunnan toimialaan kuuluviin asioihin, on erityisesti velvollisuutena;

1) esiteltäviksi valmistella sekä esitellä lautakunnan käsiteltäviin kuuluvat asiat;

2) tehdä pöytäkirja lautakunnan ja sen jaostojen kokouksissa;

3) lautakunnalle antaa lausuntoja ja selvityksiä työväen- ja asumusasioista;

4) mikäli ei muuta säädetä, pitää lähinnä silmällä lautakunnan ylivalvonnan alaisia kunnallisia tai kunnan avustamia laitoksia;

5) laatia ja vuosittain ennen helmikuun loppua lautakunnalle antaa ehdotus kertomukseksi lautakunnan edellisen kalenterivuoden aikaisesta toiminnasta; sekä

6) muutoin noudattaa lautakunnan ja sen puheenjohtajan antamia määräyksiä.

8 §.

Sosialilautakunnan ja sen jaostojen kokouksissa tehdyissä pöytäkirjoissa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun tarpeelliseksi katsotaan. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Lautakunnan lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

9 §.

Sosialilautakunnan kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Liite VI.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin työnvälitystoimiston ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin työnvälitystoimiston tehtävänä on välittää työnhakijoille sopivaa työtä ja työnantajille tarpeellista työvoimaa.

Niin kauan kuin työnvälitystoimisto on Uudenmaan läänin piirityönvälityslaitoksena, on toimiston noudatettava mitä semmoisesta laitoksesta on erityisesti säädetty.

Työnvälitystoimiston toiminta kohdistuu kaikkiin ammatteihin ja molempiin sukupuoliin, ja on toimistossa tätä varten tarpeelliset osastot.

2 §.

Ylinnä johtaa työnvälitystoimistoa välittömästi kaupunginvaltuuston alainen johtokunta, jonka velvollisuutena on:

1) valvoa, että toimisto toimii voimassa olevain asetusten ja ohjesääntönsä, kaupunginvaltuuston päätösten ja sosialihallituksen työnvälitysososton antamain ohjeiden mukaisesti;

2) tarpeen vaatiessa sosialihallituksen työnvälitysosastolle ja kaupungin viranomaisille tehdä esityksiä toimenpiteistä työttömyyden ja sen seurausten lieventämiseksi tällä paikkakunnalla ja erittäinkin asettua yhteistoimintaan paikkakunnan muiden työttömyyden vastustamiseksi toimivien liittymäin ja laitosten kanssa;

3) vahvistaa toimiston järjestyssäännöt ja työjärjestys;

4) määrätä toimiston aukioloaika;

5) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, laskujen hyväksymiseen ja kirjanpanoon, inventaukseen sekä kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä; samoin kuin

6) vuosittain ennen huhtikuun loppua kaupunginvaltuustolle antaa kertomus toimiston edellisen kalenterivuoden aikaisesta toiminnasta.

3 §.

Johtokuntaan kuuluu viisi jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan.

Johtokunta valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jolleivät nämä vaalit ole yksimieliset, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdellä kertaa suhteellisella vaalilla, jossa sovelletaan samaa menettelyä kuin kaupunginvaltuutettujen vaalissa.

Johtokunnan jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

4 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneinä kokouksessa saapuvilla olemasta valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi puheenjohtajan vaalissa, jonka ratkaisee arpa.

5 §.

Johtokunnan kokouksissa tehdään pöytäkirja, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun johtokunta sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Johtokunnan lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa työnvälitystoimiston johtaja johtokunnan sihteerinä.

6 §.

Työnvälitystoimiston palveluksessa on toimistonjohtaja sekä tarpeellinen määrä osastonjohtajia, vakinaisia ja ylimääräisiä apulaisia ynnä vahtimestareja.

Toimistonjohtajan valitsee kaupunginvaltuusto, sen jälkeen kuin virka on johtokunnan toimesta ollut kolmekymmenen päivän kuluessa siltä haettavana ja se on antanut lausunnon hakijoista.

Osastonjohtaja ja vakinaiset apulaiset ottaa johtokunta toimistonjohtajaa kuultuaan.

Ylimääräiset apulaiset ja vahtimestarit ottaa toimistonjohtaja.

7 §.

Toimistonjohtajan velvollisuutena on:

1) johtaa ja jakaa työnvälitystoimiston työt;

2) osastonjohtajain avustamana hoitaa toimiston kirjeenvaihto välitysasioissa;

3) hoitaa toimiston talous ja kirjanpito;

4) toimia toimiston johtokunnan sihteerinä;

5) seurata kaupungin ja sen ympäristön työmarkkinoita, antaa siitä tietoja työnhakijoille ja työnantajille sekä tarpeen vaatiessa tehdä siitä ilmoituksia sosialihallituksen työnvälitysosastolle ynnä toimiston johtokunnalle ja muille kunnan viranomaisille;

6) valvoa, että toimiston välitystoiminnassa syntynyt tilastoaineisto sekä korttiluettelo pidetään asianmukaisessa kunnossa;

7) sosialihallituksen työnvälitysosastolle antaa kuukausiraportit ja vaaditut tiedot työnvälityksestä;

8) vuosittain ennen huhtikuun 15 päivää laatia ehdotus kertomukseksi toimiston edellisen vuoden aikaisesta toiminnasta;

9) vuosittain syyskuun alkupuoliskolla laatia ja johtokunnalle antaa ehdotus toimiston seuraavan vuoden menosäännöksi; samoin kuin

10) muutoin noudattaa työnvälityksestä voimassa olevia asetuksia ja säännöksiä sekä johtokunnan antamia määräyksiä.

8 §.

Osastonjohtajain ja apulaisten tulee noudattaa työnvälityksestä voimassa olevia asetuksia ja säännöksiä sekä toimistonjohtajan antamia määräyksiä ja ohjeita.

9 §.

Työnvälitystoimiston tulee sekä työnantajilta että työnhakijoilta hankkia vahvistettujen kaavakkeiden täyttämiseen tarpeelliset tiedot.

Toimisto osoittaa työtä työnantajain ja työnhakijain toivomusten mukaisesti, etusijassa kuitenkin Helsingin kaupungissa asuville, työnpuutteen johdosta työttömille henkilöille ja näistä etupäässä niille, joilla on perhe elätettävänä.

Välittäessään työtä tämän kaupungin ulkopuolella sijaitsevalle paikkakunnalle tulee toimiston katsoa, että työnantajan ja työnhakijan välillä tehdään sopimus työehdoista ja matkakulujen korvauksesta, ja on semmoinen sopimus merkittävä toimiston kirjoihin.

10 §.

Välitys on maksuton sekä työnantajalle että työnhakijalle.

11 §.

Työriidan aikaansaama työnseisaus ei aiheuta muutosta työvälitystoimiston toimintaan. Kuitenkin tuleè toimiston hankkia tarkat tiedot riidan laadusta ja laajuudesta sekä siitä antaa ilmoituksia työnvälitystä pyytäville henkilöille.

12 §.

Jos työnhakija ei ole työnvälitystoimiston välityksellä saanut työtä, tulee toimiston pyynnöstä antaa hänelle siitä todistus.

13 §.

Työnvälitystoimiston toimintaa koskevat kantelut voidaan, kirjallisesti laadittuina, antaa johtokunnan puheenjohtajalle, jonka tulee ne esitellä johtokunnalle tarpeellista toimenpidettä varten.

14 §.

Työnvälitystoimiston kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Liite VII.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin palkkalautakunnan johtosääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin palkkalautakunnalla, joka on välittömästi kaupunginvaltuuston alainen, on tehtävänä hoitaa kaupungin palkkaus- ja eläkeasioita.

2 §.

Palkkalautakunnan velvollisuutena on siinä kohden:

a) käsitellä asiat, jotka kunnallisten viranpitäjäin palvelusehdoista voimassa olevan säännön mukaan ovat sen käsiteltäviä, ja valvoa mainitun säännön noudattamista;

b) kaupungin meno- ja tuloarvion laadinnassa avustaa rahatoimikamaria valmistelemalla kunnan palkkausoloja koskevia kysymyksiä;

c) valvoa, että yhdenmukaisia perusteita sovelletaan palkkaetuja määrättäessä kaupungin laitoksissa ja virastoissa palveleville, yhteismäärärahasta palkatuille viranpitäjille, jota tarkoitusta varten lautakunnan erityisesti tulee asianomaisilta johto- ja lautakunnilta hankkia tarpeelliset tiedot sekä kaupunginvaltuustolta asianhaarain vaatimat oikaisut:

d) kysymyksen ollessa eläkkeen myöntämisestä kunnalliselle viranpitäjälle, voimassa olevain määräysten perusteella käsitellä asia siinä järjestyksessä, kuin mainitut määräykset osoittavat;

e) kaupunginvaltuustolle tehdä kaupungin palkkaus- ja eläkeoloja koskevia esityksiä sekä sen ohessa kiinnittää huomiota palkka- ja eläkekysymysten käsittelyyn niin tämän kaupungin hallinnossa kuin muissakin kunnissa ja ulkomailla;

f) antaa kaupunginvaltuuston tai kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunnan pyytämät lausunnot ja selonteot sekä niinikään asianomaisille johto- ja lautakunnille niiden pyytämät lausunnot;

g) meno- ja tulosääntöehdotuksensa laadintaan, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon sekä inventtaukseen ja kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä; samoin kuin

h) vuosittain ennen maaliskuun loppua kaupunginvaltuustolle antaa kertomus edellisen vuoden aikaisesta toiminnastaan.

3 §.

Palkkalautakuntaan kuuluu viisi jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan.

Jos jäsen eroaa ennen toimikauden päättymistä, on lautakunnan siitä ilmoitettava kaupunginvaltuustolle uuden jäsenen valitsemiseksi siksi ajaksi, mikä eronneella on jäljellä.

Lautakunnan jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

Lautakuntaa avustavat sen ottama sihteeri sekä tarpeelliset apulaiset, jotka lautakunta niinikään ottaa.

4 §.

Lautakunnan jäsenistä valitsee kaupunginvaltuusto vaalitilaisuudessa yhden lautakunnan puheenjohtajaksi ja toisen varapuheenjohtajaksi vuodeksi kerrallaan.

5 §.

Palkkalautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneinä kokouksessa saapuvilla olemasta valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Lantakunta on päätösvaltäinen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

Kaupungin kunnallispormestarilla tai sillä, joka hänen virkaansa hoitaa, sekä kaupunginvaltuuston ja rahatoimikamarin puheenjohtajalla on oikeus olla saapuvilla lautakunnan kokouksissa ja ottaa osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin.

6 §.

Palkkalautakunnan kokouksissa tehdän pöytäkirja, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun lautakunta sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Lautakunnan lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

7 §.

Palkkalautakunnan kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Liite VIII.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin oikeusaputoimiston ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin oikeusaputoimiston tehtävänä on maksutta antaa apua oikeusasioissa niille kaupungin henki- tai kirkonkirjoissa oleville vähävaraisille henkilöille, jotka itse sitä suullisesti pyytävät.

2 §.

Oikeusaputoimiston toimintaa hoitavat oikeusavustaja niminen johtaja sekä oikeusavustajan apulainen.

3 §.

Oikeusaputoimistoa pitää silmällä välittömästi kaupunginvaltuuston alainen johtokunta, jonka velvollisuutena on:

a) antaa toimistolle ne tarkemmat määräykset, joita saattaa olla tarpeen tämän ohjesäännön määräysten lisäksi, sekä asianhaarain vaatiessa toimistolle tarpeellisia neuvoja ja tarpeellista apua;

b) käsitellä toimiston toimintaa koskevat kantelut;

c) vahvistaa toimiston tilastokaavakkeet;

d) määrätä toimiston aukioloajat sekä miten niistä on ilmoitettava; samoin kuin

e) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, inventtaukseen sekä kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä.

4 §.

Johtokuntaan kuuluu viisi jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan.

Johtokunta valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jolleivät nämä vaalit ole yksimieliset, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdellä kertaa suhteellisella vaalilla, jossa sovelletaan samaa menettelyä kuin kaupunginvaltuutettujen vaalissa.

Johtokunnan jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

5 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneenä kokouksessa saapuvilla olemasta valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella ääntenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi puheenjohtajan vaalissa, jonka ratkaisee arpa.

6 §.

Johtokunnan kokouksissa tehdään pöytäkirja, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun johtokunta sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Johtokunnan lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa oikeusavustaja johtokunnan sihteerinä.

7 §.

Oikeusaputoimisto on pidettävä avoinna arkipäivin tarpeellisena aikana aamupäivällä sekä sen lisäksi vähintään kahdesti viikossa iltapäivin aikoina, jolloin työntekijät voivat siellä käydä työnsä estämättä.

Toimiston toiminnasta ja aukioloajoista tulee olla ilmoitus niiden kaupungissa ilmestyväin päivälehtien päivälistassa, joita oikeusavun etsijät enimmin lukevat, jota paitsi ne on muutoinkin saatettava sopivalla tavalla tiedoksi.

8 §.

Oikeusavustaja ja oikeusavustajan apulainen ovat, elleivät esiinny oikeuksissa tai virastoissa, velvolliset oleskelemaan oikeusaputoimistossa sen aukioloaikoina sekä silloin vastaanottamaan oikeusavun etsijöitä, oikeusavustaja etusijassa ja oikeusavustajan apulainen sikäli kuin tarve vaatii.

9 §.

Oikeusaputoimiston tulee sillä kielellä, suomen tai ruotsin, jota oikeusavun etsijä käyttää, vastata tehtyihin kysymyksiin sekä kulloinkin esillä olevassa asiassa ja siihen kuuluvissa oikeusseikoissa antaa neuvoja ja tietoja, joita avunetsijän tai yhteisön etu saattaa vaatia.

10 §.

Tarpeen vaatiessa tulee oikeusaputoimiston oikeusavun etsijän puolesta aloittaa ja hoitaa kirjeenvaihto yksityisten henkilöjen kanssa sekä, edellyttäen

että varattomuudentodistus näytetään, oikeusavun etsijän puolesta käyttää puhevaltaa kaupungin raastuvanoikeudessa ja laatia muille viranomaisille annettavat kirjoitukset, ollen niissä käytettävä oikeusavun etsijän kieltä, suomea tai ruotsia.

Tärkeämmissä jutuissa tulee oikeusavustajan esiintyä oikeudessa; pienemmät jutut voi oikeusavustajan apulainen ajaa.

11 §.

Jos oikeusavun etsijä ei voi esittää todistelua vaatimuksensa tueksi taikka jos muusta syystä sen hyväksymistä ei ole odotettavana, voi oikeusaputoimisto kieltäytyä aloittamasta pyydettyä oikeudenkäyntiä asiassa.

Siihen katsomatta mitä 1 momentissa säädetään, on toimisto niinikään oikeutettu epäämään pyynnön, joka tarkoittaa kanteen ajamista pienemmissä rikosasioissa tai vastaajan puhevallan käyttämistä virallisen syyttäjän vireille panemassa jutussa.

Rikosjutut, jotka virallinen syyttäjä on velvollinen ajamaan, on oikeusavun etsijä neuvottava ilmoittamaan tälle.

12 §.

Kaikki oikeusaputoimiston käsittelemät asiat merkitään diariin siten, että asia kirjoitetaan lomakkeelle, jossa mainitaan päivä, jona oikeusavun etsijä on toimistossa käynyt, sekä oikeusavun etsijän täydellinen nimi ynnä ammatti tai arvonimi ja asunto-osoite, ollen lomakkeeseen sitten tarkoin merkittävä toimiston toimenpiteet sekä päivä, jona niihin on ryhdytty, tulos, mikä toimenpiteistä on ollut, ynnä päivä, jona tulos on saavutettu tai toimisto siitä saanut tiedon, sekä asian lopullinen päätös.

Nämä lomakkeet numeroidaan järjestysjaksoon ja säilytetään.

Kaikki diariin merkityt asiat on luetteloitava.

Lähtevät kirjeet jäljennetään.

13 §.

Oikeusavun etsijäin käyntien ja asiain luvusta, viimeksi mainittujen laadusta ja oikeusavun etsijäin ammateista tulee oikeusaputoimiston laatia tilasto.

14 §.

Jos oikeusavun etsijä on sitä mieltä, ettei oikeusaputoimisto täytä velvollisuuttaan, tai jos oikeusavun etsijä on saamaansa apuun tyytymätön, kannelkoon siitä johtokunnalle, jonka tulee, toimistoa kuultuaan ja asian selvitettyään, viivyttelemättä antaa siitä päätöksensä.

Jos 1 momentissa mainittua tyytymättömyyttä ilmaantuu, tulee oikeusaputoimiston antaa oikeusavun etsijälle selvä ilmoitus, mitä sanotussa momentissa mainitun kantelun perille ajamisessa on noudatettava.

15 §.

Oikeusavustajan valitsee kaupunginvaltuusto, sen jälkeen kuin virka on oikeusaputoimiston johtokunnan toimesta ollut kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana ja se on antanut lausunnon hakijoista.

Oikeusavustajan apulaisen asettaa johtokunta julistettuaan viran kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavaksi ja oikeusavustajan annettua lausunnon hakijoista.

Kumpaisellakin oikeusavustajalla pitää olla sellainen lainopillinen tutkinto, joka vaaditaan tuomarinviran toimittamiseen, sekä sen jälkeen hankittua riittävää käytännöllistä kokemusta lainopillisella alalla.

16 §.

Oikeusavustajan ja oikeusavustajan apulaisen virkaloman ajan määrää vuosittain oikeusaputoimiston johtokunta, jonka on katsottava, etteivät molemmat avustajat yhtaikaa nauti lomaa.

Oikeusavustajan virkaloman aikana sekä hänen ollessa muusta syystä estyneenä virkaansa toimittamasta hoitaa hänen virkaansa oikeusavustajan apulainen.

Oikeusavustajan apulaisen viransijaisen sinä aikana, jona hän nauttii virkalomaa tai hoitaa oikeusavustajan virkaa, palkkaa kaupunki.

17 §.

Oikeusavustaja ja oikeusavustajan apulainen eivät saa yksityisinä asianajajina ottaa ajaakseen juttuja tai asioita, jotka on esitetty oikeusaputoimistolle, eivätkä myöskään neuvoessaan avunetsijää toisen asianajajan luo nimeltä mainita eikä muutoin osoittaa ketään erityistä asianajajaa.

18 §.

Oikeusaputoimiston tulee vuosittain ennen helmikuun loppua toimiston johtokunnalle antaa kertomus edellisen vuoden aikaisesta toiminnastaan, jonka kertomuksen johtokunta sitten lähettää kaupunginvaltuustolle niine huomautuksineen, joihin katsoo syytä olevan.

19 §.

Mitä oikeusavustaja ja oikeusavustajan apulainen ovat oikeusavun etsijältä saaneet tietää, älköön tarpeettomasti kellekään ilmaistako.

20 §.

Oikeusaputoimiston ja sen johtokunnan kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

21 §.

Tätä ohjesääntöä tulee tarpeellisen määrän suomen- ja ruotsinkielisinä olla saatavana oikeusaputoimiston odotushuoneessa.

Liite IX.

Ehdotus:

Helsingin kaupunginmuseon ohjesääntö.

1 §.

Helsingin kaupunginmuseon tarkoituksena on koota, hoitaa ja pitää näytteillä esineitä, jotka ovat omansa valaisemaan kaupungin historiaa, ulkoasua ja yhteiskuntaelämää.

2 §.

Ylinnä johtaa museota välittömästi kaupunginvaltuuston alainen johtokunta, jonka velvollisuutena on:

a) hankkia kuvia kaupungista joko ostamalla vanhempia näköalakuvia tai järjestelmällisesti kuvauttamalla muutoksen alaisiksi tai hävitettäviksi tulevia kaupungin- ja katuosia sekä huomattavampia rakennuksia;

b) huolehtia, milloin käy päinsä, tärkeämpäin tapahtumienkin säilyttämisestä kuvain avulla;

c) koota kaupungin historialle arvokkaita esineitä, niinkuin muistoja kaupungissa toimineista laitoksista, yhteiskunnan merkkimiesten muotokuvia, sivistyshistoriallisia esineitä yksityiskodeista, kaupungin historiaan kohdistuvia käsikirjoituksia ja painotuotteita sekä kaupungissa ilmestyviä sanomalehtiä;

d) huolehtia museon kokoelmain luetteloimisesta, järjestämisestä, hoitamisesta ja näytteillepanosta;

e) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon, inventaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä; samoin kuin

f) vuosittain ennen tammikuun loppua kaupunginvaltuustolle antaa kertomus omasta ja museon edellisen vuoden aikaisesta toiminnasta.

3 §.

Johtokuntaan kuuluu kolme jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan.

Johtokunta valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jolleivät nämä vaalit ole yksimieliset, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdellä kertaa suhteellisella vaalilla, jossa sovelletaan samaa menettelyä kuin kaupunginvaltuutettujen vaalissa.

Johtokunnan jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

4 §.

Johtokunta kokoontuu kerran kuukaudessa, ei kuitenkaan kesäiseen aikaan, ja sitä paitsi tarpeen vaatiessa puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun kaksi jäsentä on saapuvilla ja päätöksestä yhtä mieltä.

Täysilukuisessa kokouksessa tehdään päätös yksinkertaisella ääntenenemmistöllä.

5 §.

Johtokunnan kokouksissa tehdään pöytäkirja, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun johtokunta sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Johtokunnan lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa museon intendentti johtokunnan sihteerinä.

6 §.

Museon palveluksessa on intendentti, vahtimestari, jonka tulee asua museon läheisyydessä, sekä tarpeellinen tilapäinen vartijahenkilökunta.

Tarpeen vaatiessa voidaan museoon sen lisäksi asettaa ylimääräisiä apulaisia.

Intendentin valitsee kaupunginvaltuusto, sen jälkeen kuin virka on johtokunnan toimesta ollut kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana ja se on antanut hakijoista lausunnon.

Muut viranpitäjät ottaa johtokunta intendenttiä kuultuaan.

7 §.

Intendentin velvollisuutena on:

a) lähinnä hoitaa museota sekä suorittaa ja valvoa siellä esiintyviä töitä;

b) toimia museojohtokunnan sihteerinä;

c) hoitaa museon talous;

d) vähintään kahdesti viikossa johtokunnan määrääminä aikoina olla museossa tavattavana; sekä

e) yleensä valvoa museon etuja.

8 §.

Museon kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

9 §.

Museo pidetään alhaisesta, johtokunnan määräämästä pääsymaksusta yleisölle avoinna aikoina, jotka niinikään johtokunta määrää.

Liite X.

Ehdotus:

Helsingin kaupungin musiikkilautakunnan johtosääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin musiikkilautakunnalla, joka on välittömästi kaupunginvaltuuston alainen, on tehtävänä hoitaa kaupungin musiikkiyrityksiä ja käsitellä muut kunnalliset musiikkiasiat.

2 §.

Helsingin kaupunginorkesteri nimisen, kaupungin voimassa pitämän orkesteriyrityksen hoitoon nähden on musiikkilautakunnan velvollisuutena:

a) valita vakinaiset johtajat sekä tarpeen vaatiessa tehdä sopimukset tilapäisten johtajain ja solistien kanssa;

b) orkesterinjohtoa kuultuaan ottaa tarpeellinen määrä soittajia sekä palkkalautakunnan ohjeiden mukaisesti määrätä heidän palkkansa ja muut palvelusehtonsa;

c) ottaa intendentti, joka samalla on kirjanpitäjä, sekä taloudenhoitaja ja kaupunginorkesterin kanslian palveluskunta samoin kuin vahvistaa intendentin ja taloudenhoitajan toimiohjeet;

d) pitää silmällä kaupunginorkesterin taiteellista johtoa ja määrätä sen toimintaohjelma joka soitantokaudeksi;

e) ryhtyä toimiin kaupunginorkesterin esiintymiselle tarpeellisten huoneistojen hankkimiseksi sekä määrätä sen konserttien tilaus- ja kertalippujen hinnat ynnä sen esiintymisehdot muissa tilaisuuksissa;

f) vahvistaa kaupunginorkesterin jäsenten järjestyssäännöt, ratkaista saapuneet kantelut ja kurinpitoasiat sekä käsitellä sen tutkittaviksi annetut, orkesteriyrityksen palveluksessa olevain henkilöjen väliset riitakysymykset;

g) valvoa kaupunginorkesterin talouden hoitoa; sekä

h) ylipäätään pitää silmällä, että kaupunginorkesteria käytetään musiikkielämän edistämiseksi ja kaupungin eduksi.

Musiikkilautakunnalla on oikeus kaupunkia velvoittavalla voimalla tehdä kaupunginorkesterin toimintaan kohdistuvia sopimuksia.

Musiikkilautakunta voi poikkeustapauksissa ja lyhyenlaiseksi ajaksi, kun musiikkielämää haittaamatta voi käydä päinsä, sallia kaupunginorkesterin esiintyä toisella paikkakunnalla.

3 §.

Musiikkilautakunnan asiana on muutoin:

a) niin taiteelliselta kuin taloudelliseltakin kannalta pitää silmällä niitä musiikkiyrityksiä, jotka kaupungilta saavat kannatusapua;

b) valvoa, että kaupungin teatteriyrityksille myöntämät apurahat käytetään tarkoitukseensa sekä että näihin apurahoihin liittyvät ehdot asianmukaisesti täytetään;

c) vastaanottaa hakemuksia, jotka tarkoittavat musiikki- ja teatteriyritysten kannatusapujen merkitsemistä kaupungin vakinaiseen menosääntöön, sekä semmoisista hakemuksista antaa rahatoimikamarille lausunnot, joissa, jos tarpeelliseksi katsotaan, esitetään kannatusapujen nauttimisehdot;

d) kaupunginvaltuustolle pyynnöstä antaa lausuntoja musiikkiasioista;

e) tehdä aloitteita toimialaansa kuuluvissa asioissa ja kaupunginvaltuustolle esityksiä sellaisista asioista;

f) meno- ja tulosääntöehdotuksen laadintaan, kannantavarain säilytykseen, tilitykseen ja kirjanpitoon, laskujen hyväksymiseen ja kirjaanpanoon, invënttaukseen sekä kiinteistö- ja kalustoluettelojen laadintaan nähden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä; niin myös

g) vuosittain ennen lokakuun loppua antaa kaupunginvaltuustolle kertomus omasta ja kaupungin-orkesterin edellisen vuoden aikaisesta toiminnasta.

4 §.

Musiikkilautakuntaan kuuluu viisi jäsentä, jotka kaupunginvaltuusto valitsee kalenterivuodeksi kerrallaan. Kaupunginorkesterin palveluksessa olevia henkilöjä ei voi lautakuntaan valita.

Jos jäsen eroaa ennen toimikauden päättymistä, tulee lautakunnan siitä ilmoittaa kaupunginvaltuustolle uuden jäsenen valitsemiseksi siksi ajaksi, mikä eronneella on jäljellä.

Lautakunta valitsee vuosittain keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jolleivät nämä vaalit ole yksimieliset, valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdellä kertaa suhteellisella vaalilla, jossa sovelletaan samaa menettelyä kuin kaupunginvaltuutettujen vaalissa.

Lautakunnan jäsenet saavat palkkiota kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

Lautakuntaa avustaa sen ottama sihteeri.

5 §.

Musiikkilautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai, hänen ollessa estyneenä, varapuheenjohtajan kutsusta. Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneinä kokouksessa saapuvilla olemasta valitaan tilapäinen puheenjohtaja.

Lautakunta on päätösvaltainen, kun vähintään kolme jäsentä on saapuvilla ja ottaa osaa päätökseen.

Päätös tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä; äänten käydessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni, paitsi puheenjohtajan vaalissa, jonka ratkaisee arpa.

6 §.

Musiikkilautakunnan kokouksissa tehdään pöytäkirja, jossa on mainittava läsnäolevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeksi mainitut lyhyin perusteluin, kun lautakunta sen katsoo tarpeelliseksi. Jos päätös tehdään äänestämällä, on jäsenellä oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi.

Lautakunnan lähtevät kirjelmät allekirjoittaa puheenjohtaja ja varmentaa sihteeri.

7 §.

Musiikkilautakunta voi tarpeen vaatiessa kokouksiinsa pyytää asiantuntijoita sekä soitannollisten yritysten, seurain ja liittymäin edustajia taikka niihin kutsua kaupunginorkesterin johtajat tai intendentin taikka orkesterin jäsenten edustajia, ollen siten kutsutuilla oikeus ottaa osaa lautakunnan keskusteluihin, mutta ei päätöksiin.

8 §.

Musiikkilautakunnan ja kaupunginorkesterin kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino 1921.

Esitys Korkeasaaren ja Seurasaaren vastaisesta hoidosta.

HELSINGIN KAUPUNGIN

RAHATOIMIKAMARI

Syysk. 17 p:nä 1920.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1036.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto lähetepäätöksellä helmikuun 11 päivältä 1920 on anonut rahatoimikamarin lausuntoa komitean mietinnöstä Korkeasaaren ja Seurasaaren vastaista hoitoa koskevasta asiasta, on rahatoimikamari tämän kysymyksen yhteydessä käsitellyt Valtuuston lähetteen mukana toukokuun 22 päivältä 1917 kamarille lausunnon antamista varten toimitettua „Societas pro Fauna et Flora Fennica“ seuran Kaupunginvaltuustolle tekemää anomusta luonnonsuojeluslautakunnan asettamista koskevassa asiassa.

Sekä yllämainitusta komitean mietinnöstä että „Societas pro Fauna et Flora Fennica“ seuran anomuksesta on rahatoimikamari pyytänyt Yleisten töiden hallituksen lausuntoa. Yleisten töiden hallituksen lausunto perustuu hallituksen asiaa varten asettaman komitean ja kaupungin asemakaava-arkkitehdin esittämiin näkökohtiin. Jälkimäisen lausunto kohdistuu pääasiallisesti ulkomuseon siirtämiseen Seurasaarelta Meilahteen, ja on rahatoimikamari siitä jo kirjelmässä N:o 1022 syyskuun 1 päivältä 1920 tehnyt Kaupunginvaltuustolle esityksen. Yhtyen hallituksen asettaman komitean lausuntoon ehdottaa Yleisten töiden hallitus puolestaan:

a) että Korkeasaari olisi kokonaan luovutettava eläintarhan käytettäväksi, jotta tämä voitaisiin järjestää tarkoitustaan vastaavalla tavalla ja että kävijöiltä kannettaisiin pieni pääsymaksu, kuten kaikkialla muuallakin zoologisissa tarhoissa;

b) että Mustikkamaa, lukuunottamatta niitä osia, jotka nykyään ovat luovutetut teollisuustarkoituksia varten, ensi tilaisuudessa luovutettaisiin varsinaiseksi kansanpuistoksi;

c) että ulkomuseolle Seurasaarella, joka olisi säilytettävä kansanpuistona, vastaisuudessa luovutettaisiin sopiva alue Toivolan laaksossa Meilahdessa, ja että museolle olisi varattava sen hallussa nykyisin oleva alue rannan ja tien välillä, jotta sen rakennuksia ei tarvitsisi siirtää toiseen paikkaan ja

d) että saarten hoitoa ja luonnonsuojelusta varten asetettaisiin erityinen lautakunta ja että toimihenkilönä lautakunnan alaisena toimisi mahdollisimman suurella toimivallalla varustettu virkamies eli intendentti, joka, koska eläintarhan hoito tuskin tuottaa täyttä työmäärää, muutenkin olisi rahatoimikamarin käytettävissä.

Yleisten töiden hallitus esittää mielipiteensä perusteeksi:

että Kaupungin Yleisten töiden virkailijoilla jo nykyisine tehtävineen on yllin kyllin työtä;

että saarten hoitoon kuuluu myöskin tehtäviä, joihin, kuten eläintarhan järjestelyyn, vaaditaan erityisiä edellytyksiä ja ammattitietoja;

että saarten hoidon jakeleminen sen eri toimintatapaansa ja vaatimusten mukaan kahden viraston — hallituksen ja rahatoimikamarin — välillä, olisi käytännöllisesti hankalaa ja toimintakulkua hidastuttavaa sekä helposti johtaisi erimielisyyksin kummankin toimivallasta. Hallitus tulee siihen johtopäätökseen, että saaret laitoksineen myöskin omiin etuihinsa nähden parhaiten olisi yhden ainoan viraston hoidettavana ja päätösvallan alaisena, sekä esittää, että saarten hoitoa varten olisi asetettava erityinen lautakunta, jossa pätevät ammattimiehet olisivat edustettuina, kuten joku käytännöllinen liikemies, eläintieteellisesti sivistynyt koulu- tahi tiedemies sekä joku saarten yleiseen hoitoon perehtynyt henkilö. Tämä lautakunta, jolle myöskin annettaisiin tehtäväksi toimia luonnonsuojeluksen puolesta kaupungin luonnonmailla, tulisi luonnollisesti tarpeen vaatiessa kääntymään ammattilausuntoa ja avustusta varten Hallituksen puoleen. Toimihenkilönä lautakunnan alaisena toimisi edellä mainittu virkamies saarten intendenttinä, ja olisi hän sekä virka- että palkka-asemaansa nähden asetettava työnsä ja toimivaltansa mukaan muitten saman vertaisten kaupungin virkamiesten rinnalle.

Rahatoimikamari on puolestaan katsonut voivansa pääasiassa kannattaa komitean ja Yleisten töiden hallituksen lausumia mielipiteitä. Kuitenkin katsoo kamari mahdottomaksi toistaiseksi luovuttaa Korkeasaarta yksinomaan eläintarhan käytettäväksi syystä, että sopivista kansanpuistoista on edelleen puutetta olemassa eikä Mustikkamaata ilman järjestelyä voida heti kansanpuistoksi muuttaa. Korkeasaaren tulisi sen vuoksi kamarin mielestä toistaiseksi palvella kahta tarkoitusta: olla sekä kansanpuistona että eläintarhana.

Sen kautta että Mustikkamaan ne osat, jotka eivät ole luovutetut teollisuustarkoituksia varten, muodostettaisiin kansanpuistoksi, ei tosin Mustikkamaa kokonaan vielä tulisi olemaan kansanpuistona, mutta periaatteellisesti olisi luovuttu saaren edelleen kehittämisestä teollisuutta palvelemaan, ja ajan kysymykseksi jäisi, milloin koko Mustikkamaa luovutettaisiin kansanpuistoksi. Joka tapauksessa olisi Yleisten töiden hallitukselle tämän asian yhteydessä annettava toimeksi ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin, että kansanpuisto saataisiin syntymään Mustikkamaalle. Paitsi Korkea- ja Seurasaarta sekä Mustikkamaata voisi saman

hallinnon alle yhdistää Turholman kansanpuisto, joka nykyään on ollut sangen huonon hoidon ja silmälläpidon alaisena.

Mitä sitten saarten hoitoon tulee, ovat sekä asianomainen komitea että Yleisten töiden hallitus yksimieliset siitä, että saarten hoito jätettäisiin erityiselle virkamiehelle. Eri mieliä on vain ilmaantunut siinä, minkä viranomaisen alaisena mainittu virkamies tulisi toimimaan. Kun komitea esittää sanotun virkamiehen asettamista Yleisten töiden hallituksen alaiseksi, puoltaa taas mainittu hallitus „Societas pro Fauna et Flora Fennica" seuran esittämää luonnonsuojeluslautakuntaa. Kamari puolestaan on samaa mieltä kuin komiteakin, ette jo olemassa olevien lautakuntien lukumäärää pitäisi ilman erikoisen tähdellisiä syitä lisätä. Nyt kysymyksessä olevassa tapauksessa voinee saarien hoitaja eli intendentti aivan yhtä hyvin huoltaa luonnonsuojeluksesta kuin joku lautakunta, joka jonkun kerran vuodessa kokoontuisi. Kun Yleisten töiden hallitus ei ole halukas ottamaan saarien hallintoa huolekseen ja kun asialle muutoinkin näyttää olevan eduksi, että hallinto keskitetään yksiin käsiin, on rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että saarien intendentin tulisi saada mahdollisen suuret valtuudet toiminnassaan ja olisi hän asetettava suorastaan rahatoimikamarin alaiseksi kuitenkin niin, että Kaupunginvaltuusto valitsisi hänet toimeensa. Mutta tästä seikasta samoinkuin intendentin ohjesäännöstä pyytää rahatoimikamari, sittenkun Kaupunginvaltuusto on tehnyt asiassa periaatteellisen päätöksen, esittää oman ehdotuksensa.

Ulkomuseon suhteen on kamari jo kuten mainittu, tehnyt eri ehdotuksen.

Ylläesitetyn perusteella saa rahatoimikamari kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää:

että Korkeasaarta, joka vähitellen muodostetaan pää-asiallisesti eläintarhaksi, toistaiseksi käytetään myös kansanpuistona, kuten tähänkin saakka;

että Mustikkamaa luovutetaan kansanpuistoksi, ja että ne osat, joita ei ole vuokrattu teollisuustarkoituksiin ensi tilassa käytettäisiin tähän tarkoitukseen, jota varten Yleisten töiden hallitusta pyydetään tekemään asian vaatiman ehdotuksen;

että Korkea- ja Seurasaaren hoito jätettäisiin erityiselle rahatoimikamarin alaiselle ja Kaupunginvaltuuston valitsemalle virkamiehelle eli intendentille, joka saisi tehtäväkseen muidenkin kansanpuistojen ja n. s. luonnonalueiden hoidon, eritoten luonnon suojelusta silmällä pitäen; sekä

että rahatoimikamari saisi tehtäväkseen laatia niin hyvin ehdotuksen intendentin ohjesäännöksi kuin myös esityksen hänen palkkansa suuruudesta.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Aimo Ervasti.

Liite I.

Komitean mietintö Korkeasaaren ja Seurasaaren vastaista hoitoa koskevasta asiasta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kun Valtuusto 22 p. huhtikuuta v. 1919 oli asettanut komitean „laatimaan ehdotusta Korkeasaaren ja Seurasaaren vastaiseksi hoitamiseksi, erittäin huomioon ottamalla Korkeasaaren eläintarhan edelleen pysyttämisen", pyytävät allekirjoittaneet, tämän komitean jäsenet, jotka puheenjohtajaksi ovat valinneet tohtori Julius Ailion ja sihteeriksi kutsuneet mainittujen saarten intendentin maisteri Rolf Palmgrenin, kunnioittaen esittää seuraavaa:

Alkuaan ovat sekä Korkeasaari että Seurasaari aiotut yksinomaan kansanpuistoiksi, joissa pääkaupungin yleisö, etenkin sen lukuisa työväestö, voisi viettää kesäisiä joutohetkiään ja pyhäpäiviään vapaassa luonnonhelmassa. Myöhemmin on kuitenkin Korkeasaarelle (v. 1889) perustettu eläintarha ja Seurasaarelle (v. 1909) ulkomuseo. Näillä molemmilla laitoksilla on tosin sellaisenaan suuri kasvattava ja opettava tehtävä, mutta ne pyrkivät yhä enemmän ottamaan alaa varsinaiselta puistoalueelta. Niillä on omat tarkoituksensa ja omat vaatimuksensa, jotka osittain ovat ristiriitaisia kansanpuistojen torkoitukselle. Tästä molempain saarten kahtalaisesta tarkoituksesta johtuvat suurimmat vaikeudet saarten hoidon ja hallinnon järjestelyssä, jota komitea on suunnitellut seuraavalla tavalla.

Korkeasaari.

Kun eläintarhaa aikanaan suunniteltiin, lausui kysymyksen valmistamista varten Anniskeluyhtiön asettama komitea useita epäilyksiä eläintarhan sijoittamisesta Korkeasaarelle. Niinpä esitettiin m. m., että pääsy Korkeasaarelle on

suurena osana vuotta vaikeaa ja jäähänmenon- ynnä jäänlähtöaikoina melkein mahdotonta, että eläintarhan sijoittaminen saarelle olisi poikkeus alkuperäisestä tarkoituksesta pitää saarta rauhaisana virkistyspaikkana kaupungin työväestölle ja että saari on lisäksi merituulille alttiin asemansa vuoksi vähemmän sopiva eläintarhan paikaksi, koska useimmat eläimet ovat arkoja kylmänkostealle ilmastolle.

Nämä epäilykset pitävät kieltämättä paikkansa. Kokemus on lisäksi osoittanut saarella olevan tällaiselle laitokselle jokseenkin epäedulliset luonnonsuhteet maanpintaan ja -laatuun nähden, joten eläintarhan ylläpitäminen on vaatinut suhteellisesti suurempia kustannuksia kuin jos se olisi perustettu varta vasten ja yksinomaan tätä tarkoitusta varten luovutetulle, kautta vuoden helposti päästävälle ja topografisten suhteiden puolesta suotuisammalle paikalle. Edelleen on huomattava, ettei eläintarhaa ole voitu rajoittaa kansanpuistosta edes jossakin määrin erillään olevaksi alueeksi. Näistä syistä komitea on harkinnut mohdollisuuksia eläintarhan siirtämisestä johonkin sopivampaan paikkaan. Muuan tällainen paikka, joka hyvin vastaisi eläintarhalle asetettavia vaatimuksia ja joka sitä paitsi voisi pelastaa tulevaisuudelle vielä nykyään esiintyvän, erittäin runsaan lintumaailman, on Viikin lahden pohjukka. Sen rannoilla on vaihdellen metsämäkiä ja viljeltäviä paikkoja, jotka muodostaisivat edullisen alueen eläintarhalle. Vastaisuudessa kaupungin kasvaessa tännekin päin tulee seutu varmaan liitetyksi hyvillä kulkuneuvoilla muuhun kaupunkiin. Eläintarhan siirtämiseen olisi nykyinen ajankohta sopiva senkin puolesta, että suunnitellut uutisrakennukset ja kaikki suuremmat korjaustyöt ovat sodan vuoksi jääneet sikseen, joten taloudellinen tappio siitä pääomasta, joka on pantu Korkeasaaren eläintarhaan, vähenisi suhteellisen pieneksi. Mutta kun Viikin alueelle on suunniteltu laajaa tehdasaluetta satamalaitoksineen, täytynee mainitusta ajatuksesta luopua. Eikä kaupungilla näytä olevan eläintarhalle tarjottavana muutakaan tähän verrattavaa paikkaa.

Kun näin ollen Korkeasaari on ainoa kysymykseen tuleva paikka, olisi se komitean mielestä kokonaan luovutettava eläintarhan käytettäväksi, jotta tämä voitaisiin järjestää tarkoitustaan vastaavalla tavalla. Sen sijaan olisi läheinen paljoa suurempi Mustikkamaa, joka kaupungin rakennusviranomaisten eri kertoja esittämän mielipiteen mukaan olisi luovutettava kansanpuistoksi, mahdollisimman pian tähän tarkoitukseen käytettävä.

Eläintarhan — sen tarkoitusta ja hyödyllisyyttä komitealla, annetun tehtävänsä mukaan, ei ole syytä ottaa puheeksi — tulisi entisen ohjelmansa mukaan rajoittua pääasiallisesti kotimaiseen ja pohjoiseen eläimistöön ynnä sellaisten eläinten pitämiseen, joita sille lahjoittavat laitosta suosivat henkilöt ja joiden hoito tuottamatta sanottavia lisäkustannuksia muuten menee mukiin. Niin olisi eläintarha, sikäli kuin voidaan hankkia tilavia ja muuten tarkoituksenmukaisia häkkejä ja suojia, kartutettava siihen laajuuteen, mikä sillä oli ennen

sotaa. Tämä eläintarhan uudestaan kuntoonpano on pääasiallisesti rahakysymys. Komitea on arvioinut, että eläintarhan uudistaminen entiselleen kohottaisi Korkeasaaren vuotuiset ylläpitokustannukset nykyisin hinnoin ja palkoin arviolta noin 250,000 markkaan, lukuunottamatta puiston ja siihen kuuluvain laitosten hoitoon tarvittavaa noin 100,000 markan summaa. Tällöin on rehukustannukset arvioitu 140,000 markaksi, rehumestarin ja eläinten hoitajain palkat 60,000 markaksi ja kulut eläintenostosta, korjaustöistä, polttoaineista, valaistuksesta y. m. 50,000 markaksi. Sopivinta kuitenkin on, että puheenaoleva uudistus tapahtuu asteettain, esim. viiden vuoden kuluessa, joten kustannukset alussa eivät nousisi näin suuriksi.

Laitoksen luonteen kannalta katsoen tuntuu muuten kohtuulliselta, että kävijöiltä kannettaisiin pieni pääsymaksu, kuten kaikkialla muuallakin zoologisissa tarhoissa. Sellainen olisi omansa myös joissakin määrin poistamaan epäkohtaa, joka johtuu siitä, että rajattoman vapaa pääsy saarelle houkuttelee sinne kuritonta nuorisoa ja muuta itsensä hillitsemiseen tottumatonta kansanainesta. Jo kuluvana vuonna on koetteeksi kesäkuun 1 p:stä kannettu laivalipun yhteydessä pääsymaksuna aikuisilta 25 penniä, joten kertyi noin 20,000 markkaa. Tulot pääsymaksuista, jotka voisivat olla pienempiä sunnuntaisin ja juhlapäivinä, isompia arkipäivin, kasvaisivat varmaankin vastaisuudessa, jolloin kaupunki lisäksi voisi ottaa kulkuneuvotkin haltuunsa. Vaikka eläinten viihtyminen ja hoito sekä istutuksien kunnossa pito onkin vaativa suurempaa yleisön liikuntavapauden rajoittamista saarella kuin varsinaisessa kansanpuistossa, saanee pitää varmana, että Korkeasaari edelleenkin tulee olemaan yleisenä virkistyspaikkana työväellekin erittäin suosittu.

Mustikkamaan asema Sörnäisten puolen kaupunginosain läheisyydessä puoltaa osaltaan tämän saaren luovuttamista ulkoilmapuistoksi, niinkuin kaupungin asemakaava-arkkitehdin virastossa on suunniteltu. Siten luotaisiin myös Korkeasaaren eläintarhalle paljon otollisemmat edellytykset kuin tähän asti muodostua varsinaista tarkoitustaan vastaavaksi ja samalla yhdeksi kaupungin nähtävyyksistä.

Komitea ehdottaa sen vuoksi Valtuuston päätettäväksi,

että Korkeasaari luovutettaisiin yksinomaan eläintarhaksi, joka vähitellen on uudistettava entiseen laajuuteensa, ja

että Mustikkamaa ensi tilaisuudessa luovutetaan varsinaiseksi kansanpuistoksi.

Seurasaari.

Valtuusto on päätöksellään 9 p:nä toukokuuta 1911 suostunut siihen, että valtio saa Seurasaarelta noin 10 ha laajuisen alueen toukokuun 1 p:ään asti v. 1939. Lopullista sopimusta ei vielä tosin ole tehtynä, mutta mainittua päätöstä on kuitenkin katsottava kaupunkia velvoittavaksi. Komitean ei tarvitse lausua käsitystään siitä, missä määrin vanhaa kansankulttuuria edustava ulkomuseo ja mahdollimman tunnollisesti luonnontilassa säilytettävä kansanpuisto luonteeltaan sopivat yhteen. Viitaten alussa esitettyihin viikouksiin saaren hoidossa ja hallinnossa sen kahtailasen tarkoituksen takia, on lisäksi toteaminen, että mainittu päätös on epäedullinen kansanpuistolle, eikä se ole erikoisen suotuisa ulkomuseollekaan.

Jo takavuosina oli saari suurina juhlina täynnä ulkoilmaelämää viettävää yleisöä, jota tämä ihana luonnonhelmi vastakin, kaupungin väestön lisääntyessä, tulee varmaankin yhä suuremmassa määrässä houkuttelemaan puoleenssa. Mutta yllä mainittu Valtuuston päätös supistaa kansanpuistoaluetta 1/4 osalla. Mitä erittäin ulkomuseoon tulee, olisi sille edullista, jos se saisi vapaasti hallita ja tarkoituksensa mukaan muodostella aluettaan. Lopulliseen sopimukseen ulkomuseoalueen luovuttamisesta on kuitenkin aiottu m. m. se ehto, että alueella olevaa metsää ei saisi etnografisessa tarkoituksessa ensinkään poistaa. Eri rakennukset vaativat erilaista ympäristöä, mutta miltä näyttääkään maalaistalo, jonka ympärillä tavallisesti ei ole puita ensinkään, tiheän havumetsän keskuudessa. Ja miltä näyttää siinä herrastalo, jota alkuperäisellä paikallaan on ympäröinyt lehteviä puita, pensaita ja istutuksia, ja johon ovat johtaneet kauniit lehtokujat. Oikeata ympäristöä ja oikeata tunnelmaa ulkomuseo ei voi antaa rakennuksilleen luonnonpuistossa tai metsässä. Ulkomuseon kannalta olisi myös tärkeätä saada varmuus sittä, ettei sen rakennuksia tarvitse siirtää, koska nämä siirrosta aina kärsivät. Sitäpaitsi lienee Seurasaaren ilmasto havaittu liian kosteaksi ja sentakia epäedulliseksi rakennusten säilymiselle.

Lähitulevaisuudessa on Seurasaarelle aiottu siirtää paitsi muutamia pienempiä myös useita isoja rakennusryhmiä, nimittäin talonrakennus Kuortaneelta, toinen Närpiöstä, ja Kahiluodon herrastalon päärakennus. Olisi senvuoksi suotavaa, että ulkomuseolle heti osotettaisiin toinen yhtä edullinen tai edullisempi paikka pysyvästi ja vapaasti käytettäväksi. Jos sinne alunpitäen asetattaisiin yllämainitut ja muut vastedes hankittavat rakennusryhmät, ei olisi pelkoa ainakaan näiden poismuutosta, ja sinne tulisi] siten muutenkin edullisissa oloissa kehittymään varmaankin museon pääosa. Seurasaarelle jäisi toistaiseksi museon haaraosastona siellä nykyisin olevat suhteellisesti vähäiset rakennusryhmät, kunnes nämäkin voitaisiin, viimeistään vuokraajan loppuun kuluttua, siirtää pääosan yhteyteen. Komitea on ajatellut useampia eri paikkoja ulkomuseota varten ja on lopulta tullut, neuvoteltuaan kaupungin asemakaava-arkitehdin kanssa, siihen

päätökseen, että edullisimpana paikkana tähän tarkoitukseen on pidettävä Toivolan huvilan takaista aluetta Meilahdessa. Puheena on tosin ollut yliopiston siirtäminen sinne, mutta kun tämä suunnitelma nyt näyttää raukeavan, olisi alue vapaasti käytettävissä.

Komitea ehdottaa siten Valtuuston päätettäväksi,

että ulkomuseolle luovutetaan vakinaisesti käytettäväksi enintään 10 ha. laajuinen alue Toivolan huvilan takaa Meilahdessa.

Saarten hoito.

Puheenaolevain saarten ja etenkin Korkeasaaren eläintarhan hoitoa varten voidaan lähinnä ajatella kaupungin useiden muiden laitosten tapaan lautakuntaa, johon kuuluisi m. m. innokkaita asianharrastajia, niistä ainakin joku luonnontieteilijä. Mutta toiselta puolen vaatii näiden saarten hoito — niiden rakennukset, eläinhäkit, rehujen hankinta, istutukset, ravintolaliike, kulkuneuvojen järjestely y. m. — siksi monipuolista kokemusta, että on vaikeata saada tätä edustetuksi vuosittain uudestaan valittavassa lautakunnassa. Komitea ei ole senvuoksi tahtonut ehdottaa kaupungin lukuisain lautakuntain lisäksi yhtä uutta lautakuntaa, vaan luulee asian olevan käytännöllisimmin järjestettävissä siten, että näiden saarten hallinto jätetään kaupungin Yleisten töiden hallitukselle, ja että tämän käytettäväksi saarten sekä eläintarhan hoitoa varten asetetaan erityinen (nykyistä intendenttiä vastaava) virkamies, jolta olisi vaadittava toimeen tarvittavat edellytykset. Tämän virkamiehen tehtäväksi voitaisiin jättää muidenkin kansanpuistojen hoito, eritoten luonnonsuojeluksen silmälläpito.

Viimeiseen eli luonnonsuojelusseutujen valvomiseen nähden on eräässä suhteessa paljon toivomisen varaa, kuten tässä lopuksi sallittakoon huomauttaa. Olisi suotavaa, että huolehtiminen alkuperäisen luonnon, luonnonkauneuden ja erikoisten luonnonmuistomerkkien säilyttämisestä ulotettaisiin myös niihin kaupungin ympäristössä oleviin, kunnalle kuuluviin maihin, jotka eivät vielä ole otetut käytäntöön muutakaan tarkoitusta, kuten viljelystä, asutusta, kauppaa tai teollisuutta varten, kunnes ne osittain joutuvat käytäntöön. Nyt tällaiset maat, käytännöllisesti katsoen, näyttävät olevan vailla riittävää valvontaa ja hoitoa, joten luonnonraiskausta harjoitetaan niillä melkoisessa määrässä. Tämä tila ei voi olla vaikuttamatta tylsistyttävästi yksityisten ja yhteiskunnan edesvastuuntuntoon ja turmelematta luonnon kauneusarvoille altista aistia ja mieltä. Senvuoksi olisi hyvä, jos mainittu virkamies saisi silmälläpidettäväkseen myös kunnan n. s. luonnonalueet tässä kosketellulta, etupäässä aatteellisessa ja kasvatuksellisessa suhteessa tärkeältä näkökannalta.

Komitea ehdottaa siten,

että Korkeasaaren ja Seurasaaren hoito jätettäisiin Yleisten töiden hallitukselle, johon tätä varten olisi asetettava erityinen virkamies, sekä

että tämä saisi tehtäväkseen muidenkin kansanpuistojen ja n. s. luonnonalueiden hoidon, eritoten luonnonsuojelusta sillmälläpitäen.

Erinäisiin muihin saarten hoitoon kuuluviin kysymyksiin, kuten liikenteeseen ja ravintolaliikkeeseen y. m., ei liene syytä tässä erikseen koskea, vaan jäisivät ne saarten vastaisen hallinnon varaan.

Helsingissä, helmikuun 2 p. 1920.

Julius Ailio.

Axel Björkenheim. **Lyyli Eronen.**

K. E. Kivirikko. **K. M. Levander.**

Rolf Palmgren.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Rahatoimikamarin ehdotus *yleishyödyllisen rakennustoiminnan avustamista koskevassa asiassa*

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI

Elok. 27 p:nä 1920.

N:o 983.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Rahatoimikamarilla on täten kunnia Kaupunginvaltuustolle lähettää sosialilautakunnan esitys yleishyödyllisen rakennustoiminnan avustamisesta sekä samalla lausua seuraavaa.

Valtioneuvoston viime toukokuun 6 päivänä tekemän, avustuslainain myöntämistä pienten asuntojen rakentamisen edistämiseksi koskevan päätöksen mukaan on paikkakunnan rahatoimikamari asianomainen kunnan puolesta sosialihallitukseen antamaan alustavan anomuksen näiden avustusten saamisesta ilmoittamalla anotun avustuksen määrän, mitkä yritykset avustusta saisivat, rakennuskustannusten kokonaismäärän y. m. Mainittuun päätökseen vedoten on Rahatoimikamari sosialihallitukselta anonut avustusta sosialilautakunnan esityksessä mainituille rakennusyrityksille. Näistä on Vallilan kunnallinen rakennusyritys likimmittäin loppuun saatettu, jota vastoin muut on aloitettu tai aiotaan aloittaa kuluvana vuonna. Sosialilautakunnan nyt esittämä ehdotus, johan Rahatoimikamari pääasiassa yhtyy, tarkoittaa aikaisemmin tehdyn hakemuksen jatkamista sekä niiden etujen myöntämistä yksityisille yrityksille, mitkä kunnan on tässä tapauksessa niille taattava.

Valtioneuvoston päätöksessä mainittu avustus annetaan korottomana lainana kunnalle, joka määrättyjä ehtoja noudattaen lainaa varat eri rakennusyrityksille. Tähän nähden olisi kunnan asianmukaisessa järjestyksessä anottava Valtioneuvoston suostumusta ehdotetun 3,935,700 markan määräisen lainan ottamiseen. Kun kuitenkin on odotettavana useampia anomuksia valtïoavun saamisesta rakennustoiminnalle, olisi sopivampaa jo nyt anoa lupaa suuremman, esimerkiksi 10 miljoonan markan määräisen lainan ottamiseen.

Mitä tulee etuihin, joita kaupungin olisi taattava yksityisille rakennusyrityksille, pyytää Rahatoimikamari huomauttaa, että kaupungin avustus, 15 % rakennuskustannuksista, niinikään on annettava lainana sekä edellä

mainitussa päätöksessä määrättyjä ehtoja noudattaen. Kymmenenä ensimmäisenä vuonna olisivat lainat vapaat koron ja kuoletuksen maksusta, mutta mainitun ajan kuluttua saisi kaupunki lukea hyväkseen enintään 3 %:n koron lainapääomalle, minkä ohessa kuoletusaika olisi määrättävä vähintään 20 vuodeksi vastamainitun ajanjakson lopusta lukien. Ennen kuoletuksen alkamista olisi lainasta poistettava osa, joka vastaa kolmannesta mainitun ajanjakson päättyessä rakennuksilla olevan arvon ja rakennuskustannusten välisestä erosta, edellyttäen rakennuskustannusten olevan tätä arvoa vähemmät. Lainain vakuudeksi tulisi kaupungin tyytyä kiinteistöjen viimeiseen kiinnitykseen.

Kaupungin laina-avustus lienee sopiva panna maksettavaksi 1919 vuoden ensimmäisestä obligatiolainasta.

Jotta estettäisiin uusiin asuntoihin muuton johdosta vapaiksi tulevia huoneistoja luovuttamasta keinottelutarkoituksessa ehdottaa Rahatoimikamari, että sosialilautakunta saisi toimekseen ennen avustusten maksettavaksi osoittamista vaatia kaikilta yksityisten rakennusyritysten osakkailta todistuksen, että he ovat asunnonvälitystoimistoon ilmoittaneet aikovansa muuttaa nykyisistä huoneistoistaan uusiin asuntoihin.

Edellä lausutun johdosta Rahatoimikamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

myöntyä sosialilautakunnan esitykseen yleishyödyllisen rakennustoiminnan avustamisesta, kuitenkin siten, että sosialilautakunnan ehdotuksen 8 kohdassa mainittu 3,935,700 markan lainamäärä korotetaan 10,000,000 markkaan sekä että 1—3 kohdassa mainitut avustusmäärät, yhteensä 1,417,400 markkaa, pannaan maksettaviksi 1919 vuoden ensimmäisestä obligatiolainasta; sekä

kehoittaa sosialilautakuntaa ennen viimeksi mainittujen avustusten maksettavaksi osoittamista vaatimaan kaikilta Asunto-osuuskunta Kävyn ja Vallilan Asunto-osuuskunnan osakkailta todistuksen että he ovat asunnonvälitystoimistoon ilmoittaneet aikovansa muuttaa nykyisistä huoneistoistaan uusiin asuntoihin.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Einar Cavonius.

Liite.

HELSINGIN KAUPUNGIN
SOSIALILAUTAKUNTA

Helsingissä,
elok. 19 p:nä 1920.

N:o 45.

Kaupunginvaltuustolle.

Kesäkuun 22 päivänä on Sosialihallitus Rahatoimikamarin asiasta tekemästä esityksestä päättänyt, että Helsingin kaupunki on oikeutettu saamaan valtiolta avustuslainoja kaupungin oman rakennustoiminnan osalle 1,080,000 markkaa, O. Y. Helsingin Kansanasunnoille annettavaksi 2,181,900 markkaa ja Asuntoosuuskunta Kävylle annettavaksi 390,000 markkaa. Elokuun 12 päivänä tekemässään päätöksessä ilmoittaa Sosialihallitus periaatteessa hyväksyneensä Rahatoimikamarin anomuksen, että Helsingin kaupunki saisi valtiolta 262,800 markan avustuslainan annettavaksi Vallilan Asunto-osuuskunnalle. Mainitut rakennusyhtymät, joiden edelläsanottuja päätöksiä koskevat anomukset Sosialilautakunta oli aikanaan käsitellyt ja edelleen Rahatoimikamarille lähettänyt, ovat nyttemmin kääntyneet lautakunnan puoleen pyytäen lautakunnan lausuntoa ja toimenpiteitä yhtymien Kaupunginvaltuustolle osoittamien anomusten johdosta, joissa ne esittävät, että Kaupunginvaltuusto suostumalla erinäisiin asian luonnosta johtuviin myönnytyksiin tekisi yrityksille mahdolliseksi avustuslainojen saannin. Samoin on Sosialilautakunta saanut selvityksen Vallilaan rakennettujen kunnallisten työväenasuntojen lopullisista kustannuksista, joten Kaupunginvaltuusto voi Sosialihallitukselta pyytää avustuslainaa niiden mukaisesti.

Valtioneuvoston toukokuun 6 päivänä 1920 antaman, avustuslainojen myöntämistä pienasuntojen rakentamisen edistämiseksi koskevan päätöksen 12 §:ssä vaaditaan lopullisiin avustuslaina-anomuksiin: rakennusten piirustukset, kustannusarvio, työselitys ja jäljennös kunnan päätöksestä avustuksen saamisen edellyttämästä kunnallisesta avustuksesta. Viimemainittuun kuuluu sanotun päätöksen 5 §:n mukaan tonttimaa vähintään 50 vuoden ajaksi enintään yhden pennin vuokramaksua vastaan m²:ltä sekä avustuslainaa samoilla ehdoilla kuin valtion avustusta myönnetään, vähintään 15 % rakennuskustannuksista. Edelleen on huomattava, että kysymyksessä olevan päätöksen 2 §:n mukaan avustettavan yhtymän hallitukseen on kunnalla oleva oikeus valita enemmistö jäseniä, yhtymä ei saa jakaa suurempaa osinkoa kuin kuusi prosenttia osakepääomalle, ja osuuskuntien on rakennettava asuntoja pääasiallisesti jäsenilleen vuokrattaviksi. Kuinka edelläsanotut määräykset ovat täytetyt ja miten Kaupunginvaltuuston asiain johdosta olisi meneteltävä, pyytää Sosialilautakunta kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Kunnalliset työväenasunnot Vallilan korttelissa N:o 556.

Lopulliset rakennuskustannukset nousevat 3,670,000 markkaan, joten avustuslainaa olisi anottava 1,101,000 markkaa eli siis 21,000 markkaa enemmän kuin ensimmäisen kustannusarvion, 3,600,000 markan, mukaisesti oli tehty.

O. Y. Helsingin Kansanasunnot.

. Yhtiön johtokunnan tekemää avustusanomusta seuraa piirustukset ja yksityiskohtainen työselitykseksi kelpaava kustannusarvio ynnä jäljennös yhtiön säännöistä, joista selviää, että Helsingin kaupungilla on yhtiössä osake-enemmistö ja voi siis valita enemmistön hallitukseen sekä että osakkaille jaetaan korkeintaan 5 % voitto-osinkoa. Asiapaperit täyttävät siis alussa mainitut ehdot ja osoittavat, että yhtymä on semmoinen, joka voi tulla osalliseksi avustuslainoista.

Anomuksessaan huomauttaa yhtiön johtokunta siitä, että sittenkun yhtiö on saanut vakituiset lainat nostettua, kaupunki vapautuu siitä 4 miljoonan markan konttokuranttilainan takuusta, johon kaupunki, Kaupunginvaltuuston viime keväänä tekemän päätöksen mukaan, on sitoutunut. Tämä on Kaupunginvaltuuston syytä huomata avustuslainan myöntämisestä päättäessään.

Kaupungin avustuslainan tulee valtion avustuslainan saannin ehtojen mukaan olla vähintään 1,091,000 markkaa. Sen summan onkin yhtiön johtokunta pyytänyt.

Rakennusalueen suhteen on Sosialilautakunta sitä mieltä, että yhtiö saisi nykyisen rakennusohjelmansa vapaasti toteuttaa Käpylän kortteleissa N:oissa 810, 811, 812, 817, 818 ja 819, joita yhtiö on itselleen anonut, ja vuokrasopimus tehtäisiin yhtiön kanssa niistä alueista, jotka se lopullisesti tulee haltuunsa ottamaan. Vuokrasopimus olisi tehtävä 50 vuodeksi ja vuokramaksuksi olisi määrättävä 1 penni m²:ltä vuodessa. Siis Valtioneuvoston asettamien rajaehtojen mukaan.

Asunto-osuuskunta Käpy r. l.

Osuuskunnan anomusta seuraa tarpeelliset asiapaperit. Niistä selviää, että osuuskunnan on muodostanut 24 työväenluokkaan kuuluvaa henkilöä ja että kullekin jäsenelle on aikomuksena rakentaa kaksi huonetta ja keittiön käsittävä asunto. Muille vuokrattavia asuntoja ei rakennusohjelma sisällä. Osuuskunnan jäsenistä haluaa Sosialilautakunta erikoisesti mainita, että heillä on itsellään aikomuksena suorittaa rakennustyöt ja että lautakunta pitää sitä erikoisesti varteenotettavana seikkana, kun yleishyödyllisten yhtymien avustamisesta päätöksiä tehdään.

Voitto-osinko on osuuskunnan säännöissä rajoitettu 6 %:ksi. Niissä on myös oikeutettu Helsingin Kaupunginvaltuusto valitsemaan enemmistö hallituksen jäsenistä. Säännöt siis vastaavat Valtioneuvoston asettamia ehtoja.

Vetoamalla Suomen Kaupunkiliiton Asuntoneuvoston huhtikuun 9 p:nä 1920 laatimassa ja kaupungeille lähetetyssä, kysymyksessä olevaa pienasuntojen rakentamisen edistämistä koskevassa kiertokirjeessä esittämään mielipiteeseen, että kunnallishallinnot valitsisivat suoranaisesti yhden edustajan rakennusyhtymien hallitukseen ja muut heidän valittavinaan olevat jäsenet hyväksyisivät yhtymien esittämistä henkilöistä, on osuuskunta tehnyt ehdotuksen, että Kaupunginvaltuusto valitsisi osuuskunnan hallinnon vakinaisiksi jäseniksi sekatyömies Hj. Halmeen, vaskiseppä M. Lehdon ja yhden ulkopuolelta osuuskunnan sekä varajäseniksi kirvesmies V. Korvenrannan ja kirvesmies. A. Rantasen. Sosialilautakunnan mielestä olisi ehdotukseen suostuttava. Osuuskunnan ulkopuolelta Kaupunginvaltuuston puolesta valittavaksi hallinnon jäseneksi ehdottaa lautakunta sihteerinsä, arkkitehti Akseli Toivosen. Asunto-yhtymien hoidon keskittämisen saavuttamiseksi on lautakunta sitä mieltä, että lautakunnan sihteeri olisi valittava muidenkin yleishyödyllisten, avustusta saavien rakennusyhtymien hallituksiin.

Osuuskunnan vahvistetuissa säännöissä on osuusmaksu määrätty 920 markaksi huonetta kohti. Pääomanhankintalaskelmassa on osuusmaksu otettu 1,000 markaksi. Ristiriita johtuu erehdyksestä, jonka korjaamiseen osuuskunta on ryhtynyt hakemalla sääntöihinsä semmoisen muutoksen, että osuusmaksun tulee olla 1,000 markkaa tulisijaa kohti. Sosialilautakunnan mielestä ei asian pitäisi estää avustuslainakysymyksen myönteiseen suuntaan päättämistä.

Rakennusalueiksi anoo osuuskunta Käpylän kortteleita N:oja 806 ja 807. Sosialilautakunnan mielestä olisi korttelit luovutettava samoilla ehdoilla kuin edellä on esitetty O. Y. Helsingin Kansanasuntojen suhteen, eli siis 50 vuoden ajaksi 1 pennin maksusta m²:ltä vuodessa.

Valtion avustuslainan saannin edellyttämää kaupungin avustuslainaa anoo osuuskunta 195,000 markkaa eli pienimmän mahdollisen määrän.

Vallilan Asunto-osuuskunta r. l.

Anomusta seuraavat piirustukset, työselitys ja kustannusarvio ovat asianmukaiset. Jäseniä on osuuskunnassa 24 ja asuntoja rakennetaan myös 24. Jäsenten suhteen tahtoo Sosialilautakunta erikoisesti huomattaa, että he aikovat itse ottaa osaa rakennustöiden suoritukseen.

Voitto-osinko on osuuskunnan vahvistetuissa säännöissä rajoitettu 6 %:ksi ja Kaupunginvaltuustolle varattu oikeus valita enemmistö hallituksen jäsenistä ja varajäsenistä.

Kuten Asunto-osuuskunta Käpy edellä, tekee myös Vallilan Asunto-osuus-

kunta r. l. ehdotuksen, että Kaupunginvaltuusto valitsisi ulkopuolelta osuuskunnan vain yhden jäsenen hallitukseen ja muiksi jäseniksi vahvistaisi osuuskunnan ehdollepanemat. Sosialilautakunta pyytää huomauttaa siitä, mitä se asiasta osuuskunta Kävyn suhteen on maininnut.

Rakennuspaikaksi anoo osuuskunta Vallilan tontteja N:oja 9, 11, 13 ja 15 Vanajantien varrella korttelissa N:o 539. Vuokra-aika on Sosialilautakunnan mielestä tässäkin tapauksessa asetettava 50 vuodeksi ja maksu 1 penniksi m2:ltä.

Kaupungilta anoo osuuskunta avustuslainaa 131,400 markkaa. Se on pienin määrä, joka on myönnettävä, jotta kaupunki saisi ja voisi osuuskunnalle antaa sen anoman ja Sosialihallituksen periaatteessa hyväksymän valtion avustuslainan.

Puheenaolevien kysymysten yleiseksi selvitykseksi pyytää Sosialilautakunta Kaupunginvaltuuston tietoon saattaa, että Vuokralautakunnan Asunnonvälityksen elokuun 5 p:nä tänä vuonna antaman tilaston mukaan oli toimistoon sanottuna päivänä ilmoittautunut kaikkiaan 1,599 perhettä, joista 2 huonetta ja keittiön käsittävien ja sitä pienempien asuntojen pyytäjiä oli 1,495 perhettä, edustaen viimemainitut yhteensä yli 4,000 henkeä. Asuntopula on siis virallisen tilaston mukaan, jota ei suinkaan voida pitää vielä täysin tilannetta kuvaavana, tavattoman suuri. Vertauksena mainittakoon, että vastaava tilasto Tukholmassa, joka on Helsinkiä tuntuvasti suurempi kaupunki, on pahimpina pulakausina nykyään osottanut noin 600 pienten asuntojen tarvitsijaa. Vallitsevaa pulaa lieventäisivät nyt ainoastaan tässä kirjelmässä kosketeltujen yhtymien rakennusyritykset, sillä kunnan asunnot (240) ovat jo vuokratut. Mainitut yhtymät, joille kaupungin avustuslainoja olisi annettava 1,417,400 markkaa, rakentaisivat yhteensä vain 232 asuntoa, joten siis avustuslainojen myöntäminen niille ei ole läheskään riittävä pulan torjumistoimenpide kaupungin puolelta.

Sosialilautakunta onkin suunnitellut, että Helsingin kaupungin olisi valtion avustuslainoja anottava kaikkiaan noin 8 miljoonaa markkaa. Kaupungin pääomia olisi avustuslainoina myönnettävä silloin noin 3 1/2 miljoonaa markkaa ja asuntoja saataisiin tuotettua noin 500 eli noin kolmas osa tarpeesta. Mainitusta pääomasta olisi suurempi osa annettava tulevan vuoden aikana. Syytä on edelleen mainita, että kaupungin olisi tulevana vuonna varattava enemmänkin pääomia pienasuntojen rakentamisen edistämiseksi. Eduskunta myöntänee uuden määrärahan avustuslainoina annettavaksi ja siitä olisi kaupungin pyydettävä taasen ainakin 8 miljoona markkaa. Omasta puolestaan olisi kaupungin siinä tapauksessa annettava avustuslainoja 4 miljoonaa markkaa. Yritysten toiminnan tukemiseksi olisi kaupungin vielä myönnettävä lisävaroja yleishyödyllisen rakennustoiminnan edistämislainarahastoon, jonka nykyiset varat 2,094,117 markkaa tulevat loppuun käytetyiksi eivätkä aivan riitäkään nyt alkaneen rakennuskauden suunnitelluille yrityksille. Mainitut lisävarat on Sosialilautakunta laskenut 5 miljoonaksi markaksi. Huomattava on, että niille kaupunki saa korot täydellisesti korvatuiksi.

Kaikista viimeksi mainituista kysymyksistä tulee Sosialilautakunta aikanaan tekemään tarkemmat esitykset.

Edelläsanotun johdosta ehdottaa Sosialilautakunta kunnioittavimmin, että Kaupunginvaltuusto

1) myöntäisi Osakeyhtiö Helsingin Kansanasunnoille 1,091,000 markan avustuslainan kunnan varoista ja antaisi Rahatoimikamarille oikeuden Sosialilautakuntaa kuultuaan tehdä sanotusta lainasta sopimuksen velvoituksella sisällyttää sopimukseen asiaa koskevat Valtioneuvoston ja Sosialihallituksen asettamat ehdot;

2) myöntäisi Asunto-osuuskunta Käpy r. l.:lle 195,000 markan avustuslainan kunnan varoista edelläolevassa kohdassa mainituin oikeutuksin ja velvoituksin;

3) myöntäisi Vallilan Asunto-osuuskunta r. l.:lle 131,400 markan avustuslainan samoin oikeutuksin ja velvoituksin kuten edellä;

4) päättäisi, että avustuslainoja saaneet yritykset saavat niitä nostaa rakennustyön kuluessa Sosialilautakunnan toimittaman arvioinnin mukaisissa erissä;

5) myöntäisi Osakeyhtiö Helsingin Kansanasunnoille oikeuden 50 vuoden ajaksi 1 pennin maksusta m²:ltä ja alueelle muutoin vahvistetuin ehdoin vuokrata ne osat Käpylän puutarhaesikaupungin kortteleista N:oista 810, 811, 812, 817, 818 ja 819, jotka yhtiö tarvitsee nyt kysymyksessä olevaa rakennustoimintaohjelmaansa toteuttaakseen;

6) myöntäisi Asunto-osuuskunta Käpy r. l.:lle oikeuden saada edelläsanotuin ehdoin vuokrata Käpylän puutarhaesikaupungin korttelit N:ot 806 ja 807;

7) myöntäisi Vallilan Asunto-osuuskunta r. l.:lle samoin ehdoin kuin edellä oikeuden saada vuokrata tontit N:ot 9, 11, 13 ja 15 Vanajantien varrella korttelissa N:o 539 Vallilassa;

8) pyytäisi Valtioneuvostolta oikeuden saada ottaa 3,935,700 markan pitkäaikaisen lainan, josta oikeudesta saatu päätös liitettäisiin seuraavassa kohdassa ehdotettuun anomukseen;

9) antaen mukaan jäljennökset 1, 2, 3, sekä 5, 6 ja 7 kohdissa tehtyjä esityksiä koskevista päätöksistä ynnä asiaankuuluvat muut asiapaperit anoisi Sosialihallitukselta 3,935,700 markan suuruisen avustuslainan, josta Vallilan kortteliin N:o 556 rakennetun työväenasuntoryhmän osalle 1,101,000 markkaa sekä annettavaksi O/Y Helsingin Kansanasunnoille 2,181,900 markkaa, Asunto-osuuskunta Kävylle 390,000 markkaa ja Vallilan Asunto-osuuskunnalle 262,800 markkaa;

10) päättäisi, että Rahatoimikamari saa, sen jälkeen kun edellisessä kohdassa mainittu laina on nostettavana, antaa siitä mainituille yhtymille niille tulevat erät. Rahatoimikamarin olisi Sosialilautakuntaa kuultuaan sisällytettävä lainasopimuksiin ehdot, jotka Valtioneuvosto ja Sosialihallitus ovat niiden suhteen asettaneet;

11) valitsisi Asunto-osuuskunta Käpy r. l.:n hallitukseen varsinaisiksi jäseniksi arkkitehti Akseli Toivosen, sekatyömies Hj. Halmeen, vaskiseppä M. Lehdon sekä varajäseniksi kirvesmies V. Korvenrannan ja kirvesmies A. Rantasen; sekä

12) valitsisi Vallilan Asunto-osuuskunnan r. l. varsinaisiksi jäseniksi arkkitehti Akseli Toivosen, viilari K. A. Rannan ja puuseppä E. Mäkisen sekä varajäseniksi puuseppä J. J. Elon ja kirvesmies N. Haapakan.

Sosialilautakunnan puolesta:

Matti Paasivuori,
v. t. puheenjohtaja.

Akseli Toivonen.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Budjettivaliokunnan lausunto *rahatoimikamarin ehdottamista toimenpiteistä Kaupunginvaltuuston käyttövarain ylityksen johdosta.*

Kaupunginvaltuustolle.

Lähetepäätöksellä viime toukokuun 5 päivältä on Kaupunginvaltuusto kehoittanut budjettivaliokuntaa Valtuustolle antamaan lausunnon rahatoimikamarin joulukuun 12 päivänä 1919 ehdottamista toimenpiteistä Valtuuston käyttövarain ylityksen johdosta *(Kvston pain. asiakirj. n:o 4 vuodelta 1920).* Tämän johdosta pyytää Valiokunta kunnioittaen lausua seuraavaa:

Rahatoimikamarin esityksessä huomautetaan, että Kaupunginvaltuuston käyttövarat ovat laadultaan vararahasto niiden menojen suorittamiseksi, joita ei ole voitu arvata budjettia laadittaessa. Aikaisemminkin oli tosin sattunut, että käyttövarat oli ylitetty, mutta tämän ei katsottu vaativan erikoisia toimenpiteitä Valtuuston puolelta. Syy miksi kysymys nyt on otettu päiväjärjestykseen, on se, että viime vuosien todelliset menot ovat kalliin ajan johdosta siinä määrin ylittäneet arviomenot, etteivät käyttövarat ole läheskään riittäneet täyttämään siten syntynyttä vajausta.

Varmin keino Kaupunginvaltuuston arvaamattomien tarpeiden määrärahan ylityksen estämiseksi vastaisuudessa on epäilemättä että vuotuiseen menosääntöön tätä tarkoitusta varten merkitään tähänastista runsaampi määräraha. Kuinka suureksi käyttövarain määräraha on merkittävä, ei tietenkään ole edeltäpäin määrättävissä, vaan olisi tämä kysymys kussakin eri tapauksessa ratkaistava harkinnan mukaan. Käyttövarain määrärahan korottamisesta olisi tosin, siihen katsomatta että se ehkä voisi aiheuttaa liian korkean verotuksen, se haitta, että kysymys verraten suuren verotusvaramäärän käyttämisestä jäisi budjetin järjestelyssä avoimeksi. Tämä ei olisi budjetin laadinnan tarkoituksen mukaista ja voisi sitäpaitsi, koska käyttövarain käyttämistä koskevat kysymykset ratkaistaan yksinkertaisella enemmistöllä, vähentää vähemmistön laillista oikeutta estää uusien määrärahain myöntämistä. Mainitut haitat olisi vältettävissä siten, että ainoastaan vähäinen osa määrärahaa annettaisiin Kaupunginvaltuuston vapaasti käytet-

täväksi, jota vastoin muu osa jaettaisiin niiden menosäännön pääluokkain kesken, jotka tavallisesti vaativat huomattavampia lisäyksiä. Näihin varatut rahamäärät saisi Kaupunginvaltuuston kunakin kertana tekemän päätöksen mukaan käyttää ainoastaan kunkin eri pääluokan menoihin, jota vastoin muut menot suoritettaisiin Valtuuston vapaasti käytettäväksi asetetuista varoista, jotka edelleen merkittäisiin menosääntöön yhtenä ainoana eränä.

Edellä ehdotettu menettely olisi valiokunnan mielestä toteutettava jo ensi vuoden alusta lähtien, mutta sitä olisi noudatettava ainoastaan niin kauvan kuin olojen harkitaan sitä vaativan. Sikäli siis kuin hintaolot vakiintuvat, palattaisiin aikaisempaan budjetin järjestykseen.

Mitä kuluvan vuoden lisämenoihin tulee, on niihin nähden lähinnä otettava ratkaistavaksi kysymys, mitä budjettiin merkittyjen käyttövarain ehdolliseen ylitykseen nähden on meneteltävä. Tätä kysymystä käsitellessään on valiokunta ehdottomasti yhtynyt siihen käsitykseen, että päätös määrärahain myöntämisestä käyttövarain lisäksi olisi tehtävä määräenemmistöllä. Näiden määrärahain kirjaanpanoon nähden on lausuttu eroavia mielipiteitä. Niinpä on ehdotettu että, niin pian kuin menosääntöön merkityt käyttövarat on kulutettu, olisi kaikki lisämenot merkittävä seuraavan vuoden budjettiin ja maksettaessa pantava kirjaan etuantivaroina. Vastoin tätä on huomautettu, että siten jonkin vuoden menosääntöön tulisi edellisen vuoden hallintoon kuuluvia eriä, mikä ei ole asianmukaista. Erään toisen käsityksen mukaan olisi mainitut menot tilitettävät etuanteina ja merkittävä vuoden lopulla tätä tarkoitusta varten laadittuun lisäbudjettiin sekä pantava maksettaviksi kuluvan vuoden säästöstä. Syntynyt vajaus olisi merkittävä seuraavan vuoden menosääntöön. Vastoin tätä ehdotusta on huomautettu, että budjetinkäsittely käy ennen tilinpäätöksen vahvistamista, minkätähden ehkä olemassa olevaa vajausta ei voida budjetinkäsittelyssä määrälleen osoittaa. Lisäbudjetin laadinta varain käytön valaisemiseksi tuskin on tarpeellinen, koska nämä tiedot joka tapauksessa ovat kaupungin tileistä ja tilinpäätöksestä annetussa kertomuksessa. Vastamainittuihin seikkoihin nähden ovat valiokuunan jäsenet yhtyneet siihen ehdotukseen, että puheenalaiset lisämenot olisi pantava maksettaviksi kuluvan vuoden tilierotuksesta (teknillisiin laitoksiin nähden niiden voittovaroista), siihen katsomatta onko säästöä vai vajausta odotettavana. Tätä valiokunnan ehdottama menettelyä noudatettaisiin vastedeskin, siinä tapauksessa että Valtuuston käyttövarat tulisivat ennen aikojaan kulutetuiksi.

Valiokunnan yllä esittämää ehdotusta kuluvan vuoden lisämenoihin nähden sovellettaisiin vastedeskin, siinä tapauksessa että Valtuuston käyttövarat tulisivat kulutetuiksi ennen tilivuoden umpeen menemistä.

Rahatoimikamarin ehdotuksiin n. s. ryhmämäärärahain merkitsemisestä budjettiin ja työmäärärahoja koskevain kysymysten käsittelystä ei valiokunnalla ole mitään muistuttamista.

Edellä lausutun johdosta valiokunta kunnioittaen esittää kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

1) että vastaiset menosäännöt on landittava vaarinottaen

a) että kunkin tärkeämmän pääluokan kohdalle harkinnan mukaan merkitään määräraha Kaupunginvaltuuston määräyksen mukaan käytettäväksi näihin pääluokkiin kuuluvain arvaamattomien menojen suoritukseen; sekä

b) että kunkin lauta- ja johtokunnan kohdalle merkityt hallintokustannusten luontoiset määrärahat laatunsa mukaan jaetaan ryhmiin joiden jossasin määrärahaska syntyneen säästön saa rahatoimikamarin harkinnan mukaan käyttää toisessa määrärahassa syntyneen vajauksen täyttämiseen;

2) että budjetin vahvistamisen jälkeen myönnetyt työ- ja muut samanlaatuiset määrärahat on kaupungin kassasta osoitettavat etuanteina, jotka on merkittävä seuraavan vuoden menosääntöön;

3) että Kaupunginvaltuuston käyttövarain tultua kulutetuiksi lisäksi tarvittavat määrärahat on myönnettävä määräenemmistöllä ja pantava maksettaviksi kuluvan vuoden tilierotuksesta.

Helsingissä, 21 päivänä syyskuuta 1920.

Alexander Frey.*)

Georg Estlander. **J. Laherma.**

B. Haarala. **Alwar Niklander.**

Eino Suolahti.

---

*) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Helsingissä, Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Valmisteluvaliokunnan lausunto *Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin uudesti järjestämistä koskevasta asiasta.*

Kaupunginvaltuustolle.

Maistraatin Kaupunginvaltuustolle lähetettyä Rahatoimikamarin laatiman ehdotuksen Kamarin, sen kanslian ja konttorin uudesti järjestämiseksi, johon ehdotukseen Maistraatti oli pääasiassa yhtynyt *(Pain. asiakirj. n:o 51 vuodelta 1919),* antoi Valtuusto Valmisteluvaliokunnan tehtäväksi lausua mielensä puheenalaisesta uudestijärjestämisehdotuksesta. Tämän tehtävän täyttämiseksi on valiokunnalla kunnia esittää seuraavaa:

Ainoastaan yksi mieli vallinnee nyttemmin siitä, että muutos kunnallishallinnossa vallitseviin oloihin on välttämätön, mutta kysymys, missä määrin tämä olisi toimeenpantava, on, niinkuin esillä olevasta mietinnöstäkin näkyy, aiheuttanut eri mieliä. Tämän yhteydessä pyytää Valmisteluvaliokunta huomauttaa, että eräs valiokunnan vähemmistö on pääasiassa yhtynyt Rahatoimikamarin vastalausujain mielipiteeseen, nimittäin että Valtuuston valmisteluvaliokunta olisi se keskeinen hallintoelin, jonka valvonnan alaisena Rahatoimikamarin sekä muiden johto- ja lautakuntain tulisi työskennellä, minkä johdosta Kamarin uudestijärjestämisen tulisi jäädä siksi, kunnes voimassa olevaan kunnallislakiin voidaan aikaansaada tarpeellinen muutos, sekä Valtuuston nykyään tyytyä vastalausujain ehdottamiin toimenpiteisiin. Valiokunnan enemmistö sitä vastoin on asettunut samalle kannalle kuin Rahatoimikamarinkin enemmistö, nimittäin että kunnallishallinnon uudistus, mikäli koskee Rahatoimikamaria, sen kansliaa ja konttoria, olisi heti toimeenpantava.

Rahatoimikamarin ehdotusta tarkastaessaan on valiokunta ensinnäkin epäillyt, olisiko mietinnön ehdotuksen mukainen Kamarin kokoonpano onnistunut. Vähintäkään epäilystä ei tosin liene siitä, että olisi kaupungille melko suureksi hyödyksi, jos jotkut niistä henkilöistä, jotka päätösvaltaisina ottavat osaa Rahatoimikamarin keskusteluihin, valittaisiin pitemmäksi ajaksi ja muutoin saisivat erikoisen toimivallan ja sen johdosta suuremman vastuunalaisuuden. Mutta samalla kuin valiokunta on taipuvainen tunnustamaan tämän edun, ei se ole katsonut voivansa

Rahatoimikamarin, sen kanslia ja konttori ohjesääntö § 2.

hyväksyä Kamarin ehdotusta että kokonaista kolme jäsentä valittaisiin kuudeksi vuodeksi. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat tosin muodollisesti olisivat valittuja luottamusmiehiä, mutta toiselta puolen kieltämättä loukattaisiin kunnallislaissa julkilausuttua suhteellisuusperiaatetta, jos kaikki nämä kolme toimihenkilöä olisivat Kamarin itseoikeutettuja jäseniä, sillä siinä tapauksessa olisi kunnan eduskunnassa kulloinkin vallitsevalla puolueella mahdollisuus enemmistövaaleilla täyttää nämä kolme Rahatoimikamarin tärkeintä paikkaa. Valiokunta on sentähden yhtynyt ehdotukseen että Kamarissa tulee olla kuusi vuodeksi valittua jäsentä, mutta että ainoastaan yksi, puheenjohtaja, valitaan kuudeksi vuodeksi.

Valiokunta on nimittäin samoin kuin Rahatoimikamarikin havainnut kaupungin kehityksen vaativan semmoista järjestelyä, että Kamarin puheenjohtajana toimivan henkilön pitää voida kokonaan antautua hoitamaan kunnan asioita ja perin pohjin perehtyä siinä esiintyviin eri kysymyksiin. Näitä vaatimuksia ei kuitenkaan voi asettaa puheenjohtajalle, jos hän, niinkuin tähän asti, on ainoastaan lyhyeksi ajaksi toimeen valittu luottamusmies vähäpätöisin palkkioin, vaan täytyy sille, joka asetetaan kaupungin keskushallinnon johtoon, taata semmoinen taloudellinen korvaus, että hän voi täyttää tehtävänsä yhsityisistä tulolähteistä riippumatta. Semmoisen henkilön asettaminen kunnallishallintoon, jolle mainitut vaatimukset on asetettava, edellyttää nimittäin pitempää toimikautta, riittävää palkkaa sekä laajempaa toimivaltaa. Tämä toimihenkilö, jota valiokunta sanoo kaupunginjohtajaksi, olisi, niinkuin mainittu, valittava kuudeksi vuodeksi ja toimisi Rahatoimikamarin itseoikeutettuna puheenjohtajana.

Kysymys, tulisiko valiokunnan ehdotuksen 2 §:ssä mainittujen avustavain kaupunginjohtajain eli kanslianjohtajan ja rahatoimenjohtajan tai jonkun Rahatoimikamarin jäsenen kaupunginjohtajan estyneenä ollessa toimia hänen sijassaan, on tämän jälkeen otettu harkittavaksi. Toiselta puolen se seikka, että välitön vastuu Kamarin toimenpiteistä ja välittömämpi vaikutus hallintoon olisi jaettava myöskin vuodeksi valittujen jäsenten kesken, puhuu sen puolesta, että varapuheenjohtaja valittaisiin viimeksi mainituista. Mutta viitaten samoihin syihin, joilla edellä perusteltiin puheenjohtajan tärkeiden tehtäväin uskomista tähän tarkoitukseen erikoisesti sopivalle henkilölle, on valiokunta pitänyt paremmin kunnan edun mukaisena, että avustavat kaupunginjohtajat kaupunginjohtajan estyneenä ollessa toimivat hänen sijassaan Rahatoimikamarin puheenjohtajana. Tämä on valiokunnan mielestä järjestettävissä siten, että kaikki kolme kaupunginjohtajaa valitaan kuudeksi vuodeksi yhdellä vaalilla, siis suhteellisesti, ja määräämällä, että heidät valitaan kaupunginjohtajan sijaisiksi myöskin Rahatoimikamarin puheenjohtajan toimeen. Kaupunginjohtajaksi tulisi se, joka on saanut useimmat äänet. Huomioon ottaen molempain muiden ehdokkaiden asiantuntemuksen ja muun sopivaisuuden olisi Kaupunginvaltuuston, äänimäärään katsomatta, määrättävä, kumpi heistä on oleva kanslianjohtaja, kumpi rahatoimenjohtaja. Tähän huomautettaneen, että avustavat kaupunginjohtajat eivät ole Kamarin vakituisia jäseniä

eivätkä sentähden ehkä täysin perehtyneitä asiain käsittelyyn, mutta toiselta puolen on huomattava, että näiden toimihenkilöjen tulee virka-asemansa johdosta olla täysin perillä kaupungin asioista, ja 5 §:än tehdyn lisäyksen johdosta heidät velvoitettaisiin niissä tapauksissa, jolloin he eivät toimi Kamarin puheenjohtajana, ottamaan osaa Kamarin kokouksiin, kuitenkin ilman päätösvaltaa. 5 §.

Rahatoimikamarin komitean mietinnön sivulla 18 esitetyt syyt puhuvat valiokunnan mielestä epäämättömästi sen seikan puolesta, että vähemmän tärkeitä asioita ei käsiteltäisi Kamarin jäsenten yleisessä kokouksessa, vaan ratkaisisi ne Kamarin jaosto. Rahatoimikamari sanoo tätä jaostoa kansliakollegiksi ja siihen kuuluisi puheenjohtaja sekä ensimmäinen ja toinen varapuheenjohtaja (Kamarin johtosääntöehdotuksen 6 §). Sen mukaisesti mitä valiokunta on ehdottanut Rahatoimikamarin kokoonpanoon nähden on valiokunta ajatellut vastamainittuun jaostoon kuuluvaksi kaksi Kamarin jäsentä, kaupunginjohtaja puheenjohtajana. Jaoston jäsenet valitsisi Kamari sopivaksi katsomakseen määräajaksi. Jaoston päätökset olisivat voimassa Rahatoimikamarin päätöksinä ainoastaan siinä tapauksessa, että jaoston jäsenet ovat päätöksestä yhtä mieltä. Rahatoimikamarin ohjesäännön 4 § ja johtosäännön 6 §.

Rahatoimikamarin ehdottamaan ohjesääntöön ei muutoin ole tehty asiallisia muutoksia, jotka tässä kaipaisivat tarkempaa perustelua. Tässä mainittakoon ainoastaan 8, 11 ja 15 §:än tehdyt muutokset ja lisäykset.

Kysymys Rahatoimikamarin oikeuttamisesta Kaupunginvaltuustolle alistusta tekemättä tutkimaan ja ratkaisemaan eräitä asioita on niinikään vaatinut osakseen valiokunnan huomiota. Kieltämätöntä nyttemmin lienee, että on tarpeellista vapauttaa Kaupunginvaltuusto velvollisuudesta ratkaista eräitä vähäpätöisiä asioita, joiden käsittely Valtuustossa herättää vähäistä mielenkiintoa ja sen johdosta usein toimitetaan ylimalkaisesti. Tähän tulee lisäksi se hankaluus, että pikkuasioita valmistellaan yhtä laajasti kuin tärkeämpiäkin ja että niitä käsittelevät liian monilukuiset viranomaiset. Semmoinen Kaupunginvaltuuston toimivallan siirtäminen ei tietenkään saa mennä kunnallislain puitteiden ulkopuolelle, mutta melko suuri joukko asioita voitaneen erottaa ja jättää Rahatoimikamarin lopullisesti ratkaistavaksi. Eräitä muutoksia ja lisäyksiä on tehty Kamarin ehdotuksen 5 §:än, ja on ne selvyyden vuoksi alleviivattu samoinkuin tärkeimmät muutokset ja lisäykset yleensä. Rahatoimikamarin johtosääntöehdotus. 5 §.

Tähän pykälään nähden viitataan edellä olevaan lausuntoon. 6 §.

Rahatoimikamarin jaoston käsiteltäviin asioihin nähden niinikään on erinäisiä muutoksia ja lisäyksiä tehty. 7 §.

Käytännöllisistä syistä on tähän pykälään tehty sitä sisällystä oleva lisäys, että vähemmän tärkeät väli- ja täytäntöönpanotoimet voidaan Rahatoimikamarin määräyksen mukaan antaa sen kanslian tehtäväksi. Tämä määräys on sitä enemmän paikallaan, kun se ainoastaan laillistaa jo vuosikausia noudatetun menettelyn. 10 §.

Muutoin on tehty selvennyksiä sekä vähäisiä muutoksia ja lisäyksiä, jotka eivät kaipaa erikoista mainitsemista.

Rahatoimikamarin kanslian sekä kamreeri- ja kassaosaston johtosääntöehdotuksiin on pääasiassa tehty Rahatoimikamarin ja tässä esillä olevan ehdotuksen välisistä eroavaisuuksista johtuvia muodollisia muutoksia.

Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin palkkasäännöistä on valiokunta, joka on lähettänyt asian tältä kohden Palkkalautakuntaan, jonka lausunto ei vielä ole ehtinyt saapua, antava eri ehdotuksen, joka kuitenkin voitaneen esitellä Kaupunginvaltuustolle esillä olevan mietinnön yhteydessä.

Esillä olevaa uudestijärjestämisehdotusta tarkastaessaan on Valmisteluvaliokunta katsonut olevan syytä Rahatoimikamarin asiamiesosastoa koskevasta ehdotuksesta hankkia kahden tähän asiaan perehtyneen henkilön, nimittäin kaupunginvaltuutetun, varatuomari G. Norrménin ja Rahatoimikamarin varapuheenjohtajan, pankinjohtaja A. Makkosen lausunnon, ja esittävät nämä asiassa seuraavaa:

„Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin uudesti järjestämistä koskevaa komitean mietintöä annettaessa ei vielä liene ollut varmaa kokemusta siitä, että nykyiset tavallisuudesta poikkeavat olot tuntuvassa määrässä lisäävät asiamiehen työtä. Työmäärän kasvaminen ja kaupungin kehitys vaativat, ettei asiamiehen tehtäviä enää hoideta sivutoimena, vaan että tämän viran pitäjä yksinomaan antautuu toimeensa. Pääasiallisena edellytyksenä asian tarkoituksenmukaiselle järjestämiselle näyttää meistä kuitenkin olevan, että asiamieslaitos asetetaan toiselle taloudelliselle pohjalle kuin mitä tähän asti on ollut laita. Nykyisin palkkaeduin on osoittautunut vaikeaksi saada sopivia hakijoita, eikä verraten alhaiseen palkkaan nähden myöskään ole kohtuudella voitu vaatia, ettei viranpitäjä saisi antautua muuhun toimintaan. Rahatoimikamarin uuden palkkasäännön ehdotuksessa vakuutetaan asiamiehelle 15,000 markan pohjapalkka. Vaikka säädetyt kalliinajanlisäyksetkin otetaan huomioon, emme kuitenkaan luule näillä palkkaeduilla voitavan saada semmoisia hakijoita, että he täyttäisivät ne vaatimukset, joita tämän viran pitäjälle meidän käsityksemme mukaan on asetettava.

Rohkenemme sentähden ensinnäkin ehdottaa, että asiamiehen pohjapalkka, kalliinajanlisäyksiä lukuun ottamatta, korotetaan vähintään 24,000 markkaan.

Rahatoimikamarin kansliaan kuuluu kaksi sihteeriä, joista toisen tulee omata lainopillinen sivistys. Jos asiamieheksi valitaan taitava lakimies, joka voi avustaa Kamaria ja sen osastoja lausunnoilla ja neuvoilla, ei ratkaisevaa huomiota tarvitse kiinnittää sihteerien nimenomaiseen lainopilliseen kykyyn, vaan voidaan heidän nimityksessään muitakin näkökohtia laajemmassa mitassa ottaa huomioon. Ny-

kyään voimassa olevassa, Kaupunginvaltuuston joulukuun 16 päivänä 1913 vahvistamassa asiamiehen johtosäännössä on nimenomainen määräys, että asiamiehen velvollisuutena on antaa häneltä pyydettyjä lausuntoja lainopillisista kysymyksistä. Tämä määräys on kuitenkin tähänastisissa oloissa ollut kuollut kirjain. Vastaavaa säännöstä ei ole komitean laatimassa uuden johtosäännön ehdotuksessa. Täytyy kuitenkin, sen mukaisesti mitä edellä lausuimme, pitää toivottavana, että tämä neuvonantajan toimi pysytetään ja että asiamiehestä todella tulee Rahatoimikamarin varsinainen lainopillinen tuki. Samaten olisi kaupungin muita laitoksia ja lautakuntia kehoitettava tarpeen vaatiessa käyttämään asiamiestä eikä yksityistä oikeusapua, elleivät niiden omat sihteerit omaa tarpeellista pätevyyttä oikeudellisissa kysymyksissä.

Edellä mainittuun komitean ehdotukseen on pantu määräys, joka asettaa asiamiehen lähinnä rahatoimipäällikön alaiseksi. Katsoen asiamiehen asemaan kaupungin yleisenä oikeudenvalvojana, jommoisena hänen mielestämme tulee olla, lienee oikeampaa, *että hän on välittömästi Rahatoimikamarin puheenjohtajan alainen.* Jos hänet sitä vastoin luetaan rahatoimipäällikön osastoon, saa hänen toimintansa kieltämättä rajoitetumman laadun.

Vaikka viran tehokkaan hoidon täytyy katsoa vähemmän riippuvan voimassa olevasta ohjesäännöstä kuin viranpitäjän itsekohtaisista ominaisuuksista, olemme kuitenkin pitäneet tarpeellisena eräiltä kohdin täydentää edellä mainitun komitean laatimaa uuden johtosäännön ehdotusta, lähinnä saadaksemme paremmin näkyviin asiamiehen oman vastuun kaupungin oikeuden valvojana kulloinkin esiintyvissä tapauksissa.

Samalla kuin siis pääasiassa yhdymme mainittuun johtosääntöehdotukseen, pyydämme edellä esitetyn mukaisesti tehdä seuraavat lisäys- ja muutosehdotukset:

Asiamiehen, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, velvollisuutena on:

1) Rahatoimikamarin puheenjohtajan silmälläpidon alaisena johtaa ja valvoa asiamiesosaston tehtäviä;

2) ennallaan;

3) laatia väli- ja muiden sopimuskirjain ehdotukset;

4—7) ennallaan;

8) hakea kaupungin maksamatta olevat saamiset sekä valvoa ulosottoviranomaisten toimitettavaa niiden perimistä;

9—10) ennallaan;

11) pitää käsiteltävikseen annettujen asiain diaria sekä valvottaviensa asian määräaikakirjaa;

uusi mom.) valvoa, että kaupunki tulee asianmukaisesti edustetuksi ja sen oikeus valvotuksi yhtiökokouksissa ja muissa tilaisuuksissa, joissa kaupungin etu sitä vaatii, ollen velvollinen tuollaisista tapauksista Rahatoimikamarille ilmoittamaan tarpeellista toimenpidettä varten;

uusi mom.) antaa lausunnot hänelle sitä varten lähetetyistä lainopillisista asioista sekä pyynnöstä avustaa Rahatoimikamarin eri osastoja lainopillisilla neuvoilla ja tiedonannoilla;

uusi mom.) tarpeen mukaan antaa kaupungin muille laitoksille ja lautakunnille niiden tarvitsemaa oikeusapua;

12—13) ennallaan.

Ehdotukseen rahanperijän- ja konttorikirjurinvirkain perustamisesta voimme sinänsä yhtyä."

Valmisteluvaliokunta on pääasiassa voinut hyväksyä edellä esitetyt näkökohdat ja ehdotukset, kuitenkin sillä huomautuksella, että tämä ei koske asiamiehen palkkaetuja, joista valiokunta on antava eri lausunnon Rahatoimikamarin, sen kanslian ja konttorin palkkasääntöjä koskevan kysymyksen yhteydessä.

Eritoten haluaa valiokunta, joka on ollut yhtä mieltä esityksentekijäin kanssa siitä, että kaupungin muiden laitosten ja lautakuntain tulisi tarpeen vaatiessa käyttää asiamiestä eikä yksityistä oikeusapua, huomauttaa, että johto- ja lautakunnat on valiokunnan mielestä velvoitettava käyttämään asiamiestä oikeusasioissa, ellei niillä ole omia, semmoisissa tapauksissa käytettäviä toimihenkilöitä.

Edellä esitetyn johdosta on Valmisteluvaliokunnalla kunnia esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

Valtioneuvostolta anoa vahvistusta tämän oheiselle Helsingin Rahatoimikamarin ohjesääntöehdotukselle (liite I);

edellyttäen Valtioneuvoston mainittuun anomukseen myöntyvän,

1) hyväksyä tämän oheiset ehdotukset Rahatoimikamarin, sen kanslian, kamreeri-, kassa- ja asiamiesosaston johtosäännöiksi (Liitteet II—VI); ja

2) velvoittaa kaupungin laitokset sekä johto- ja lautakunnat oikeusasioissa käyttämään Rahatoimikamarin asiamiestä, ellei niillä ole omia, esiintyvissä tapauksissa käytettäviä toimihenkilöjä; sekä

kehoittaa Rahatoimikamaria ryhtymään edellä mainituista päätöksistä johtuviin toimenpiteisiin.

Helsingissä, syyskuun 20 päivänä 1920.

K. A. Paloheimo.

Arthur Tollet.
Onni Tarjanne.
Väinö Mikkola.
Väinö Hakkila.
Arthur Söderholm.
Santeri Ivalo *).
V. T. Rosenqvist.
J. Suominen.
K. L. Lydman.

Knut Furuhjelm.

*) Ei ollut saapuvilla tarkistustilaisuudessa.

Liite I.

Valmisteluvaliokunnan ehdotus:

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarin ohjesääntö.

1 §.

Rahatoimikamarin, jonka yleinen tehtävä on määrätty marraskuun 27 päivänä 1917 annetun kaupunkien kunnallislain 4 §:ssä ja kunnallishallituksesta kaupungissa joulukuun 8 päivänä 1873 annetun asetuksen 51 §:ssä, tulee harjoittaa toimintaansa mainittujen asetusten, tämän ohjesäännön sekä Kaupunginvaltuuston määräysten mukaisesti.

Rahatoimikamaria pitää ylinnä silmällä Maistraatti.

2 §.

Rahatoimikamarissa on kuusi jäsentä ynnä kaupunginjohtaja puheenjohtajana. Jäsenet valitsee Kaupunginvaltuusto yhdeksi, kaupunginjohtajan kuudeksi vuodeksi. Lisäksi asettaa Kaupunginvaltuusto kuudeksi vuodeksi kaksi avustavaa kaupunginjohtajaa, joista toista sanotaan kanslianjohtajaksi ja toista rahatoimenjohtajaksi ja jotka, siinä järjestyksessä kuin heidät tässä on mainittu, kaupunginjohtajan estyneenä ollessa toimivat hänen sijassaan sekä sen ohessa ovat kaupunginjohtajan sijaisina Rahatoimikamarin puheenjohtajana. Kaupunginjohtaja ja avustavat kaupunginjohtajat valitaan yhdellä vaalilla. Se, joka vaalissa on saanut useimmat äänet, tulee kaupunginjohtajaksi. Huomioon ottamalla muiden valittujen asiantuntemus ja sopivaisuus tulee Kaupunginvaltuuston määrätä, kumpi heistä on oleva kanslianjohtaja ja kumpi rahatoimenjohtaja.

Vaalikelpoisuudesta säädetään edellä mainitun, kunnallishallituksesta kaupungissa annetun asetuksen 52 §:ssä. *Älköön kuitenkaan ketään vastoin tahtoansa valittako kaupunginjohtajaksi eikä avustavaksi kaupunginjohtajaksi.*

Vuodeksi valittu jäsen voi kieltäytyä tehtävästä, jollei hän asu kaupungissa tai sen alueella, jos hän on kolmena viime vuonna toiminut Rahatoimikamarin jäsenenä tai kaupunginvaltuutettuna, jos hän on saavuttanut kuudenkymmenen vuoden iän taikka ilmoittaa muun esteen, jonka Kaupunginvaltuusto hyväksyy. *Kaupunginjohtajalla* on sen ohessa oikeus kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen tekemisestä luopua toimestaan, jossa tapauksessa uusi *kaupunginjohtaja* on valittava kuudeksi vuodeksi. *Samanlainen kieltäytymisoikeus on kanslianjohtalla ja rahatoimenjohtajalla.*

Jos jäsen eroaa hänelle määrätyn toimikauden kuluessa, valitaan viipymättä toinen siksi ajaksi, mikä eronneella olisi ollut jäljellä.

3 §.

Rahatoimikamari kokoontuu *säännöllisesti* sinä viikonpäivänä, jonka se määrää. Niin usein kuin tarpeelliseksi harkitaan, kokoontuu Rahatoimikamari muunakin aikana.

4 §.

Rahatoimikamarin toimivaltaan kuuluvat asiat käsitellään joko Kamarin jäsenten yleisessä tai Kamarin jaoston kokouksessa. Mitkä asiat ovat Rahatoimikamarin käsiteltäviä yleisessä kokouksessa ja mitkä jaoston kokouksissa määrää Kaupunginvaltuusto erittäin hyväksymässään johtosäännössä.

Rahatoimikamari on päätösvaltainen, kun, paitsi puhetta johtavaa, vähintään neljä jäsentä ottaa osaa päätöksiin. Erimielisyyden ilmaantuessa ratkaistaan asia avonaisella äänestyksellä, niinkuin yleinen laki riita-asioista säätää.

Rahatoimikamarin jaostoon kuuluu Rahatoimikamarin puheenjohtaja ja kaksi Rahatoimikamarin määräajaksi valitsemaa jäsentä, ja jaosto on päätösvaltainen, kun kaikki nämä ovat saapuvilla ja päätöksestä yhtä mieltä. Jäsenille valitsee Rahatoimikamari tarpeellisen määrän varamiehiä.

Rahatoimikamarin jäsenestä on soveltuvilta kohdin voimassa mitä tuomarinjäävistä on säädetty.

5 §.

Rahatoimikamarin kokoukset eivät ole julkisia, mutta niissä saavat olla saapuvilla Kaupunginvaltuuston ja Maistraatin puheenjohtaja tai heidän sijaisensa; ja saakoon semmoinen henkilö ottaa osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin. *Kokouksissa tulee kanslianjohtajan ja rahatoimenjohtajan olla saapuvilla oikeutettuina ottamaan osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin.* Jos joku kaupungin johto- tai lautakunta on, Rahatoimikamarin kehoituksesta tai muutoin, määrännyt selostajan olemaan saapuvilla Kamariin lähetetyn asian käsittelyssä, saakoon hän myös olla kokouksessa saapuvilla. Tarpeen vaatiessa saakoon Rahatoimikamari kutsua saapuville muita asiantuntijoita sekä järjestää yhteisiä kokouksia ja neuvotteluja lauta-, johto- ja valiokuntain kanssa.

Rahatoimikamarin kokouksissa tehdään pöytäkirja, joka tarkistetaan Kamarin määräämällä tavalla.

6 §.

Kaikki sopimukset ja sitoumukset on kaupungin puolesta Rahatoimikamarin tehtävä, ellei tämä, voimassa olevan määräyksen tai Kaupunginvaltuuston tekemän päätöksen mukaan, ole erityisen lautakunnan tai henkilön asia.

7 §.

Rahatoimikamarin tulee asiamiehensä tai, *hänen ollessa estyneenä,* muun määräämänsä henkilön kautta kaikissa niissä tapauksissa, joista muuta ei ole säädetty, kaupungin puolesta kantaa ja vastata sekä valvoa sen oikeutta.

8 §.

Rahatoimikamarin velvollisuutena on kaikilla kunnallisen toiminnan aloilla, erittäin asetetuista johto- tai lautakunnista riippumatta, tehdä aloitteita toimenpiteisiin, joita se pitää tarpeen vaatimina, sekä antaa Kaupunginvaltuuston ja Maistraatin tai muun viranomaisen vaatimat lausunnot ja tiedot.

Rahatomikamari pitää silmällä kaupungin tilastokonttoria.

Rahatoimikamarissa ilmaantunut erimielisyys on, oheen panemalla äänestyspöytäkirjan ote tai muulla tavoin, saatettava Kaupunginvaltuuston tiedoksi. Kaupunginvaltuuston ja Rahatoimikamarin välinen kirjelmäin vaihto on välitön kaikissa niissä tapauksissa, joissa Maistraatin virka-apua Kaupunginvaltuuston päätöksen toimeenpanemiseksi kaupunkien kunnallislain 31 §:n mukaan ei vaadita.

9 §.

1 §:ssä mainitun tehtävänsä ja asiasta annettujen erikoismääräysten mukaisesti kuuluu Rahatoimikamarille toimeenpano ja hallinto kaikissa kaupungin yhteisissä asioissa, joita ei ole annettu muun kaupunginviranomaisen hoitoon; ja on siis Rahatoimikamarin velvollisuutena

a) hoitaa kaupungin tarkoituksiin osoitettuja rahavaroja sekä pitää silmällä kaupungille kuuluvaa omaisuutta, niin irtainta kuin kiinteääkin;

b) valvoa ja järjestää kaupungin tulojen kannanta;

c) valvoa kaupungin varoista suoritettavain tarpeellisten maksujen toimittamista;

d) hoitaa kaupungin lahjoitusvaroja; sekä

e) katsoa, että kaupungin oikeus edellä mainituissa kohdissa asianmukaisesti otetaan huomioon.

Rahatoimikamarin tulee niinikään Maistraatin silmälläpidon alaisena säädetyssä järjestyksessä valvoa semmoisten valtion verojen ja varain veloitusta, kannantaa ja tilitystä, jotka kaupunki suorittaa tai joiden kannanta erityisten säännösten mukaan on sen asiana.

10 §.

Rahatoimikamarin tulee siihen kunakin kertana valitsemallaan jäsenellä ottaa osaa kunnallishallituksesta kaupungissa annetun asetuksen 71 ja 72 §:ssä mainittuihin katsastuksiin.

Vähintään kahdesti vuodessa ja muutoin niin usein kuin syytä siihen on tulee Rahatoimikamarin läpikäydä ja tarkastaa kaikki hoidossaan olevat vakuusasiakirjat toimenpiteisiin ryhtymiseksi kaupungin oikeuden ja edun säilyttämiseksi.

11 §.

Rahatoimikamarin puheenjohtajan *ja hänen sijaisensa* tulee täyttää kaikki

Kaupunginvaltuuston vahvistamain johtosääntöjen mukaan heidän asianaan olevat tehtävät.

12 §.

Rahatoimikamarin päätöksestä ei saa valittaa. Jos joku katsoo päätöksen loukanneen hänen yksityistä oikeuttaan, ajakoon kannetta sitä vastaan laillisessa järjestyksessä.

13 §.

Jos Rahatoimikamarin alainen tai Kamarille tilivelvollinen virkamies tavataan vähäpätöisestä virkavirheestä, antakoon Rahatoimikamari hänelle varotuksen. Jos virhe on törkeämpää laatua ja syyllinen Rahatoimikamarin valitsema virkaansa, ilmoittakoon Kamari asian asianomaiselle syyttäjälle syytteeseen saatettavaksi taikka myös päättäköön syyllisen erotettavaksi virasta määräajaksi tai ainiaaksi. Muussa tapauksessa jätetään asia Kaupunginvaltuustolle, ollen Rahatoimikamarilla kuitenkin valta pidättää syyllinen toistaiseksi virantoimituksesta.

14 §.

Kaikesta siitä tappiosta ja vahingosta, minkä Rahatoimikamari tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella tai ilmeisellä laiminlyönnillä tuottaa kaupungille, vastatkoot ne jäsenet, jotka ovat siinä olleet osallisia.

15 §.

Vuodeksi valitut Rahatoimikamarin jäsenet saavat palkkiota Kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän.

16 §.

Kaupunginvaltuuston asiana on antaa ne muut määräykset, jotka voivat olla tarpeellisia Rahatoimikamarin ja sen alaisten virkamiesten toimintaan ja tehtäviin nähden.

Liite II.

Valmisteluvaliokunnan ehdotus:

Helsingin rahatoimikamarin johtosääntö.

1 §.

Kunnan yhteisiä asioita hoitaessaan tulee Rahatoimikamarin noudattaa mitä sekä kunnallishallituksesta kaupungissa voimassa olevat asetukset, Rahatoimikamarin vahvistettu ohjesääntö ja kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosääntö sisältävät että myös mitä tässä johtosäännössä lisäksi säädetään.

2 §.

Rahatoimikamarin velvollisuutena on hoitaa ja pitää kunnossa hallintonsa alaista kaupungin kiinteää ja irtainta omaisuutta sekä johtaa ja pitää silmällä kaupungin raha-asioita.

3 §.

Rahatoimikamari on velvollinen pitämään täydellisiä kirjoja kaupungin menoista ja tuloista sekä tarkkoja ja täydellisiä luetteloja sen kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta samoin kuin hoidossaan olevista kaupungin arvopapereista.

4 §.

Rahatoimikamarin tehtävänä on myös järjestää ja ylinnä valvoa kaupungin katujen ja yleisten paikkain valaistusta.

5 §.

Rahatoimikamari saakoon Kaupunginvaltuustolle alistusta tekemättä tutkia ja ratkaista asiat, jotka koskevat:

1) järjestetyllä kaupunginalueella vahvistetun kaupunginaseman ulkopuolella sijaitsevien tonttien vuokralle antoa, kuitenkin noudattamalla sitä varten vahvistettuja vuokraehtoja;

2) *vuokraajalle vuokrakirjassa varatun vuokranpitennyksen myöntämistä;*

3) kaupungille kuuluvain, kaupunginasemaan otettujen käyttämättömäin tonttien myyntiä *Kaupunginvaltuuston kaupungintonttien myyntiin nähden vahvistamain periaatteiden mukaan;*

4) hakemuksia, jotka tarkoittavat lupaa saada arvioinnin tapahduttua, mutta ilman huutokauppaa, lunastaa kaupunginasemaan otettu vuokrattu rakennustontti;

5) vuokran siirtoa ja vuokraajan oikeuttamista kaupunkia kuulematta toiselle siirtämään vuokraoikeutensa;

6) rakennusten ja muiden laitosten lunastamista ja poistamista uutta kaupunginasemakaavaa tai asianmukaisessa järjestyksessä hyväksyttyä kaupunginaseman ulkopuolisen alueen jaoituskaavaa toimeenpantaessa;

7) kaupungin *irtaimen* omaisuuden käyttämistä, sikäli kuin *sitä* ei tarvita *aikaisempaan* tarkoitukseensa;

8) irtaimen omaisuuden hankintaa ja myyntiä, *sikäli kuin se ei ole erikois-viranomaisen asia;*

9) huoneistojen vuokraamista kaupungin virastoille ja laitoksille;

10) kaupungille kuuluvan omaisuuden vakuuttamista, kuitenkin niin, että ratkaisuvalta tähän kuuluvissa, periaatteellista laatua olevissa kysymyksissä varataan Kaupunginvaltuustolle;

11) *määrärahain myöntämistä vahvistetun menosäännön puitteissa* korjaustöihin, vähäisiin lisä- ja muutosrakennustöihin, rakennusten teettämiseksi satunnaisiin tarpeisiin, aitaamiseen y. m. s.;

12) varain tilistä poistoa ja palautusta;

13) kaupungin kiinnitettyjen saamisten myöhemmäksi siirtämistä;

14) kaupungin työntekijäin tapaturmavakuutusta, *kuitenkin siten, että ratkaisuvalta tähän kuuluvissa, periatteellista laatua olevissa kysymyksissä varataan Kaupunginvaltuustolle;*

15) oikeuden myöntämistä, ei kuitenkaan viittä vuotta pitemmäksi ajaksi, raiteiden, johtojen y. m. s. sijoittamiseen kaupungin kaduille ja avonaisille paikoille;

16) *lisäyksen myöntämistä Rahatoimikamarin käyttövaroista menosääntöön vakinaisia tarpeita varten merkittyihin määrärahoihin;*

17) *palkkion myöntämistä menosääntöön tarkoitusta varten merkitystä määrärahasta viranpitäjäin voimassa olevain palvelusehtojen mukaista virkavapautta nauttivan kunnallisen viranpitäjän viransijaiselle;*

18) *eläkkeen myöntämistä, Palkkalautakunnan mieltä kuultua, kunnalliselle viranpitäjälle ja työntekijälle Kaupunginvaltuuston siinä kohden vahvistamain perusteiden mukaan;*

19) *kunnallisen viranpitäjän oikeuttamista asumaan kaupungin ulkopuolella;* sekä

20) muita asioita, jotka Kaupunginvaltuusto jättää Rahatoimikamarin tutkittaviksi ja lopullisesti ratkaistaviksi.

6 §.

Käsittelemään kysymyksiä, joita seuraavan pykälän määräyksen mukaan ei ole käsiteltävä yleisessä kokouksessa, kokoontuu Rahatoimikamarin *jaosto.*

Puheenjohtajan estyneenä ollessa toimii kanslianjohtaja tai rahatoimenjohtaja hänen sijassaan.

Jos jaoston jäsenet ovat päätöksestä yhtä mieltä, olkoon se voimassa Rahatoimikamarin päätöksenä.

7 §.

Rahatoimikamarin tulee yleisessä kokouksessa tutkittavaksi ottaa ja käsitellä:

1) asiat, jotka voimassa olevain määräysten mukaan ovat Kaupunginvaltuuston ratkaistavia;

2) Maistraatille tai Maistraattia ylemmille viranomaisille annettavat esitykset ja lausunnot;

3) Rahatoimikamarin alaisten viranpitäjäin *asettamista ja virasta erottamista sekä heidän virkavirheitään koskevat asiat;*

4) palkkakysymyksiä koskevat asiat;

5) asiat, jotka koskevat poikkeamista kunnallishallinnossa aikaisemmin noudatetusta käytännöstä;

6) asiat, joiden käsittelyssä *jaostossa* ei voida yksimielisyyteen päästä tai jotka *jaosto* jättää Rahatoimikamarin ratkaistaviksi; sekä

7) muut asiat, jotka *Kaupunginvaltuuston tai Maistraatin määräyksestä taikka myös* Rahatoimikamarin päätöksen mukaan on yleisessä kokouksessa käsiteltävä.

8 §.

Rahatoimikamari kokoontuu, paitsi määrättynä viikonpäivänä, puheenjohtajan kutsusta milloin tarpeelliseksi harkitaan; kokouskutsu on niinikään annettava, kun vähintään kolme Kamarin jäsentä, syyn ilmoittaen, sitä puheenjohtajalta kirjallisesti pyytää.

Rahatoimikamarin *jaosto* kokoontuu osin jonakin Rahatoimikamarin määräämänä viikonpäivänä, osin aikana, jonka puheenjohtaja määrää tai *jaosto* tehtäviin nähden on edeltäpäin määrännyt.

9 §.

Selostaja, jonka toinen viranomainen on määrännyt olemaan saapuvilla käsiteltäessä Rahatoimikamariin lähetettyä asiaa, on oikeutettu esittämään *asiaan vaikuttavia perusteluja ja näkökohtia* sekä vastaamaan hänelle tehtyihin kysymyksiin.

10 §.

Rahatoimikamarin päätökset toimeenpanevat sen kanslia ja konttori. *Rahatoimikamarin antamain määräysten mukaisesti voidaan vähemmän tärkeät väli- ja täytäntöönpanotoimet, niinkuin myyntikojupaikkain ja niihin verrattavain aluei-*

den luovuttaminen sekä oikeuden myöntäminen tilapäisesti käyttää kaupungin urheilukenttiä ja puistoja ynnä niihin verrattavat asiat, jättää Kamarin kanslian tehtäväksi.

Kanslian silmälläpito on *kanslianjohtajan* velvollisuutena.

Rahatoimikamarin konttoria, joka käsittää kamreeri- ja kassaosaston, pitää silmällä *rahatoimenjohtaja.*

11 §.

Kaupunginjohtajalla, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, on velvollisuutena johtaa Rahatoimikamarin keskusteluja; valvoa asiain asianmukaista käsittelyä; pitää silmällä Rahatoimikamarin päätösten toimeenpanoa; Maistraatin ja Rahatoimikamarin ylivalvonnan alaisena pitää silmällä toimintaa muilla kunnallisilla hallintoaloilla sekä valvoa ja edistää kaupunginviranomaisten keskinäistä työtä; panna tarkkaa huomiota kaupungin kehitykseen ja tarpeisiin sekä *tehdä aloitteita näiden edistämistä tarkoittaviin toimenpiteisiin;* samoin kuin olla saapuvilla Kaupunginvaltuuston kokouksissa *sitä tarkoitusta varten kuin voimassa olevassa kunnallislaissa säädetään.*

Kaupungin kaikki virkamiehet ovat velvolliset vaadittaessa antamaan kaupunginjohtajalle ne tiedot ja ilmoitukset, jotka hän katsoo toiminnalleen tarpeelliseksi.

12 §.

Kanslianjohtajan, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, *tulee avustaa kaupunginjohtajaa hänen yleisissä tehtävissään,* ja on hänen velvollisuutenaan *erittäin* johtaa ja valvoa kanslian tehtäviä; Rahatoimikamarin sihteerien kesken jakaa kanslian valmisteltavat asiat; esiteltäviksi valmistella tärkeämmät asiat sekä sihteereille neuvoja ja ohjeita antamalla ottaa osaa muiden asiain valmisteluun; katsoa, että tarkistetut kirjelmät ja lausunnot viivyttelemättä lähetetään ja että muut päätökset asianmukaisesti toimeenpannaan ja saatetaan asianomaisten tiedoksi; sekä muutoin suorittaa Rahatoimikamarin tai *kaupunginjohtajan* hänelle antamat tehtävät.

13 §.

Rahatoimenjohtajalla, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, on velvollisuutena johtaa ja valvoa Rahatoimikonttorin eri osastojen tehtäviä; saapuneiden tietojen johdolla laatia meno- ja tulosääntöehdotus; Rahatoimikamarin virkamiesten avulla esiteltäviksi valmistella raha-asioita koskevat kysymykset sekä Rahatoimikonttoria ja muuta tililaitosta koskevat asiat; kaupungin menoja ja tuloja osottavain Rahatoimikonttorin neljännesvuositaulujen perusteella antaa selonteko rahallisen aseman valaisemiseksi tarpeellisine selvityksineen ja tietoineen sekä tehdä toimialaansa kuuluvia esityksiä ja ehdotuksia.

14 §.

Rahatoimikamarin kanslian sekä kamreeri-, kassa- ja asiamiesosaston virkamiesten velvollisuudet ja tehtävät on määrätty heille annetuissa johtosäännöissä.

Tilastokonttorista on erittäin säädetty.

15 §.

Rahatoimikamarin sihteerit, kaupunginkamreerin, kaupunginkassanhoitajan ja asiamiehen sekä tilastokonttorin johtajan valitsee Kaupunginvaltuusto.

Muut alaisensa viranpitäjät ottaa Rahatoimikamari. Tarpeen vaatiessa ottaa Kamari pitemmäksi tai lyhemmäksi ajaksi ylimääräisiä apulaisia.

16 §.

Jos virka Rahatoimikamarissa on avonaisena, määrää Rahatoimikamari sen hoitamisesta sekä kuuluttaa ja julistaa viran haettavaksi Rahatoimikamarilta panemansa määräajan kuluessa. Tämän johtosäännön 15 §:n 1 momentissa mainittuja virkoja täytettäessä on hakukirjat Rahatoimikamarin lausunnon keralla lähetettävä Kaupunginvaltuustolle.

17 §.

Rahatoimikamarin asiana on määrätä *kaupunginjohtajan, kanslianjohtajan ja rahatoimenjohtajan* sekä virkamiestensä virka-aika, samoin kuin antaa ne tarkemmat määräykset, joita virkamiesten on virkainsa hoidossa noudatettava. Jollakin Rahatoimikamarin osastolla palveleva virkamies on velvollinen tarpeen vaatiessa suorittamaan toiselle osastolle kuuluvia tehtäviä.

18 §.

Rahatoimikamarista tai sen *jaostosta* lähtevät kirjelmät on asianomaisen esittelijän varmentamina Kamarin puolesta sen allekirjoitettava, joka asiaa käsiteltäessä on johtanut puhetta. Kirjalliset sopimukset ja välikirjat allekirjoittaa Rahatoimikamarin puheenjohtaja ja varmentaa asiamies. *Kansliasta lähtevät, asiain valmistelua koskevat kirjelmät allekirjoittaa kanslianjohtaja tai asianomainen virkamies.*

Pöytäkirjan allekirjoittaa se, joka on johtanut puhetta, ynnä notaari.

Liite III.

Valmisteluvaliokunnan ehdotus:

Rahatoimikamarin kanslian johtosääntö.

Sihteereillä, joista yhden tulee omata lainopillinen ja yhden teknillinen sivistys, on velvollisuutena:

1) *kaupunginjohtajain* määräyksestä valmistella ja Rahatoimikamarille esitellä sen käsiteltäviin kuuluvat asiat sekä antaa *kaupunginjohtajain* vaatima selvitys eri asioista;

2) laatia Rahatoimikamarin päättämät mietinnöt ja kirjelmät; sekä

3) muutoin antaa sitä virka-apua, jota Rahatoimikamari tai *kaupunginjohtajat* heiltä pyytävät.

Notaarin velvollisuutena on;

1) kansliassa antaa yleisölle tarpeellisia tietoja;

2) tehdä pöytäkirja Rahatoimikamarin kokouksissa ja *Kamarin määräämän ajan* kuluessa antaa se tarkistettavaksi;

3) viimeistään viikon kuluessa siitä asianomaisille toimittaa pöytäkirjanotteet;

4) läpikäydä ja tarkastaa Rahatoimikamarin notaarinluettelot sekä katsoa, että otteet niistä viivyttelemättä lähetetään;

5) sihteerien ohjauksen mukaan laatia lähtevät kirjelmät;

6) muutoin antaa sitä virka-apua, jota *kaupunginjohtajat* tai sihteerit häneltä pyytävät.

Reistraattorin velvollisuutena on:

1) vastaanottaa saapuvat asiakirjat *ja hoitaa diarit*;

2) hoitaa arkistoa;

3) muutoin antaa sitä virka-apua, jota sihteerit tai notaari häneltä pyytävät.

Kanslistien velvollisuutena on:

1) pitää notaarin- ja muita luetteloja, jotka Rahatoimikamari katsoo tarpeellisiksi;

2) toimittaa jäljennökset ja muu puhtaaksikirjoitus;

3) avustaa asiakirjain vertailussa;

4) muutoin antaa sitä virka-apua, jota sihteerit tai notaari heiltä pyytävät.

Liite IV.

Valmisteluvaliokunnan ehdotus:

Rahatoimikamarin kamreeriosaston johtosääntö.

Kaupunginkamreerin velvollisuutena on kassa- ja tililaitoksen johtosäännön määräyksiä noudattaen:

1) johtaa ja valvoa kamreeriosaston työtä;

2) ellei muuta ole määrätty, laadituttaa kunnallis- ja kruunun verojen sekä muiden kassaosaston toimesta kannettavain maksujen veloitus- ja kannantaluettelot;

3) kirjoituttaa ja maksuvelvollisten saatavana pitää mainittujen verojen ja maksujen veloitusliput;

4) laadituttaa ja allekirjoittaa Rahatoimikonttorin toimitettavat suorittamattomain maksujen rästiluettelot sekä ryhtyä toimiin rästien perimiseksi;

5) tileistä poistettaviksi säädetyssä järjestyksessä toimittaa niiden verojen luettelot, joita ei ole voitu periä;

6) allekirjoittaa ja kassaosaston suoritettaviksi antaa maksumääräykset;

7) aikanansa kirjoituttaa kassaosaston maksettavain kaupungin viranpitäjille tulevain palkkain sekä eläkkeiden, vuokrain y. m. kuittilomakkeet;

8) valvoa kamreeriosaston toimena olevaa kirjanpitoa, toimittaa tilit päätetyiksi kalenterivuosittain, laatia ja painattaa kertomus kaupungin sekä rahatoimen hoidossa olevain lahjoitusrahastojen tilinpäätöksestä ja säädetyn ajan kuluessa Maistraattiin antaa tilikirjat niihin kuluvine todisteineen;

9) kaupungin tilien perusteella antaa kaikki kaupungin vuotuisen meno- ja tuloarvioehdotuksen laadintaa varten tarpeelliset tiedot ja siihen laatia säästöarviolaskelma;

10) vuoden kolmelta ensimmäiseltä neljännekseltä laatia kaupungin tuloja ja menoja osoittava taulu;

11) kaupunginkassan neljännesvuosi- ja ylimääräistä tarkastusta varten antaa ilmoitus kirjain mukaisesta kassatilasta sekä kassaholvissa säilytettyjen arvopaperien eritelty luettelo;

12) ellei muuta ole määrätty, pitää eri luetteloa kaupungin palovakuutuksista ja osoittaa palovakuutusmaksut maksettaviksi;

13) laatia asetusten mukaisesti annettavat tilit kertyneistä valtion varoista;

14) laatia tili Sivilivirkakunnan leski- ja orpokassalle tulevista, kaupungin virkamiesten suoritettavista eläkemaksuista sekä avonaisten virkain vakanssisäästöstä;

15) kaupunginkassanhoitajan keralla vastaanottaa ja kassaholvissa säilyttää Rahatoimikamarin hallussa ja hoidossa olevat arvopaperit ja velkakirjat sekä pitää hallussaan holvin toista avainta;

16) alaisensa virkamiehen estyneenä ollessa määrätä joku muu kamreeriosaston virkamies hoitamaan hänen tehtäviään; sekä

17) muutoin antaa sitä virka-apua, jota *kaupunginjohtajat* häneltä pyytävät.

Apulaiskamreerin velvollisuutena on:

1) kaupunginkamreerin ohjeen mukaan avustaa häntä hänen työssään ja kaupunginkamreerin ollessa estyneenä tai kaupunginkamreerinviran avonaisena suorittaa siihen liittyvät tehtävät;

2) allekirjoittaa ja kassaosaston suoritettaviksi antaa maksumääräykset;

3) muutoin antaa sitä virka-apua, jota *kaupunginjohtajat* häneltä pyytävät.

Vanhemman kaupunginkirjurin velvollisuutena on:

1) ottaa osaa kamreeriosaston kirjanpito- ja toimitustöihin sekä pitää niitä silmällä;

2) kaupunginkamreerin ja apulaiskamreerin valvonnan alaisena laatia neljännesvuositiliasemat ja tilinpäätös;

3) hoitaa arkistoa;

4) muutoin suorittaa ne tehtävät, joita kaupunginkamreeri ja apulaiskamreeri hänelle antavat.

Nuorempain kaupunginkirjurien velvollisuutena on:

1) kaupunginkamreerin, apulaiskamreerin ja vanhemman kaupunginkirjurin silmälläpidon alaisina hoitaa konttorin kaikkia tilikirjoja;

2) olla apuna tilitodisteiden ja saapuneiden tilitysten tarkastuksessa;

3) muutoin suorittaa ne tehtävät, joita kaupunginkamreeri, apulaiskamreeri ja vanhempi kaupunginkirjuri heille antavat.

Ekspeditöörien velvollisuutena on:

1) hoitaa toimitustyö kamreeriosastolla;

2) muutoin antaa sitä virka-apua, jota kaupunginkamreeri, apulaiskamreeri ja vanhempi kaupunginkirjuri heiltä pyytävät.

Konttorikirjurien velvollisuutena on:

1) tarkkailukirjaan merkitä kassaan tehdyt maksunsuoritukset;

2) päivittäin konttoriajan päätyttyä antaa kaupunginkamreerille kirjalliset ilmoitukset kunkin päivän kassatuloista; sekä

3) muutoin suorittaa esiintyvät työt kaupunginkamreerin määräyksen ja ohjeen mukaan.

Liite V.

Valmisteluvaliokunnan ehdotus:

Rahatoimikamarin kassaosaston johtosääntö.

Kaupunginkassanhoitajan velvollisuutena on kassa- ja tililaitoksen johtosäännön määräyksiä noudattaen hoitaa kaupungin keskuskassaa.

Hänen asianaan on erittäin:

1) johtaa ja valvoa Rahatoimikonttorin kassaosaston tehtäviä;

2) ellei muuta ole määrätty, apulaiskassanhoitajan avustamana vastaanottaa ja kuitata kaupungin ja sen lahjoitusrahastojen tulot sekä ne valtion ja muut varat, joiden kannanta on kaupungin toimitettava;

3) apulaiskassanhoitajain keralla toimittaa ne maksunsuoritukset, jotka sitä varten on asianmukaisesti määrätty maksettaviksi;

4) apulaiskassanhoitajain keralla lunastaa erääntyneet obligatiot ja korkoliput sekä muut velkasitoumukset;

5) lukea ja kuitata saapuneet, muissa maksupaikoissa lunastetut, kaupungin obligatiolainoihin kuuluvat obligatiot ja korkoliput sekä todistaa oikeiksi niiden oheiset luettelot;

6) olla saapuvilla kaikissa kassantarkastuksissa ja niitä varten antaa eritelty ilmoitus kassasäästöstä;

7) tarkastaa asiamiesosaston kaupunginkassaan tekemät rahasuoritukset;

8) laatia kannanta-aikain ehdotukset;

9) alaisensa virkamiehen estyneenä ollessa määrätä joku muu kassaosaston virkamies hoitamaan estyneen tehtäviä;

10) muutoin antaa sitä virka-apua, jota *kaupunginjohtajat* häneltä pyytävät.

Ensimmäisen apulaiskassanhoitajan velvollisuutena on:

1) kaupunginkassanhoitajan osoituksen mukaan avustaa häntä ja toista apulaiskassanhoitajaa heidän tehtävissään;

2) lunastaa kaupunginkassaan asianmukaisesti annetut kassaosoitukset;

3) vastata hoidossaan olevasta kassasta;

4) kaupunginkassanhoitajan ollessa estyneenä tai kaupunginkassanhoitajanviran avonaisena hoitaa sitä.

Toisen apulaiskassanhoitajan velvollisuutena on:

1) kaupunginkassanhoitajan osoituksen mukaan avustaa häntä ja ensimmäistä apulaiskassanhoitajaa heidän tehtävissään;

2) toimittaa kaupungin työntekijäin palkanmaksut kaupunginkassanhoitajalle annettujen ja asianmukaisesti maksettaviksi määrättyjen työlistain mukaan;

3) vastata hoidossaan olevasta kassasta.

Konttorikirjurin velvollisuutena on kaupunginkassanhoitajan määräyksen ja osoituksen mukaan suorittaa esiintyvät työt.

Liite VI.

Valmisteluvaliokunnan ehdotus:

Rahatoimikamarin asiamiesosaston johtosääntö.

Asiamiehen, joka ei saa antautua muuhun toimintaan, velvollisuutena on:

1) *Rahatoimikamarin puheenjohtajan* silmälläpidon alaisena johtaa ja valvoa asiamiesosaston tehtäviä;

2) Rahatoimikamarin määräyksestä käyttää sen puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa;

3) laatia väli- *ja muiden sopimuskirjain ehdotukset;*

4) huoltaa hankittavat tai uudistettavat kiinnitykset;

5) pitää hoidossaan Rahatoimikamarin tekemät välikirjat;

6) Rahatoimikamarin pöytäkirjain perusteella kaupungin kiinteistökirjaan tehdä täydelliset merkinnät;

7) kaupunginkassanhoitajalle leimalla varustettaviksi ja lainhuudatus- tai kiinnityskulujen perimiseksi antaa myytyjen kaupunkitonttien kauppakirjat, vuokrasopimukset sekä maksamattomasta tontinlunastuksesta annetut velkakirjat;

8) hakea kaupungin maksamatta olevat saamiset sekä *valvoa ulosotto-viranomaisten toimitettavaa niiden perimistä;*

9) laatia niiden maksujen poistoluettelot, joita ei ole voitu periä, ja toimittaa ne säädetyssä järjestyksessä poistettaviksi;

10) konkurssi- ja vuosihaasteasioissa valvoa niitä kaupungin ja valtion saamisia, joiden kannanta on kaupungin asia;

11) pitää käsiteltävikseen annettujen asiain diaria sekä *valvottaviensa asiain määräaikakirjaa;*

12) *valvoa, että kaupunki tulee asianmukaisesti edustetuksi ja sen oikeus valvotuksi yhtiökokouksissa ja muissa tilaisuuksissa, joissa kaupungin etu sitä vaatii, ollen velvollinen tuollaisista tapauksista Rahatoimikamarille ilmoittamaan tarpeellista toimenpidettä varten;*

13) *antaa lausunnot hänelle sitä varten lähetetyistä lainopillisista asioista sekä pyynnöstä avustaa Rahatoimikamarin eri osastoja lainopillisilla neuvoilla ja tiedonannoilla;*

14) *tarpeen mukaan antaa kaupungin muille laitokselle ja lautakunnille niiden tarvitsemaa oikeusapua;*

15) Rahatoimikamarissa esitellä asiat, jotka johtosäännön mukaan voivat vaatia hänen toimenpidettään; sekä

16) antaa sitä virka-apua, jota *kaupunginjohtajat* häneltä pyytävät.

Rahainperijän velvollisuutena on:

1) periä kaupungin maksamattomat, ulosotettaviksi erääntymättömät saamiset;

2) muutoin antaa sitä virka-apua, jota asiamies häneltä pyytää.

Konttorikirjurin velvollisuutena on asiamiehen määräyksen ja osoituksen mukaan suorittaa esiintyvät työt.

Rahatoimikamarin esitys seisotuskaivojen rakentamista koskevain rakennusjärjestyksen määräysten muuttamisesta.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI

Syysk. 24 p:nä 1920.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1062.

Sittenkuin kaupungin viemäriolojen järjestämiskysymystä käsittelemään asetetun Kaupunginvaltuuston komitean asettama valiokunta oli yksityisestä aloitteesta ottanut käsiteltäväksi ehdotuksen että poistettaisiin pakko teettää seisotuskaivoja taloihin, joissa on vesiklosetteja, sekä esittämillään syillä ehdottanut ryhdyttäväksi sen suuntaiseen toimenpiteeseen, että tämä pakko poistettaisiin (Liite I), on komitea valiokunnan ehdotukseen yhtyen Kaupunginvaltuustolle tehnyt esityksen rakennusjärjestyksen 123 §:n muuttamisesta (Liite II). Siinä mielessä komitea ehdottaa mainitun pykälän muutettavaksi seuraavaksi:

123 §.

„Vesiklosetteja saa kaikkialla kaupungissa tehdä asuinrakennuksiinkin, sillä edellytyksellä että siihen yksityiseen viemärijohtoon, johon vesiklosetti liittyy, rakennetaan tarkastuskaivo.

Terveydenhoitolautakunta on oikeutettu poikkeustapauksissa, kun terveydellisten olojen johdosta on tarpeellista, vaatimaan teettämään seisotuskaivon."

Kun tämä muutos vaatii eräiltä kohdin muuttamaan myöskin Uudenmaan läänin Maaherran huhtikuun 22 päivänä 1920 vahvistamaa yksityisten viemärien sekä johtojen teettämisessä Helsingin taloihin ja tonteille noudatettavaa ohjesääntöä, ehdottaa komitea, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

antaa Terveydenhoitolautakunnan ja Vesijohtolaitoksen toimeksi laatia ehdotuksen edellä mainitusta muutoksesta joh-

tuviksi muutoksiksi yksityisten viemärien sekä johtojen teettämisessä Helsingin taloihin ja tonteille noudatettavaan ohjesääntöön.

Lähetteessä viime kesäkuun 5 päivältä on Valmisteluvaliokunta lähettänyt asian Rahatoimikamariin, jonka tuli Terveydenhoitolautakuntaa ja kaupungin yleisten töiden Hallitusta kuultuaan Valtuustolle antaa siitä lausunto.

Tämän tehtävän täyttämiseksi lähetettiin asia kaupungin yleisten töiden Hallitukseen, joka viime elokuun 12 päivänä antamassaan kirjelmässä viittaa kaupungininsinöörin asiasta antamaan promemoriaan ja omasta puolestaan ilmoittaa siihen kaikin puolin yhtyvänsä.

Kaupungininsinööri huomauttaa, että niiltä kaupungin alueilta, joilta vesi menee johonkin „septik-tankkiin", seisotuskaivot ilman muuta voidaan poistaa, mutta että rakennuksiin, jotka sijaitsevat lähellä niiden lokaviemärien suuta, jotka eivät johda „septik-tankkiin", joka tapauksessa olisi teetettävä n. s. seisotuskaivoja, jos taloissa on vesiklosetteja. Kun viemärirakennuskannalta katsoen on yhdentekevää, käytetäänkö seisotus- vai tavallisia selkeytyskaivoja, koska viemärijohtojen purkamiskyky kumpaisessakin tapauksessa on sama, katsoo kaupungininsinööri voivansa yhtyä komitean ehdotukseen, edellyttäen Terveydenhoitolautakunnan, jota asian terveydellinen puoli lähinnä koskee, siihen myöntyvän.

Terveydenhoitolautakunta on antamassaan lausunnossa (Liite III) periaatteessa yhtynyt kaupungininsinöörin käsitykseen, mutta pitänyt tarpeellisena varata Lautakunnalle tilaisuuden tutkia, milloin tuollainen kaivo on tarpeellinen, sekä ehdottanut pykälän muutettavaksi tämän mukaisesti.

Kun edellä lausutusta käy selville, että Viemärikomitean ja Terveydenhoitolautakunnan tekemät ehdotukset kumpikin tarkoittavat semmoista rakennusjärjestyksen 123 §:n muutosta, että nykyään säädetty seisotuskaivon teettämispakko poistuisi ja näiden ehdotusten välinen eroavaisuus enemmän koskee Terveydenhoitolautakunnan toimivallan määrää kuin laatua, on Rahatoimikamari, siihen nähden että kaupungin terveysolojen valvonta lähinnä on Lautakunnan velvollisuutena, katsonut olevan puoltaminen Lautakunnan ehdotusta Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

Eroavan mielipiteen on lausunut Kamarin jäsen, insinööri Idström, jonka mielestä Viemärikomitean ehdottama 123 §:n sanamuoto on parempi.

Sen johdosta mitä Rahatoimikamarilla on ollut kunnia tässä edellä lausua, pyytää Kamari kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

1) ryhtyä toimenpiteisiin rakennusjärjestyksen 123 §:n muuttamiseksi seuraavaksi:

Vesiklosetteja, niin rakennettuja, että kaikki kiinteä lika niistä kokoontuu erityiseen säiliöön, saa kaikkialla kaupungissa tehdä asuinrakennuksiinkin. Kuitenkin saakoon Terveydenhoitolautakunta eri anomuksesta, kun haitatta näyttää voivan käydä päinsä, myöntää oikeuden muunkin laatuisen vesiklosetin laittamiseen, sillä ehdolla että siihen yksityiseen viemärijohtoon, johon vesiklosetti liitetään, tehdään tarkastuskaivo;

2) siinä tapauksessa että edellä ehdotettu mainitun pykälän muutos vahvistetaan, antaa Terveydenhoitolautakunnan ja Vesijohtolaitoksen toimeksi tehdä ehdotuksen tästä muutoksesta johtuviksi muutoksiksi yksityisten viemärien sekä johtojen teettämisessä Helsingin taloihin ja tonteille noudatettavaan ohjesääntöön.

Rahatoimikamarin puolesta:

Armas Makkonen.

Karl Hård af Segerstad.

Liite I.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Niinkuin tämän oheisesta liitteestä käy selville, on kaupungin viemäriolojen järjestämiskysymystä valmistelemaan asetetun Kaupunginvaltuuston komitean asettama valiokunta yksityisestä aloitteesta ottanut käsiteltäväksi viime aikoina yhä pakottavammaksi käyneen kysymyksen seisotuskaivon rakennuttamispakon poistamisesta taloissa, joissa on vesiklosetteja, sekä esittämillään syillä komitealle ehdottanut ryhdyttäväksi toimiin tämän pakon poistamiseksi. Komitea puolestaan on havainnut, että puheenalaisen yksityisseikan, joka kuuluu komitean tehtävän alaan ja johon komitea on edelleen kajoova lopullisessa mietinnössään, voi haitatta erottaa erikseen ratkaistavaksi ja erimielisyydettä yhtynyt valiokunnan ehdotukseen, joka tuottaa huomattavaa taloudellista etua huonontamatta silti terveydellisiä oloja. Niinkuin valiokunta on huomauttanut, kävisi ehdotetun muutoksen johdosta tarpeelliseksi muuttaa rakennusjärjestyksen 123 §:ä, ja ehdottaa komitea sen muutettavaksi seuraavaksi:

123 §.

„Vesiklosetteja saa kaikkialla kaupungissa tehdä asuinrakennuksiinkin, sillä edellytyksellä että siihen yksityiseen viemärijohtoon, johon vesiklosetti liittyy, rakennetaan tarkastuskaivo.

Terveydenhoitolautakunta on oikeutettu poikkeustapauksissa, kun terveydellisten olojen johdosta on tarpeellista, vaatimaan teettämään seisotuskaivon.“

Ehdotettu rakennusjärjestyksen muutos vaatii niinikään eräiltä kohdin muuttamaan läänin Maaherran viime huhtikuun 22 päivänä vahvistamaa yksityisten viemärien ja johtojen teettämisessä Helsingin taloihin ja tonteille noudatettavaa ohjesääntöä, jossa on tarkempia määräyksiä seisotuskaivoista. Tämä ohjesäännön uudesti laatiminen lienee sopivin antaa toimeksi niille ammattiviranomaisille, nimittäin Terveydenhoitolautakunnalle ja Vesijohtolaitokselle, jotka ovat mainitun ohjesäännön valmistaneet.

Komitea sentähden kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

ryhtyä toimenpiteeseen rakennusjärjestyksen 123 §:n muuttamiseksi edellä ehdotetun mukaisesti; sekä

antaa Terveydenhoitolautakunnan ja Vesijohtolaitoksen toimeksi tehdä ehdotuksen edellä mainitusta muutokseksi johtuviksi muutoksiksi yksityisten viemärien ja johtojen teettämisessä Helsingin taloihin ja tonteille noudettavaan ohjesääntöön.

Helsingissä, toukokuun 20 päivänä 1920.

Kaupungin viemäriolojen järjestämiskysymystä varten asetetun komitean puolesta:

Ossian Aschan.

Jarl W. Andersin.

Liite II.

Kaupungin viemäriolojen järjestämiskysymystä valmisteleman asetetulle Kaupunginvaltuuston komitealle.

Sittenkuin asiaa harrastavalta taholta oli viritetty kysymys semmoisen muutoksen aikaansaamisesta Helsingin kaupungin rakennusjärjestykseen, että nykyoloissa talonomistajille sangen rasittava velvollisuus teettää seisotuskaivo taloon, johon vesiklosettejä on laitettava, poistuisi, ovat allekirjoittaneet, pitäen luonnollisena, että kysymyksen asiallinen käsittely tulee annettavaksi Kaupunginvaltuuston Viemärikomitean tehtäväksi, koettaneet selvittää tätä kysymystä esittääkseen selvityksen komitealle ja ehdottaakseen tästä ehkä johtuvaa toimenpidettä.

Puheenalaiset määräykset ovat rakennusjärjestyksen 123 §:ssä, joka on seuraava:

„Vesiklosetteja, niin rakennettuja, että kaikki kiinteä lika niistä kokoontuu erityiseen säiliöön, saa kaikkialla kaupungissa tehdä asuinrakennuksiinkiin.

Muun laatuista vesiklosettia ei saa laittaa.“

Käytännössä on tätä pykälää tulkittu niin, että ainoastaan täällä tavallista mallia oleva seisotuskaivo on hyväksytty ensimmäisessä momentissa mainittuna säiliönä, ja näiden kaivojen avulla on luultu aikaansaatavan osin likaviemäriveden puhdistuminen, osin sairaiden henkilöjen ulostuksien mukana seuraavain, tauteja synnyttävia bakteerien tuhoutuminen. Esillä olevan kysymyksen ratkaisu on ilmeisesti sen varassa, ovatko nämä edut todellisia ja eikö niitä voida saavuttaa käyttämällä yksinkertaisempia laitteita.

Todellisuudessa on seisotuskaivojen tarkoituksenmukaisuutta jo aikaisemmin epäilty, ja eritoten on näin ollut laita kaupungin viemäriolojen suunnitellun järjestelyn yhteydessä. Kirjelmässä heinäkuun 14 päivältä 1913 kaupungin rakennuskonttori ehdottaa Terveydenhoitolautakunnan lausunnon hankittavaksi ehdotuksesta että nämä kaivot poistettaisiin tai rakennettaisiin uudestaan. Terveydenhoitolautakunta ehdottaa asian selvittämiseksi vertaillen tutkittavaksi seisotuskaivosta otettua ja ainoastaan koneellisen selkeytyksen käynyttä vettä. Professorit O. Aschan ja A. Rindell esittävät, että nämä kaivot rakennettaisiin pienenlaisiksi puhdistusasemiksi. Kaikki nämä lausunnot ovat Rahatoimikamarin kaupungin viemäriolojen järjestämisestä antamassa mietinnössä N:o 1 (Kvston pain. asiakirj. n:o 41 vuodelta 1915). Sittemmin on Viemärikomitea työohjelmaansa ottanut kysymyksen seisotuskaivojen puhdistustehon tutkimisesta, ja toimitettujen kokeiden tulokset esitetään tutkimustyön johtajan, fil. maist. G. K. Bergmanin antamassa selonteossa.

Kun nämä tulokset ovat Komitealle tunnettuja, selostettakoon niitä ainoastaan lyhyesti tässä. Vertaillessa likavettä ennen sen tuloa seisotuskaivoon ja sieltä poistuttua on voitu todeta puhdistusteho, vaikkakin sangen vähäinen. Niinpä on permanganatin kulutus vähentynyt 1,486 mg/l:sta KMO_4 1,168 mg/l:an eli 21.4 %:lla. Jos tulosta arvostellaan kloripitoisuuden vähenemisen (216:sta 186 mg/l:an) perusteella, joka näyttää osoittavan poistoveden suurempaa ohentumista, on puhdistusteho ainoastaan noin 8 %. Todettu on niinikään, että veden kyky pelkistää metylenisinistä samoin kuin kuluttaa happea on vähentynyt. Toiselta puolen on vesi kaivossa ollessaan (noin 18—60 tuntia) alkanut mädätä. Maisteri Bergman lausuu seisotuskaivojen tehoisuudesta, „että ne, sanottavasti vaikuttamatta likaveden laatuun, enimmäkseen ovat omansa pidättämään järeämpiä ja raskaampia aineksia sekä jossain määrin hajoittamaan varsinkin typpipitoista elimellistä ainesta samoin kuin jonkin verran vähentämään liuenneen elimellisen aineksen määrää, siten vähentäen veden kykyä pelkistää metylenisinistä ja kuluttaa happea. Vesi poistuu kaivosta alkavassa mätänemistilassa, sisältäen hiukan rikkivetyä ja hiukan lisääntyneen ammoniakkimäärän". Kysymyksestä, olisiko satamaveden laatuun nähden edullisempaa siihen johtaa hajoittumatonta kuin hajoittunutta likavettä antaa maisteri Bergman sangen varovaisen lausunnon, huomauttaen tutkimusten tukevan arvelua, että ensinmainittu menet-

tely olisi sopivampi, koska vesi, jossa hajoittuminen on alkanut, näyttää kykenevän kuluttamaan happea hiukan enemmän kuin veres likavesi, minkä ohessa se jonkin ajan kuluttua kaipaa lisäkseen enemmän puhdasta vettä, jotta mätäneminen estyisi. Edelleen leviää vereksestä likavedestä heikompi ja vähemmän vastenmielinen haju, erittyvä liete on vesiköyhempää kuin mätänevästä likavedestä erittyvä ja jälkikäsittely biologisissa oksidatiovälineissä antaa Dunbarin mukaan paremman tuloksen. Mitä tulee seisotuskaivojen kykyyn tuhota tauteja synnyttäviä bakteereja, maisteri Bergman viittaa Tukholman terveydenhoitolautakunnan laboratoorin johtajan, tri Klas Sondénin lausuntoon, jonka mukaan bakteerielämään nähden tuskin on mitään etuja saavutettavissa käyttämällä pieniä septisiä tankkeja. Lopuksi on maisteri Bergman lausunut mielensä siitä, olisiko seisotuskaivot Helsingissä edelleen säilytettävä, ja tähän nähden huomauttanut, että vastaus ainakin osittain on kaupungin likavesikysymyksen vastaisen ratkaisun varassa. Missä puhdistusta toimitetaan suuremmilla biologisilla puhdistusasemilla, ei näitä kaivoja tarvita, ja sama on laita, jos likavesi pumputaan mereen. Jos edelleen nykyistä järjestelmää noudattaen likavesi johdetaan rantoihin, on kaivojen puhdistusteho riittämätön ja sentähden täytyy, ellei biologisia puhdistusasemia voida rakentaa, ryhtyä käyttämään koneellisia puhdistuskeinoja, joiden johdosta kaivot käyvät tarpeettomiksi. Ainoastaan siinä tapauksessa ettei voida aikaansaada pumppuamista eikä biologista taikka pitkälle kehitettyä koneellista puhdistusta, käy seisotuskaivojen pysyttämistä puoltaminen.

Niinkuin edellä lausutusta käy selville, ovat toimitetut tutkimukset osoittaneet, että seisotuskaivojen aikaansaama likaveden puhdistus on sangen vähäpätöinen, jota vastoin niistä tuleva, mätänemistilassa oleva vesi tuottaa hankaluuksia, joita veres likavesi ei saa aikaan. Rakennusjärjestyksessä esitetty vaatimus, että kaikkien kiinteiden aineiden tulee jäädä säiliöön, ei tule täytetyksi, vaan poistuu, niinkuin tutkimukset osoittavat, tuon tuostakin kaivossa syntyneen lietepeitteen osia viemäriin. Mitä tulee siihen maisteri Bergmanin mainitsemaan seikkaan, että seisotuskaivot olisi pysytettävä niillä kuivatusalueilla, joihin ei voida teettää biologisia taikka tehokkaita koneellisia puhdistuslaiteita, on huomautettava, että semmoisissakin tapauksissa seisotuskaivojen tehoisuus on sangen vähäinen, koska niistä tuleva vesi on vain murto-osa viemärien koko poistomäärästä, jossa on vettä keittiöistä ja kylpyhuoneista, pesutuvista, käymälöistä y. m. laitoksista, joka kaikki kulkee kaivojen sivuitse eikä siis tule minkäänlaisen puhdistuksen alaiseksi. Mitä tulee kaivojen terveydelliseen merkitykseen, katsoen niiden kykyyn hävittää tauteja synnyttäviä bakteereja, on niinikään huomautettava, että tämä tehoisuus, vaikka se olisi kiistämätönkin, käy näennäiseksi, sen johdosta ettei sairashuoneista tuleva kylpy- ja puhdistusvesi, joka on aivan yhtä vaarallista kuin sairaiden henkilöiden ulostukset, kulje kaivojen kautta.

Allekirjoittaneiden mielestä sentähden näyttää kutakuinkin samantekevältä, pysytetäänkö ennestään olemassa olevat seisotuskaivot vai ei, paitsi aivan erikoisissa poikkeustapauksissa, joissa niiden hyöty on epäämättömästi osoitettavissa, niinkuin rantaviivan äärellä sijaitsevasta asuintalosta tulevan johdon yhtyessä välittömään, lyhyeen lokaviemariin, jossa ulostukset eivät ehdi hajaantua ennen lokaviemärin suuhun tuloaan. Tämän mukaisesti olisi varmaankin paikallaan, että uusien kaivojen teettäminen yleensä lakkaisi ja että niitä teetettäisiin ainoastaan erikoistapauksissa kaupungin rakennuskatselmusmiesten ja Terveydenhoitolautakunnan lopullisen harkinnan ja ratkaisun mukaan. Tätä käsitystä tukee myöskin sekä Tukholmassa käytäntöön otettu järjestelmä teettää pieniä selkeytyskaivoja kuhunkin taloon, jota järjestelmää pitäisi voida edullisesti käyttää Helsingissä, että Göteporissa käytännössä oleva vieläkin yksinkertaisempi menettely erottaa rakennusten likavesijohdot katukanavasta ainoastaan yksinkertaisella venttiililaitteella.

Taloudelliseltakin kannalta merkitsee seisotuskaivojen rakentamisvelvollisuus melko paljon, sillä semmoisen kaivon rakennuttamisesta on nykyisenä kalliina aikana kustannuksia monta kymmentä tuhatta markkaa, kun taas yksinkertaisen selkeytyskaivon teettäminen maksaa ainoastaan vähäisen osan tästä määrästä, seikka, joka on erikoisesti otettava huomioon yritettäessä nykyisen asunnonpuutteen vallitessa helpottaa uutisrakennustoimintaa.

Edellä lausutun johdosta on allekirjoittaneilla kunnia esittää, että Komitea tekisi Kaupunginvaltuustolle ehdotuksen semmoisen muutoksen aikaansaamisesta voimassa olevassa rakennusjärjestyksessä oleviin, vesikloseteista tulevan lian kokoomiskaivoja koskeviin määräyksiin, ettei nykyisen laatuisia seisotuskaivoja ehdottomasti vaadita vesiklosettilaitteita varten, vaan että niiden sijaan voi laittaa yksinkertaiset selkeytyskaivot, ollen kuitenkin Terveydenhoitolautakunta esteetön poikkeustapauksissa rakennuskatselmusmiesten esityksestä vaatimaan seisotuskaivon rakennettavaksi, kun tarvetta siihen on.

Helsingissä, toukokuun 5 päivänä 1920.

G. Idström.

O. v. Hellens. **Bertel Geitlin.**

Jarl W. Andersin.

Liite III.

HELSINGIN
TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA

Helsingissä,
syysk. 1 p:nä 1920.

N:o 253.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Palauttaen Rahatoimikamarin lähetteen viime elokuun 20 päivältä 21 § kohdalla mainitusta asiasta, joka koskee ehdotusta kaupungin rakennusjärjestyksen 123 §:n muuttamiseksi, on Terveydenhoitolautakunnalle kunnia ilmoittaa *periaatteessa yhtyvänsä ehdotukseen seisotuskaivon rakennuttamispakon poistamisesta talossa, jossa on vesiklosetteja.* Lautakunnan mielestä tulisi kuitenkin terveydenhoitoviranomaisella olla tilaisuus joka tapauksessa tutkia, *milloin tuollainen kaivo on tarpeellinen,* mihin ei kuitenkaan olisi mahdollisuutta, jos puheenalainen rakennusjärjestyksen pykälä saisi asiaa käsitelleen komitean ehdottaman sanamuodon. Lautakunta sentähden pitää tarkoituksenmukaisempana, että mainitun pykälän 1 mom pysytetään ennallaan ja että pykälään nykyisen 2 mom:n sijaan pannaan lisäys, joka oikeuttaa Terveydenhoitolautakunnan harkintansa mukaan sallimaan laittaa toisenlaatuisen vesiklosetin kuin 1 mom:ssa säädetään. Lautakunnalla on sentähden kunnia ehdottaa, että rakennusjärjestyksen 123 § hyväksyttäisiin seuraavana:

> Vesiklosetteja, niin rakennettuja, että kaikki kiinteä lika niistä kokoontuu erityiseen säiliöön saa kaikkialla kaupungissa tehdä asuinrakennuksiinkin. Kuitenkin saakoon Terveydenhoitolautakunta eri anomuksesta, kun haitatta näyttää voivan käydä päinsä, myöntää oikeuden muunkin laatuisen vesiklosetin laittamiseen, sillä ehdolla että siihen yksityiseen viemärijohtoon, johon vesiklosetti liitetään, tehdään tarkastuskaivo.

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

O. von Hellens.

J. Alfr. Tuominen.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI

Lokak. 1 p:nä 1920.

N:o 1087 a.

***Rahatoimikamarin esitys** uusien kansakoulutalojen rakennuttamisesta.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Lähetteissä toukokuun 23 sekä lokakuun 3 ja 30 päivältä 1919 on Valmisteluvaliokunta lausunnon saamiseksi Rahatoimikamariin lähettänyt erinäiset kaupungin suomenkielisten kansakoulujen Johtokunnan Valtuustolle tekemät esitykset, jotka koskevat osin uusien kansakoulutalojen teettämistä mainituille kansakouluille, osin sopivien alojen varaamista samain koulujen vastaisten koulutalojen paikoiksi. Niinikään on kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokunta Rahatoimikamariin lähetetyssä kirjelmässä maaliskuun 9 päivältä 1919 anonut, että Kamari oman lausuntonsa keralla Kaupunginvaltuustolle lähettäisi viimeksi mainitun johtokunnan tekemän esityksen uuden kansakoulutalon rakennuttamisesta Pakaan eteläiselle alueelle.

Tämän johdosta Rahatoimikamari pyytää kunnioittaen esittää seuraavaa.

Kokouksessaan lokakuun 28 päivänä 1913 päätti Kaupunginvaltuusto Rahatoimikamarin esityksestä m. m., että uusia taloja on kaupungin kansakouluille rakennettava:

„1) kortteliin N:o 392 suomenkieliselle kansakoululle;

2) Meilansin sekä siihen rajoittuvain kaupunginosain kaupunginasemakaavan ehdotuksessa koulutaloa varten varatulle paikalle Töölön pohjoisosaan ruotsinkieliselle kansakoululle; sekä

3) Punavuorenkadun tonteille N:oille 8 ja 10 kortteliin N:o 111 suomenkieliselle koululle“ (Kvston pain. asiakirj. N:o 76 vuodelta 1913).

Näistä koulutaloista teetettiin aluksi vuosina 1914 ja 1915 Eläintarhankadun viereinen, jossa on 14 luokkahuonetta ynnä voimistelu- laulu- ja piirustussali, koulukeittiö (sodan johdosta sisustamatta), luonnontiedon opetussali, kaksi veistosalia y. m.

Toista näistä kansakoulutaloista, Topeliuskadun viereistä, aloitettiin rakentamaan vuonna 1916, ja se valmistui tarkoitukseensa syksyllä 1917. Tässä rakennuksessa on, paitsi 10 luokkahuonetta ynnä voimistelusalia, veisto-, laulu- ja piirustussali y. m. Kuluvana vuonna on Punavuorenkadun kansakoulutalon ra-

kennustyö aloitettu ja talo muurattu. Nykyään suoritetaan sen kattaustyötä ja, ellei arvaamattomia esteitä tule, voitaneen taloa ensi syksynä ruveta käyttämään tarkoitukseensa. Tätä rakennusta, johon alkuaan oli aikomus sijoittaa 9 luokkahuonetta, voimistelu- ja veistosali y. m., on Rahatoimikamarin esityksestä laajennettu teettämällä luokkahuoneita ullakollekin, niin että siihen Kaupunginvaltuuston syyskuun 28 päivänä 1920 tekemän päätöksen mukaan tulee, paitsi edellä lueteltuja huoneistoja, 4 luokkahuonetta tai 3 luokkahuonetta ynnä lauluja piirustussali.

Siitä selvityksestä, mikä Rahatoimikamarilla on ollut kunnia kirjelmässään elokuun 28 päivältä 1913 N:o 590 kaupungin kansakoulujen rakennuskysymyksestä antaa, näkyy, että Kaupunginvaltuuston periaatteellinen päätös on olemassa uusien kansakoulutalojen teettämisestä Lapinlahdenkadun tontille N:o 19 sekä Siltavuorenpenkereen tonteille N:oille 1, 2 ja 3.

Niiden alueiden kehitys, missä suomenkielisten kansakoulujen oppilaita etusijassa asuu, sekä kaupungin laajeneminen pohjoista kohti ovat kuitenkin saaneet aikaan, ettei Lapinlahdenkadun varrelle aikaisemmin suunniteltua uutta kansakoulutaloa lähiaikoina tarvinne rakennuttaa. Sen sijaan on Rahatoimikamari arvellut vastedes käyvän tarpeelliseksi rakennuttaa suomenkielisille kansakouluille uusi talo Töölön alueen eteläosaan, minkätähden Kamari on kirjelmässä joulukuun 16 päivältä 1918 tehnyt tästä esityksen. Tämän esityksen johdosta Kaupunginvaltuusto sittemmin kokouksessaan syyskuun 23 päivänä 1919 päätti tähän tarpeeseen varata korttelin N:o 430.

Edellä mainituissa lähetteissä esittää suomenkielisten kansakoulujen Johtokunta pääasiassa seuraavaa:

Valmistelualiokunnan ähete toukokuun 23 päivältä 1919.

Johtokunta mainitsee aluksi, että Kasarminkadun talosta N:o 6 koulutarkoituksiin vuokratut huoneet ovat terveydelliseltä ja kouluteknilliseltä kannalta erittäin epätyydyttävät ja että niin mainitun koulun opettajat kuin Kouluhallituskin ovat lausuneet toivottavaksi, että kaupunki pikimmiten hankkisi näissä huoneistoissa työskenteleville kansakoululuokille tarkoituksenmukaisemmat huoneistot. Edelleen valittaen, että Kasarminkadun kansakoulutalo on käytetty muihin tarkoituksiin ja ettei tästä huolimatta riittäviä uusia kansakoulutaloja ole rakennettu, sekä huomauttaen että, koska tuohon aikaan vasta hankkeissa oleva Punavuorenkadun kansakoulutalo valmistuttuaan ei korvaisi Kasarminkadun kansakoulutaloa, uusia koulutaloja on suomenkielisille kansakouluille välttämättä tarpeen, Johtokunta esittää, että Valtuusto pian ryhtyisi toimiin uuden kansakoulutalon rakennuttamiseksi Dagmarkadun varrelle Töölöön, jotta Kasarminkadun N:o 21 entinen kansakoulutalo siten tulisi korvatuksi.

Valmistelualiokunnan ähete lokakuun 3 päivältä 1919.

Tästä asiasta, jonka Kaupunginvaltuuston kanslia oli palauttanut käsiteltäväksi nyt esillä olevain asiain yhteydessä, on Rahatoimikamari jo antanut lausunnon (Kamarin kirjelmä toukokuun 19 päivältä 1919 N:o 505). Asia on kuitenkin sittemmin lähetetty suomenkielisten kansakoulujen Johtokuntaan, joka

viitaten tarkastaja M. Pesosen antamaan promemoriaan, yhtyy mainittuun promemoriaan ja omasta puolestaan huomauttaa, kuinka tärkeää on, että uusia kansakoulutaloja mahdollisimman pian rakennetaan, koulut kun ovat ahdinkoon asti käytännössä. Mainitussa promemoriassa tarkastaja Pesonen huomauttaa, että kansakouluoppilaiden luku on Pitkänsillan pohjois- ja rautatielinjan itäpuolisissa kaupunginosissa viime aikoina lisääntynyt siinä määrin, että luultavasti pian käy välttämättömäksi rakentaa ei ainoastaan aikaisemmin ehdotettu Pakaan alueen uusi kansakoulutalo, vaan sen lisäksi 14—15 luokkahuonetta käsittävä koulutalo johonkin XII kaupunginosan keskikohtaan.

Valmisteluvaliokunnan lähete lok. kuun 30 pä. 1919

Viitaten tarkastaja Pesosen sekä Marian-, Kasarmin-, Vladimirin- ja Yrjönkadun varsilta vuokratuissa kansakouluhuoneistoissa työskenteleväin opettajain tekemiin esityksiin ynnä erinäisiin Kouluhallituksen toimittamiin tarkastuksiin Johtokunta edelleen huomauttaa Kasarminkadun talosta N:o 6 vuokrattujen kouluhuoneistojen huonosta laadusta sekä toistaa aikaisemman esityksensä, että Aleksanderinkadun tontille N:o 1 rakennettaisiin uusi, ajanmukainen kansakoulutalo.

Ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokunnan esityksestä joulukuun päivältä 1919.

Tähän esitykseen nähden on Kamarilla kunnia viitata tänä päivänä antamaansa kirjelmään N:o 1087 *b* sekä pyytää, että se käsiteltäisiin tämän kirjeen yhteydessä.

Tarkemman selvityksen saamiseksi tässä esillä olevista laajaperäisistä rakennuskysymyksistä on Rahatoimikamari hankkinut kaupungin yleisten töiden Hallituksen lausunnon eräiden ehdotettujen uusien koulutalojen sijoittamisesta. Edelleen on Kamarin kansliassa pidetty erinäisiä neuvotteluja, joissa sekä suomen- että ruotsinkielisten kansakoulujen johtokuntain puheenjohtajat ja tarkastajat ovat olleet saapuvilla. Näiden neuvottelujen tulokset ovat lyhykäisesti esitettyinä seuraavat:

1) Kaupungin yleisten töiden Hallituksen mielestä on Aleksanterinkadun tontti N:o 1, niinkuin Rahatoimikamarilla jo on ollut kunnia Kaupunginvaltuustolle osoittamassaan kirjelmässä maaliskuun 12 päivältä 1920 N:o 410 mainita, ehdottomasti varattava muuhun tarkoitukseen, ja onkin Kaupunginvaltuusto kokouksessaan kesäkuun 1 päivänä 1920 päättänyt evätä kansakoulujohtokunnan esityksen koulutalon rakennuttamisesta edellä mainitulle tontille. Tälle tontille ehdotetulle uudelle koulutalolle on siis osoitettava jokin toinen, hyvin ja mahdollisimman keskeisesti sijaitseva paikka.

2) Satamaradan sekä Töölön- ja Eläintarhanlahden eteläpuolisissa kaupunginosissa on tilaisuus rakennuttaa koulutaloja Siltavuorenpenkereen tonteille N:oille 1, 2 ja 3 sekä Lapinlahdenkadun tontille N:o 6.

3) Mariankadun tontille N:o 8 voisi tosin ajatella rakennettavaksi nykyistä suuremman koulutalon, mutta tontin kaltevuuden sekä sen johdosta, ettei sinne voi laittaa riittävän tilavaa ja hyvin valaistua leikkikenttää, olisi tähän keinoon ainoastaan hätätilassa ryhdyttävä.

4) Kaupungin nyttemmin tultua Pietarinkadun talon N:o 6 (Neitsytpolun N:o 5) omistajaksi voi tälle tilavalle ja tasaiselle tontille, josta ainoastaan sangen vähäinen osa on rakennettu ja joka Kaupunginvaltuuston kesäkuun 17 päivänä 1919 tekemän päätöksen johdosta on luovutettu poika-ammattikoulun käytettäväksi, rakentaa uuden isonlaisen koulutalon, siinä tapauksessa etteivät Tehtaan- ja Punavuorenkadun koulutalot riitä tyydyttämään kaupungin eteläosissa esiintyvää kansakouluhuoneistojen tarvetta.

5) Muissa osissa kaupunkia on lukuisia kansakoulutarkoituksiin sopivia tontteja käytettävinä. Tässä edellä on jo mainittu, että Kaupunginvaltuusto on tähän tarkoitukseen päättänyt varata XII kaupunginosassa sijaitsevan korttelin N:o 430. Kaupunginvaltuuston hyväksymässä Pakaan alueen jaoituskaavan osassa on samaan tarkoitukseen varattu korttelit N:ot 564 ja 566. XII kaupunginosan keskustassa niinikään on useita kansakoulutarkoituksiin sopivia tontteja varattuina kaupungin tarpeisiin.

6) Kaupunginvaltuustolle osoitetussa kirjelmässä lokakuun 24 päivältä 1919 on Rahatoimikamari esittänyt, että epätarkoituksenmukainen Vallilan kansakoulutalo rakennettaisiin uudestaan ja laajemmaksi.

Edellä esitetystä näyttää siltä, kuin olisi kaupungilla riittävästi käytettävänä uusien kansakoulutalojen paikkoja. Suomenkielisten kansakoulujen Johtokunnan puolelta on kuitenkin sangen jyrkästi huomautettu, että Katajanokalla, Kruunuhaassa ja keskikaupungilla asuville oppilaille olisi rakennettava mahdollisimman keskeisesti sijaitseva koulutalo ja että, vaikka Siltavuorenpenkereelle rakennettu koulutalo tyydyttäisi Kruunuhaan ja osittain keskikaupungin tarvetta, sinne sijoitettu koulu olisi liian kaukana Katajanokalla ja Esplanadikatujen eteläpuolella asuville oppilaille. Lisäksi ei olisi mahdollista Siltavuorenpenkereelle rakennuttaa kyllin tilavaa koulutaloa ja lopuksi siellä ei olisi leikkikentälle tarpeellista tilaa.

Kun Rahatoimikamari on pitänyt näitä muistutuksia jossain määrin oikeutettuina, on Kamari koettanut mikäli mahdollistá täyttää Johtokunnan toivomuksia mitä tulee paremman ja keskeisemmän paikan osoittamiseen uudelle suurenlaiselle koulutalolle kuin mitä Siltavuorenpenkereellä olisi tarjona. Siinä mielessä Kamari neuvoteltuaan yleisten rakennusten Ylihallituksen ylijohtajan kanssa kunnioittaen pyytää esittää seuraavan ehdotuksen.

Kaisaniemenkadun valmistuttua on Fabianin- ja Unioninkadun välillä sijaitseva Puutarhakadun osa kadottanut kaiken merkityksensä. Tällä mainitun kadun osalla on nyttemmin tuskin minkäänlaista liikennettä. Valtio on, niinkuin tämän oheisesta ylipainoksesta näkyy, suunnitellut mainitun katuosan varrelle suurenlaista julkista rakennusta, jota ei kuitenkaan sijoitettaisi välittömästi tontinrajaan. Jalkamiesliikenne voitaisiin järjestää kulkevaksi kadun varrella sijaitsevaa rakentamatonta aluetta pitkin. Tämän julkisen rakennuksen yksi pääjulkisivu antaisi länttä kohti, joten olisi sekä kaupunkikuvalle että liikenteelle eduksi, jos Fabianin- ja Kaisaniemenkadun risteystä mainitun rakennuksen edustalla laajen-

nettaisiin. Kansakoulutalo voitaisiin rakentaa pääasiassa nykyiselle katualalle ja sen leikkikenttä sijoittaa kolmionmuotoisen istutuksen avonaiselle alalle mainittavasti muuttamatta puiston ulkoasua. Tämän suunnitelman toteuttaminen edellyttää, että valtio luovuttaa noin 500 neliömetrin laajuisen, vihreillä poikittaisviivoilla osoitetun, jalkamiesliikennettä varten varatun alueen nykyisen Puutarhakadun etelärajalta sitä vastaan, että kaupunki valtiolle luovuttaa punaisilla poikittaisviivoilla osoitetun 530 neliömetrin laajuisen alan nykyisestä Fabianinkadusta, jossa tapauksessa katu paremman katukuvan aikaansaamiseksi siirrettäisiin hiukan lännemmäksi.

Nämä ehdotukset käyvät tarkemmin selville Kamarin kaupunginasemakaavaarkkitehdillä laadituttamista piirustuksista, joihin Kamarilla on kunnia viitata. Kamarin mielestä ei tämä ehdotus tuottaisi kaupungille minkäänlaista välitöntä tappiota. Välillisesti kaupunki tosin menettäisi noin 550 neliömetriä sangen arvokasta tonttialaa, mutta saisi sen sijaan tilavan, sopivan ja hyvin sijaitsevan tontin julkiselle rakennukselle. Sitä paitsi sekä katuliikenne että katukuva epäilemättä voittaisivat ehdotuksen toteuttamisesta.

Edellä mainitussa neuvottelussa, jossa sekä suomen- että ruotsinkielisten kansakoulujen johtokuntain puheenjohtajat ja tarkastajat olivat saapuvilla, huomautti tarkastaja Pesonen, saatuaan tiedokseen ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokunnan esityksen uuden kansakoulutalon teettämisestä Pakaan eteläiselle alunelle, että, jos suomenkielisille kansakouluille rakennetaan uusi talo XII kaupunginosan keskustaan, voitaisiin Pakaan kortteli N:o 564 luovuttaa uuden ruotsinkielisen koulutalon paikaksi, jossa tapauksessa kuitenkin kortteli N:o 566 ehdottomasti olisi varattava suomenkielisten kansakoulujen tarpeisiin.

Edellä lausutun johdosta on Rahatoimikamarilla kunnia esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

Valtioneuvostolle tehdä esityksen sekä semmoisen Puutarhakadun ja korttelin N:o 42 osain tilusvaihdon hyväksymisestä, kuin tämän oheiset piirustukset osoittavat, että myös mainittujen piirustusten mukaisen kaupunginasemakaavanmuutoksen vahvistamisesta;

osoittaa siten saadun uuden paikan (Puutarhakadulla) suomenkielisten kansakoulujen uuden koulutalon paikaksi;

antaa kaupungin yleisten töiden Hallituksen toimeksi yksissä neuvoin suomenkielisten kansakoulujen Johtokunnan valitseman edustajan kanssa laatia edellä mainitun kansakoulutalon luonnospiirustukset ja kustannusarvion; samoin kuin

samanlaiseen tarkoitukseen varata

1) Pietarinkadun tontin N:o 6 rakentamattoman osan;

2) Porvoonkadun tontit N:ot 8 ja 10 sekä Kristiinankadun tontin N:o 21 korttelista N:o 371; ynnä

3) Pakaan alueen korttelin N:o 566.

Kun kuitenkin nykyisiin erittäin kalliisiin rakennuskustannuksiin nähden näin lukuisain kansakoulutalojen teettäminen vaatisi sangen suuria rahamääriä ja kun kaupungin raha-asiat eivät nykyään salline näin laajaperäistä rakennustoimintaa, mutta Kamari toiselta puolen on sitä mieltä, että kaupungin jo ensi vuonna tulisi ryhtyä rakentamaan Puutarhakadulle ehdotettua koulutaloa, on Kamari ensi vuoden budjettiehdotuksen laadinnan yhteydessä ottava harkittavaksi, kuinka suuri määräraha viimeksi mainitun työn aloittamista varten voidaan merkitä.

Mitä tulee ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokunnan esitykseen uuden kansakoulutalon rakennuttamisesta Pakaan alueelle, on Kamarilla kunnia viitata kirjelmäänsä N:o 1087 b tältä päivältä.

Asiaan kuuluvat lähete- y. m. kirjat sekä 8 piirustusta on Kamarilla kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Karl Hård af Segerstad.

Liite.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Lokakuun 1 p:nä 1920.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1087 *b.*

Rahatoimikamarille osoitetussa kirjelmässä joulukuun 9 päivältä 1919 on ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokunta tehnyt esityksen uuden kansakoulutalon rakennuttamisesta Pakaan alueen eteläosaan sekä pyytänyt Kamaria oman lausuntonsa kera lähettämään tämän esityksen Kaupunginvaltuustolle.

Tämän johdosta Rahatoimikamari pyytää kunnioittaen lausua seuraavaa.

Suomenkielisten kansakoulujen Johtokunnan tekemäin esitysten johdosta, jotka koskevat osin uusien kansakoulutalojen rakennuttamista ja osin tonttien varaamista tähän tarkoitukseen, on Rahatoimikamari kirjelmässä N:o 1087 a tältä päivältä ilmoittanut, että Kamarin sekä suomen- että ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokuntain puheenjohtajain ja tarkastajain kesken on asiasta pidetty neuvotteluja. Eräässä näistä neuvotteluista on suomenkielisten kansakoulujen tarkastaja, saatuaan tiedokseen ruotsinkielisten kansakoulujen Johtokunnan tekemän esityksen uuden kansakoulutalon rakennuttamisesta Pakaan alueen eteläosaan, esittänyt että, jos suomenkielisten kansakoulujen tarpeisiin varataan XII kaupunginosan keskustasta paikka uudelle kansakoulutalolle, Pakaan kortteli N:o 564 luovutettaisiin vastaisen ruotsinkielisen kansakoulutalon paikaksi, jota vastoin Pakaan kortteli N:o 566 ehdottomasti olisi varattava suomenkielisten kansakoulujen käytettäväksi.

Edellä lausutun johdosta ja siihen katsoen, mitä Rahatoimikamarilla on kirjelmässään N:o 1087 a ollut kunnia esittää sekä huomioon ottaen että kansakoulutalot siten sijoitettuina, kuin Kamari on edellä mainitussa kirjelmässään ehdottanut, Kamarin mielestä sijaitsisivat niin, että oppilaiden koulumatkat mahdollisimmassa määrässä tasautuvat, on Kamarilla kunnia esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi,

että Pakaan kortteli N:o 564 varataan ruotsinkielisten kansakoulujen tarpeisiin.

Asiassa syntyneet kirjat on Rahatoimikamarilla kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

A. L. Hjelmman.

Karl Hård af Segerstad.

Helsingissä, Sanomal.- ja Kirjap.-Osakeyhtiön kirjapaino, 1920.

Esitys kaupunkien tapaturmavakuutusyhdistyksen perustamisesta.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kunnalliselle Keskustoimistolle osoittamassaan kirjelmässä on Helsingin Kaupunginvaltuusto tammikuun 22 päivänä 1919 kehoittanut Keskustoimistoa laatimaan laskelmia kuntain vakuutuslaitoksen perustamisesta kaupunkien työntekijöitä varten sekä antamaan ehdotuksen semmoisen laitoksen perustamisesta. Keskustoimiston alistettua asian Kaupunkiliiton Hallituksen käsiteltäväksi on asia ollut esillä useissa Hallituksen kokouksissa, ja on Hallitus nyttemmin päättänyt Kaupunginvaltuustolle esittää seuraavaa:

Heti elokuun 18 päivänä 1917 työntekijäin tapaturmavakuutuksesta annetun lain julkaisemisen jälkeen herätettiin Suomen Kaupunkien Valtuuskunnassa kysymys kaupunkien keskinäisen tapaturmavakuutusyhtiön perustamisesta. Valtuuskunnan esityksestä oli asia esillä toisilla kaupunkipäivillä syksyllä 1917, ja päättivät kaupunkipäivät tällöin antaa Kaupunkiliiton Hallitukselle toimeksi kiireellisesti ottaa tarkan selvityksen ja valmistelun alaiseksi kysymyksen, missä muodossa kaupunkien olisi keskinäisyyden perusteella järjestettävä uuden työväentapaturmavakuutuslain säätämän vakuutusvelvollisuutensa täyttäminen, sekä ryhtyä asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Asia on sen jälkeen erinäisiä kertoja ollut Kaupunkiliiton Hallituksen käsiteltävänä, mutta ei aikaisemmin ole katsottu voitavan tehdä lopullista ehdotusta tapaturmavakuutusyhtiön perustamisesta. Syynä tähän on muun muassa ollut se, ettei uuden tapaturmavakuutuslain astuttua voimaan vasta tammikuun 1 p:nä 1918 ole ollut riittävää kokemusta siitä, miten suureksi vakuutuskanta muodostuisi ja kuinka suuriksi kaupunkien kustannukset pakollisesta vakuutuksesta nousisivat. Suurimpana syynä asian jättämiselle lepäämään oli kuitenkin ehkä se, ettei aikaisemmin ollut riittävää selvitystä siitä, missä määrin kaupungit olisivat halukkaat liittymään tällaisen kuntainvälisen keskinäisen vakuutusyhtiön osakkaiksi. Niiden kahden vuoden aikana, mitkä asetus nyttemmin on ollut voimassa, on kuitenkin useitten kaupunkien

taholta esitetty toivomuksia tällaisen yhtiön aikaansaamisesta, ja eritoten sen jälkeen kuin Helsingin kaupunki, maan kaupungeista suurimpana työnantajana, on ottanut aloitteen asiassa, ovat olosuhteet kuitenkin muodostuneet sellaisiksi, että Hallitus puolestaan on katsonut voivansa nyt tehdä esityksen yhtiön perustamisesta.

Siihen katsoen että välttämätön edellytys suunnitellun vakuutusyhtiön toiminnan aloittamiselle on, että Helsingin kaupunki liittyy yhtiön osakkaaksi, on Kaupunkiliiton Hallitus katsonut välttämättömäksi ensin hankkia Helsingin kaupungin hyväksymisen yhtiön perustamiselle ja kaupungin periaatteellisen päätöksen kaupungin työväen vakuuttamisesta tässä yhtiössä, ennenkuin asia esitetään muitten kaupunkien hyväksyttäväksi.

Sen kokemuksen perusteella, mikä nyttemmin kunnallisen työväestön tapaturmavakuutuksen laajuudesta on saatu, voidaan pitää varmana, että kaupunkikuntien oman vakuutusyhtiön toiminnalle riittävä vakuutuskanta on olemassa. Sen työväestön lukumäärä, mikä pakollisesti on vakuutettava, on arvioitava noin 5,000 työntekijäksi ja yhteenlaskettujen työpalkkojen määrä noin 40,000,000 mksi. Kuluvana vuotena on esimerkiksi Helsingin kaupunki arvioinut vakuuttamainsa työntekijäin palkat hiukan yli 25.5 miljoonaksi markaksi. Vaikka kaikki kaupungit eivät alunpitäen yhtiössä vakuuttaisikaan työväkeään, olisi vakuutuskanta joka tapauksessa riittävä, jos Helsingin kaupunki on mukana.

Suunniteltaessa perustettavan yhtiön vakuutusmuotoa on valittavana kahden vaihtoehdon välillä. Voidaan perustaa yhtiö, jolle kaupungit suorittavat yhtiön määräämät vakuutusmaksut ja yhtiön sitoutuessa vastaamaan kaikista vakuutuksen aiheuttamista menoista. Taikka voidaan yhtiön toiminta järjestää siten, että vakuutusyhtiö hoitaa kaikki vakuutuksesta johtuvat käytännölliset toimenpiteet kaupunkien suorittaessa yhtiölle yhtäläisten perusteiden mukaan ainoastaan hoitokustannukset, mutta vahingonkorvauksista ja rahastoihin siirroista johtuneet todelliset menot suorittaisi kukin kaupunki vain sikäli, kuin asianomaisen kaupungin vakuutettua työväestöä kohtaa tapaturma.

Jälkimmäisen vaihtoehdon puolesta puhuu näköjään se etu, että vakuutuksen ottava kaupunki tulee tavallaan olemaan itsevakuuttajansa, jolloin kunkin kaupungin tarvitsisi kunakin vuotena suorittaa, välttämättömiä hoitokustannuksia lukuun ottamatta, ainoastaan sen omia työntekijöitä sinä vuotena kohdanneiden tapaturmien aiheuttamat todelliset kustannukset. Kaupungit voisivat tässä tapauksessa yhtiölle vakuutusmaksuna suorittaa ainoastaan osansa hoitokustannuksista, jolloin menot vakuutuksesta, siinä tapauksessa ettei tapaturmia satu, olisivat varsin vähäiset.

Esitetty etu on kuitenkin useimmiten käytännössä vain näennäinen.

Vuosina, jolloin esimerkiksi tavallista runsaammin sattuu tapaturmia, muodostuisivat vakuutusmenot erittäin suuriksi. Huomattava nimittäin on, että sellaisen tapaturman sattuessa, joka aiheuttaa työkyvyn pysyväisen menettämisen tai vähentymisen, on vakuutusyhtiön siirrettävä vakuutusrahastoon pääoma, joka vastaa vuotuisen vahingonkorvauksen pääoma-arvoa määrättyjen vakuutusteknillisten perusteiden mukaan laskettuna. Tällainen siirto voi erinäisissä tapauksissa nousta huomattaviin summiin, nykyisten palkkasuhteiden vallitessa yli 40,000 markankin. Vakuutusyhtiön ollessa esitetylle pohjalle rakennettu olisi tämä korvaus kaupungilta perittävä. Tämän kautta muodostuisivat vakuutusmenot kaupungeille erittäin epätasaisiksi ja voisivat epäedullisina vuosina tuottaa eritoten pienemmille kaupungeille ikäviä yllätyksiä ja vaikeuksia raha-asiain hoidossa. Helsingin kokoiselle kaupungille, jonka työntekijäin luku on suhteellisesti suuri, tulisivat menot ilmeisesti jotenkin tasaisesti jakaantumaan eri vuosien osalle, joten tämä haitta kysymyksessä olevasta vakuutusmuodosta ei tälle kaupungille olisi erikoisen huomattava. Toiselta puolen eivät edut myöskään olisi niin suuret, että kaupungille olisi tarkoituksenmukaisinta vakuuttaa työntekijänsä tällä tavoin, koska todelliset kustannukset vahingonkorvauksistakin jakaantuisivat suhteellisen tasaisesti eri vuosien osalle. Kaupungin vakuutusvelvollisuuden nykyisen laajuuden vuoksi muodostuvat edut päinvastaisestakin vakuutustavasta eli siitä, että kaupunki suorittaisi yhtiölle vakinaista, kaikkia vakuutusmenoja vastaavaa vakuutusmaksua, jotenkin samoiksi kuin itsevakuutusmuodosta.

Ensiksi mainitun, puhtaasti vakuutusperiaatteelliselle pohjalle rakentuvan vakuutusmuodon edut olisivat sen sijaan siinä, että vakuutusmaksut olisivat jotenkin vakinaiset ja yleensä edeltäpäin määrätyt. Kaupungit voisivat työväkensä vakuuttaessaan tällä pohjalla määritellä rahasääntöä laatiessaan vakuutusmenojensa suuruuden ja välttäisivät epätasaisuuksia eri vuosien menoissa. Joskin menot jonakin vuotena voisivat olla suuremmat kuin mitä kaupunki sen työväen keskuudessa sattuneiden tapaturmien johdosta olisi velvollinen vahingonkorvauksena suorittamaan, tasoittuisivat kuitenkin menot vuosien kuluessa jotakuinkin todellisia kustannuksia vastaaviksi, eritoten jos yhtiön sääntöjen määräykset tätä tarkoitusta silmällä pitäen järjestetään.

Kaupunkiliiton Hallitus on tällä perusteella päättänyt ehdottaa, että perustettava vakuutusyhtiö järjestettäisiin täydellisen vakuutuslaitoksen luontoiseksi eli sellaiseksi, että yhtiö vastaa kaikista vakuutuksen aiheuttamista kustannuksista, kantaen kaupungeilta vakuutusmaksua, joka on niin suureksi laskettu, että vakuutuskustannukset korvautuvat.

Kuntainvälisen vakuutusyhtiön tarjoamat taloudelliset edut ovat varsinaisesti siinä, että yhtiön hoitokustannukset muodostuvat suhteellisesti pienemmiksi kuin yksityisten yhtiöitten. Kuntainvälisen yhtiön toiminta voidaan

helposti järjestää Kunnallisen Keskustoimiston yhteyteen, jolloin sekä palkkaus- että kansliamenoja voidaan tuntuvasti supistaa. Sitä paitsi ei tämänluontoisella yhtiöllä olisi sanottavia hankintakustannuksia, koska hankinta ja vakuutusten ottaminen vaikeuksitta voidaan järjestää rahatoimikamarien kautta toimeenpantavaksi. Yhtiön hallintokustannukset on Kaupunkiliiton Hallitus arvioinut 45,000 à 50,000 markaksi. Yhtiön vastaisten vakuutusmaksujen määräämiselle tarpeellisia vakuutusteknillisiä laskelmia ei Kaupunkiliiton Hallitus asian nykyisessä vaiheessa ole katsonut olevan aihetta teettää. Edellyttäen, että vakuutusmaksut olisivat määrättävät keskimäärin esimerkiksi 1: 20 markaksi kutakin työpalkan sataa markkaa kohti, mikä uuden vakuutuslain vaatimusten vuoksi muodostunee vakuutuskustannusten yleiseksi keskimääräksi senlaatuisissa töissä, joita kaupungit enimmäkseen teettävät, nousisivat yhtiölle suoritettavat vakuutusmaksut 40,000,000 markan vakuutuskannasta noin 480,000 markkaan. Esitetty hallintokustannusten määrä olisi tässä tapauksessa ainoastaan noin 10 % vakuutusmaksuista. Näin alhaisista hoitokustannuksista tuskin mikään yksityinen vakuutusyhtiö voi ottaa kaupunkikuntien vakuutuksia vastaan.

Lähtien siitä että oman keskinäisen vakuutusyhtiön perustaminen kaupunkikuntia varten varsinkin ajan pitkään tuottaa kaupungeille tuntuvia säästöjä vakuutusmaksujen suorittamisessa ja ottaen huomioon Helsingin Kaupunginvaltuuston julkilausuman toivomuksen, on Kaupunkiliiton Hallitus laadituttanut sääntöehdotuksen esitetylle pohjalle järjestettävää keskinäistä tapaturmavakuutusyhtiötä varten. Yhtiön nimeksi on Hallitus päättänyt ehdottaa „*Kaupunkien Tapaturmavakuutusyhdistys*“. Sääntöjen laatimisessa on Kaupunkiliiton Hallitusta avustanut sosialihallituksen vakuutusosaston johtaja, ylitarkastaja Onni Hallstén.

Vakuutusyhdistyksen toiminta olisi Kaupunkiliiton Hallituksen suunnitelmien mukaan aloitettava tammikuun 1 päivästä 1921. Helsingin kaupungin päätettyä periaatteessa vakuuttaa työväkensä uudessa yhtiössä, on Kaupunkiliiton Hallituksen aikomuksena viipymättä tehdä asiassa esitys muitten kaupunkien valtuustoille. Kun on todettu, saadaanko riittävää kannatusta yritykselle, ryhdyttäisiin Kaupunkiliiton Hallituksen toimesta lopullisiin toimenpiteisiin yhtiön perustamiseksi ja järjestämiseksi.

Oheenliittäen laaditun ehdotuksen Kaupunkien Tapaturmavakuutusyhdistyksen säännöiksi, saa Kaupunkiliiton Hallitus vastauksena Helsingin Kaupunginvaltuuston esitykseen kunnioittaen ehdottaa,

että Helsingin Kaupunginvaltuusto päättäisi puolestaan hyväksyä ehdotuksen „Kaupunkien Tapaturmavakuutusyhdistyksen“ säännöiksi, sekä

että Helsingin Kaupunginvaltuusto periaatteessa päättäisi perustettavassa yhtiössä vakuuttaa kaupungin palveluksessa olevan vakuutusvelvollisuuden alaisen työväen tammikuun 1 päivästä 1921 alkaen.

Helsingissä, toukokuun 14 päivänä 1920.

Kaupunkiliiton Hallituksen puolesta:

Kust. Killinen.
Varapuheenjohtaja.

Yrjö Harvia.

Liite.

Ehdotus:

Kaupunkien Tapaturmavakuutusyhdistyksen säännöt.

1 §.

Yhdistyksen tarkoitus.

Kaupunkien Tapaturmavakuutusyhdistys, jonka toiminta nojaa osakkaiden keskinäiseen vastuuvelvollisuuteen, myöntää kaupunkikunnille ja kauppaloille sekä niiden yhtiömuotoisille liikeyrityksille työväentapaturmavakuutuksesta voimassa olevan asetuksen edellyttämää vakuutusta.

Yhdistyksen kotipaikka on Helsingin kaupunki.

2 §.

Osakas.

Yhdistyksen osakas on jokainen kaupunkikunta, kauppala ja sellaisen kunnan yhtiömuotoinen liikeyritys, joka siinä on vakuuttanut työntekijänsä.

Osakas on velvollinen ottamaan osaa yhdistyksen yhteisiin menoihin ja vastaamaan sen sitoumuksista yhdistyksen maksutariffin perustuksella hänelle kysymyksessä olevalta vuodelta tulevan vakuutusmaksun mukaan.

3 §.

Vakuutushakemus.

Vakuutushakemus annetaan vahvistetun kaavan mukaan kirjallisesti laadittuna hallitukselle, jonka tulee se viivyttelemättä tutkia ja antaa tuloksesta tieto hakijalle kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä, kun hakemus yhdistykselle saapui. Jos hallitus on vakuutuksen hyväksynyt, on vastauskirjelmässä ilmoitettava suoritettavan ennakkomaksun määrä.

Vakuutus astuu voimaan kello 12 päivällä sinä päivänä, jolloin yhdistys tai sen asiamies on vastaanottanut edellisessä kappaleessa mainitun ennakkomaksun, taikka se todistettavasti on annettu postilaitokselle kirjoihin merkittynä lähetyksenä toimitettavaksi, ellei ole sovittu myöhemmästä voimaanastumisajasta.

4 §.

Sopimusaika.

Vakuutussopimus tehdään määräämättömäksi ajaksi tahi määräajaksi. Määräämättömäksi ajaksi tehty sopimus kestää, paitsi 12 §:ssä mainituissa tapauksissa, sen kalenterivuoden loppuun, jonka kuluessa sopimus jommaltakummalta puolelta irtisanotaan vähintään kolme kuukautta ennen vuoden loppua. Määräaikaisen vakuutussopimuksen tekee yhdistys ainoastaan niissä tapauksissa, jolloin työ, jonka johdosta vakuutus myönnetään, luonteeltaan on lyhytaikainen.

5 §.

Vakuutusmaksut.

Osakkaan maksut vakuutusyhdistykselle ovat:

a) *väliaikainen vakuutusmaksu,* joka suoritetaan ensi kerta vakuutusta otettaessa ja sittemmin vuosittain helmikuussa;

b) *täydennysmaksu,* joka tarpeen vaatiessa suoritetaan kuten 8 §:n 2 kappaleessa määrätään;

c) *lisämaksu,* joka 9:ssä §:ssä mainitussa järjestyksessä maksetaan.

Osakkaan suoritettava väliaikainen vakuutusmaksu ja ehkä kerättävä täydennysmaksu muodostavat yhteensä tilivuoteen kuuluvan varsinaisen vakuutusmaksun.

6 §.

Maksutariffi.

Yhdistyksen maksutariffi on siten laadittava, että sen perustuksella kannetut varsinaiset vakuutusmaksut todennäköisesti riittävät peittämään toimivuoteen kuuluvat vahingonkorvaukset, siirrot vakuutus- ja varmuusrahastoihin sekä yhdistyksen liikekustannukset.

Vakuutusmaksu tai sen osa, jota ei määräajalla suoriteta, on, korotettuna kymmenellä (10) %:lla, ilman edelläkäypää lainhakua ulosotonalainen.

7 §.

Väliaikainen vakuutusmaksu.

Väliaikaisen vakuutusmaksun määrää hallitus, soveltaen yhdistyksen maksutariffia, niiden ennakkotietojen perustuksella, jotka osakas vakuutusvuoden alussa tai jo edellisen vuoden lopussa antaa vakuutukseen ilmoittamiensa töiden laadusta ja niissä vuoden kuluessa todennäköisesti käytettävien työntekijäin luvusta ja palkasta.

8 §.

Varsinainen maksu.

Varsinaisen vakuutusmaksun määrää hallitus yhdistyksen maksutariffien mukaan niiden lopullisten tietojen perustuksella, jotka työnantaja 13 §:n mukaan on velvollinen heti tilivuoden päätyttyä antamaan sen kuluessa käyttämästään työvoimasta.

Täydennysmaksu.

Jos väliaikainen vakuutusmaksu, jonka osakas 7 §:n mukaan on suorittanut, on pienempi kuin 1 kappaleen määräysten mukaan laskettu varsinainen vakuutusmaksu, on puuttuva määrä täydennysmaksuna maksettava helmikuussa silloin kuluvan tilivuoden väliaikaisen maksun yhteydessä.

Milloin osakkaan suorittama väliaikainen vakuutusmaksu on suurempi kuin puheena oleva varsinainen vakuutusmaksu, luetaan ylijäämä hänen hyväkseen silloin kuluvan vuoden väliaikaisen vakuutusmaksun suorituksessa, jos vakuutusta jatketaan; muuten se hänelle palautettakoon.

9 §.

Lisämaksu. Elleivät varsinaiset vakuutusmaksut riitä vuosimenoihin ja välttämättämiin siirtoihin, käyttäköön hallitus vajauksen täyttämiseen 30 §:ssä mainitun vakuutusmaksujen tasoitusrahaston varoja, ei kuitenkaan enempää kuin niiden puolta määrää. Milloin vielä on vajausta, määrätköön yhdistyksen vuosikokous tämän täyttämiseksi osakkaiden suoritettavaksi lisämaksun, joka on suhteellinen kunkin osakkaan varsinaiseen vakuutusmaksuun. Tämä lisämaksu on vaadittaessa suoritettava toukokuun kuluessa.

10 §.

Osakas, joka liittyy yhdistykseen keskellä vuotta, suorittakoon niin monta kahdestoistaosaa vuoden täydestä vakuutusmaksusta, kuin osakkaan liittymisen jälkeen yhdistykseen vielä on kuluvassa vuodessa kuukausia, niihin luettuna se kuukausi, jonka kuluessa vakuutussopimus astuu voimaan.

11 §.

Vastuuvelvollisuusaika. Kun vakuutus irtisanomisen takia tahi muusta syystä on lakannut, pysyy osakkaan vastuuvelvollisuus voimassa, kunnes on täydelleen suoritettu eroamisvuoteen kohdistuva ehkä tarvittava täydennysmaksu ja lisämaksu.

12 §.

Vakuutuksen päättyminen. Vakuutus lakkaa ilman erityistä irtisanomista kuluvan kalenterivuoden päättyessä, jos osakas jättää suoritettavaksi määrätyn vakuutusmaksun maksamatta kuukauden ajan siitä lukien, kuin häntä on todisteellisesti kehoitettu maksuvelvollisuutensa täyttämään.

13 §.

Tiedonantovelvollisuus. Yhden kuukauden kuluessa kalenterivuoden päätyttyä antakoon osakas, käyttäen sitä varten yhdistyksen lomaketta, lopullisen ilmoituksen niiden työntekijäin luvusta, jotka vakuutussopimuksen sisältyvissä töissä ovat mainitun vuoden aikana olleet työssä, eri työaloilla suoritettujen työpäivien luvusta sekä maksettujen työpalkkojen summasta. Milloin vakuutussopimus on lyhytaikainen, annettakoon vastaavat tiedot yhden kuukauden kuuluessa sen päätyttyä.

14 §.

Hallitus. Yhdistyksen asioita hoitaa hallitus, johon kuuluu kolme jäsentä ja kolme varajäsentä, jotka valitaan yhdistyksen vuosikokouksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Valittu astuu toimeensa seuraavan kalenterivuoden alusta. Hallituksen jäseniksi valittakoon yksi lääkäri, yksi vakuutusteknikko ja yksi kunnallisasiain hoitoon perehtynyt henkilö, ja tulee heidän kotipaikkansa olla Helsingin kaupunki.

Yhdistyksen juoksevia asioita ja kirjeenvaihtoa hoitaa yhdistyksen asiamies.

15 §.

Hallitus valitsee keskuudestaan vuosittain puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jos molemmat ovat estettyinä, valitaan tilapäinen puheenjohtaja. Hallitukse kokoukset

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan kutsumuksesta, niin usein kuin asiain joutuisa käsittely sen vaatii. Kokouksissa on lyhyt pöytäkirja pidettävä.

Hallitus on päätösvoipa, kun kaksi jäsentä on saapuvilla, ja he ovat päätöksestä yksimieliset.

16 §.

Hallituksen tulee: Hallitukse

parhaan ymmärryksensä mukaan valvoa yhdistyksen asiain hoitoa noudattaen työväen tapaturmavakuutuksesta annetun lain määräyksiä sekä niitä ohjeita, jotka yhdistyksen kokous sääntöjen täydentämiseksi ehkä liikkeen hoidosta antaa; tehtävät.

määrätä vakuutusehdot;

määrätä työntekijäin vastuuluokat ja maksutariffi;

tehdä vakuutussopimukset;

määrätä osakkaan väliaikainen vakuutusmaksu ja täydennysmaksu;

tehdä yhdistyksen kokoukselle esitys ehkä tarpeellisesta lisämaksusta;

tehdä ehkä tarpeelliset jälleenvakuutussopimukset;

tutkia saapuneet vahingonkorvausvaatimukset ja osaksi tehdä niistä päätös, osaksi antaa niistä lausunto valtion vakuutusneuvostolle sekä antaa vuotuiseen vahingonkorvaukseen oikeutetulle todistus myönnetyn korvauksen määrästä;

tarpeen vaatiessa vakuutusneuvostolta hakea myönnetyn korvausmäärän oikaisemista;

hoitaa yhdistyksen varoja ja saattaa sen pääoma korkoa tuottavaksi, jolloin on otettava huomioon, että varat, vakuuden luotettavuutta silmälläpitäen, sijoitetaan osakkaiden etua edistävällä tavalla;

vähintään kaksi kertaa vuodessa, yhden siksi vuodeksi valitun tilintarkastajan läsnäollessa, katsastaa yhdistyksen vakuuskirjat;

kutsua kokoon yhdistyksen kokoukset;

valmistaa yhdistyksen kokouksille esitettävät asiat ja vuosikokoukselle antaa kertomus yhdistyksen toiminnasta edellisenä vuotena;

ottaa ja erottaa yhdistyksen asiamies ja laatia hänen toimintaohjeensa; sekä

ratkaista muut yhdistyksen asiat, joiden lopullisesta harkinnasta ei ole toisin määrätty.

17 §.

Yhdistyksen asiamiehen tulee, paitsi mitä näissä säännöissä muuten määrätään: Asiamiehe tehtävät.

pitää huoli yhdistyksen kokousten ja hallituksen päätöksen täytäntöönpanemisesta;

itse tahi valtuuttamansa asiamiehen kautta kantaa ja vastata yhdistyksen puolesta;

hoitaa yhdistyksen kirjanpitoa ja kassaa;

valmistaa ja hallituksen kokouksissa esittää käsiteltävät asiat;

ottaa ja erottaa yhdistyksen konttorihenkilökunta ja palvelushenkilöt; sekä yleensä valvoa yhdistyksen toiminnan kulkua ja edistymistä.

18 §.

arkastajat. Valvomaan, että osakkaat noudattavat yhdistyksen kokousten ja hallituksen määräyksiä, asettakoon hallitus tarpeen mukaan tarkastajia tahi käyttäköön tarpeen vaatiessa asiantuntijain apua.

19 §.

oiminimen irjoittajat. Yhdistyksen toiminimen kirjoittavat yhdessä asiamies ja yksi hallituksen jäsen, paitsi kirjeasioissa, jotka allekirjoittaa asiamies yksin.

20 §.

'akuuskirain säilyttäminen. Yhdistyksen vakuuskirjat säilytetään tulenkestävässä paikassa.

21 §.

ilintarkastajat. Yhdistyksen hallintoa, vakuuskirjoja ja tilejä tarkastaa vuosittain kaksi vuosikokouksen valitsemaa tilintarkastajaa.

22 §.

'oimivuosi tarkastus. Tilit päätetään kalenterivuosittain, ja tulee tilinpäätöksen olla valmiina ennen helmikuun loppua.

Tarkastus alkaa ennen maaliskuun 15 päivää. Tilintarkastajain tulee tarkoin tutkia hallituksen vuosikertomusta, pöytäkirjoja ja yhdistyksen vuosikokoukselle annettavia esityksiä, tarkastaa yhdistyksen tilejä, kassaa, vakuuskirjoja ja yleensä koko hallintoa toimintavuoden aikana sekä hankkia varmuus siitä, että vakuutusrahahasto ja muut lain ja näiden sääntöjen määräämät rahastot ovat oikein lasketut ja tilinpäätökseen merkityt.

Tarkastuskertomus on annettava hallitukselle ennen maaliskuun loppua. Kertomuksessa on lausuttava, puoltavatko tilintarkastajat vastuuvapauden myöntämistä hallitukselle ja asiamiehelle, sekä annettava lausunto hallituksen kertomuksessa ehkä olevista ehdotuksista.

23 §.

Ehdotus, jonka yhdistyksen osakas tahtoo saattaa yhdistyksen kokouksen käsiteltäväksi, annettakoon viimeistään kuukausi sitä ennen kirjallisesti hallitukselle, joka siitä laatii kokoukselle kirjallisen lausunnon. Osakkaan tekemä ehdotus.

24 §.

Yhdistyksen vuosikokous pidetään huhtikuussa hallituksen määrättävässä paikassa. Vuosikokous.

Kutsumus, jossa mainitaan kokouksessa käsiteltävät asiat, saatettakoon kirjeessä jokaisen osakkaan tietoon kolme viikkoa ennen kokouspäivää.

Vuosikokouksessa on käsiteltävä:

1) hallituksen ja tilintarkastajien kertomukset ja ne toimenpiteet, joihin ne antavat aihetta, kuten

a) tilinpäätöksen vahvistaminen;

b) kysymys lisämaksun suorittamisesta tahi ehkä syntyneen ylijäämän käyttämisestä, jolloin on huomioonotettava 30 §:n määräykset;

2) edellisessä kokouksessa ehkä ratkaisematta jääneet kysymykset;

3) hallituksen jäsenten ja tilintarkastajain palkkiot;

4) hallituksen jäsenten ja varajäsenten vaali, milloin edellisten toiminta-aika kulumassa olevan kalenterivuoden lopussa päättyy; sekä

5) kahden tilintarkastajan ja kahden varatarkastajan vaali, joiden toimi kestää seuraavaan vuosikokoukseen.

25 §.

Ylimääräinen kokous on kokoonkutsuttava, milloin vuosikokous on sen päättänyt tahi hallitus sen harkitsee tarpeelliseksi taikka myöskin milloin osakkaat, jotka yhteensä edustavat vähintään kymmentä ääntä, ilmoittamansa asian käsittelyä varten sitä hallitukselta kirjallisesti pyytävät. Ylimääräinen kokous.

Kutsumus on saatettava osakkaiden tietoon 24 §:n 2 kappaleessa mainitulla tavalla. Muita kuin kutsumuksessa mainittuja asioita älköön otettako kokouksessa käsiteltäväksi.

Myöskin muut hallituksen puolesta osakkaille annettavat tiedot toimitetaan heille kuten 24 §:n 2 kappaleessa määrätään.

26 §.

Yhdistyksen kokouksen avaa hallituksen puheenjohtaja ja pöytäkirjan laatii hallituksen valitsema henkilö. Kokouksen järjestely.

Kokouksen pnheenjohtajan valitsevat saapuvilla olevat osakkaat pääluvun mukaan avonaisesti äänestäen.

Muissa vaaleissa sekä milloin muusta asiasta äänestettäessä sitä vaaditaan, toimitetaan äänestys suljetuin lipuin.

Kokouksen pöytäkirja on kokouksen puheenjohtajan ynnä yhden tai kahden, kokouksen valtuuttaman tarkastusmiehen oikeaksi todistettava.

27 §.

Äänimäärä. Kokouksissa on jokaisella osakkaalla ainakin yksi ääni. Jos osakkaan edelliseen vuoteen kohdistuvien varsinaisten vuosimaksujen summa on ollut 5,000 markkaa suurempi, on hänellä kutakin alettua vakuutusmaksujen 5,000 markkaa kohti yksi ääni, ei kuitenkaan enempää kuin 15 ääntä.

Kokouksessa edustaa osakasta rahatoimikamarin tai kunnan yhtiömuotoisen liikeyrityksen hallituksen siihen valtuuttama henkilö. Valtuutetulla olkoon oikeus edustaa toistakin osakkaana olevaa kaupunkikuntaa tai liikeyritystä, vaan älköön käyttäkö äänestäessä missään tapauksessa enempää kuin kymmenettä osaa kokouksessa edustetusta äänimäärästä.

28 §.

Äänten enemmistö. Kokouksen päätöksen ratkaisee yksinkertainen äänten enemmistö, paitsi 33 ja 34 §:ssä mainituissa tapauksissa.

Äänten ollessa tasan ratkaisee vaaleissa arpa, mutta muuten voittaa se mielipide, jota henkilöluvun mukaan useimmat läsnäolevat osakkaat ovat kannattaneet, taikka, jos heidän lukunsa on sama, se mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut.

29 §.

Pakolliset rahastot. Yhdistyksen vakuutusrahastoon luetaan vakuutusmaksurahasto ja korvausrahasto.

Vakuutusmaksurahasto, on tilinpäätöstä tehtäessä määrättävä niin suureksi, että se vakuutusteknillisten perusteitten mukaan vastaa kaikkien tilivuoden päättyessä voimassaolevien vuotuisten vahingonkorvausten yhteenlaskettua pääomaarvoa, laskettuna 4 % korkokannan perustuksella, jolloin on otettava huomioon sekä väliaikaisesti että lopullisesti määrätyt vuotuiset vahingonkorvaukset.

Tilivuoden päättyessä tunnettujen, mutta vielä selvittämättä olevien vahingonkorvausten varalle on *korvausrahastoon* siirrettävä rahamäärä, joka todennäköisesti vastaa sekä elatusapua että siirtoa vakuutusmaksurahastoon ja 4 kappaleessa mainittuun varmuusrahastoon.

Varmuusrahasto, jonka varoja saadaan käyttää yhdistyksen sitoumuksen turvaamiseksi ainoastaan siinä tapauksessa, että yhdistyksen toimi lakkaa, on tilinpäätöksessä laskettava ainakin 5 %:ksi 2 kappaleessa mainitusta vakuutusmaksurahastosta.

30 §.

Vakuutusmaksujen tasoitusrahasto. Tilinpäätöksen osottamasta ylijäämästä on ainakin 20 % siirrettävä *vakuutusmaksujen tasoitusrahastoon,* ellei tämä tilinpäätöksessä ole vähintään yhtä

suuri kuin vuoden varsinaisten vakuutusmaksujen summa. Ellei vuosikokous edellämainittuun tarkoitukseen päätä käyttää koko vuosiylijäämää, on loput jaettava niiden osakkaiden kesken, jotka viimeisten viiden vuoden aikana ovat maksaneet enemmän vakuutusmaksuja kuin niiden vakuutukset ovat aiheuttaneet yhteensä korvauksia ynnä siirtoja vakuutus- ja varmuusrahastoon, ja on kunkin osuus oleva suhteellinen viimeksi mainittuun erotukseen. Varat luetaan osakkaan hyväksi lähinnä seuraavien maksujen suorituksessa, ellei osakas ole yhdistyksestä luopunut, jolloin hänen osuutensa siirretään vakuutusmaksujen tasoitusrahastoon.

31 §.

Eroava osakas ei ole oikeutettu saamaan osuutta vakuutusmaksujen tasoitusrahastosta.

32 §.

Valitus.

Jos osakas yhdistyksen tekemän päätöksen johdosta tahtoo haastaa yhdistyksen oikeuteen, on haaste otettava vuoden kuluessa siitä päivästä, jolloin päätös tehtiin. Sen jälkeen on puhevalta menetetty.

33 §.

Sääntöjen muutos.

Päätös näiden sääntöjen muuttamisesta on, ollakseen pätevä, tehtävä kahdessa peräkkäin pidetyssä yhdistyksen kokouksessa, joiden väliaika on vähintään kaksi (2) kuukautta, ja tulee ehdotusta kumpaisessakin kokouksessa kannattaa vähintään kolmeneljäsosaa (3/4) annetuista äänistä.

34 §.

Yhdistyksen hajoitaminen.

Päätös yhdistyksen purkamisesta on, milloin syy ei ole vakuutustarkastusviranomaisen tekemä vaatimus, tehtävä kahdessa peräkkäin pidetyssä yhdistyksen kokouksessa, joiden väliaika on vähintään kaksi (2) kuukautta, ja tulee ehdotusta kumpaisessakin kokouksessa kannattaa neljäviidesosaa (4/5) annetuista äänistä.

Jälkimäisessä kokouksessa on myöskin valittava kaksi henkilöä suoritusta toimeenpanemaan.

35 §.

Suoritustie

Tiedon 34 §:ssä mainitusta päätöksestä antakoon hallitus heti vakuutustarkastajalle, jonka ohessa asianmukainen ilmoitus on tehtävä kaupparekisteriin.

Yhdistyksen purkaantuessa voimassaolevat vakuutukset päättyvät ilman irtisanomista kuluvan kalenterivuoden lopussa.

Suoritusmiehet siirtäköötˌ niin pian kuin suinkin mahdollista, yhdistyksen maksettavat vuotuiset vahingonkorvaukset sekä muun vastuuvelvollisuuden toi-

selle vakuutuslaitokselle, jolla on oikeus vastaanottaa samankaltaisia tapaturmavakuutuksia. Tähän tarkoitukseen käytettäköön vakuutusrahaston ja varmuusrahaston varat, sekä, elleivät ne riitä, yhdistyksen muut varat. Elleivät nämäkään riitä, maksakoot osakkaat tarpeellisen lisämaksun.

Jos ylijäämää syntyy, jaetaan se silloisten osakasten kesken sen mukaan, minkä kukin osakas on koko osakkaanaoloaikanaan yhteensä maksanut yhdistykselle vakuutusmaksuja enemmän kuin hänen vakuutuksensa ovat aiheuttaneet korvauksia ja siirtoja rahastoihin.

36 §.

Muuten noudatettakoon mitä on säädetty tahi vastedes säädetään sekä työväen tapaturmavakuutuksesta että yleensä vakuutusliikkeen harjoittamisesta ja valvomisesta.